„Bravii marinari, ale căror călătorii de explorare au deschis lumea, sunt deja personaje-simbol în istoria Europei: Columb a descoperit Lumea Nouă în 1492, Dias a descoperit Capul Bunei Speranţe în 1488, iar Magellan a făcut înconjurul lumii în 1519. Totuşi, există o problemă în legătură cu povestea descoperirii lumii de către europeni: s-ar putea să nu fie tocmai adevărată...“

The Economist, 12 ianuarie 2006

În martie 1421, pornea din China cea mai mare flotă navală care a existat vreodată. Corăbiile – unele dintre ele având aproape 250 m lungime – se aflau sub comanda loialilor amirali-eunuci ai împăratului Zhu Di. Ordinul pe care aceştia îl primiseră era „să parcurgă tot drumul până la capătul lumii“.

Călătoria a durat doi ani, şi, în timp ce navele erau pe drumul de întoarcere către casă, China deja adoptase politica de autoizolare faţă de restul lumii. Astfel, corăbiile care rezistaseră periplului au fost lăsate să putrezească pe ţărmuri, iar jurnalele care descriau lungul voiaj au fost distruse, la ordinul noilor conducători. Odată cu ele au pierit şi toate informaţiile despre marinarii chinezi care au circumnavigat lumea cu un secol înaintea lui Magellan, au descoperit America cu 70 de ani înainte de Columb şi au ajuns în Australia cu 350 de ani mai devreme decât Cook.

Rezultatul a 15 ani de studiu, cartea lui Gavin Menzies este povestea fascinantă a acestei călătorii, a descoperirilor făcute de Menzies şi a convingătoarelor dovezi care îi susţin teoria: hărţi vechi, cunoştinţele de navigaţie şi astronomie ale chinezilor, povestiri ale exploratorilor chinezi supravieţuitori şi ale navigatorilor europeni, precum şi urme lăsate de trecerea flotei chineze, inclusiv epavele descoperite în sudul Noii Zeelande.

1421 este o strălucită lucrare de reconstituire şi cercetare istorică; această carte va schimba radical concepţia noastră despre explorarea lumii şi poate că va duce la rescrierea manualelor de istorie.

ISBN: 9789737975850
ISBN 973797585-5
9 789737 975850
Preţ: 39,50 RON

GAVIN MENZIES

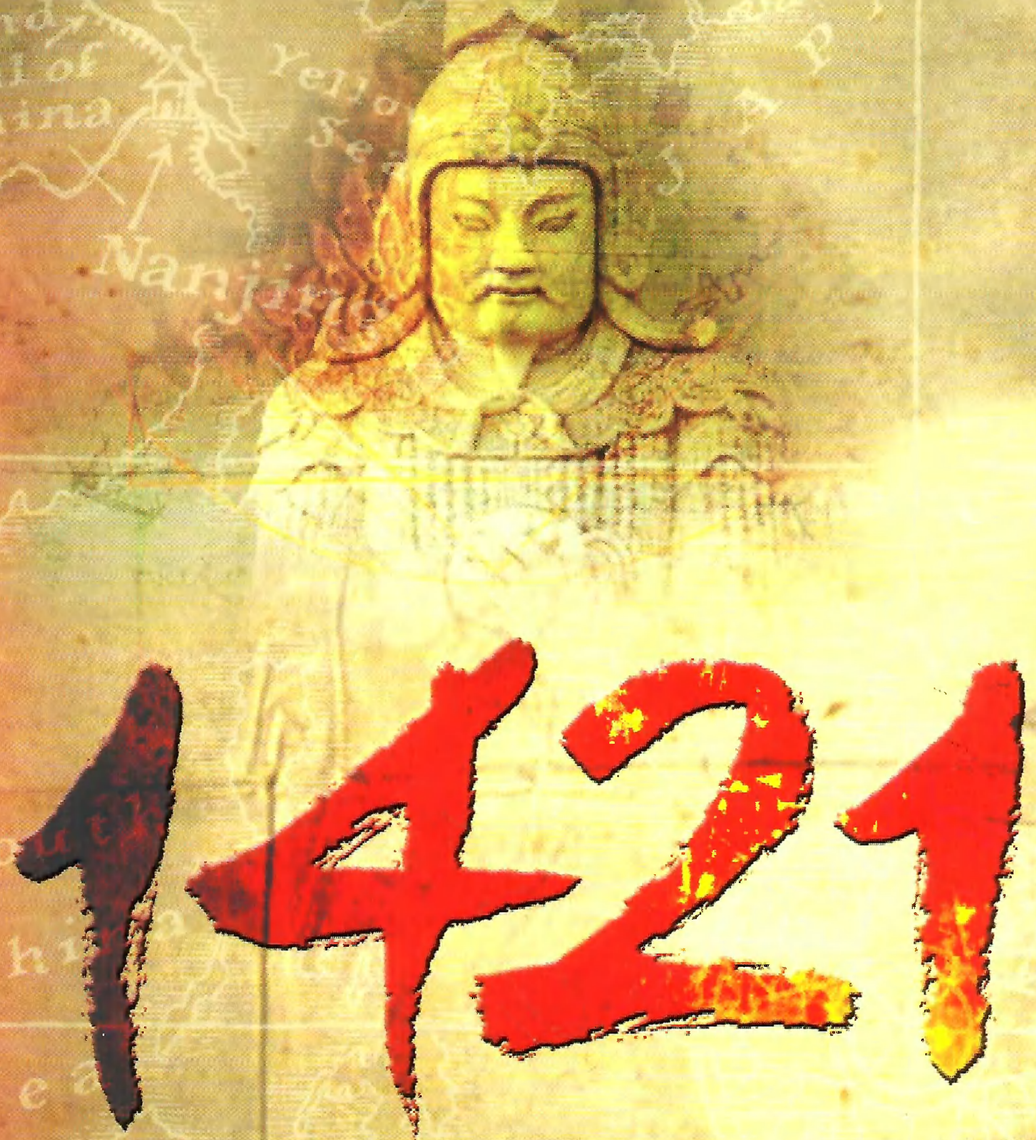

1421

ANUL ÎN CARE CHINA A DESCOPERIT LUMEA

UN BESTSELLER INTERNAȚIONAL
CARE POATE RESCRIE ISTORIA

Colecția INTERVENȚII

www.ecarti.org

GAVIN MENZIES

1421

ANUL ÎN CARE CHINA A DESCOPERIT LUMEA

House of Guides

1421 – THE YEAR CHINA DISCOVERED THE WORLD

Copyright © 2002 Gavin Menzies

This edition is published by arrangement with Transworld Publishers, a division of The Random House Group Ltd. All rights reserved.

The right of Gavin Menzies to be identified as the author of this work has been asserted in accordance with sections 77 and 78 of the Copyright Designs and Patents Act 1988.

Jacket image:
- Steve Rawlings

Calligraphy:
- Stephen Raw

Traducere în limba română:
- Pia Maria Luttman
- Gabriela Martina
- Adriana Gheorghiu

© 2007 House of Guides
Tel.: (0040)21-317 91 31, Fax: 224 31 86
E-mail: office@houseofguides.ro
www.houseofguides.ro

© Drepturile în limba română aparţin în exclusivitate Editurii House of Guides. Este interzisă reproducerea integrală sau parţială a lucrării sub orice formă, fără permisiunea scrisă a Editurii House of Guides.

© *Romanian language rights reserved. Copyright by House of Guides. This book may not be reproduced in whole or in part without written permission of House of Guides.*

Tipărit la C.N.I. „Coresi“ S.A.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României

MENZIES, GAVIN

1421 - Anul în care China a descoperit lumea

Bucureşti: House of Guides, 2007

ISBN (10) 973-7975-85-5 ; ISBN (13) 978-973-7975-85-0

94(510)

CUPRINS

Introducere 17
I. China Imperială 29
1. Marele plan al împăratului 33
2. O lovitură de trăznet 61
3. Flotele ridică pânzele 73
II. Stelele călăuzitoare 93
4. Ocolirea Capului Bunei Speranţe 95
5. Lumea Nouă 127
III. Călătoria lui Hong Bao 147
6. Călătoria în Antarctica şi Australia 149
IV. Călătoria lui Zhou Man 173
7. Australia 175
8. Bariera de corali şi Insulele Mirodeniilor 195
9. Prima colonie din Americi 215
10. Colonii din America Centrală 233
V. Călătoria lui Zhou Wen 253
11. Insula Diavolului 255
12. Flota de jonci acostează 281
13. Colonizarea în America de Nord 295
14. Expediţie la Polul Nord 315
VI. Călătoria lui Yang Quing 333
15. Dezlegarea ghicitorii 335
VII. Portugalia moşteneşte coroana 353
16. La capătul lumii 355
17. Colonizarea Lumii Noi 377
18. Pe umerii giganţilor 395
Epilog – Moştenirea lăsată de chinezi 415
Postfaţă 433
Anexe 471
1. Circumnavigarea lumii de către chinezi 1421-1423 – Rezumatul dovezilor 471
2. Determinarea longitudinii 589
Note 601

DENUMIRILE ÎN LIMBA CHINEZĂ

Majoritatea numelor din această carte sunt în *PinYin*, dialect care este, acum, limba oficială în China – de exemplu, forma modernă de scriere este *Mao Zedong*, nu *Mao Tse-tung*. Totuşi, pentru a simplifica lucrurile, am păstrat vechea formă de scriere, (cunoscută sub numele de *Wade-Giles*), pentru numele care le sunt deja familiare cititorilor occidentali. Numele *Wu Pei Chi*, de pildă, este mult mai uşor recunoscut decât *Wu Bei Zhi*. Am păstrat, de asemenea, denumirile geografice deja consacrate, scriind *Hong Kong* şi *Canton* în loc de *Xianggang* şi *Guangdong*. Notele de pe hărţile de navigaţie au fost păstrate în forma originală, la fel ca şi textele academice din bibliografie.

MULŢUMIRI

În anexe se găseşte o scurtă prezentare a celor mai importante hărţi, documente şi alte dovezi pe care le-am folosit în formularea concluziilor prezentate în această carte, iar sursele primare şi secundare pe care le-am folosit sunt citate în Bibliografie. Totuşi, această carte este destinată cititorului obişnuit, nu specialistului; trei sferturi dintre dovezi au fost omise din motive legate de spaţiu. De aceea, am prezentat o mare parte dintre detaliile raţionamentelor şi calculelor mele, precum şi o cantitate mare de materiale suplimentare. În plus, voi fi bucuros să răspund la orice fel de întrebări specifice şi să ofer notele mele de cercetare oricărui specialist de bună-credinţă. Pentru aceasta, vă rog să mă contactaţi în scris, într-o primă fază prin intermediul editorului meu.

Deşi pe copertă apare doar numele meu, această carte reprezintă un proiect colectiv şi apariţia sa nu ar fi fost posibilă fără eforturile a mult mai multe persoane decât aş putea să numesc în acest spaţiu limitat. Cele mai sincere mulţumiri tuturor celor ce m-au sprijinit şi m-au ajutat cu sfaturi şi îndrumări, iar celor pe care i-am omis din greşeală, cele mai sincere scuze – eroarea va fi corectată în ediţia următoare.

Sunt îndatorat, în primul rând, echipei Marinei Regală, care mi-a dat lămuririle necesare în domeniul marinăriei, cartografiei şi astro-navigaţiei. Descoperirile pe care se bazează această carte nu ar fi fost posibile fără toate aceste cunoştinţe. Pe parcursul cercetărilor, am vizitat peste nouă sute de muzee, dar, trebuie să evidenţiez, cu precădere, colecţiile deosebite ale British Museum, Shaanxi Historical Museum din Xian, China şi Muzeul de Istorie din Lima. De asemenea, le sunt foarte recunoscător celor de la Biblioteca Marciana şi Museo Correr din Veneţia; Muzeul maritim din Barcelona; Muzeul Fornsals, Visbz, în insula

Gottland; Muzeul Maritim Naţional din Greenwich; Institutul Smithsonian; Muzeul James Cook din Australia; Muzeul de Artă şi Istorie Waikato din Auckland, Noua Zeelandă; Tillamook County Pioneer Museum, din Oregon; Muzeul de Istorie Naturală din North California; Muzeul Yihuantanejo din Michoacán, Mexic; Muzeul Naţional din Australia şi Galeria de Artă Warrnambool.

În Anglia, mulţumirile mele cele mai sincere se îndreaptă către Biblioteca britanică, în special personalului Bibliotecii de Cartografie şi al secţiei Humanities I, pentru o colecţie inegalabilă şi mult profesionism. Şcoala de Studii Orientale şi Africane; Şcoala de Studii Slavone şi Şcoala de Studii Islamice ale Universităţii din Londra; Rozal Asiatic Society; Arhiva Publică; Societatea Hakluyt; Muzeul de Ştiinţă şi Muzeul de Istorie Naturală; Biblioteca Universităţii Cambridge şi Biblioteca de Artă Orientală din Oxford mi-au fost, de asemenea, de mare ajutor.

Toţi distinşii experţi pe care i-am rugat să citească şi să comenteze ciornele mele au fost foarte generoşi cu timpul lor. Sunt recunoscător pentru ajutorul lor, dar trebuie să subliniez că responsabilitatea pentru opiniile exprimate în această carte şi pentru eventualele erori şi omisiuni îmi aparţine în întregime. În primul rând, mulţumiri profesorului Carol Urness, curator al Bibliotecii James Ford Bell a Universităţii din Minnesota, Minneapolis, precum şi dr. Joseph McDermott, de la Facultatea de Studii Orientale a Universităţii din Cambridge, profesorului John E. Wills Jr., profesor de istorie la Universitatea din South California; profesorului G. R. Hawting, profesor de istorie islamică şi medievală la şcoala de Studii Orientale şi Africane din Londra; dr. Konrad Hirschler; John Julius Norwich; dr. Tazlor Terlecki de la Facultatea de Limbi şi Literaturi Medievale şi Moderne, în cadrul Universităţii Oxford; dr. Ilenza Schiavon de la Arhiva de Stat din Veneţia; dr. Marjorie Grice – Hutchinson; profesorului Sir John Elliott, profesor regius de Istorie Modernă la Universitatea Oxford şi amiralului Sir John Woodward GBE KCB.

Printre alţii, trebuie să îi menţionez pe dr. Linda Clark de la Biroul de Istorie a Parlamentului, pe profesorul Mike Baillie de la Centrul de paleoecologie al Şcolii de Arheologie şi Peleoecologie

din cadrul Queen's University, Belfast; dr. Robert Massez de la Observatorul Regal din Greenwich; d-ra Helen Stafford şi profesorul Philip Woodworth de la Laboratorul Oceanografic Proudman, din Birkenhead; Bob Headland de la Institutul de Cercetare Polară Scott, din Cambridge; Shane Winser de la Societatea Regală de Geografie (în cadrul Institutului Britanic al Geografilor); Brian Thynne de la Biblioteca Caird a Muzeului Maritim Naţional din Greenwich; dr. Piero Falchetta, bibliotecar la Biblioteca Marciana din Veneţia; Chris Stringer de la Muzeul de Istorie Naturală din Londra; profesor Bryan Sykes, profesor de Genetică Umană la Universitatea Oxford; viceamiral Sir Ian McIntosh KBE CB DSO DSC; dr. Fernanda Allen şi Ron Hughes.

Mulţumirile mele se îndreaptă, de asemenea, către dr. Johan de Yoete, curator la Muzeul Enschede, Haarlem; dr. Muhammad Walez, curator al colecţiilor Persană şi Turcă la British Museum; Stuart Stirling; profesor Timothy Laughton, de la Departamentul de Istorie a Artei, la Universitatea din Essex; profesor Sue Poverz, specialist în genetică umană în cadrul departamentului de Biologie la Universitatea College, Londra; regretata dr. Josie Hicks; profesor Christie G. Turner II, profesor de antropologie la Arizona State University; profesor John Oliver, departamentul de Astronomie, Universitatea din Florida; Marshall Payn; Alan Stimson, fost ocupant al funcţiei Keeper of Navigation la Observatorul Regal din Greenwich şi dr. K. Tan.

Profesor João Camilo dos Santos de la Ambasada Portugaliei din Londra, curatorul Torre do Tombo din Lisabona; Daphne Horne, curator la Muzeul Societăţii Istorice Gympie, din Queensland; Brett Green; Vanessa Collinridge; Michael Fitzgerald, curator la Muzeul Tepapa din Tongarewa; Catherine Mercer, librar la Muzeul Waikato; Robin J. Watt şi profesor Roderich Ptak de la Universitatea din Munchen m-au ajutat, de asemenea, foarte mult. Mulţumiri, totodată, lui Steven Hallett de la Xanadu Productions; profesorului Zingsheng Liu, în Nanjing; dr. Eusebio Dizon, director pentru Cercetări Subacvatice la Muzeul din Manila, Filipine; doamnei Wenlan Peng, fost director al transmisiunilor in limba engleză la Televiziunea Centrală din China; căpitanului Richard Channon;

comandorului Mike Tuohy; Christinei Handte, căpitanul joncii *RV Heraclitus*; curatorului Muzeului Maritim din Macao; dr. Wang Tao de la Şcoala de Studii Orientale şi Africane; d-rei Viviana Wong; profesorului Kenneth Hsu; dr. John Furrz, lui David Stewart şi familiilor Reed şi St. Louis; lui Robert Metcalf; comandorului Bill Swinley, fost şef al Forţelor Armate din Bahamas; d-lui Gérard Lafleur; lui David Borden; lui Kirsten şi prof. Paul Seaver; profesorului George Maul, de la Florida Institute of Technology; profesorului Maude Phipps şi dr. K.K. Tan.

Rămân îndatorat următorilor experţi chinezi: pentru reconstruirea joncilor din flota lui Zheng He, amiralului şi profesorului Zheng Ming, profesorului Yuan-Ou (preşedintele Asociaţiei cercetătorilor din domeniul Istoriei Maritime) şi profesorului asociat Kong Ling-Ren; pentru hărţile antice chinezeşti, profesorului Zhu Jianqu, pentru politica externă a dinastiei Ming, prin prisma expediţiilor lui Zheng He, profesorilor Shi Ping, Chen Xiansi, Zhu Yafei, Chao Zhong Chang, Chen Qimao şi viceamiralului Liu Ta Tsai; pentru relaţiile sino-africane, profesorului Zheng Zi-Jun; pentru relaţiile sino-sri-lankeze, dr. Tao Jingzi; profesorului liao Dake; pentru relaţiile sino-thailandeze, profesorului Li Dao Gang; pentru relaţiile sino-indiene, profesorilor Zhu Wei şi Cheng Bei Bei; pentru informaţiile despre garnizoana lui Nanjing, profesorului Xu Yuhu; pentru aprovizionarea flotei lu Zheng He şi pentru rolul Taicang, lui Shouping Huang (director al Sălii Memoriale Zheng He de la Liu He) şi Huiming Cheng (secretar al Comitetului Municipal din Taicang al Partidului Comunist) şi lui Zao Ming Sun (vicesecretar); pentru atitudinea lui Zheng He faţă de emisarii străini, profesorilor Yang Zhao, Yang Suming, Yang Hong Wei şi Zhou Zhiya; pentru obiectivele călătoriilor lui Zheng He, profesorilor Chen Xiansi, Du Xiujuan şi Yan Xiamei; pentru coloniile chineze din Asia de sud-est, profesorilor Su Haitao, Zhaojijun Duxiujuan, Luo Mi, Zhengyong Tao şi Liu Kun; pentru „Descoperirea Americii" de către chinezi, profesorilor Zhu Jianqiu, Luo Zong Zhen şi Liu Manchum; pentru asistenţa medicală pentru flota lui Zheng He, profesorului Gong Jinhan, iar pentru astronavigaţie, profesorului Zhang Guo Ying.

După ce ediţia americană a fost publicată în ianuarie 2003, urmatoarele persoane, (în ordine aleatorie), au fost extrem de amabile şi au oferit noi dovezi: Adela Lee, profesor Fayuan Gao, amiral Zheng Ming, locotenent Lee Juntao, Katherine Zhou, Al Cornett, Albert Zuen, Fran Chunge, Ma Yinghui, Alice Mong, Alphonse Vinh, Elizabeth Flower Miller, Bob Hassell, Brett Green, Bruce Tickell Taylor, dr. Edgardo Caceres, Joel Fressa, Anthony Moya, A. Armstrong, Duncan Craig, Bruno şi Chiara Condi, dr. Catherine Skinner, David şi Cedric Bell, J. D. Van Horn, Edwin Davey, E. O. Jeago, Charlie şi Dottie Marshner, Charlotte Rees, Chung Chee Kit, Greg Jefferies, Bill Ward, Vaughan Cullen, David Crockett, David Borden, Ger Nijman, David Sims, Larry D. Clark, comandor Bill Swinlez, Charles Huegz, Guy Dru Drury, Hector Williams, B. Morelan, Ken Holmes, Howard Smith, Jerry Warsing, Jim Mullins, Shaun Griffin, Paul Zia, Romeo Hristov, Joan Butcher, John Braine Hartnell, Barbara and John McEwan, R. V. Remsen, A.D. Palmer, Steve Haynes, Steve Elkins, John Robinson, dr. John Marr, Kerson Huang, Jake Smothers, Thad Dalz, Margo Donovan, Key Sun, Linden Chubin, Mark Zhang, d-ra Fan, Mike Armstrong, Jean Elder, Martin Tai, Marz Doerflein, Tonz Brooks, R. Wertz, Meg Stocker, Dean Dez, Miranda Mraekts, Scott McGlean, Gary Jennings, Michael Osinski, ambasador Nicolas Platt, Paolo Costa, Peter Robinson, Howard Smith, Sandy Lydon, Durdock Riley, R. Dick Red, Rene Kollmyer, profesor Bryan Sykes, William Goggins, Richard F. Chauvet, Robert A. Hefner III, Katrina Van Tassel, Gerald Thompson, Robin J. Watt, Philip Mulholland, Greg Autry, Rodney Gordon, Bernard Chang, Holly Midgley, profesor Gary Tee, Roger L. Olesen, Sun Shuyun, Jonathan F. Ormes, Critopher Spedding, profesor Gabriel Novik şi colegii săi, T. Lang, dr. Gregorz Chambers, dr. Winston Peters, Tan Ta Sen, dr. Wang Tao, dr. Shong, L. A. R. Clark, Brent Kennedy, Jack Pizzey, judecătorul William Hupy, Bruce Trinque, Marti Brodel, William McVicar, D. D. Jevans, Baxter Smith, B. S. Cullins, profesor Yao Jide, profesor Yingsheng Liu, Ken Welch, W. Feickert, de la Institutul Olandez de Meteorologie KNMR, Delfth Technical University, C. G. Hunt, F.

Hochstetter, E. Allan Aubin, Bill Ward, Norm Fuller, A. D. Fletcher, E. N. R. Fletcher, John Grubber, Jeff McCabe, Terry Glavin, Paul Wagner, G. Berteig, Dom Mollick, Ken Holmes, Susan Crockford, Steve Hazes, Jim Tanner, John Ting, F. Lizuka, dr. Theodore Bainbridge, Barbara Vibert, R. Weltz, R. Banzo, B. Remsen, Clay Ranger, Mrzaert, dr. Annabel Arends, Zerallos Palmer, Craig Hill Handy, dr. Felipe Vilchis şi colegii săi, Valary Porter, Glenn R. Whitley, Xiao-Qing Li, Armando Rozari, Stevie Tan, Tan Ing Soon, Regina Faresin, H. C. Hartman, Willard S. Bacon, Richard Zimmerman, de la Serviciul Naţional al Parcurilor (Departamentul de Interne al Statelor Unite), Edqin H. Spencer, Ralph McGeeham, Alan McGillivray III, Peter Sommer, Anthonz Fletcher, Tom Bender, Patrick Donohue, Jo Ann Alkamraikhi, Greg Coelho, T. Michael Stanlez, cpt. Roddy Innes, Mathias Hartman, Robert Gariup, Frank Wells, profesor LiuKan, profesor Quin, David Knight, Rodney Gordon, profesor Edward Bryant, dr.Greg şi Laura Little, Michael Ferrero, cheul Kan, Siew Hong Wong, Francis Pickett, An Ping, Ric Baez, Frank Fitch, William Vigil, Alan Moks, J. Peter Thurmond, Heindri Bailey, Lynda Nutter, David Borden, Rewi Kemp, profesor John Oliver, Enrique Garcia Barthe, Charles N. Rudkin, Lindsay Peet, John Weyrich, Tony Abramson, Brian Darcey, Ian McDonald, Aytac Tekin, Steven Lutz, Anthonz Fletcher, Greg Jeffer, Annette Brown, Jessica Hanson-Hall, Lindsey Sayvin, Philip Hahl, Vanessa Collinridge, Merle O'Doherty, John and Erica Parker, Darril Fosty, T. Michael Stanley, Dom Kropfer, Robert Chase, Kurt Cox, Tom Felion, Lanton roberts, Andy Asp, Susie Brumfitt, Andrew D. Basiago, P. J. Evans, Raphael Banzo, Bob Ward, Sydney Stout, Philip Bramble, Bob Shipp, Dom Raab, Orlando J. Martinez, Carlos Quirinio, Celia Heil, Jack Andreqs, Ciro Matuck, Joy Mertz, Ray Howgego, Adam Armstrong, Ronald Monroe, Ginni MacRobert, Jack Nixon, Lennart Siltberg, roy Sandor, Shiyang Ling, Errol Kirk, Steve Mumme, Nico Boon, profesor David Price, Robert N. Heath, dr. M. E. Phipps, dr. K. K. Tan, Tin Lam şi colegii săi de la Netism Solutions, dr. Alan Leibowitz, B. S. McElney, Perry Debell şi dr. John S. Marr.

Trebuie să îmi exprim, de asemenea, recunoştinţa faţă de Voyages Jules Verne, care oferă tururi minunate, alături de ghizi extrem de bine pregătiţi; Anthony Simonds-Gooding; Wendi şi Mike Watson şi echipa lor; Steven Williams şi Sophie Ransom de la Midas Public Relations; Jack Pizzey; Pearson Broadband şi Paladin Invision şi echipele lor. Îi sunt, totodată, recunoscător dr. Joseph McDermott, Elizabeth Hay, dr. Hubert Lal, dr. Taylor Terlecki, dr. Marjorie Grice-Hutchinson, Ian Hudson, Amy Crockett, soţiei mele, Marcella Menzies şi fiicei noastre celei mai mari, Vanessa Gilodi-Johnson, toţi aceştia efectuând traduceri din cele mai variate limbi străine.

Luigi Bonomi de la Sheil Land Associates a fost un agent literar nemaipomenit, iar în privinţa editorilor mei, Transworld, mulţumiri din inimă lui Larry Finlay, Sally Gaminara, director de editare la Bantam Press, Simon Thorogood, Deborah Adams, Julia Lloyd, Alison Martin, Rebecca Winfield, Helen Edwards, Sheila Lee, Neil Hanson, Garry Prior, John Blake, Ed Christie şi echipelor. Le sunt recunoscător şi lui Gillian Bromley, Daniel Balado, Eliyabeth Dobson, Joanne Hill şi Sarah Ereira pentru munca lor asupra textelor.

În sfârşit, toată aprecierea mea pentru cei care au fost alături de mine şi de această carte timp de paisprezece ani. Mulţumiri, în mod special, lui Frank Hopkins, un vechi prieten şi istoric la Oxford, precum şi Laurei Tatham – nici un scriitor nu ar fi putut avea un asistent mai priceput, mai loial şi mai dedicat. Cea din urmă, Marcella, soţia mea, mi-a oferit dragoste, răbdare şi sprijin, precum şi finanţarea necesară pentru plata cercetărilor mele. Eu şi această carte îţi datorăm absolut totul.

Gavin Menzies
Londra
Mai 2003

Ţările de dincolo de orizont şi de la capătul pământului
au devenit, toate, supuse celor mai vestice
dintre ţările vestice sau celor mai nordice dintre ţările nordice,
indiferent de cât de departe s-ar afla.

– fragment dintr-o inscripţie de pe un monument memorial
ridicat de Amiralul Zheng He la Ch'ang Lo,
pe malul estuarului fluviului Yangtze, în 1431

Călătoriile flotelor de ci, 1421 - 1423

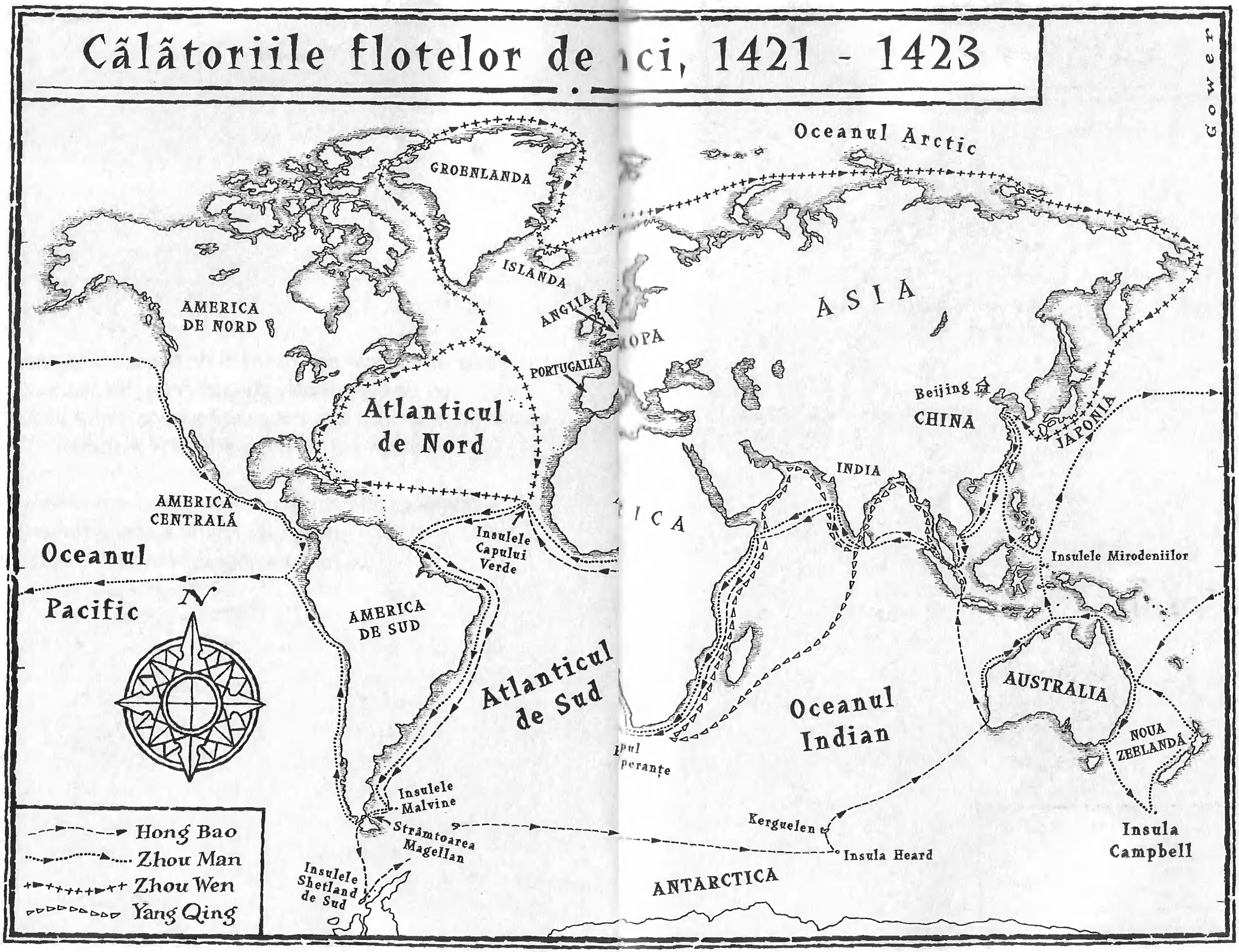

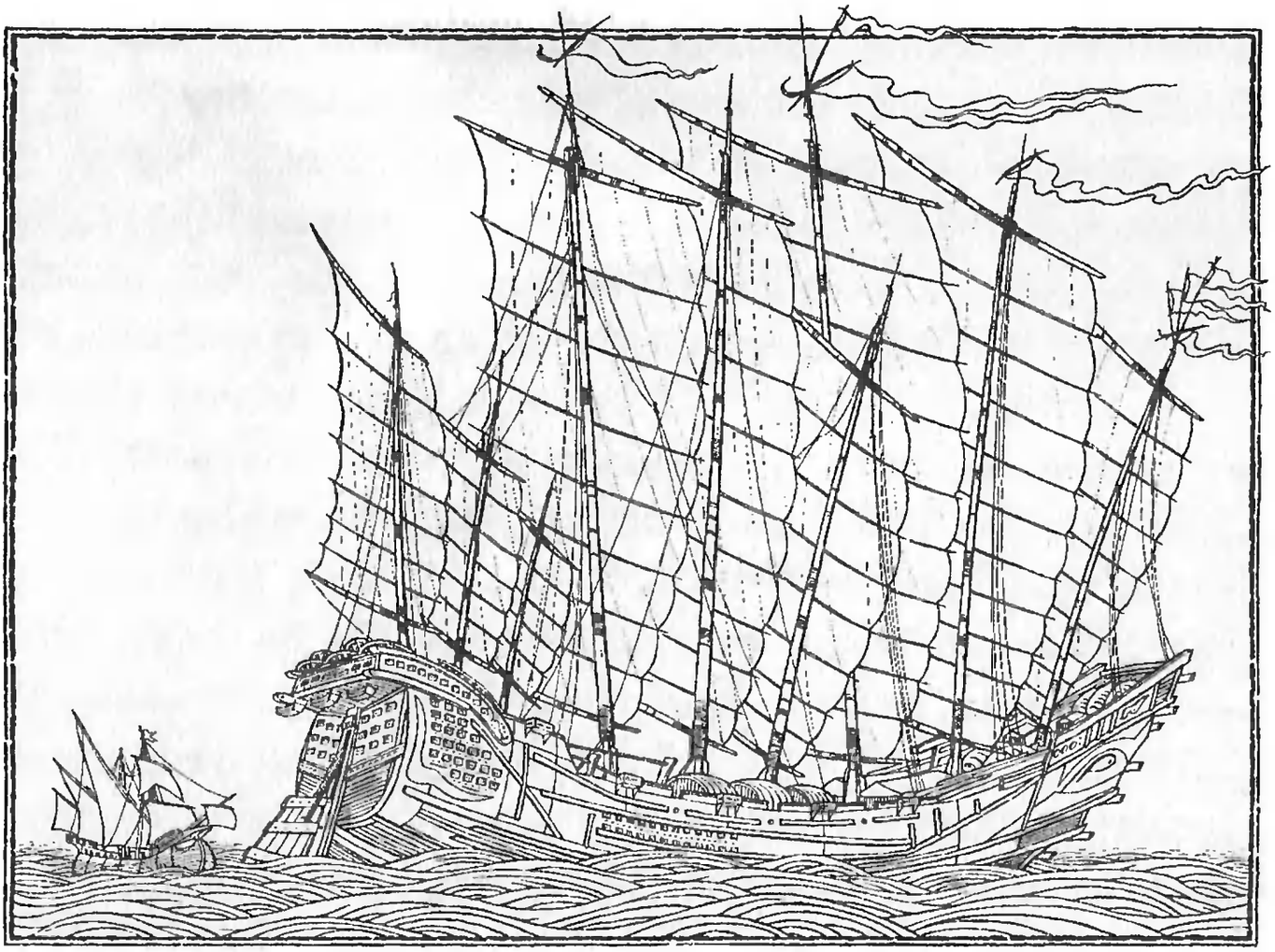

INTRODUCERE

www.ecarti.org

Acum mai bine de zece ani, am găsit un lucru incredibil, un indiciu ascuns într-o hartă veche, care, deşi nu arăta drumul către o comoară îngropată, sugera că istoria lumii, aşa cum este ea cunoscută şi cum a fost transmisă timp de secole, ar trebui supusă unei revizii radicale.

Urmăream cu interes, istoria medievală devenind o puternică pasiune pentru mine, cu precădere hărţile şi schiţele primilor exploratori. Îmi plăcea la nebunie să examinez aceste hărţi vechi, să trasez contururi, linii de coastă, formele schimbătoare ale bancurilor şi limbilor de nisip, ameninţarea stâncilor şi recifelor. Urmăream fluxul şi refluxul, forţa curenţilor nevăzuţi şi suflul vânturilor principale, desprinzând, strat după strat, înţelesurile ascunse în aceste hărţi.

Câmpiile reci ale Minnesotei m-au îndreptat prima oară către această cercetare. Nu e primul loc în care te-ai aştepta să descoperi un document cu implicaţii importante, dar Biblioteca James Ford Bell de la Universitatea din Minnesota are o colecţie remarcabilă de hărţi vechi, iar dintre acestea, una mi-a atras, în mod deosebit, atenţia. Făcuse parte din colecţia lui Sir Thomas Phillips, un înstărit colecţionar britanic, născut în a doua parte a secolului al XVIII-lea, dar existenţa sa rămăsese, necunoscută, până când ea a fost redescoperită, cu jumătate de secol în urmă.

Harta era datată din 1424 şi era semnată de un cartograf veneţian, pe numele său Zuane Pizzigano. Arăta Europa şi unele părţi din Africa şi, comparând-o cu hărţile moderne, am descoperit că autorul trasase cu precizie coastele Europei. Era o realizare cartografică absolut deosebită pentru acele timpuri, dar nu una care să zguduie lumea de la temelii. Cu toate acestea, atenţia mi-a fost captată de un element deosebit de interesant de pe hartă. Cartograful desenase, de asemenea, şi un grup de patru insule în largul Atlanticului de Vest. Numele pe care le dăduse acestor insule – Satanazes, Antilia, Saya şi Ymana – nu corespundeau cu vreo denumire geografică modernă, iar în zona în care le poziţionase nu se afla vreo insulă cu suprafaţă mare. Ar fi putut fi o simplă greşeală de calcul al longitudinii, ţinând

cont că europenii nu au stăpânit cu adevărat această artă decât târziu, în secolul al XVIII-lea; oricum, primul meu gând, plin de îngrijorare, a fost că insulele erau imaginare şi ca existaseră doar în mintea celui care desenase harta.

M-am uitat din nou. Cele două insule mai mari erau colorate intens – Antilia în albastru închis, Satanazes în roşu aprins. Restul hărţii nu era colorat şi părea evident că Pizzigano voise să arate că aceste insule reprezentau o descoperire recentă, deosebit de importantă.

Toate numele inscripţionate pe hartă păreau să fie în portugheză medievală. Antilia – *anti* „pe partea opusă" şi *ilha* „insulă" – semnifica o insulă care se afla pe partea opusă a Atlanticului, faţă de Portugalia; în afară de asta nu mai exista nimic să mă ajute să o identific. Satanazes, „Insula Diavolului" sau „a lui Satan", era un nume aparte. Pe insula mai mare, Antilia, erau marcate mai multe oraşe, indicând faptul că era mai bine cunoscută. Satanazes avea doar cinci nume şi era marcată cu enigmaticele cuvinte *con* şi *ymana*.

Acum, interesul meu fusese trezit. Ce erau aceste insule? Existau cu adevărat? Data hărţii, provenienţa sa şi autenticitatea erau dincolo de orice îndoială; cu toate acestea, dacă era autentică, evidenţia faptul că există pământ acolo unde, conform istoriei general acceptate, nici un european nu se aventurase timp de încă alte şapte decenii. După câteva luni, în care am examinat hărţi şi documente în arhive, am început să cred că Antilia şi Satanazes erau, în realitate, insulele caraibeene Puerto Rico şi Guadeloupe. Erau mult prea multe similarităţi între ele pentru a fi o simplă coincidenţă, dar asta ar fi însemnat că cineva studiase cu atenţie insulele cu circa şaptezeci de ani înainte de sosirea lui Columb în Caraibe. Aceasta părea o revelaţie extraordinară – nu Columb descoperise Lumea Nouă, deşi călătoria sa fusese mereu privită drept momentul definitoriu. Marca punctul în care, urmându-i pe portughezi, europeenii începuseră să se aventureze în marile călătorii de explorare, începutul îndelungatei expansiuni, care avea să caracterizeze următorii cinci sute de ani.

Aveam nevoie şi de alte dovezi care să sprijine descoperirea mea şi am cerut ajutorul unui expert în portugheza medievală, profesorul João Camilo Dos Santos, care se afla, la momentul respectiv, la ambasada Portugaliei de la Londra. El a examinat harta lui Pizzigano şi a corectat traducerea mea, pentru sintagma *con/ymana*, în „vulcan erupe aici". Cuvintele fuseseră plasate în partea sudică a insulei Satanazes, exact unde se află cei trei vulcani ai Guadeloupei de astăzi. Erupseseră aceştia înainte de 1424? Foarte emoţionat, am sunat la Insitutul Smithsonian din Washington DC. Vulcanii erupseseră de două ori între 1400 şi 1440, dar, în rest, fuseseră calmi perioada precedentă, de câteva sute de ani, şi în cei două sute cincizeci de ani după ultima erupţie.

Mai mult, nu existaseră alte erupţii în zona Caraibelor în acea perioadă. Credeam ca vedeam totul foarte clar; îmi închipuiam că găsisem dovezi solide că cineva atinsese Caraibele şi înfiinţase acolo o colonie secretă, cu şaizeci şi opt de ani înaintea lui Columb.

Profesorul Camilo Dos Santos mi-a prezentat un curator al arhivelor statului în Torre do Tombo din Lisabona şi, într-o frumoasă după-amiază de toamnă, am început o nouă cercetare acolo, sperând să găsesc o confirmare a opiniei mele despre o debarcare portugheză în Caraibe. Spre uimirea mea, am găsit ceva cu totul diferit: descoperirea Insulelor Caraibe nu aparţinea nici pe departe portughezilor, acestea fiindu-le total necunoscute în momentul în care Pizzigano îşi desenase harta. Aceste insule apăreau, totuşi, pe o altă hartă, ceva mai târzie – desenată de un cartograf necunoscut – care nu ajunsese în mâinile portughezilor decât în 1428. În plus, am descoperit un ordin emis de prinţul portughez Henric Navigatorul către căpitanii săi, în 1431, ordin prin care le comanda să pornească în căutarea insulelor Antiliei, arătate pe harta din 1428; dacă insulele ar fi fost descoperite de portughezi, edictul lui Henric nu ar mai fi fost deloc necesar. Dar, dacă nu portughezii descoperiseră Antilia şi Satanazes, cine o făcuse? De unde îşi luaseră Pizzigano şi ceilalţi cartografi informaţiile?

Am început o nouă etapă de cercetări, urmărind ascensiunea şi decăderea civilizaţiilor medievale care se transformaseră în pulbere de veacuri. Pe rând, am eliminat fiecare putere maritimă din lume care ar fi putut, practic vorbind, să suporte o călătore atât de ambiţioasă, în primele decenii ale secolului al XV-lea. Veneţia, cea mai veche şi puternică forţă navală a Europei, era cuprinsă de haos. Bătrânul Doge era bolnav, puterile îl părăseau, iar succesorul său se afla în aşteptare, făcând planuri de abandonare a tradiţiei maritime veneţiene şi de transformare a Veneţiei într-o putere continentală. Nord-europenii de-abia aveau vase capabile să traverseze Canalul Mânecii, darămite să exploreze noi lumi. Conducătorii egipteni erau preocupaţi de războaie civile – în 1421 existau nu mai puţin de cinci sultani. Lumea islamică, de asemenea, se dezintegra; portughezii invadaseră teritoriile islamice din nordul Africii, iar Imperiul Asiatic al împăratului mongol Tamerlan, odinioară atât de puternic, era spart în bucăţi.

Cine altcineva ar fi putut explora Caraibele? M-am hotărât să văd dacă mai existau şi alte hărţi cum era cea din 1424, care să arate teritorii observate înaintea călătoriilor europene de explorare. Cu cât scormoneam mai mult, cu atât găseam mai multe indicii. Am fost uluit să aflu că Patagonia şi Anzii fuseseră cartografiate cu un secol înainte ca primul european să dea cu ochii de ele; iar Antarctica fusese desenată, cu precizie, cu peste patru secole înainte ca europenii sa atingă acel continent. Coasta de est a Africii era prezentată pe altă hartă, cu longitudini perfecte – ceva ce europenii nu au reuşit să realizeze timp de încă trei secole. Australia apărea, şi ea, pe o altă hartă, cu trei secole înainte de Cook, iar alte hărţi arătau Caraibele, Groenlanda, coastele arctică, cea de la Pacific şi cea de la Atlantic ale Americii de Sud şi de Nord, cu mult timp înainte de sosirea europenilor.

Dacă au putut desena hărţi ale întregii planete cu asemenea acurateţe, înseamnă că aceşti exploratori, oricare ar fi fost ei, navigaseră de-a lungul întregului glob. Ei trebuie să fi fost foarte pricepuţi în arta astro-navigaţiei şi trebuie să fi descoperit o

metodă de determinare a longitudinii, pentru a desena hărţi cu erori de longitudine nesemnificative. Pentru a acoperi distanţele enorme, ei trebuie să fi fost capabili să navigheze pe oceane timp de luni întregi, iar asta însemna să fi putut desaliniza apa de mare. După cum urma să descopăr, ei făcuseră, de asemenea, prospectări şi săpaseră după metale şi, fiind horticultori talentaţi, transplantaseră plante şi duseseră animale dintr-o parte în alta a globului. Pe scurt, schimbaseră lumea medievală. Se părea că aveam în faţă nişte incredibile călătorii din istoria omenirii, dar unele care fuseseră cu desăvârşire excluse din orice amintiri, cu majoritatea înregistrărilor distruse, reuşitele ignorate şi, în timp, uitate.

Aceste revelaţii erau deopotrivă uluitoare şi îngrozitoare. Dacă urma să le studiez în amănunt, ar fi însemnat că urma să atac unele dintre teoriile fundamentale ale istoriei explorărilor. Orice elev de gimnaziu ştie numele marilor exploratori şi navigatori europeni, ale căror descoperiri au făcut vâlvă de-a lungul timpului. Bartolomeu Dias (c. 1450 – 1500) a părăsit Portugalia în 1487 şi a devenit primul om care a navigat în jurul Capului Bunei Speranţe, vârful sudic al continentului african. El a fost împins către sudul Capului de o furtună, iar când nu a mai văzut pământ, a virat spre nord, înconjurând Capul şi oprindu-se pe coasta estică a Africii. Vasco da Gama (c. 1469 – 1525) a urmat traseul lui Dias, zece ani mai târziu. El a navigat în susul coastei estice a Africii şi a traversat Oceanul Indian până în India, deschizând prima rută maritimă pentru comerţul cu mirodenii. Pe 12 octombrie 1492, Cristofor Columb (1451 – 1506), a zărit pământ acolo unde se află Bahamas-ul modern. El a rămas în istorie drept primul european care a zărit Lumea Nouă, deşi el, personal, nu a realizat niciodată asta, crezând că atinsese, de fapt, Asia. Columb va mai face trei călătorii, descoperind multe dintre insulele Caraibelor şi partea continentală a Americii Centrale.

Ferdinand Magellan (c. 1480 – 1521) i-a urmat lui Columb şi este creditat pentru descoperirea strâmtorii dintre Atlantic şi Pacific, ce îi poartă numele până astăzi. Vasul său a continuat să navigheze către vest, până a completat primul ocol al lumii,

deşi Magellan nu a supravieţuit pentru a fi martor la întoarcerea triumfală a expediţiei sale în Spania, fiind ucis în Filipine pe 27 aprilie 1521.

Toţi aceşti oameni sunt teribil de îndatoraţi marelui om, Henric Navigatorul (1394 – 1460), prinţul portughez a cărui bază din sud-vestul Portugaliei a devenit o academie de exploratori, cartografi, armatori şi fabricanţi de instrumente.

Acolo a fost revoluţionat modul de proiectare a navelor europene, acolo au fost dezvoltate şi îmbunătăţite instrumentele şi tehnicile de navigare, de acolo a pornit marele avânt al călătoriilor de explorare şi colonizare.

Pe când mă apropiam de sfârşit cu cercetarea de la Torre do Tombo, m-a cuprins o stare de teribilă confuzie. Am petrecut o seară ceţoasă, stând la un bar de pe mal, în Lisabona, cu vedere spre statuia lui Henric Navigatorul. Acum înţelegeam zâmbetul său enigmatic. Acum ştiam amândoi un secret: nu fusese primul care a ajuns în Lumea Nouă. Cu cât mă gândeam mai mult la asta, cu atât deveneam mai intrigat. Cine erau aceşti formidabili marinari, care descoperiseră şi cartografiaseră noile pământuri şi oceane, fără să lase vreo mărturie în acest sens, în afară de cele câteva hărţi enigmatice?

Identitatea celui din spatele acestor aventuri mi s-a revelat într-un mod neaşteptat. Coastele Patagoniei, munţii Anzi, continentul Antarctic şi Insulele South Shetland fuseseră trasate pe hartă cu o precizie remarcabilă. Distanţele acoperite, de la Ecuador, în nord, până la peninsula Antarcticii în sud, erau imense; ar fi fost nevoie de o flotă uriaşă. Exista, la vremea respectivă, un singur popor care avea resursele materiale, cunoştinţele ştiinţifice, vasele şi experienţa marinărească necesare pentru a porni într-o asemenea călătorie epopeică de explorare. Acea naţiune era China, dar simplul gând de a porni în căutarea unei dovezi incontestabile că o flotă chineză explorase lumea cu mult timp înaintea europenilor, mă umplea de spaimă. O încercare de a descoperi detaliile oricărui eveniment de acum aproape şase secole ar fi fost destul de dificilă; aceasta, în mod deosebit, era

îngreunată şi mai mult de un obstacol imens, poate chiar insurmontabil. La jumătatea secolului al XV-lea, aproape fiecare document sau hartă chinezească au fost distruse în mod deliberat de oficialii curţii chineze, ca urmare a unei schimbări dramatice a politicii lor externe. Departe de a se deschide către restul lumii, după aceste descoperiri epocale, China s-a închis în sine. Orice detaliu care amintea de trecutul său expansionist a fost şters din toate arhivele.

Dacă urma să schiţez remarcabila poveste a călătoriilor chineze de explorare, ar fi trebuit să caut dovezi în altă parte, dar îmi era groază şi să încep. Gândul că un căpitan de submarin pensionat ar fi putut dezvălui o poveste pe care multe minţi luminate nu reuşiseră să o afle, părea aroganţă amestecată cu o încredere exagerată, dar, cu toate că eu eram un simplu amator, în comparaţie cu toţi cercetătorii distinşi care activaseră în domeniu, porneam la drum cu un avantaj crucial. În 1953, când m-am înrolat în Marina Regală, la vârsta de 15 ani, Marea Britanie era, încă, o putere mondială, cu flote imense şi baze de sprijin împrăştiate de-a lungul globului. În timpul celor şaptesprezece ani de serviciu în Marină, am navigat în toată lumea, pe urmele marilor exploratori europeni. Între 1968 şi 1970, de exemplu, m-am aflat la comanda HMS *Rorqual* şi am navigat din China până în Australia şi Asia, de-a latul Pacificului şi până la coastele Americilor.

Coastele, stâncile şi munţii pe care primii exploratori le văzuseră de pe punţile corăbiilor lor eu le vedeam prin periscopul unui submarin, dintr-o perspectivă asemănătoare. Am aflat, rapid, că ceea ce se vede de la nivelul apei nu este neapărat identic cu ce se află acolo, în realitate. În acele vremuri, navigarea prin satelit era încă necunoscută; trebuia să ne găsim drumul cu ajutorul stelelor. Am văzut aceleaşi stele pe care le văzuseră marii exploratori europeni şi mi-am calculat poziţia măsurând înălţimea şi direcţia soarelui, la fel cum încercaseră şi ei, la vremea lor. Stelele călăuzitoare ale marinarului sunt, în emisfera sudică, Canopus şi Crucea Sudului. Aceste stele au jucat un rol vital în povestea extraordinară pe care urma să o descopăr şi, fără experienţa astro-navigaţiei dobândită în marină,

această carte nu ar fi putut fi scrisă, iar descoperirile pe care le-am făcut ar fi rămas, poate, neştiute timp de multi alţi ani.

Un neiniţiat, indiferent de cunoştinţele sale din alte domenii, vede, atunci când priveşte o hartă, doar o serie de contururi, care pot fi sau nu reprezentarea banală a unor zone familiare. Un navigator experimentat, studiind aceeaşi hartă, poate deduce mult mai multe: unde navigase cartograful care a întocmit-o, în ce direcţie, cât de repede, cât de aproape de coastă se aflase, nivelul cunoştinţelor sale despre latitudine şi longitudine, chiar şi dacă observaţiile au fost făcute în timpul zilei sau noaptea. Dacă are suficiente cunoştinţe despre zonele prezentate pe hartă, un navigator poate indica şi cauza pentru care ceea ce pe hartă apare ca insulă poate fi, în realitate, un vârf de munte. El poate să explice, totodată, motivul pentru care ceea ce era pe atunci o vastă întindere de pământ, acum este doar o grupare de bancuri şi limbi de nisip şi, deci, de ce unele teritorii au fost desenate cu forme curios distorsionate.

Văzusem hărţile din secolele al XV-lea şi al XVI-lea, care arătau părţi ale lumii necunoscute încă exploratorilor europeni. Există nepotriviri – unele pământuri desenate sunt de nerecunoscut, sau schimbate, sau în locuri unde nu există pic de pământ – şi, întrucât imaginea pe care o construiesc contrazice istoria acceptată a explorării, acestea au fost date deoparte, considerate a fi născociri, falsuri sau, în cel mai bun caz, anomalii amuzante. Dar m-am regăsit aplecat asupra acestor hărţi timpurii, iar şi iar, şi, pe măsură ce le studiam şi evaluam, am început să îmi formez o nouă imagine despre lumea medievală.

Cercetările mele au confirmat faptul că mai multe flote chinezeşti făcuseră, într-adevăr, călătorii de explorare la începutul secolului al XV-lea. Ultima şi cea mai mare dintre acestea – patru flote reunite într-o vastă armada – a pornit la drum în 1421. Ultimele corăbii supravieţuitoare s-au întors în China în vara şi toamna anului 1423. Nu exista nici o înregistrare exactă despre drumurile lor în tot acest timp, dar hărţile demonstrau că nu se mulţumiseră doar să înconjoare Capul Bunei Speranţe şi să traverseze Atlanticul pentru a cartografia insulele pe care le

văzusem pe harta din 1424 a lui Pizzigano; chinezii continuaseră drumul, explorând Antarctica şi zona arctică, America de Nord şi de Sud, traversaseră Pacificul până în Australia. Ei rezolvaseră problema calculului latitudinii şi longitudinii şi cartografiaseră pământul şi cerul cu aceeaşi precizie.

În primii cinci ani de viaţă, am fost educat de o *amah* chinezoaică – îmi amintesc şi astăzi durerea pe care am simţit-o la despărţire – şi am mai făcut, de-a lungul timpului, câteva vizite în China, dar, în ciuda interesului meu pentru această naţiune, cunoştinţele mele despre istoria ei nu erau deloc aprofundate. Înainte de a urma această poveste incredibilă a călătoriilor chinezeşti de descoperire, trebuia să pătrund în lumea, deloc familiară, a Chinei medievale. Această încercare era, ea însăşi, o călătorie de explorare, iar ignoranţa mea în privinţa acestor oameni extraordinari era împărtăşită, cred, de mulţi alţi vestici. Cu cât aflam mai multe lucruri, cu atât eram mai cuprins de admiraţie faţă de această civilizaţie antică, înţeleaptă şi incredibil de sofisticată. Cunoştinţele lor ştiinţifice şi tehnologice, precum şi cele despre lumea înconjurătoare erau atât de avansate în comparaţie cu ale noastre, încât au urmat trei, patru şi, în unele cazuri, chiar cinci secole până când cunoştinţele europenilor le-au egalat pe cele ale chinezilor medievali.

După ce am învăţat despre această mare civilizaţie, am petrecut ani de zile călătorind de-a latul globului, pe urma călătoriilor chinezeşti de explorare. Am căutat în arhive, în muzee şi biblioteci, am vizitat vechi monumente, castele, palate şi porturile principale ale Evului Mediu târziu, am explorat coaste stâncoase, recifuri de corali, plaje pustii şi insule îndepărtate. Peste tot, descopeream tot mai multe elemente în sprijinul teoriei mele. Am descoperit că o mână de documente şi ordine de navigare chinezeşti supravieţuiseră distrugerii sistematice a arhivelor şi că existau câteva relatări ale martorilor: două ale unor istorici chinezi şi altele, ale primilor exploratori europeni care au păşit pe urmele chinezilor, care au descoperit urme şi artefacte lăsate acolo de predecesorii lor.

Exista, de asemenea, o abundenţă de dovezi materiale: porţelan chinezesc, mătase, ofrande, artefacte, pietre gravate lăsate de amiralii chinezi ca monumente ale reuşitelor lor; epavele joncilor chinezeşti pe coastele Africii, ale Americii, Australiei şi Noii Zeelande; faună şi floră transplantată de la mari distanţe, care deja se aflau într-un stadiu înfloritor în momentul apariţiei primilor exploratori europeni. Tot ceea ce am descoperit mi-a confirmat precizia hărţilor care îmi captivaseră imaginaţia încă de la început. Informaţiile absolut deosebite conţinute în aceste hărţi au fost la vedere în tot acest timp, dar le-au scăpat multor istorici chinezi eminenţi, iar asta nu din cauza lipsei de interes, ci, pur şi simplu, din cauza lipsei lor de cunoştinţe despre astronavigaţie şi despre oceanele Pământului. Dacă am descoperit informaţii care lor le-au scăpat, este numai datorită faptului că am ştiut cum să interpretez hărţile extraordinare care dezvăluiau traseul şi amploarea călătoriilor marilor flote chinezeşti, între 1421 şi 1423.

Columb, da Gama, Magellan şi Cook au făcut, mai târziu, aceleaşi „descoperiri", dar au ştiut foarte bine că păşesc pe urmele altora, întrucât aveau cu toţii la ei copii ale hărţilor chinezeşti, atunci când au pornit în propriile călătorii „către necunoscut". Pentru a parafraza un citat celebru: dacă au putut vedea mai departe decât alţii, a fost din pricină că stăteau pe umerii unor uriaşi.

I

China Imperială

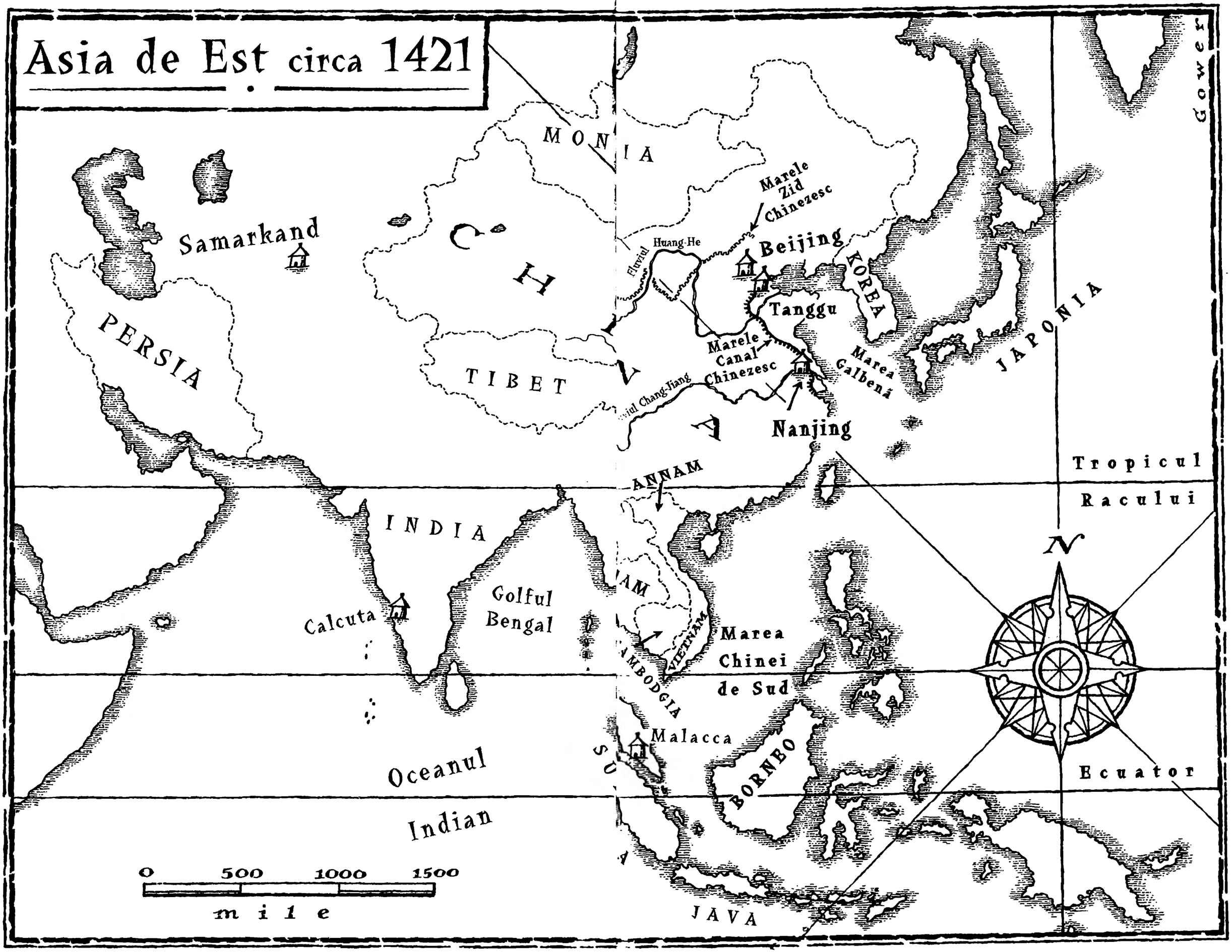
Asia de Est circa 1421
MONIA
Samarkand
PERSIA
CHINA
TIBET
Marele Zid Chinezesc
Huang-He
Fluviul
Beijing
KOREA
Tanggu
Marele Canal Chinezesc
Marea Galbenă
JAPONIA
Nanjing
Tropicul Racului
ANNAM
INDIA
Golful Bengal
Calcuta
VIETNAM
Marea Chinei de Sud
Malacca
BORNEO
Oceanul Indian
Ecuator
JAVA
N
0 500 1000 1500
mile

1

MARELE PLAN AL ÎMPĂRATULUI

Pe 2 februarie 1421, China s-a ridicat deasupra tuturor celorlalte naţiuni. De Anul Nou Chinezesc, regi şi emisari porniţi din ţări aflate de-a lungul şi de-a latul Asiei, Arabiei, Africii şi Oceanului Indian s-au adunat sub luminile splendide ale Beijingului, pentru a-i aduce omagiu împăratului Zhu Di, Fiul Cerului. O flotă de corăbii imense a navigat pe oceane cu o precizie absolută şi a adus la Beijing conducători şi emisari pentru a se pleca în faţa împăratului şi pentru a asista la inaugurarea misterioasei şi maiestuoasei capitale închise, Oraşul interzis. Nu mai puţin de douăzeci şi opt de şefi de stat au fost prezenţi, dar Împăratul Roman, Împăratul Bizanţului, Dogele Veneţiei şi regii Angliei, Franţei, Castiliei şi Portugaliei nu se aflau printre aceştia. Nu fuseseră invitaţi, întrucât asemenea state înapoiate, care nu aveau de oferit mărfuri sau cunoştinţe ştiinţifice, se aflau la coada listei de priorităţi a împăratului chinez.

Zhu Di era al patrulea fiu al lui Zhu Yuanzhang, care devenise primul împărat al dinastiei Ming, în ciuda originii sale lipsite de nobleţe, de fiu al unui muncitor dintr-una din zonele cele mai sărace ale Chinei.[1]

În 1352, cu opt ani înainte de naşterea lui Zhu Di, o inundaţie teribilă lovise China. Fluviul Galben rupsese malurile, inundând zone întinse de teren arabil, măturând din calea sa sate întregi şi lăsând în urmă foamete şi epidemii. Mongolii conduseseră China de la cucerirea sa, în 1279, de către marele Kublai Khan, nepotul celui mai mare conducător mongol, Genghis Khan. Dar, în 1352, siliţi de foamete, de epidemii şi de sărăcia în care îi aruncaseră stăpânii lor mongoli, ţăranii de pe lângă Guangzhou, în delta Râului Perlei, s-au revoltat. Zhu Yuanzhang li s-a alăturat rebelilor şi a devenit rapid liderul armatei tot mai numeroase de soldaţi şi ţărani. În următorii trei ani, revolta s-a întins în întreaga Chină. După zeci de ani de pace, războinicii mongoli, odinioară luptători feroce, pleava Asiei, deveniseră leneşi şi delăsători. Măcinaţi de disensiuni interne, nu au putut face faţă armatei adunate de tatăl lui Zhu Di. În 1356, forţele sale au cucerit oraşul Nanjing şi au întrerupt aprovizionarea cu grâne a capitalei Mongole, Ta-tu (Beijing).

Zhu Di avea deja opt ani atunci când tatăl său a pătruns în Ta-tu, în 1368. Ultimul împărat mongol al Chinei, Toghon Temur, a fugit din ţară, retrăgându-se în nord, în stepa din inima Mongoliei. Zhu Yuanzhang a declarat o noua dinastie, Ming, şi s-a proclamat primul împărat al acesteia, adoptând titlul dinastic Hong Wu [2]. Zhu Di s-a înrolat în cavaleria chineză, dovedindu-se un ofiţer curajos şi talentat. La vârsta de douăzeci şi unu de ani, a fost trimis într-o campanie împotriva forţelor mongole, care încă ocupau provincia muntoasă Yunnan, în sud-vest, la graniţa cu Tibet şi Laos, iar în 1382, a primit ordin să distrugă Kunming, în sudul Munţilor Norilor, ultima fortăreaţă mongolă din provincie. După ce oraşul a fost cucerit, chinezii i-au măcelărit pe toţi apărătorii adulţi şi i-au castrat pe cei care încă nu atinseseră pubertatea. Multor mii de tineri băieţi mongoli le-au fost tăiate penisurile şi testicolele. Mulţi dintre ei au pierit din pricina şocului sau a bolilor; eunucii care au supravieţuit au fost înrolaţi în armata imperială, sau au fost păstraţi ca servitori. Eunucii jucau rolul „slugilor palatului, paznici ai haremului şi spioni" [3], în întreaga lume medievală, în Roma, Grecia, Africa de Nord şi mare parte din Asia, şi au avut o mare însemnătate în istoria Chinei [4].

În mod surprinzător, erau teribil de loiali faţă de împăraţii care ordonaseră mutilarea lor. Au existat eunuci la curtea imperială, începând cu secolul al VIII d.Hr, şi un număr de până la şaptezeci de mii erau folosiţi în capitală şi în împrejurimile ei. Doar bărbaţii asexuaţi aveau voie să îl servească pe împărat şi să păzească femeile din familia sa, precum şi apartamentele concubinelor sale din „Marele Interior" de după uşile palatului. Împăraţii aveau mii de concubine, atât ca simbol al puterii lor, cât şi pentru a asigura un număr suficient de moştenitori de sex masculin, în vremuri de mortalitate infantilă foarte ridicată; garantarea continuităţii dinastiei şi venerarea strămoşilor juca un rol foarte important în riturile culturii chineze. Celor care nu erau eunuci, chiar şi rudelor împăratului şi consoartelor sale, le era interzisă apropierea de apartamentele femeilor, sub ameninţarea cu moartea. Absenţa unor bărbaţi potenţi reprezenta garanţia că orice copil născut de una dintre concubine fusese conceput numai de către împărat.

Eunucii contribuiau, de asemenea, la păstrarea aurei de sanctitate şi mister care înconjura tronul imperial. În timp ce zeii legitimizau ocuparea tronului cu un „Mandat Divin", puteau retrage această autorizare dacă împăratul se dovedea vinovat de greşeli umane, proastă conducere sau decizii eronate. Era interzis să îl priveşti pe împărat: chiar şi marii oficiali păstrau privirea în pământ în prezenţa împăratului, iar atunci când trecea pe străzi, erau înălţate paravane care să îl ferească de privirile mulţimii. Doar eunucii „efeminaţi şi slugarnici", ale căror vieţi atârnau de simpla voinţă a împăratului, erau consideraţi suficient de laşi şi înspăimântaţi pentru a rămâne martori muţi ai metehnelor şi slăbiciunilor împăratului.[5]

Ma He, unul dintre băieţii castraţi la Kunming, a fost dus în căminul lui Zhu Di, unde numele său a fost schimbat în Zheng He. Mulţi dintre mongolii pe care Zhu Di şi tatăl său îi goniseră, adoptaseră religia islamică. Zheng He era nu doar un soldat formidabil, ci şi un musulman înflăcărat şi a devenit cel mai apropiat sfătuitor al lui Zhu Di. Era o prezenţă impunătoare, dominându-l, prin statura sa, pe Zhu Di; unele mărturii spun că avea peste doi metri înălţime şi cântărea peste o sută de kilograme, având un „mers de tigru".[6]

Când Zhu Di a fost ridicat la rangul de Prinţ de Yen – o regiune în jurul oraşului Beijing – şi a primit noua şi importanta responsabilitate de a păzi provinciile din nordul Chinei, Zheng He a plecat cu el. Zhu Di şi-a stabilit baza în fosta capitală mongolă, Ta-tu şi a redenumit-o Beijing. Până în 1387, după peste treizeci de ani de lupte, ultimele rămăşiţe ale stăpânirii mongole au fost eliminate din China. Tatăl lui Zhu Di, bătrânul şi tot mai paranoicul împărat Hong Wu, îi ucidea sistematic pe ofiţerii săi superiori, eliminând pe oricine se putea dovedi a fi o cât de mică ameninţare la adresa autorităţii sale. Mulţi ofiţeri superiori au preferat să se sinucidă decât să îşi dezonoreze familiile şi strămoşii fiind concediaţi sau executaţi; chiar şi aşa, zeci de mii de slujbaşi civili şi militari au murit sub tăişul sabiei.

După moartea primului său născut, Hong Wu îl alesese pe nepotul său, Zhu Yunwen – căruia Zhu Di îi era unchi – pentru

a-i urma la tron. Nu avea încredere în Zhu Di, crezând, în mod eronat, că acesta era mongol. Hong Wu se însurase cu o prinţesă, fără să ştie că ea era deja însărcinată cu Zhu Di. Când bătrânul împărat a murit, şase ani mai târziu, în 1398, Zhu Yunwen a continuat fără milă politica sa de eliminare a potenţialilor rivali. În vara anului următor, el a trimis asasini în nord, pentru a-l ucide pe Zhu Di. Pentru a scăpa de execuţie, acesta a părăsit casa lui luxoasă şi a devenit, pentru câteva luni, vagabond pe străzile din Beijing, dormind în şanţuri noaptea şi cutreierând străzile în timpul zilei. Simula nebunia, a devenit tot mai murdar şi mai neîngrijit, de nerecunoscut ca prinţ cu sânge imperial, iar rezultatul a fost că echipa de asasini a trecut pe lângă el, ignorându-l. Apoi Zhu Di a pornit el în căutarea urmăritorilor săi. Ajutat de loiala sa gardă personală, formată din eunuci, condusă de Zheng He, Zhu Di şi-a adunat în secret forţele pentru a-i nimici pe cei ce doreau să-l asasineze. El a adunat opt sute de oameni într-un parc din Beijing, după ce avusese grijă să trimită acolo numeroase gâşte, care aveau să ascundă, cu zarva lor, zăngănitul săbiilor. Luaţi prin surprindere, asasinii au fost măcelăriţi. Victoriosul Zhu Di a început, iarăşi, să se ridice şi să adune o armată.

Imediat ce a aflat despre eşecul oamenilor săi, Zhu Yunwen a trimis o armată de cinci sute de mii de oameni pentru a-l zdrobi pe Zhu Di, dar deja se schimbau anotimpurile, iar trupele sale au fost trimise în nord îmbrăcate doar cu uniformele de vară, încălţate cu sandale de paie. Mulţi au îngheţat, odată cu venirea nemiloasei ierni. Armata lui Zhu Di se afla la manevre, la periferia Beijingului, atunci când trupele demoralizate ale lui Zhu Yunwen au început asediul oraşului. Acestea au fost înfrânte într-o luptă la care au luat parte chiar şi femeile, aruncând de pe zidurile Beijingului cu oale în ţăcatori.

În 1402, Zhu Di a pornit în sud, spre Nanjing, în fruntea unei imense armate. Capitala imperială era un oraş divizat. Mandarinii, elita educată din Nanjing, îi urau pe eunucii de la curte. Antipatia lor era adânc înrădăcinată, fiind la fel de veche precum însăşi China. Ca slujitori personali ai împăratului, eunucii puteau şopti tot soiul de lucruri la urechea împăratului; asemenea curtenilor de la curţile

europene, ei au devenit tot mai înstăriţi, datorită legăturilor de la curte. Dar, în timp ce eunucii făceau legea în „Marele Interior", doar mandarinii aveau dreptul de a ocupa funcţii în „Marele Exterior", dincolo de zidurile palatului.

Cineva putea deveni mandarin, ocupant al unor înalte funcţii oficiale, doar după ani de zile de studiu intens şi după examinări bazate exlusiv pe învăţăturile lui Confucius (550 – 479 î.Hr), „Marele Înţelept", care îşi exprimase şi el dezacordul în privinţa eunucilor care ocupau poziţii importante. Eunucii nu primeau o educaţie bazată pe învăţăturile lui Confucius şi puteau avansa doar prin voinţa împăratului. Mandarinii erau educaţi în spiritul eticii confucianiste şi al unui cod moral menit să elimine posibilitatea ca oamenii să deranjeze *tao* (echilibrul forţelor naturii). Acesta stabilea viaţa fiecăruia, rangul său, drepturile lor şi poziţia pe care o aveau în ierarhia societăţii. Definiţia confucianistă a unei bune guvernări era ca „un prinţ să fie un prinţ... supusul, un supus, tatăl un tată, iar fiul, un fiu" [7]. Continuitatea ordinii şi a bunei-creşteri stătea la baza confucianismului şi a

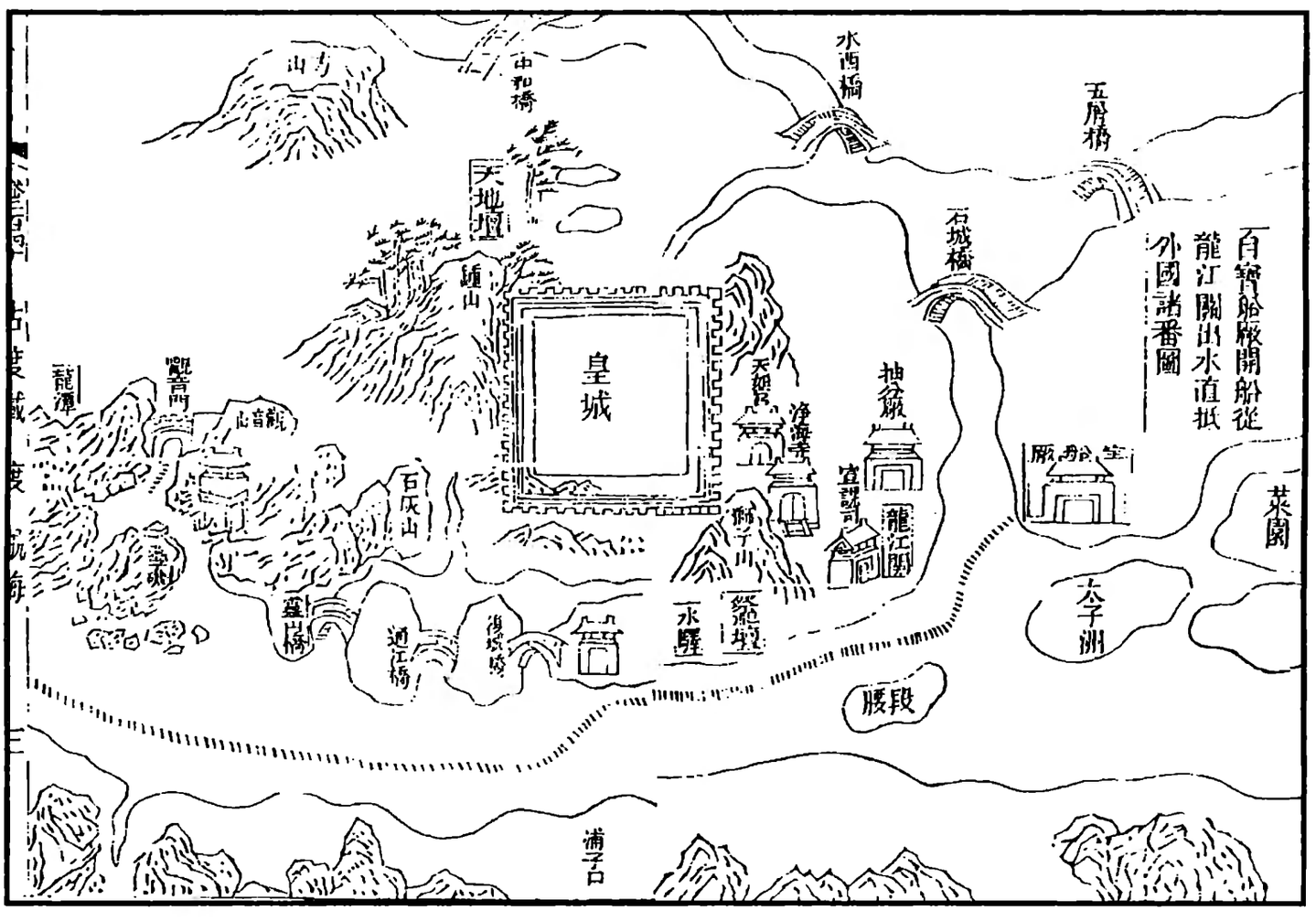

Un plan al oraşului imperial Nanjing, din *Wu Pei Chi (Wu Bei Zhi)*. Acest tratat din secolul al XVII-lea, pe tema armamentului, se bazează pe ilustraţii din manuscrise mai vechi; docurile se află în dreapta, dincolo de pod.

administraţiei mandarinilor, iar mandarinii îi considerau pe ţărani, nu pe străini sau pe neguţători, drept coloană vertebrală a societăţii. Ţăranii reprezentau stabilitate, în timp ce străinii şi neguţătorii deranjau permanent *tao*.

Mandarinii din jurul lui Zhu Yunwen reuşiseră să îi marginalizeze pe eunucii de la curte, răpindu-le mare parte din influenţa pe care o avuseseră, iar când armata lui Zhu Di a ajuns sub zidurile Nanjing-ului, eunucii i-au deschis larg porţile. Zhu Di a pus stăpânire pe Tronul Dragonului.[8]

Şi s-a proclamat împărat, cu titlul dinastic Yong Le. Zhu Yunwen nu fost găsit. Se credea că a scăpat, îmbrăcat în călugăr. Zheng He a rămas alături de împărat, unul din grupul de eunuci care forma o categorie aparte în rândurile personalului lui Zhu Di. Aceştia aveau cunoştinţe despre afacerile de stat, domeniu în care au câştigat tot mai multă influenţă, îl întâlneau pe împărat în mod frecvent şi au început să îi cunoască dispoziţiile şi dorinţele. Dat fiind faptul că le era permis să pătrundă în

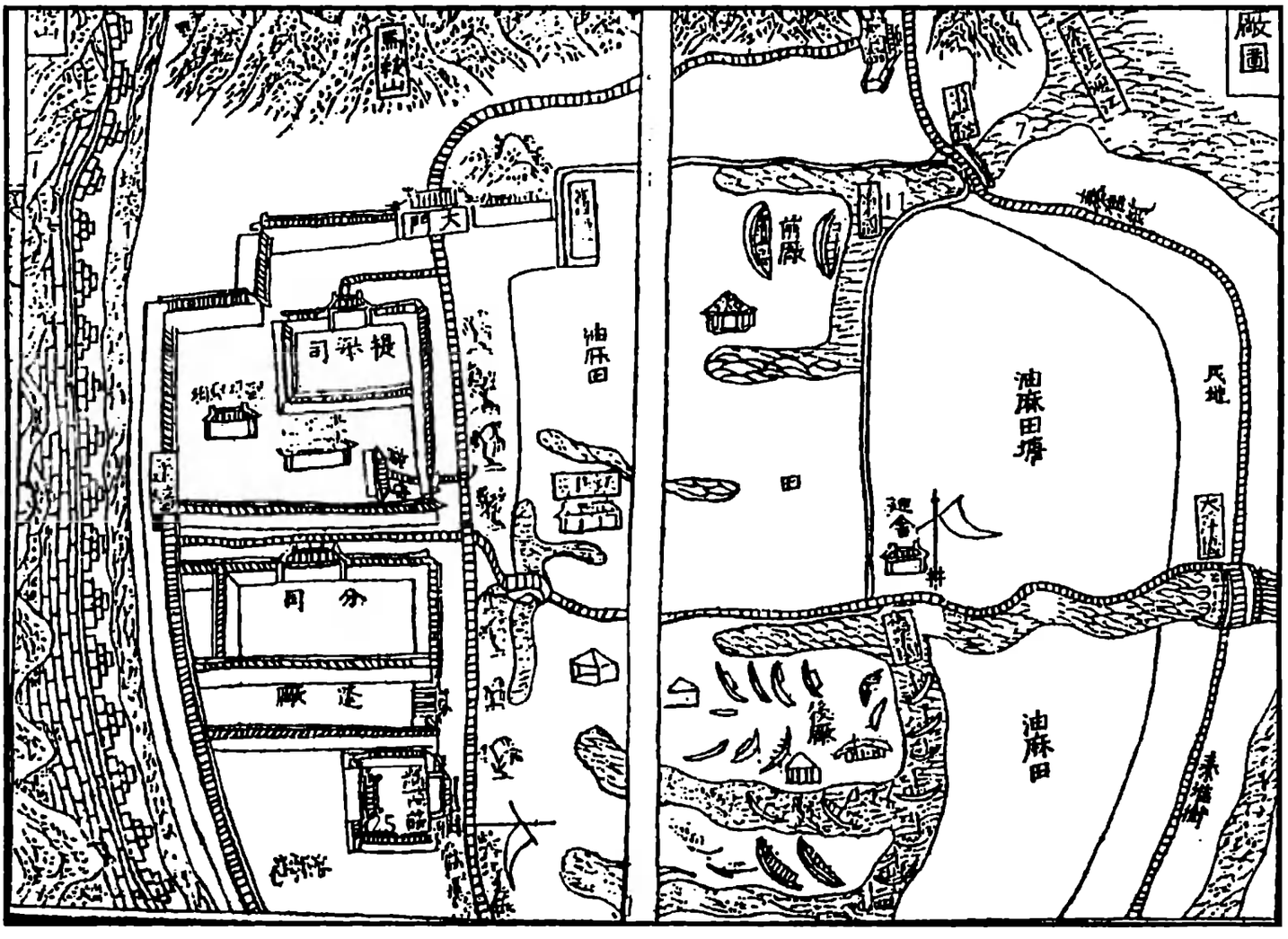

Un plan al şantierului naval Longjiang, din *Lung Chiang Chhang Chih*, o istorie a şantierului în timpul lui Zheng He, publicată în 1553. Birourile administrative se află în stânga, rampele şi docurile, în partea dreaptă.

apartamentele concubinelor, ei au început să se implice şi în intrigile celor două mii de femei care locuiau acolo.

Eunucii deveniseră, din nou, o forţă politică. În semn de recunoaştere a serviciilor aduse împăratului, curteanul cel mai puternic era Marele Eunuc, Zheng He. Acesta dobândise porecla de San Bao, „Trei Comori", care se referea la cele trei *raison d'être* ale unui budist: Buddha, doctrina şi meditaţia. Zheng He îşi dusese penisul tăiat într-un templu. Caseta care conţinea *pao* său – „comoara bărbăţiei" – avea să îl însoţească în cealaltă lume, unde urma să devină, iarăşi, un bărbat întreg. Dar, în această viaţă, jurase să îl servească pe stăpânul său, al treilea împărat al dinastiei Ming, Zhu Di.

După douăsprezece luni, deşi nu fusese niciodată pe mare, Zheng He a fost numit comandant al uneia dintre cele mai mari flote construite vreodată. Unul dintre primele ordine emise de Zhu Di a avut în vedere dublarea, ca mărime, a şantierului naval Longjiang, de lângă Nanjing. Acesta era deja principalul şantier naval din China, iar acum era mult extins, acoperind câteva mile pătrate pe malurile fluviului Yangtze, lângă poarta estică a Nanjingului. Au fost construite şapte docuri uscate, legate de o serie de canale la râu, fiecare fiind împărţit astfel încât să permită construirea simultană a trei corăbii. Şantierele există şi în ziua de astăzi.[9]

Zhu Di urmărea crearea a ceea ce Kublai Khan nu reuşise să obţină: un imperiu maritim care să stăpânească oceanele.

Până în secolul al IX-lea, aproape toate vasele care se aventurau dincolo de apele de coastă erau străine; începând cu acest secol, China şi-a construit propria flotă oceanică. Dinastiile mongole Song şi Yuan construiseră flote mari, trimiseseră emisari peste mări şi puseseră bazele unui comerţ puternic, preluând treptat controlul negoţului cu mirodenii, odinioară controlat de arabi. Zhu Di începea, acum, o incredibilă expansiune a flotei chineze. Pe lângă vasele de război şi de flota comercială pe care o moştenise, Zhu Di a comandat construirea a 1681 de noi corăbii, între care multe vase gigantice, cu nouă catarge, numite „corăbii tezaur", pentru bogăţiile imense pe care le puteau transporta în calele lor uriaşe. Zeci de mii de tâmplari, croitori de pânze şi armatori din

provinciile sudice, din jurul şantierului naval, au muncit la construirea lor. Pe lângă 250 de corăbii tezaur, flota era alcătuită din peste 3500 de alte vase. Erau 1350 de vase de patrulare şi un număr egal de vase de luptă, care îşi aveau baza la puncte de pază sau la baze de pe insule; 400 de corăbii de război, de dimensiuni mai mari, şi 400 de corăbii de marfă pentru transportul cerealelor, al apei şi al cailor necesari flotei. Corăbiile împăratului urmau să navigheze pe oceanele lumii şi să le cartografieze, impresionând şi intimidându-i pe conducătorii străini, aducând întreaga lume în situaţia de a plăti tribut Chinei. Suveranii făceau acest lucru, în schimbul privilegiilor comerciale şi al protecţiei împotriva inamicilor, dar China le ceda întotdeauna partenerilor comerciali o cantitate mai mare de bunuri – mătăsuri şi porţelan, la preţuri mai mici, adesea finanţate de împrumuturi accesibile – decât primea de la aceştia. Astfel, partenerii erau permanent îndatoraţi Chinei. Aceste vase aveau, totodată, misiunea de a-l localiza şi captura pe fugarul Zhu Yunwen: „Sunt oameni care afirmă că el trăieşte dincolo de graniţe. Împăratul i-a ordonat lui Zheng He să caute urme ale sale." [10]

Toţi trebuiau să ştie cine era ocupantul de drept al Tronului Dragonului: Împăratul Călăreţ, Fiul Cerului – Zhu Di.

Imediat ce a ocupat tronul imperial, Zhu Di a decis să mute capitala în fortăreaţa sa din Beijing. Bătrânul Tamerlan, ultimul mare conducător nomad, hotărâse să cucerească ultimul şi cel mai mare trofeu dintre toate: China; Zhu Di hotărâse să facă faţă acestei ameninţări. Tamerlan (forma anglicizată a persanului Timur-i-Lang, sau „Timur Pateticul", poreclă primită în urma unor răni de săgeată suferite în timpul unei bătălii), se dovedise un succesor vrednic al înaintaşilor săi, Genghis Khan şi Kublai Khan. „Îi plăceau soldaţii încrezători şi curajoşi şi, cu ajutorul lor, a spart lacătele terorii, a sfâşiat oamenii ca un leu şi a răsturnat munţii." [11]

Din Samarkand, capitala sa, pe Drumul Mătăsii, marea cale comercială a Asiei centrale, Tamerlan a pornit neistovit campanii de-a latul Asiei, cucerind nordul Indiei, Persia şi Siria şi înfrângându-i pe otomani la Ankara, în 1402. Acum, el îşi întorsese privirea spre est, scopul fiind distrugerea armatelor chineze, uzurparea lui Zhu Di şi readucerea Chinei sub stăpânire mongolă.

Pentru a face faţă acestei mari ameninţări, noul împărat şi-a luat la Beijing curtea şi un corp de pază de un milion de oameni, dar viziunea sa despre o nouă capitală imperială mergea mai departe decât un simplu loc de refugiu care să-i facă faţă lui Tamerlan. Kublai Khan construise Ta-tu după un model tradiţional chinezesc şi deviase râurile pentru a înconjura oraşul. Zhu Di a încorporat elementele de bază ale capitalei lui Kublai Khan, dar a demolat incinta regală şi a înlocuit-o cu un complex imperial clasic, Oraşul Interzis, cu proporţii perfecte, faţă de cele ale fostei construcţii. Împrejmuirea zidită a capitalei fusese realizată la o scară uluitoare: de peste o mie cinci sute de ori suprafaţa, de la acea vreme, a dimensiunilor oraşului Londra, găzduind o populaţie de cincizeci de ori mai numeroasă.

Cu toate acestea, construirea celui mai mare oraş al lumii, pentru a-şi uimi supuşii şi a-şi intimida duşmanii şi pe toţi ceilalţi conducători ai lumii, era doar o parte a planului grandios al lui Zhu Di. El avea să repare, de asemenea, Marele Zid, construit de primul împărat chinez, Qin Shi Huangdi, în timpul dinastiei Qin (221 – 206 î. Hr.). Qin Shi Huangdi unise provinciile învrăjbite ale Chinei şi fusese primul care a domnit peste întreaga ţară. Zidul fusese construit cu preţuri astronomice, pentru a apăra graniţele de nord ale Chinei, dar în următorii 1600 de ani fusese lăsat să cadă în paragină. Zhu Di a început un program de reconstrucţie şi întărire, adăugând turnuri de pază de-a lungul celor 5000 de kilometri ai zidului şi lungindu-l cu încă 1400 de kilometri. Zidul se întindea de la Pacific spre vest, până la Munţii Cereşti din Asia centrală.

Dar Zhu Di nu avea să se oprească aici. El a trimis expediţii la vecinii din est ai Chinei şi, de-a lungul Drumului Mătăsii, în Asia centrală, pentru a reconstrui imperiul comercial pe care China îl avusese în epoca de aur a dinastiei Tang, cu peste cinci secole înainte. Toate acestea, în plus faţă de programul său de extindere a flotei.

Zhu Di urmărea să atingă toate aceste ţeluri ambiţioase în douăzeci de ani. La baza tuturor planurilor sale se afla convingerea că naţiunea chineză trebuia să înceapă să creadă, din

nou, în ea însăşi şi în istoria sa glorioasă. Mongolii fuseseră goniţi; China le aparţinea din nou chinezilor. Zhou Di a fost mereu preocupat de faptul că nu fusese moştenitorul desemnat de tatăl său şi a încercat, în permanenţă, să demonstreze că zeii înşişi legitimaseră ascensiunea sa la Tronul Dragonului. De aceea, primele clădiri pe care le-a comandat au fost cele ale marelui complex ceremonial, Templul Cerului, aflat în centrul noului oraş. Urma să fie nu numai scena de desfăşurare a ceremoniilor anuale pe care împăratul, Fiul Cerului, trebuia să le prezideze, ci însăşi inima imperiului chinez. În schimb, în centrul Beijingului urma să fie construit un nou observator. Zhu Di era interesat personal de astronomie, iar printre cunoştinţele pe baza cărora urma să lase o impresionantă moştenire intrau şi cele din acest domeniu. Astronomii chinezi aveau peste două mii de ani de experienţă în înregistrarea evenimentelor care aveau loc pe cerul nopţii.

Ei consemnaseră apariţia unei noi stele în 1300 î.Hr., fiecare apariţie a cometei Halley începând din 240 î.Hr., şi, în 1054, descriau rămăşiţele rezultate din explozia supernovei cunoscute sub numele de Crab Nebula, cu acel pulsar care se învârteşte cu repeziciune în centrul său.

În timpul celor optzeci şi nouă de ani în care au stăpânit China, împăraţii mongoli au neglijat această moştenire nepreţuită; în primii săi ani de domnie, Zhu Di a readus la viaţă obiceiul de a înregistra evoluţia stelelor. Astronomii săi au notat nu mai puţin de 1400 de stele şi erau capabili să prezică atât eclipsele de lună, cât şi pe cele de soare, cu o precizie remarcabilă. Zhu Di a format, de asemenea, şi un comitet de astronomi reputaţi, pentru a „compara şi corecta desenele stelelor călăuzitoare". [12]

Şi, într-un final, i-a convins pe Shogunul Japoniei, pe regele Koreei şi pe prinţul Ulugh Begh, nepotul lui Tamerlan, să facă acelaşi lucru. Interesul împăratului în astronomie era unul de natură practică, nu teoretică. El era hotărât să obţină, prin intermediul astronomilor săi, noi metode de a folosi stelele călăuzitoare, pentru a le permite amiralilor săi să navigheze cu precizie şi să cartografieze în mod corect noile teritorii pe care urmau să

le găsească în timpul călătoriilor de explorare. Ţelul său era acela de a stabili, în marele observator din Beijing, punctul de referinţă după care întreaga lume să fie explorată şi cartografiată – pe scurt, centrul universului cunoscut.

Mutarea capitalei de la Nanjing la Beijing a fost, de departe, cel mai complex proiect demarat în timpul dinastiei Ming, urmând să aibă cele mai mari efecte pe termen lung. Mutarea a început în 1404, când zece mii de gospodării au fost mutate forţat în nord, pentru a mări populaţia Beijingului. Era necesară o imensă armată de muncitori pentru a pune în practică viziunea lui Zhu Di şi sute de mii de muncitori chinezi au fost trimişi, în marş forţat, spre nord; aproximativ 335 de divizii ale armatei au fost deplasate pentru a-i păzi pe muncitori, chiar dacă ameninţarea hoardelor mongole ale lui Tamerlan a dispărut cu repeziciune. Marele războinic părăsise Samarkand în fruntea unei mari armate, în ianuarie 1405, având de gând să mărşăluiască spre est, prin munţi, să ridice noi baze lângă graniţele chineze şi să aştepte primele semne ale primăverii, pentru a lovi adânc în teritoriul chinez, luând forţele imperiale prin surprindere. Bolnav şi bătrân, Tamerlan era prea slab pentru a călări şi, de aceea, era transportat într-o lectică – o canapea purtată de doi cărători – dar, chiar şi aşa, privaţiunile pe care le impunea terenul aspru, în mijlocul iernii, au fost prea mult pentru el. A murit pe 18 februarie, fără ca măcar să apuce să zărească frontiera chineză. Armata sa s-a divizat în facţiuni rivale şi s-a împrăştiat.

Planurile lui Zhu Di în legătură cu Beijingul au rămas neschimbate după moartea lui Tamerlan, dar aprovizionarea cu hrană a primilor muncitori duşi pentru construcţie s-a dovedit, în curând, dificilă. Sezonul agricol era scurt în zona sudică; putea fi cultivat meiul, dar nu şi orezul; recoltele de grâu şi orz erau foarte slabe. Nu erau nici pe departe suficiente grâne pentru a hrăni valurile de muncitori care soseau necontenit. Zhu Di şi-a trimis cel de-al treilea fiu, Zhu Gaozhi, să preia comanda militară a Beijingului, iar toţi cei care reuşeau să cultive grâne în apropierea oraşului au primit reduceri fiscale. Când această măsură s-a dovedit insu-

ficientă pentru a hrăni mulţimea tot mai mare de muncitori, împăratul a decis că trebuia reparat şi lărgit Marele Canal, pentru a permite transportarea grânelor înspre nord.

Început în 486 î.Hr., în timpul dinastiei Wu, canalul fusese una dintre minunile lumii vechi. Începând din anul 584 d. Hr., el a fost mărit şi diverse secţiuni au fost unite, pentru a forma un sistem de navigaţie care se întindea pe 1800 de kilometri – rămânând, până astăzi, cea mai lungă cale navigabilă construită de om. Cu toate acestea, canalul a fost construit cu un cost impresionant de vieţi omeneşti: se estimează că peste jumătate din cele şase milioane de muncitori au pierit în timpul lucrărilor de construcţie. Impactul financiar pe care construirea canalului l-a avut asupra vieţii de zi cu zi a fost, de asemenea, unul dintre principalele motive ale prăbuşirii dinastiei Sui, după o foarte scurtă domnie (589-618 d.Hr.).

Marele Canal reprezenta principala arteră comercială dintre nordul şi sudul Chinei, dar capacitatea sa nu mai era suficientă pentru cerinţele tot mai mari.

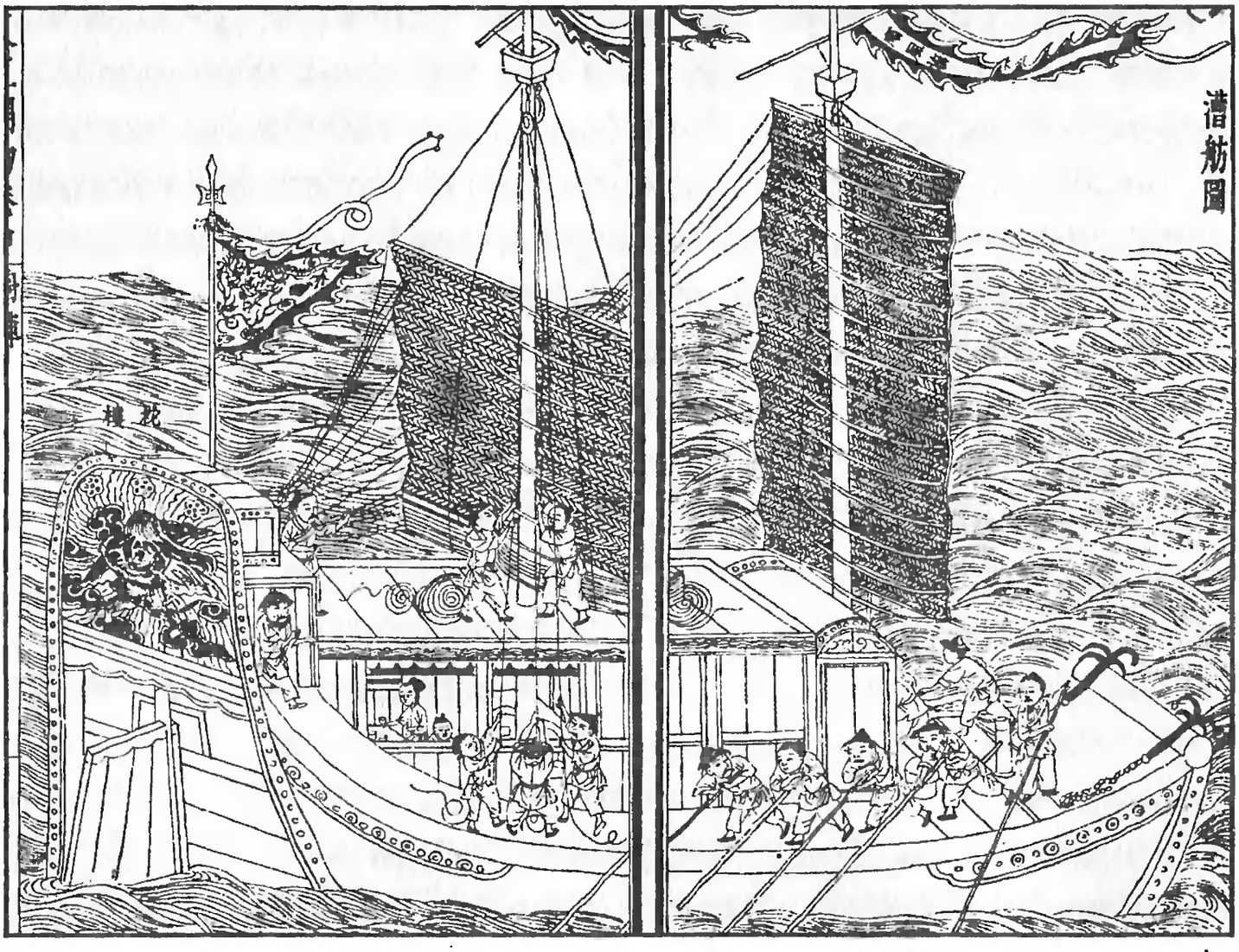

Un transportor de grâne de la începutul dinastiei Ming, din *Thien Kung Kai Wu (Tian Gong Kai Wu)*, „Exploatarea forţelor naturii“, 1637.

Munca de lărgire a Canalului s-a desfăşurat în două etape. În 1411 a fost lărgită o porţiune de 130 de mile, prin dragare şi reconstrucţie; de asemenea, au fost construite treizeci şi şase de noi ecluze, întrucât Beijingul era la peste o sută de picioare mai sus decât Râul Galben. La această reconstrucţie au participat trei sute de mii de muncitori. Secţiunea sudică, de la Râul Galben la Yangtze, a fost deschisă în 1415. Canalul final se întindea de la Beijing, în nord, până la Hangzou, pe coastă, în sudul oraşului Shanghai. Grânele erau transportate în zece mii de barje cu fundul plat, iar cantităţile transportate au crescut de la 2,8 milioane de piculi (circa 170 de milioane de kilograme) în 1416, la 5 milioane (300 de milioane de kilograme), în anul următor.

Cererea necontenită de grâne, necesare pentru hrana forţei de muncă din Beijing, a condus la lipsuri şi foamete în restul Chinei, iar cheresteaua necesară pentru planurile măreţe ale lui Zhu Di a pustiit pădurile. Pe lângă cheresteaua folosită la construirea Oraşului Interzis, fiecare corabie-tezaur din uriaşa flotă a împăratului necesita lemnul de pe trei sute de acri de pădure. Marina imperială era sprijinită de o nouă flotă de vase auxiliare de aprovizionare şi, în plus, au mai fost construite câteva sute de vase comerciale mai mici, pentru comerţul dintre porturile chineze, indiene şi africane. Şi mai multă cherestea a fost folosită pentru construirea miilor de barje pentru grâne, care au împânzit Marele Canal. Sute de mii, dacă nu milioane de acri de pădure au căzut sub secure. Annam (în partea nordică a Vietnamului de astăzi) şi Vietnamul au fost, de asemenea, golite de copaci, fapt ce a generat prima dintr-o serie de răscoale împotriva stăpânirii chineze.

Zhu Di avea de rezolvat, de asemenea, şi probleme domestice. Scara şi costurile planurilor sale grandioase au provocat o împotrivire tot mai îndârjită a mandarinilor, şi nici măcar un împărat nu putea să ducă la îndeplinire un proiect gigantic, asemenea celui al Oraşului Interzis, fără sprijinul lor. Mandarinii erau responsabili cu mărirea taxelor pentru finanţarea proiectelor lui Zhu Di şi, asemenea oficialilor de la fiecare curte, din fiecare ţară, existau mii de modalităţi prin care puteau să

întârzie şi să pună piedici proiectelor cu care nu erau de acord. Zhu Di a continuat să îşi urmărească visele cu un amestec de şiretenie şi cruzime, mergând până la exploatarea sosirii unui „qilin" – în realitate, o girafă obişnuită, adusă de Amiralul Zheng He dintr-una din călătoriile începute în 1405 şi având drept ţintă Africa de est – pentru a le distrage atenţia şi a-i păcăli pe oponenţii săi.

Qilin-ul era un animal foarte important în mitologia chineză, fiind descris ca având gura unei căprioare de mosc, coada unui bivol, fruntea unui lup, copitele unui cal şi cornul cărnos al unui inorog. În legende, qilin-ul i se arătase unei tinere femei, Yen Tschen-tsaii, în secolul al VI-lea î. Hr. Pusese o bucată de jad în mâna acesteia, iar în jad era gravat un mesaj: femeia urma să dea naştere unui fiu, „un rege fără tron". [13]

Femeia l-a născut pe Confucius, a cărui filosofie despre ordine şi disciplină a dominat gândirea chineză timp de peste două mii de ani.

Qilin-ul a fost adus de către Zheng He în faţa lui Zhu Di pe 16 noiembrie 1416, proclamând sosirea sa drept un semn ceresc de aprobare a domniei sale. Zhu Di a convocat imediat un consiliu care să confirme, odată pentru totdeauna, meritele planului de mutare a capitalei de la Nanjing la Beijing. Poetul curţii a scris un elogiu la adresa împăratului, iar mandarinii, în starea de uimire provocată de apariţia animalului celest, i s-au supus fără crâcneală.

Întreaga Chină era mobilizată, acum, pentru a duce la îndeplinire planurile regale. Muncitorii au fost trimişi să doboare şi mai mulţi copaci în provinciile Jianxi, Shanxi şi Sichuan, precum şi în Annam şi Vietnam. Au fost construite cuptoare, pentru producerea unor cantităţi enorme de cărămizi. O armată de meşteşugari, soldaţi şi muncitori, a fost recrutată de pe tot întinsul imperiului. În total, un milion de oameni participau în mod direct la construirea Oraşului Interzis, iar trei milioane şi jumătate, în mod indirect. Un alt milion de soldaţi îi păzeau pe muncitori.

Din momentul în care barjele au putut să transporte provizii pe Marele Canal, pentru acest furnicar de muncitori, viteza lucră-

rilor de construire a Oraşului Interzis a crescut. Au fost aduse îmbunătăţiri şanţurilor de apărare, zidurilor şi podurilor fostului Ta-tu şi s-a început lucrul la reşedinţa împăratului, în palatul vestic din Oraşul Interzis. În martie 1417, împăratul a părăsit Nanjing-ul pentru ultima oară şi, la sfârşitul anului, majoritatea clădirilor palatului erau finalizate. În 1420, porţiunile din zidul de sud al oraşului, care căzuseră în ruină în timpul stăpânirii mongole, au fost renovate şi, în acelaşi an, a fost finalizat şi Templul Cerului. Au fost construite, totodată, şi suficiente clădiri pentru a permite curţii să se mute în nord; de Anul Nou Chinezesc, 2 februarie 1421, mirifica nouă capitală a fost inaugurată. Pentru a sublinia importanţa evenimentului, trimişii tuturor conducătorilor prezenţi erau obligaţi să se închine şi să facă Kow-tow – prosternarea rituală la picioarele lui Zhu Di. Dominaţia absolută a Chinei a fost accentuată şi prin umilinţele la care au fost supuşi doi dintre cei mai puternici bărbaţi ai lumii: fiul şi nepotul puternicului Tamerlan. Prima lor prosternare la picioarele lui Zhu Di a fost declarată necorespunzătoare, iar unul dintre eunucii lui Zhu Di, Haji Maulana, i-a silit să o repete. Şi cea de-a doua încercare a fost considerată ca nesatisfăcătoare; doar după a treia prosternare a celor doi la picioarele împăratului, acesta s-a declarat satisfacut.

Această mulţime de şefi de stat care se prosternau la picioarele împăratului era rezultatul a cincisprezece ani de diplomaţie asiduă. Politica externă a Chinei era diferită de cea a europenilor care au păşit pe urmele chinezilor în Oceanul Indian, mulţi ani mai târziu. Chinezii preferau să îşi atingă scopurile prin comerţ, influenţă şi mituire, decât prin conflict deschis sau colonizare. Politica lui Zhu Di era de a detaşa armade imense, odată la câţiva ani, în toată lumea cunoscută, încărcate cu daruri şi bunuri comerciale; imensele corăbii-tezaur, transportând cantităţi uriaşe de arme şi o mulţime de soldaţi, erau, de asemenea, un memento puternic privind puterea imperială: China poseda, de una singură, puterea militară necesară pentru a apăra ţările aliate de invazii, sau pentru a înăbuşi insurecţiile împotriva conducătorilor lor. Corăbiile-tezaur se întorceau în China cu cele mai

diferite lucruri exotice: „salivă de dragon (ambră gri), tămâie şi ambră aurie" şi „lei, leoparzi auriţi şi păsări-cămilă (struţi) înalte de şase sau şapte picioare" din Africa; ţesături de aur din Calicut, în sud-vestul Indiei, brodate cu perle şi pietre preţioase; elefanţi, papagali, lemn de santal, tămâie, cositor şi nucşoară din Siam (Thailanda de astăzi).

Conducătorii care acceptau suzeranitatea împăratului erau răsplătiţi cu titluri, protecţie şi posturi comerciale. În sud-estul Asiei, Malacca a fost răsplătită pentru loialitatea sa, fiind promovată la rangul de port comercial, în defavoarea porturilor Java şi Sumatra; împăratul însuşi a compus un poem pentru sultanul din Malacca şi poate fi considerat fondatorul Malaeziei. Siamezii au primit, de asemenea, privilegii comerciale, ca răsplată pentru obedienţa lor, în detrimentul cambodgienilor, care erau mai războinici. Coreea avea o importanţă deosebită pentru China: Zhu D nu a irosit nici o clipă în trimiterea unui convoi către regele din Coreea, Yi Pang-Won, pentru a-i oferi un titlu onorific chinezesc. Coreenii aveau nevoie de medicamentele chinezeşti, de cărţi şi de instrumentele astronomice, iar în schimbul acestora, au fost de acord să coopereze cu Zhu Di, pentru a ridica un observator şi a cartografia lumea. Ei ofereau la schimb leoparzi, foci, aur, argint şi cai – o mie în 1403, zece mii în anul următor. Până la urmă, în ciuda unor rezerve, au găsit că era mai bine să se conformeze cerinţelor lui Zhu Di, de a-i umple acestuia haremul cu fecioare. Multe corăbii coreene s-au alăturat flotelor chineze, atunci când acestea porneau în explorare.

Imediat ce i-a gonit pe ultimii mongoli din China, Zhu Di l-a trimis pe eunucul său Isiha în veşnic frământata regiune a Manciuriei, în nord-estul îndepărtat, iar în 1413 poporul Jurchen din Manciuria a trimis, în schimb, o prestigioasă solie, ai cărei membri au fost copleşiţi cu titluri, daruri şi drepturi comerciale. Japonia a fost, de asemenea, curtată foarte intens. Al treilea Ashikaga Shogun Yoshimitzu era sinofil; nu a pregetat deloc să se prosterneze ca „supusul tău, regele Japoniei". [14]

Recompensa lui a constat într-o salbă de porturi deschise special pentru negoţul cu Japonia, la Ningbo, Quanzhou şi

Guangdong (Canton). Asemenea Coreei, şi Japonia a ridicat un observator, pentru a contribui la cercetările astronomice ale lui Zhu Di, după cum şi vasele japoneze s-au alăturat flotei de explorare a Chinei.

După ce a pacificat Manciuria şi a adus Coreea şi Japonia în sistemul de vasalitate chinez, Zhu Di şi-a îndreptat atenţia asupra Tibetului. Un alt eunuc de la curte, Hau-Xian, a condus o misiune diplomatică la faimosul om sfânt Karmapa, conducătorul uneia dintre cele patru secte de budişti tibetani şi l-a adus în China. La sosirea sa, o procesiune de călugări budişti l-a întâmpinat la intrarea în oraş, iar Zhu Di i-a acordat titlul de „Fiu divin al Indiei sub întinderea Cerului şi deasupra Pământului, Inventator al Alfabetului, Buddha reîncarnat, Păstrător al prosperităţii regatului, Izvor al retoricii". Împăratul i-a oferit lui Karmapa o pălărie pătrată, neagră, împodobită cu o emblemă brodată cu diamante. Această pălărie a fost purtată de fiecare dintre reîncarnările succesive ale lui Karmapa.

Intrând in sistemul de vasalitate faţă de China, conducătorii şi trimişii acestora aveau, totodată, ocazia de a vizita capitala celei mai vechi şi mai evoluate civilizaţii din lume. Capitala imperială tradiţională, din Nanjing, primise demnitari din întreaga lume, iar acum, noua capitală din Beijing începea să îi primească pe cei mai nou sosiţi. Deşi preocuparea principală a împăratului era de a impresiona toate ţările, până acceptau să plătească tribut Chinei, eforturi considerabile erau făcute, în acelaşi timp, pentru a obţine informaţii despre istoria lor, geografie, etichetă şi obiceiuri. Beijing nu era doar cel mai mare oraş al lumii, ci şi capitala intelectuală mondială, cu enciclopedii şi biblioteci care acopereau tot ceea ce cunoştea omenirea. În decembrie 1404, Zhu Di a numit doi dintre vechii săi sfetnici, Yao Guang Xiao şi Lui Chi'ih, asistaţi de 2.180 de învăţaţi, în fruntea proiectului Yong-le-Dadian, proiect de păstrare a tuturor scrierilor şi cunoştinţelor existente. Aceasta era cea mai mare iniţiativă ştiinţifică ce avusese loc vreodată. Rezultatul, o enciclopedie vastă, cu patru mii de volume, ce conţineau circa cinci milioane de caractere, a fost gata cu puţin înainte de inaugurarea Oraşului Interzis.

În paralel cu această inițiativă de amploare, Zhu Di a comandat să fie strânse la un loc scrierile a 120 de filosofi și învățați ai dinastiei Song, împreună cu comentariile complete ale gânditorilor din secolul al XI-lea până în secolul al XIII-lea, colecție ce a fost depozitată în Orașul Interzis. Pe lângă această adevărată bogăție științifică, sute de romane tipărite erau oferite spre vânzare în piețele din Beijing. Nicăieri în lume nu mai exista nimic asemănător. Tiparul era necunoscut în Europa – Gutenberg avea să-și tipărească Biblia abia peste încă treizeci de ani – și, deși Europa se afla în pragul Renașterii, care urma să o transforme din punct de vedere științific și cultural, era cu mult în urma Chinei. Biblioteca lui Henric al V-lea (1387-1422) cuprindea șase cărți scrise de mână, dintre care trei erau împrumutate de la o mănăstire; florentinul Francesco Datini, cel mai înstărit negustător european al acelor vremuri, deținea douăsprezece cărți, dintre care opt tratau subiecte religioase. Călătoria către acest paradis intelectual al Beijingului le oferea solilor și potentaților și multe plăceri mai lumești. Călătorind în somptuoasele corăbii gigant, ei mâncau cele mai fine mâncăruri, beau cele mai bune vinuri și își petreceau timpul cu concubinele al căror unic rol era de a-i face pe acești demnitari străini să se simtă cât mai bine. Inaugurarea formală a Orașului Interzis a fost urmată de un banchet somptuos. Anvergura și opulența sa subliniau, încă o dată, poziția Chinei, deasupra întregii lumi civilizate. Prin comparație, Europa era înapoiată, crudă și barbară. Căsătoria lui Henric al V-lea cu Catherine de Valois a avut loc la doar trei săptămâni după inaugurarea Orașului Interzis. La Beijing au participat la festivități douăzeci și șase de mii de invitați, luând parte la un banchet cu zece feluri de mâncare, servite în vase din cel mai fin porțelan; la nunta lui Henric au participat doar șase sute de invitați și au mâncat cod sărat, servit pe bucăți rotunde de pâine searbădă, pe post de farfurii. Catherine de Valois nu a purtat la nunta sa nici lenjerie, nici ciorapi; concubina favorită a lui Zhu Di era îmbrăcată în cele mai fine mătăsuri, iar bijuteriile sale cuprindeau cornalină din Persia, rubine din Sri Lanka, diamante indiene și jad din Kotan (Turkestanul chinez). Parfumul său

conţinea ambră din Pacific, mirt din Arabia şi santal din Insulele Mirodeniilor. Armata Chinei număra un milion de soldaţi, toţi înarmaţi cu arme de foc. Henric al V-lea putea trimite în luptă cinci mii de oameni, iar aceştia erau înarmaţi doar cu arcuri, săbii şi suliţe. Flota care urma să îi ducă înapoi pe invitaţii lu Zhu Di număra peste o sută de corăbii, cu treizeci de mii de oameni; când Henric a pornit la război împotriva Franţei, în luna iunie a acelui an, şi-a transportat trupele peste Canalul Mânecii cu patru vase de pescuit, care puteau transporta maximum o sută de soldaţi la fiecare trecere şi care puteau naviga doar ziua.

Timp de încă o lună după inaugurarea Oraşului Interzis, conducătorii şi emisarii din Beijing au fost trataţi cu o copleşitoare ospitalitate – cele mai fine mâncăruri şi băuturi, splendide distracţii şi cele mai frumoase concubine, maestre în arta dragostei. Într-un final, pe 3 martie 1421, a avut loc o mare ceremonie, pentru a comemora plecarea emisarilor către ţările lor de baştină. A fost aliniată o numeroasă gardă de onoare: „Mai întâi, veneau comandanţii a câte zece mii, apoi comandanţii a câte o mie de soldaţi, toţi aceştia fiind în număr de circa o sută de mii de oameni... În spatele lor stăteau soldaţii, în rânduri paralele de câte două sute de mii fiecare... Întreaga gardă... stătea atât de nemişcată, încât părea că nimeni nici măcar nu respiră.[15]“ Fix la ora prânzului, au sunat talgerele, elefanţii şi-au coborât trompele, iar purtătorii de parfumuri au eliberat nori în formă de ţestoase. Împăratul a apărut prin fum, pentru a le oferi ambasadorilor darurile de rămas-bun – lăzi cu porţelanuri, suluri de mătase, legături de ţesătură de bumbac şi lădiţe de bambus pline cu jad. Numeroasa sa flotă era gata să-i transporte pe oaspeţi înapoi la Hormuz, Aden, La'Sa şi Dhofar, în Arabia; la Mogadishu, Brava, Malindi şi Mombasa, în Africa; în Sri-Lanka, Calicut, Cochin şi Cambay, în India; în Japonia, Vietnam, Java, Sumatra, Malacca şi Borneo, în sud-estul Asiei, precum şi în alte părţi.

Amiralul Yheng He, purtând uniforma de gală –o robă lungă, roşie şi o pălărie înaltă, de culoare neagră – i-a prezentat complimente împăratului şi l-a informat că o armada compusă din patru mari flote regale era gata să ridice pânzele; a cincea, comandată

de Marele Eunuc Yang Qing, ridicase ancora în luna precedentă. Reîntoarcerea emisarilor în ţările din care veniseră era doar o parte a misiunii acestei flote imense. După ce îi debarca pe emisari, flota urma să pornească „până la capătul pământului, pentru a cere tribut barbarilor de dincolo de mări... pentru a-i aduce pe toţi sub lumina Cerului şi pentru a-i civiliza în armonia confucianistă". [16] Răsplata pe care o primise Zheng He pentru viaţa devotată slujirii împăratului său era comanda a cinci [17] corăbii-tezaur, ce urmau să promoveze negoţul în Asia, India, Africa şi Orientul Mijlociu. Acum, amiralul primea comanda uneia dintre cele mai mari flote care existaseră vreodată. Zhu Di i-a răsplătit, de asemenea, şi pe alţi eunuci pentru ajutorul acordat în timpul eforturilor de eliberare a Chinei. Mulţi comandanţi din timpul războiului împotriva mongolilor erau, acum, amirali şi căpitani de flote. Zheng He devenise şeful delegaţiei. Începând cu al patrulea voiaj, flotele au navigat în direcţii diferite; la această a şasea călătorie, eunucii loiali urmau sa comande flote separate. Zheng He urma să-i ducă în Oceanul Indian şi apoi să revină acasă, încrezător că eunucii puteau să se ocupe de flotele lor aşa cum îi învăţase.

Darurile de despărţire ale emisarilor au fost împachetate, împăratul a ţinut un scurt discurs, iar apoi, după ce s-au prosternat pentru ultima dată, emisarii s-au îmbarcat şi procesiunea s-a pus în mişcare. Servitorii alergau în spatele trăsurilor care se îndreptau spre Marele Canal, la o milă în estul oraşului. Acolo, o flotă de barje decorate cu mătăsuri îi aştepta. Grupuri de cai, zece sau doisprezece pentru fiecare barjă, aşteptau pe mal, cu prăjini de bambus legate de harnaşamente. După ce emisarii s-au îmbarcat, biciurile au început să pocnească, iar animalele puternice au început să tragă barjele în drumul lor, încet, către coastă.

Două zile mai târziu şi după ce au trecut prin treizeci şi şase de ecluze, au ajuns la Tanggu (lângă oraşul Tianjin de azi), la Marea Galbenă. Priveliştea care i-a întâmpinat pe emisari la Tanggu trebuie să fi fost una care le-a dăinuit mult timp în amintire. Peste o sută de jonci uriaşe aşteptau la ancoră, înălţându-se mult deasupra privitorilor de pe chei – vasele erau cu mult mai

înalte decât clădirile acoperite cu paie, care erau aliniate de-a lungul golfului. În jurul joncilor se afla o flotă de vase comerciale. Fiecare corabie-amiral avea cam 480 de picioare lungime (444 *chi*, unitatea standard de măsură folosită de chinezi, echivalentul a aproximativ 12,5 inci sau 32 de centimetri) şi 180 de picioare lăţime – suficient de mari pentru a cuprinde cincizeci de vase de pescuit. La prova, ochii strălucitori de şarpe alungau spiritele rele. Steagurile fluturau din vârfurile pădurii de o mie de catarge; sub ele, marile pânze din mătase roşie, uşoare, dar extrem de rezistente, atârnau de fiecare dintre cele şapte catarge ale unei nave. „Când ridică pânzele, se aseamănă cu norii imenşi de pe cer". [18]

Flota avea o componenţă asemănătoare convoaielor din cel de-al Doilea Război Mondial. În centru se aflau imensele vase-amiral, înconjurate de o puzderie de jonci comerciale, majoritatea având 90 de picioare lungime şi treizeci lăţime. În jurul acestora se aflau grupări de vase de război, rapide şi uşor de manevrat. Pe măsură ce convoiul se deplasa, i se alăturau vase ale altor ţări, în special ale Japoniei, Coreei, Burmei, Vietnamului şi Indiei, profitând de protecţia navelor de război şi de oportunităţile care apăreau, pe măsură ce flota, un adevărat stat comercial în sine, se deplasa pe ocean. Când a ajuns la Calicut, flota cuprindea peste opt sute de vase, a căror populaţie totală o depăşea pe cea a oricărui oraş între China şi India. Fiecare corabie-tezaur avea şaisprezece compartimente etanşe, oricare două dintre acestea putând fi inundate fără ca vasul să se scufunde. Unele compartimente interne puteau, de asemenea, să fie inundate parţial, pentru a servi drept acvariu pentru vidrele dresate, folosite la pescuit, sau pentru a fi folosite de scufundătorii care intrau şi ieşeau din apă. Vidrele, legate cu sfori lungi, erau folosite pentru a împinge bancurile de peşti în plasele de pescuit, o metodă încă folosită în anumite părţi ale Chinei, Malaeziei şi Bengalului. Cabina amiralului se afla deasupra pupei corăbiei; sub ea se aflau şaizeci de apartamente pentru ambasadorii străini, emisari şi anturajele lor. Concubinele lor aveau camere alăturate, iar majoritatea aveau balcoane care se deschideau dea-

www.ecarti.org

supra mării. Ambasadorii chinezi, câte unul pentru fiecare dintre ţările ce urmau să fie vizitate, erau găzduiţi în încăperi mai puţin ostentative, dar la fel de spaţioase. Fiecare ambasador era însoţit de zece asistenţi, ce urmau să servească drept *chefs de protocol*, şi de cincizeci şi doi de eunuci, care aveau rolul de secretari. Cabinele echipajului se aflau pe punţile inferioare.

În 1407, Zheng He a fondat o şcoală de limbi străine în Nanjing, numită Ssu-i-Quan (Si Yi Guan), pentru a pregăti translatori; şaisprezece dintre cei mai buni absolvenţi călătoreau împreună cu flotele, permiţându-le amiralilor să comunice cu diverşi conducători, din India până în Africa, în arabă, persană, swahili, hindi, tamil şi multe alte limbi. Zhu Di şi Zheng He erau, de asemenea, foarte interesaţi să ştie despre navigatorii şi cartografii străini, jurnalul unuia dintre ei, un indonezian pe nume Master Bentun, supravieţuind până astăzi. Toleranţa religioasă era una dintre marile virtuţi ale lu Zheng He, iar joncile purtau, în mod obişnuit, preoţi islamici, hindu şi budişti, pentru a oferi sfaturi şi îndrumare. Budismul, cu învăţăturile sale de compasiune şi toleranţă universală, fusese religia majorităţii chinezilor, vreme de secole. Budismul nu intra deloc în conflict cu confucianismul, care poate fi considerat mai degrabă un cod de valori civice, decât unul religios. La această a şasea şi ultimă călătorie a flotelor-tezaur, care avea să dureze până în 1423, au luat parte călugărul budist Sheng Shui şi liderii religioşi Ha San şi Pu He Ri[19]. După inaugurarea Oraşului Interzis şi terminarea incredibilei enciclopedii Yong-le-Dadian, mii de învăţaţi s-au trezit fără vreun rol anume. Ar fi fost natural ca Zhu Di să îi trimită peste mări, în marile călătorii de explorare. Prin intermediul translatorilor, matematicienii, astronomii, navigatorii, inginerii şi arhitecţii chinezi puteau să converseze şi să înveţe de la partenerii lor, de-a lungul şi de-a latul Oceanului Indian. Odată debarcaţi, emisarii şi anturajele lor, imensele corăbii cu labirintul lor de cabine, puteau să slujească foarte bine drept laboratoare pentru experimentele ştiinţifice. Metalurgiştii puteau prospecta minerale în ţările vizitate de chinezi, medicii puteau căuta noi plante medicinale, medicamente şi tratamente care puteau combate bolile şi

epidemiile, iar botaniştii puteau transplanta valoroasele plante comestibile. Agricultorii şi fermierii chinezi aveau mii de ani de experienţă în dezvoltarea şi înmulţirea hibrizilor.

Flora nativă chineză este, probabil, cea mai bogată din lume: „Prin bogăţia speciilor sale şi prin imensul potenţial de modificare a plantelor cultivate, China este una dintre cele mai importante surse de plante. Mai mult, speciile sunt reprezentate, de obicei, de numeroase varietăţi botanice şi subspecii.“ [20]

În Europa, după prăbuşirea Imperiului Roman, a urmat o lungă perioadă de declin economic şi în agricultură. Plantele cunoscute lumii vestice mulţumită învăţaţilor de la Theophrastus până la pionierii botanicii germane arată că ştiinţa europeană a avut o perioadă de stagnare; în istoria ştiinţifică din China nu există vreo „perioadă întunecată“ similară. Cunoştinţele despre botanică, şi numărul speciilor de plante catalogate de chinezi, au devenit, în mod constant, tot mai bogate, odată cu trecerea timpului. Contrastul dintre călătoriile de explorare ale chinezilor şi cele ale europenilor nu poate fi supraestimat. Singurul interes al spaniolilor si portughezilor era acela de a aduna bogăţii, aur şi mirodenii, evitând, în acelaşi timp, atacurile băştinaşilor. Marea flotă chineză a trimis expediţii ştiinţifice pe care europenii nu le egalează decât în momentul în care căpitanul Cook porneşte în expediţie, trei secole şi jumătate mai târziu.

Pe măsură ce amiralii şi emisarii se îmbarcau, iar flota era pregătită pentru ieşirea în larg, apa din jurul marilor corăbii era încă plină de micile vase care transportau mărfuri de pe mal pe vase. Zile în şir, portul fusese în fierbere, încărcături întregi de legume, peşte uscat şi sute de tone de apă erau transportate la bord, pentru a-i aproviziona pe cei treizeci de mii de oameni ai flotei. Chiar şi în al doisprezecelea ceas, barjele încă transportau ultimele provizii de apă proaspătă şi orez. Vasele imensei flote puteau rămâne în larg timp de trei luni şi puteau străbate cel puţin 4500 de mile, înainte să fie nevoite să acosteze pentru aprovizionare cu alimente sau apă, întrucât vase speciale de transport pentru grâne şi pentru apă călătoreau împreună cu flota. Vasele de grâne transportau şi o mare diversitate de

Palmierul de betel din *Chêng Lei Pên Tshao (Cheng Lei Ben Cao)*, „Istoria naturală secretă a farmaceuticii", 1468. Deasupra este înfăţişat întregul arbore; mai jos, fructul său. Descrierea din stânga desenelor arată ca acesta creşte în Mările Sudului.

plante, pe care chinezii aveau de gând să le planteze pe pământuri străine, unele ca parte a avantajelor sistemului de plată a tributului, iar altele, pentru a servi drept sursă de hrană pentru coloniile chineze care urmau să fie înfiinţate în noile teritorii. La bord se aflau şi câini, care aveau rolul de animale de companie, erau crescuţi pentru a servi drept hrană sau pentru a vâna şobolani, la fel cum se aflau la bord şi cuşti cu găini asiatice, ca daruri de valoare pentru demnitarii străini. Vasele mai mari aveau chiar ţarcuri cu porci chinezeşti. Vase separate transportau caii trupelor de cavalerie.

Dimensiunea uluitoare a vaselor, ca să nu mai pomenim de flotă în sine, poate fi înţeleasă cel mai bine prin comparaţie cu alte flote din acea epocă. În 1421, cea mai puternică flotă existentă, după cea chineză, era flota veneţiană. Veneţienii aveau cam trei sute de galere – rapide, uşoare, cu coca subţire, construite din scânduri uşoare, puse în mişcare de vâslaşi şi potrivite doar pentru navigaţia între insule, în calmul unei veri mediteraneene. Cea mai mare galeră veneţiană avea cam 150 de picioare lungime şi douăzeci de picioare lăţime şi putea transporta, în cel mai bun caz, cincizeci de tone de marfă. Prin comparaţie, corăbiile-tezaur ale lui Zhu Di erau monştri oceanici construiţi din lemn de tek. Cârma unei astfel de corăbii avea 36 de picioare înălţime – aproape cât întreaga lungime a vasului amiral al lui Columb, *Niña*, cu care acesta a navigat mai târziu către Lumea Nouă. Fiecare corabie-tezaur putea transporta peste două mii de tone de marfă şi putea naviga până în Malacca în cinci săptămâni, iar spre Hormuz, în Golful Persic, în douăsprezece. Ele puteau naviga pe cele mai agitate oceane ale lumii, în călătorii care durau ani în şir. Mulţimea de vase chinezeşti pierdute în timpul călătoriilor de explorare nu dovedeşte natura slabă a construcţiei lor, ci, mai degrabă, faptul că au navigat în ape periculoase şi necunoscute, cu uragane şi valuri tsunami întâlnite între coastele stâncoase şi recifii de corali şi oceanele îngheţate din nordul şi sudul îndepărtat. Galerele veneţiene erau apărate de arcaşi; corăbiile chineze erau înarmate cu arme de foc, tunuri de alamă şi de fier, mortiere, săgeţi incendiare şi ghiulele explozive, care împrăştiau excre-

mente asupra adversarilor. Din absolut toate punctele de vedere – construcţie, capacitate de încărcare, control al daunelor, armament, rază de acţiune, comunicaţii, abilitatea de a naviga în ape necunoscute şi de a repara şi întreţine vasul din mers, timp de luni în şir – chinezii erau cu multe secole înaintea Europei. Amiralul Zeng He nu ar fi avut nici o dificultate în a distruge absout orice flotă i-ar fi ieşit în cale. O bătălie între marea flotă chineză şi toate celelalte flote ale lumii la un loc ar fi semănat cu lupta dintre un grup de rechini şi un banc de heringi.

Spre sfârşitul gărzii de mijloc – ora patru dimineaţa – ultimele provizii erau încărcate, iar marea flotă ridica ancora. A fost rostită o rugăciune către Ma Tsu, zeiţa taoistă a mării, iar apoi, pe măsură ce pânzele de mătase roşie se umflau în vânt, corăbiile, ce păreau clădiri masive, au pornit la drum, împinse de vânturile musonului de nord-est. Navigând spre Marea Galbenă, ultimele lumini din Tanggu se pierdeau în noapte, în timp ce marinarii se agăţau de sarturi, aruncând o ultimă privire spre pământul lor natal. În lunile lungi care urmau, ei aveau să călătorească pe oceane, singurele lor legături cu uscatul fiind amintirile, amuletele şi trandafirii parfumaţi pe care mulţi îi luaseră la bord, crescându-i în ghivece şi, adesea, împărţind cu ei raţia de apă. Majoritatea marinarilor de pe sarturi nu aveau să mai vadă China vreodată. Mulţi aveau să moară, mulţi alţii să naufragieze sau să fie lăsaţi să întemeieze colonii pe ţărmuri străine. Aceia care aveau să revină în ţară, după doi ani şi jumătate petrecuţi pe ape, aveau să o găsească de nerecunoscut şi cuprinsă de frământări.

2

O LOVITURĂ DE TRĂZNET

În seara zilei de 9 mai 1421, la două luni după ce flota lui Zheng He ridicase pânzele, o furtună violentă s-a abătut asupra Oraşului Interzis.

> În această noapte a izbucnit un incendiu... un fulger a lovit acoperişul palatului proaspăt construit de către împărat. Focul a cuprins clădirea cu asemenea repeziciune, încât părea că înăuntru fuseseră aprinse 100.000 de torţe cu fitil, îmbibate cu ulei... ardea atât de puternic, încât întregul oraş a fost luminat de flăcările care se răspândeau... acestea au distrus Apartamentele Concubinelor, din spatele Sălii de Audienţe... cam 250 de apartamente au fost mistuite de foc, şi împreună cu ele, un mare număr de bărbaţi şi femei. Focul a continuat să ardă până la venirea zorilor şi, în ciuda tuturor eforturilor, nu a putut fi stăpânit decât la vremea rugăciunii de prânz. [1]

„Mingi de foc păreau să străbată Calea Imperială, de-a lungul Oraşului Interzis, distrugând ceea ce numim acum Sala Marii Armonii, Sala Armoniei Centrale şi Sala Păstrării Armoniei – magnificele palate în care Zhu Di îi primise pe conducătorii întregii lumi, cu trei luni mai devreme. Tronul împăratului a fost transformat în cenuşă. „În disperarea sa, el a reparat templul şi s-a rugat, cu mare umilinţă, spunând: „Zeul Cerului este mânios pe mine şi, de aceea, mi-a ars palatul din temelii, deşi nu am făcut nici o faptă rea. Nu mi-am ofensat tatăl, nici mama, nici nu m-am purtat tiranic.“ [2]

Concubina favorită a împăratului a murit din cauza şocului. Zhu Di a fost cuprins de o tristeţe atât de mare, încât nu a mai fost capabil să se ocupe de aranjamentele necesare pentru înmormântarea ei în mausoleul imperial.

> El s-a îmbolnăvit de tristeţe şi, din această cauză, nu s-a putut hotărî cum să fie înmormântat personajul în cauză... Caii doamnei au fost lăsaţi liberi să pască după voia lor... pe muntele pe care era situat mormântul. De asemenea, lângă mormântul acela au dus un număr de fecioare şi de eunuci, lăsându-le

provizii pentru cinci ani, astfel încât, după această perioadă, când proviziile s-au terminat, e foarte probabil ca ei să fi murit acolo.[3]

Împăraţii chinezi credeau că erau stăpânitori cu acordul şi sprijinul Cerului. Felul în care palatul fusese lovit de fulger şi amploarea incendiului care a urmat, erau privite de Zhu Di ca având o importantă semnificaţie. Un eveniment de această natură nu putea fi altceva decât un semn că zeii doreau schimbarea împăratului. Zhu Di i-a predat puterea, temporar, fiului său, Zhu Gaozi. „Cum boala împăratului s-a agravat, fiul său obişnuia să vină şi să stea pe tron în sala de audienţe."[4] Încercând să afle motivele calamităţii care se abătuse asupra sa, împăratul a emis un edict către poporul său:

Inima mea este plină de nelinişte şi nu ştiu ce să fac. Se pare că a existat o oarecare delăsare în ritualurile în onoarea zeilor şi a spiritelor. Poate a existat o încălcare a unei legi străvechi, sau poate o greşeală în hotărârile de stat. Poate că oameni răi deţin funcţii importante, în timp ce oamenii buni aleargă şi se ascund şi poate că nu se face deosebirea între bine şi rău. Poate că pedepsele şi încarcerările au fost excesive şi poate nevinovaţii au suferit de pe urma lor, fără să se facă vreo deosebire între oamenii cinstiţi şi cei necinstiţi... oare din cauza asta a fost abătut [focul] asupra noastră? Asprimea împotriva oamenilor de rând şi a nobililor este împotriva legilor cereşti. Nu pot găsi o explicaţie... Dacă am greşit în hotărârile noastre, trebuie să le arătaţi, una câte una, fără să ascundeţi nimic, astfel încât să ne putem schimba şi să primim, din nou, bunăvoinţa Cerului.[5]

Edictul a generat, după cum era de aşteptat, o furtună de critici din partea mandarinilor. Majoritatea se refereau la planurile şi proiectele grandioase ale lui Zhu Di, mai ales la Oraşul Interzis, pe care zeii îl distruseseră. Suprafeţe vaste fuseseră despădurite pentru a construi imensele săli; zeci de mii de artizani lucraseră cu anii la construirea camerelor impresionante; sume

imense fuseseră investite în marmură şi jad, Marele Canal fusese reconstruit cu un milion de linguriţe [de ceai], pentru a transporta grânele, iar trezoreria, sleită în asemenea măsură, încât ţăranii fuseseră siliţi să se hrănească doar cu ierburi. Iar toate aceste suferinţe şi sacrificii au avut drept rezultat doar un covor de cenuşă şi tăciuni. Incendiul a coincis, din întâmplare, şi cu o epidemie teribilă a unei boli necunoscute, care a răvăşit sudul timp de doi ani. Doar în provincia Fujian au murit peste 174.000 de oameni, iar trupurile lor putrezeau pe câmpuri, deoarece nu mai avea cine să-i îngroape. Epidemia părea să fie un alt semn al mâniei cereşti.

Mandarinul Xia Yuanji, Ministrul Trezorier, cel care reuşise să obţină fondurile pentru construirea Oraşului Interzis şi a flotei lui Zheng He, a acceptat, plin de curaj, să îşi asume întreaga răspundere pentru catastrofă, dar fără succes. Se făceau mari eforturi pentru liniştirea poporului; douăzeci şi şase de înalţi mandarini de la curte au fost trimişi în misiuni de „calmare şi liniştire“ [6] şi, în încercarea de a-şi păstra tronul, Zhu Di a emis o serie de decrete prost gândite. A fost oprită pregătirea oricăror călătorii viitoare ale flotelor-tezaur, iar călătoriile în străinătate au fost interzise.

Zhu Di mai era lovit şi de alte suferinţe şi ghinioane. Avusese mai multe infarcturi în ultimii patru ani şi era tratat cu un elixir ce conţinea mercur şi arsenic şi care, probabil, îl otrăvea. La scurt timp după marele incendiu, el a fost aruncat la pământ de calul său, fostul armăsar al lui Tamerlan, primit în dar de la unul din fiii războinicului mongol, regele Shah Rukh al Persiei. Zhu Di s-a înfuriat în aşa măsură, încât era hotărât să îl ucidă pe ambasadorul lui Shah Rukh.

> Apoi Qazi, venind în faţă, le-a spus ambasadorilor: „Descălecaţi, iar când soseşte împăratul, prosternaţi-vă la pământ!“ iar ei aşa au făcut. Când a sosit, împăratul le-a cerut să încalece din nou. Ambasadorii au încălecat şi au pornit la drum, alături de împărat. Împăratul a început să se plângă, spunându-i lui Shadi Khwaja „Am vrut să pornesc la vânătoare şi am încălecat unul din caii pe

care mi i-ai adus, dar acesta, fiind prea bătrân şi cuprins de slăbiciune a căzut, aruncându-mă la pământ. Din acea zi, mâna mă doare şi a căpătat o culoare neagră-albăstrie. Nu reuşesc să ostoiesc durerea decât dacă pun aur pe mână şi îl ţin acolo o vreme." [7]

Unul dintre mandarini a răspuns în numele persanilor:

Ambasadorii nu trebuie învinuiţi, pentru că nu au avut nici un cuvânt de spus, chiar dacă suveranul lor a trimis în dar cai buni sau răi... Mai mult, chiar dacă Maiestatea Voastră îi taie în bucăţi pe emisari, suveranului lor îi va fi indiferent. Pe de altă parte... întreaga lume va spune că împăratul Chinei a încălcat toate înţelegerile, încarcerându-i pe emisari. [8]

Bârfele despre bărbăţia lui Zhu Di erau şi mai umilitoare. El nu mai făcuse copii după 1404 şi, probabil, devenise impotent după moartea împărătesei Xiu, în 1407. Două concubine imperiale fuseseră surprinse pe când încercau să îşi satisfacă nevoile sexuale cu unul dintre eunucii care le păzeau. În urma vânătorii de vrăjitoare care a urmat, 2800 de concubine şi eunuci au fost găsiţi vinovaţi de implicare în activităţi de trădare; Zhu Di i-a executat personal pe mulţi dintre ei, dar, înainte de a fi ucise, câteva concubine coreene i-au azvârlit insulte, acuzându-l de impotenţă: „ţi-ai pierdut puterea yang-ului; de aceea concubinele tale au ales o relaţie cu un tânăr eunuc." [9]

Aparent abandonat de zei, bătrânul împărat, bolnav, umilit şi sfâşiat de frământări, trebuia să facă faţă şi problemelor politice, tot mai mari. Construirea Oraşului Interzis, a Marelui Canal, a flotei de corăbii-tezaur şi repararea sutelor de mile ale Marelui Zid afectaseră foarte mult economia Chinei, iar defrişarea vastelor păduri provocase răzvrătire în Annam şi Vietnam. Prima răscoală, din 1407, a fost condusă de Le Qui Ly, un fost slujbaş al curţii vietnameze, care a uzurpat tronul şi a introdus o serie de reforme, care i-au adus o mare popularitate. Sistemul de impozitare a fost simplificat, porturile au fost

deschise comerţului cu străinii, iar negoţul a înflorit. Au fost aplicate restricţii împotriva achiziţionării de pământ de către cei bogaţi în defavoarea săracilor, a fost introdus un sistem de sănătate şi au fost reorganizate armata şi forţele civile. Astfel, totul era gândit pentru a fi eficient. Ţelul lui Le Qui Ly era de a scoate Vietnamul de sub dominaţia chineză, astfel încât, acesta să nu mai fie o colonie, ci o naţiune unificată. Zhu Di a trimis o armată în sud pentru a înăbuşi răscoala, a-l ucide pe Le Qui Ly şi pentru a începe anihilarea sistematică a identităţii naţionale vietnameze. Literatura locală a fost arsă, operele de artă distruse, clasicii chinezi au devenit lecturi obligatorii în şcoli, iar ţinuta şi coafura chineză au devenit obligatorii pentru femeile vietnameze. Riturile religioase locale au fost scoase în afara legii, iar averile personale confiscate, în timp ce continua şi distrugerea pădurilor.

O altă răscoală a avut loc în 1418, de data asta condusă de un latifundiar aristocrat, Le L'oi, fondatorul dinastiei care avea să conducă Vietnamul timp de 360 de ani. Deşi a fost înfrânt de două ori de armatele chineze, el a reuşit de fiecare dată să fugă în junglă şi să continue lupta. În ciuda unei deplasări masive de trupe, chinezii nu au reuşit să-l găsească pe Le L'oi sau să distrugă armata sa de gherilă.

Insurecţia s-a răspândit în Annam şi Vietnam; întreaga regiune de coastă, la sud de delta Râului Roşu (în apropiere de Hanoi-ul de astăzi), se răsculase. Un număr impresionant de soldaţi chinezi erau, acum, prinşi în junglă, ceea ce afecta grav atât vistieria, cât şi mândria chinezilor. Rebeliunea era o problemă militară şi politică serioasă, iar un împărat puternic şi eficient, aşa cum fusese Zhu Di la început, ar fi rezolvat-o cu o eficienţă nemiloasă.

Încurcat de problemele sale domestice, el nu a reuşit să înăbuşe revolta; Le L'oi a provocat, atunci, prima înfrângere suferită de armatele dinastiei Ming. Aceasta a reprezentat încă o teribilă lovitură adusă moralului chinezilor şi, deşi Le L'oi nu a reuşit să obţină independenţa oficială a ţării sale până în 1428, Zhu Di a abandonat, de fapt, Vietnamul, în iulie 1421.

Bătrânul împărat, cu moralul la pământ, a pierdut şi controlul propriei curţi şi, odată cu aceasta, al întregii Chine. Întotdeauna a existat o contradicţie în administraţia lui Zhu Di: existau, de fapt, două sisteme administrative – un guvern al mandarinilor, care se ocupa de finanţe, probleme economice, probleme interne şi de menţinerea ordinii, în timp ce eunucii conduceau armata şi puneau în aplicare politica externă a lui Zhu Di. La apogeul puterii sale, Zhu Di acceptase criticile mandarinilor săi, permiţându-le să îşi exercite influenţa asupra fiului şi succesorului său, Zhu Gaozi. În secret, mandarinii urau grandioasele planuri ale lui Zhu Di, politica sa externă şi zona stearpă a nordului, aleasă pentru construirea Oraşului Interzis. Ei au profitat de ocazia oferită de boala şi de puterile slăbite ale împăratului şi au început presiunile asupra prinţului moştenitor, Zhu Gaozi, pentru schimbarea politicii tatălui său.

O criză diplomatică a accelerat dezintegrarea administraţiei lui Zhu Di. Observând slăbiciunea împăratului după incendiul din Oraşul Interzis, conducătorul mongol Arughtai a refuzat să plătească tributul cerut de China. Zhu Di a văzut imediat o bine-venită oportunitate de a-şi întări autoritatea; împăratul însuşi avea să conducă expediţia care îl va îngenunchea pe conducătorul mongol. În tinereţe, Zhu Di se bazase pe viteza cavaleriei sale pentru a păcăli şi prinde în capcană armata mongolă. Acum, el şi generalii săi eunuci au adunat o forţă imensă, de un milion de oameni şi 340.000 de cai şi catâri, cu care au pornit spre stepă. Circa 177.500 de care erau necesare doar pentru transportul grânelor pentru hrana soldaţilor şi animalelor. Mandarinul Xia Yuanji, Ministrul Trezorier – geniul financiar care strânsese fondurile pentru Oraşul Interzis, pentru lărgirea Marelui Canal, pentru flota de barje de transport şi pentru armada lui Zheng He – a anunţat, curajos, că nu putea obţine banii necesari pentru această nouă aventură imperială. Ministrul Justiţiei, Wu Zhong, s-a opus şi el. Zhu Di a ordonat arestarea ambilor miniştri. Fang Bin, Ministrul de Război, s-a sinucis. Până la sfârşitul acelui an dezastruos, Zhu Di a reuşit să-i piardă pe cei mai capabili, loiali şi cu experienţă miniştri; ca urmare, guvernul său s-a dezintegrat.

Aşa cum se temuseră miniştrii săi, expediţia lui Zhu Di s-a dovedit a fi un fiasco. Arughtai a dispărut, pur şi simplu, în imensitatea stepei. Pe 12 august 1424, în timp ce se afla în urmărirea lui Arughtai, Zhu Di a murit, la vârsta de şaizeci şi patru de ani.

O parte din talerele şi marmitele soldaţilor au fost topite pentru a construi un coşciug, cu care împăratul a fost transportat până la ruinele Oraşului Interzis din Beijing; trupul său a rămas acolo timp de o sută de zile.

Funeraliile lui Zhu Di au avut aceleaşi proporţii măreţe ca şi viaţa acestuia. Procesiunea era deschisă de garda de onoare a bătrânului împărat. Zece mii de soldaţi şi oficiali înconjurau cortegiul, în timp ce acesta se deplasa lent, în zig-zag, în drumul său de două zile până la mausoleul imperial de la Chang Ling, la picioarele dealurilor din nord-vest-ul Beijingului. Acolo, în lumina soarelui de toamnă, trupul împăratului a fost dus pe aleea străjuită de animale de piatră, până la magnificul mormânt în care avea să fie depus. Au fost sacrificate animale în onoarea zeilor strămoşilor săi, iar mantia, de un galben imperial şi decoraţiile sale militare, au fost aşezate alături de el. Şaisprezece concubine au fost îngropate de vii împreună cu Zhu Di. Cripta a fost sigilată în ţipetele femeilor ce urmau să moară de vii, marcând sfârşitul vieţii pământeşti a unuia dintre cei mai mari vizionari din istorie.

Pe 7 septembrie 1424, fiul lui Zhu Di, Zhu Gaozhi, s-a aşezat pe tron. În aceeaşi zi, el a emis un edict:

> Toate călătoriile corăbiilor-tezaur vor înceta. Toate corăbiile ancorate la Taicang (un port pe fluviul Yangtze) se vor întoarce la Nanjing şi toate bunurile încărcate pe nave vor fi predate Departamentului de Afaceri Interne, pentru depozitare. Dacă există emisari străini ce doresc să se întoarcă acasă, li se va asigura o mică escortă. Oficialilor care se află, în prezent, peste hotare, cu probleme de stat, li se ordonă să revină de urgenţă în capitală... iar celor care au primit însărcinarea de a pleca în călătorii, li se ordonă să se întoarcă imediat la casele lor.

> Construirea şi repararea corăbiilor-tezaur va înceta din această clipă. Strângerea de tieli mu [cherestea pentru construirea corăbiilor] va continua în acelaşi mod în care se făcea pe vremea împăratului Hong Wu [tatăl lui Zhu Di]. [Strângerea de cherestea suplimentară] va lua sfârşit. Toate activităţile de obţinere a materialelor pentru expediţii viitoare (cu excepţia materialelor deja livrate la depozitele oficiale), fabricarea de noi monede din cupru, achiziţionarea de mosc, minereu de cupru şi mătase brută trebuie, de asemenea, să înceteze... Toţi cei ce iau parte la aceste activităţi se vor întoarce în capitală. [10]

Zhu Gaozhi a ordonat şi eliberarea imediată a celor trimişi în închisoare de către tatăl său, inclusiv a fostului ministru de finanţe, mandarinul Xia Yuanji. Xia a luat măsuri de urgenţă pentru controlul inflaţiei, interzicând mineritul aurului şi argintului şi stabilizând sumele de monedă grea în circulaţie (moneda uşoară, banii de hârtie fuseseră inventaţi de către chinezi în 806 d. Hr., cu secole înainte de darea lor în folosinţă în Europa). Piperul era atât de valoros, încât era folosit de chinezi drept mijloc de plată. Acum, tot piperul din depozitele imperiale a fost dat, cumpărarea oricărui produs de lux interzisă, deficitul bugetar redus la minim şi toate cheltuielile de întreţinere a corăbiilor-tezaur eliminate. Teritoriile stăpânite de chinezi produceau, din abundenţă, toate bunurile necesare. Şi atunci, de ce să cumpere nimicuri inutile de peste hotare? [11]

Tânărul împărat, gras, studios şi religios, nu a arătat nici un fel de interes faţă de problemele militare şi rareori îşi însoţise tatăl în expediţiile sale militare, preferând să rămână în mijlocul sfetnicilor săi mandarini. Priorităţile sale urmau cu stricteţe valorile confucianiste: „Uşurarea greutăţilor financiare ale oamenilor ar trebui privită cu aceeaşi importanţă ca salvarea lor dintr-un incendiu sau de la înec. Nu este permisă nici o ezitare." [12] El nu a dat ascultare eunucilor care, participând la planurile expansioniste ale tatălui său, aduseseră China la marginea prăpastiei.

În octombrie 1423, când rămăşiţele a două flote-tezaur veneau, şchiopătând, spre casă, oamenii lui Zheng He nu aveau

idee despre evenimentele dramatice care avuseseră loc şi, probabil, se aşteptau la o întâmpinare fastuoasă. Călătoriile lor fuseseră un remarcabil succes. Descoperiseră nenumărate pământuri necunoscute şi îşi îmbogăţiseră înmiit cunoştinţele despre navigaţie. Cu toate acestea, în loc să fie primiţi cu lauri, ei au fost primiţi cu dispreţ, dintre amirali, doar Zeng He fiind scutit de umilinţă. Poate că prestigiul său era prea mare pentru a permite degradarea. Bătrânul amiral a fost pensionat, primind funcţia de şef al unui şantier naval din Nanjing, dar i s-a permis să păstreze palatul somptuos pe care îl construise, precum şi să continue să construiască moscheea pe care o începuse.

Zhu Gaozhi a murit în 1425, la doar un an de la urcarea pe tron, şi a fost urmat de fiul său, Zhu Zhanji, care a continuat cu şi mai multă hotărâre aplicarea politicilor tatălui său. Armonia socială nu a întârziat să apară, dar China era din nou condusă de nobilimea rurală tradiţională. Atâta vreme cât sistemul de irigaţii era întreţinut, iar fermierii erau bine hrăniţi şi foametea era evitată, nimeni nu avea nevoie de schimbări economice sau politice, sau de a face uz de inventivitatea specifică a chinezilor. Instituţiile ţării au încremenit neschimbate. Neguţătorii nu aveau mare putere politică, bancherii şi militarii chiar deloc, iar veniturile din negoţul peste hotare a scăzut până la mai puţin de un procent din venitul naţional. Zhu Zhanji i-a permis amiralului Zheng He să aibă parte de cântecul său de lebădă – o ultimă călătorie la Mecca – dar, odată cu moartea lui Zhu Zhanji, în 1435, s-a instaurat o totală xenofobie. Toate călătoriile flotelor-tezaur au fost sistate şi primul edict – dintr-o întreagă serie – a scos în afara legii călătoriile şi negoţul peste hotare. Orice neguţător surprins că face comerţ cu străinii avea să fie considerat pirat şi executat. Pentru o vreme, chiar şi învăţarea unei limbi străine sau predarea limbii chineze străinilor a fost cu desăvârşire interzisă.

Embargoul asupra comerţului peste mări a fost menţinut cu stricteţe în următorii o sută de ani, iar dinastia Qing, care i-a succedat ultimului dintre împăraţii dinastiei Ming, în 1644, a mers şi mai departe. Pentru a evita orice contact sau negoţ cu străinii, o fâşie de pământ lată de 30 de mile şi lungă de 700 a fost de-

vastată şi arsă de-a lungul coastei sudice, populaţia fiind evacuată şi mutată spre interior. Nu numai că şantierele navale au fost scoase din uz, dar planurile de construcţie a marilor corăbii-tezaur au fost distruse, împreună cu relatările despre voiajele lui Zheng He. Mandarinul Liu Daxia, un funcţionar important din Ministerul de Război, a confiscat relatările din arhive. El a declarat că „expediţiile lui San Bao (Zheng He) în oceanele vestice au reprezentat o risipă a unor cantităţi imense de bani şi de grâne şi că, mai mult, provocaseră moartea a mii de oameni." Mărfurile care fuseseră aduse de peste mări – „betel, beţe de bambus, vin de struguri, rodii, ouă de struţ şi alte asemenea lucruri" – erau inutile şi, de aceea, toate relatările despre expediţii – „exagerări înşelătoare despre lucruri bizare, care nu mai sunt de mult ştiute de oameni" – trebuie arse. Apoi, Liu a raportat cu nonşalanţă la Ministerul de Război că jurnalele şi relatările despre expediţiile lui Zheng He se „pierduseră".[13] Nu doar că, astfel, fusese distrusă moştenirea nepreţuită a celei mai măreţe expediţii maritime a tuturor timpurilor, dar şi pământurile străine au fost şterse din minţile poporului chinez. Doar pirateria şi contrabanda aveau să mai lege acest colos prăbuşit de restul lumii. Coloniile înfiinţate în Africa, Australia, Noua Zeelandă, America de Nord şi de Sud au fost abandonate la voia întâmplării.

Spre sfârşitul anului 1421, a fost trasat cursul istoriei chineze pentru următoarele câteva secole. Moştenirea lui Zhu Di, a lui Zheng He şi a marilor flote-tezaur a fost ştearsă aproape cu desăvârşire. Oceanele pe care aceştia navigaseră, pământurile pe care le zăriseră, descoperirile pe care le făcuseră, aşezările pe care le creaseră, nu mai reprezentau interes pentru chinezi. Vasele care participaseră la acele expediţii au fost lăsate să putrezească şi nu au fost niciodată înlocuite. Jurnalele şi însemnările au fost distruse, iar amintirea lor ştearsă în asemenea măsură, încât în anii care au urmat, a fost ca şi cum ele nici nu existaseră. China întorcea spatele unei istorii maritime şi ştiinţifice glorioase, retrăgându-se într-o lungă autoizolare şi lăsând locul altor naţiuni. Cu toate acestea, toţi exploratorii, coloniştii şi descoperitorii au păşit în urmele adânci lăsate de marinarii lui Zhu Di.

3

FLOTELE RIDICĂ PÂNZELE

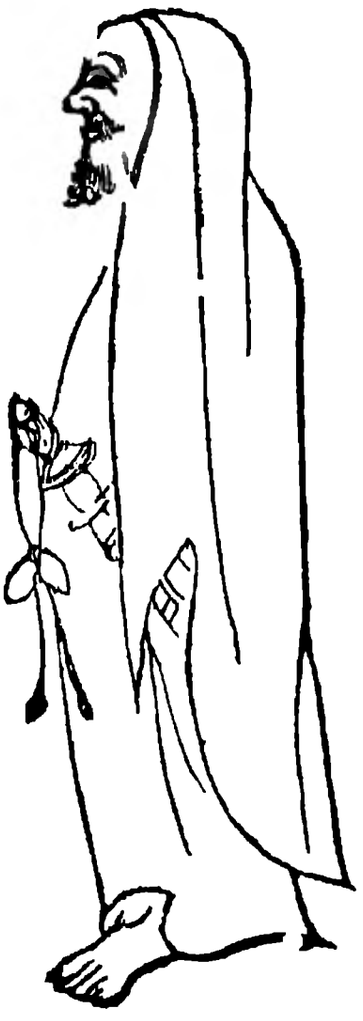

Fără să îşi imagineze ce schimbări aveau să aibă loc în China, marea flotă naviga maiestuos spre sud, traversând Marea Galbenă, începând o călătorie care avea să o poarte până la capătul pământului. În prima dimineaţă a călătoriei, cârmacii au păstrat Steaua Polară, Polaris, exact în dreptul pupei, în timp ce navigatorii au măsurat cu sextantul altitudinea stelei. După ce au notat primele rezultate, navigatorii au ţinut cursul către sud pentru exact douăzeci şi patru de ore, apoi au măsurat din nou altitudinea stelei. Navigând spre sud, la sfârşitul primei zile nu numai că au putut determina schimbarea latitudinii lor – distanţa până la Polul Nord – dar şi-au şi ajustat busolele în funcţie de variaţia magnetică, au măsurat viteza şi distanţa parcursă şi au notat toate datele în jurnalele de bord.

Metodele de navigaţie folosite de amiralii lui Zhu Di sunt prezentate într-unul dintre puţinele documente din acea perioadă care a rezistat trecerii vremii, *Wu Pei Chi*. Aceste instrucţiuni marinăreşti chinezeşti, în realitate un manual de marinărie şi război maritim, au reuşit să scape epurării mandarinilor.[1] Manualul conţinea instrucţiuni, notate pe o bucată lungă şi subţire de hârtie, pentru fiecare călătorie uzuală, inclusiv instrucţiuni detaliate privind poziţiile stelelor, latitudinile, direcţiile şi descrierile fizice ale insulelor, pomontoriilor, golfurilor şi formelor de relief care urmau să fie vizibile în timpul călătoriilor respective. Studiind aceste instrucţiuni, este posibil să deducem nu numai cursul urmat de chinezi, dar şi precizia cu care aceştia navigau şi abilitatea lor de a stabili cursul în funcţie de stele, fiind, de aceea, un document extrem de valoros.

Steaua Polară era extrem de importantă pentru chinezi, atât ca simbol, cât şi ca utilitate în navigaţie. Polaris reprezenta baza astronomiei chineze, întrucât polul ceresc era considerat ca fiind echivalentul astral al împăratului de pe pământ. La fel cum mandarinii, curtenii şi servitorii erau adunaţi în jurul împăratului, tot astfel celelalte stele se roteau în jurul Stelei Polare; la fel cum straiele servitorilor şi distanţa lor faţă de împărat arăta importanţa lor, aşa se întâmpla şi cu strălucirea, culoarea şi poziţia stelelor din jurul Stelei Polare. „Există o înaltă autoritate confucianistă. Maestrul

Diagramă de navigaţie folosită de Zheng He pentru traseul Sri Lanka – Sumatra, reprodusă în *Wu Pei Chi*, 1628

spune: „Acela care stăpâneşte cu ajutorul virtuţilor sale poate fi asemuit cu Steaua Polară, care îşi păstrează locul în timp ce toate celelalte stele se rotesc în jurul ei.“ [2]

Metodele astronomice occidentale au înglobat principiile enunţate prima oară de către astronomii greci, cum ar fi Aristotel şi Ptolemeu, calculând latitudinea în funcţie de ecuator. În astronomia chineză, latitudinea era determinată nu de distanţa spre nord faţă de ecuator, ci de distanţa faţă de Polul Nord, a cărui poziţie era determinată în funcţie de altitudinea Stelei Polare, Polaris. Luminoasă şi uşor de identificat, Polaris se află exact deasupra Polului Nord, la miliarde de mile înălţime. Atunci când este privită de la Polul Nord, ea se află exact deasupra privitorului, la nouăzeci de grade altitudine sau nouăzeci de grade latitudine; la Ecuator, ea se află pe orizont, la zero grade altitudine sau zero grade latitudine. Măsurând înălţimea ei faţă de orizont (altitudinea), observatorul îşi poate calcula latitudinea. Mai mult, deoarece Polaris se află exact la nord, permite determinarea variaţiei magnetice – diferenţa dintre direcţia nordului şi poziţia acului busolei – şi efectuarea ajustărilor necesare.

În 1421, chinezii aveau, deja, o experienţă de peste şase secole în ceea ce priveşte navigaţia pe oceane, bazându-şi calculele pe Steaua Polară şi pe stelele care se rotesc deasupra polului, care nu apun niciodată. De fapt, odată ce au determinat poziţia exactă a stelei Polaris în sfera cerească, au calculat poziţia tuturor celorlalte stele din emisfera nordică, în funcţie de aceasta. Atunci când priveau o stea sau o constelaţie, ştiau cu precizie unde se aflau celelalte stele în raport cu ea, chiar dacă încă nu răsăriseră pe cerul nopţii. Astfel, ştiau exact poziţia fiecărei stele, chiar dacă ea se afla sub orizont, observând pasajul meridian – cel mai înalt punct al traseului lor pe bolta cerească, indiferent de punctul de observaţie – al stelelor circumpolare de care aceasta era „legată“. Cu toate acestea, chinezii nu învăţaseră încă să folosească soarele pentru a determina latitudinea[3], un lucru pe care portughezii l-au reuşit în 1474 şi care le-a permis să măsoare latitudinea atât în emisfera sudică, dar şi în cea nordică. Chinezii nu puteau să afle lati-

tudinea la sud de Ecuator, unde Polaris era invizibilă. Aceasta era o problemă care trebuia rezolvată. Pentru ca visul lui Zhu Di de a cartografia întreaga lume să poată fi înfăptuit, trebuia găsită o stea, sau constelaţie, în emisfera sudică, ce putea prelua funcţia pe care Polaris o avea în cea nordică.

În secolul al VII-lea, chinezii erau deja capabili să stabilească şi cursul corăbiilor, deoarece descoperiseră busola. Ei ştiau că proprietăţile magnetului puteau fi induse fierului şi că acest fier magnetizat putea fi pus să plutească pe ulei, având astfel capacitatea să se rotească liber, unul dintre capete arătând întotdeauna sudul magnetic al Pământului. În 1421, chinezii puteau naviga cu o precizie de două grade, folosind busolele lor foarte bine realizate. Ei puteau, totodată, să măsoare distanţa parcursă, folosind clepsidre cu nisip. O zi era împărţită în zece părţi, fiecare clepsidră măsurând 2,4 ore, lungimea unui cart pentru marinarul de serviciu.

Calculul longitudinii, însă, rămânea o problemă pe care nu reuşiseră să o rezolve complet nici la începutul celei de-a şasea călătorii. Schimbările în longitudine depind de patru lucruri: cursul pe care s-a navigat, viteza vasului, timpul scurs şi distanţa spre nord sau spre sud faţă de ecuator. Păstrând evidenţa numărului de carturi, viteza pe apă şi direcţia busolei, navigatorul putea estima schimbarea în longitudine. Dar această metodă chinezească de navigaţie prezenta un dezavantaj major: dacă pânza de apă pe care se afla nava se afla ea însăşi în mişcare (de exemplu, atunci când un curent se deplasa în direcţia în care se mişca nava sau împotriva ei) marinarul nu avea cum să măsoare această schimbare de longitudine. Acest lucru nu putea fi făcut decât prin măsurarea timpului absolut, un lucru pe care europenii nu au reuşit să îl facă decât peste trei secole şi jumătate, când John Harrison a perfecţionat, într-un final, un ceas care putea funcţiona cu precizie pe apă. La începutul celui de-al şaselea voiaj, această deficienţă a pricinuit erori importante în calculul longitudinii efectuat de chinezi. Navigând după Polaris, ei puteau calcula latitudinea şi puteau acosta la nordul ecuatorului cu o precizie uimitoare, dar nu a fost prefecţionată o metodă de calcul longitudinal,

care să se apropie de această precizie, decât spre sfârşitul călătoriilor chinezeşti de explorare.

Cu o experienţă de secole în construirea corăbiilor care să navigheze pe oceanele străbătute de furtuni, constructorii de corăbii chinezi dezvoltaseră un cadru robust, construit pe secţiuni. Fiecare secţiune avea, la fiecare capăt, membrane etanşe, semănând cu structura internă a unui băţ de bambus, iar aceste secţiuni impermeabile erau asamblate împreună cu ajutorul unor cuie de aramă, în greutate de câteva kilograme. Trei straturi de lemn, de esenţă tare, erau bătute în cuie pe un cadru din lemn de tek, iar apoi scândurile erau călăfătuite (impermeabilizate) cu câlţi (fibră de palmier) şi îmbibate cu un amestec clocotit de pucioasă şi ulei tung. Acest lac rezistent şi impermeabil a fost folosit pentru a călăfătui vasele oceanice chinezeşti începând cu secolul al VII-lea, dar atât de mult ulei a fost necesar pentru a construi flotele-tezaur ale lui Zheng He, încât acri întregi de pământ de-a lungul malurilor fluviului Yangtze au fost plantate cu livezi de pomi tung.

Constructorii de vase de la şantierul naval din Longjiang îşi construiau corăbiile în aşa fel încât să supravieţuiască celor mai violente furtuni, în mare deschisă. Provele întărite le permiteau vaselor să treacă prin orice val, iar de fiecare parte a provei se aflau canale care duceau spre compartimentele interioare. Când prova pătrată se afunda în valuri, apa intra în corabie; când prova se ridica, apa se scurgea afară, modificând mişcarea de balans. Chila vasului era realizată din lemn de tek, fixat cu cârlige de fier, iar în jurul ei erau plasate pietre pătrate – sau un amestec de pământ şi piatră – care jucau rolul de balast. Chile secundare, care puteau fi ridicate sau coborâte, erau fixate de fiecare parte, pentru a mări stabilitatea. În timpul unei furtuni, puteau fi aruncate ancore de furtună, care se scufundau pe jumătate, reducând balansul vasului. Chiar şi în apele cele mai agitate, ruliul şi tangajul erau mult reduse, mulţumită acestor modificări ingenioase.

Aceste corăbii gigantice puteau face faţă până şi taifunelor, iar construcţia lor secţională reducea riscul scufundării în urma unei coliziuni cu recifuri sau iceberguri. Corăbiile erau construite astfel

încât să poată pluti şi cu două compartimente inundate, după ce au fost găurite de corali sau de gheaţă. Pentru a mări capacitatea de încărcare, calele joncilor erau foarte late în comparaţie cu lungimea lor şi vasele aveau fundul plat. Pânzele erau atârnate de prăjini echilibrate, cu pânze cu patru laturi legate oblic – pânza caracteristică vaselor chinezeşti. Pânzele erau întărite cu vergele din bambus, fiind, astfel, extrem de eficiente atunci când se naviga cu vântul în spate. De asemenea, acest model permitea lăsarea pânzelor cu repeziciune, în caz de urgenţă.

Joncile chinezeşti erau cele mai sigure vase din lume în secolul al XIV-lea şi începutul secolului al XV-lea şi, de departe, cele mai mari. Ibn Battua, călătorul şi scriitorul marocan care a călătorit prin Asia în secolul al XIV-lea, a scris că întregul comerţ între coasta Malabar-ului în India şi China avea loc prin intermediul corăbiilor chinezeşti. Secole mai târziu, în 1848, un echipaj de ofiţeri britanici a navigat din China, prin New-York, până în Londra, cu o joncă realizată după planurile acelei epoci. Ei au navigat tot timpul cu vântul în spate, iar vasul s-a comportat admirabil. Dar, indiferent cât de impresionante erau aceste jonci, ele fuseseră gândite mai ales pentru a călători între China şi Africa, navigând cu musonul în spate (vânturi care îşi schimbă direcţia de două ori pe an), aşa cum o făcuseră de secole.

Deşi o pânză transversală este destul de eficientă şi atunci când se navighează cu vântul în faţă, combinaţia dintre calele plate şi pânzele transversale însemna că giganţii chinezi se mişcau anevoios şi ineficient atunci când încercau asta. Ele erau silite, practic vorbind, să navigheze cu vântul în spate – o limitare importantă în afara zonei musonului, în Oceanul Indian şi Marea Chinei de Sud. Acest fapt a devenit unul din indiciile esenţiale în trasarea cursului flotelor chineze în timpul marilor voiaje dintre 1421 şi 1423.

Căpitanii şi amiralii eunuci ai acestor corăbii-tezaur erau oameni extrem de bine pregătiţi dar, aidoma exploratorilor europeni care le-au călcat pe urme, ei îşi recrutau adesea echipajele din scursurile societăţii. Majoritatea marinarilor erau criminali, trimişi pe mare în locul încarcerării sau exilului domestic, iar în unele privinţe

viaţa de marinar era mai bună decât una de deţinut. Li se oferea o uniformă – o robă albă, până la genunchi – mâncare şi vin, şi erau bine îngrijiţi atunci când se aflau pe mare. Personalul amiralului includea 180 de medici şi fiecare corabie sau companie de soldaţi avea câte un medic pentru 150 de oameni. Meniul pe corăbiile-tezaur era variat şi îndestulător, dar pericolele navigării în ape necunoscute însemna că durata probabilă de viaţă era scurtă: doar un om din zece s-a întors din marile călătorii de explorare. Cu toate acestea, cei care au supravieţuit primelor călătorii ale flotelor-tezaur au fost bogat răsplătiţi. Ei erau, adesea, eliberaţi şi primeau proprietăţi şi pensii.

La fel ca orice alt marinar, şi chinezii erau superstiţioşi. Fiecare corabie din flota lui Zheng He avea o cabină dedicată zeiţei marinarilor, Ma Tsu, şi în fiecare seară înainte de cină erau rostite rugăciuni. Atunci când echipajul debarca în teritorii necunoscute, marinarii purtau cu ei oglinzi rotunde din bronz, pentru a goni spiritele rele; pe spatele oglinzilor era gravată roata taoistă cu opt spiţe.

Elita acestor echipaje era formată din navigatori şi „mânuitori ai busolei", care îşi desfăşurau activitatea pe o punte închisă, şi care dormeau şi luau masa separat de restul echipajului. Joncile purtau, de asemenea, artizani şi meşteşugari de toate felurile, capabili să îndeplinească orice însărcinare. Călăfătuitori, cusători de pânze, reparatori de ancore şi de pompe, schelari, tâmplari şi lăcuitori erau gata să păstreze corabia în stare bună în timpul lungii călătorii pe oceanele îndepărtate. După terminarea muncii la Oraşul Interzis, pe corăbii au fost îmbarcaţi şi pietrarii şi gravorii, pentru a lăsa mărturii eterne ale călătoriei flotei în toată lumea. La bord se afla chiar şi un istoric, Ma Huan, care avea sarcina de a documenta călătoriile. Jurnalul său, *Descrierea în totalitate a malurilor oceanului*, a fost publicat în 1433, după ultima călătorie a lui Zheng He.

Materiile prime pentru hrană – boabe de soia, grâu, mei şi orez – erau transportate în vase speciale, permiţându-i flotei să rămână în larg luni de zile fără a avea nevoie de reîmprospătarea proviziilor, dar dacă vasele-grânar s-ar fi scufundat, întreaga flotă

s-ar fi găsit într-o situaţie disperată. Boabele de soia, crescute în căzi în tot timpul anului, erau întrebuinţate în mai multe feluri. Atunci când erau înmuiate în apă, boabele dădeau naştere unor „lăstari galbeni". Astfel, era mărit nivelul de acid ascorbic, riboflavin şi acid nicotinic, bazele vitaminei C, protejând echipajul de scorbut. Chinezii cunoşteau foarte bine pericolele scorbutului, dar şi mijloacele de a-l preveni. Suficiente citrice – lămâi, lămâi verzi, portocale, rodii şi nuci de cocos – au fost luate la bord pentru a proteja fiecare om împotriva acestei boli. Rodiile – un fruct asemănător cu grape-fruit-ul – a fost deosebit apreciat încă din perioada Statelor Războinice, între al V-lea şi al II-lea secol î. Hr. „Candidul şi ingeniosul prinţ trebuie să ştie... că Statul Chu se va îmbogăţi cu siguranţă de pe urma livezilor sale de portocale şi rodii".[4]

O parte din boabele de orez erau maronii, necurăţate, iar cojile conţineau vitamina B1. De aceea, beri-beri – o boală care avea ca efect distrugerea sistemului nervos – apărea rar în rândul echipajului.

Legumele proaspete luate la bord cuprindeau varză, gulii şi muguri de bambus. Atunci când acestea se terminau, boabele de soia erau foarte apreciate. Boabele de soia produceau, de asemenea, şi „lapte". Atunci când era fiert, laptele de soia prindea cheag, devenind tofu, bogat în vitamina D, iar prin fermentarea boabelor de soia se obţinea sosul de soia. Tofu şi legumele erau asezonate cu un sos făcut din peşte fermentat, soia, ierburi uscate şi mirodenii sau cu o pastă obţinută prin mestecarea făinei de grâu. Grâul era mestecat, scuipat într-un vas şi lăsat să fermenteze. Această metodă este folosită şi azi în America de Sud. Tăieţeii, macaroanele şi găluştele erau făcute şi ele din făină de grâu. Trestia de zahăr era folosită pentru îndulcirea fructelor uscate, şi era, de asemenea, mestecată de către marinari.

Fructele şi legumele erau conservate prin metode ingenioase. Fructele erau uscate sau caramelizate; perele, mugurii de bambus şi strugurii erau păstrate acoperite cu nisip, iar legumele erau sărate, murate sau marinate în oţet şi zahăr.[5] Carnea era

puţină, cu precădere carne de porc chinezesc, câini crescuţi în acest scop şi broaşte ţinute în butoaie. Găinile erau păstrate pentru jertfele religioase şi nu erau niciodată mâncate la bord, dar peştele era din abundenţă – proaspăt, sărat, uscat sau fermentat. Peştii erau prinşi cu ajutorul vidrelor dresate, folosite în perechi pentru a ghida bancurile de peşti către plase, şi cu ajutorul cârligelor şi plaselor. Marinarii beau oolong verde şi ceai roşu, aflate la bord atât sub formă de frunze cât şi măcinate, iar vinul din orez (*jiu*) era foarte apreciat. „În a şasea lună [august] adunăm prunele şi boabele sălbatice; în a şaptea fierbem esenţele şi boabele; în a opta uscăm curmalele; în a zecea culegem orezul pentru a face, în primăvară, vin din el, ca să avem parte de viaţă lungă.“ [6]

Vinul era, de asemenea, distilat în băuturi tari, coniac şi oţet. Joncile aveau nevoie de cantităţi imense de apă proaspătă pentru echipaje şi pentru cai şi îşi împrospătau rezervele ori de câte ori aveau ocazia, dar ştiau, de asemenea, să distileze apa potabilă din apa de mare, folosind ceară de parafină sau grăsime de balenă drept combustibil. Capacitatea lor de a desaliniza apa de mare şi legumele proaspete pe care le aveau la bord le-a dat chinezilor posibilitatea de a traversa cele mai largi oceane. Meniul disponibil era infinit mai variat şi mai hrănitor decât cel de care a avut parte Magellan, cu aproape un secol mai târziu – „Ne-am hrănit doar cu biscuiţi vechi, prechimbaţi în praf şi puţind de urina şobolanilor“. [7] Pe jonci, şobolanii erau vânaţi de micii câini ai marinarilor, iar gândacii şi insectele erau ucise cu arsenic – folosit şi pentru a stimula creşterea plantelor.

Concubinele care însoţeau flotele-tezaur erau recrutate din bordelurile plutitoare din Canton. [8] Acestea aparţineau unei etnii numite „Tanka“, descendenţi ai poporului care emigrase din interiorul Chinei către coastă, pentru a se ocupa cu pescuitul de perle. Femeile vorbeau un dialect ciudat şi se deosebeau de femeile chineze prin refuzul de a-şi lega picioarele. Le era interzis să coboare pe ţărm în vreun port, precum şi să se mărite cu bărbaţi chinezi. Aceste femei luau parte la banchetele somptuoase de la bordul flotelor-tezaur şi erau antrenate să reziste la

băutură; puteau bea cantităţi impresionante. Erau educate să satisfacă nevoile sexuale ale ambasadorilor şi emisarilor, să joace cărţi şi şah, să joace în piese de teatru, să cânte şi să danseze. Majoritatea erau budiste, o credinţă adoptată datorită învăţăturilor acesteia despre dragostea universală, compasiune şi egalitate a tuturor, bărbat sau femeie, împărat sau prostituată.

Concubinele nu erau dispreţuite pentru profesia lor; erau considerate o parte necesară, bine stabilită şi foarte legitimă a societăţii. Într-adevăr, sexul era considerat un act divin. „Dintre toate cele zece mii de lucruri create de către Cer, bărbatul este cel mai de preţ. Dintre toate lucrurile care îl fac pe bărbat să prospere, niciunul nu se compară cu actul sexual. Acesta este creat după trăsăturile Cerului". [9] Toţi bărbaţii erau liberi să aibă concubine, iar „clasa socială sau averea nu însemnau nimic în procesul de selecţie, întrucât singurul standard era acela al frumuseţii fizice." [10] Chinezii îi invitau, de fiecare dată, pe conducătorii celorlalte ţări să vină la Beijing, iar trimişii străini vieţuiau ca în rai de când îşi părăseau ţara natală şi până la întoarcere, adesea un an mai târziu sau chiar mai mult. Nu e de mirare, de aceea, că acceptau invitaţia cu asemenea promptitudine.

Stimulentele sexuale şi afrodiziacele erau la dispoziţia concubinelor şi a oaspeţilor lor. Cel mai popular afrodiziac era o pereche de şopârle roşii, surprinse în momentul copulaţiei şi înnecate într-un vas cu vin. Vinul era păstrat timp de un an înainte de a fi vândut. Erau foarte populare, de asemenea, „organele genitale ale unui animal obscen, castorul, iar cu medicamentul astfel obţinut se ungea penisul" şi „poţiunea găinii chele" [11]. Numele îi venea de la un prefect din Shu, care începuse să bea elixirul la vârsta de şaptezeci de ani. Nevasta sa a fost atât de epuizată de virilitatea lui încât nu mai putea „nici să stea aşezată sau întinsă" şi a insistat ca soţul ei să arunce poţiunea. Acesta s-a conformat, dar un cocoş a băut-o, sărind apoi pe o găină şi „copulând în continuu timp de câteva zile, ciugulind capul găinii până când aceasta a rămas complet cheală". [12]

Patul „clasic" al unei concubine era decorat cu fructe simbolice. Aşternuturile erau brodate cu ramuri înflorite de prun –

prunul semnifica plăcere şi împlinire sexuală. Piersicile reprezentau organele genitale ale femeii, iar rodiile simbolizau vulva. Atunci când emisarii se îmbarcau pe vas, ei primeau, adesea, rodii în dar.

În timpul zilei, concubinele purtau pantaloni largi; atunci când făceau dragoste ele purtau, în general, *mo xiong*, brasiere roşii şi ciorapi de mătase. Emisarii şi concubinele îşi spălau părţile intime înainte de a face dragoste. Era folosit un contraceptiv pentru bărbaţi, un prezervativ numit *yin jia*, iar jeleul de agar-agar avea rolul de lubrifiant şi dezinfectant; bolile venerice erau rare pe corăbiile-tezaur, deşi aveau să se răspândească aidoma focului spre sfârşitul perioadei Ming.

Pentru curtezane, călătoriile ofereau oportunitatea de a atinge cel mai important scop: libertatea de a se căsători cu orice bărbat care dorea acest lucru. Un emisar putea cere ca o anumită concubină să fie debarcată împreună cu el în ţara sa natală, aceasta rămânând cu el. La bord, concubinele erau respectate şi protejate. Dacă nu reuşea să găsească un bărbat care să o ia cu el, devenind prea vârstnică pentru a mai fi atrăgătoare, primea sarcina de a le instrui pe femeile tinere în arta dansului şi cântatului. În momentul debarcării emisarilor străini, o parte din curtezane aveau să fie, fără îndoială, însărcinate. Ceea ce se întâmpla cu copiii lor va constitui o parte interesantă a acestei povestiri, pe măsură ce tot mai multe analize de ADN ne sunt furnizate. Concubinele primeau, de asemenea, şi alte însărcinări – gătitul, ţesutul, fabricarea de frânghii şi îngrijirea butoaielor cu boabe sau a cuştilor cu găini. Eunucii nu aveau, evident, nici o utilizare pentru concubine, iar marinarii de rând erau ameninţaţi cu execuţia, fie şi doar dacă se apropiau de apartamentele lor.

Pe măsură ce flota se deplasa spre sud, în prima etapă a marii călătorii, imensele corăbii erau puse în mişcare de energia vânturilor musonice. Musoanele au influenţat dintotdeauna cursurile navigaţionale urmate de chinezi, traversând Oceanul Indian, până în India şi Africa. Porturi, cum ar fi Malacca (Melaka din Malaezia modernă), au fost înfiinţate pentru a adăposti măr-

furile între musoane, cel de sud-vest începând în iulie iar cel de nord-est, în ianuarie. Corăbiile chineze se foloseau de musonul de nord-est pentru a naviga, cu vântul în spate, spre India, întorcându-se acasă cu musonul următor. Musonul de sud-vest ajunge în India în iulie, cu câteva săptămâni înainte de a atinge coastele Chinei. Vasele care porneau cu vântul în spate, cu musonul de nord-est, soseau în Malacca înainte ca joncile din China să ridice pânzele, iar când acestea ajungeau în Malacca, primele deja descărcaseră şi porniseră către casă.

Conform relatărilor lui Ma Huan, flota lui Zeng He a ajuns în Malacca la şase săptămâni după ce a părăsit Beijingul. Iniţial, Malacca fost înfiinţată, de către chinezi, ca port în care să fie colectate mirodeniile din Moluccas –Insulele Mirodeniilor (insulele Maluku din Indonezia de astăzi). Acesta s-a dezvoltat rapid într-un centru de distribuţie pentru porţelanurile chinezeşti şi textilele indiene, devenind unul dintre cele mai mari centre neguţătoreşti din Oceanul Indian. La jumătatea distanţei dintre India şi China, la 120 de mile de coasta vestică a Malaeziei, Malacca se află într-o strâmtoare, fiind apărată de furtuni prin tr-un inel de mici insule. În zona înconjurătoare se aflau filoane bogate de metal, oraşul era traversat de un râu cu apă dulce, iar pădurile de tek din vecinătate făceau din Malacca un port ideal. Negoţul cu mirodenii rămânea cel mai important, oferindu-le neguţătorilor şi comercianţilor şansa de a strânge averi impresionante. Dorinţa de a controla şi exploata foarte rentabilul negoţ cu mirodenii avea să fie una dintre principalele motivaţii ale călătoriilor europene de explorare.

Chinezii au înfiinţat o serie de porturi comerciale, asemenea portului Malacca sau Calicut-ului, pe coasta de sud-vest a Indiei, în toată Asia de sud-est şi în jurul Oceanului Indian. Aceste porturi erau folosite ca baze înaintate pentru flotele lui Zeng He, puncte de aprovizionare cu provizii proaspete, apă şi cherestea, pe tot traseul dintre China şi Africa de est. Porturile erau o cerinţă necesară pentru planul lui Zhu Di de a aduce întreaga lume în sistemul tributar chinez. În 1421, comerţul în Oceanul Indian era dominat de chinezi şi de arabii din Egipt şi zona

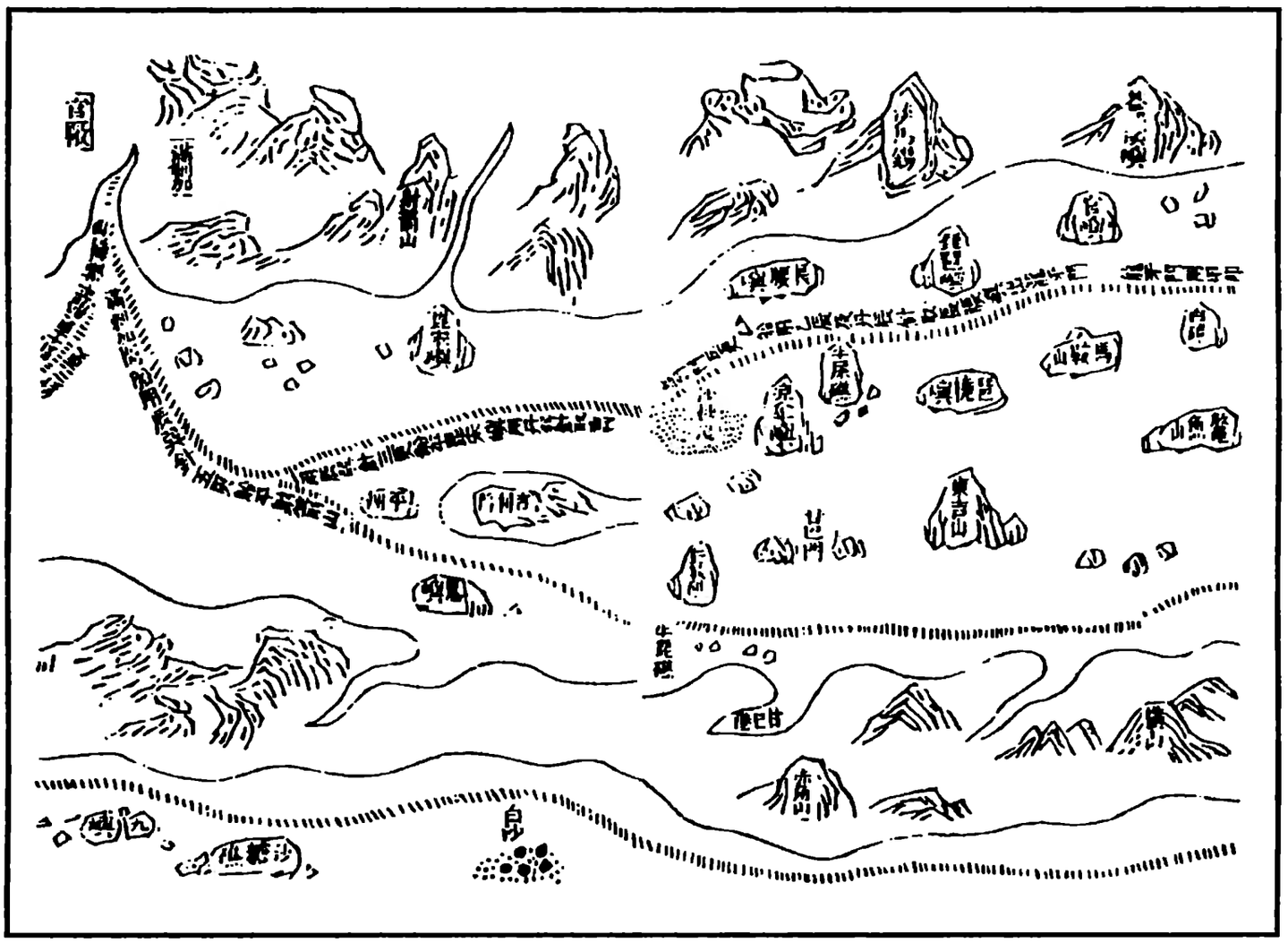

Hartă a Strâmtorii Malacca din harta Mao Kun, în *Wu Pei Chi*. Malacca se află în colţul din stânga sus, iar Sumatra în partea de jos.

Golfului; aceştia aveau relaţii de prietenie. Asemenea tuturor celorlalte naţiuni cunoscute, arabii aveau mare nevoie de porţelan chinezesc şi de mătăsuri; joncile chinezeşti erau întotdeauna binevenite în porturile arabe.

> Un raport a sosit din preacinstita Mecca, anunţând că un număr de jonci a sosit din China la porturile maritime din India şi că două dintre ele au ancorat în portul Aden, dar mărfurile lor, veselă, mătăsuri, mosc şi altele nu au fost descărcate din pricina frământărilor din Statul Yemen... Sultanul le-a scris pentru a-i chema la Jeddah şi pentru a-i primi cu onoare.[13]

În marele port indian de la Calicut întâlneai chinezi şi arabi în număr egal. Hormuz, în Golful Persic şi Malindi, Kilwa şi Zanzibar în Africa de est erau porturi arabe folosite intens de chinezi, dar Malacca era, practic, o colonie chineză, fiind cel mai bun exemplu de bază înaintată a Chinei.

Înainte, acest loc [Malacca] nu era considerat „o ţară"... Nu exista nici un rege al ţării; era condusă doar de un şef. Acest teritoriu era subordonat jurisdicţiei lui Hsien Lo [Thailanda]; plătea un tribut anual de patruzeci de Liang de aur [aproximativ 48 de uncii troiene]; dacă nu [ar fi plătit] Hsien Lo ar fi trimis soldaţi să o atace.
În al şaptelea an al Yung Lo [1409] împăratul i-a ordonat emisarului principal, eunucul Cheng Ho [Zheng He] şi altora să ia în stăpânire şi să îi ducă şefului edictele imperiale şi două sigilii importante, o pălărie, o cingătoare şi o robă... După aceasta, Hsien Lo nu a mai îndrăznit să o invadeze (Ma Huan, 1424).[14]

Aceasta a fost, de fapt, naşterea Malaeziei.

Jurnalul lui Ma Huan oferă, de asemenea, şi o imagine a Asiei de sud-est – crocodilii care trăiesc în mlaştinile de mangrove, colectarea cauciucului, minele de metale şi plantaţiile de cocos.

Nuca de cocos are zece utilizări diferite. Pomul tânăr are un sirop, foarte dulce şi bun de băut; el poate fi transformat în vin prin fermentare. Palmierul bătrân are un fel de carne, din care ei extrag ulei, şi fac zahăr, şi un fel de mâncare. Din fibra care înveleşte pomul se fac funii folosite pe corăbii. Coaja nucii de cocos e folosită pentru boluri şi căni; este bună şi pentru ardere, pentru încrustarea aurului sau argintului. Trunchiurile sunt bune pentru construit case, iar frunzele sunt bune pentru acoperişuri.[15]

Ma Huan descrie totodată procedurile urmate de flotele chineze atunci când se aflau în port:

Când Malacca este vizitată de vasele neguţătoreşti chineze, [locuitorii] ridică o barieră [pentru colectarea taxelor]. În zidul oraşului există patru porţi, fiecare păzită din turnuri de veghe şi turnuri de alarmă. Noaptea, oameni purtând clopote patrulează incintele. În interiorul zidurilor a fost construită o incintă mai mică de palisade, atunci când magaziile de bunuri au fost construite pentru depozitarea mirodeniilor şi proviziilor. Când vasele oficiale [flota lui Zheng He] se întorceau spre casă, ele au vizitat

acest loc atât pentru a-şi repara corăbiile cât şi pentru a încărca mărfuri locale. Aici ei au aşteptat un vânt favorabil dinspre sud, iar în mijlocul celei de-a cincea luni [iunie] ele au pornit spre casă. [16]

Pe lângă negoţ, chinezii erau foarte interesaţi de femeile thailandeze şi din Malacca. „Capacitatea mentală a soţiilor o depăşeşte cu mult pe cea a bărbaţilor lor. Dacă se întâmplă ca una dintre nevestele lor să fie în relaţii foarte intime cu unul din conaţionalii noştri, şi petrece şi se ospătează cu acesta, soţul femeii este foarte calm şi nu se mânie, ci pur şi simplu remarcă: Soţia mea este frumoasă, iar chinezul o place foarte tare". [17] Bărbaţii din Malacca făceau eforturi considerabile pentru a le mulţumi pe femeile lor. Se serveau de mărgele chinezeşti din metal sau aur, un obicei care încă se mai păstrează în Asia de sud-est.

Când un bărbat ajunge la cea de-a douăzecea aniversare, ei iau pielea care înconjoară penisul (*membrum virile*) şi, cu un cuţit subţire în formă de ceapă, o deschid şi introduc o duzină de mărgele de metal... [Mărgelele] arată ca un ciorchine de struguri. Regele şi marii şefi, sau oamenii înstăriţi, folosesc mărgele goale din aur, în care este introdus un grăunte de nisip. După ce acestea au fost introduse, atunci când bărbaţii păşesc se aude un zgomot de clopoţei, care este considerat foarte frumos. Bărbaţii care nu au mărgele introduse [în felul prezentat] sunt cei din clasele inferioare. [18]

Malacca era vizitată de o mulţime de popoare – thailandezi, bengalezi, gujaratis, parşi, arabi şi mulţi alţii discutau în optzeci şi patru de limbi – şi toţi se întorceau acasă cu mărfuri chinezeşti. Corăbiile care aduceau mirodenii din Ternate şi Tidore, din Insulele Mirodeniilor în Insulele Moluccas, se întorceau cu porţelanuri chinezeşti. Vasele arabe navigau spre nord-vest, spre India, Golful Persic, Egipt şi Veneţia încărcate cu mătăsuri, la care se adăugau baticuri şi metale din Malacca şi Java. După ce

joncile chineze descărcau mătăsurile şi porţelanul, îşi umpleau calele cu mirodenii, pietre preţioase indiene şi sticlă veneţiană.

> [Chinezii] merg prin ţară cu balanţa în mână, cumpărând tot piperul pe care îl găsesc şi, după ce cântăresc o cantitate mică pentru a putea aproxima cantitatea totală, oferă plata într-o sumă brută, în funcţie de nevoia de bani a celor care vând; în acest fel, ei adună cantităţi atât de mari, încât pot umple vasele care vin din China, vânzând încărcături de cincizeci de mii de caixas [monedă portugheză] pe care ei nu au plătit mai mult de douăsprezece mii.[19]

În tot arhipelagul şi în întreaga Asie de sud-est, negoţul era concentrat în Malacca şi era dominat de chinezi. China consuma de o sută de ori mai multe mirodenii decât îndepărtata Europă, iar neguţătorii chinezi nu numai că aveau controlul pieţelor de capital şi de produse de lux, dar şi al celor de amuzament şi de pariuri.

Exista un bâlci chinezesc care dura zece luni, unde neguţătorii se duceau pentru a paria. „Când mărfurile lor se vând, ei ocupă mai puţin loc şi închiriază mai puţine case. Când vânzările scad, pariurile cresc.“[20] Malacca a fost folosită drept bază înaintată pentru fiecare din călătoriile făcute de amiralul Zheng He, iar importanţa portului este demonstrată de templul pe care acesta l-a construit. Templul încă este în picioare, pe strada care îi poartă numele, la câţiva metri de râul Malacca. Conform legendei, nava amiral a lovit un recif şi s-a găurit, dar, mulţumită calei triple şi compartimentelor etanşe, a reuşit să ajungă în Malacca fără să se scufunde.

Expediţiile lui Zheng He au devenit din ce în ce mai aventuroase. În prima dintre ele, între 1405 şi 1407, au pornit şaizeci şi două de corăbii-tezaur, cu 27.800 de oameni. În drumul lor spre Malacca au vizitat Cambodgia şi Java, apoi au navigat cu următorul muson de sud-vest spre Sri Lanka şi Calicut, pe coasta de vest a Indiei. Un incident care a avut loc în această călătorie a întărit convingerea marinarilor că flota lui Zheng He bene-

ficia de protecţie divină. În mijlocul unei furtuni atât de violente încât marinarii se rugau lui Ma Tsu pentru vieţile lor, o „lumină divină" – probabil Focul Sfantului Elmo, o descărcare electrică luminoasă ce poate fi observată, uneori, pe mare în timpul unei furtuni – a apărut la vârfurile catargelor corăbiei lui Zheng He. „Imediat ce a apărut această lumină miraculoasă, pericolul s-a domolit." [21]

Când a avut loc ce de-a treia expediţie, între 1409 şi 1411, Zheng He deja stabilise un traseu foarte clar. Flota folosea Malacca drept ultimă bază, iar apoi se împărţea în escadroane care navigau independent, spre destinaţii diferite. Următoarea mare flotă a ridicat pânzele în 1413. Un escadron a plecat din Malacca spre Bengal, Maldive şi Africa; un altul a navigat spre Marea Arabă şi în Golful Persic, la Hormuz. Flotele expediţiei următoare, dintre 1417 şi 1419, au vizitat fiecare port comercial important din Africa, Arabia, India şi Asia, aducându-i la întoarcere pe conducătorii şi ambasadorii ce aveau să ia parte la inaugurarea Oraşului Interzis din Beijing. Aceştia aveau să petreacă aproape doi ani, bucurându-se de ospitalitatea copleşitoare a împăratului, înainte de inaugurarea capitalei sale. O altă flotă condusă de amiralul Yang Qing fusese trimisă înaintea flotei principale. După transportarea conducătorilor şi ambasadorilor în statele din Golful Persic, aceasta avea importanta sarcină de a rezolva problema stabilirii longitudinii.

Restul flotei lui Zheng He a pornit în cea mai mare expediţie dintre toate. După aprovizionarea în Malacca, ea a navigat timp de cinci zile spre nord, înainte de a arunca ancora lângă Semudera (Sumatra de astăzi), la intrarea în Oceanul Indian. Acolo, amiralul a împărţit armada în patru flote. Fiecare avea la bord o armată echipată cu arme de foc. Trei dintre aceste flote au fost puse sub comanda Marelui Eunuc Hong Bao, Eunucului Zhou Man şi amiralului Zhou Wen. [22] A patra, de departe cea mai mică dintre flote, a rămas sub comanda directă a lui Zheng He. Acesta era mâna dreaptă a împăratului şi nu putea lipsi pe întreaga durată a călătoriei. El avea să ducă emisarii din Asia de sud-est şi apoi să pornească spre casă, unde va ajunge în 1421.

Ştim, dintr-o relatare a poetului-călător portughez Camões (1524 - 1580), că, în momentul în care flotele chineze au ajuns la Calicut, convoiului i se alăturaseră atât de multe vase neguţătoreşti străine, încât flota număra peste opt sute de vase. Presupunând ca Zheng He luase doar câteva vase cu el, pentru o călătorie scurtă şi relativ uşoară spre casă, putem estima că fiecare dintre flotele chineze rămase număra aproape două sute de vase – cea mai mare armada care a existat vreodată. Zheng He îi împuternicise pe amiralii săi să ia decizii de viaţă şi de moarte, iar comanda a fost delegată şi mai departe în cadrul fiecărei flote: doi brigadieri şi nouăzeci şi trei de căpitani comandau regimentele, iar acestora li se subordonau 104 locotenenţi şi 103 sublocotenenţi. Prima sarcină a acestor flote era să-i transporte pe conducători, ambasadori şi emisari în porturile lor de baştină din India, Arabia şi Africa de est. Apoi urma ca flotele să se întâlnească lângă coasta de sud a Africii şi să navigheze în apele necartografiate, pentru a pune în fapt viziunea lui Zhu Di. Marinarii ştiau exact ce se aştepta de la ei. Urmau să meargă până la capătul pământului, pentru a cere tribut barbarilor de dincolo de mări, sau aveau să moară urmărind acest obiectiv.

II

STELELE CĂLĂUZITOARE

4

OCOLIREA CAPULUI BUNEI SPERANȚE

Pentru a reconstitui povestea până în acest punct, a trebuit să învăţ despre istoria Chinei medievale, pornind aproape de la zero; cunoştinţele mele despre istoria şi cultura chineză erau, în cel mai bun caz, modeste. Cu toate acestea, când am început să urmăresc călătoriile marilor flote-tezaur în „anii lipsă", adică dintre 1421 şi 1423, am revenit pe teren cunoscut, folosind cunoştinţele şi aptitudinile pe care le-am acumulat în timpul numeroşilor ani de experienţă ca navigator şi comandant pe vase oceanice. În timpul celei de-a şasea călătorii, flotele lui Hong Bao, Zhou Man, Zhou Wen şi Yang Qing au navigat timp de până la cinci ani, dar mandarinul de la Ministerul de Război, Liu Daxia, a ordonat distrugerea tuturor relatărilor şi jurnalelor, astfel încât nu exista, practic, nici un fel de dovadă care să arate unde navigaseră sau ce descoperiri făcuseră. Dar, dacă până atunci trudisem într-un domeniu în care existau cercetători şi istorici mult mai capabili decât mine, acum trebuia să îmi folosesc abilităţile personale, pentru a descifra dovezile fragmentare pe care le ofereau vechile hărţi şi acele câteva obiecte şi documente care reuşiseră să supravieţuiască.

Două dintre aceste artefacte erau pietre gravate. Bătrân, practic ignorat de noul regim chinez şi, poate, temător că nu se va mai întoarce niciodată, amiralul Zeng He a ridicat doi monoliţi gravaţi în templele Doamnei Cereşti, o zeiţă taoistă, înainte de a pleca în ultima sa călătorie, spre sfârşitul anului 1431. Primul se afla în Chiang-su, în provincia Fujian, iar al doilea, la Liu-Chia-Chang. Redescoperite de-abia în 1930, pietrele comemorau izbânzile de căpetenie ale vieţii sale – marile călătorii ale flotelor-tezaur. Inscripţiile reprezintă indiciul pe baza căruia poate fi descifrată ghicitoarea celei de-a şasea călătorii.

Inscripţia de la Chiang-su

Din momentul în care noi, Cheng Ho [Zheng He] şi tovarăşii am primit, la începutul perioadei Yung-Lo [sau Yong Le – Zhu Di, 1403] numirea imperială de emisari la popoarele barbare şi până acum, au avut loc şapte călătorii şi, de fiecare dată, am comandat zeci de mii de soldaţi şi mai mult de o sută de corăbii.

Pornind de la T'ai Ts'ang pe mare, am trecut prin ţările Chan Ch'eng (Champa), Hsien-Lo (Siam), Kua-Wa (Java), K'o Chih (Cochin) şi Ku-Li (Calicut), ajungând la Hu-Lu-Mo-Sau [Hormuz, în Golful Persic] şi la alte ţări din regiunile de vest; în total, mai bine de trei mii de ţări.[1]

Inscripţia de la Liu-Chia-Chang

Am traversat mai mult de 100.000 de *li* de imense întinderi de apă şi am înfruntat, în mijlocul oceanului, valuri imense, ce se ridicau aidoma munţilor, până la cer. [tsunami] şi am zărit regiuni barbare în depărtări, ascunse de vapori albăstrui şi luminoşi, în timp ce pânzele noastre, umflate cu măreţie, aidoma norilor, şi-au continuat drumul zi şi noapte, cu viteza stelelor, traversând valurile sălbatice.[2]

Traducerea originală în limba engleză a inscripţiei lăsate de Zeng He la Chiang-su a fost făcută de marele cercetător al Chinei medievale, J. J. L. Duyvendark, în anii 1930. În articolul său, „Datele reale ale expediţiilor maritime chineze de la începutul secolului al XV-lea", traducerea unei expresii importante era dată ca fiind „trei mii de ţări". El, şi alţi cercetători[3] care i-au urmat, au considerat că această afirmaţie era atât de neplauzibilă, încât, cu siguranţă, pietrarul care gravase monolitul făcuse o greşeală. Plecând de la această ipoteză, traducerea a fost corectată în „treizeci de ţări". Noua traducere a fost preluată de scriitorii şi istoricii care au urmat şi doar atunci când am consultat textul lui Duyvendak mi-am dat seama că traducerea originală putea fi corectă; nu exista nici un motiv logic pentru care pietrarul care gravase inscripţia ar fi făcut o greşeală atât de grosolană. Dar o afirmaţie atât de ieşită din comun putea fi adevărată? Chiar navigaseră flotele lui Zheng He în trei mii de ţări? Dacă da, istoria explorării globului ar fi trebuit rescrisă.

În încercarea de a reconstitui călătoriile făcute de aceste flote, a trebuit, mai întâi, să mă pun în locul amiralilor chinezi. Acest lucru nu putea fi făcut mai bine decât navigând pe urmele lor, aşa cum o făcusem ca tânăr ofiţer în Marina Regală Britanică, la bordul navei Majestăţii Sale *Newfoundland*. Căpitanul nostru era un

marinar de submarin foarte curajos şi distins, acum viceamiral, Sir Arthur Hezlet KBE CB DSO şi DSC cu tresă. *Newfoundland* a plecat din Singapore în februarie 1959, a trecut prin strâmtoarea Malacca în Oceanul Indian şi apoi a cotit spre vest, către Africa. Am vizitat insulele Seychelle în Oceanul Indian, înainte de a ne continua drumul către vest, acostând pe coasta estică a Africii, la Mombasa. De acolo am continuat, făcând opriri la Zanzibar şi Dar es Salaam, înainte de a ajunge la Lourenço Marques. Apoi am navigat în josul coastei estice a Africii, vizitând East London şi Port Elizabeth, înainte de a ocoli Capul Bunei Speranţe, acostând la Cape Town şi continuând în susul coastei vestice a Africii, ocolind continentul şi trecând prin Sierra Leone, pe lângă Insulele Capului Verde revenind apoi în Anglia.

Acea călătorie m-a învăţat lucruri infinit de valoroase despre vânturile, curenţii şi problemele de navigaţie cu care se confruntaseră amiralii chinezi. Fără această experienţă, nu aş fi putut urmări niciodată firavul şir de dovezi răspândite pe glob, care dezvăluie incredibilele călătorii făcute de marile flote-tezaur chineze. Dacă am putut să afirm, cu toată convingerea, că o flotă chineză a urmat un anumit curs, este pentru că, din hărţile care au supravieţuit şi propriile mele cunoştinţe despre vânturi, curenţi şi condiţii maritime, am dedus ruta respectivă, cu o asemenea precizie, de parcă ar fi existat o înregistrare scrisă a acesteia.

După ce s-au despărţit de Zheng He, cele trei flote chineze au navigat către Calicut, capitala Keralei, în India de sud, de departe cel mai important port al Oceanului Indian. Chinezii făceau negoţ cu oraşul Calicut încă de la începuturile dinastiei Tang (618 – 907 d. Hr.). Acest port nu era numai un important avanpost chinez, dar şi un port comercial important, adăpostind stocuri imense de bumbac indian şi de textile (calico), fiind principalul centru al negoţului cu piper. Conducătorii săi, Zamorinii – regii hinduşi - construiseră o reţea vastă de relaţii comerciale în Oceanul Indian, Africa de est şi Asia de sud-est. Aproape toţi călătorii şi exploratorii celebri ai Evului Mediu, cum ar fi Marco

Polo (1254 – 1324), Ibn Batutta (1304 – 1368) şi Abdul Razak (activ între 1349 şi 1387) au călătorit la Calicut. În timpul domniei lui Zhu Di, chinezii au recunoscut, în mod explicit, oraşul Calicut, pe care ei îl numeau Ku-Li, drept cel mai important centru al Oceanului Indian, descriindu-l drept „cel mai important port din oceanul de vest" şi „portul de întâlnire al tuturor negustătorilor străini".[4]

Instrucţiunile chinezeşti pentru navigaţia în Oceanul Indian specificau distanţele între Calicut şi alte porturi şi indicau cursurile ce trebuiau urmate între Calicut, Malacca, India de nord, Golful Persic şi Africa. În ceea ce îi privea, conducătorii din Calicut venerau China; între 1405 şi 1419, ei au trimis o serie de misiuni diplomatice la Nanjing şi Beijing, iar o delegaţie din partea lor a participat la inaugurarea Oraşului Interzis, aducându-i în dar lui Zhu Di armăsari de preţ.

Istoricul oficial Ma Huan a descris călătoria chineză din China, prin Malacca, până la Calicut, cu o mare bogăţie de detalii: nu mai puţin de nouă pagini din istoria scrisă de el sunt dedicate descrierii oraşului. El a prezentat cu lux de amănunte viaţa din oraşul medieval indian, văzută prin ochii unui chinez, notând practicile religioase ale regelui Zamorin şi deosebirile faţă de cele ale supuşilor săi musulmani, vorbind despre obiceiurile oamenilor, festivalurile, muzica şi dansurile, hainele şi mâncarea lor: „Regele ţării şi poporul se abţin, cu toţii, de la a consuma carne de bivol. Marii şefi sunt musulmani şi ei se abţin de la a consuma carne de porc."[5]

Ma Huan a continuat cu descrierea, prezentând pedepsele locale pentru diversele fărădelegi, în special cum vinovăţia sau nevinovăţia unei persoane erau stabilite ca urmare a unei „încercări", în care degetele acuzatului erau ţinute în grăsime topită, înainte de a fi înfăşurate în bumbac. El prezintă, de asemenea, felul în care au fost vândute diversele mărfuri de pe flotele-tezaur, şi forma de contract folosită:

> Dacă o navă-tezaur ajunge acolo, de cumpărare şi vânzare se ocupă numai doi oameni: regele trimite un şef şi un Chei-Ti [ofi-

www.ecarti.org

cial vamal al portului] pentru a examina registrele în biroul oficial; un agent li se alătură [şi] un înalt funcţionar care comandă vasele discută alegerea unei anumite date pentru stabilirea preţurilor. Când soseşte acea zi, ei încep cu broderiile de mătase şi cu mătăsurile brute... când preţul a fost stabilit, şi scriu o înţelegere...

Şeful şi Chei-Ti-ul se prind de mână cu excelenţa sa Eunucul, iar agentul declamă: „În ziua cutare a lunii cutare, ne-am dat cu toţii mâna şi am pecetluit înţelegerea cu o strângere de mână. Fie că [preţul] este prea mare sau prea mic, nu îl vom schimba sau refuza niciodată." [6]

Printr-o coincidenţă extraordinară, chiar în momentul în care flotele-tezaur se aflau în port, în anul 1421, tocmai sosea un tânăr veneţian pe nume Niccolò da Conti (cca 1395 – 1469). Neguţător cu multe relaţii, da Conti părăsise în 1414 Veneţia, îndreptându-se către Alexandria. Conducătorii musulmani din Egipt, sultanii Mamluk din stepele Asiei, nu le permiteau creştinilor să călătorească la sud de Cairo, întrucât erau hotărâţi să păstreze Oceanul Indian drept un lac islamic. În timp ce se afla în Egipt, da Conti a învăţat araba, a luat de nevastă o femeie musulmană şi s-a convertit la Islam. Călătorind acum ca neguţător musulman, el a mers până la delta Eufratului (în Iraq-ul de azi) şi, mai departe, spre India, unde a ajuns spre sfârşitul anului 1420. De acolo, a pornit spre Calicut, deoarece acesta era, la vremea respectivă, un centru al creştinilor nestorieni – un cult de urmaşi ai Sfântului Toma, cunoscuţi şi drept „Sfânta biserică catolică şi apostolică asiriană a estului"; ei erau înfloritori în secolul al VI-lea în Siria şi încă mai există în anumite regiuni ale Asiei de vest – îngăduiţi acolo de către toleranţii Zamorini.

Mulţi ani mai târziu, ca penitenţă pentru renunţarea lui da Conti la creştinism, Papa Eugenius al IV-lea l-a pus pe acesta să îi relateze despre călătoriile sale secretarului papal Poggio Bracciolini, care le-a publicat.[7] Da Conti a descris Calicut ca având „opt mile în circumferinţă, un centru nobil al întregii Indii, având o abundenţă de piper, lac [un tip de pastă obţinută din

insecte, folosită pentru prepararea lacului] şi ghimbir". Nu există nici o îndoială că da Conti s-a aflat în Calicut în momentul trecerii flotelor chineze, nici că a urcat la bordul cel puţin al unei jonci, deoarece, mai târziu, i le-a descris unui prieten, castilianul Pedro Tafur: „Vase [jonci] ca nişte palate şi construite altfel decât ale noastre. Au zece sau douăsprezece pânze, şi cisterne mari de apă în interior... partea de jos e construită din trei rânduri de scânduri. Dar, unele vase sunt construite cu compartimente şi, dacă o porţiune este sfărâmată, cealaltă rămâne întreagă şi poate duce călătoria la bun sfârşit." [8] Descrierea nu se poate referi la altceva decât la vasele de război din flota lui Zheng He; negustătorii chinezi nu foloseau vase construite în acest mod sau cu un număr atât de mare de pânze. Sunt extrem de sigur că da Conti l-a întâlnit, de asemenea, şi pe Ma Huan în Calicut, deoarece a descris scene aproape identice celor istorisite de Ma Huan, aşa cum urma să descopăr atunci când am comparat cele două relatări. Era ca şi cum doi martori diferiţi descriau aceleaşi lucruri: zona din jurul oraşului Calicut, judecata prin „încercare", claponii şi potârnichile păstrate în cuşti, preţul şi calitatea ghim-

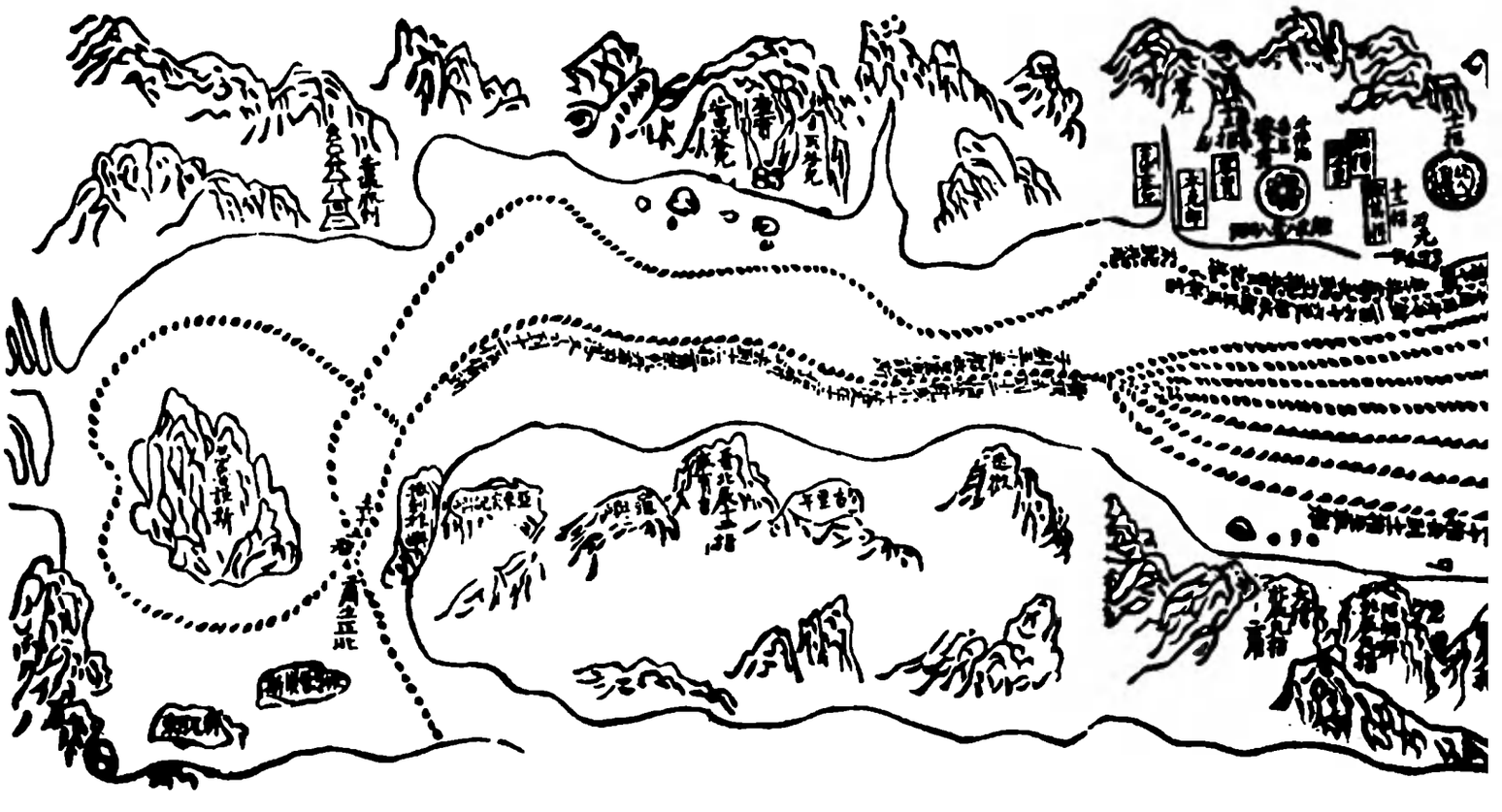

birului şi piperului. Relatările lor diferă doar în ceea ce priveşte sexul: da Conti a descris cum orgasmele femeilor erau intensificate de mărgele introduse în penisurile bărbaţilor; mai reţinutul Ma Huan a descris doar clinchetul produs de aceste mărgele.

Dat fiind faptul că am călătorit de nenumărate ori prin India şi în Orientul Îndepărtat, în decursul a câteva decenii, pot garanta pentru acurateţea descrierilor lui da Conti – privind durianul (un fruct delicios şi interesant) mirosind a brânză, din Malaezia, moscul zibetelor de pe coasta Malabarului, mirosul dulceag al parfumului folosit de femeile din Goan. Da Conti descrie stridiile africane şi hipopotamii, rubinele din Sri Lanka, femeile hinduse practicând suttee (sinucidere prin aruncarea pe rugurile funerare ale soţilor lor), brahmanii vegetarieni (casta preoţească a hinduşilor indieni), mirosul prăfuit al scorţişoarei. Descrierile lui da Conti privind călătoriile sale cu joncile chinezeşti aveau să se dovedească un element vital în dezlegarea ghicitorii despre locul în care flotele dispăruseră în „anii lipsă“ deoarece, aşa cum lămuresc afirmaţiile lui Ma Huan, dat fiind faptul că rolul său de cronicar oficial părea să se fi încheiat, a debarcat de pe

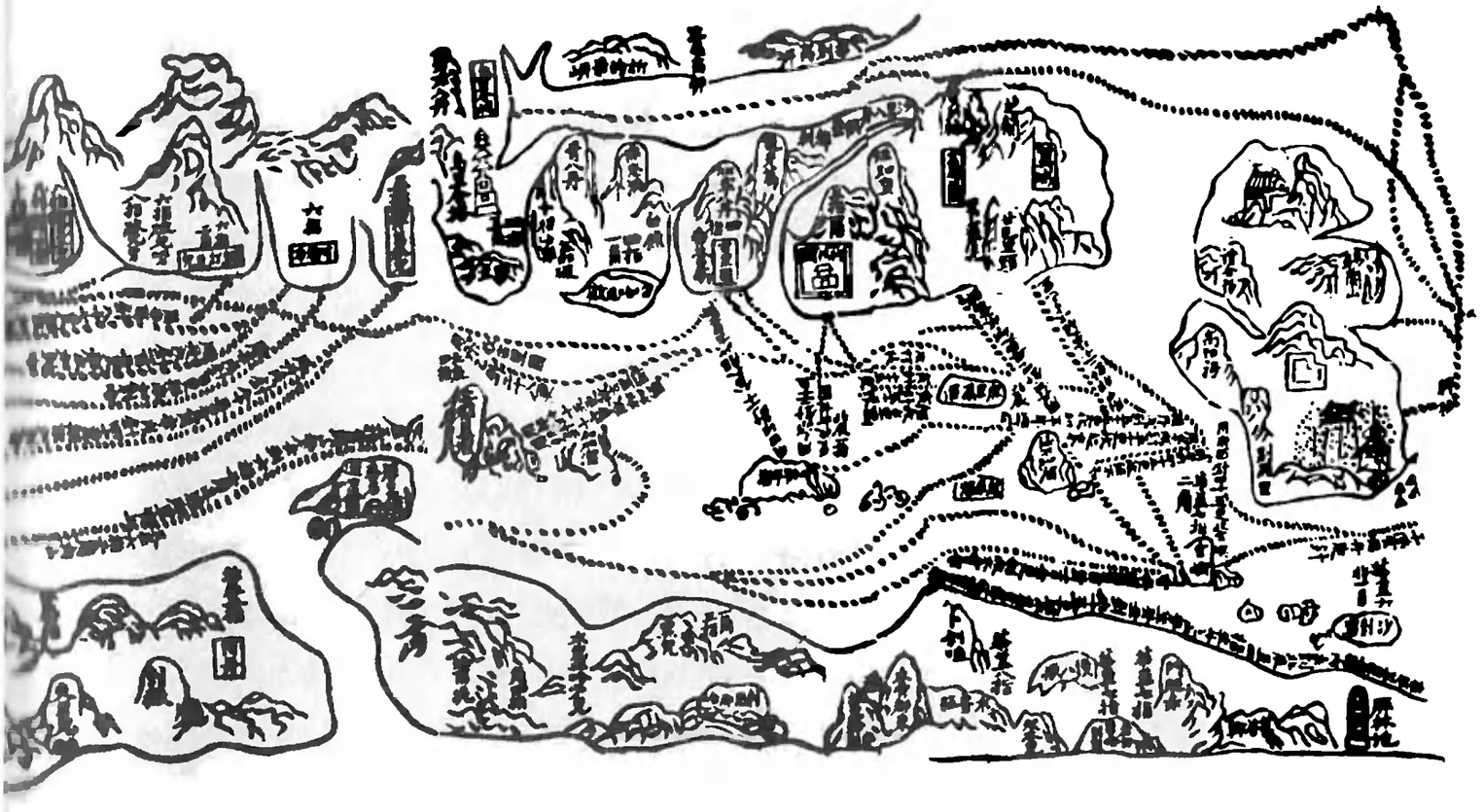

Fragment ce prezintă Marea Arabiei din harta Mao Kun din *Wu Pei Chi*.
Sus este coasta de vest a Indiei şi jos, coasta Arabiei.

flotele-tezaur la Calicut. Această despărţire a însemnat pierderea unei surse de informaţii foarte utile şi de aceea a trebuit să caut alte surse care să o înlocuiască. Importanţa relatărilor lui da Conti despre călătoriile chinezilor a devenit tot mai evidentă. Cineva trebuie să fi adus în Europa copii ale hărţilor care arată descoperirile făcute de flotele chinezeşti, pentru că, altfel, informaţia nu ar fi avut cum să ajungă pe bătrânul continent şi să fie inclusă în hărţile care au fost folosite, ulterior, pentru a-i călăuzi pe exploratorii portughezi. Dacă urma să se demonstreze că da Conti a discutat, şi el, cu chinezii în timpul călătoriei lor spre casă, el era un candidat ideal. Hărţile acelea erau, în acel moment, la fel de importante pentru mine, pe măsură ce mă pregăteam să încep trasarea rutelor urmate de flotele chinezeşti.

Prima sarcină a amiralilor chinezi, după plecarea din Calicut, a fost să îi ducă acasă pe ambasadorii din statele de pe coasta Africii de Sud. Traseul lor este marcat pe harta chinezească Mao Kun, realizată după cea de-a şasea călătorie. Mao Kun este o parte din mai vasta *Wu Pei Chi*. Acea parte din Mao Kun care a supravieţuit – nimeni nu ştie cât de cuprinzătoare era iniţial – este în formă de fâşie, lungă de 21 de picioare şi înţesată cu nume de porturi şi forme de relief de coastă, precum şi cursurile urmate, împreună cu distanţele parcurse. Se crede că „a fost compilată în jurul anului 1422, din aşa de multe informaţii aduse de flota lui Zheng He sau colectate altminteri, în acest scop.“ [9] Doar un fragment a fost tradus până în acest moment şi, chiar în timp ce scriu aceste rânduri, învăţaţii chinezi lucrează pe partea rămasă. Traducerile hărţilor Mao Kun şi a *Wu Pei Chi*, precum şi ale altor documente din acea epocă, vor furniza, fără îndoială, dovezi suplimentare despre marile călătorii ale flotelor chinezeşti. Provocarea de a găsi alte relatări şi însemnări a fost lansată oficial la conferinţa din Nanjing, pe 12 octombrie 2002. [10]

Flotele-tezaur au navigat din Calicut, cu vânturile musonice de nord-est de la sfârşitul sezonului, spre Oceanul Indian, deviind cursul spre sud-vest, pentru a acosta în Africa, pentru a-i debarca pe ambasadori în porturile lor – rută pe care am urmat-o, jumătate de mileniu mai târziu, în submarinul *Newfoundland*. Ar

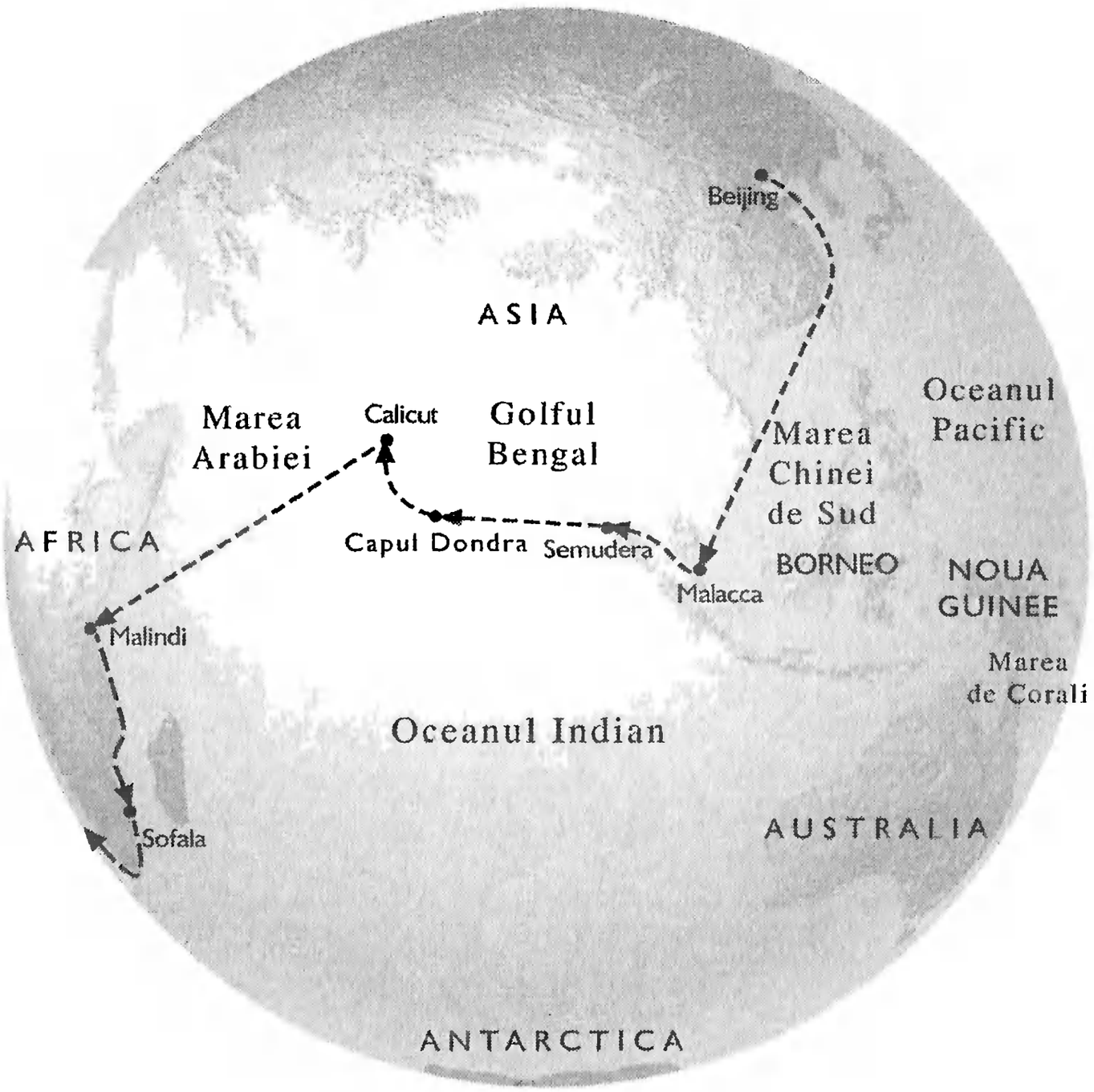

Călătoria către Sofala

fi fost ineficient ca toate flotele să viziteze fiecare stat african, aşa că, mai mult ca sigur, ele s-au împărţit, una ducând ambasadorii în Mogadishu (în Somalia modernă), în nord, alta în Zanzibar, în mijlocul coastei de est şi a treia la Kilwa (în Tanzania de astăzi), spre sud. După ce toţi ambasadorii au fost duşi în ţările lor natale, Mao Kun arată că flotele s-au întâlnit lângă Sofala (lângă Maputo, în Mozambicul de astăzi).

Găsirea punctului de întâlnire trebuie să fi fost o mare problemă pentru chinezi, deoarece, în timpul unei călătorii din India către Africa de Sud, Polaris, steaua călăuzitoare a chinezilor, cobora tot mai mult spre orizont şi devenea invizibilă la 3°40'N, la nord de Mogadishu, în Somalia. Până aveau să găsească o

stea din emisfera sudică, ce ar fi putut îndeplini funcţia stelei Polaris, chinezii navigau în necunoscut. Ei puteau folosi Crucea Sudului pentru determinarea direcţiei, deoarece ştiau că stelele ei principale, Crucis Alpha şi Crucis Gamma, arătau către Polul Sud, dar încă nu descoperiseră o stea pe care să o folosească pentru a determina latitudinea. Pentru a găsi o astfel de stea, ar fi trebuit să navigheze mult spre apele îngheţate din sud. Identificarea unei asemenea stele avea să fie unul dintre cele mai importante obiective ale acestei expediţii.

Calculând o viteză de o sută de mile nautice pe zi (115 mile terestre, viteza medie consemnată în jurnalele şi relatările despre călătoriile chineze care au supravieţuit) şi un maximum de o săptămână petrecută în fiecare port, pentru reaprovizionare (în general, era nevoie de două, până la patru zile), toate cele trei flote îi duseseră, probabil, pe ambasadori acasă, până în iulie 1421. În momentul în care toate sosiseră la punctul de întâlnire de lângă Sofala, amiralii navigaseră în jur de zece mii de mile de când părăsiseră China, cu patru luni în urmă. Unii nu aveau să se întoarcă timp de cinci ani, dar aveau să lase indicii pe unde navigaseră. Chinezii erau, pe drept cuvânt, mândri de călătoriile lor şi, de fiecare dată când acostau, lăsau elemente comemorative, în general pietre gravate, asemenea celor înălţate de Zeng He în China. Alţi monoliţi similari se află lângă Cochin şi Calicut, în India şi lângă Galle în Sri Lanka. Unii dintre pietrarii şi gravorii care lucraseră în Oraşul Interzis fuseseră ambarcaţi pe jonci, exact în acest scop. Descoperirea acestor pietre avea să se dovedească una dintre cele mai importante legături din ţesătura de dovezi pe care începeam să o urzesc. Din inscripţiile de pe monolitul gravat ridicat de Zeng He în Palatul Soţiei celeste la Liu-Chia-Chang, ştiam că navigaseră patruzeci de mii de mile în cel de-al patrulea voiaj – aproape de două ori în jurul globului.[11] *Wu Pei Chi* şi Mao Kun acopereau doar traseele urmate de chinezi în Oceanul Indian şi Oceanele de Sud. Fără consemnări chineze care să mă ajute, cum puteam afla cât de departe navigaseră, ce noi oceane traversaseră şi ce noi pământuri descoperiseră?

Primul lucru pe care l-am făcut, a fost să apelez la alţi mari navigatori ai secolului al XV-lea, arabii. Impulsul meu iniţial a fost întotdeauna acela de a căuta indicii în hărţi. Biblioteca Britanică deţine copii ale unor mari colecţii de hărţi arabe, adunate de prinţul Zpussuf Kamal, un egiptean înstărit. Aceste hărţi arătau că arabii vizitaseră, cu siguranţă, coasta Africii şi că plecau din Golf în călătorii regulate, în căutare de sclavi. Cu toate acestea, depinzând de vânturile principale, nu se aventuraseră dincolo de centura musonilor, care acoperă Oceanul Indian, dar se opreşte în dreptul Africii de Sud. Ei plecau din Golf cu musonul de nord-est, navigau până la Zanzibar sau, uneori, chiar mai la sud, până la Kilwa şi Sofala, apoi se întorceau în Golf cu următorul muson, cel de sud-vest, cu încărcătura lor de sclavi. Nu am putut găsi absolut nici o hartă arabă care să descrie cu precizie coasta estică a Africii, la sud de Sofala.

Aflasem despre o planisferă (o hartă a lumii) care arăta Oceanul Indian şi Africa de Sud, dar până în acel moment nu avusesem ocazia să o studiez. Harta fusese desenată în 1459, de către Fra Mauro, un cartograf din insula San Michele, din laguna veneţiană, dar care lucra pentru Dom Pedro, din Portugalia (fratele lui Henric Navigatorul şi o altă minte luminată, care avea să sprijine primele valuri de călătorii de explorare europene), care compila o hartă a lumii. M-am întrebat dacă harta lui Fra Mauro, aflată la Biblioteca Nazionale Marciana, ar fi putut arunca puţină lumină asupra călătoriilor întreprinse de chinezi.

Când am ajuns la Veneţia, curatorul, dr. Piero Falchetta, m-a invitat în biroul său şi mi-a arătat, cu mândrie, harta lui Fra Mauro, o operă grandioasă: prima hartă a întregii lumi, ce fusese desenată în perioada Imperiului Roman. Această hartă avea să constituie primul indiciu – şi cel mai important – despre cursul urmat de flotele chineze. Fra Mauro desenase corect Capul Bunei Speranţe (pe care îl numise Cap de Diab), cu forma sa triunghiulară, uşor de recunoscut, şi o făcuse cu treizeci de ani înainte ca Bartolomeu Dias să ocolească acel Cap. Aceasta nu era o greşeală, lucru subliniat şi de Fra Mauro, într-o notă, conform căreia o corabie sau o joncă navigase în jurul Capului Bunei Speranţe:

> În jurul anului 1420, o corabie sau joncă [venind] din India, într-o traversare neîntreruptă a Oceanului Indian, a trecut de „Insulele bărbaţilor şi femeilor" şi a mers dincolo de Cap de Diab [Capul Bunei Speranţe] şi prin Isole Verde şi insulele întunecate [ale întunericului], continuând spre vest şi sud-vest timp de 40 de zile, fără să găsească nimic altceva decât apă şi cer. După estimările lor, călătoriseră cam 2.000 de mile şi norocul îi părăsise. S-au întors către numitul Cap de Diab în 70 de zile.[12]

Lângă această notă, Fra Mauro a desenat o imagine a unei jonci chinezeşti. Avea acea prova joasă, pătrată, uşor de recunoscut, asemenea unui transportor de tancuri din zilele noastre, tipică pentru joncile lui Zeng He şi apărea mult mai mare decât desenele pe care le făcuse după caravelele europene.[13] O altă inscripţie, plasată în mijlocul Oceanului Indian, spunea: „Corăbiile sau joncile care navighează în aceste ape au patru sau mai multe catarge, dintre care unele pot fi ridicate şi coborâte şi au de la 40 până la 60 de cabine pentru neguţători". O altă notă descria ouăle uriaşe pe care echipajul le găsise în timp ce acostase pentru reaprovizionare la Cap de Diab şi dimensiunile imense ale păsărilor care le ouaseră. Această descriere nu putea să se refere decât la struţi.

Planisfera din 1459 a lui Fra Mauro arăta Capul Bunei Speranţe corect desenat, conţinea o descriere corectă a joncilor lui Zeng He şi descria nişte păsări unice în lume, originare din Africa de Sud, cu câteva zeci de ani înainte ca primii europeni, Dias şi da Gama, să ajungă la Cap. Prima şi cea mai evidentă întrebare era cum obţinuse Fra Mauro informaţiile. Cum ştia despre forma joncilor şi despre forma triunghiulară a Capului? Am găsit un răspuns parţial într-un alt document din secolul al XV-lea, care descria cucerirea Guineei de către portughezi: „Fra Mauro a vorbit el însuşi cu o „persoană de încredere", care a spus că a navigat din India, dincolo de Sofala, până la Garbin, un loc aflat în mijlocul coastei de vest a Africii".[14]

Nu mai exista nici o informaţie care să contribuie la localizarea Garbin-ului, iar numele nu corespunde cu niciunul din zilele

noastre. De fapt, reprezintă o versiune deformată a arabului Al Gharb, însemnând „un loc în Vest". Identitatea „persoanei de încredere" avea să influenţeze în mod covârşitor provenienţa şi credibilitatea notelor de pe planisfera lui Fra Mauro.

Eram convins că acea persoană nu putea fi alta decât Niccolò da Conti. El se aflase în Calicut atunci când joncile chineze acostaseră pentru a-şi debarca pasagerii şi mărfurile şi pentru a se aproviziona, în drumul lor ce traversa Oceanul Indian. Notele de pe harta lui Fra Mauro, care se refereau la călătoria făcută de jonci, menţionează „Insulele bărbaţilor şi femeilor", un nume straniu, folosit şi de da Conti în relatarea către secretarul papal Poggio Bracciolini. Da Conti (cca 1395 – 1469) fusese contemporan cu Fra Mauro (cca 1385 – 1459), ambii erau veneţieni şi ambii se implicaseră în explorări sau activităţi de documentare în acest domeniu, al explorărilor. Fra Mauro era angajat de guvernul portughez şi, pe lângă publicarea istorisirilor lui da Conti, Poggio Bracciolini avea şi rol de intermediar între Papă, Fra Mauro şi conducătorii portughezi. Nu există nici o consemnare a vreunui alt negustător veneţian care să se afle în India în acea perioadă, cu atât mai puţin în Calicut, atunci când chinezii au trecut pe acolo. E foarte greu de crezut că „persoana de încredere" a lui Fra Mauro nu ar fi fost da Conti. [15]

Aceasta avea să fie veriga cea mai importantă în lanţul de dovezi care leagă hărţile desenate de cartografii chinezi în timpul marilor călătorii de explorare ale corăbiilor-tezaur, de descoperirile portugheze de mai târziu, bazate pe hărţi misterioase, pe care aveau să le obţină în curând. Cunoştinţele şi hărţile chinezeşti au trecut de la da Conti la Fra Mauro, iar de la aceasta la Dom Pedro al Portugaliei şi către prinţul Henric Navigatorul. Secretarul papal, Poggio Bracciolini jucase, aşa cum vom vedea, rolul-cheie de intermediar.

Dacă descrierea lui Fra Mauro se datora călătoriilor lui da Conti la bordul unei jonci chinezeşti, însemna că vine de la un martor de încredere şi eficient, aşa cum deja descoperisem. În aceste condiţii, era cazul să studiez ipoteza emisă de Fra Mauro da Conti, şi anume, aceea că o corabie sau joncă navigase,

într-adevăr, în jurul Capului Bunei Speranţe şi, apoi, în Atlanticul de Sud. Dacă era adevărat, fusese o reuşită remarcabilă, deoarece Pedro Álvares Cabral (1467 – 1520) şi Bartolomeu Dias (cca 1450 – 1500), primii europeni care au navigat în jurul Capului şi în Oceanul Indian, nu aveau să facă asta decât în 1488. Pentru a putea desena Capul atât de precis, Fra Mauro trebuie să fi avut o copie a unei hărţi care arăta forma exactă şi locaţia vârfului sudic al Africii. Da Conti ar fi putut să îi aducă o asemenea hartă, obţinută în timpul călătoriilor sale la bordul flotei chineze.

Aşa cum ştiu din propria carieră de marinar, înconjurarea Capului Bunei Speranţe rămâne o experienţă emoţionantă pentru marinari, până în ziua de azi. Pe măsură ce norii se desprind de ciudatele vârfuri muntoase plate de la Capul Bunei Speranţe, se dezvăluie un alt ocean şi o altă lume – exoticul Orient. Chinezilor anului 1421, care veneau din direcţia opusă, trebuie să le fi părut că au atins marginea necunoscutului – nici chiar marii amirali ai dinastiei Tang nu navigaseră până aici. În momentul în care au văzut valurile tot mai mari şi hăurile dintre ele, trebuie să se fi rugat zeilor ca joncile lor să facă faţă provocărilor colosale pe care vastul şi frământatul Ocean Atlantic avea, cu siguranţă, să le aducă în calea lor.

Urma să descopăr unde navigase misterioasa corabie descrisă de Fra Mauro după ce ocolise Capul Bunei Speranţe şi să caut noi dovezi, independente, care să ateste că era vorba despre o joncă a uneia dintre flotele chineze. Am pornit de la ultima poziţie consemnată a flotelor-tezaur, arătată de harta Mao Kun ca fiind în apropiere de Sofala, în drum spre sud, cu o viteză de 6.25 noduri – o viteză bună, explicată de curentul Aghulas, care se prelinge spre sud, de-a lungul coastei estice a Africii, până dincolo de capătul ei. La acea viteză, chinezii trebuie să fi înconjurat Capul Bunei Speranţe în aproximativ trei săptămâni, deci până în august 1421.

Aşa cum au făcut-o timp de mii de ani, vânturile şi curenţii din Atlanticul de Sud se rotesc în sens invers acelor de ceasornic, într-un imens oval, care se întinde de la Capul Bunei Speranţe,

în sud, până la „umflătura" Africii, în nord. La Cap, marinarul întâlneşte curentul Benguela, care îl duce spre nord, până la coasta vestică a Africii. După circa trei mii de mile, curentul coteşte întâi spre nord-vest, apoi spre vest, către America de Sud. În dreptul coastei Americii de Sud, curentul îşi continuă rotaţia sa de la stânga la dreapta, curgând spre Brazilia şi Patagonia, în josul coastei estice, până la Capul Horn, înainte de a coti iarăşi către est, înapoi spre Africa de Sud. Dacă o corabie, care are suficiente provizii şi este suficient de robustă pentru a rezista vânturilor puternice care înconjoară globul în jurul paralelei 40, ridică pânzele în dreptul Africii de Sud şi navighează în direcţia vântului şi a curentului, atunci, peste câteva luni, după ce va fi traversat mii de mile de ocean în marele ocol, în sens invers acelor de ceasornic, va ajunge aproximativ în locul din care a plecat. Acest lucru este foarte elocvent ilustrat de călătoria unui distins şi curajos căpitan de submarin, acum viceamiralul Sir Ian McIntosh KBE CB DSO DSC, care a fost, pe vremuri, căpitanul escadronului de submarine în care am fost înrolat. El mi-a scris:

> În martie 1941, eram sublocotenent pe un vas comercial, care călătorea spre Alexandria. Vasul a fost scufundat de o vedetă rapidă, la 5 sau 600 de mile vest faţă de Freetown, la 08°N 30°W. Barca de salvare, din lemn, cu dimensiunile standard de 28 de picioare, proiectată pentru 56 de persoane, a ajuns să poarte 82 de suflete.
>
> Deşi reparasem găurile făcute de şrapnel în cocă şi barca era destul de uscată, nu am reuşit să o îndrept la mai puţin de 5 sau 6 grade faţă de direcţia vântului, care bătea spre nord-est. În acest fel, nu am fi ajuns niciodată în Africa şi am decis că era mai bine să navigăm sub vânt spre Brazilia, la circa 1.600 de mile distanţă.
>
> Planul era să cârmim spre vest, până ajungeam la 33°W şi apoi să schimbăm cursul spre sud-vest. Astfel, am profitat din plin de vânturile de nord-est şi am avut parte doar de câteva zile de vânturi schimbătoare (şi de o foarte binevenită ploaie) în perioada

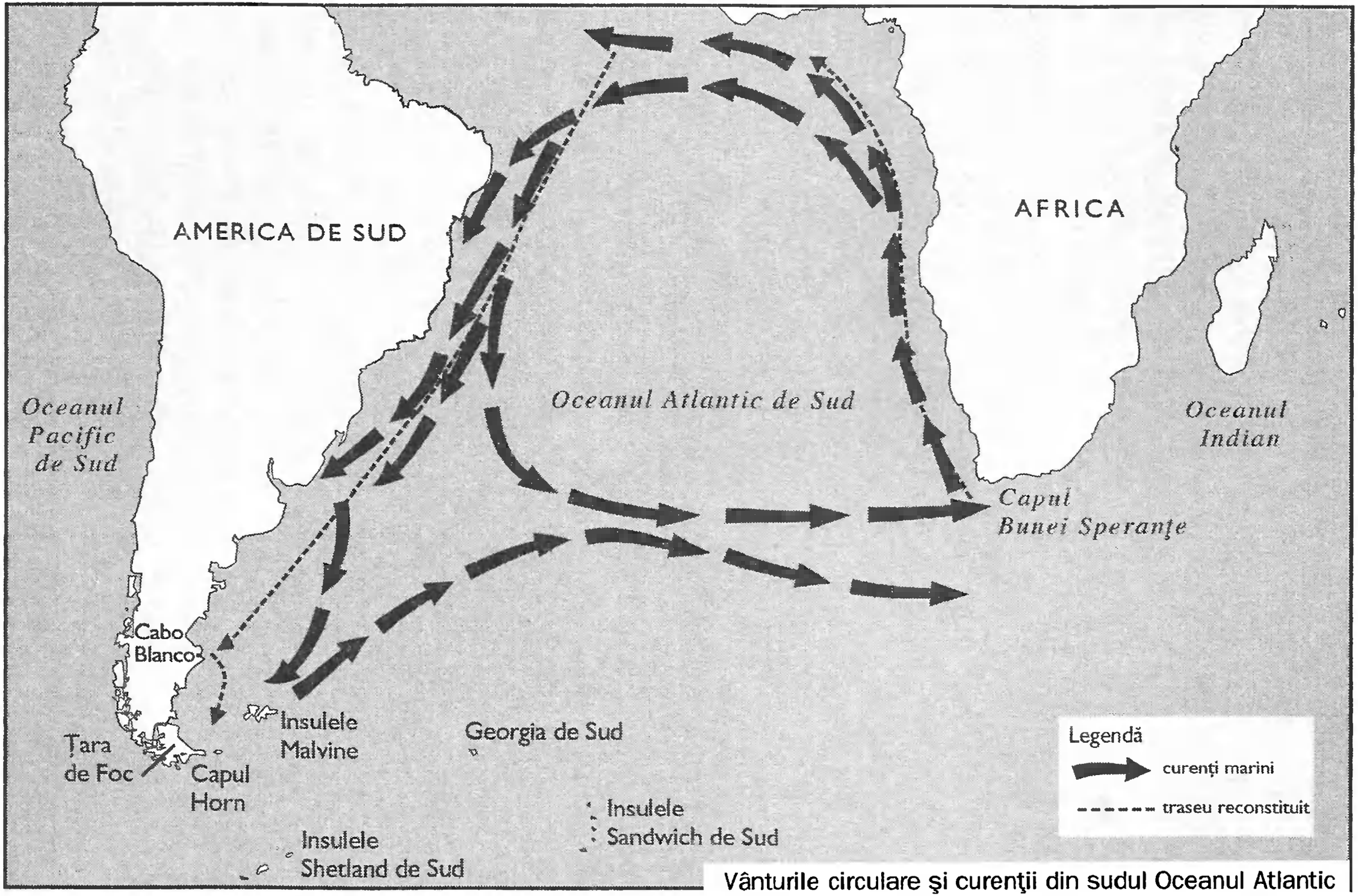

Vânturile circulare şi curenţii din sudul Oceanul Atlantic

de acalmie, înainte de a prinde vântul slab de sud-est. Am ajuns pe coasta [Americii de Sud] în a douăzeci şi doua zi, am navigat spre nord-vest de-a lungul coastei, căutând un loc potrivit pentru debarcare, pe care l-ạm găsit în a 23-a zi.

Estimasem un maxim de 28 de zile, bazându-mă pe raţiile existente, ştiind că direcţia curenţilor ecuatoriali ne ajuta, dar neavând, la momentul respectiv, nici o idee despre cât de puternici erau (la latitudinea la care ne aflam şi în acea perioadă a anului) aşa că le-am ignorat în măsurătorile zilnice de stabilire a poziţiei. [16]

Este foarte probabil ca flotele-tezaur să fi ajuns la Capul Bunei Speranţe, fiind, apoi, purtate de vânt şi curenţi în jurul său, apoi în sus, pe lângă coasta de vest a Africii, până la acel „Garbin" menţionat de Fra Mauro. Lucrul de care aveam acum neapărată nevoie era o dovadă independentă că, într-adevăr, aşa se întâmplase. Am cântărit această problemă timp de luni de zile. Apoi, s-a ivit o şansă: John E. Willis Jr., profesor de istorie la University of Southern California şi dr. Joseph McDermott, profesor de limba chineză la Universitatea Cambridge, mi-au sugerat că, deşi relatările şi hărţile chinezeşti ale călătoriilor flotei-tezaur fuseseră distruse, era posibil să mai existe copii în Japonia, deoarece învăţaţii japonezi erau deosebit de interesaţi de prima parte a perioadei Ming.

Cercetările care au urmat au demonstrat că universitatea Ryukoku din Kyoto deţinea o copie a unei hărţi chinzeşti/coreene, cunoscute drept Kangnido. Ambasadorul coreean îi oferise această hartă extraordinară lui Zhu Di în 1403, după urcarea sa pe tron.

Harta originală, însă, se pierduse, iar versiunea de la Ryukoku suferise modificări substanţiale după 1420. Harta este aproape pătrată şi izbitor de mare, măsurând 1,7 pe 1,6 metri. Pictată pe mătase, ea este într-o stare foarte bună, doar uşor decolorată de secolele care au trecut peste ea. Harta este „bine organizată şi demnă de admiraţie. Într-adevăr, cineva poate cunoaşte lumea fără să părăsească încăperea." [17]

Kangnido oferă o privelişte panoramică grandioasă asupra lumii, aşa cum era ea văzută la începutul secolului al XV-lea şi a fost compilată din surse diferite. Denumirile locurilor din Europa erau în araba persană; cele din Asia centrală erau mongole, China şi sud-estul Asiei – compilate din vechi hărţi chinezeşti. Europa era acoperită cu nume până spre Germania (numita Alumangia). Era descrisă şi Spania, după cum era descrisă şi strâmtoarea Gibraltar, ducând în Mediterană şi coasta de nord a Africii, cu munţii Atlas. Europa, Africa, Asia, Coreea şi China erau în poziţiile corecte una faţă de cealaltă, deşi Coreea, poate din pricina mândriei naţionale şi a rivalităţii tradiţionale faţă de Japonia, era desenată ca fiind mult mai mare decât în realitate, iar Japonia mult mai mică. Cu toate acestea, era o realizare cartografică extraordinară.

Pentru moment, partea din Kangnido care mă interesa cel mai mult era Africa. Kangnido descrie atât de precis coastele de est, de sud şi de vest ale Africii, încât nu poate exista nici o umbră de îndoială că a fost cartografiată de cineva care a navigat în jurul Capului Bunei Speranţe. Europenii nu aveau să ajungă în Africa de sud decât peste alţi şaizeci de ani; navigatorii arabi de pe coasta de vest nu au navigat niciodată mai la sud de Agadir, din Marocul de azi, la opt mii de kilometri depărtare; mongolii nu au ajuns deloc în Africa. Acurateţea cu care a fost desenată această hartă m-a convins că descrierile lui Mauro/da Conti erau absolut temeinice. Într-adevăr, un navigator chinez ar fi putut ajunge la „Garbin" şi, apoi, să deseneze Kangnido. Încă nu aveam o locaţie precisă pentru Garbin, în afară de forma coastelor desenate pe Kangnido, care indicau că acest loc ar fi în apropiere de Golful Biafra, în dreptul părţii de vest a Nigeriei. Era o problemă pe care urma să o rezolv mai târziu. Pentru moment, simţeam că pot presupune că „jonca" menţionată de Fra Mauro şi desenată pe planisfera sa făcea parte din flota-tezaur, întrucât neguţătorii chinezi nu au navigat dincolo de Kilwa, în Africa de Sud. Kangnido era mai puţin precisă în ceea ce priveşte „umflătura" Africii la nord de Golful Biafra, aşa că, în continuare, m-am concentrat asupra acelei părţi a călătoriei. Dacă reuşiseră să

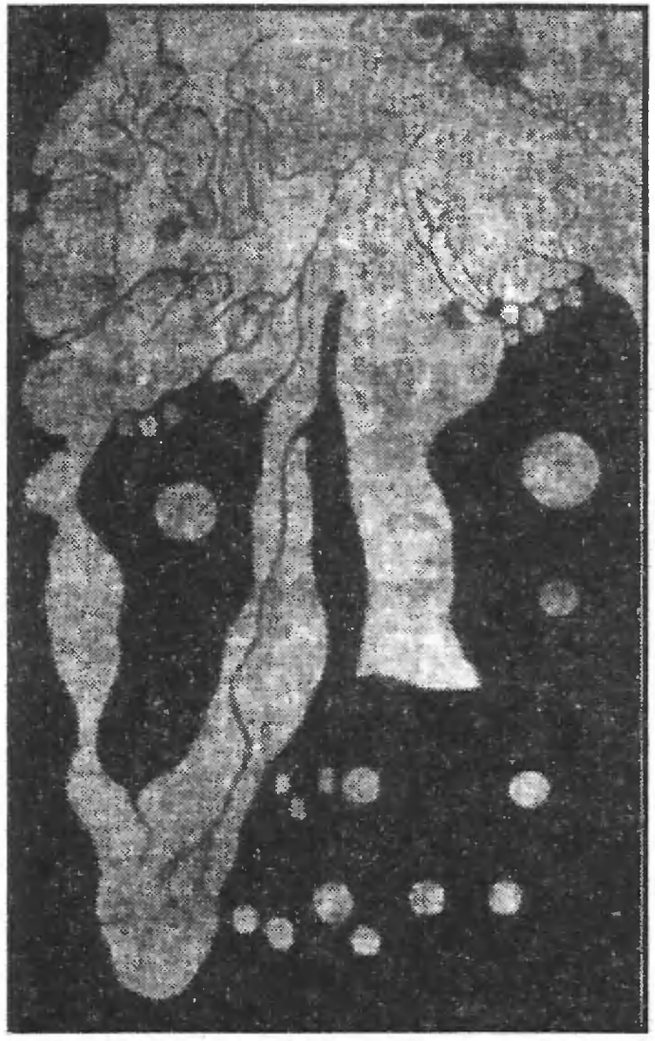

(i) Harta Kangnido, arătând Africa

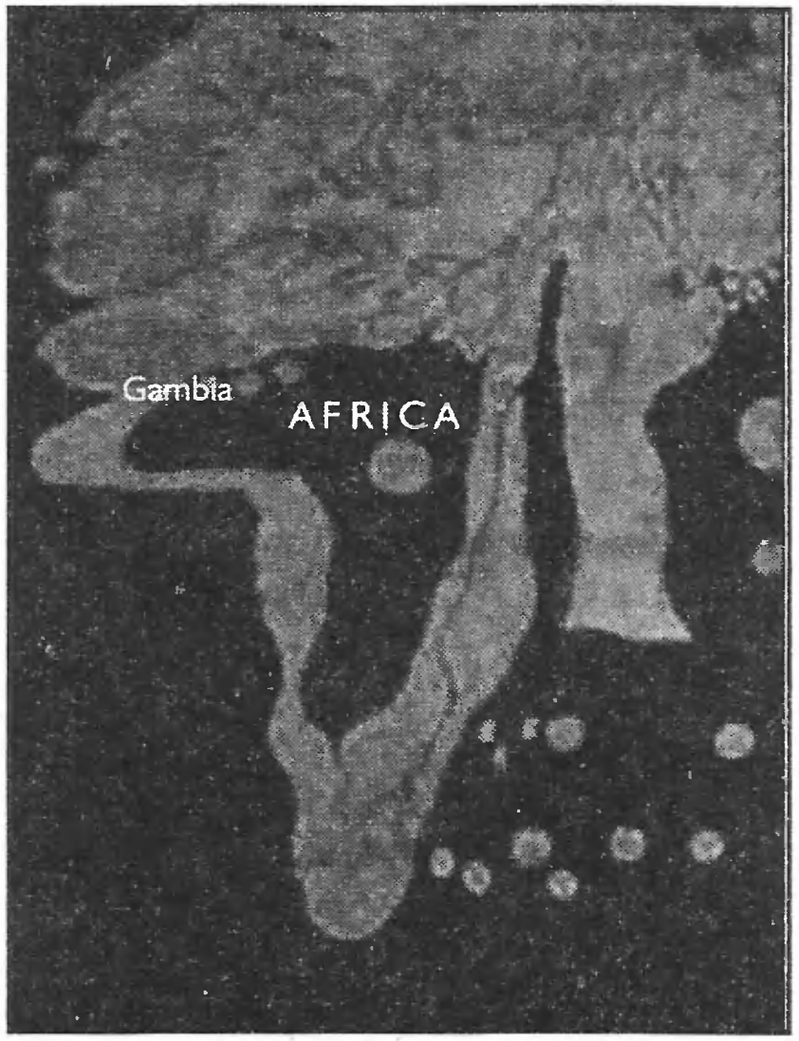

(ii) Harta Kangnido,
cu longitudinea corectată

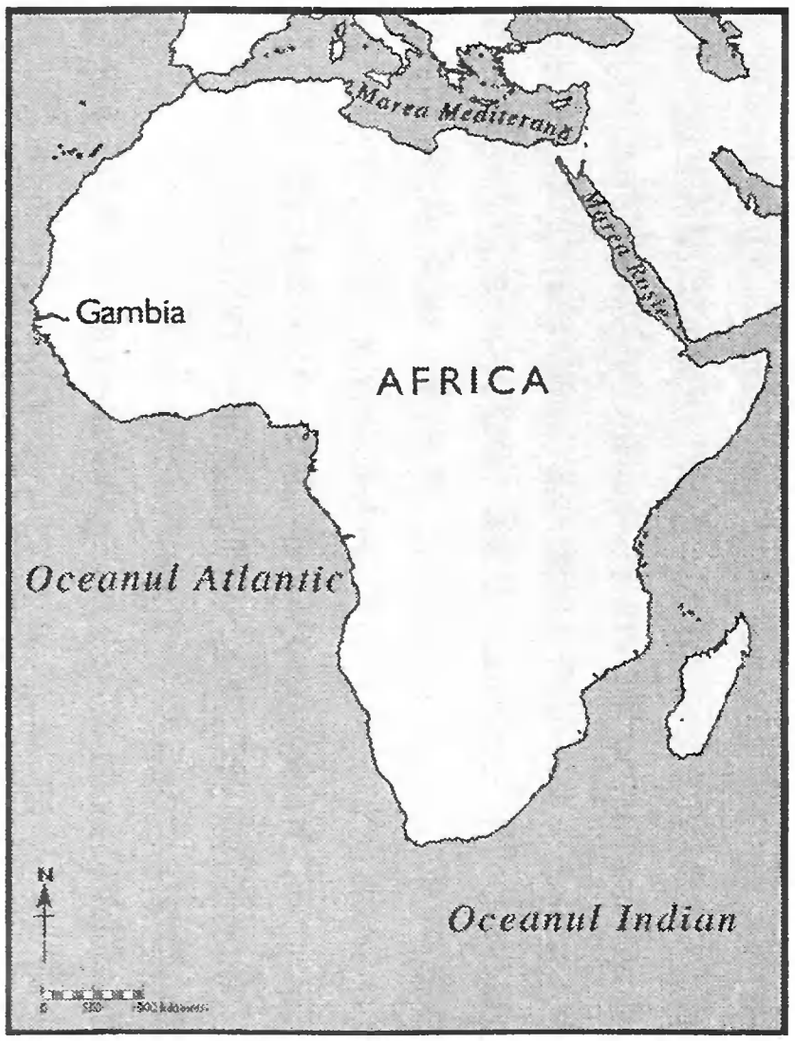

(iii) Africa modernă

studieze coasta Africii de Sud cu o asemenea acurateţe, de ce nu era umflătura din vestul Africii desenată pe harta Kangnido?

În momentul în care flotele chineze au ajuns în Golful Biafra, ele navigaseră peste trei mii de mile la nord de Capul Bunei Speranţe. Am presupus că înconjuraseră Capul cândva, în cursul lunii august. La viteza lor medie de 4,8 noduri, ar fi fost nevoie de aproximativ douăzeci de zile pentru a naviga de la Cap până la „Garbin". Probabil că au ajuns acolo la sfârşitul lunii august, sau începutul lui septembrie 1421, la sfârşitul verii şi aproape de încheierea sezonului ploios. Aşa cum ştiu din propria experienţă în apele Atlanticului de sud, în această parte a Africii are loc un fenomen natural extraordinar. Începând în Golful Biafra, curentul ecuatorial de sud merge mai întâi spre nord, pe lângă insula São Tomé e Principe (unde începe umflătura) şi apoi coteşte spre vest, curgând de-a lungul coastei sudice a umflăturii, pe lângă Nigeria, Ghana şi Coastele de Fildeş şi de Aur, ajungând la o mie de mile în Atlantic, în jur de 21°V. Acest curent masiv de apă rece curge spre vest cu o viteză considerabilă, în tot timpul anului; o schimbare minoră are loc în timpul verii, când ajunge şi mai spre nord, atingând 5°N, o latitudine similară cu cea a Monroviei, în Liberia modernă.

Acest curent avea două efecte importante asupra flotelor chinezeşti: ele au fost duse către vest pe o distanţă de circa 1.800 de mile, dar nu şi-ar fi dat seama de acest lucru. În acest moment al călătoriei, chinezii puteau măsura doar longitudinea, estimând viteza pe apă, iar dacă apa însăşi se deplasa, fie în direcţia lor, fie în sens contrar, nu exista nici o modalitate de a determina cu precizie poziţia, la fel cum cineva care urcă pe o scară rulantă nu poate măsura cu precizie distanţa, în funcţie de numărul de paşi făcuţi. Cu o emoţie tot mai mare, am realizat că hărţile pe care le desenaseră după ce pătrunseseră în curentul ecuatorial de sud trebuiau ajustate ţinând cont de această discrepanţă, adică pământul desenat de ei trebuia mutat cu 1.800 de mile spre vest. M-am întors la copia mea după Kangnido şi am ajustat pământul aflat la nord de Golful Biafra, pentru a corecta această eroare de calcul al longitudinii. Rezultatul a fost

surprinzător: conturul familiar al Africii a devenit imediat recognoscibil. Se părea că marinarii chinezi fuseseră duşi de vânturi şi curenţi către „umflătura" Africii, cu patruzeci de ani înainte ca primul european să o zărească.

Curentul ecuatorial de sud i-a dus spre vest până unde se disipa, la o mie de mile, în Atlantic. Ajunşi acolo, se aflau în centura vânturilor de sud-est, fiind împinşi spre coasta Senegalului. În sezonul ploios, care durează din aprilie până în octombrie, curentul Sénégal, de lângă coasta Africii de vest, îşi schimbă direcţia normală şi se deplasează spre nord, pe lângă coastă, cu o viteză de 0,6 până la un nod. Iarăşi, joncile ar fi fost deplasate, de această dată către nord, pentru încă cinci sute de mile, până unde curentul se pierdea, lângă Dakar, capitala Senegalului de azi. În acel punct, se aflau în centura vânturilor de nord-est, care îi împingeau spre sud-vest, către Insulele Capului Verde. Aceste insule singuratice, pe vremea aceea necunoscute europenilor, aveau să joace un rol vital în dezlegarea misterului călătoriilor întreprinse de chinezi.

Am verificat, iar şi iar, calculele pe care le făcusem. Spre sfârşitul lunii septembrie, joncile care părăsiseră Capul Bunei Speranţe în august, s-ar fi găsit în apropiere de Insulele Capului Verde, la nord-est de acestea. Forma navelor şi efectul vânturilor şi curenţilor nu le-ar fi permis acestor corăbii late, cu fundul plat, să navigheze câtuşi de puţin spre sud. Era, acum, evident că relatarea lui Fra Mauro era foarte posibilă, iar Insulele Capului Verde puteau fi acele „Isole Verde", atinse de corabia sau jonca din India, la patruzeci de zile de la părăsirea Capului Bunei Speranţe; ele chiar aveau acelaşi nume. La 4,8 noduri, viteza medie a flotelor-tezaur în toate cele şase călătorii, ar fi fost nevoie de patruzeci de zile. Vasco da Gama a avut nevoie de treizeci şi trei de zile pentru a face aceeaşi călătorie, în ultimii ani ai acelui secol.

Pentru a primi numele de „Isole Verde", insulele pe care Niccolò da Conti i le-a descris lui Fra Mauro trebuie să fi fost izbitor de verzi. Cunoşteam bine Insulele Capului Verde, întrucât navigasem printre ele pe *Newfoundland.* Insulele sunt împărţite

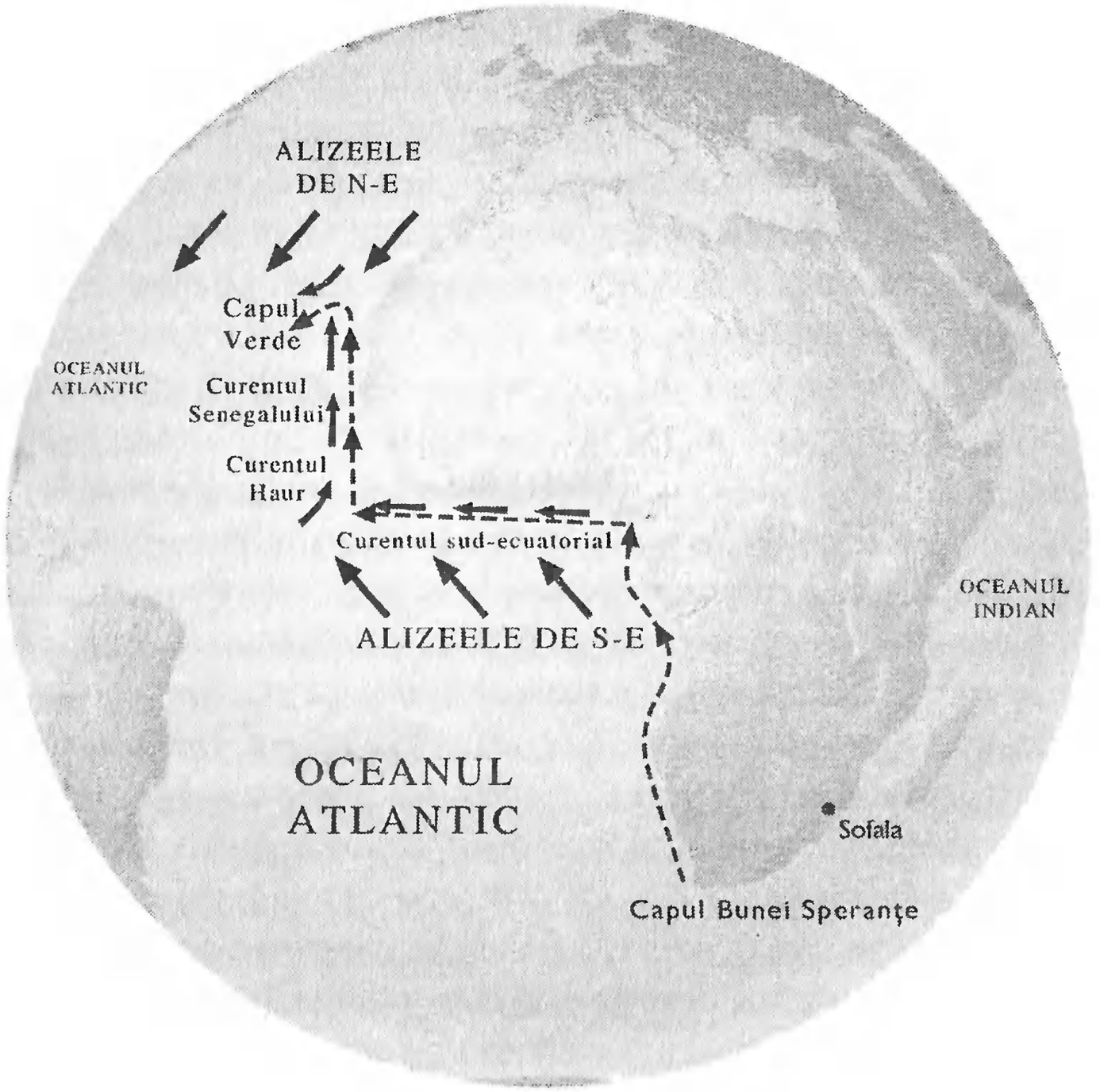

Călătoria către Insulele Capului Verde

în două grupuri, iar cele care se află sub vânt (*balaventos*) sunt semnificativ mai umede decât cele care se află departe de vânt (*sotaventos*). Pe insulele de sub vânt, cea mai mare, înaltă, umedă şi verde este Santo Antâo. Este vorba despre o insulă de o măreţie sălbatică, impresionantă şi extrem de vizibilă dinspre mare, în special pentru un marinar în căutare de apă proaspătă. Amiralii chinezi se apropiau dinspre nord-est, iar din acea direcţie ar fi văzut mai întâi Santo Antâo. Pe coasta nordică a insulei, vizibil de la mile depărtare, se află un vulcan impresionant. Pe versanţii săi curg pâraie, străbătând văi împădurite şi îndreptându-se spre mare, înconjurând ceea ce acum este mica localitate Janela. Acea fâşie de coastă ar fi fost un loc foarte bun

pentru ca flotele chineze să arunce ancora, pentru aprovizionarea cu apă proaspătă. Dacă, într-adevăr, chinezii acostaseră acolo, eram convins că trebuia să existe o urmă a vizitei lor.

Insulele Capului Verde erau nelocuite atunci când primul european, Cà da Mosto (1432-88), un explorator veneţian aflat în serviciul lui Henric Navigatorul, a ajuns acolo în anul 1456, aşa că nu mă aşteptam să găsesc mărfuri cu care chinezii făcuseră troc pe mâncare, aşa cum erau farfuriile albe şi albastre pe care le foloseau pe coasta de est a Africii. Pe Insulele Capului Verde chinezii putuseră obţine orice cantitate de mâncare şi apă gratuit. Apele abundau în peşti-sabie, calcani, rechini, caracatiţe, raci şi midii mici şi dulci; insula era plină de fructe şi stoluri întregi de păsări blânde puteau fi luate cu mâna, întrucât nu învăţaseră să se teamă de oameni, aşa cum aveau să afle, cu bucurie, da Mosto şi echipajul său, treizeci şi cinci de ani mai târziu. Cu toate acestea, ar fi trebuit ca acolo să se găsească alte mărturii. La Galle, lângă Dondra Head, în sudul Sri Lanka, se află un monolit gravat, asemenea celui ridicat de Zeng He în estuarul fluviului Yangtze. Inscripţionată în chineză, tamil şi persană, piatra laudă virtuţile hinduismului (religia locală), ale budismului (religia împăratului Zhu Di) şi ale Islamului (religia majorităţii conducătorilor indieni din prima parte a secolului al XV-lea). Alţi monoliţi similari se află lângă Calicut şi Cochin. Mă întrebam dacă şi aici ar fi putut fi ridicat un astfel de monolit.

Chinezii au fost întotdeauna atenţi să respecte sensibilităţile locale; la urma urmei, şcoala de limbi străine din Nanjing, Ssu-i-Quan, fusese înfiinţată de Zheng He special pentru a pregăti translatori, iar flotele acestei a şasea călătorii purtau translatori care vorbeau fluent şaptesprezece limbi indiene şi africane. Era foarte probabil ca ei să fi lăsat o piatră comemorativă şi pe Insulele Capului Verde, gravată într-o limbă pe care presupuneau că ar fi înţeles-o oamenii din zonele învecinate. Pietrele de acest gen erau întotdeauna plasate în locuri vizibile, unde puteau fi descoperite cu mare uşurinţă – care ar fi rostul ridicării unui monument închinat succeselor tale, dacă îl ascunzi undeva unde nu va fi găsit niciodată? Dacă exista o astfel de piatră,

primii europeni ar fi trebuit să o găsească atunci când au ajuns în Santo Antâo, treizeci şi cinci de ani mai târziu.

Am apelat la jurnalele care descriau primele călătorii către aceste insule, făcute de Antonio da Noli, Cà da Mosto şi Diego Alfonso, aflând că ei descoperiseră, într-adevăr, o piatră imensă, ridicată lângă coastă, la Janela. Piatra se află acolo şi în ziua de azi, într-un decor dramatic, format de munţii care o înconjoară, lângă Ribeira de Penedo. Până acum un secol, un pârâu rapid curgea pe versantul vulcanului, dar acum pârâul a secat, iar piatra este înconjurată de agave. Monolitul, numit de localnici Pedra do Lotreiro (Piatra cu litere), este din gresie roşiatică, are cam trei metri înălţime şi este acoperită de sus până jos de inscripţii. Gravurile mai târzii sunt în portugheză medievală, comemorând moartea unui marinar, pe nume Antonio din Fez, dar sub ele puteam vedea mai multe inscripţii, din păcate acoperite de muşchi şi licheni. Piatra era atât de deteriorată de vreme şi distrusă de inscripţii recente, încât era foarte greu de descifrat sensul inscripţiilor de dedesubt. O serie de experţi au încercat – mai întâi un francez, M. Chevalier, în 1934, apoi mai mulţi învăţaţi din Capul Verde şi portughezi. Ei mi-au putut spune doar în ce limbă nu erau acele inscripţii – nu erau arabe, iudaice, berbere, în tifnaq, aramaică, feniciană, latină sau altă limbă europeană – dar nu au putut să îmi spună în ce limbă erau inscripţiile.

După ce am obţinut aprobările necesare de la autorităţile din Capul Verde, o parte din licheni a fost înlăturată. Astfel, au fost descoperite două inscripţii. Speram că, ajutat de computer, aveam să pot determina limba, dar caligrafia era cu totul ieşită din comun, deosebită de tot ceea ce văzusem vreodată în călătoriile mele în jurul globului. Inscripţiile păreau să aibă două caracteristici: rotocoale asemenea coarnelor unui berbec şi un număr de cercuri concentrice.

Primul meu gând a fost că putea fi vorba de chineza medievală, fie scrierea Zhu Qi Shan, fie cea „cursivă". Am trimis fotografii experţilor din Fortăreaţa Steles-urilor din Xian, China. Pe vremuri Templu confucianist, aceasta este, acum, muzeu şi bibliotecă, găzduind o colecţie imensă de steles-uri sau tablete

din piatră gravate, un memorial etern al limbii chineze scrise. Nu era niciuna dintre cele două scrieri. Oare putea fi tamil asemenea pietrei ridicate de chinezi în sudul Sri Lanka? Semăna cu tamil, dar nu suficient de mult. Nu era nici swahili, lingua franca a coastei de est a Africii. M-am întrebat atunci dacă nu putea fi vorba de o altă limbă indiană, poate una dintre cele treisprezece prezente în zilele noastre pe bancnotele indiene de mare valoare. Putea, oare, să mă ajute Banca Indiei? Le-am trimis prin fax un mic fragment dintr-una din inscripţii.

– Seamănă cu Malayalam, au răspuns ei.

Era o limbă de care nici nu auzisem vreodată. Aşa că le-am trimis un nou fax.

– Unde era vorbită această limbă?

– Era limba vorbită în kerala.

– Era folosită în secolul al XV-lea?

– Da, a fost folosită începând cu secolul al XIX-lea.

Imediat ce am pus jos telefonul, am fluturat din mâini plin de entuziasm. În 1421, capitala Keralei era Calicut, marele port indian din care porniseră chinezii. Se părea că Fra Mauro şi Niccolò da Conti avuseseră, din nou, dreptate: o corabie sau joncă din India părea să fi ajuns în Insulele Capului Verde înaintea portughezilor.

După asta, am început să caut prin materialele experţilor,[18] pentru a vedea dacă ei mai găsiseră vreun monolit similar în timp ce încercau să descifreze inscripţiile de pe cel de la Janela. Găsiseră, într-adevăr, dar nu în Insulele Capului Verde. Celălalt monolit se afla lângă cascada Matadi, în Congo. Prima mea senzaţie a fost că această ipoteză nu merita urmărită. De ce ar fi vizitat o corabie plecată din India o cascadă aflată în Africa? Dar, la o examinare mai atentă, am descoperit că acea cascadă se afla la limita navigabilă a râului Congo, într-un decor de o nemaipomenită frumuseţe şi unde un marinar ar fi putut acosta pentru a se aproviziona cu apă proaspătă. Mai multe vase au făcut, de-a lungul secolelor, exact acest lucru, începând cu portughezii în anul 1485 şi continuând cu chinezii din zilele noastre. Râul trece printr-o serie de cataracte înainte de a ajunge la cas-

cadă. Monolitul străjuieşte un lac întunecat, aproape de piciorul cascadei, pe malul căruia, în alte vremuri, stăteau nemişcaţi pescarii, în timp ce prostituatele patrulau în aşteptarea echipajelor străine, care navigau în amonte pentru a se aproviziona cu apă şi hrană.

A trebuit să mă întorc în Africa pentru a investiga această descoperire. Asemenea celui din Janela, monolitul de la cascada Matadi are o serie de inscripţii sub cele în portugheza medievală. Portughezii comemorau, din nou, un tovarăş decedat – de data asta, pe navigatorul Álvares. Sub această inscripţie se află mai puţine gravuri decât la Janela, dar experţii au confirmat că este vorba despre aceeaşi caligrafie, care părea să fie, iarăşi, malayalam. Identitatea sa părea să fi fost elucidată, deşi cercurile concentrice rămâneau un mister. E foarte posibil ca marinarii chinezi să fi ajuns aici în timpul călătoriei lor în sus, pe lângă coasta Africii. Nu numai că este un loc ideal pentru alimentarea cu apă, dar cascada Matadi se află „în mijlocul coastei de vest a Africii" şi se potriveşte descrierii făcute „Garbin-ului" de către Fra Mauro. Astăzi este un port foarte circulat.

Iarăşi, se părea că Fra Mauro şi da Conti aveau dreptate: o corabie care pornise din India „în jurul anului 1420" părea să fi ajuns la Garbin. Asta nu garantează, desigur, că acea corabie era chinezească şi nu indiană, dar vasele indiene navigau cu flotele chineze. Se părea că marinarii chinezi ajunseseră aici. Explicaţia cea mai simplă şi cea mai evidentă era că inscripţiile de pe monoliţii din „Garbin" şi Janela fuseseră gravate de pietrarii care călătoreau cu flotele chineze, la fel cum tot ei gravaseră inscripţiile în limbi străine din Dondra Head, Cochin şi Calicut.

În ciuda distrugerii generale a însemnărilor chineze, care a avut loc în secolul al XV-lea, aveam acum dovada traseului urmat de chinezi de la plecarea din Tanggu până la sosirea în Insulele Capului Verde, în septembrie 1421. Ma Huan descrisese călătoria din China, prin Malacca, până în Calicut, iar harta Mao Kun din 1422 plasase armada lângă Sofala, în Africa de sud-vest. Dovada mea că flota înconjurase Capul Bunei Speranţe şi navi-

gase spre nord, pe lângă coasta Africii, se baza pe harta Kangnido a japonezilor, coroborată cu descrierile lui da Conti şi Fra Mauro. Acestea, împreună cu gravurile de pe monoliţi, arătau că acel „Garbin" din mijlocul coastei de vest a Africii era cascada Matadi, şi că acea „Isole Verde" era Santo Antâo, în Insulele Capului Verde. Chinezii au navigat tot drumul cu vântul în spate, în direcţia curentului. Este exact traseul pe care ar fi obligat să îl urmeze un vas plecat din India, iar la viteza medie a chinezilor, de 4.8 noduri, a doua parte a călătoriei ar fi durat exact patruzeci de zile, aşa cum menţionase Fra Mauro.

Marea flotă chineză călătorise deja mult în oceanele îndepărtate şi necartografiate, dar trebuia să descopăr acum unde călătoriseră în continuare. Descrierea făcută de Mauro-da Conti includea o călătorie de şaptezeci de zile, după părăsirea Insulelor Capului Verde, prin *le oscuritade*, care poate fi tradus ca „insulele întunecate" sau „întuneric". Sarcina mea era, acum, cea de a le identifica. Primul lucru pe care l-am făcut, a fost să caut dovezi independente ale următoarei părţi a călătoriei chinezilor, de exemplu, pe altă hartă, care ar fi putut arunca puţină lumină asupra locaţiei acestor „insule întunecate". În acea perioadă, Veneţia era capitala cartografică a Europei. Dacă exista o astfel de hartă, Veneţia era sursa cea mai probabilă.

În timpul cercetărilor pe care le-am făcut în Veneţia, mi s-a vorbit despre o descriere făcută de istoricul portughez Antonio Galvâo (mort în 1557), despre o hartă a lumii pe care Delfinul portughez, Dom Pedro, fratele lui Henric Navigatorul, o adusese cu el de la Veneţia, în 1428: (sublinierea cu italice îmi aparţine)

> În anul 1428, stă scris că Dom Peter, cel mai mare fiu al Regelui Portugaliei, era un mare călător. El a mers în Anglia, Franţa, Almania [Germania] şi de acolo, în Pământul sfânt şi în alte locuri; şi a venit acasă prin Italia, trecând în drumul său prin Roma şi Veneţia: de acolo a adus *o hartă a lumii, care avea toate părţile lumii şi pământului descrise. Strâmtoarea lui Magellan era numită, în ea, coada dragonului: Capul Boa Esperança, capătul Afrikii* şi aşa mai departe alte locuri; aceas-

ta l-a ajutat foarte mult în Descoperirile sale pe Dom Henric, al treilea fiu al Regelui.[19]

Aici era dovada, lipsită de orice echivoc, cum că, până în anul 1428, atât Capul Bunei Speranţe (Boa Esperança) cât şi „Strâmtoarea lui Magellan" (care separă Argentina de Tierra del Fuego) erau deja cartografiate pe o hartă. Era o afirmaţie extraordinară. Cum putea strâmtoarea lui Magellan să apară pe o hartă – pentru a simplifica lucrurile, mă voi referi la ea ca la harta Lumii din 1428 – cu aproape un secol înainte ca Ferdinand Magellan să o descopere? Pentru a arăta că nu era o greşeală, Galvâo continuă:

Mi s-a spus de către Francis de Sousa Tavares, că în anul 1528, Dom Fernando, fiul şi moştenitorul regelui, i-a arătat o hartă care a fost găsită în biblioteca de la Alcobaza [o renumită mănăstire cisterciană, folosită în mod tradiţional de regii portughezi ca bibliotecă] şi care fusese făcută cu 120 de ani înainte, hartă care arăta toată navigaţia din Indiile de Est, cu Capul Boa Esperança, aşa cum îl descriu ultimele noastre hărţi; de aceea, se pare că în timpurile vechi se descoperise tot atât sau mai mult decât se ştie acum.[20]

Această hartă a Lumii din 1428 era de o teribilă importanţă pentru curtea portugheză, deoarece în decembrie 1421, traseul terestru către China şi Insulele Mirodeniilor – Marea Cale a Mătăsii, care se întindea din China de-a latul Asiei Centrale până în orientul Mijlociu – fusese întrerupt atunci când otomanii încercuiseră Bizanţul. În aceeaşi lună plină de frământări, pe 6 decembrie, sultanul Mamluk Barbsey a preluat puterea în Egipt şi a naţionalizat comerţul cu mirodenii. Efectul celor două evenimente avea să îi ruineze pe negustătorii care controlaseră comerţul cu mirodenii, închizând graniţele Egiptului pentru comerţul internaţional şi întrerupând traseul maritim prin Bosfor, către capătul vestic al Drumului Mătăsii. Cu acel canal ce lega Marea Roşie de Nil (construit în secolul al X-lea) în ruină şi de nefolosit,

toate drumurile pe pământ şi pe apă către est erau acum închise pentru creştini. Trebuia găsită o nouă rută către est.

Ştiam, din descrierea lui Antonio Galvâo, că Harta Lumii din 1428 arăta „Indiile de Est" (Oceanul Indian şi ceea ce este acum Indonezia) şi descria rutele maritime către Insulele Mirodeniilor (Ternate şi Tildore) în Indonezia de est, Asia şi China, pe lângă Capul Bunei Speranţe şi prin Strâmtoarea Magellan. Informaţia pe care o conţinea era, deci, nepreţuită şi a fost păstrată timp de decenii sub lacăt în tezaurul portughez din Lisabona. Cu toate acestea, secretul a ieşit până la urmă la iveală şi alţii s-au hotărât să pună mâna pe această hartă teribil de importantă, chiar dacă pedeapsa pentru furtul ei era moartea.[21] Cu siguranţă Cristofor Columb s-a aflat, în 1492, în posesia unei copii a acestei hărţi (vezi capitolul 18).

Harta Lumii din 1428 s-a pierdut de mult, dar informaţiile pe care le conţinea au supravieţuit parţial, cea mai importantă secţiune care a supravieţuit fiind cea care prezintă America de Sud. Un marinar spaniol care navigase în Americi cu Columb a păstrat acel fragment de hartă, împreună cu unele note scrise de Columb pe ea. În 1501, otomanii au capturat corabia pe care se afla marinarul; el încă avea asupra sa harta. Nici acel marinar nici alţii care au navigat cu Columb nu ar fi putut fi autorii acelei hărţi, întrucât Columb nu a navigat niciodată la sud de Ecuator. Informaţia de pe ea nu putea proveni decât din harta din 1428.

Apreciind la adevărata sa valoare acest document capturat, amiralul otoman Piri Reis l-a încorporat într-o hartă cunoscută, din acele timpuri, drept harta Piri Reis, din 1513. Această hartă, deosebit de frumoasă, poate fi admirată astăzi la Muzeul Topkapi Serai, deasupra Bosforului, în Istanbul. Ea are la bază mai multe hărţi, adunate de către amiral din mai multe surse; anumite părţi din ea nu sunt foarte corecte, dar porţiunea de sud-vest, bazată pe harta luată de la marinarul lui Columb, este extrem de precisă. Cursul pe care începusem să îl urmăresc în ziua în care am vizitat Torre da Tombo din Lisabona şi am citit descrierea lui Antonio Galvâo despre harta misterioasă, care căzuse în mâinile portughezilor în 1428, se dovedea un element

extrem de important în descoperirea secretelor călătoriilor flotelor chineze.

În efortul de a retrasa ruta urmată de chinezi, am rămas convins de un lucru: din pricina formei corăbiilor chineze, ele trebuiau să navigheze cu vântul în spate. Traseul lor, după părăsirea Insulelor Capului Verde, nu era greu de stabilit deoarece, aşa cum a descris amiralul McIntosh multe secole mai târziu, vântul bate fără încetare către vest, spre America de Sud. Mai mult, în Insulele Capului Verde „curentul ecuatorial de nord şi curentul ecuatorial de sud formează o fâşie lată de curenţi, care se îndreaptă spre vest. Viteza medie atinge două noduri." [22] Curenţii se separă lângă Caraibe: partea nordică se îndreaptă prin Caraibe spre New England, unde devine Curentul Golfului; partea sudică se întoarce spre sud-vest, către America de Sud.

Studiind vechile hărţi şi schiţe, împreună cu dovezile din naufragii şi artefacte găsite în jurul Americii de Sud şi în Caraibe (ce vor fi prezentate mai detaliat mai târziu), am ajus la concluzia că flotele chineze se despărţiseră odată cu curentul. Amiralul Zhou Wen navigase spre nord-vest, prin Caraibe, spre America de Nord, în timp ce amiralii Hong Bao şi Zhou Man au ales partea de sud-vest a curentului ecuatorial, către America de Sud. Trebuie să fi fost o despărţire grea, cu emoţii tot mai puternice, odată ce marile corăbii începeau să se depărteze, prinzând viteză pe măsură ce vântul le umfla pânzele. Navigau în ape periculoase, necunoscute, iar amiralii şi oamenii lor trebuie să fi fost conştienţi că era posbil să nu îşi mai revadă vreodată tovarăşii.

Dovezile oferite de harta Piri Reis şi de vânturile şi curenţii din zonă păreau clare: flota chineză trebuie să fi navigat în această direcţie din Insulele Capului Verde. Poate aveam să găsesc răspunsul la misterul „insulelor întunecate" undeva, lângă coastele Americilor. Aveam să revin mai târziu asupra traseului urmat spre nord de flota lui Zhou Wen, iar pentru moment, trebuia să merg pe urmele călătoriei întreprinse de flota lui Zhou Man şi Hong Bao, în drumul lor către sud-vest, spre „Lumea Nouă".

5

LUMEA NOUĂ

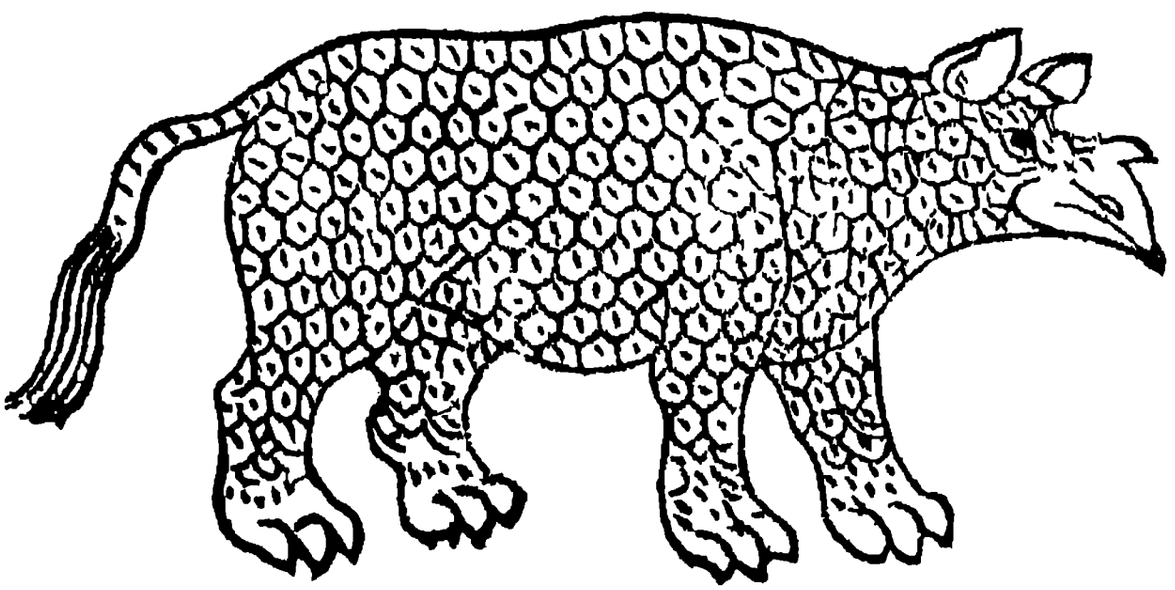

Flotele lui Hong Bao şi Zhou Man trebuie să fi văzut coasta Braziliei de astăzi, la aproximativ trei săptămâni după ce au părăsit Insulele Capului Verde. Ce moment trebuie să fi fost! Un pământ nou, necunoscut, crescând la orizont în faţa lor, cu aerul plin de mirosuri neobişnuite şi chemările unor păsări ciudate! Probabil s-au întrebat dacă acesta nu era cumva Fusang, descris de strămoşii lor cu aproape o mie de ani în urmă.

În timpul dinastiilor de Nord şi de Sud, în primul an al împăratului „Originii Eterne", 499 d. Hr., un preot budist, pe nume Hoei-Shin („Milă Universală"), s-a întors dintr-o ţară aflată la douăzeci de mii de *li* (opt mii de mile marine) la est de China. El a numit acest continent Fusang, după copacii care creşteau acolo. Copacul fusang făcea fructe ca nişte pere roşii, avea muguri comestibili, iar locuitorii foloseau scoarţa pentru a face hârtie şi obiecte de îmbrăcăminte. Împreună cu afirmaţia lui Hoei-Shin, cum că ţara respectivă nu avea fier, putem deduce că Fusang-ul era arborele maguei, care creşte doar în America Centrală şi de Sud. Acesta face fructe roşii şi este folosit şi pentru celelalte scopuri descrise de călugărul budist. Iar fierul, aşa cum a indicat Hoei-Shin, se găseşte în aproape orice parte a lumii, mai puţin în America Centrală. Fie că Hoei-Shin a ajuns sau nu în Americi, chinezii erau convinşi că o făcuse, iar istorisirea sa era introdusă, în mod regulat, în istoriile oficiale anuale, emise de Imperiul Chinez. De acolo, ajungea nu numai la istorici, dar şi la poeţi şi scriitori, iar de-a lungul secolelor, nenumărate poveşti au fost spuse despre aventurile lui Hoei-Shin în ţinutul Fusang.

> Fusang se afla cam la douăzeci de mii de mile chinezeşti [opt mii de mile marine] la est de Tahan şi la est de Regatul de Mijloc [China]. Mulţi copaci de fusang cresc acolo, iar frunzele lor seamănă cu *Dryanda cordifolia*; mugurii, dimpotrivă, seamănă cu cei ai bambusului şi localnicii îi mănâncă. Fructul este în formă de pară, dar este roşu. Din scoarţa copacului ei fabrică un fel de lână, pe care o folosesc pentru îmbrăcăminte... Casele sunt construite din bârne de lemn; zidurile şi fortificaţiile sunt necunoscute acolo... În acest ţinut, locuitorii foloseau o înşiruire de ca-

ractere, ca şi oamenii, iar aceştia din urmă fabricau hârtie din scoarţa copacului Fusang [hârtie pe care olmecii o obţineau şi din scoarţa de maguei, care, într-adevăr, are fructe asemănătoare perelor, de culoare roşie].[1]

Zheng He şi amiralii săi cunoşteau, cu siguranţă, aceste poveşti atunci când au pornit la drum, la fel cum le ştiau şi marinarii chinezi, care se îngrămădeau peste balustrade, pentru a zări acest nou pământ. Era, oare, un pământ fără fier? Aici creşteau faimoşii copaci Fusang? În mod sigur, erau cuprinşi de o stare de nervozitate, poate chiar înfricoşaţi, dar trebuie să fi fost şi teribil de curioşi. Probabil că au acostat undeva, în zona deltei fluviului Orinocco, deoarece harta Piri Reis arată că acea zonă de coastă a fost cartografiată cu o mare precizie. Căutările mele, care aveau drept ţintă obscurele insule pe care Fra Mauro/da Conti le descriseseră în timpul călătoriei de şaptezeci de zile a joncii, după părăsirea Insulelor Capului Verde, aveau să înceapă imediat.

Chiar înainte de a trimite cartea la tipar, am fost informat că a avut loc o cercetare deosebit de amplă a ADN-ului popoarelor amerindiene din Amazon şi Orinocco şi a bolilor de care sufereau acestea, boli de altfel specifice chinezilor şi populaţiilor din Asia de sud-est. Pe scurt, este vorba despre o boală de piele de care suferă indienii din Mato Grosso, din Brazilia; nişte viermi paraziţi pe care îi poartă indienii Lengua din Paraguay; limbrici în Peru şi Mexic; ancylostoma duodenale în Mexic; ADN chinez în moştenirea genetică a popoarelor din Amazon, Brazilia şi Venezuela. Acestea constituie o dovadă elocventă a călătoriilor chinezeşti în Americi, înaintea lui Columb. Pentru moment, totuşi, trebuia să continui cu cercetarea hărţilor.

După ce au acostat în apropiere de Orinocco, unde probabil că şi-au împrospătat proviziile de apă dulce şi mâncare proaspătă, chinezii trebuie să fi ridicat din nou pânzele, pornind către sud. Vânturile i-au purtat pe lângă delta Amazonului către coasta estică a Braziliei, la Cabo Blanco. Găsisem o inscripţie în partea sudică a hărţii lui Piri Reis, care spunea: „Se povesteşte

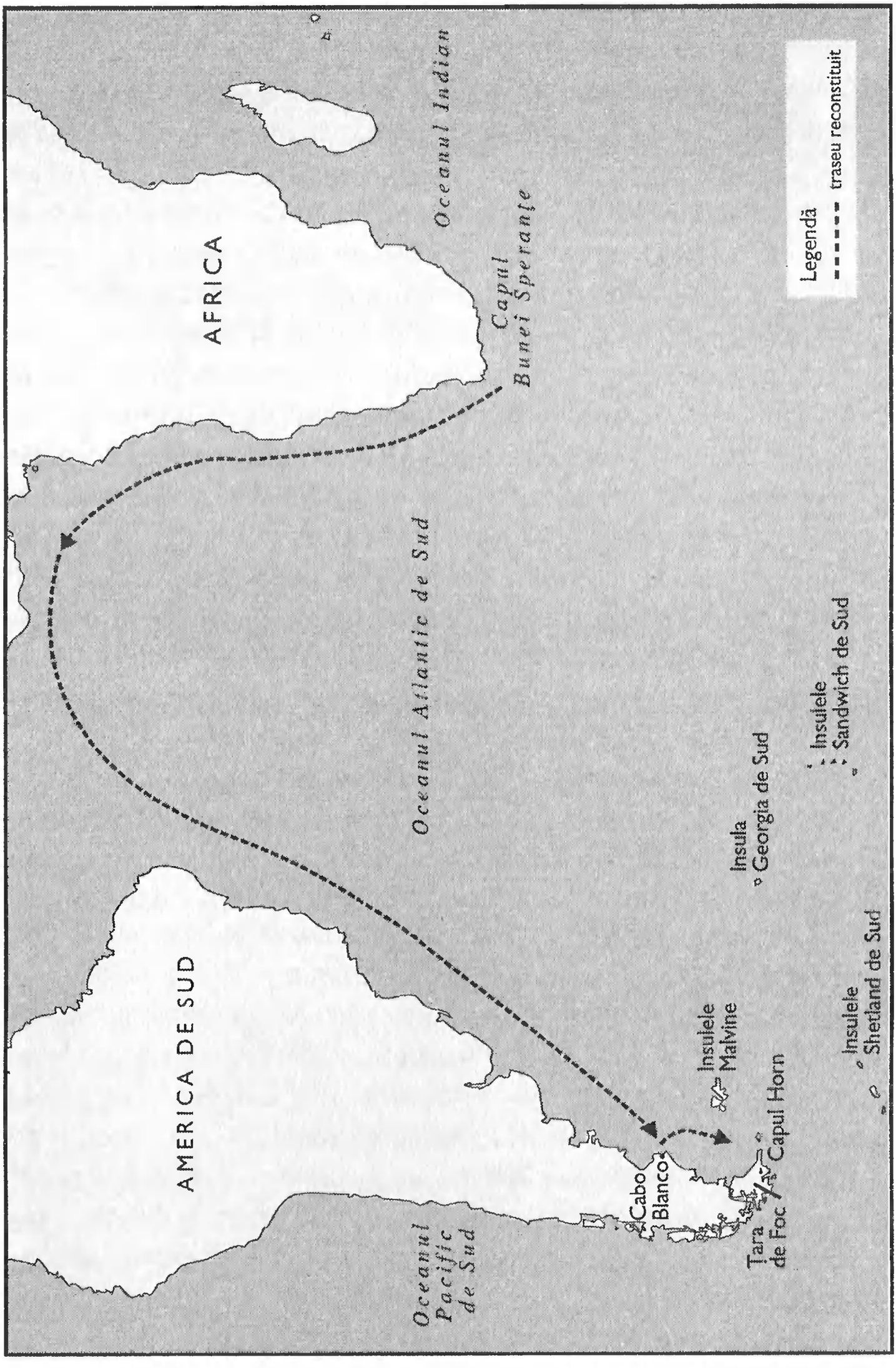

Călătoria către Tierra del Fuego

de către necredinciosul portughez, Columb, că în acest loc noaptea şi ziua durează, atunci când sunt cele mai mici, două ore, iar durata lor cea mai mare este de 22 de ore." [2] Pentru ca ziua să dureze, în timpul iernii, doar două ore, trebuia ca acela care făcuse această observaţie să se afle mult în sud, la o latitudine de circa 60°S, aproape de marginea vârfului sudic al Tierra del Fuego. Harta arată, de asemenea, ceea ce pare să fie gheaţă, legând vârful sudic al Americii de Sud de Antarctica.

Folosind inscripţia de pe harta Piri Reis şi poziţia gheţurilor desenate în ea – pentru a fixa vârful sudic al Americii de Sud la circa 55°S, limita nordică a gheţurilor plutitoare – stabilind latitudinea Tierra del Fuego, am putut să examinez mai îndeaproape partea sudică a hărţii Piri Reis şi să o compar cu o hartă modernă. Făcând asta, imediat a devenit clar că autorul, iniţial, desenase coasta de est a Patagoniei cu o mare acurateţe. Formele de relief ale coastei – limbi de pământ, golfuri, râuri, estuare şi porturi – se întind de la Cabo Blanco în nord şi până la intrarea în strâmtoarea Magellan, în sud. Cartograful a desenat, de asemenea, şi unele animale pe pământ.

Aşa cum scria Darwin, este o regiune sumbră, pustie, măturată de vânturi: „Fără locuinţe, fără apă, fără copaci, acolo cresc doar câteva plante pitice... Câmpiile Patagoniei sunt pustii, pentru că acea zonă este foarte inaccesibilă şi, din această cauză, aproape necunoscută." [3] Era imposibil să fi fost Columb cartograful iniţial; el nu a ajuns niciodată la sud de Ecuator. Cunoştinţele sale despre regiune, inclusiv descrierea făcută insulelor din Atlanticul de Sud, şi anume că erau întunecate timp de douăzeci şi două de ore în fiecare zi, nu ar fi putut proveni decât de pe o altă hartă, pe care el a copiat-o.

Primul european, Magellan, nu a navigat spre Patagonia decât ani de zile după ce a fost desenată harta Piri Reis. Şi atunci, cine a furnizat informaţiile originale, care au permis desenarea cu atâta precizie a Patagoniei şi cum le-a obţinut el? Ştiind acum că era vorba despre Patagonia, un loc deşertic dar, totuşi, unul în care există viaţă animală, am început să examinez cele cinci creaturi desenate pe hartă.

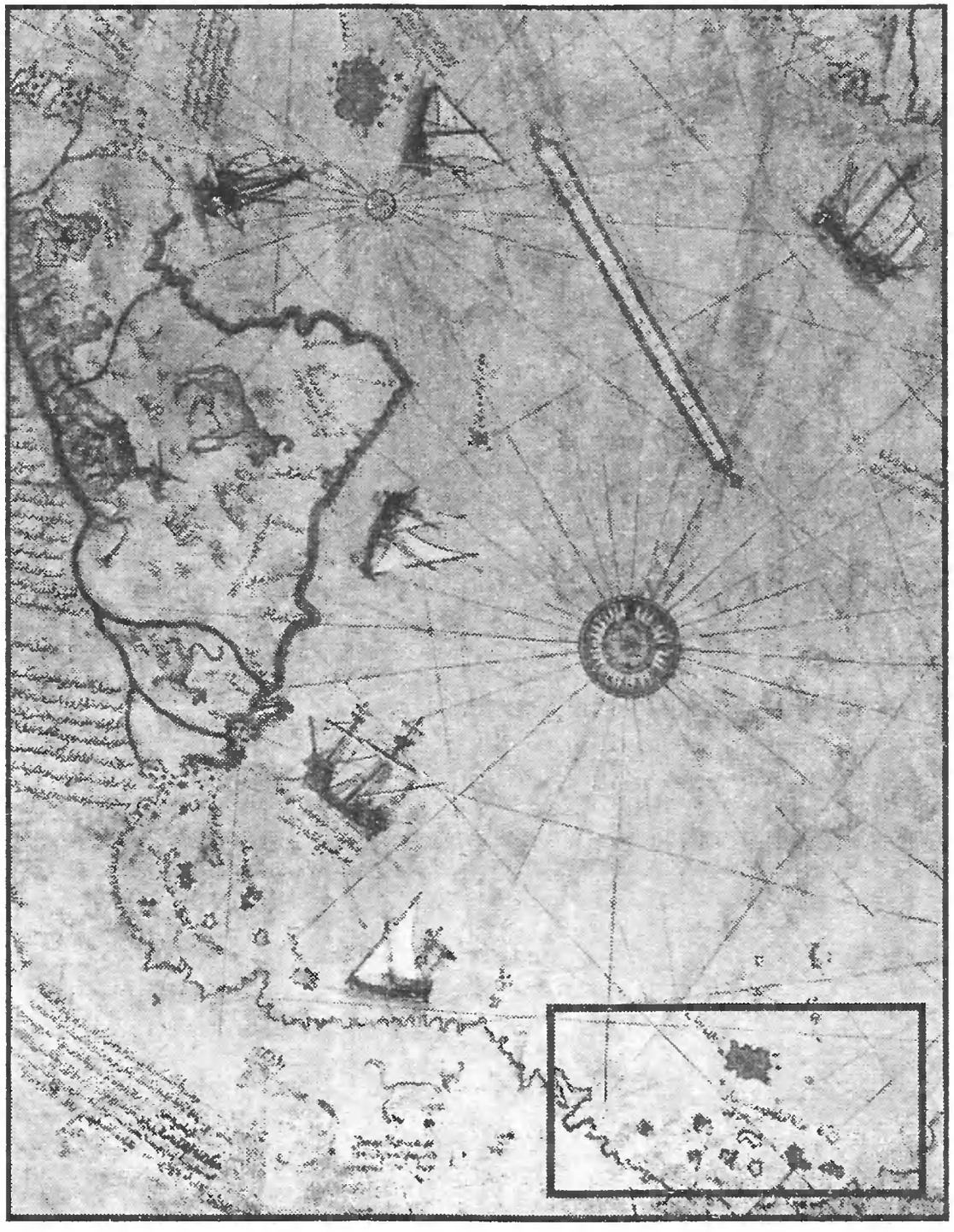

Harta Piri Reis comparată cu Patagonia modernă, arătând strâmtoarea Magellan

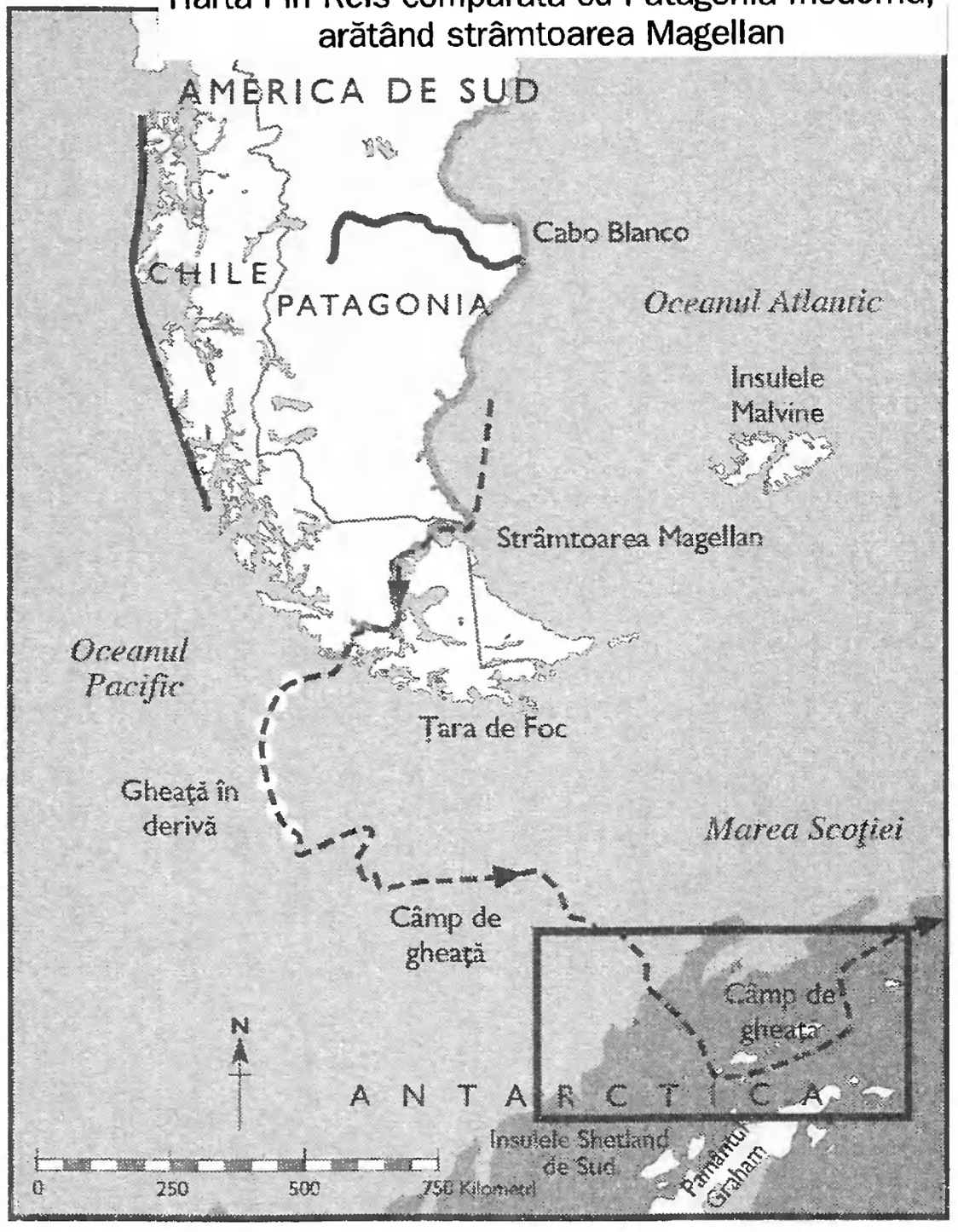

Primul dintre ele, o căprioară cu coarne ample, era plasat într-o zonă care este, astăzi, declarată parc naţional – Parque Nacional Perito Moreno. Acest animal este, în mod evident, un huemil, o căprioară din Anzi, ale cărei cap şi copite erau desenate foarte clar. Încă există turme imense de astfel de căprioare în zona în care animalul a fost plasat pe harta Piri Reis. Următoarea creatură era plasată în ceea ce este, acum, Monumento Natural Bosques Petrificados, la 150 de kilometri la sud de Caleta Olivia. Am petrecut o vreme fotografiind animalele din Anzi şi de aceea am recunoscut imediat animalul respectiv ca fiind un guanaco. Acesta este un membru al familiei Cămilelor. Are urechi ciudate, care-i atârnă şi care se îndreaptă înainte atunci când animalul este vesel sau speriat. Oamenii din Anzi împodobesc urechile de guanaco la fel cum noi punem panglici în coamele cailor. Văzute dintr-o parte, urechile seamănă cu nişte coarne îndreptate în faţă. Cu siguranţă, fotograful care a copiat harta originală a interpretat, în mod greşit, urechile ca fiind coarne. Turme mari de guanaco mai trăiesc şi azi în zona Monumento Natural Bosques Petrificados, exact acolo unde apar şi pe harta Piri Reis şi, la fel ca şi huemilul, guanaco este întâlnit doar în America de Sud. Al treilea animal, o pumă, este plasat în ceea ce este în prezent Parque Nacional Monte Léon unde, la fel cum arată şi numele, sunt întâlniţi mulţi lei de munte, adică pume. Toate cele trei animale erau desenate exact acolo unde le întâlnisem în Patagonia şi fuseseră desenate înainte ca vreun european să ajungă acolo.

Există pe hartă, de asemenea, un desen reprezentând un bărbat cu barbă, dezbrăcat. La prima vedere, pare să aibă capul la mijlocul trupului, dar, la o examinare mai atentă, pare perfect posibil ca el să fi fost desenat aşezat pe vine, astfel încât barba să îi acopere organele genitale. Am presupus că desenatorul turc, ce copiase harta capturată de la portughezi, incluzând-o pe harta Piri Reis, era musulman. Musulmanii sunt foarte conservatori în ceea ce priveşte expunerea corpului omenesc; dacă, într-adevăr, cartograful fusese musulman, s-ar fi simţit stânjenit să deseneze oameni goi. Atunci când Magellan a ajuns în

Patagonia, la mult timp după ce harta originală fusese desenată, a fost surprins să afle că, în ciuda vremii friguroase, oamenii umblau, într-adevăr, goi, încălzindu-se la focuri – chiar şi atunci când călătoreau cu bărcile. De aceea, el a numit ţinutul Tierra del Fuego – Ţara de Foc.[6]

Rămânea de identificat un singur animal, unul care părea desprins dintr-o poveste fantastică: un bărbat cu cap de câine. Creatura era descrisă prin două note pe hartă: „În acest loc se află... fiare sălbatice cu această înfăţişare“,[5] şi „Aceste fiare sălbatice pot atinge lungimi de şapte palme... între ochi ei au o distanţă de doar o palmă (distanţa dintre vârful degetului mare şi cel al degetului arătător, atunci când acestea sunt întinse la maxim). Cu toate acestea, se spune că nu fac rău nimănui.“[6] Harta Piri Reis prezentase celelalte animale patagoneze cu o acurateţe demnă de luat în seamă şi le plasase exact în zonele în care trăiesc astăzi. Puteam să mă aştept, de aceea, ca acest monstru, dacă el exista cu adevărat, să trăiască în sudul provinciei argentiniene Santa Cruz, sau în partea nordică a provinciei Magellanes din Chile. Existaseră vreodată asemenea monştri?

Muzeul de Istorie Naturală din Londra nu a putut să mă ajute în identificarea creaturii, aşa că am contactat muzee de istorie naturală pe o rază de două sute de mile de la locul în care era plasat monstrul pe harta Piri Reis. Primul meu telefon, la Museo de Fauna, în Rio Verde, în provincia Magellanes din Chile, a primit un răspuns negativ, pe o notă de amuzament de-abia ascuns. Al patrulea telefon, către Museo de Sitio, din Puerto Natales, aflat în apropiere, a fost încununat cu mai mult succes.

– Caut un monstru de două ori mai mare decât un om. Au existat vreodată asemenea creaturi în zona dumneavoastră?

– Da.

– Există vreunul expus în muzeul dumneavoastră?

– Da.

– Cum se numeşte?

– Mylodon.

Mylodonul este o creatură de care nu auzisem niciodată până atunci, dar acum Muzeul de Istorie Naturală din Londra mi-a ofe-

rit o sumedenie de informaţii despre el. Monstrul era un leneş gigantic, cântărind aproximativ două sute de kilograme şi nu a trăit decât în America de Sud. În 1834, Darwin a găsit un schelet pe o plajă din Bahía Blanca, în Patagonia, aproape de locul în care creatura este desenată pe harta Piri Reis; din grăsimea încă existentă în rămăşiţele animalului, a tras concluzia că moartea acestuia avusese loc „recent". El a trimis oasele doctorului Richard Owen, la Rozal College of Surgeons, în Londra, iar acesta a reconstituit scheletul. Semăna cu un bărbat uriaş, cu cap de câine, care stătea ridicat, folosindu-şi coada şi picioarele din spate ca un trepied, în timp ce dărâma mici copaci. Se pare că golea crengile de fructe, mutându-se apoi la copacul următor. Animalul, s-a spus, atingea trei metri sau chiar mai mult şi dormea în cea mai mare parte a timpului. Băştinaşii din Patagonia ţineau aceste „suflete nevinovate" [7] în peşteri în timpul iernii, scoţându-le la păscut vara; carnea lor ar fi avut, se pare, gust de oaie.

Mai târziu aveam să găsesc o carte chinezească, publicată în 1430, intitulată *Catalogul ilustrat al ţărior ciudate*. Aşa cum su-

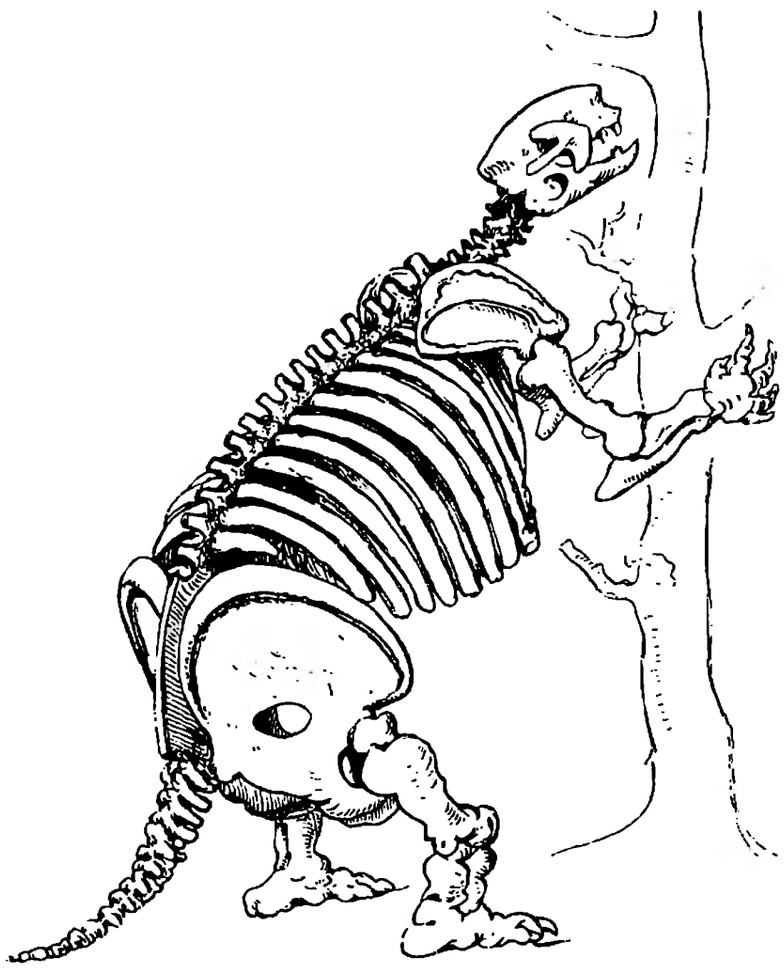

O gravură din secolul al XIX-lea cu scheletul unui mylodon

gerează şi numele, aceasta prezenta animalele mai ciudate pe care chinezii le găsiseră în călătoriile lor. O creatură cu cap de câine, foarte similară cu cea desenată pe harta Piri Reis apare, împreună cu o notă explicativă – singura parte a documentului care a fost tradusă până în prezent – conform căreia animalul a fost găsit după o călătorie de doi ani de zile spre vest faţă de China.

Chinezii trebuie că priveau aceste creaturi cu mare mirare şi probabil au încercat şi să captureze câteva exemplare. Atunci când găseau animale ciudate şi exotice, chinezii obişnuiau să ia câteva exemplare în China, pentru a le oferi împăratului pentru grădina sa zoologică.[8] Câţiva quilini (girafe) fuseseră aduşi de căpitanii lui Zheng He, spre mirarea şi încântarea lui Zhu Di şi cred că la bordul joncilor au fost luaţi şi câţiva mylodoni, doi dintre ei ajungând în China.[9] Mi-i şi închipuiam pe marinarii chinezi cum momeau animalele acestea imense, cu cap de câine, afară din peşterile lor, spre corăbii, apoi transportând tone de frunze pentru hrana acestora.

Harta Piri Reis extrem de precisă, atât în ceea ce priveşte elementele geografice, cât şi în privinţa animalelor descrise, care trăiau, toate, doar în America de Sud, încât nu putea să prezinte altă zonă decât cea a Patagoniei. Eram, de asemenea, sigur că munţii desenaţi în partea de vest erau Anzii. Aceşti munţi, care urcă spre nord, pe coasta Pacificului, nu sunt vizibili dinspre Atlantic; ei se află la sute de mile de coasta de est. Cartograful iniţial trebuie să fi navigat pe coasta Pacificului cu mult timp înainte ca europenii să ajungă în America de Sud sau Pacific, iar flota care l-a purtat nu putea să fi trecut decât prin strâmtoarea Magellan, sau să fi înfruntat viscolele, valurile imense şi vârtejurile de la Capul Horn.

Cunoscând dimensiunile Patagoniei, puteam acum să stabilesc, prin comparaţie, scara la care fusese realizată harta Piri Reis şi să stabilesc latitudinile continentului şi insulelor desenate pe ea. Cabo Blanco se află la 47°20'S, aşa că insulele desenate în partea de jos a hărţii Piri Reis trebuie să fie la 68°43'S – exact latitudinea Insulelor South Shetland. Ştiam

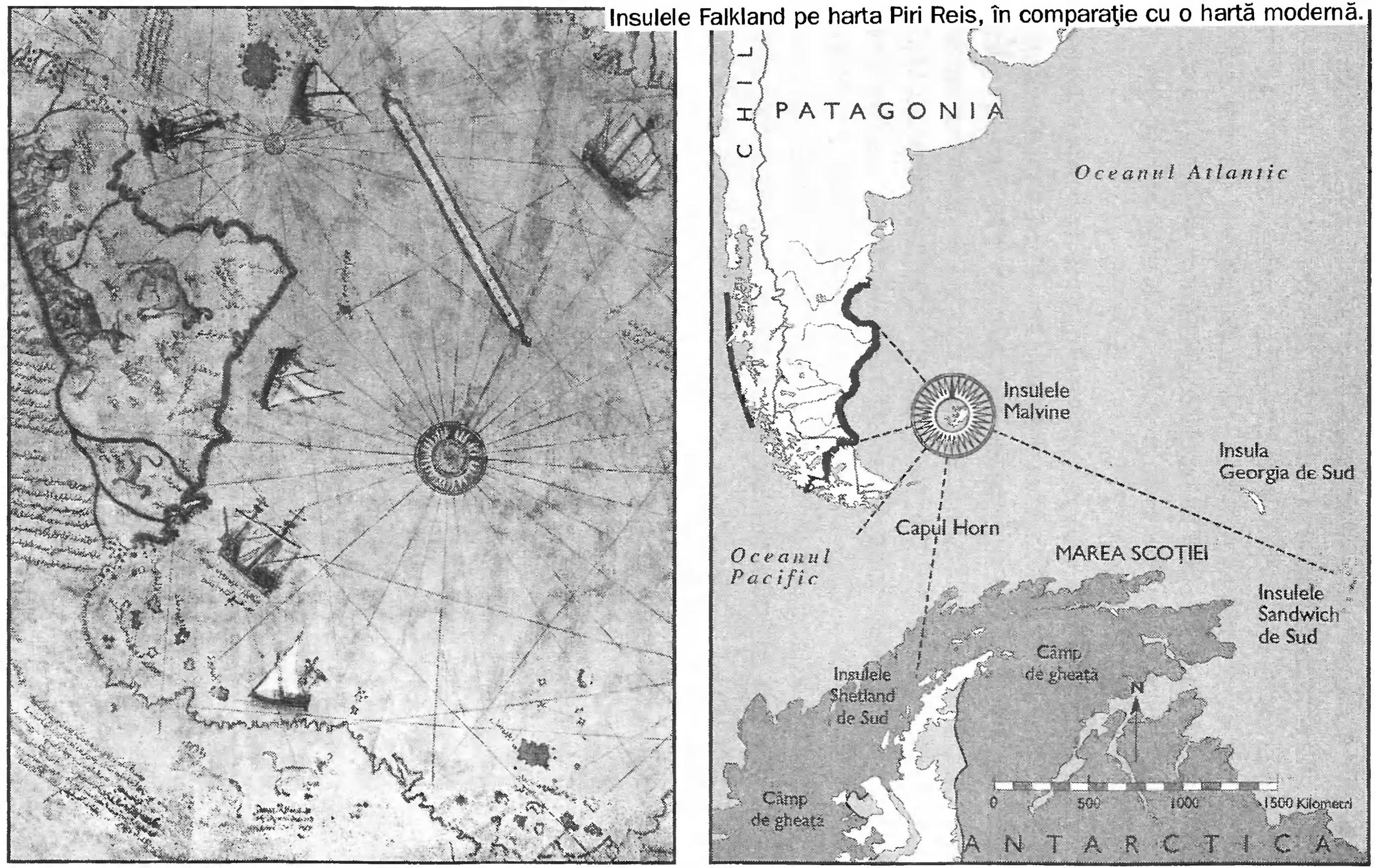

Insulele Falkland pe harta Piri Reis, în comparaţie cu o hartă modernă.

acum că cel care desenase harta originală se aflase la bordul corabiei care descoperise continentul antarctic şi Insulele South Shetland, cu patru secole înainte ca primii europeni să ajungă acolo. Aşa cum urma să aflu mai târziu, aceste insule întunecate, aproape nelocuite, erau de o importanţă vitală pentru chinezi.

Trebuie să fi fost nevoie de mii de ore de muncă ale priceputilor observatori şi navigatori pentru a cartografia o zonă de pământ şi ocean atât de vastă, care se întindea pe mii de mile de la Antarctica, în sud, până la Anzii peruvieni, în nord. Pentru a acoperi aceste distanţe impresionante, operaţiunile de cartografiere trebuie să fi fost coordonate, folosindu-se mai multe flote. Înainte ca primii europeni să ajungă în Atlanticul de Sud, singura naţiune capabilă să lanseze flote de asemenea dimensiuni era China, iar singura ocazie plauzibilă era cea oferită de călătoria flotelor-tezaur, în timpul celor doi „ani lipsă" ai marii călătorii dintre 1421-23. Deşi eram convins că aveam dreptate, încă nu descoperisem vreo dovadă directă a prezenţei chinezilor în America de Sud. Cea mai clară probă ar fi fost epava unei corăbii-tezaur, încărcată cu porţelan, din prima perioadă a dinastiei Ming. Epave ca aceasta aveau să joace un rol extrem de important în dovedirea prezenţei flotei chineze de corăbii-tezaur şi în alte părţi ale lumii, dar găsirea uneia pe coastele Americii de Sud părea să dureze ceva timp. Marea este străbătută neîncetat de furtuni, iar fluxul foarte puternic distruge şi înghite epavele şi mărfurile căzute. Căutarea este în plină desfăşurare, dar este puţin probabil să producă rezultate pe termen scurt.

Între timp, aveam nevoie de o soluţie temporară. De exemplu, găsiseră, cumva, primii europeni care au ajuns în America de Sud, plante sau animale specifice Chinei, sau existau, în China, plante specifice Americilor, în momentul debarcării primilor europeni? Dacă da, fuseseră ele aduse acasă de joncile chinezeşti? Din fericire, mai mulţi savanţi au studiat această problemă, timp de ani de zile.[10] M-am îndreptat către lucrările lor, după ce am fost trezit de cântatul cocoşilor, în prima dimineaţă a vizitei mele în Peru. Trăisem în Malaezia şi îmi aminteam foarte clar cum cântecul de dimineaţă al cocoşilor asiatici – „kik-kiri-kee"

– se deosebeşte de *„cucurigu-l“* corespondenţilor lor europeni. Cum stăteam întins pe pat, am recunoscut „kik-kiri-kee“-ul familiar şi am început să mă întreb cum de au ajuns în Peru mai degrabă găini asiatice decât găini europene.

Găinile asiatice domestice îşi au originea în junglele Asiei de sud-est, de mii de ani în urmă – în China de Sud, Annam, Vietnam, Cambodgia şi Malaezia. Rasa rămâne distinctă de cea a găinilor europene. Atunci când Magellan a sosit în Rio (cum este numit acum), el a „luat multe găini... pentru un singur cârlig de pescuit sau pentru un cuţit, ei mi-au dat şase găini, temându-se chiar şi aşa că mă înşelau.“ [11] Dar găinile pe care le-au găsit Magellan şi conchistadorii spanioli în America de Sud nu aveau aproape nimic în comun cu orătăniile europene. Ele se prezentau în patru tipuri principale, foarte diferite între ele. Cele din rasa Malay erau înalte şi subţiri – cocoşii puteau fura mâncare de pe o masă de înălţime normală. Păsările aveau capete mici, mai mult de curcan decât de găină, cu gâtul golaş şi o fâşie fără pene pe piept. Rasa chineză avea trupul îndesat, penaj stufos, aripi scurte şi picioare împănate. Cocoşii aveau cozi modeste şi pinteni foarte scurţi, neascuţiţi. Ei nu zburau deloc şi erau extrem de blânzi. Până în ziua de azi, găina „melanotică“ (numele referindu-se la penele, pielea, carnea şi oasele negre ale acestei păsări ciudate), este întâlnită în toată America de Sud; am văzut-o în satele amazoniene. A patra rasă de găini includea găinile asiatice ciufulite, ale căror pene se arcuiesc spre spate, în loc să stea lipite de corp. Iarăşi, nu exista nimic asemănător acestor păsări în lumea mediteraneeană a anilor 1500, când aceste găini erau întâlnite în toată America de Sud. Poate cea mai evidentă diferenţă era aceea că găinile asiatice făceau ouă cu coaja albăstruie, în timp ce găinile europene făceau ouă albe sau crem. Ouăle albastre mai pot fi încă întâlnite între Chile şi Mexico.

Mai existau două diferenţe semnificative. Dacă europenii ar fi adus cu ei găini, atunci numele european ar fi fost preluat de indienii din America de Sud. În realitate, acest lucru nu s-a întâmplat. Indienii Arawak, din partea de nord a Americii de Sud, numesc găina melanotică *karaka*; numele indian este *karaknath*.

În nord-vestul Mexicului, găinile se numeau *tori*; în japoneză ele se numesc *nihuatori*, însemnând „pasăre de curte". Împăraţii incaşi, care tocmai începeau, în 1421, o perioadă de expansiune, purtau frecvent pene şi adoptau nume de păsări. În limba Quechua, găina era numită *hualpa* şi a început să fie folosit numele Yupànqui (cca. 1438 – 1493); Atahualpa era numele oficial al împăratului învins de Francisco Pizzaro. Incaşii aveau, astfel, un nume pentru găini cu cel puţin patruzeci de ani înainte de sosirea conchistadorilor.

Practicile de divinaţie chineze, care turnau ouă sau sânge proaspăt de găină pe hârtie din scoarţă de copac, înainte de a-i da foc, erau şi ele întâlnite la incaşi, la fel ca şi credinţa că o găină melanotică apără gospodăria de spiritele rele. Asemenea chinezilor, amerindienii foloseau găinile pentru sacrificii, divinaţie şi vindecarea bolnavilor. Găinile asiatice au fost găsite pe toată lungimea coastelor Americilor, atât cea de la Atlantic, cât şi cea de la Pacific, ajungând spre nord până la Rhode Island. Păsările acestea nu puteau zbura, de aceea trebuie să fi fost aduse pe corăbii. Singurele corăbii non-europene care ar fi putut călători pe astfel de distanţe, erau cele chineze. Răspândirea găinilor asiatice înainte de cucerirea europeană coincide cu zonele prezentate pe harta Piri Reis – deltele Amazonului şi Orinocco-ului în Venezuela, Brazilia, Patagonia, Chile şi Peru. Până în ziua de azi, în zonele sud-americane în care nu există influenţa spaniolă (sau europeană), încă pot fi găsite găini care fac ouă albăstrui şi posedă alte caracteristici, asiatice, străine păsărilor europene.[12] Concluzia este de necontestat: flotele chineze trebuie să fi adus găini în America de Sud.

> Din moment ce găinile asiatice sunt foarte diferite de găinile mediteraneene şi majoritatea trăsăturilor care apar la găinile amerindienilor se regăsesc în Asia, concluzia evidentă ar fi că găinile amerindiene au fost aduse [în America de Sud] din Asia şi nu din zona mediteraneeană...[13] Când se ia în calcul suma informaţiilor despre găinile din America, concluzia că găinile au fost aduse în America de spanioli sau portughezi ar contrazice

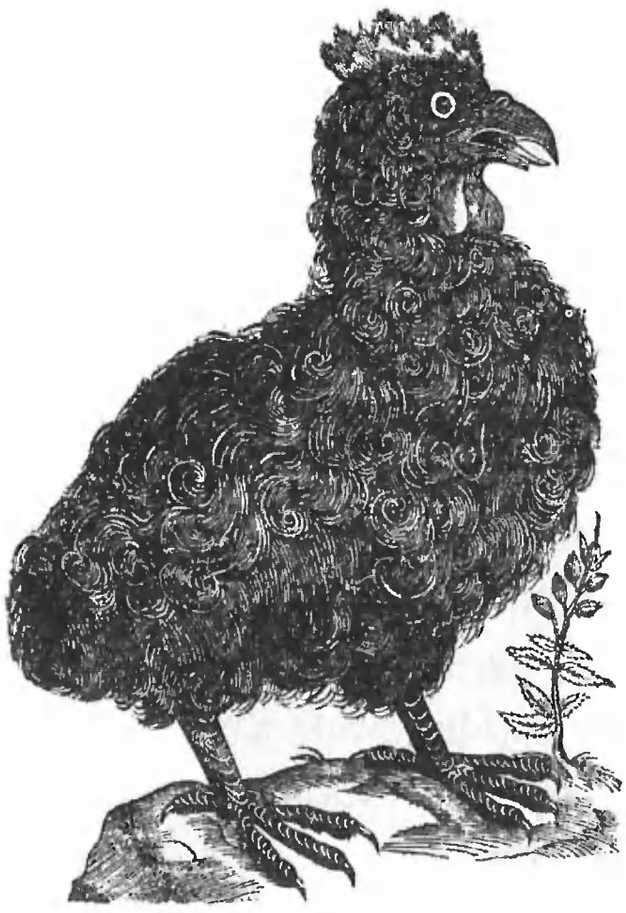

Găina ciufulită, din Ornithologia lui Aldrovani, 1604

toate dovezile. Mediteraneenii nu au avut, până în 1600 şi nici măcar nu au ştiut despre mulţimea de găini pe care le aveau amerindienii... Numai dacă subiectul este tratat într-o manieră ştiinţifică, o manieră care se concentrează asupra informaţiilor şi nu asupra unor clişee din trecut, este posibilă concluzia că găinile au fost aduse traversând Pacificul, probabil în mod repetat, cu mult timp înainte ca mediteraneenii să descopere America. [14]

A doua dovadă avea să fie furnizată de porumb, o plantă neobişnuită, care îşi are originile în Americi şi era necunoscută în China înainte de călătoriile lui Zheng He. La fel cum găinile nu pot zbura, porumbul nu este capabil să se autopropage. Dacă se găseşte undeva porumb, înseamnă că el a fost transplantat acolo de mâna omului. Există dovezi numeroase şi solide că porumbul a fost dus în Asia înainte de sosirea lui Columb în America, în 1492. [15] De exemplu, în această istorisire a acostării expediţiei la Limasava, în Filipine, în 1520, Antonio Pigafetta, cel care ţinea jurnalul lui Magellan, a notat următoarele: „locuitorii insulelor l-au invitat pe General [Magellan] în bărcile lor, unde se

aflau mărfurile lor, şi anume cuişoare, scorţişoară, ghimbir, piper, nucşoară şi porumb."[16] Nu este posibil ca Pigafetta să fi identificat greşit planta respectivă. În notele sale, în italiană, porumbul este tradus *miglio*, Pigafetta adăugând cuvântul caraibeean, *maíz*. El ştia foarte bine cum arată porumbul – avea „spice asemenea porumbului indian, şi este despănuşat şi se numeşte *lada*" – şi nu numai că petrecuse luni de zile în America de Sud, împreună cu Magellan, în drum spre Limasava, dar şi alţi marinari de la bord serviseră sub comanda lui Columb în Caraibe.[17] Conform relatărilor chineze, amiralii lui Zheng He au adus cu ei „spice de grâne extraordinar de mari".[18] Chinezii erau obişnuiţi cu orezul, ale cărui spice sunt de dimensiunea celor de orz. Singurele spice „extraordinar de mari" în comparaţie cu cele de orez erau spicele de porumb. Există numeroase alte dovezi, întrucât şi portughezii au găsit porumb în Indonezia, Filipine şi China, iar în cala unei jonci construite în 1414, găsită recent pe fundul oceanului la Pandanan, în sud-vestul Filipinelor, unde s-a scufundat prin anul 1423, au fost găsite *metates* – unelte pentru măcinarea porumbului, specifice Americii de Sud.

Nu am nici o urmă de îndoială că flota chineză a fost în America de Sud în 1421 şi că a cartografiat ţărmurile desenate pe harta lui Piri Reis, cu un secol înaintea lui Magellan. Dar, ei întreprinseseră această călătorie impresionantă pentru a aduce întreaga lume în sistemul de vasalitate chinez. De ce făcuseră aceste mari eforturi pentru a cartografia o parte a inospitalierei Patagonii, un ţinut al gerului şi zăpezii, locuit doar de oameni goi, simpli, cu nici un fel de marfă de oferit şi cu puţine bogăţii naturale, în afară de fructe sălbatice şi de peşte?

Putea, oare, harta lui Piri Reis să ofere şi alte indicii? La început, părea că doar adânceşte misterul, deoarece arăta o serie de „spiţe" pornind de pe coasta Patagoniei şi intersectându-se undeva, în Atlanticul de Sud, unde formau un fel de cruce cardinală. Aceste spiţe sunt ceea ce navigatorii numesc „linii portolan", folosite în navigaţia portolan, cunoscută şi ca triangulaţie. Comparând harta lui Piri Reis cu o hartă modernă, am identificat punctele de pe coasta Patagoniei, de unde fusese trasată

fiecare linie. Cartografii trebuie să se fi aflat la bordul a şapte nave, care au plecat de la Puntas Guzmán şi Mercedes, pe coasta nordică, Cabos Curioso şi San Francisco, în centru şi Punta Norte, Cabos Buen Tempo şi Espíritu Santo în sud.

Cunoscând scara la care fusese desenată harta lui Piri Reis, puteam acum să identific locaţia centrului crucii cardinale. Liniile portolan se intersectau în Golful King George, în Insulele Falkland de Vest. Chiar în centrul crucii, se afla Muntele Adams (2.917 picioare), cel mai vizibil munte din Insulele Falkland. Ascundeau, cumva, Zhou Man sau Hong Bao vreo pasiune de alpinist? Oare de asta li se dăduse ordin cârmacilor să se îndrepte spre un vârf muntos? Mi-am bătut capul cu acest mister săptămâni întregi, apoi mi-am dat seama, brusc, care era răspunsul. Chinezii aveau nevoie de o stea în emisfera sudică, pentru a juca rolul stelei Polaris în emisfera nordică, iar pentru aceasta, au ales două stele: Canopus pentru latitudine şi Crucea Sudului pentru navigaţie.[9]

Canopus, o stea gigant, de culoare alb-gălbuie, se află la trei sute de ani-lumină de Pământ, în direcţia Polului Sud, şi emite de o mie de ori mai multă energie decât Soarele. Combinaţia dintre lumină şi distanţă o plasează pe locul doi în topul luminozităţii, aproape la fel de strălucitoare ca şi Venus şi foarte uşor de identificat, datorită culorii luminii sale. Similar Crucii Sudului, Canopus se află în sud, dar nu exact deasupra Polului Sud. Pentru a folosi Canopus în stabilirea latitudinii, chinezii trebuiau să determine poziţia exactă a stelei, navigând exact sub stea. Crucea sudului indică Polul Sud dar, spre deosebire de Polaris, nu se află exact deasupra Polului. Pentru a putea folosi Crucea Sudului pentru a naviga cu precizie, chinezii erau nevoiţi să determine şi poziţia ei pe cer – înălţimea şi longitudinea. La fel, singura modalitate de a face asta era de a naviga până sub stea.

Chinezii au încercat să determine poziţiile Stelei Sudului şi a stelei Canopus timp de secole:

> În a opta lună a celui de-al doisprezecelea an al perioadei Khai-Yuan [secolul al VIII-lea d. Hr.], o expediţie a fost trimisă în

mările de sud pentru a observa Lao Jen [Canopus] la mari înălţimi şi toate stelele la sud de ea Crucea Sudului care, deşi sunt mari, strălucitoare şi numeroase, nu au fost numite şi cartografiate până în aceste timpuri. Ele au fost, toate, observate cam la 20° de la Polul Sud celest [adică 70°S]. Aceasta este regiunea pe care astronomii din timpuri străvechi au considerat-o ascunsă şi invizibilă sub orizont. [20]

Doar după ce erau localizate Canopus şi Crucea Sudului noile pământuri din emisfera sudică puteau să fie plasate cu precizie pe hartă. După ce au ajuns la Muntele Adams, în Insulele Falkland de Vest, cartografii Chinezi se aflau aproape sub Canopus. Depuseseră tot acel efort pentru a putea să îşi stabilească poziţia, astfel încât să calculeze cu precizie latitudinea: 52°40' Sud. Determinând poziţia stelei Canopus faţă de cea a lui Polaris, puteau determina înălţimea lui Canopus, folosind apoi această stea pentru a determina latitudinea oriunde în oceanele sudice, la fel cum foloseau Polaris în emisfera nordică. Dată fiind importanţa acestei locaţii pentru ei, m-aş fi aşteptat să găsesc un monolit gravat în apropierea muntelui Adams şi l-am rugat pe guvernatorul Insulelor Falkland să mă ajute să organizez o acţiune de căutare.

Odată aflată latitudinea lui Canopus, este posibil ca flotele lui Zhou Man şi Honeg Bao să se fi întors independent în China, traversând spre vest Pacificul şi spre est pe oceanele sudice, pe aceeaşi linie latitudinală, direct sub Canopus. Astfel, toate vasele ar fi făcut cartografierea de la aceeaşi latitudine. Am ajuns, totodată, la concluzia că ar fi fost logică explorarea la latitudini la care poziţiile altor stele puteau fi determinate cu precizie, de exemplu la 3°40'N, unde Polaris dispărea sub orizont. La fel de logic era ca alte latitudini importante pentru chinezi, cum era cea a Beijingului, 39°53'N, să joace acelaşi rol. Aşa cum se va vedea, intuiţia mea s-a dovedit corectă.

Primul „punct de bază“ al chinezilor era în insulele Falkland, alese nu doar pentru că se aflau direct sub Canopus, dar şi pentru că erau la aproape jumătate de lume distanţă de Beijing.

(179°). În această etapă, deşi chinezii nu puteau măsura longitudinea, ştiau că Pământul este sferic. Mai mult, folosind Polaris, puteau determina circumferinţa acestei sfere (180° x 60 mile marine) şi, astfel, să aproximeze în ce punct se aflau la jumătate de lume de Beijing (zile navigate înmulţite cu viteza medie). Dacă o flotă ar fi navigat spre vest din această poziţie şi ar fi găsit altă insulă la sud de Australia, la 52°40'S, cartografii ar fi putut cartografia acel continent prin triangulaţie, cu aceeaşi precizie cu care cartografiaseră Patagonia. La fel, o flotă care naviga spre est şi ar fi găsit altă insulă la sud de Africa, la 52°40'S, ar fi putut cartografia Oceanul Indian.

M-am întrebat cum puteam urmări mişcările flotelor chineze din această poziţie. Ştiam deja datele la care flotele lui Zhou Man şi Hong Bao se întorseseră în China, şi numărul de ambasadori pe care fiecare flotă îi adusese cu ea. Mi-am dat seama că, folosind hărţile şi notând locaţiile de unde fuseseră îmbarcaţi ambasadorii, puteam face o deducţie logică privind cursul fiecărei flote în perioada următoare. Era încă o parte importantă în înşiruirea de dovezi care m-a purtat pe urmele flotei-tezaur.

În timp ce flotele amiralului superior, Yang Qing, rămăseseră în Oceanul Indian pe durata acestei călătorii, întorcându-se în China în septembrie 1422, cu şaptesprezece emisari din state din Africa de Est şi India, Zhou Man şi Hong Bao nu au ajuns în China decât în toamna anului 1423. Zhou Man nu a adus nici un ambasador, iar Hong Bao doar unul, din Calicut. De aici, am dedus că flota lui Zhou Man navigase spre vest, cartografiind Pacificul şi întorcându-se prin Insulele Mirodeniilor. Flota amiralului Hong Bao navigase spre sud, în Antarctica, pentru a măsura Crucea Sudului şi apoi a pornit spre est, prin oceanele sudice, Malacca şi Calicut. Am început să caut urme ale trecerii lor, mai întâi căutând urme ale lui Hong Bao în oceanele sudice.

III

CĂLĂTORIA LUI HONG BAO

6

CĂLĂTORIA ÎN ANTARCTICA ŞI AUSTRALIA

Sarcina pe care o primise amiralul Hong Bao era să cartografieze lumea, la est de punctul de referinţă stabilit în Insulele Falkland – 52°40'S – dar probabil că, în acest punct, orezul din vasele sale de aprovizionare începuse deja să se termine, iar boabele cu lăstari, crescute în butoaie, fuseseră deja mâncate. Înainte de a porni spre est, în apele necunoscute ale oceanelor de sud, el trebuia să găsească o sursă de provizii proaspete.

Insulele Falkland ofereau varză, ţelină sălbatică, pinguini, gâşte şi peşte, dar în afară de acestea, foarte puţină carne şi nici un fel de fructe. Singurul mamifer descoperit vreodată în Insulele Falkland era warrah-ul, o vulpe indigenă, descrisă de Charles Darwin: „Nu există în nici o altă parte a lumii o masă atât de mică de pământ, separată de continent, care să fie locuită de un patruped aborigen [warrah-ul] specific, de asemenea dimensiuni... în foarte puţini ani după ce aceste insule vor fi colonizate, e foarte probabil ca această vulpe să fie clasificată alături de pasărea Dodo, în grupa animalelor care au dispărut de pe faţa pământului.“ [1]

Această creatură, care, aşa cum a prezis Darwin, a dispărut din Insulele Falkland în anii 1870, are o caracteristică foarte interesantă. Darwin şi alţi naturalişti au remarcat blândeţea extraordinară a warrah-ului. Biologul britanic Juliet Clutton-Brock a analizat caracteristicile fizice ale animalului, pe specimenele din Muzeul de Istorie Naturală din Londra, ajungând la concluzia că, asemenea câinelui Dingo, warrah-ul a fost, demult, domesticit. De fapt, acesta era o încrucişare între vulpea sud-americană şi un câine sălbatic, adus de peste mări, înainte de sosirea europenilor. Cea mai plauzibilă explicaţie a originilor warrah-ului este că marinarii chinezi au lăsat pe Insule câţiva dintre câinii lor (pe care îi creşteau pe jonci pentru a fi mâncaţi), iar aceştia s-au împerecheat cu vulpile locale. A fost trimisă o cerere către Muzeul de Istorie Naturală din Londra, pentru a trimite mostre de ADN ale warrah-ului, pentru ca acestea să fie comparate cu ADN-ul câinilor chinezi crescuţi pentru a fi mâncaţi. Rezultatele acestei comparaţii vor fi postate pe situl web.

Dacă Insulele Falkland reprezentau o sursă foarte limitată de hrană, Patagonia, aflată la trei sute de mile marine către vest, părea să fie o enormă cămară, aşa cum aveau să descopere cu încântare exploratorii de mai târziu. Într-o singură dimineaţă, putea fi prins în plase suficient peşte pentru a hrăni întreaga flotă; midii de dimensiunea crabilor se găseau din belşug în lacurile puţin adânci. Guanaco, huemili şi iepuri de dimensiunea câinilor erau aproape îmblânziţi; doar pumele stăteau între exploratori şi rezerve nesfârşite de carne. Se găseau din abundenţă şi fructe sălbatice, bogate în vitamina C. Poate că, profitând de una din perioadele de calm, frecvente în timpul verilor în Atlantic, amiralul Hong Bao a pornit spre vest, din Insulele Falkland, până în Patagonia, pentru a-şi reîmprospăta proviziile. Aflându-se în continuare sub Canopus, la 52°40'S, el ar fi găsit ceea ce părea un loc de ancorare potrivit într-un golf amplu, chiar la sud de Cap Virgines. Deşi el nu ştia acest lucru, golful era intrarea într-o strâmtoare care ducea către Pacific. Odată intrat în golf, un curent puternic îl va fi purtat, cu o viteză de până la şase noduri, către sud-vest, ducându-i flota prin strâmtoare, aşa cum se scurge apa dintr-o cadă căreia i-a fost scos dopul.

Până în dimineaţa următoare, flota sa se afla, probabil, pe la jumătatea strâmtorii. În sfârşit eliberată de forţa curentului, flota se afla în dreptul Peninsulei Brunswick (vârful sudic al continentului sud-american), identificabilă foarte uşor pe harta Piri Reis. În acel moment, flota se afla, deja, la sud de Canopus, iar Hong Bao dorea, cu siguranţă, să navigheze către nord, pentru a reveni dedesubtul punctului său de referinţă, la latitudinea de la care trebuia să cartografieze partea de est a lumii. Pe măsură ce strâmtoarea devenea tot mai îngustă, el a ajuns în Canalul Geronimo – care are mai puţin de o milă lăţime şi este mult prea îngust pentru ca flota chinezească să poată manevra, ţinând cont că raza de întoarcere a unei jonci era de aproape o milă. De aceea, flota a trebuit să se întoarcă, iar cartografii au desenat Canalul Geronimo ca pe un râu, cum probabil l-au şi considerat.

Întorşi lângă Peninsula Brunswick, flota a pornit pe Canalul Magdalena spre sud-vest, către Pacific, intrând în ocean în drep-

tul Isla Aguirre, o insulă mică şi nelocuită, una dintre puţinele insule care a primit un nume, dintre sutele care punctează linia coastei. „Strâmtoarea lui Magellan" fusese descoperită şi cartografiată din pură întâmplare: latitudinea la care se află intrarea în strâmtoare este aceeaşi ca a Stelei Canopus, steaua călăuzitoare a chinezilor în emisfera sudică. Dar, deşi chinezii au descoperit, din întâmplare, strâmtoarea, nu este mai puţin de admirat incredibila realizare de a fi pilotat acele vase imense, cu vele pătrate, prin strâmtoarea foarte îngustă, cu valurile înalte şi palele bruşte de vânt şi zăpadă, care reduc vizibilitatea la câţiva metri, obişnuite în acea regiune. Magellan nu ar fi ştiut niciodată de această strâmtoare, dacă marinarii chinezi nu ar fi cartografiat-o. Europenii au, de aceea, o datorie imensă faţă de chinezi, pentru a fi descoperit legătura dintre Atlantic şi Pacific, deschizând ruta maritimă către Insulele Mirodeniilor.

Pământul inospitalier de pe cele două laturi ale strâmtorii nu era numit de pomană „cel mai cumplit ţinut din lume" de către primii exploratori europeni. Totuşi, în ciuda furtunilor de zăpadă nesfârşite, cu vânturi care poartă adesea fulgii orizontal, Tierra del Fuego are o măreţie impresionantă. Am văzut gheţari prăbuşindu-se în ocean şi vârfurile îngheţate ale munţilor strălucind asemenea diamantelor. Astăzi, la fel ca în secolele care au trecut, navigatorii sunt înspăimântaţi de curenţii violenţi care par să apară şi să dispară de nicăieri, la fel ca şi crivăţul de vest care apare din neant şi transformă strâmtoarea, în câteva minute, într-un cazan în clocot. Până în secolul al XIX-lea, vânturile puternice şi pământul pustiu au descurajat colonizarea, lăsându-i pe băştinaşii Yahgan să trăiască în pace, adunaţi în jurul focurilor care l-au făcut pe Magellan să numească acest ţinut Tierra del Fuego. Yahganii i-au apărut lui Darwin ca fiind „printre cele mai abjecte şi murdare creaturi pe care le-am văzut vreodată, diferenţa dintre ei şi europeni fiind mai mare decât cea dintre animalele sălbatice şi cele domestice."[2]

Descoperirea că marinarii chinezi fuseseră cei care au călătorit prima oară prin această regiune dificilă, a reprezentat un

moment plin de emoţie pentru mine. Mă întrebam dacă Hong Bao îşi dăduse seama de importanţa şi enorma semnificaţie a descoperirii lui. M-am întors la Biblioteca Britanică, pentru a vedea dacă jurnalele exploratorului portughez Ferdinand Magellan şi ale lui Antonio Pigafetta, care a navigat în flota lui Magellan, puteau oferi vreo dovadă în plus privind această călătorie impresionantă, care avusese loc cu un secol înainte.

Magellan şi-a abandonat ţara natală, pornind în această călătorie în jurul lumii, pe 20 septembrie 1519, sub culorile Spaniei. El avea o flotă de cinci corăbii, cu un echipaj de 265 de oameni. Doar o corabie şi optsprezece oameni au supravieţuit până la sfârşitul călătoriei în jurul pământului. Magellan însuşi a fost rănit mortal în Filipine, pe 27 aprilie 1521, după ce s-a implicat într-o dispută dintre două triburi războinice. Pigafetta a povestit următoarele despre acest moment critic al călătoriei lor:

> După ce s-a stabilit cursul la cincizeci şi două de grade către numitul Pol Antarctic, în ziua festivalului celor Unsprezece Mii de Fecioare (19 octombrie), am găsit, ca prin miracol, o strâmtoare lângă ceea ce am botezat Capul celor Unsprezece Mii de Fecioare [astăzi Capul Fecioarelor]. Această strâmtoare are o lungime de 110 leghe, adică 440 de mile, iar în lăţime ceva mai puţin de jumătate de leghe.[3]

Faptul că au pus cursul „la cincizeci şi două de grade", arată că Magellan ştia că urma să găsească strâmtoarea ce avea să-i poarte numele, care face legătura între Atlantic şi Pacific. Flota lui a ajuns în această regiune întunecată şi dificilă pe 19 octombrie 1520. În acel moment, Magellan şi echipajul său se aflau deja într-o stare jalnică. Vânturile puternice loveau corăbiile, iar viscolele ascundeau atât drumul din faţa lor, cât şi insulele stâncoase care îl mărgineau. Avea probleme cu găsirea unui loc de ancorare, mulţi dintre marinarii lui mureau din pricina scorbutului, iar el reuşise să înăbuşe o revoltă doar prin metodele brutale ale spânzurării, biciuirii şi întemniţării conducătorilor. Acum revolta plutea, din nou, în aer.

„Această strâmtoare era un loc circular, înconjurat de munţi... iar celor mai mulţi dintre cei de pe corăbii li se părea că nu există nici un loc prin care să iasă spre marea Pacificului.“ [4] Magellan nu putea să îi convingă pe oamenii săi că drumul înainte, prin strâmtoare, era sigur, aşa că le-a cerut celor care nu erau de acord cu el să îşi scrie opiniile legate de continuarea drumului sau întoarcerea spre Spania. El a citit opiniile oamenilor cu voce tare, iar apoi, jurând pe Sfântul James, al cărui simbol îl purta pe mantie, a jurat solemn că „mai există o strâmtoare prin care se iese [în Pacific], spunând că o cunoaşte şi că a văzut-o într-o hartă maritimă a regelui Portugaliei, desenată de marele pilor şi marinar Martin de Bohemia [Martin Behain]“. [5]

Magellan spunea adevărul, dar nu tot adevărul. Existenţa strâmtorii care duce din Atlantic spre Pacific era bine ştiută – atât de regele Spaniei, cât şi de Magellan – înainte ca acesta să ridice pânzele. El a luat cu el, la bord, o hartă care înfăţişa strâmtoarea şi Oceanul Pacific, de dincolo de ea. Contractul pe care îl semnase cu regele specifica scopul călătoriei – să navigheze spre vest, către Insulele Mirodeniilor – şi partea din profituri pe care urma să o primească fiecare. Magellan dorea să rămână singurul care să ştie despre existenţa strâmtorii, pentru a-i împiedica pe alţii să îi calce pe urme şi să ceară partea lor din bogăţiile care îl aşteptau, dar regele Spaniei nu era în măsură să îi aprobe cererile, întrucât harta originală se afla în posesia portughezilor.

Cuvintele lui Magellan, împreună cu măsurile brutale pe care le-a luat, i-au convins pe marinari să continue, navigând prin strâmtoarea care, de atunci, i-a purtat numele, în loc de numele primului om care a făcut asta vreodată, Hong Bao. În descrierea momentului în care corăbiile au ieşit din strâmtoare şi au intrat în Pacific, Pigafetta a făcut un comentariu extrem de semnificativ: „După ce am ieşit din strâmtoare, dacă am fi continuat să navigăm spre vest, am fi călătorit fără să găsim altceva decât Capul celor Unsprezece Mii de Fecioare... la 52 de grade latitudine, exact spre Polul Antarctic.“ [6] Afirmaţia lui Pigafetta se baza pe informaţii care nu puteau fi obţinute decât de cineva care navigase în jurul globului la acea latitudine, sau care studiase o

hartă ce arată că în Pacific nu mai există pământ la latitudinea de 52°S. Magellan a cârmit spre nord, către ecuator, aşa că nu ar fi avut cum să descopere el însuşi că la acea latitudine nu mai exista pământ. De aceea, trebuie să fi văzut o hartă. Magellan ştia că nu era primul care naviga prin acea strâmtoare, după cum nu era nici primul care traversa Pacificul. Într-adevăr, primele corăbii spaniole care au trecut prin strâmtoare, au găsit epave ale joncilor chinezeşti, în dreptul coastei Chile.

Din nou, Fra Mauro avusese dreptate: o corabie din India înconjurase Capul Bunei Speranţe şi navigase către „insulele întunecate". Ghicitoarea din harta Piri Reis fusese, şi ea, descifrată. Patagonia şi „Strâmtoarea lui Magellan" fuseseră, într-adevăr, desenate cu mult înainte ca Magelan să ridice pânzele, dar nu de către o civilizaţie de dinainte de faraoni, aşa cum s-a sugerat,[7] nici de extratereştri, aşa cum a afirmat un alt scriitor, dintr-un mediu mai puţin academic,[8] ci de o imensă flotă-tezaur chinezească, în timpul „anilor lipsă" dintre 1421 şi 1423.

După ce a trecut prin strâmtoare, amiralul Hong Bao şi-a dus flota înspre sud, navigând la vest de insulele din Tierra del Fuego. Desenul de pe harta Piri Reis indică foarte clar traseul urmat de corăbii: în timp ce Patagonia este cartografiată foarte corect şi amănunţit, insulele din estul Tierra del Fuego nu apar deloc, indicând că flota chineză a navigat de-a lungul coastei muntoase din vest.

Am comparat harta Piri Reis cu o fotografie modernă, făcută din satelit, şi am identificat imediat golfurile şi insulele care s-au aflat în dreptul traseului urmat de corăbii către sud. Mai jos, pe coastă, Golful Cook este poziţionat corect, sugerând că amiralul Hong Bao a ancorat acolo. Din acest loc de ancorare, el trebuie să fi zărit magnificii munţi Cordillera Darwin, cu vârfurile înzăpezite, desenând un arc, la est de locul în care se afla. Ei apar pe hartă ca fiind insule separate, deoarece, de la acea distanţă, un cartograf putea zări doar vârfurile lor acoperite cu zăpadă. Am mărit harta Piri Reis, la aceeaşi scară ca a unei hărţi moderne,[9] descoperind că toate cele unsprezece „insule" dese-

nate pe harta Piri Reis la sud de Patagonia, coincid cu vârfurile munţilor de pe insulele care formează Tierra del Fuego. Lucrările mele detaliate vor apărea pe situl web.

Chinezii determinaseră deja poziţia lui Canopus pe cer, cel mai apropiat echivalent în emisfera sudică al lui Polaris în cea nordică, dar, pentru a determina poziţia sa în raport cu Polul Sud, ei trebuiau să stabilească poziţia precisă a Polului. Doar apoi aveau să poată naviga şi cartografia lumea, aşa cum o făcuseră în emisfera nordică. Dat fiind faptul că ştiau deja, din observaţiile astronomice, că cele două stele principale ale Crucii Sudului, Crucis Gamma şi Crucis Alpha, erau pe aceeaşi linie cu Polul, chinezii credeau că era suficient să navigheze în aceeaşi direcţie, pentru a atinge Polul.

Regiunile polare pot fi un loc extrem de dificil pentru un marinar. În timpul verii, există perioade de totală acalmie, cer senin şi mări calme şi albastre, presărate cu bucăţi de gheaţă, dar, când vremea se strică, valuri imense mătură punţile, iar vântul urlă prin vele, purtând fulgi de zăpadă şi bucăţi de gheaţă, care înţeapă pielea ca nişte ace. Timp de mai multe săptămâni, în timpul iernii, în acea parte a globului domneşte un întuneric deplin; chiar când soarele reapare, el nu este mai mult decât un simplu disc uşor luminos, în partea nordică a orizontului. Adesea, norii şi ceaţa îngheţată ascund fiecare formă, lăsându-l pe marinarul de veghe să îşi mijească ochii în întuneric, pentru a zări bucăţile plutitoare de gheaţă, sau vreun iceberg ridicat mult deasupra corabiei.

Cu toate acestea, ideea nu a fost, probabil, foarte înspăimântătoare pentru chinezi, care aveau o experienţă de peste opt secole în navigaţia la latitudini polare nordice şi o tradiţie de o mie de ani de navigaţie printre gheţuri: portul cel mai apropiat de Beijing, Tanggu, este acoperit de gheţuri timp de trei luni în fiecare an. Am descoperit primele dovezi că marinarii chinezi încercaseră să navigheze către Polul Sud, după ce au plecat din Golful Cook, în relatarea [10] călătoriilor unui tânăr nobil din Bologna, Ludovico de Varthema, în 1506. Ludovico de Varthema naviga între Borneo şi Java, când a auzit o poveste ciudată.

Tovarăşii săi, doi chinezi creştini şi un navigator din Indiile de Est, i-au povestit că marinari din cealaltă parte a Javei (cea chinezească) navigaseră după Crucea Sudului, până în regiuni unde era extrem de frig, iar ziua dura doar patru ore.[11] Cum ar fi putut şti asta, dacă nu navigaseră până acolo?

Harta Piri Reis a oferit şi mai multe dovezi că marinarii chinezi navigaseră către sud. La sud de Strâmtoarea Magellan, este reprezentată gheaţă plutitoare, iar pentru a fi putut să o deseneze, chinezii trebuiau să navigheze pe lângă ea. Ei se îndreptau spre sud, drept către Polul Sud. Cele două stele principale ale Stelei Sudului se aflau deasupra lor,[12] arătându-le direcţia în care trebuiau să navigheze. La circa două sute de mile de Tierra del Fuego,[13] ei au întâlnit primele bucăţi de gheaţă plutitoare, care începuseră să se îndrepte către est, desenând acel arc în formă de C, vizibil pe harta Piri Reis. Ei au încercat să continue drumul către sud, ocolind gheţurile, dar nu au reuşit, fiind obligaţi să schimbe cursul – mai întâi către est şi apoi către sud-est, încercând, de fiecare dată, să găsească un drum liber către Polul Sud. După ce au navigat încă două sute de mile spre sud,[14] au întâlnit banchiza care continua până la peninsula Antarcticii. Gheaţa desenată pe harta Piri Reis corespunde limitelor maxime normale ale gheţurilor plutitoare şi banchizei, la mijlocul verii.[15]

Amiralul Hong Bao se apropia, acum, de cercul Antarctic. La această latitudine, încep să se întâmple lucruri stranii. La Polul Sud propriu-zis, longitudinea îşi pierde semnificaţia. Ea devine un simplu punct; nu mai există alte direcţii în afară de nord. La mijlocul verii (decembrie), soarele se află permanent în nord şi este lumină tot timpul; iarna este permanent întuneric. Dificultăţile de navigaţie sunt accentuate de anomalii magnetice cauzate de Polul Sud Magnetic, care se află la mare distanţă de Polul Sud Geografic. Acest lucru trebuie să fi făcut busolele chinezeşti să o ia razna; singurele direcţii de navigare le puteau obţine acum de la cele două stele principale ale Crucii Sudului şi din latitudinea lui Canopus, dat fiind că ambele devin circumpolare – nu răsar şi nu apun niciodată, rămânând vizibile în permanenţă – sub 68°S. Datorită intensităţii luminii sale şi claritătii

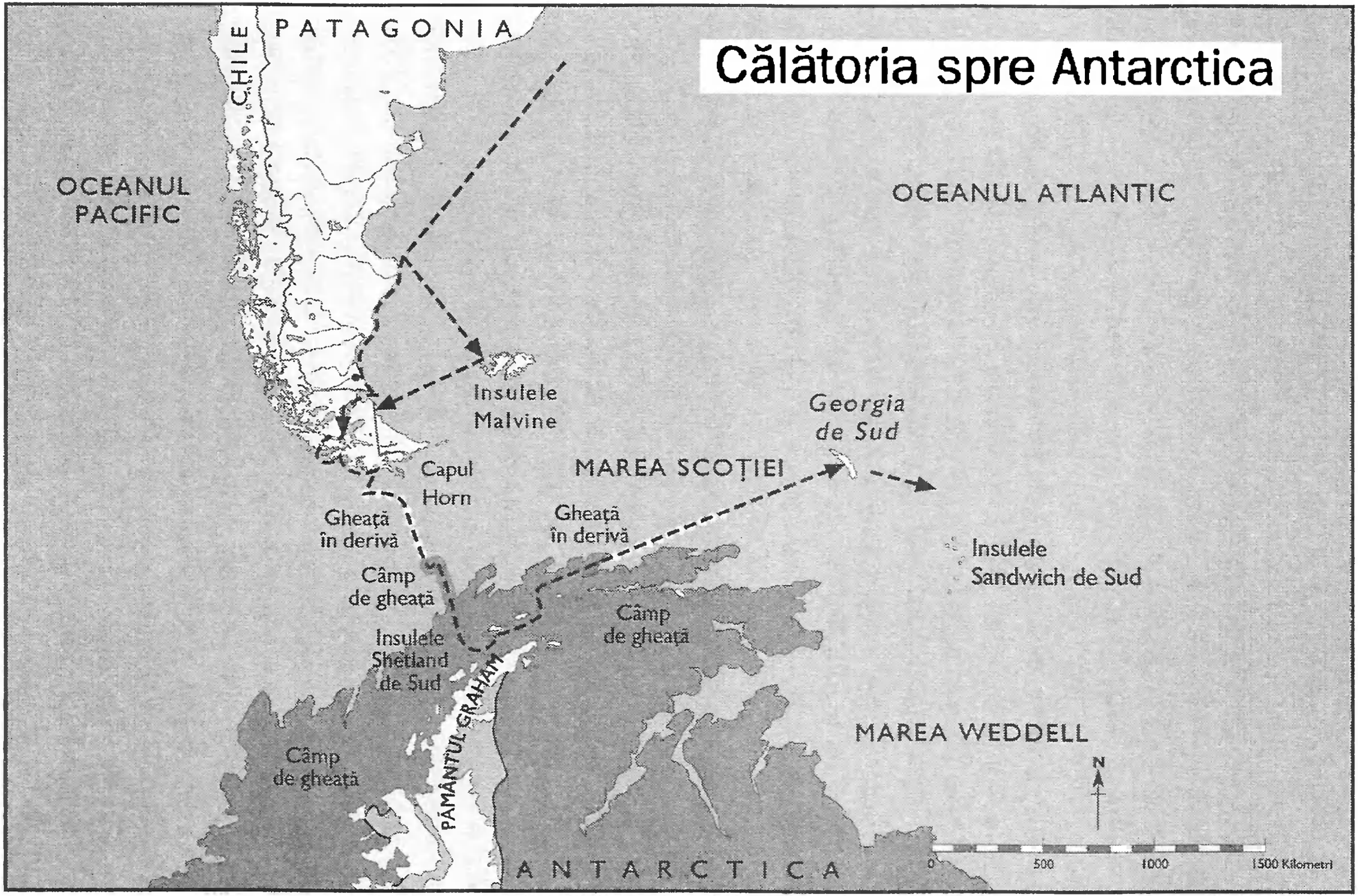
Călătoria spre Antarctica
CHILE
PATAGONIA
OCEANUL PACIFIC
OCEANUL ATLANTIC
Insulele Malvine
Georgia de Sud
MAREA SCOȚIEI
Capul Horn
Gheață în derivă
Gheață în derivă
Câmp de gheață
Insulele Sandwich de Sud
Câmp de gheață
Insulele Shetland de Sud
PĂMÂNTUL GRAHAM
MAREA WEDDELL
Câmp de gheață
ANTARCTICA
N
0
500
1000
1500 Kilometri

cerului în Antarctica, Canopus este adesea vizibilă şi în timpul zilei.

Harta Piri Reis prezintă Graham Land, extremitatea nordică a peninsulei Antarcticii, în mare parte neacoperită de gheaţă, confirmând că expediţia a ajuns în Antarctica în iulie 1422. Forma curbată a cursului gheţurilor plutitoare, care se întinde de la Capul Horn, indică faptul că marinarii chinezi au întâlnit întâi un curent dinspre est. Mai spre sud, acolo unde curentul era aproape stins, harta arată banchiza întinzându-se de la est la vest, înainte de a lua iar o formă uşor curbată către sud-vest, unde întâlnea un alt curent, ceva mai puţin puternic. Forma uniformă a acestor coaste ale banchizei arată că marinarii chinezi au avut parte de vreme bună şi că au navigat în curentul circumpolar împinşi de o briză uşoară, insuficientă pentru a sparge gheţurile. Am estimat că ei trebuie să fi avut o viteză medie de trei noduri. La acea viteză, drumul de la Capul Horn la peninsula Antarctica ar fi durat aproximativ paisprezece zile.

Pe harta Piri Reis era desenat un grup de insule într-un loc unde, în realitate, nu există nici una. Ca formă, ele seamănă cu Insulele South Shetland şi mă întrebam dacă, într-adevăr, ele erau desenate pe hartă. Chinezii puteau măsura cu precizie latitudinea, folosindu-se de Canopus, dar încă nu puteau determina cu aceeaşi precizie longitudinea, iar eu a trebuit să corectez din nou poziţia insulelor desenate pe harta Piri Reis, ţinând cont de deplasarea apei pe care naviga flota chineză, la fel cum procedasem cu harta Kangnido, a Africii. Calculând o viteză medie a curentului de două treimi de nod, în direcţia opusă lor, în drumul chinezilor către sud, insulele de pe harta Piri Reis ar fi, în realitate, la patru sute de mile spre vest faţă de locul în care ele au fost plasate iniţial – exact poziţia Insulelor South Shetland.

Ştiam, din harta Piri Reis, că marinarii chinezi trebuie să fi ajuns în Antarctica dinspre nord-est şi că ei trebuie să fi acostat pe latura de sud-vest a Insulelor South Shetland. Trei dintre aceste insule sunt cartografiate cu mare precizie: Insula Snow (Zăpezii), în vest, Insula Deception (Înşelăciunii), în formă de potcoavă, în sud şi patru munţi de pe Insula Livingstone, în nord. O

notă lângă Insula Deception anunţă că „Aici este fierbinte". La prima vedere, este un comentariu straniu, dacă se referă la o insulă acoperită de gheţuri în Antarctica, dar Insula Deception este vulcanică şi activă. Vasele de croazieră moderne ancorează în lagună, pentru a le permite turiştilor să se scalde în apele fierbinţi din Benjamin Cove.

Cu excepţia Insulei Deception, Insulele South Shetland sunt un pustiu nelocuit, înţesat cu stânci acoperite de zăpadă, gheţari şi câmpii de gheaţă, fără măcar un fir de iarbă. Aşa cum ştiam din vremea în care eu însumi navigasem, pe submarine, în regiunile polare, frigul poate fi atât de aspru, încât obiectele de metal ţi se lipesc de piele. Pentru a nu smulge pielea, trebuie să încălzeşti degetele. De obicei, singurul mod în care poţi face asta, este să urinezi pe degete, dar, dacă o faci în bătaia vânturilor din Antarctica, rişti o degerătură foarte dureroasă. Chinezii s-au îngrămădit, probabil, sub punte, încercând să se încălzească printre caii, porcii şi câinii lor, întorcându-se pe punte pentru cât mai scurt timp cu putinţă. Proviziile lor de orez trebuie să fi fost acoperite şi păstrate cu grijă, pentru a preveni stricarea grânelor, iar secţiunile inundate ale calelor (în care îşi ţineau peştii şi vidrele dresate) au fost, probabil, golite, pentru a evita mărirea volumului apei îngheţate, care ar fi rupt în bucăţi corabia. Mai mult, în aceste condiţii extrem de potrivnice, cartografierea precisă a acestei părţi a grupului de insule trebuie să fi necesitat o perioadă considerabilă de timp. De ce se necăjiseră chinezii cu asta? Am început să mă întreb dacă ei ajunseseră, cu adevărat, până acolo. Apoi am găsit răspunsul la care ar fi trebuit să mă gândesc de la început. Ei navigaseră în Antarctica pentru a ajunge exact sub crucis Alpha, steaua principală a Crucii Sudului.

Nu puteam decât să mă minunez de dibăcia marinarilor chinezi de acum multe secole. Momentul în care astronomii chinezi au determinat poziţia Stelei Canopus şi a Crucii Sudului a fost un moment esenţial în istoria cunoştinţelor omului despre globul pământesc. Ştiind circumferinţa Pământului, ei puteau acum să calculeze adevărata poziţie a Polului Sud. Observând diferenţa dintre direcţia indicată de Crucea Sudului şi cea a

Localizarea Crucii Sudului. Porţiunea mai întunecată reprezintă zonele desenate pe harta Piri Reis; zonele deschise la culoare sunt cele ilustrate de hărţile moderne ale Amiralităţii.

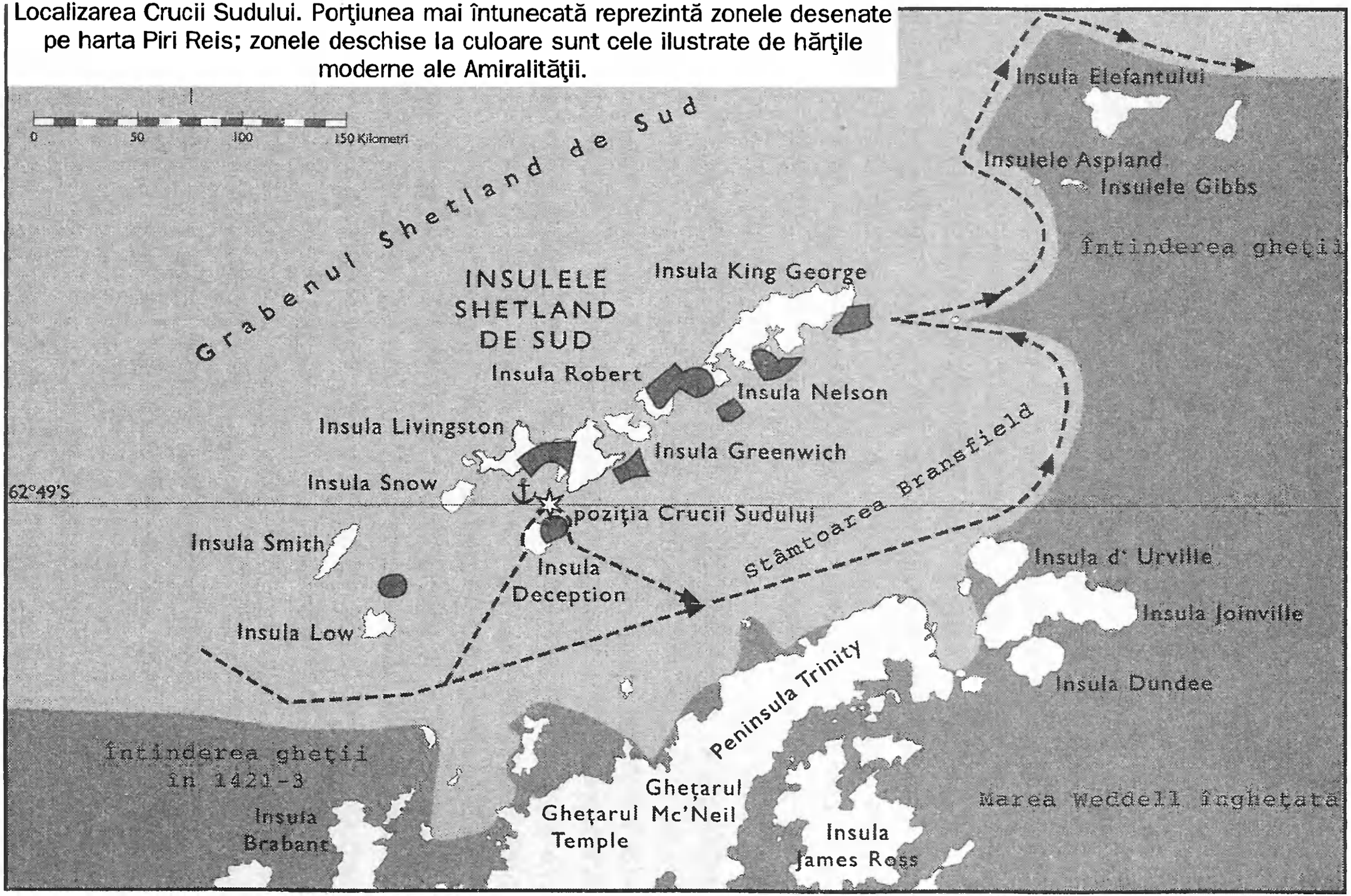

busolelor lor, puteau stabili poziţia Polului Sud magnetic şi, astfel, să facă ajustările necesare ale busolelor. În 1421 – 1423, stelele Crucii Sudului şi Canopus puteau fi observate până la 28°N – latitudinea Insulelor Canare – unde era vizibilă şi Polaris.[16] O dublă verificare, pentru confirmarea corectitudinii latitudinilor, putea fi făcută prin comparaţia latitudinilor obţinute prin raportarea la Canopus, respectiv, Polaris. *Wu Pei Chi* confirmă că, într-adevăr, navigatorii chinezi aveau acest obicei, în timp ce portughezii nu au adoptat această metodă de calcul al latitudinii timp de încă cincizeci de ani.

Chinezii puteau, acum, să navigheze cu maximă precizie şi în emisfera sudică, aşa cum o făceau deja în cea nordică. Rămânea nerezolvată doar problema longitudinii. Odată ce puteau calcula corect latitudinile în emisfera sudică, chinezii puteau desena hărţi într-o formă mult mai uşor de utilizat – nu sub formă de tabel, sau ca listă de instrucţiuni de navigare, aşa cum era *Wu Pei Chi*, ci ca descriere geometrică recognoscibilă. O notă ataşată hărţii lui Piri Reis confirmă această schimbare: „Această hartă a fost desenată... din aproximativ douăzeci de hărţi şi mappae mundi...care arată ţările Sint, Hint şi Cin [China] desenate geometric... Reducând aceste hărţi la o singură scară, aceasta este forma finală care a fost obţinută.“ [17]

Momentul în care au descoperit o metodă de cartografiere precisă a lumii întregi, într-o formă recognoscibilă, trebuie să fi fost un moment plin de emoţie şi entuziasm pentru astronomii, navigatorii şi cartografii chinezi, la fel cum a fost pentru europeni momentul în care au făcut aceleaşi descoperiri, în 1473. Flotele chineze puteau acum să călătorească în întreaga lume, folosind latitudinea lui Canopus ca punct de referinţă. Rezolvaseră una dintre principalele sarcini primite de la împărat. Puteau, acum, să înfrunte gerul muşcător, pentru a se bucura de o baie fierbinte în laguna din Insula Deception, să adune pinguini drept hrană şi să taie blocuri de gheaţă pentru apă de băut. Acesta era momentul în care să se bucure de o damigeană de vin de orez şi să se ospăteze cu câţiva porci, înainte de a porni din nou la drum, pentru a explora continentul Antarcticii, spre sud.

Pe măsură ce joncile navigau prin strâmtoarea care separă Insulele South Shetland de peninsula Antarctica, insulele vor fi rămas vizibile la treizeci şi cinci de mile spre nord-vest, în timp ce continentul era la douăzeci de mile spre sud. De la acea distanţă, ei zăreau doar munţii, dar i-au localizat cu o eroare minimă. Cartografierea Antarcticii a fost făcută cu o precizie egală. Am putut identifica şaizeci şi trei de forme de relief mai vizibile ale continentului Antarcticii, pe harta Piri Reis. Desenele mele detaliate vor apărea pe situl de Internet. Un singur lucru părea nelalocul lui – un şarpe ciudat, înfăţişat stând pe gheaţa de pe Elephant Island (Insula Elefantului). Dar foca-leopard aduce puţin cu un şarpe, atunci când alunecă pe gheaţă şi, la fel ca şerpii, focile-leopard au colţi. La est de Elephant Island, Marea Weddel era desenată ca fiind gheaţă solidă, iar, în realitate, ea este, într-adevăr, acoperită de gheaţă tot timpul anului. Cartografierea zonei a fost făcută cu o precizie remarcabilă.

Nu mai aveam nici o urmă de îndoială. Nu mai era nevoie să apelezi la egipteni antici sau la extratereştri pentru a explica felul în care harta Piri Reis descria cu asemenea precizie Antarctica, cu patru sute de ani înainte ca primii europeni să ajungă în zonă. Informaţiile provin de la observatorii de la bordul flotei amiralului Hong Bao, în 1422, care cartografiau poziţia exactă a Stelei Sudului.

Harta Piri Reis arăta încă o cruce cardinală, mai mică, la sud-est de Insulele Falkland şi la nord-est de Insulele South Shetland. Centrul acestei roze secundare corespunde insulei Bird, insula din nord-vestul grupului South Georgia. Aşa cum arată şi numele, Bird Island (Insula Păsărilor) este populată de mii de păsări de mare, care o folosesc drept punct de plecare în călătoriile lor după hrană, în apele bogate în peşte şi plancton ale Oceanului Antarctic. Insula este foarte mică, cu o lungime de două mile şi o lăţime de maxim jumătate de milă, mărginită de stânci de o mie de picioare în nord, dar cu plaje nisipoase în partea de sud.

Roza arăta că Bird Island fusese folosită drept punct de reper pentru cartografii chinezi. Odată stabilit cursul flotei şi distanţele

acoperite între Insulele Falkland şi South Shetland, ei puteau minimiza erorile de longitudine, raportându-se la cele trei elemente. Am aplicat aceeaşi scară folosită pentru măsurarea Patagoniei, descoperind că distanţele de pe harta Piri Reis între Insula Deception în Antarctica şi Bird Island erau corecte. Singura eroare era că, atât Insulele South Shetland, cât şi South Georgia, erau localizate mai la est decât ar fi trebuit să fie. Din nou, curentul circumpolar era de vină pentru eroarea de longitudine.

După ce a cartografiat Bird Island, amiralul Hong Bao nu mai avea altă variantă decât să continue să navigheze către est, navigând sub Canopus, deoarece, la aceste latitudini, Vânturile Paralelei Patruzeci îi împingeau vasele către est. Aceste vânturi pun la încercare curajul celui mai brav marinar. Ele urlă deasupra mării învolburate, ridicând ziduri imense de apă înspumată, aruncând jerbe de apă prin aer. Marinarii au lucrat, probabil, înghețaţi şi uzi până la piele, urlând până au răguşit, în încercarea de a se face auziţi printre vâjâiturile vântului, scârţâitul joncilor şi gemetele lemnului, pe măsură ce calele se arcuiau, în urletele şi şuierăturile valurilor care se spărgeau peste punţi, scurgându-se apoi pline de spumă. Prova trebuie să fi scăpat din încleştarea unui val uriaş doar pentru a se afunda în următorul. Probabil, marinarii au avut un foarte scurt răgaz şi sub punte, cu hainele permanent pline de apă şi cu tangajul şi ruliul vasului atât de brutale, încât orice clipă de somn era imposibilă.

Împins către est de vânturile furioase, amiralul Hong Bao nu a ancorat decât când a găsit următoarea bucată de pământ, pe linia 52°40'S, permiţându-i să cartografieze zona cu precizie, aşa cum o făcuse în America de Sud. Dar, călătorind spre vest la această latitudine, nu întâlneşti nici o bucată semnificativă de pământ, doar câteva insuliţe împrăştiate. Într-un sfârşit, după o călătorie de circa cinci mii de mile în oceanele sudice, în timpul căreia a păstrat mereu deasupra strălucirea gălbuie a lui Canopus, numărul tot mai mare de păsări de mare – albatroşi, pescăruşi şi petreli – îl vor fi atenţionat că se apropie de o masă de pământ, iar oamenii de veghe vor fi zărit, în sfârşit, vulcanul

Mawson's Peak de pe Insula Heard, ridicându-se deasupra unui grup de insule mai mici, la doar cincisprezece mile spre sud. Acum putea să găsească un nou punct de reper pentru cartografii săi.

Insula Heard le părea, probabil, departe de a fi ospitalieră amiralului Hong Bao şi oamenilor săi. Este acoperită de gheţuri şi, în mare parte, malurile sale sunt acoperite de sloiuri ascuţite. Există doar câteva petece de iarbă aspră, muşchi şi licheni, dar 80% din suprafaţa insulei se află în permanenţă sub gheaţă. Cu toate acestea, un grup de insule ceva mai primitoare, Insulele Kerguelen – numite aşa după francezul Le Comte Yves de Kerguelen-Tremarec, căruia îi este atribuită descoperirea lor pe 12 februarie 1772 – se găsesc la trei sute de mile spre nord. Vânturile principale din acea regiune permiteau navigarea joncilor cu vele pătrate către Insulele Kerguelen dinspre vest – mai precis, dinspre America de Sud, de unde venea flota lui Hong Bao.

Am găsit o serie de dovezi independente,[18] care confirmau că flota lui Hong Bao ajunsese în insule: *Dicţionarul Biografiei Ming*, care menţionează „unele dintre vase au ajuns într-un loc numit Habuer, care poate fi acelaşi cu Insulele Kerguelen din Oceanul Antarctic."[19] Insula Ha-bu-er este şi ea arătată pe harta chineză Mao Kun, care face parte din *Wu Pei Chi*, compilată în jurul anului 1422,[20] împreună cu o notă, conform căreia „furtunile au împiedicat flota să navigheze în continuare spre sud". Hong Bao găsise mai multe noi pământuri.

Dominată de Muntele Ross, înalt de şase mii de picioare, insula principală din grupul Kerguelen este suficient de pustie pentru a fi descrisă de căpitanul Cook drept „Insula Dezolării". Timp de trei sute de zile pe an, peste insulă cad ploaia, lapoviţa sau zăpada şi 30% din suprafaţa insulei este în permanenţă acoperită de gheaţă; cu toate acestea, malurile sunt bogate în pinguini şi morse, iar verzele din Kerguelen, plante foarte valoroase pentru marinari, cresc printre ierburi şi muşchi. O specie înrudită cu varza noastră indigenă, varza de Kerguelen este bogată în vitamina C, fiind foarte căutată de echipajele bale-

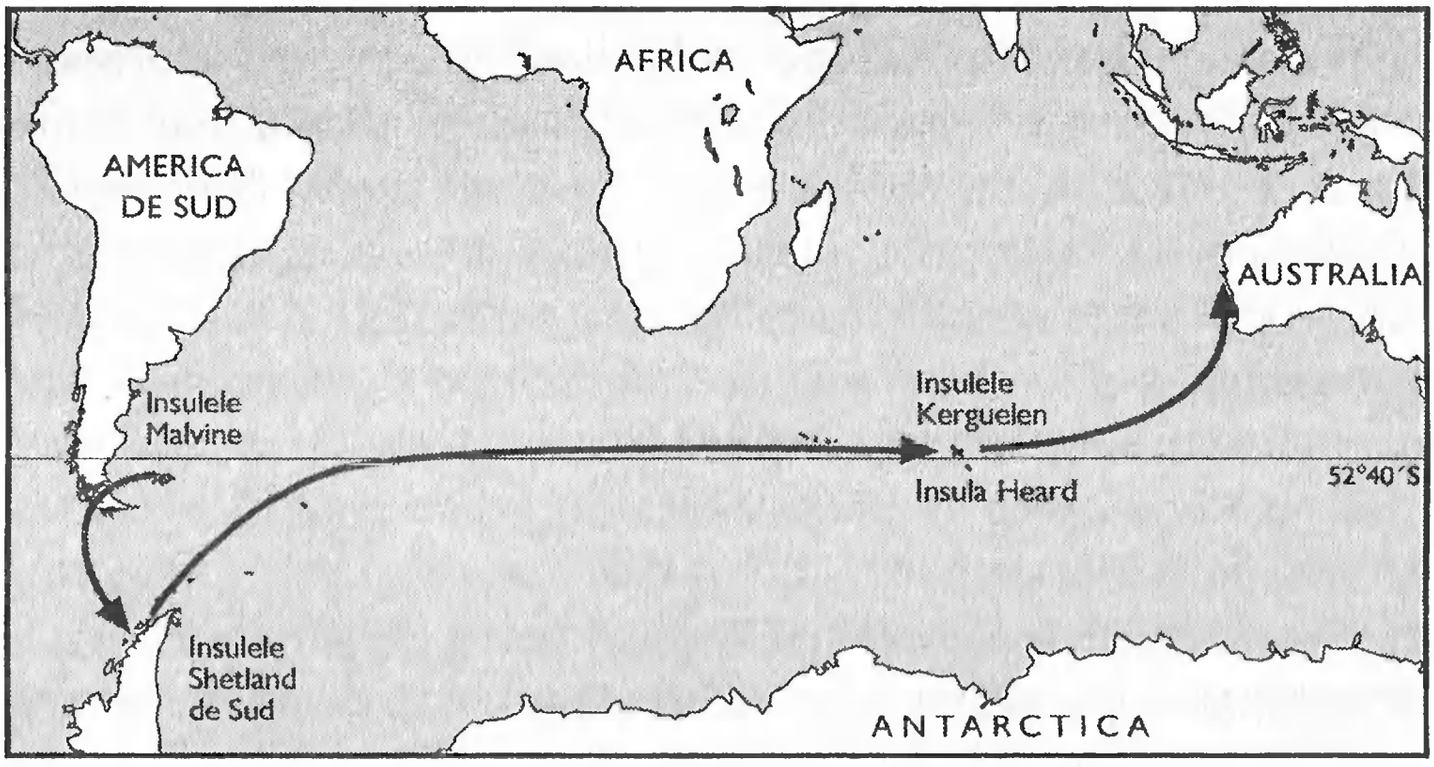

Călătoria lui Hong Bao spre Australia

nierelor şi ale vânătorilor de foci în secolele următoare, pentru a preveni scorbutul. Echipajul lui Hong Bao suferea, în mod sigur, de scorbut, după călătoria-maraton prin oceanele sudice şi vor fi adunat cât mai multe verze cu putinţă, dar solul deşertic al insulei nu oferea nici pe departe cantitatea necesară pentru miile de marinari ai flotei. Căutarea de provizii proaspete avea să devină urgentă.

Revelaţia că marinarii chinezi descoperiseră Ha-bu-er/Insulele Kerguelen mă umpluse de entuziasm, deoarece, după părăsirea insulei, joncile lui Hong Bao nu ar fi putut naviga decât într-o singură direcţie. Aşa cum menţionează şi Mao Kun, vânturile Paralelei Patruzeci ar fi împiedicat orice vas să navigheze în continuare către sud, la fel cum l-ar fi oprit să pornească spre nord, sau să se întoarcă pe drumul parcurs, spre vest. Astfel, joncile chinezeşti au fost împinse spre est, pe valuri uriaşe, printr-un coridor maritim care le-a condus direct către coasta de sud-vest a Australiei. Nu mă îndoiam că Hong Bao ajunsese în Australia, aşa că m-am întors la Biblioteca Britanică, pentru a căuta o hartă a acelui continent, cartografiată înainte ca primii europeni să ajungă acolo.

Australia nu este desenată pe harta Piri Reis, dar apare pe altă hartă, foarte timpurie, aflată la Biblioteca Britanică. Harta a fost desenată de Jean Rotz, numit „Hidrograf al regelui“ de către

Henric al VIII-lea al Angliei şi a fost inclusă în *Boke of Idrography*, prezentată de Rotz regelui în 1542, cu două secole înainte de „descoperirea" Australiei de către căpitanul Cook. Rotz venea din Şcoala de Cartografie Dieppe, celebră în toată Europa pentru precizia şi calitatea hărţilor pe care le producea. El era cel mai bun cartograf al timpului său, renumit pentru meticulozitatea cu care desena noi pământuri. Niciodată nu a inventat sau născocit ceva; ceea ce apare pe hărţile sale este exact ceea ce a studiat pe alte hărţi mai vechi.

Este un fapt acceptat[21] că Rotz, la fel ca ceilalţi cartografi ai Şcolii Dieppe ai acelor vremuri, a copiat hărţi portugheze mai vechi. Stilurile în care sunt realizate Harta lui Piri Reis şi cea a lui Jean Rotz sunt foarte asemănătoare; ambele folosesc nume portugheze pentru a descrie pământurile proaspăt descoperite. Harta Rotz arată Malaezia, Cambodgia, Vietnam şi China până sus la Hong Kong-ul modern şi întreaga coastă a fost extrem de bine reprezentată. Golful Persic, India şi Asia de sud-est sunt, de asemenea, foarte uşor de recunoscut. Harta originală nu putea fi desenată decât de cineva care avea cunoştinţe solide despre coastele Oceanului Indian, ale Chinei şi Indochinei. Asta i-a exclus, din start, pe portughezi, deoarece, deşi harta lui Rotz era realizată după călătoria lui Magellan în jurul pământului, nici Magellan, nici exploratorii portughezi care i-au urmat, nu au petrecut suficient timp pe coastele chineze pentru a le putea cartografia cu asemenea precizie impresionantă. Ţinta lor erau Insulele Mirodeniilor; se îndreptau mult mai spre sud, către Insulele Molluca. Dacă autorul hărţii era portughez, înseamnă că şi el copiase alt original, şi mai vechi.

În ciuda preciziei cu care Rotz descrisese coastele Chinei, Asiei, Indiei şi Africii, mulţi istorici nu au reuşit să identifice o masă de pământ mare, necunoscută, pe care Rotz o plasase la sud de ecuator. Ea este formată din două insule, „Java mică", la sud de Sumatra, şi „Java mare", un continent imens, care se întinde de lângă ecuator spre Polul Sud. La capătul său nordic, continentul are o proeminenţă care aduce cu Capul York, cel mai nordic vârf al Australiei. Partea nord-estică a acestui continent

sudic seamănă şi ea cu coasta nord-estică a Australiei, dar pământul desenat pe harta Rotz se întinde mult mai mult spre sud-est decât Australia.

Teoriile lui Ptolemeu – astronom, matematician şi geograf care a trăit în Alexandria, în Egipt, cam între 87-150 d.Hr. – fuseseră redescoperite spre sfârşitul Evului Mediu. Credinţa lui Ptolemeu în simetria stelelor şi a planetelor îl duseseră spre o teorie descrisă în cartea sa *Geographia*, conform căreia trebuie să existe o masă terestră substanţială în sudul planetei, pentru a „echilibra" continentele Europei şi Asiei din emisfera nordică. Prima mea presupunere a fost că, atunci când a desenat pământul din sudul depărtat, cartograful iniţial al hărţii Rotz s-a bazat nu pe observaţie, ci pe presupunerea lui Ptolemeu, dar asta intra în contradicţie cu reputaţia lui Rotz. Pentru moment, a trebuit să las această ghicitoare deoparte şi să mă concentrez asupra coastei de sud-vest a insulei „Java mare", care era desenată cu mult mai multă precizie. Forma coastei se potriveşte cu ipoteza conform căreia flota lui Hong Bao a acostat lângă Bunburz-ul de astăzi, la o sută de mile spre sud faţă de Perth, în Australia de vest. Vântul dominant şi curenţii l-ar fi împins, apoi, în susul coastei, spre un punct de ancorare în estuarul râului Swan, care separă astăzi Perth şi Fremantle, arătat pe harta Rotz ca o adâncitură pronunţată.

Verzele Kerguelen culese vor fi fost de puţin ajutor în combaterea scorbutului în rândurile echipajului flotei, dar în Australia de sud-vest vor fi găsit provizii bogate în vitamina C în tufişurile cu fructe de pădure din acea zonă. Pinguini albaştri şi raci de mană abundau, de asemenea, în acea parte; quokka (specie de canguri pitici) erau lenţi, timizi şi uşor de prins, iar copacii jarrah, marri şi karri vor fi oferit suficientă cherestea pentru repararea joncilor. Deşi harta Rotz înfăţişează şi coastele de est şi de nord ale Australiei cu mare precizie, coasta de vest nu este desenată spre sud decât până la Bunbury, unde se opreşte foarte brusc. Cel mai plauzibil motiv pentru această întrerupere bruscă a cartografierii este, după mine, faptul că jonca trimisă de amiralul Hong Bao pentru a observa coasta de vest a Australiei s-a

scufundat lângă Warrnambool, în Victoria de astăzi, în sud-estul Australiei, unde a fost, într-adevăr, găsită o epavă acum 166 de ani, epavă ce putea foarte bine să fi fost una dintre joncile din flota lui Hong Bao.

În 1836, trei vânători de foci au navigat pe noroiosul râu Hopkins şi au continuat să meargă spre vest, prin micile estuare şi lagune de pe coastă. Acolo unde râul Merri se varsă în mare, ei au găsit o epavă a unei corăbii foarte vechi, cunoscută de atunci drept „Corabia din Mahon", din pricina cherestelei folosite pentru construcţia vasului. Şapte ani mai târziu, căpitanul Mills, un căpitan de port din apropiere, a inspectat epava la însărcinarea administraţiei oficiale. El a fost uluit de duritatea lemnului; când a încercat să taie o bucată, cuţitul său s-a dovedit inutil, „ricoşând ca dintr-o bucată de fier".[22] Corăbiile europene nu erau construite din lemn de mahon – numele generic folosit în epocă pentru toate speciile de copaci cu lemn de esenţă tare, de culoare arămiu-maronie – pentru că în Europa nu existau astfel de copaci, dar corăbiile chinezeşti erau construite din lemn de tek, un lemn de esenţă tare de culoare arămie, din pădurile din Annam. Căpitanul Mills a fost, de asemenea, uimit de originea vasului: „M-a izbit faptul că era un model de corabie nefamiliar, care, în unele privinţe, nu respecta regulile de construcţie aşa cum le cunoaştem noi... În ceea ce priveşte naţionalitatea epavei, nu vreau să emit un verdict... aş spune doar că epava în discuţie nu are niciuna dintre cele două naţionalităţi [spaniolă sau portugheză]".[23]

Douăzeci de ani mai târziu, epava a fost examinată de o australiancă, d-na Manifold, unul dintre alţi douăzeci şi cinci de oameni care şi-au consemnat impresiile despre epavă. Ea a fost impresionată de stâlpii interiori, „ţepeni şi solizi".[24] Sunt convins că este vorba de o corabie din flota lui Hong Bao.[25] Tribul aborigen Yangery, care, pe vremea aceea, trăia pe continent în apropiere de locul în care a eşuat corabia, are o legendă despre „oameni galbeni", care au venit să trăiască alături de ei, cu mult timp în urmă.[26] Mulţi observatori au comentat asupra caracteristicilor faciale distincte şi asupra culorii aborigenilor din această mică zonă din Australia de Sud. În aşteptarea rezultatelor datării

cu carbon, care să determine data la care a avut loc naufragiul navei, putem cel puţin să presupunem că marinarii de la bordul corabiei trimisă de amiralul Hong Bao să cartografieze coasta de sud a Australiei au naufragiat şi că unii dintre marinari şi concubinele lor au reuşit să ajungă la ţărm, unde au trăit alături de aborigeni. Profesorul Wei Chuh-Hsien (Wei Chu Xian) merge mai departe, considerând că oamenii naufragiaţi la Warrnambool au călărit în susul văilor râurilor Murray, Darling şi Murrambidgee, până la ceea ce este acum Cooktown, lăsând urme ale trecerii lor pe acolo.[27] Teoria profesorului Wei pare să se potrivească cu harta lui Toscanelli din 1474, care prezintă râurile explorate de cavaleria chineză.

În martie 1423, flotele chineze erau pe mare de doi ani şi navigaseră în colţurile cele mai depărtate ale oceanelor. Amiralii Hong Bao şi Zhou Man îndepliniseră cea mai mare parte a însărcinărilor pe care le primiseră – localizarea lui Canopus şi a Crucii Sudului, precum şi cartografierea emisferei sudice – dar, dintr-un punct de vedere, călătoria nu decursese conform planului. După ce au părăsit Oceanul Indian, amiralii se aşteptau să întâlnească potentaţi străini şi să le ofere în dar mătăsuri fine şi porţelanuri, introducând ţările lor în sistemul de vasalitate al Chinei. Popoarele întâlnite, însă, nu erau obişnuite cu negoţul şi păreau să nu aibă regi. Tribul Bantu din Africa de Sud, aborigenii din Australia şi oamenii goi din Patagonia nu ştiau să folosească mătăsuri şi porţelanuri, iar locurile ca Antarctica sau Insulele Capului Verde erau nelocuite. Viaţa din ţinuturile vizitate de chinezi era mult mai primitivă decât se aşteptaseră şi, de aceea, calele joncilor lor trebuie să fi fost în continuare pline cu bogăţia de mătăsuri şi porţelanuri. Înainte de a ridica pânzele şi a pleca din vestul Australiei, Hong Bao trebuie să fi ştiut că încă mai avea ocazia de a face negoţ cu bunurile de pe corăbiile sale înainte de a ajunge acasă, întrucât Insulele Mirodeniilor şi marele port comercial din Malacca erau suficient de aproape de el.

Harta Rotz prezintă vestul Australiei, Sumatra, peninsula Malay, Indochina şi coasta de vest a Borneo cu o precizie nota-

bilă. Acest lucru sugerează că, după ce a navigat spre vest din Perth, vasele rămase în flota lui Hong Bao au înconjurat Sumatra, au acostat la Malacca, unul dintre porturile comerciale cele mai importante din Oceanul Indian, iar apoi au pornit spre casă prin Marea Chinei de Sud, navigând pe lângă coasta vestică a Borneo – coasta de est nu este cartografiată – şi la vest de Filipine, înainte de a ajunge, în sfârşit, acasă, pe 22 octombrie 1423.

Flota amiralului Hong Bao a fost prima care a navigat prin Strâmtoarea Magellan. El a descoperit continentul Antarctica şi a atins Australia de sud, cu peste două secole înainte ca Abel Tasman (1603 – cca 1659) să descopere insula Tasmaniei, care îi poartă numele. Călătoria amiralului Hong Bao este mai mult decât demnă de o comemorare în vremurile moderne. El a făcut una dintre marile călătorii din istoria explorării planetei, iar numele său merită amintit şi omagiat. Dar, realizările chinezeşti nu se opreau aici. Pe când Hong Bao se pregătea să se întoarcă în triumf în ţară, o altă flotă chineză, comandată de amiralul Zhou Man, naviga şi ea la latitudini sudice, îndreptându-se către Australia din direcţia opusă, traversând Pacificul cu un secol înaintea lui Magellan.

IV

CĂLĂTORIA LUI ZHOU MAN

7

AUSTRALIA

Sarcina lui Yhou Man consta în supravegherea lumii din vestul Americii de Sud; aidoma Amiralului Hong Bao, care navigase spre est, Zhou Man a avut nevoie de puncte de referinţă „ancorate“ la 52°40'S, pe măsură ce traversa oceanul dincolo de Canopus. Dar, pe măsură ce flota sa înainta pe apele Pacificului, se pare că joncile cu velatură pătrată au întâlnit curentul rece Humboldt şi au fost purtate spre nord de-a lungul coastei actualului stat Chile. Urmând drumul deschis de chinezi, Magellan, Carteret, Bougainville şi nenumăraţi alţi exploratori au trăit aceeaşi experienţă. Desenarea Anzilor pe harta Piri Reis [1] este dovada clară a faptului că aşa s-a întâmplat şi cu flota lui Zhou Man, dar încă nu ştiam cât de mult înspre nord călătoriseră chinezii şi dacă ajunseseră în Peru sau dacă îi întâlniseră pe incaşi, una dintre cele mai mari civilizaţii ale Americii de Sud în perioada pre-columbiană.

Cândva, a existat un document chinezesc de mare ajutor care scăpase distrugerilor iniţiate de către mandarini. Dr. Wang Tao de la Şcoala de Studii Orientale şi Africane din Londra mi-a vorbit de un roman scris în 1597 despre călătoriile lui Zheng He, *Hsi-Yang-Chi* (*Xi Yang Ji*). După publicare, acesta devenise extrem de popular în China, dar în prezent este o raritate, dat fiind că exemplarul deţinut de Şcoala de Studii Orientale şi Africane este unic în lume. Deşi scris la mai bine de două secole după călătoriile pe care le descrie, cea mai mare parte constând în aventuri fanteziste, autorul a făcut un mare serviciu cercetătorului modern prin oferirea unei liste detaliate asupra tributului plătit chinezilor de barbarii întâlniţi în cursul călătoriilor. Descrierile sunt diferite de listele de bunuri menţionate de Ma Huan (care nu a navigat niciodată dincolo de Oceanul Indian), sugerând că autorul s-a bazat pe o altă sursă, dispărută acum, însă minuţiozitatea şi ciudăţeniile listei impresionează puternic:

> O pereche de ochi de balenă, denumiţi în mod obişnuit perle cu ochi strălucitori.
>
> Două mustăţi de plătică. Acestea sunt lucioase şi pot fi utilizate ca ace de păr sau cercei. Preţul e foarte mare.

O pereche de cămile ce pot călători o mie de *li* [patru sute de mile – probabil o referire la distanţa pe care animalele o puteau acoperi fără a avea nevoie de apă].
Patru cutii cu salivă de dragon [ambră cenuşie].
Opt cutii cu tămâie.
Patru perechi de boluri din porţelan cu peisaje pictate. În acestea este un peisaj: turnând apă în bol, munţii devin albaştri iar apa verde.
Patru perechi de boluri din porţelan pictate cu flori şi plante. În acestea sunt flori şi plante. Turnând apă în ele, acestea par a se mişca şi undui.
Patru perechi de boluri din porţelan pictate cu pene de păsări. În acestea sunt pene de păsări, şi, turnând apă în ele, acestea par a zbura. [2]

Este evident că aceste boluri i-au impresionat pe chinezi, care se mândriseră cu faptul că făceau cel mai frumos şi cel mai fin porţelan din lume. Aceste boluri erau, cu siguranţă, mai frumoase. Umplute cu apă deveneau transparente, scenele pictate în interior putând fi văzute prin porţelan. Era dincolo de posibilitatea oricărui stat indian, african sau islamic, din acea perioadă sau din orice eră anterioară, de a produce ceramică de o asemenea calitate, iar europenii au descoperit tehnologia producerii porţelanului fin abia la începuturile secolului al XVIII-lea. În vremurile acelea, singurul porţelan cu acea fineţe venea din Cholula (în Mexicul modern); când l-au întâlnit conchistadorii spanioli, împăratul aztec Montezuma II (1480 – 1520) mânca din vase de Cholula. Porţelanul era subţire chiar ca o coajă de ou, extrem de scump şi căutat, şi era exportat din Cholula spre coasta Pacificului şi America de Sud.

În vremea călătoriilor chinezilor, Cholula era la apogeul dezvoltării sale, producând cantităţi uriaşe din acest porţelan renumit şi construind piramide mai mari decât cele din Egipt. Presupunând că „perechea de cămile" consta din lame (camelide), tot ce era menţionat în lista de tribut, inclusiv ambra cenuşie (obţinută din balene mici numite caşaloţi), putea fi găsit în nor-

dul Peru-ului. Când spaniolii au acostat prima oară, au găsit acolo găini asiatice şi acesta este cel puţin un argument în favoarea ideii că ar fi putut fi lăsate acolo de flota lui Zhou Man în urma unui schimb de daruri cu incaşii iubitori de păsări. Ulterior, am ajuns la o dovadă copleşitoare a călătoriilor pre-columbiene dintre China şi Americi în Mexico, Guatemala, Columbia, Ecuador şi Peru, pe care o voi prezenta mai târziu.

M-am întors la încercarea de a trasa cursul urmat de Zhou Man. După ce a părăsit Peru, flota sa trebuie că a fost purtată de curentul ecuatorian până în nord, spre Ecuador, unde curentul îşi schimbă brusc direcţia spre vest şi poartă marinarii de-a curmezişul Pacificului, direcţie pe care explorator după explorator au fost purtaţi în secolele următoare. În secolul al XVI-lea, Don Luis Arias, un trimis spaniol în America de Sud, a trimis regelui o dare de seamă în care povestea o legendă sud-americană, despre o traversare a Pacificului dinspre Chile anterioară călătoriilor europene de descoperire, traversare efectuată de „oameni cu pielea deschisă la culoare sau albă... care purtau îmbrăcăminte albă ţesută“. [3]

Cursul urmat de flotă probabil a trecut prin arhipelagul Tuamotu, la patru sute de mile în vestul Americii de Sud. În 1606, Pedro Fernandez de Quirós (1565 – 1615), un explorator portughez care servea Coroana spaniolă, a acostat în Atolul Hao, din arhipelagul Tuamotu. [4] Acolo a întâlnit o bătrână care purta un inel din aur cu smarald. I-a oferit un schimb de bunuri, dar ea i-a tratat oferta cu dispreţ – inelul era mult mai valoros. Nici aur şi nici smaralde nu se găsesc pe mii de mile în jurul arhipelagului Tuamotu, dar este bine documentat faptul că astfel de inele se exportau în perioada timpurie a dinastiei Ming şi că erau oferite drept cadouri de către ambasadorii lui Zhu Di. Piramide în trepte au fost descoperite de-a lungul acestei căi sud-vestice precum şi în Australia, iar primii europeni care au ajuns în Fiji au constatat că cineva extrăsese cupru înaintea lor – operaţiune pe care localnicii nu o cunoşteau. Probabil că polinezienii transportaseră artefacte peste Pacific, în canoele lor, dar acest lucru nu explică prezenţa găinilor şi a artefactelor chinezeşti găsite în

Americi sau uriaşul volum de mărfuri transportate din Americi spre Pacific. Aş sugera că singura explicaţie logică constă în faptul că acestea au fost transportate de joncile unui galion chinezesc şi de ambarcaţiunile negustorilor care le însoţeau.

Când acei călători legendari au atins coasta Pacificului mijlociu în Samoa, au constatat bifurcarea curentului ecuatorial de sud în acel loc, fenomen existent şi astăzi. Partea de nord a curentului se îndreaptă spre Caroline, Noua Guinee şi Filipine; partea de sud trece prin sud-vest spre Australia.

Există dovada categorică a faptului că flota lui Zhou Man s-a împărţit în acest punct. Escadronul nordic a construit platforme de observaţie la Kiribati în Caroline, şi altele cinci în Noua Guinee. Acestea erau piramide în trepte, cu acoperişuri în trunchi de piramidă precum cele din China. Mărgele roz-trandafiriu, confecţionate prin frecarea unei stridii spinoase de ghicuri, perfect similare în dimesiune şi aspect celor descoperite în râurile Mitla din America Centrală, au fost găsite în Insulele Caroline în secolul trecut, împreună cu un fragment de obsidian şi o bucată de fier asemănătoare unui vârf de lance – toate fiind elemente străine de insule. Primii exploratori europeni au găsit găini chinezeşti în Peru; primii exploratori europeni care au ajuns în Filipine au găsit porumb, plantă indigenă din Americi; *metates* – unelte utilizate pentru măcinarea porumbului – au fost găsite în cala joncii descoperite pe fundul mării în Filipine, în 1993, despre care se crede că s-a scufundat în jurul anului 1423. Toate acestea au legătură cu navigaţia chinezească datorită vântului spre coasta de vest a Americii de Sud (indicate pe harta Piri Reis) şi apoi de-a curmezişul Pacificului.

Escadronul sudic a urmat calea spre Insula Norfolck şi, purtată tot spre vest de curent, a acostat la ţărmul estic al Australiei chiar la nord de locul în care este amplasat oraşul Sydney de astăzi. Marea călătorie peste Pacific a acoperit peste şapte mii de mile şi a durat aproximativ trei luni. La întâlnirea coastei australiene, curentul se întoarce spre sud, şi probabil că flota lui Zhou Man a fost purtată de curent spre latitudinea zonei Canopu, punctul lor de referinţă.

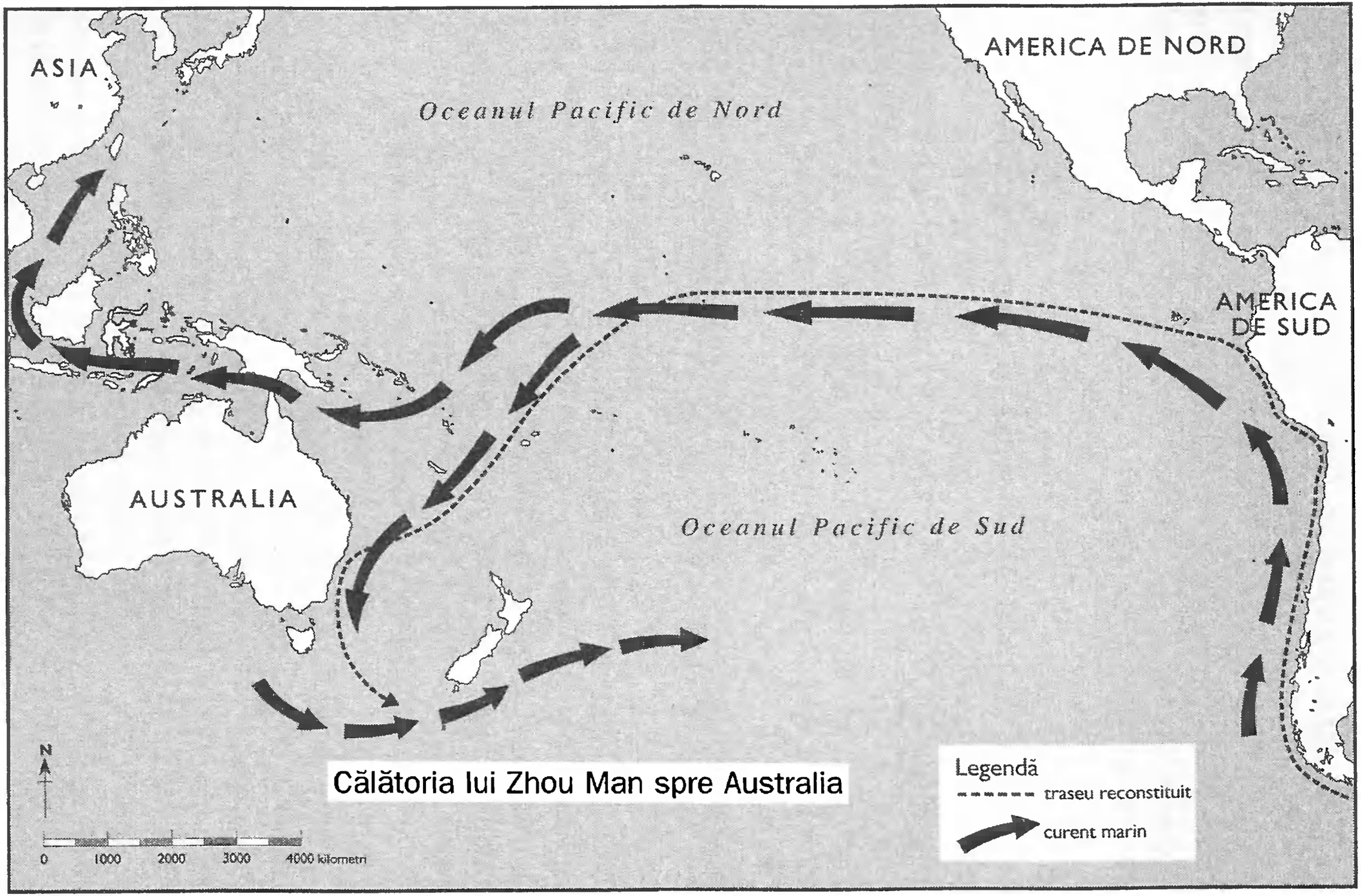

Călătoria lui Zhou Man spre Australia

Călătoria spre Australia a Amiralul Hong Bao a fost prezentată în capitolul 6. Amiralul Zhou Man ştia de existenţa Australiei înainte de a acosta acolo, întrucât, încă din vremea dinastiei Sui (589 – 618), chinezii avuseseră cunoştinţă de un teritoriu cu populaţie numeroasă care arunca bumeranguri, teritoriu la care se ajungea printr-o călătorie pe mare de o sută de zile, dinspre sudul Asiei.[5] În *Shan-Hai Jing* („Scrieri clasice despre munţi şi mări"), istoricii chinezi ai epocii descriau un animal cu cap de căprioară, care ţopăia pe picioarele din spate şi avea un al doilea cap la mijlocul corpului – puiul din marsupiu. În vremea în care Marco Polo a ajuns în China, în secolul al XIII-lea, hărţile chinezeşti indicau două insule Java – insula pe care o cunoaştem astăzi drept Java şi „Java mai mare", sursă de actinii sau melci de mare, pe care chinezii îi mâncau cu atâta plăcere. Ele au rămas o tentaţie permanentă pentru ambarcaţiunile de pescuit şi reprezintă şi astăzi o delicatesă la mare preţ în China. După vizita sa în China, Marco Polo a denumit Java mai mare „cea mai mare insulă din lume" şi, chiar înainte de sosirea lui, existau canguri în grădina zoologică imperială din Beijing. Cangurii sunt specifici numai Australiei. Mai multe dovezi ale călătoriilor chinezilor spre Australia pot fi găsite la Universitatea din Taiwan: o hartă pe porţelan datată din 1447 indică linia de coastă a Noii Guinee, coasta de est a Australiei până în sud spre capul Victoria şi coasta de nord-est a Tasmaniei. Din păcate, se pare că această hartă s-a pierdut până la apariţia prezentei scrieri.

Pare probabil că, la bordul flotei lui Zhou Man, cartografii au observat aceste zone de uscat şi au furnizat informaţii pentru întocmirea hărţilor, însă, cum dovezile asupra acestei călătorii au fost distruse după revenirea în China în 1423, am fost nevoit să caut în altă parte dovada coroborantă a acostării sale în Australia. Analiza mea a pornit de la presupunerea că acest mare continent sudic le era deja cunoscut chinezilor, dar fusese observat mai amănunţit în timpul călătoriei lor din 1421 – 1423. Dacă aşa au stat lucrurile, mă aşteptam la un standard înalt de cartografiere, cu latitudini şi aliniament terestru corecte, dar şi cu posibile erori de longitudine.

Marea zonă de uscat indicată pe harta Jean Rotz (pp. 151-152) ar putea fi Australia, însă cu unele erori de logitudine şi o oarecare distorsionare a ţinutului în sud-estul continentului. Mi-am început investigaţia prin examinarea coastei estice a continentului chiar din sudul Golfului Byron din New South Wales în jos spre Insula Flinders din extremitatea sud-estică a Australiei. O examinare atentă a acestei părţi a hărţii Rotz prin comparaţie cu o hartă modernă a indicat faptul că aceasta prezenta Australia de est cu un grad foarte mare de precizie de la Golful Nelson[6] în jos spre extremitatea sudică a Tasmaniei.[7] Am putut deja să identific Port Stephens, Golful Broken şi Golful Botany cu latitudinile lor corecte.

Dacă flota lui Zhou Man a atins Australia de sud-est după traversarea Pacificului, prezentarea zonei cu cea mai mare precizie pe harta Rotz ar trebui să fie o dovadă a acestei acostări. De îndată ce am purces la cercetarea liniei de coastă la sud de Newcastle, am dat peste o adevărată mină de informaţii. În anii 1840, o fortăreaţă în ruine a fost descoperită de Benjamin Boyd, unul dintre primii colonişti europeni, în Golful Bittangabee lângă Eden, în sudul îndepărtat al New South Wales. El a observat un copac bătrân, mare, ale cărui rădăcini se dezvoltau sub stâncile complexului. Ruinele de la Bittangabee constau într-o platformă pătrată înconjurată de stânci mari care au format odinioară un zid împrejmuitor puternic, de apărare. Fundaţiile şi părţi din zidurile unui bloc constând în pietre mari unite cu mortar se găsesc în incinta zidului împrejmuitor. Trebuie să fi fost nevoie de multă forţă de muncă pentru a duce pietrele în acel loc şi pentru a le aşeza şi ridica. Nu există nici o dovadă, nicăieri în Australia, referitoare la faptul că aborigenii ar fi construit astfel de fortificaţii, iar vârsta copacului şi poziţia rădăcinilor sale indică faptul că acea construcţie ar fi putut fi ridicată cu mult înainte de sosirea britanicilor. Alte construcţii din piatră ridicate înainte de sosirea europenilor în Australia pot fi văzute la sud de Sydney; un grup de douăzeci de construcţii, asemănătoare unui sătuc, se înşiră de-a lungul coastei, şi există căi bine construite care duc de la un rezervor către cheiul din piatră, care măsoară cinci-

sprezece metri de-a lungul mării. Construcţii din piatră similare se găsesc la Newcastle.

Alte indicii ale faptului că vizitatori au acostat în Australia au fost găsite în vechile săpături în piatră făcute de aborigeni, la nord de Sydney, pe râul Hawkesbury, care prezintă o ambarcaţiune străină similară unei jonci. Există cioplituri similare mai sus de coastă la Cape York, Gympie şi în Ţinutul Arnhem. Bineînţeles că acest lucru nu garantează că străinii erau chinezi – ar fi putut fi urmarea unei călătorii portugheze necunoscute – dar săpăturile în piatră din apropierea Râului Hawkesbury prezintă oameni care poartă îmbrăcăminte lungă, fapt ce restrânge indiciul la asiatici sau chinezi. Mai mult, o tradiţie aborigenă din zona Râului Tweed relatează despre vizitatori străini care încearcă să extragă metale în zona Mount Warning, la sud-vest de Brisbane, cu multe generaţii înainte de acţiunile similare ale britanicilor.

Cea mai convingătoare dovadă asupra datei acestor vizite străine a fost reprezentată de naufragii, îndeosebi de epava descoperită lângă Golful Byron la nord de New South Wales. Au

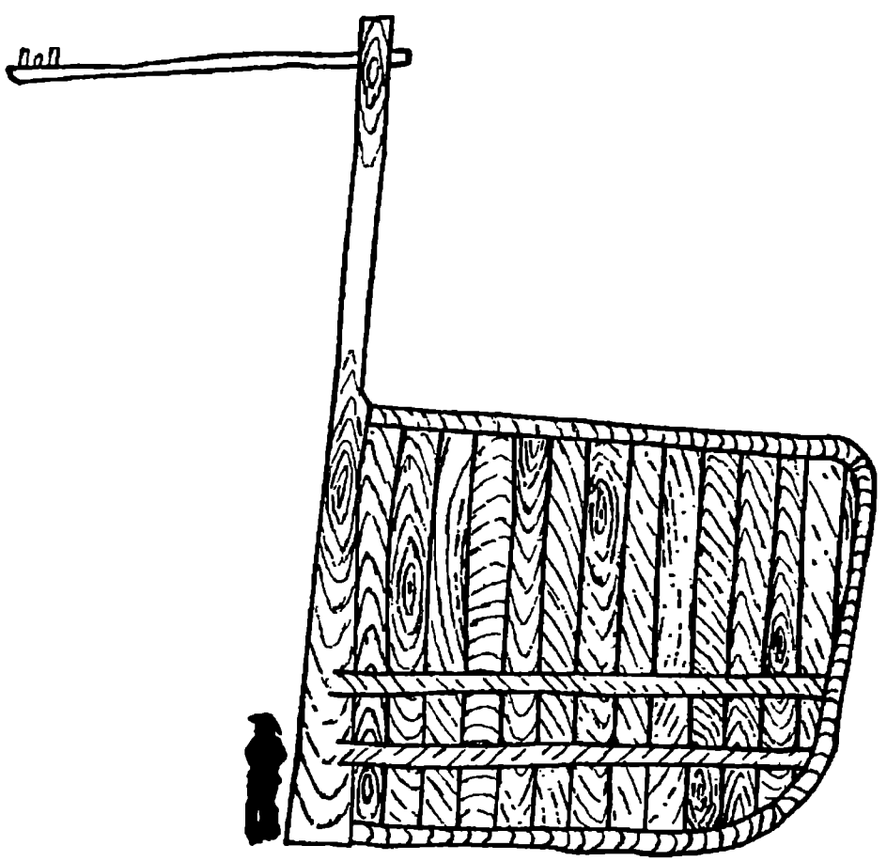

Reconstituirea unei cârme a unui galion, cu indicarea înălţimii unei persoane, în stânga, pentru redarea proporţiei

fost dezgropate două cuie de lemn, datate provizoriu prin metoda cu carbon cam pe la mijlocul secolului al XV-lea dar cu o potenţială eroare de plus/minus cincizeci de ani. Înainte ca exploatarea minieră în nisip să fi distrus epava, localnicii au descris o parte a carenei şi trei catarge ieşind din nisip. În 1965, minerii în nisip au dezgropat în acest loc o cârmă uriaşă din lemn; unii au spus că avea înălţimea de 40 picioare (12,2 metri). Chiar dacă această descriere ar fi fost vagă în ceea ce priveşte precizia, ea elimină posibilitatea unei călătorii portugheze sau olandeze necunoscute, întrucât caravelele lor nu erau cu mult mai mari decât acea cârmă. Poate numai să fi provenit de la o ambarcaţiune enormă, cu lungimea de câteva sute de picioare – cârmele galioanelor măsurau 36 picioare înălţime. Epava unei alte ambarcaţiuni antice a fost descoperită la Wollongong pe coasta de la sud de Sydney, iar altele două au fost găsite în ţinutul mlăştinos de lângă Perth. O altă cioplitură chinezească în piatră înfăţişând o zeiţă a fost descoperită la Ulladulla,[8] la sud de Wollongong, iar un loc de ofrandă similar a fost dezgropat pe Râul Nepean.

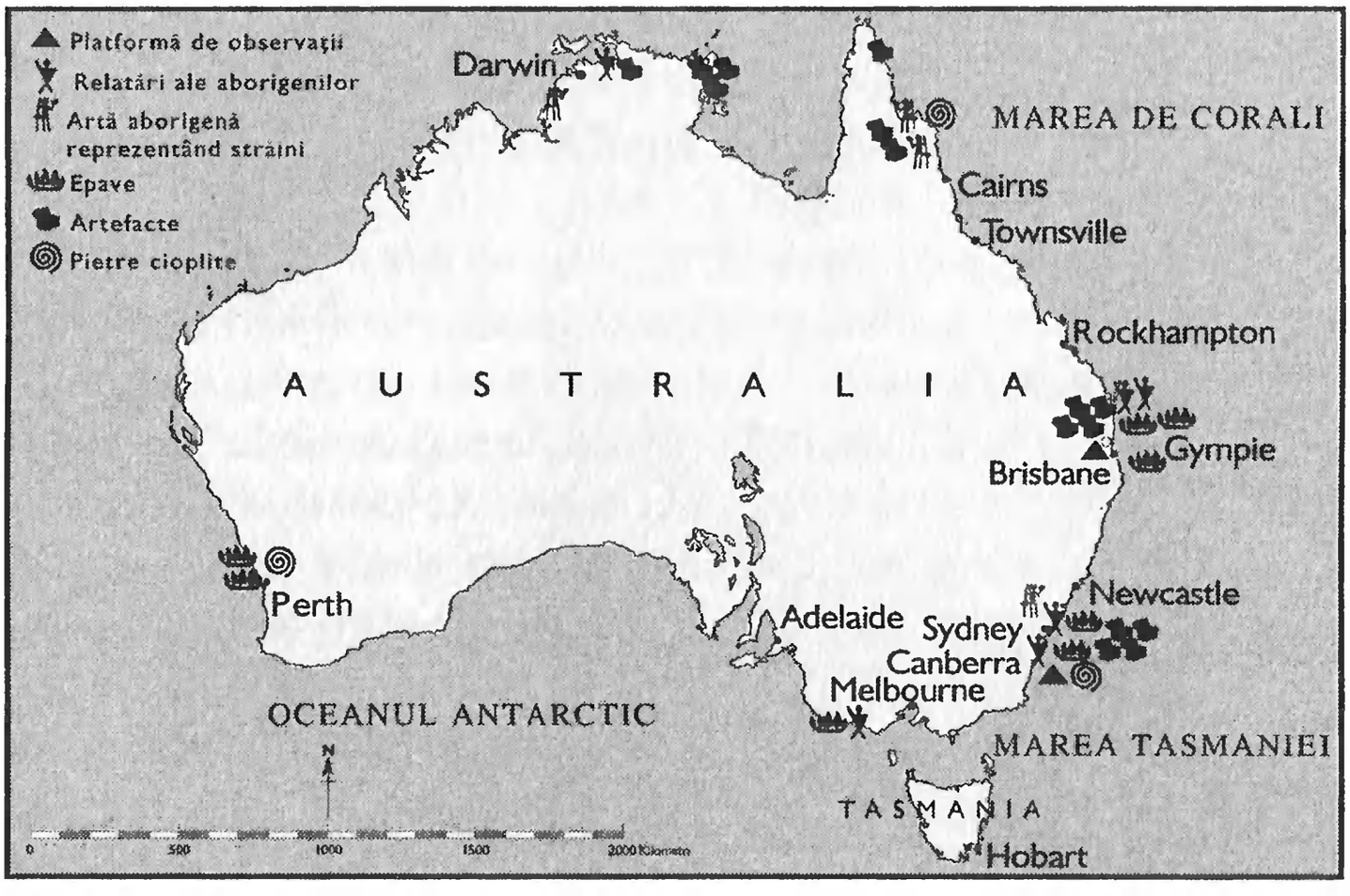

Dovada vizitei flotei de galioane chinezeşti în Australia

„Ambarcaţiunea din mahon" de la Warrnambool, similitudinile celor trei epave de la Perth şi Wollongong, vârsta cuiului de lemn şi dimensiunea cârmei uriaşe din Golful Byron trimit către o origine chinezească. Numai chinezii au construit ambarcaţiuni ce ar fi putut încorpora o cârmă de dimensiunea celei din Golful Byron, şi numai ei şi-ar fi permis să piardă atât de multe ambarcaţiuni într-o singură zonă. Apropierea descoperirilor epavelor de legendele aborigene şi de ciopliturile în piatră înfăţişând străini purtând veşminte lungi şi sosind pe ambarcaţiuni, de grupurile de construcţii din piatră şi de locurile de ofrandă produce o dovadă puternică, deşi nu încă definitivă, asupra faptului că flota chineză a vizitat sud-estul Australiei în secolul al XV-lea.

La sud de Golful Bittangabee, cartograful iniţial al hărţii Rotz a desenat partea sudică curbată a Tasmaniei, dar harta indică şi ceea ce pare o suprafaţă întinsă de uscat ce se îndreaptă mai întâi spre est apoi spre sud. Acest lucru i-a încurcat întotdeauna pe cartografii profesionişti, dar când am comparat hărţile Jean Rotz şi Piri Reis am văzut imediat că, la aceeaşi latitudine, ceea ce apare drept uscat la sud de Tasmania este de fapt gheaţă. Zona este desenată identic cu teritoriul de gheaţă indicat pe harta Piri Reis, iar linia desenată pe harta Rotz corespunde limitei nordice a blocului de gheaţă din sudul Tasmaniei la mijlocul iernii (iunie) în 1421 – 1423.

Dintr-o dată, aceasta ar fi rezolvat misterul zonei de uscat marcate la sud şi sud-est de Australia dacă n-ar fi fost cele două râuri indicate pe harta Rotz curgând spre est din zona de gheaţă. Aceste două „râuri" sunt indicate mult la sud de Noua Zeelandă; bineînţeles că nu există nici unul acolo. Nu exista decât ocean la latitudinile respective, dar, când am examinat o hartă la scară mai mare, am descoperit două insuliţe pe care le ignorasem, Insula Auckland şi Insula Campbell, la latitudine similară cu cea a Tierra del Fuego. Ambele au golfuri lungi şi înguste identice orientate de la est la vest, desenate cu precizie pe harta Rotz, şi la aceeaşi latitudine.

Cele două insule au fost desenate la extremitatea limitei normale a blocului de gheaţă care le uneşte în mijlocul iernii. Astfel

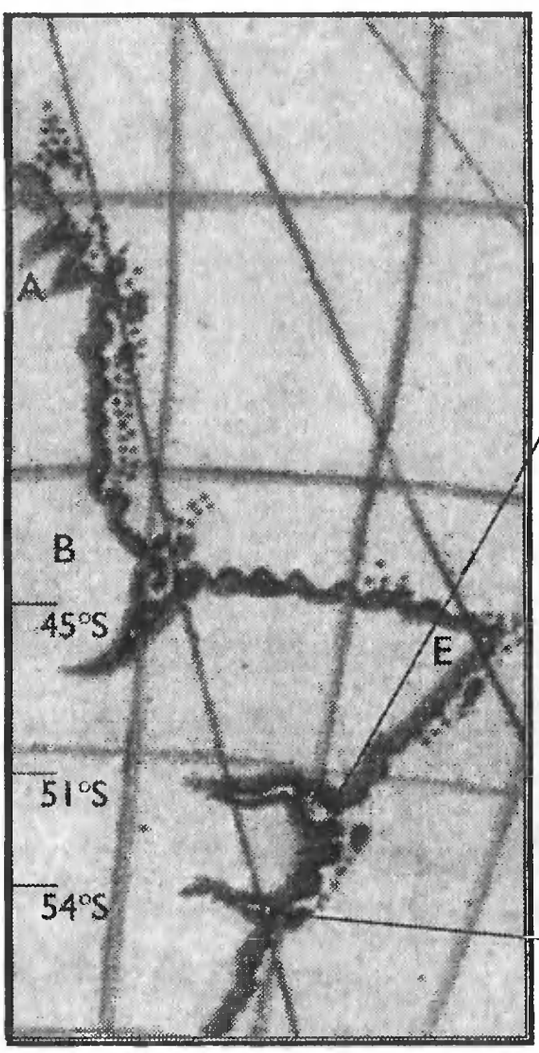

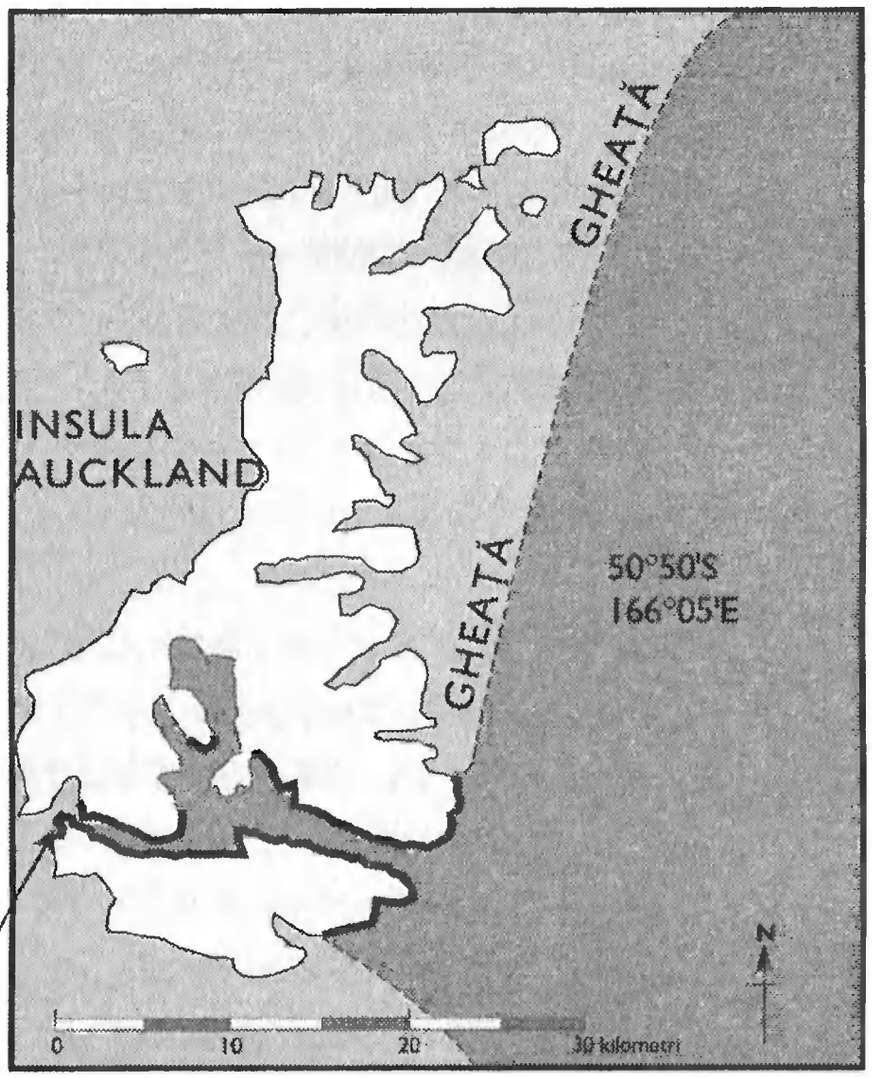

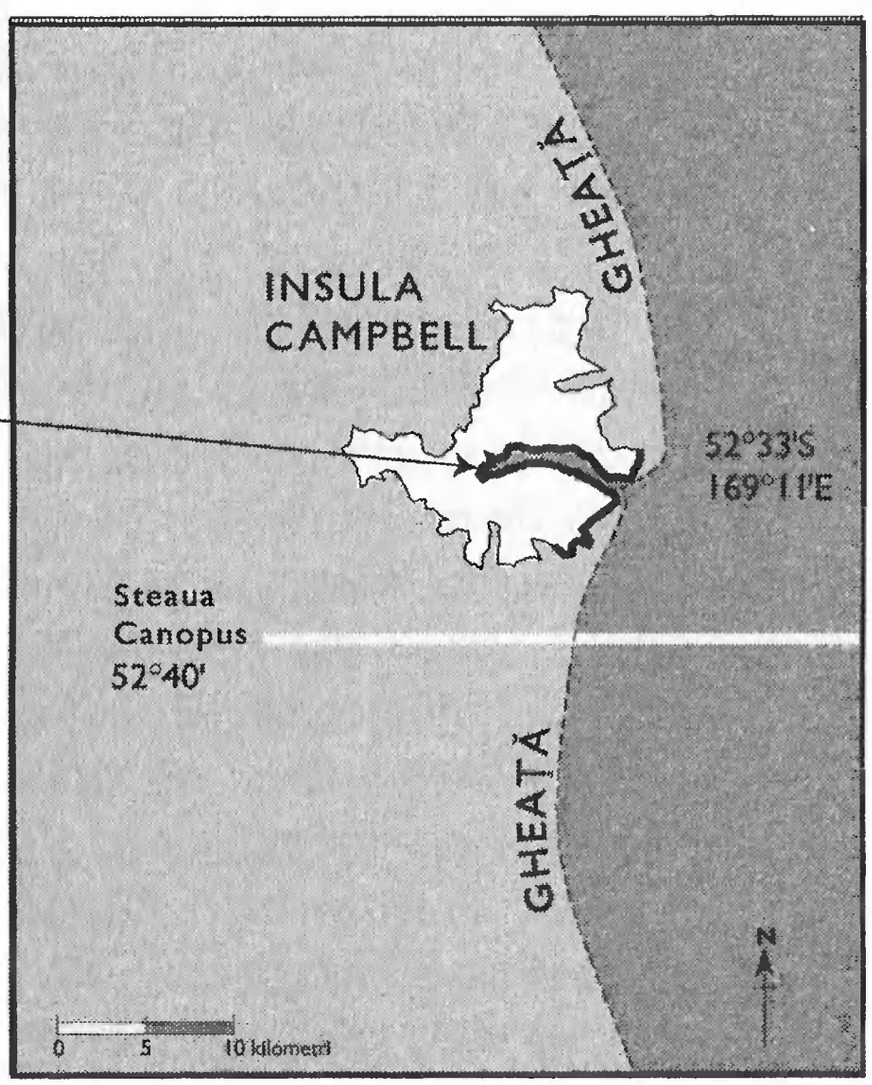

Insulele Auckland şi Campbell, cum sunt redate pe harta Jean Rotz

se explică anormalitatea aparentă de pe harta Rotz. Chinezii n-ar fi putut şti că erau mai degrabă insule decât parte dintr-un uscat acoperit de gheaţă, pentru că gheaţa există în permanenţă între ele şi pe o arie întinsă în nord spre Tasmania; încă o dată, ei au desenat cu precizie ceea ce văzuseră. Navigau spre Insula Campbell pentru a fixa poziţia Canopus – 52°40'S, exact latitudinea punctului cel mai sudic al insulei. Aveau poziţia lor de referinţă şi nu puteau iniţia o cercetare în detaliu asupra acestei părţi a lumii.

Am găsit şi alte indicii despre faptul că flota lui Zhou Man a ajuns în Insula Campbell, şi anume în relatările primilor europeni care au explorat insula, descoperită în 1810 de Frederick Hasseburg, căpitanul unei corăbii. În Camp Cove, s-a găsit epava unei ambarcaţiuni vechi din lemn şi un copac bătut de vânturi interminabile, dar uşor de recunoscut drept un pin matur din Insula Norfolk, un copac specific Insulei Norfolk Era obiceiul chinezilor să adune puieţi, seminţe şi conuri de pin în călătoriile lor, plantându-le drept sanctuare în locurile unde debarcau şi îngropau ofrande în rădăcini. Pinul din Insula Norfolk de pe Insula Campbell ar fi putut fi foarte bine dus acolo de una din joncile lui Zhou Man.

Acum, flota cercetase şi întocmise harta coastei de est a Australiei, de la Golful Nelson până în jos spre Insula Campbell, în sudul îndepărtat, dar a întâmpinat reale dificultăţi când a trebuit să-şi stabilească calea de întoarcere spre Australia. Necunoscut lor, curentul antarctic de suprafaţă îi împingea spre est, către Insula South din Noua Zeelandă. Am multe amintiri plăcute despre acel ţinut frumos, după scufundările de acolo, în vremea Crăciunului din 1969. Insula South este un loc uluitor, cu munţi spectaculoşi şi lacuri cristaline, un ţinut în care vânturile antarctice păstrează cerul senin. Oricum, Marea Tasmaniei este un coşmar pentru navigatori. Cerul este în mod curent acoperit de nori iar curenţii sunt neregulaţi. Îşi pot schimba direcţia fără nici un semn.

Probabil chinezii au fost obligaţi să-şi croiască drumul de întoarcere împotriva curentului; dacă aşa au făcut, cel puţin două

dintre galioanele mari au fost pierdute. Epava unei ambarcaţiuni vechi din lemn a fost descoperită acum două secole la Dusky Sound, în Fjordland, la extremitatea sud-vestică a Insulei South din Noua Zeelandă. Se spunea că era foarte veche şi de proveniență chineză şi că „era acolo de dinainte de Cook", conform spuselor localnicilor.[9] O navă de pasageri a vizitat Dusky Sound în 1831 şi doi marinari din echipaj „au văzut un animal ciudat cocoţându-se la marginea tufişului şi ronţăind frunzişul. Stătea pe picioarele dindărăt, partea din spate a corpului său terminându-se cu o coadă groasă cu vârful ascuţit, iar când i-au comparat înălţimea de baştină din Patagonia cu a copacilor, aproximând un metru şi jumătate pentru coadă, au estimat că măsura aproape nouă metri. Oamenii au pândit animalul şi au putut să-l vadă hrănindu-se ceva timp înainte de a-i repera. L-au urmărit trăgând cu uşurinţă o creangă mare, răsucind-o şi aplecând-o pentru a ajunge la frunzele pe care le dorea."[10] Animalul descris corespunde ca dimensiune, poziţie şi obiceiuri de hrănire cu milodonii pe care chinezii i-ar fi putut aduce la bord din Patagonia. Probabil că o pereche a scăpat din naufragiu, a supravieţuit şi s-a reprodus în condiţii similare celor din teritoriul lor de baştină din Patagonia – latitudinile sunt aceleaşi. În fiordurile din Insula South au fost văzuţi înotând lutre marine, care nu sunt specifice Noii Zeelande, dar care, bineînţeles, fuseseră ţinute pe joncile chinezeşti pentru a comasa peştii.

Mai la nord, pe coasta vestică a Insulei North din Noua Zeelandă, în 1875, după o furtună violentă, au ieşit la vedere puntea şi două părţi laterale ale unei ambarcaţiuni foarte vechi. Epava a fost găsită lângă gura râului Torei Palma, la Whaingaroa; este cunoscută drept Corabia Ruapuke, după denumirea plajei. Se spune că epava avea bordaj de lemn diagonal, iar pereţii săi despărţitori interiori erau prinşi între ei prin cuie mari din alamă, cântărind fiecare 6,3 kilograme. Au existat, totuşi, dispute asupra lemnului din care era construită epava. Cei care au descoperit-o spuneau că era din tek, dar în mai 2002 au fost descoperite în zonă bucăţi de stejar european, determinându-i pe anumiţi experţi să concluzioneze că o corabie europeană naufragiase acolo.

Oricum, o piatră uriaşă cioplită în ceea ce experţii locali spun că este caligrafie Tamil, se află în punctul în care râul trece printr-un mic port. Ca formă, dimensiune şi amplasare, această piatră corespunde celor amplasate de navigatorii chinezi în estuarul Yangtze, la Capul Dondra, la Cochin pe coasta Malabar din India, la Janela în Insulele Capului Verde şi în apropierea Cascadei Matadi din delta râului Congo. Pe lângă caligrafie, piatra Ruapuke are aceleaşi modele de cercuri concentrice precum piatra de la Janela. Am găsit deja câteva pietre cioplite în locaţiile vizitate de flotele chinezeşti, deci următorul meu pas a fost unul evident. Destul de sigur, o cercetare pe Internet a scos curând la iveală mai multe în drumul dinspre Insulele Capului Verde în jos spre Patagonia, la Santa Catarina, Insula de Corali, Insula Campeche şi Arrorado pe coasta estică a Americii de Sud. Fiecare este situat şi în apropierea unei zone cu apă şi cu deschidere spre mare, iar cercurile concentrice inscripţionate pe ele se potrivesc cu cele la Ruapuke. Dar acest lucru ar putea fi totuşi o coincidenţă; de fapt, piramide au fost construite în America Centrală şi de Sud, precum şi în Egipt. Dovada putea fi mai convingătoare dacă găseam pietre cioplite similare în China. O altă cercetare îndelungată a dus la alte pietre, la Womg Chuk Ha, Chang Zhou şi Po Ti în Hong Kong. Din nou, aceste pietre aveau marcaje similare cu ale celor pe care le găsisem deja. Acum cred că cercurile concentrice erau „semnătura" pusă înainte de plecarea armadei, consemnând unde acostase şi unde cercetase fiecare flotă.

Probabil cea mai controversată dovadă dezgropată în Noua Zeelandă este renumitul clopot găsit în apropierea epavei de pe plaja Ruapuke, denumit „Clopotul Colenso", după numele Episcopului Colenso care l-a descoperit, în timp ce maorii îl foloseau drept ibric. Arată ca o versiune mai mică a clopotului lui Zheng He, turnat după a şasea călătorie, iar buza clopotului este inscripţionată cu caligrafie Tamil, similară celei cioplite pe piatra de lângă epavă. Inscripţia a fost tradusă drept „Clopotul ambarcaţiunii Mohaideen Baksh". Inscripţia sugerează că proprietarul era un Muslim Tamil, probabil dintr-una dintre renumitele familii

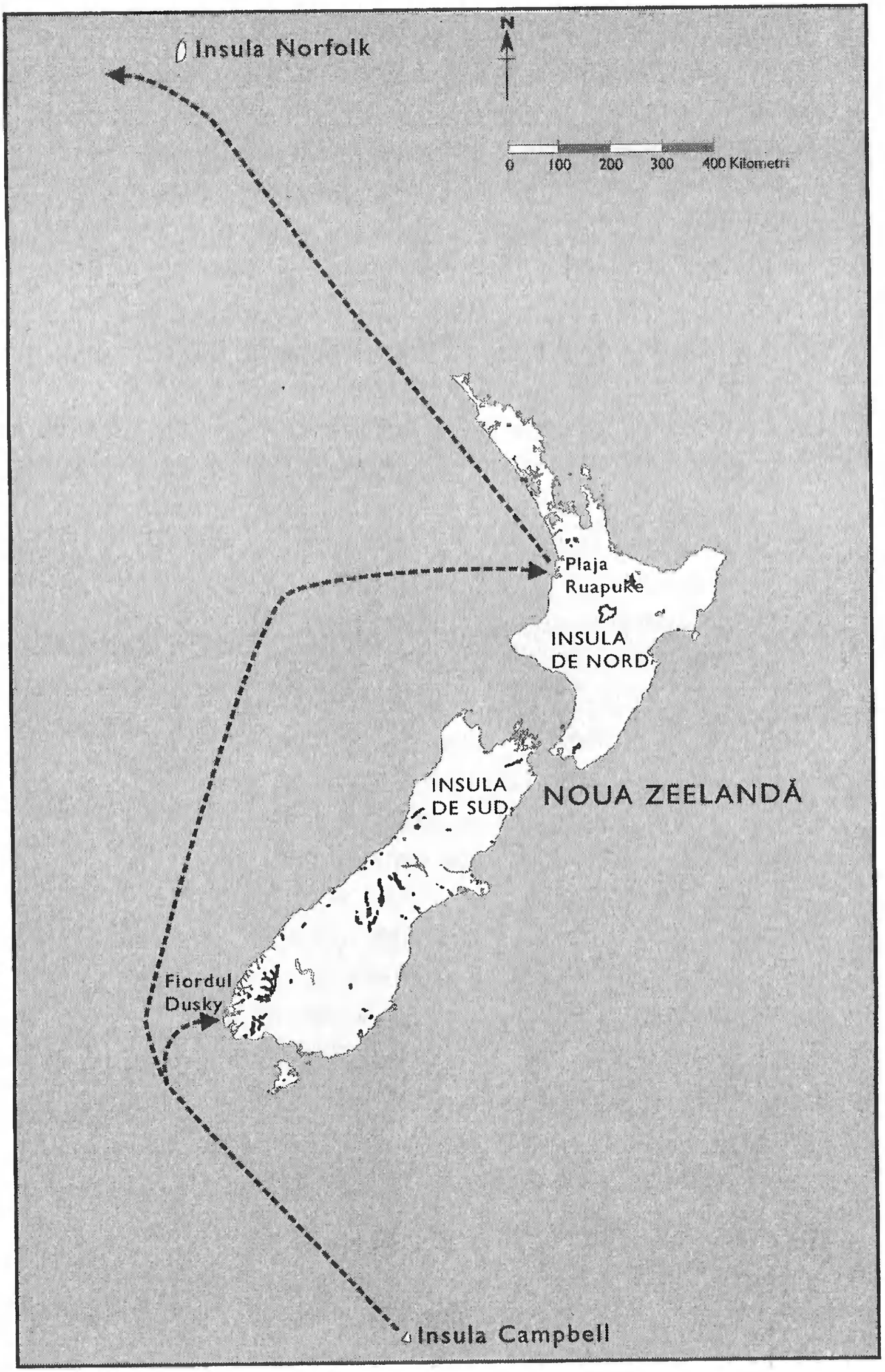

Călătoria din jurul Noii Zeelande

ce deţineau ambarcaţiuni în portul Naga Pattinam pe coasta estică a Tamil Nadu în sud-estul Indiei.[11] Aceasta este o dovadă a unei ambarcaţiuni indiene, nu chinezeşti, dar, precum demonstrează epava descoperită în Filipine (vezi capitolul 10), era obişnuit pentru proprietarii locali de ambarcaţiuni să navigheze cu flotele lui Zheng Ha, întrucât acestea nu numai că le ofereau protecţie, dar şi ocazii deosebite de comerţ. Pare cel mai puţin probabil că o ambarcaţiune Tamil să fi navigat din India până în America de Sud şi apoi până în Noua Zeelandă, de una singură.

La circa o milă de epava Ruapuke, se află un copac mare căzut. Când a fost doborât de o furtună, frumos cioplită în serpentina verde-închis, a ieşit la iveală o raţă clocind între rădăcini. Raţa ar fi putut foarte bine să fie o ofrandă. O ofrandă similară, un leu, a fost descoperită în Africa, iar altele au fost găsite în Queensland şi Teritoriile Nordice din Australia. Acest tip de sanctuar este tipic şi unic pentru cultura Chinei de sud. Deşi există dovezi clare ale vizitelor chinezilor în Australia, accept faptul că, prin ele însele, ofrandele nu dovedesc o debarcare a unei flote de galioane; ar fi putut fi duse de negustori chinezi. Oricum, dovada colectivă – ambarcaţiunea, ofranda, clopotul, piatra şi ciopliturile – mă conduc la concluzia că ambarcaţiunea de la Ruapuke a fost aproape sigur epava unei jonci Tamil care însoţea flota chinezească.

Dovada finală constă într-o altă ofrandă descoperită pe malurile unui afluent al Râului Waikato, la circa treizeci de mile de epava Ruapuke. Descoperirea a fost făcută spre finele anilor 1800, de Elsdon Best, distinsul istoric şi, pe vremea aceea, custode al Muzeului Dominion din Hamilton. Micuţa figurină orientală a fost

> descoperită în împrejurări singulare şi interesante la Mauku, lângă Auckland. Ţinuturile din jurul descoperirii nu fuseseră locuite de la sosirea europenilor până cu douăzeci de ani înainte, şi, de atunci, arareori se instalaseră acolo lucrători fermieri; nici n-au fost, acele ţinuturi, arate vreodată. Oricum, în vremurile pre-europene, băştinaşii ocupaseră ţinutul, precum dovedesc

rămăşiţele unor aşezări vechi... Figurina este, fără îndoială, orientală ca design şi lucrătură... având aspectul grotesc atât de comun în grafica orientală, o formă asemănătoare unui cap cu turban este desenată, precum şi o mantie largă sau veşmânt cu mâneci largi... Cu toate laolaltă, această figură cu aspect de tătar cu nas cârn, reprezintă o descoperire interesantă în momentul semnalării împrejurărilor descoperirii respective. [12]

Aceste flote chinezeşti pierdeau ambarcaţiuni la aproape fiecare debarcare, o rată a uzurii ce s-a menţinut în toate călătoriile în lume, întrucât din 107 galioane care au părăsit China în 1421, doar câteva au supravieţuit şi au revenit acasă în 1423.

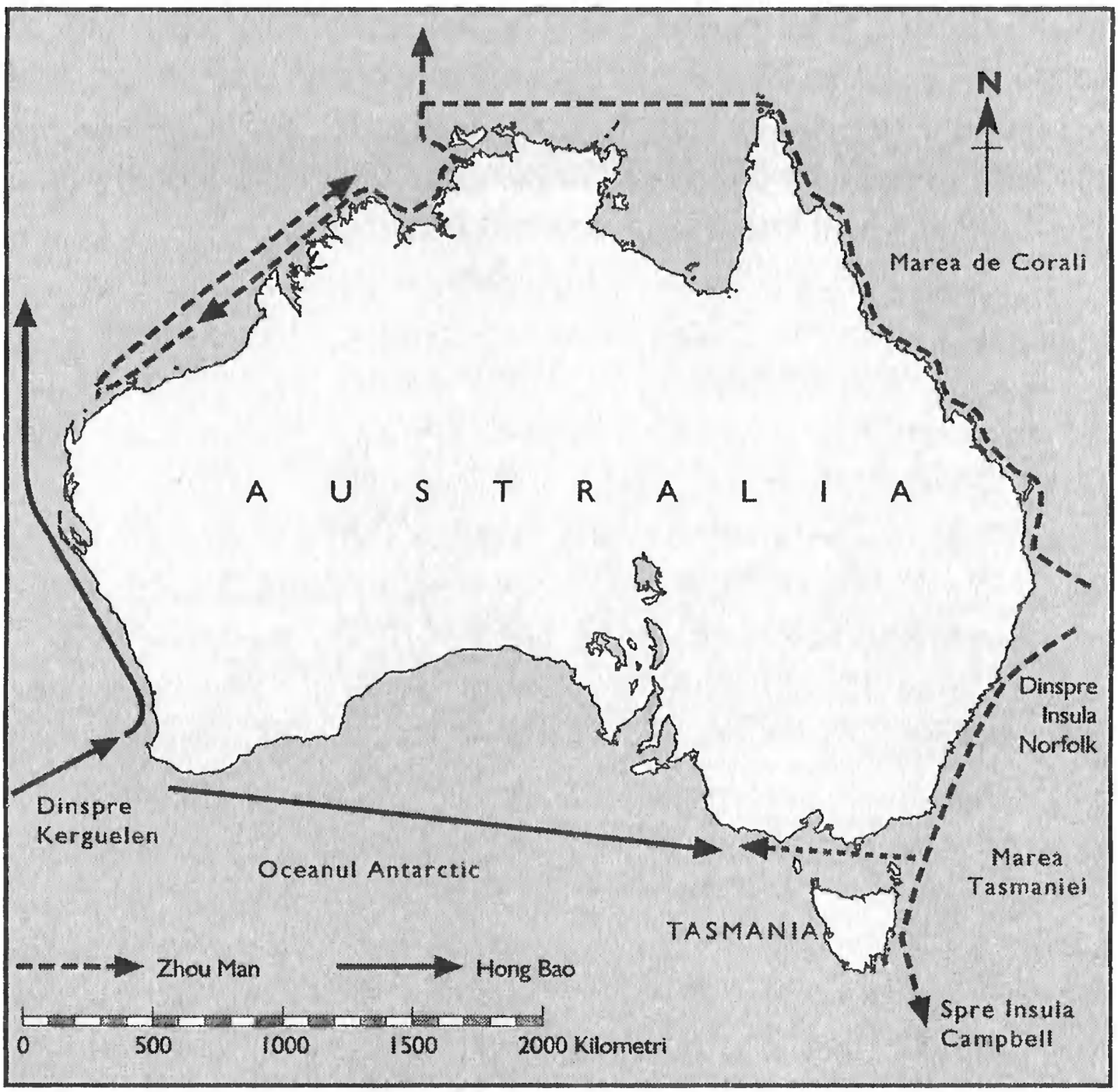

Rutele lui Hong Bao şi Zhou Man în jurul Australiei

După cum se plângeau mandarinii, „s-a pierdut un număr imens". Acele pierderi uriaşe sporesc ipoteza că epavele de la Ruapuke şi din alte părţi de pe ruta chinezilor erau ambarcaţiuni aparţinând flotei galioanelor.

Dacă ambarcaţiunea de la Ruapuke este o epavă a unui galion, trebuie să existe în legendele locale povestiri despre echipajul naufragiat, precum în America Centrală şi în sudul Australiei, în apropierea locurilor cu epave. Când am investigat, am constatat că maorii care trăiau în apropiere de Ruapuke aveau chiar o astfel de legendă.[13] Străinilor care se aşezaseră printre ei li se spunea „Patupaiarehe", sau cu pielea palidă, aproape oameni supranaturali. Un alt sens al cuvântului este „zâne". Purtau veşminte albe ţesute şi erau diferiţi de maori prin aceea că nu aveau tatuaje şi îşi purtau copiii în braţe. Unii s-au căsătorit cu femei maori. Cred că această legendă băştinaşă este adevărată, şi că primii care s-au aşezat în Noua Zeelandă, fără a fi maori, nu au fost europeni, ci chinezi. Analiza ADN (vezi post-scriptum) nu a făcut decât să-mi întărească această convingere.

8

BARIERA DE CORALI

ŞI

INSULELE MIRODENIILOR

Din nou în Marea Tasmaniei, ambarcaţiunile supravieţuitoare ale lui Zhou Man au pătruns într-un curent circular, ca un cadran de ceas, care i-a propulsat înapoi spre coasta australiană. Forma coastei sud-estice a Australiei, împreună cu amplasarea Insulei Campbell pe harta Jeann Rotz şi epavele din sud-vestul şi nord-vestul Noii Zeelande, toate se potrivesc cu joncile aruncate de vânturi şi curenţi dinspre coasta Australiei în jos spre Insula Campbell, apoi, printr-o buclă a vântului, înapoi spre Noua Zeelandă. Au continuat, înainte ca vântul să-i fi obligat să acosteze a doua oară la ţărmul Australiei, chiar la nord de Brisbane. Presupunând o viteză medie de 4,8 noduri, redusă la 3,8 noduri de curent şi de furtuni, călătoria spre Insula Campbell şi întoarcerea trebuie să fi durat cel puţin zece săptămâni.

Coasta din zona Brisbane este indicată pe harta Rotz cu precizie incredibilă, iar harta cu pricina nu a fost singura desenată de cartografii Şcolii Dieppe pentru Australia, toate aceste hărţi fiind desenate cu câteva secole înainte ca europenii să ajungă în Australia. Harta Dauphin din 1536 şi cele din Desliens (1551) şi Desceliers (1553) redau continentul aproape identic. Acum două decenii, una din hărţile Dieppe a fost expusă. Vizitatorii au fost înmărmuriţi: „Iată zona Brisbane. Uite aici Insula Stradbroke, Insula Moreton, Râul Pine, Capul şi Insula Fraser. Uite laguna de la Paradisul Surferilor“.[1] Precizia cu care fusese desenată coasta estică a Australiei m-a lăsat la fel de uimit. Pentru a o fi observat cu atâta precizie, trebuie că flota chineză a petrecut ceva timp pe coasta estică a Australiei în regiunile denumite astăzi New South Wales şi Queensland, un motiv evident fiind bogăţiile în minerale din zonă.

Probabil că cei mai valoroşi specialişti în comerţ care au călătorit cu flota galioanelor erau specialişti şi în minerit. În acele vremuri, China şi India aveau aproape jumătate din specialiştii recunoscuţi în resurse[2] iar India domina lumea tehnologiei mineritului. Deschiseseră mine de aur şi fier în estul Africii, stimulând un flux de materii prime spre est peste Oceanul Indian. Specialiştii şi metalurgiştii indieni au navigat cu flota galioanelor,

dar China avea secole de experienţă în geologie, exploatare şi prelucrare de minerale. După cum este stipulat în scrierile chineze dintr-o perioadă mult anterioară,[3] flota galioanelor a exploatat minereuri şi a transportat în calele ei, spre China, pietre şi metale preţioase, dar chinezii au şi pus bazele unor aşezăminte durabile în vederea exploatării bogăţiilor minerale descoperite în timpul călătoriilor lor.

Oamenii de ştiinţă chinezi clasificaseră mineralele în grupe încă din primul secol al erei noastre.[4] Acei oameni de ştiinţă chinezi din vechime puteau face distincţia între diferite cloruri, sulfuri şi nitraţi şi ştiau cum să le exploateze. Utilizau sulfură de mercur (cinabru) pentru cerneluri şi vopsele roşii; steatita era adăugată în hârtie drept umplutură; iar pieile au fost uscate la început cu salpetru (nitrat de potasiu), apoi tratate cu clorură de amoniu şi, în final, uscate cu sulfat de fier.

Aveau şi cunoştinţe de prospectări geologice, fiind capabili să detecteze minerale şi metale prin observaţii magnetice sau prin măsurarea undelor de şoc produse de detonări de explozibili, şi chiar prin analizarea situaţiei. Ştiau şi că mineralele şi metalele pe care le căutau erau, adeseori, amestecate geologic cu altele. Rocile verzui apăreau întotdeauna în apropierea zăcămintelor de cupru. Aveau chiar şi un precept în legătură cu astfel de asocieri: „Când la suprafaţă este cinabru, dedesubt este aur; când la suprafaţă este magnetit, dedesubt se află cupru şi aur".[5] În mod similar, fierul era asociat cu hematitul de la suprafaţă, iar sulful şi piritele de fier indicau prezenţa alaunului. Chimiştii chinezi ajunseseră la concluzia că anumite plante îşi modificau culoarea şi gustul când se dezvoltau în apropierea anumitor minerale. Ceapa indica prezenţa argintului; şalota, prezenţa aurului; ghimbirul, prezenţa cuprului şi a cositorului. Până în secolul al XVIII-lea, oamenii de ştiinţă din vest nu descoperiseră ceea ce chinezii ştiau de secole, şi anume că plantele pot, într-adevăr, indica prezenţa aurului şi a altor metale.[6]

Harta Rotz a Australiei şi abundenţa de epave şi artefacte chinezeşti descoperite în jurul ţinutului respectiv dovedesc că, din întâmplare sau cu intenţie, flotele chinezeşti descoperiseră

amplasarea celor mai variate şi mai bogate filoane minerale din lume. Au făcut-o utilizând cai transportaţi pe corăbii speciale. Chinezii aveau o grijă deosebită în selectarea cailor. Preferau celebrii „ponei însângeraţi" din Tadjikistan, denumiţi astfel pentru că se credea că transpirau cu sânge (dârele roşii de pe piele erau de fapt cauzate de un parazit al pielii). Poneii însângeraţi erau crescuţi în văile abrupte ale înălţimilor din ţinutul chinezesc Tian Shan – „Munţii Divini" – unde galopau prin păduri de nuci care acopereau pantele. Erau incredibil de iuţi, dar şi suficient de rezistenţi şi viguroşi pentru a-şi croi drum prin nămeţi de zăpadă şi pentru a supravieţui condiţiilor meteorologice cele mai dure. În timpul domniei sale, Zhiu Di a importat milioane de astfel de cai, solicitând atât de mult comerţul imperial încât se crease un domeniu special, „Ceai contra Cai", pentru trocul cu ceai contra animalelor, evitându-se astfel plăţile în argint.

Mii de cai pentru cavaleria chinezească au fost transportaţi pe corăbiile speciale ce însoţeau flotele comerciale. Erau hrăniţi cu terci de orez, zilnic fiind necesare trei galoane de apă pentru fiecare cal. Există dovezi conform cărora chinezii ar fi debarcat caii. În acele vremuri, caii nu erau cunoscuţi în Australia, dar sunt desenaţi frumos pe harta Vallard de la Şcoala Dieppe, deşi, trebuie să recunoaştem, nu şi pe harta Rotz. Existau păşuni bune în jurul actualului Sydney, de unde era uşor de ajuns în văile Nepean şi Hawkesbury spre interiorul continentului. O gamă imensă de minerale incluzând aur, argint, pietre preţioase, cărbune şi fier este prezentă la maximum două sute de kilometri de Sydney. Mai sus de coastă, la Newcastle, loc uşor identificabil pe harta Rotz, era o zonă la fel de generoasă cu bogăţii. La o călătorie călare de o săptămână pornind de la coastă, erau diamante, safire şi alte minerale din belşug.

Precum urmaşii lor moderni, geologii chinezi şi indieni care călătoreau cu flota lui Zhou Man au constatat că ajunseseră într-un paradis al mineralelor. Multe dintre mineralele Australiei au fost direct folositoare flotei. Prin combinarea cuprului cu zincul au obţinut alamă; a salpetrului cu sulf şi cărbune – praf de puşcă. Arsenicul era o otravă şi o substanţă pentru alungarea

insectelor, deşi utilizat şi pentru accelerarea creşterii viermilor de mătase. Vopseaua albă obţinută din plumb şi cupru prevenea degradarea lemnului din care era confecţionată carcasa corăbiilor. Caolinul era utilizat în obţinerea ceramicii, în timp ce oxizii de cobalt, cupru şi plumb serveau drept coloranţi şi smalţuri. Alaunul era deosebit de folositor în înmuierea pieilor de animale, în obţinerea apei potabile şi pentru proprietăţile sale astringente. Încă din secolul al VI-lea î.Hr., azbestul era utilizat pentru protecţia împotriva incendiilor: „În timpul expediţiei Regelui Mu din dinastia Zhou la popoarele din vest... ţesăturile, denumite astăzi ignifuge, erau curăţate prin aruncarea lor în foc... iar când erau scoase din foc şi scuturate deveneau albe ca zăpada."[7] Legendele aborigenilor menţionează străini sosiţi în aceste părţi, care se ocupau de minerit şi „purtau haine albe".[8]

Dovezi există şi în relatările misionarilor franciscani în China, în secolul al XVI-lea, care amintesc expediţii chinezeşti înspre Australia, însemnate pe tăbliţe din cupru (datând încă din secolul al VI-lea) şi pe hărţi ale continentului.[9] Aceste înregistrări timpurii ale chinezilor, care au dispărut între timp, descriau călătorii ale unor flote uriaşe, constând în şaizeci până la o sută de jonci, fiecare transportând mai multe sute de oameni, scopul fiind exploatarea mineralelor.

Epavele de pe coastă şi construcţiile din piatră de pe ţărm, ciopliturile în piatră şi desenele pe rocă ale aborigenilor înfăţişând străini în veşminte lungi, precum şi locaşurile cioplite pentru ofrande, sunt toate semne ale prezenţei chinezilor în zonele miniere din New South Wales. O cioplitură frumoasă înfăţişând-o pe zeiţa MaTsu, protectoarea marinarilor, a fost recuperată pe plaja de la Milton, New South Wales, în 1983. Se află astăzi la Muzeul Naturii din Kedumba, ţinutul Katoomba. Fiecare corabie a lui Zheng He avea o cabină mică dedicată zeiţei. Oricum, dovada cea mai directă şi cea mai convingătoare asupra vizitelor chinezilor în Australia vine din Gympie, o zonă minieră mai sus de coastă, la depărtare de două ore cu automobilul, la nord de Brisbane. În 1422, un golfuleţ lega Gympie de Golful Tin Can şi de Pacific; conform tradiţiei strămoşeşti aborigene, eroii au navigat în acest gol-

fuleţ, până în portul Gympie, în corăbii care aveau „formă de păsări“. Apoi, s-au întors la corăbiile lor cărând pietre.[10]

Pe ţărm, aceşti oameni misterioşi au construit piramide în formă de trunchi, dintre care una a fost descoperită de un cercetător local, Rex Gilroy, în 1975, fiind ulterior fotografiată. Grav vandalizată între timp, piramida a fost construită din blocuri de granit şi se înălţa la o sută de picioare, construcţia fiind în trepte, un element tipic pentru celelalte piramide pe care le-am văzut în America de Sud, dincolo de Pacific. Dl Gilroy descrie localnici care exploatau, în perioada pre-europeană, mine de cupru, cositor şi aur, iar domnia sa, personal, a descoperit o conductă antică asemănătoare celor utilizate pentru strecurarea mercurului în vederea separării aurului din zăcământ. La o jumătate de milă de piramida de la Gympie, în apropierea unei mine de aur de suprafaţă antice, existau şeminee ce conţineau nodule de metal topit. Până în 1920, Gympie a fost cea mai mare şi cea mai bogată zonă auriferă din Queensland. În zonă, s-au găsit multe alte artefacte. Două locaşuri de cult frumos cioplite sunt de interes deosebit: unul este dedicat zeului hindus Ganesh, zeul elefant, cioplit în granit bej; celălalt este dedicat lui Hanuman, zeul maimuţă hindus, cioplit într-un conglomerat de fier şi piatră. Ganesh şi Hanuman sunt două din cele mai importante divinăţi ale credincioşilor hinduşi din sudul Indiei, unde flota a navigat şi a îmbarcat preoţi hinduşi, specialişti în minerit şi geologi.

Două animale cioplite, la fel de fascinante, pot fi încă văzute la Muzeul Aurului din Gympie. „Maimuţa Gympie“, descoperită în urma săpăturilor din 1966, este un monstru cu cap mult mai mare decât înălţimea unui om. Botul i s-a spart, dar fotografia celui de-al doilea animal (dispărut în prezent) înfăţişează botul şi nasul[11] unui animal sălbatic foarte asemănător milodonului. Fie intenţionat, fie întâmplător, animalele au fost capturate şi transportate de pe un continent pe altul – girafe, struţi şi rinoceri din Africa în China, găini asiatice în America de Sud, câinii de pe corăbiile chinezeşti au fost lăsaţi în America de Sud şi pe insulele de dincolo de Pacific, în Noua Zeelandă, canguri din Australia în China şi vidre din China în Noua Zeelandă. Probabil

că sculptori chinezi au dorit să imortalizeze aceste creaturi ciudate înainte de a fi uitate. Un secol mai târziu, sosirea speciilor exotice transportate din Lumea Nouă avea să ducă la reacţii similare la curţile europene.

Scopul piramidei Gympie i-a dezorientat pe cercetătorii australieni, însă dimensiunile, înălţimea şi forma lor sunt tipice platformelor de observaţie din timpul dinastiei Ming, şi ar fi fost întru totul logic pentru chinezi să fi construit observatoare pentru a determina precis amplasarea bogăţiilor fenomenale pe care le descopereau, astfel încât alte flote să poată reveni în acelaşi loc.

La încheierea călătoriei, flota lui Zhou Man a navigat la nord de Marea Barieră de Corali, fapt din nou indicat cu precizie uimitoare pe harta Rotz. Reciful însuşi şi insulele din interior şi din exterior au latitudinile corecte şi pot fi clar identificate pe o suprafaţă de peste o mie de mile. Oricum, la revenirea în Australia după călătoria spre Insula Campbell în vederea localizării zonei Canopus, calculele lor în legătură cu longitudinea (conform indicaţiilor de pe harta Rotz) au o eroare de douăzeci de grade. De ce credeau că se aflau cu 1.800 de mile mai la vest decât erau în realitate? Bineînţeles că răspunsul este faptul că se aflaseră în plin curent antarctic în timpul celor zece săptămâni petrecute în apele oceanului sudic. Zona de apă în care navigau se deplasa ea însăşi spre est, iar Amiralul Zhou Man nu dispunea de nici un mijloc de măsurare precisă a longitudinii.

Mi-am dat seama că linia coastei australiene de pe harta Rotz, la nord de locul în care flota lui Zhou Man revenise, trebuia mutată cu 1.800 de mile spre est. Imediat ce am făcut acest lucru, rezultatul a fost copleşitor. În faţa mea era desenul Australiei. Cartograful lucrase extraordinar de bine, greşind numai o dată – în privinţa longitudinii, pentru care nu avusese nici un instrument de măsură. Desenase coasta estică australiană şi Marea Barieră de Corali cu o precizie fenomenală, cu 247 de ani înaintea Căpitanului Cook. Când ulterior am corectat coasta sudică a New South Wales şi a Tasmaniei nemaiţinând cont de gheaţă, am obţinut instantaneu o hartă identificabilă a Australiei.

Cook a fost copleşit de dimensiunea şi forma Marii Bariere de Corali, un tip de structură „puţin cunoscută în Europa. Este un perete din stâncă de corali care iese aproape perpendicular din Oceanul nemăsurabil.“ [12] Pentru un marinar, navigarea în apropierea unor recifuri de corali tăioşi este o încercare dificilă, îndeosebi în cursul nopţii, sau pe vreme cu vizibilitate redusă, când singurul avertisment este zgomotul valurilor care se sparg. În cazul în care corabia loveşte coralul, acesta sparge carcasa şi este greu să te îndepărtezi de recif fără să distrugi ambarcaţiunea. Cunoşteam pericolul din proprie experienţă, când am pătruns cu submarinul meu HMS în interiorul Recifului, dar eu eram dotat cu cele mai precise hărţi. O călătorie fără a dispune de hărţi ale recifului nu este decât un coşmar permanent. În timpul nopţii, nu se vede nici o lumină de pe coastă, iar ziua nimic altceva decât o centură interminabilă de junglă gri-cenuşie, ca şi cum omul n-a pătruns niciodată în această regiune frumoasă, dar interzisă. Recifu l de Corali se întinde pe mai mult de 1.500 de mile de la Golful Hickson, la sud de Brisbane, până la Capul York, în nord. Căpitanul Cook de-abia a scăpat de moarte după ce s-a izbit de recif, şi, la fel ca mine, dispunea de o hartă care l-a ajutat. Este de neconceput că flota lui Zhou Man ar fi putut trece prin aceste ape necartografiate fără să fi suferit avarii grave sau fără să fi pierdut corăbii. Numai trecerea prin acele locuri era un fapt de eroism incredibil.

Harta Rotz arată Marea Barieră de Corali, insulele dintre recif şi coastă, şi chiar mai multe insule dincolo de recif. În multe locuri, odată intrat în interiorul recifului, este imposibil să mai ieşi. Îmi amintesc foarte bine cum submarinul meu a fost blocat în interior de recif, şi cât de uşurat m-am simţit când am scăpat din strâmtoarea de la capătul recifului, dincolo de Brisbane. Multitudinea detaliilor de pe harta Rotz indică faptul că mai multe corăbii chinezeşti au cartografiat coasta, reciful şi insulele. Probabil că au fost, mai mult sau mai puţin, una după alta în timp ce navigau spre nord, unele înăuntrul recifului şi altele în afara acestuia, în ocean. Cred că trebuie să fi fost cel puţin şase, zece sau mai multe corăbii pentru a culege o atât de mare cantitate de informaţii.

Reciful însuşi, linia coastei şi insulele, atât cele din interior cît şi cele din exterior, sunt cartografiate precis în jurul a ceea ce este astăzi Cooktown, indicând faptul că chinezii au petrecut ceva timp pentru a supraveghea zona. Mai târziu, Căpitanul Cook a folosit unele dintre hărţile Şcolii Dieppe pentru a ajunge la Cooktown, unde corabia lui a naufragiat pe plajă, după ce s-a izbit de un recif, indicat şi el pe hărţile anterioare. Detaliile şi precizia acestei părţi a hărţii Rotz sugerează că chinezii ar fi fost forţaţi să facă o oprire similară pentru reparaţii.

Reciful se termină brusc la nord de Peninsula Capul York. Coşmarul lua sfârşit, iar joncile chinezeşti care supravieţuiseră trecerii periculoase – şi probabil că au fost mai multe accidente – au putut, în sfârşit, să fixeze curs nord-vest spre China. Ce uşurare pentru căpitanii eunuci şi pentru navigatorii de pe corăbiile chinezeşti supravieţuitoare când au trecut de punctul nordic al Australiei şi au navigat dincolo de Capul York şi de insule spre vest! Aici, joncile au pătruns în Strâmtoarea Torres, care separă Australia de Noua Guinee, unde curentul vine dinspre est, aruncând marinarii înspre vest, peste Golful Carpentaria. Golful este indicat pe harta Rotz mai îngust decât în realitate; încă o dată, chinezii au calculat greşit longitudinea, întrucât zona de apă în care navigau se deplasa spre vest în nordul Australiei. [13] (După publicarea hărţii, a fost evident pentru mine că hărţile lui Zheng He indicau Marea Barieră de Corali şi nordul Australiei).

În formatul in folio prezentat lui Henric al VIII-lea, Jean Rotz includea o altă hartă a acestei părţi a Australiei desenată mai detaliat şi la scară mult mai mare. El a desenat insula Lesser Java – pe care chinezii o cunoşteau drept Mica Java – separată de Java cea Mare printr-un canal îngust, deşi unii dintre contemporanii din Şcoala Dieppe îl indicau drept un râu. Era numai o simplă chestiune de a afla cine avea dreptate. Am făcut comparaţia cu hărţile moderne în privinţa aceleiaşi latitudini şi am constatat imediat că acel canal pe care îl desenase Rotz reprezenta Râul Victoria la vest şi Râul Roper la est. Lesser Java de pe harta Rotz este Ţinutul Arnhem, în partea continentală Australiei. Forma Australiei de nord-est se recunoaşte imediat.

Pe harta Rotz, mai detaliată, sunt descrieri în limba portugheză medievală. Denumirile sunt uşor de tradus şi toate corespund realităţii de astăzi. *Canal de Sonda* – „vadul de mare îngust" în portugheza medievală – este marcat în locul în care Strâmtoarea Apslez, lungă şi îngustă, desparte Insulele Melville şi Bathurst. *Aguada dillim* – „cale de apă ce duce la marea interioară" – corespunde Strâmtorii Dundas, care duce într-adevăr spre Golful Van Diemen. *Agarsim* – tradus drept „da, într-adevăr, este apă aici" – este inscripţionat lângă Yellow Water Billabong din Parcul Naţional Kakadu, desemnat de Naţiunile Unite drept „mlaştini de importanţă internaţională". *Nungrania* înseamnă „ţinutul fără ferme" – nu există nici o fermă acolo – iar *lingrania* înseamnă „tei", care cresc şi astăzi acolo. Peninsula Gove, extremitatea estică a Ţinutului Arnhem, este *finjava*, sau „capătul Javei". Numai o inscripţie m-a surprins – *chumbão*, sau „plumb".

Coasta vestică a Ţinutului Arnhem este desenată cu mare fidelitate. Rotz a indicat principalele caracteristici ale coastei la latitudinile lor corecte chiar până la 10°S, dincolo de extremitatea nordică a Australiei, şi a desenat o masă de bancuri de peşti străbătând Golful Trepang – care, după cum arată şi denumirea [„trepang" = actinie comestibilă din Pacific], este centrul pescuitului de melci. Prima hartă chinezească a Australiei a fost desenată de pescari cu secole înainte de sosirea europenilor pe continent, iar astăzi, bărci chinezeşti încă mai pescuiesc în această parte a coastei mult preţuita actinie. Toate aceste informaţii remarcabile prin precizie datează cu două secole înainte de primii europeni. Harta are şi detalii de interior – Râul Finniss care curge spre vest, şi copaci ce pot fi recunoscuţi drept eucalipţi şi pini cu lemn negru, ambele specii obişnuite în Ţinutul Arnhem. Este desenată şi o stâncă înaltă, cam pe unde se află acum Nourlangie Anbanbang Billabong din Parcul Naţional Kakadu. Cartograful iniţial a văzut stânca, de vreme ce a desenat-o cu atâta precizie.

Când am studiat harta modernă a Ţinutului Arnhem, mi-am dat seama că găsisem cheia misterului cuvântului *chumbão*. Plumbul este încă extras în cantităţi mari la uriaşele mine Jabiru Ranger. Este derivatul natural al uraniumului 235, rezultat din

procesul de descompunere nucleară. Bineînţeles că uraniul este puternic radioactiv şi mortal la atingere sau ingerare. Minele Jabiru Ranger conţin unul dintre cele mai mari zăcăminte de uraniu 235 din lume. Nerealizând pericolul la care se expuneau, chinezii au extras uraniu din zăcământul de plumb pe care-l căutau. Acest lucru poate explica pierderea înspăimântătoare de vieţi în rândul flotei lui Zhou Man, întrucât numai o zecime din numărul iniţial de nouă mii de oameni erau în viaţă la reîntoarcerea din octombrie 1423.

Pentru a descoperi plumbul, chinezii au pătruns mult în interiorul ţinutului. În acele vremuri, ca şi astăzi, aborigenii îşi făcuseră din Ţinutul Arnhem centrul lor spiritual. Erau artişti talentaţi, pictând fresce frumoase în peşteri şi sper să găsesc dovada vizitei chinezilor în picturile lor rupestre. George Grey, ulterior guvernator al Australiei de Sud, a condus o expediţie în Ţinutul Arnhem, în 1838. Când au pătruns într-un grup de peşteri la douăzeci de mile în sus faţă de locul în care Râul Glenelg se varsă în Golful Colliers, au văzut un grup de picturi proeminente, printre care „figura unui bărbat, înalt de 10 picioare şi 6 inci, îmbrăcat de la bărbie până la pământ în veşminte roşii, ce-i ajungeau până la încheietura mâinii şi până la glezne". [14] Descrierea Căpitanului Grey se potriveşte cu desenul făcut de triburile mexicane la Jucutácato (vezi capitolul 10) înfăţişând chinezi sosind în robele lor roşii ce le ajungeau până la glezne. Constatarea lui Grez se potriveşte şi cu folclorul aborigen care relatează că, mult înainte de europeni, oameni cu pielea ca mierea s-au stabilit în nord-estul Ţinutului Arnhem. Bărbaţii purtau robe lungi, iar femeile pantaloni. Ei pătrunseseră adânc în ţinut, în căutare de surse de apă potabilă, lemn de santal şi carapace de broaşte ţestoase, cultivau orez şi trăiau în case din piatră, diferit de aborigeni, ale căror locuinţe erau confecţionate din lemn. Femeile ţeseau mătase vopsită cu ierburi indigene.

Ancore în formă de teslă cu vârful curbat (piesa care ţine ancora în noroi), fixat în unghiuri drepte de corpul ancorei – proiect chinezesc – au fost descoperite pe coasta de nord-est a Ţinutului Arnhem, şi cantităţi substanţiale de ceramică chine-

zească spartă datând din timpul dinastiei Han (202 î.Ch. – 220 d.Ch.) până în perioada timpurie a dinastiei Ming (1368 – 1644) au fost descoperite la Port Bradshaw, pe ţărmul estic al Golfului Carpentaria şi în apropierea continentului, chiar în locul în care curenţii şi recifurile justifică descoperirea epavelor.

Chiar cu cai, chinezii aveau nevoie de câteva luni de supraveghere atentă a coastei şi a ţinuturilor interioare descrise pe harta Rotz. Pentru aceasta, era necesară o bază într-un loc de ancorare protejat, unde exista şi apă potabilă. Mă aştept să localizez această zonă pe partea de coastă cartografiată cel mai precis. Golful Beagle, la nord-vest de Ţinutul Arnhem, este desenat foarte bine, iar Darwin, în capătul sud-estic al golfului, oferă posibilitatea ancorării în condiţii de protecţie. Astăzi, un hotel, Banyan View Lodge, se ridică pe Vâlceaua Doctorului, umbrit de un imens ficus indian [Nota Traducătorului: „Ficus benghalensis"]. Cursul de apă din Vâlceaua Doctorului este acoperit cu pavaj în zilele noastre, dar în acele vremuri era o sursă de apă potabilă. Hotelul este un loc popular printre călătorii ce beau bere, uitând istoria care-i înconjoară.

Târziu, în secolul al XIX-lea, o statuetă a unui taoist nemuritor, Shu Lao, a fost găsită îngropată sub ficus. Astăzi, ea se află în Colecţia chinezească a Muzeului Tehnologic din Sydney. Deşi foarte valoroasă, a fost îngropată adânc, cu bună ştiinţă, între rădăcini. Datată de un expert ca aparţinând dinastiei Ming timpurii (sfârşitul secolului al XIV-lea),[15] persoana reprezentată călăreşte o căprioară, iar în mâna dreaptă ţine o piersică, simbolul longevităţii. Este din pinit foarte fin, frumos cioplită şi lustruită. Shu Lao este o zeitate din Triada Zeităţilor cu viaţă îndelungă în panteonul taoist; spre deosebire de budism şi confucianism, taoismul este o religie specifică Chinei şi nu a fost niciodată propovăduită în afara ei. Mai mult, ficusul este străin de Australia şi a fost probabil importat. Acesta avea deja câteva sute de ani când a fost descoperită statuia, acum mai bine de un secol. În sudul Chinei şi al Burmei, locaşurile de cult erau deseori construite în cavităţi între rădăcinile copacilor mari precum ficuşii care sunt copaci sfinţi pentru budiştii Theravada. Locaşul de cult de la Darwin a fost aproape sigur construit de un

chinez cu secole în urmă, iar structura şi localizarea sa seamănă cu ale celui de la Ruapuke din Noua Zeelandă. Teoretic, este posibil ca locaşurile de cult să fi fost create de echipajele corăbiilor chinezeşti care pescuiau actinii, însă posibilitatea este, într-adevăr, foarte redusă. Nicio corabie de pescuit n-ar fi transportat o statuie atât de valoroasă – ar fi valorat cât salariile de o viaţă ale echipajului; este foarte puţin probabil că aparţinea unui căpitan sau amiral chinez bogat îmbarcat pe o corabie mare. Cea mai plauzibilă explicaţie este că flota lui Zhou Man s-a folosit de actuala zonă Darwin drept bază şi că a creat acolo un locaş de cult în care a amplasat statueta drept mulţumire pentru faptul de a fi supravieţuit unei lungi călătorii.

Înclin foarte mult să cred că veneţianul Niccolò da Conti spunea adevărul când îl informa pe Secretarul Papal, Poggio Bracciolini, că debarcase în Marea Java de pe o corabie chinezească şi că petrecuse nouă luni acolo cu soţia sa. Ea era probabil una dintre femeile care purtau pantaloni.

Când, în cele din urmă, au sosit europenii, aceştia nu navigau orbeşte într-un mare necunoscut. Harta Dauphin, una din celelalte hărţi ale Şcolii Dieppe şi aproape identică cu harta Rotz, a intrat în posesia lui Edmund Harley, Conte de Oxford şi Prim Lord al Amiralităţii, la mijlocul secolului al XVIII-lea, devenind cunoscută drept Harta Harleiană. Ulterior a fost achiziţionată de Jiseph Banks, tânărul om de ştiinţă care a navigat pe *Endeavour* cu Căpitanul Cook. La vremea în care Căpitanul Cook naviga, guvernul britanic avea acces atât la Harta Harleiană cât şi la harta Rotz, întrucât aceasta din urmă era deţinută de Amiralitate în acea vreme. Ordinele primite de Cook de la Amiralitate se refereau la cercetări de întreprins mai jos de 40°S – latitudinea Australiei de Sud indicată pe ambele hărţi – unde „aveau motive întemeiate“ [16] să presupună că exista continentul sudic. Au făcut-o într-adevăr – aveau deja două hărţi care indicau un astfel de continent la 40°S.

Când au părăsit Australia, asemenea flotei lui Hong Bao înaintea lor, corăbiile lui Zhou Man erau încă încărcate cu porţelan şi mătase, însă legendarele Insule Mirodeniilor pice se

află între Australia şi casă, iar condimentele erau o marfă extrem de valoroasă în China. Chiar în condiţiile în care flota fusese redusă la numai câteva corăbii, calele lor puteau încă transporta mii de tone de ceramică şi, navigând pe lângă Insulele Mirodeniilor, Zhou Man avea o ultimă ocazie de a le schimba contra unor mărfuri de reală valoare, precum nucşoară, piper şi cuişoare.

Dacă harta Rotz se baza pe o hartă anterioară desenată de cartografi ce s-ar fi aflat la bordul corăbiilor lui Zhou Man, trebuia să indice Insulele Mirodeniilor. Şi le indică. Importanţa centrului Ambon, pe vremea aceea centrul de colectare pentru cele două Insule Mirodeniilor, Ternate şi Tidore – atât de mici încât puteau fi străbătute pe jos în numai câteva zile – este scoasă în evidenţă prin coloritul roşu. În Evul mediu, Ternate şi Tidore constituiau centrul comerţului cu mirodenii, fiind de departe insulele cele mai productive. Erau legendare, şi fuseseră disputate timp de secole, pentru că, virtual, se puteau obţine acolo toate tipurile de mirodenii, în cantităţi uriaşe.

Mai la nord, la o latitudine de 10°N, harta Rotz indică un canal între insula Mindanao, la sud, şi insula Leyte, la nord, ambele din arhipelagul Filipinelor, însă Rotz a desenat numai coasta sudică a insulei Leyte, acest lucru conducând la concluzia evidentă că respectivul cartograf se afla pe o corabie care naviga prin mijlocul canalului. Printr-o abordare de bun simţ similară, am calculat unghiul sub care au fost desenate Insulele Mirodeniilor şi celelalte insule dintre Australia şi Filipine şi am dedus astfel calea urmată de flota lui Zhou Man printre insule. În drumul lor, navigînd deja în ape liniştite cu vreme însorită, Zhoun Man a avut multe ocazii nu numai să obţină mirodenii, ci şi să dea la schimb porţelanul lui contra baticuri, artefacte, apă potabilă, fructe şi carne.

Cu siguranţă că au existat, cândva, o mulţime de tipuri de mătăsuri şi porţelan pe care flota lui Zhou Man le-a schimbat contra mirodenii şi alimente, dar vor fi rămas urme până astăzi? M-am întrebat dacă Magellan a navigat tot aşa în jurul lumii. Dacă da, relatarea lui trebuie să fi scos la lumină această

chestiune. Când am fost la Biblioteca Britanică şi am consultat un exemplar al hărţii detaliate a drumului urmat de Magellan, hartă apărută după moartea acestuia, am fost uimit să descopăr că el urmase calea din Pacific prin Filipine şi în jos spre Insulele Mirodeniilor, o distanţă de mult peste o mie de mile, era identică dar în sens invers direcţiei urmate de flota lui Zhou Man pe care tocmai o reconstituisem. Era ca şi cum cei doi au urmat aceeaşi cale, desenată pe aceeaşi hartă. Sansele unei coincidenţe sunt minime. Presupun că harta lui Magellan arăta calea urmată de Zhou Man.

Asemenea descrierii lui Pigafetta asupra călătoriei lui Magellan, am constatat că Biblioteca Britanică deţinea şi o relatare făcută de călăuza genoveză care călătorise cu Magellan. Descria debarcarea lui Magellan în Filipine şi cum descoperise acesta o strâmtoare ce ducea din Pacific către Insulele Mirodeniilor – aceeaşi strâmtoare dintre Mindanao şi Leyte indicată pe harta Rotz. Magellan a trecut prin această strâmtoare şi a ancorat la prima insulă, Limasava, unde a fost întâmpinat de rege. Pigafetta a descris regele şi regina, care purtau mătase chinezească şi mâncau din vase din porţelan, ce fuseseră îngropate timp de cincizeci de ani pentru a li se spori valoarea. Casele lor aveau perdele din mătase şi ornamente din porţelan, iar moneda lor comercială era cea chinezească şi cu centrul pătrat. Fiecare vizită în insule a lui Magellan, în drumul său către Insulele Mirodeniilor, a fost relatată amănunţit. Probabil că Zhou Man îşi golise calele de porţelan în trecerea lui pe acolo, cu un secol înaintea acestuia.

Pigafetta a relatat şi întâlnirea lui Magellan cu regele din Limasava, căruia i-a arătat *„harta maritimă* şi busola corăbiei lui, *povestindu-i cum găsise Strâmtoarea pentru a veni încoace* şi cât de multe luni petrecuse pe drum; de asemenea, *nu văzuse pământ deloc*, ceea ce l-a uimit pe Rege“ (sublinierile îmi aparţin). Magellan i-a arătat regelui o hartă, pe care erau desenate strâmtoarea şi Pacificul fără uscat. A existat şi o scrisoare din partea lui Sebastian Alvarez, un supus al Regelui Spaniei (un negustor care cumpăra şi vindea contra comision), adresată

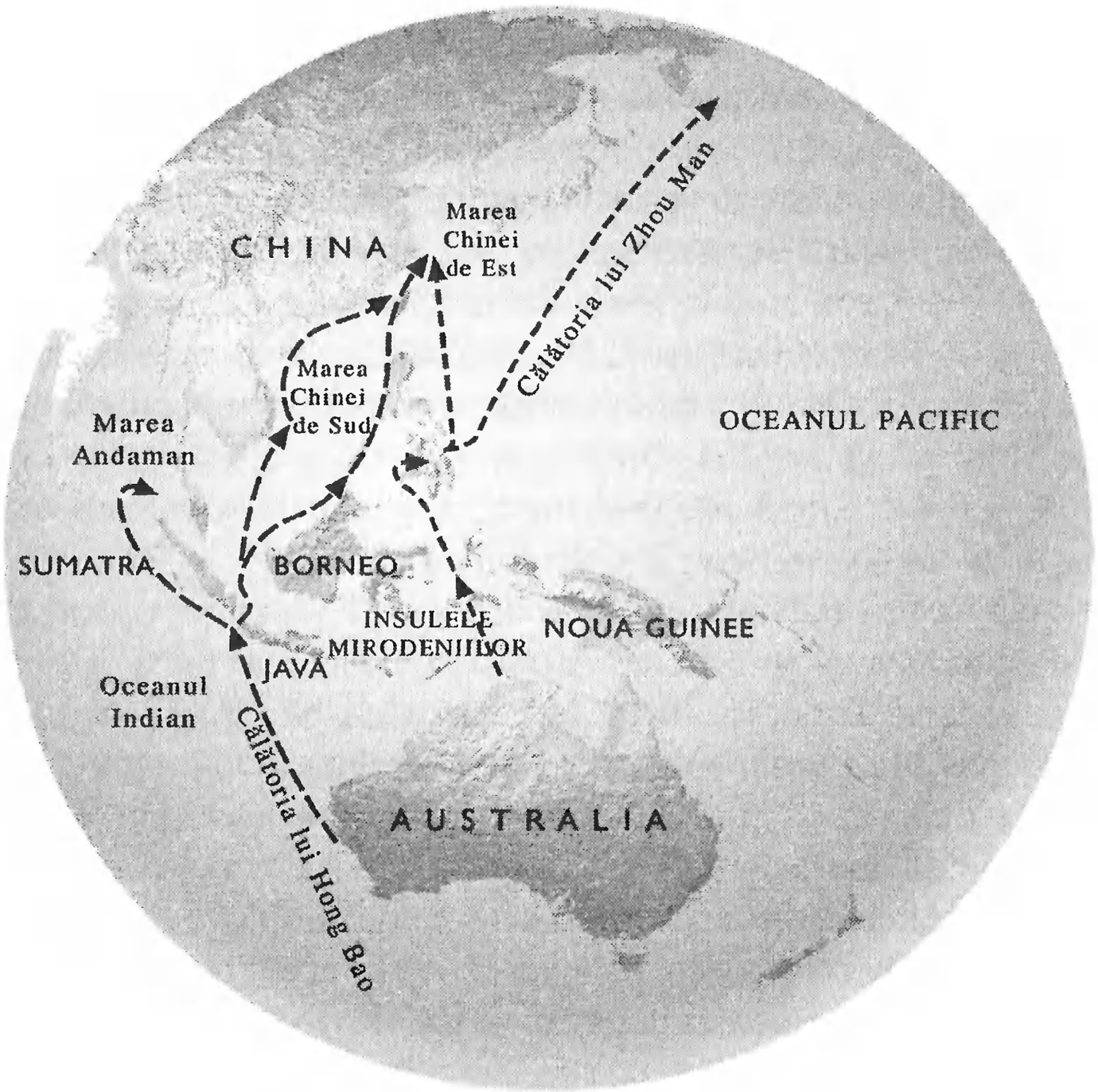

Călătoria lui Hong Bao spre casă şi călătoria lui Zhou Man spre Insulele Mirodeniilor

regelui său: „De la Capul Frío până la Insulele Moloccas, de-a lungul acestei călătorii, nu există nici o insulă indicată pe hărţile pe care ei [expediţia lui Magellan] le aveau.“ [17] Cumulate, aceste relatări pot însemna un singur lucru. În timpul căsătoriei, Magellan avusese o hartă care nu indica numai Strâmtoarea lui Magellan, ci şi Pacificul la 52° sud şi oceanul fără uscat de acolo până la Insulele Mirodeniilor la ecuator. Cineva navigase prin Strâmtoarea lui Magellan şi peste Pacific înainte ca Magellan să fi făcut acea hartă. Cine altcineva decât chinezii, „oamenii galbeni care purtau veşminte lungi“? [18]

Din fericire, dovada din timpul vizitei lui Magellan în Filipine a fost, ulterior, confirmarea unei călătorii a chinezilor, între 1421 şi 1423. Poţelanul, mătasea şi monedele chinezeşti din timpul domniei lui Zhu Di, văzute de Magellan în Filipine, trebuie să fi fost rezultatul comerţului chinezesc de dinainte de călătoria lui Zhou Man, însă Magellan a semnalat cantităţi substanţiale pe fiecare insulă. În mod evident, cantităţi uriaşe fuseseră schimbate şi acest lucru ar fi avut drept rezultat mari cantităţi de mărfuri comercializate, îndeosebi atît de valorosul piper, luate la bordul flotei lui Zhou Man. Dacă aşa stau lucrurile, înseamnă că piperul apărea în evidenţele depozitelor de mirodenii imediat după revenirea în China, în octombrie 1423.

Am studiat puţinele evidenţe chinezeşti şi am constatat că deducţiile mele erau corecte. Prin 1424 exista atât de mult piper în depozitele imperiale încât, la urcarea sa pe tron în acel an, Împăratul Zhu Gaozhi a ordonat să se renunţe la mare parte din acesta: „Fiecărui purtător de steag, cap de familie, soldat şi gardian să i se dea câte o jumătate de kilogram de piper... fiecărui absolvent şi licenţiat în litere, şef de poliţie districtuală, gardian de închisoare, astronom şi fizician, câte o jumătate de kilogram... fiecărui orăşean şi celor din împrejurimile oraşului Beijing, fiecărui preot budist sau taoist, artizan, muzician, bucătar profesionist... câte o jumătate de kilogram.“ [19]

În 1423, populaţia din Beijing atinsese, cu siguranţă, un milion de persoane, iar soldaţii armatei imperiale, împreună cu personalul lor auxiliar, numărau alte şase sute de mii de oameni. Greutatea piperului distribuit pare a fi fost de peste 1.500 de tone. Când corabia lui Magellan a revenit acasă, avea la bord mai puţin de 26 de tone de piper utilizabil. A fost vândut la un preţ de zece mii de ori mai mare decât cel plătit în Insulele Mirodeniilor, suficient pentru a se obţine un profit pentru întreaga călătorie.

Contrar plângerilor mandarinilor chinezi, călătoriile galioanelor aduceau recompense substanţiale, pentru că piperul introdus în depozitele chinezeşti la finele anului 1423 avea o valoare colosală pe piaţa internaţională.

Relatarea lui Pigafetta despre călătoria lui Magellan a adus şi mai multe dovezi despre faptul că flota lui Zhou Man navigase din Americi spre Insulele Mirodeniilor şi Filipine. Pigafetta a descris porumbul care creştea în Filipine şi pe care îl încărca echipajul lui Magellan. Porumbul nu este numai specific Americilor, ci este şi o cereală ce se poate cultiva numai de către om. Mai mult, unele dintre relatările chinezilor supravieţuitori confirmau că flota lui Zheng He adusese porumb din călătoriile sale. Joncile nu transportaseră numai porţelan, mătase şi monede din China şi au adus piper înapoi, ci şi porumb din America de Sud către Filipine. [20]

9

PRIMA COLONIE DIN AMERICI

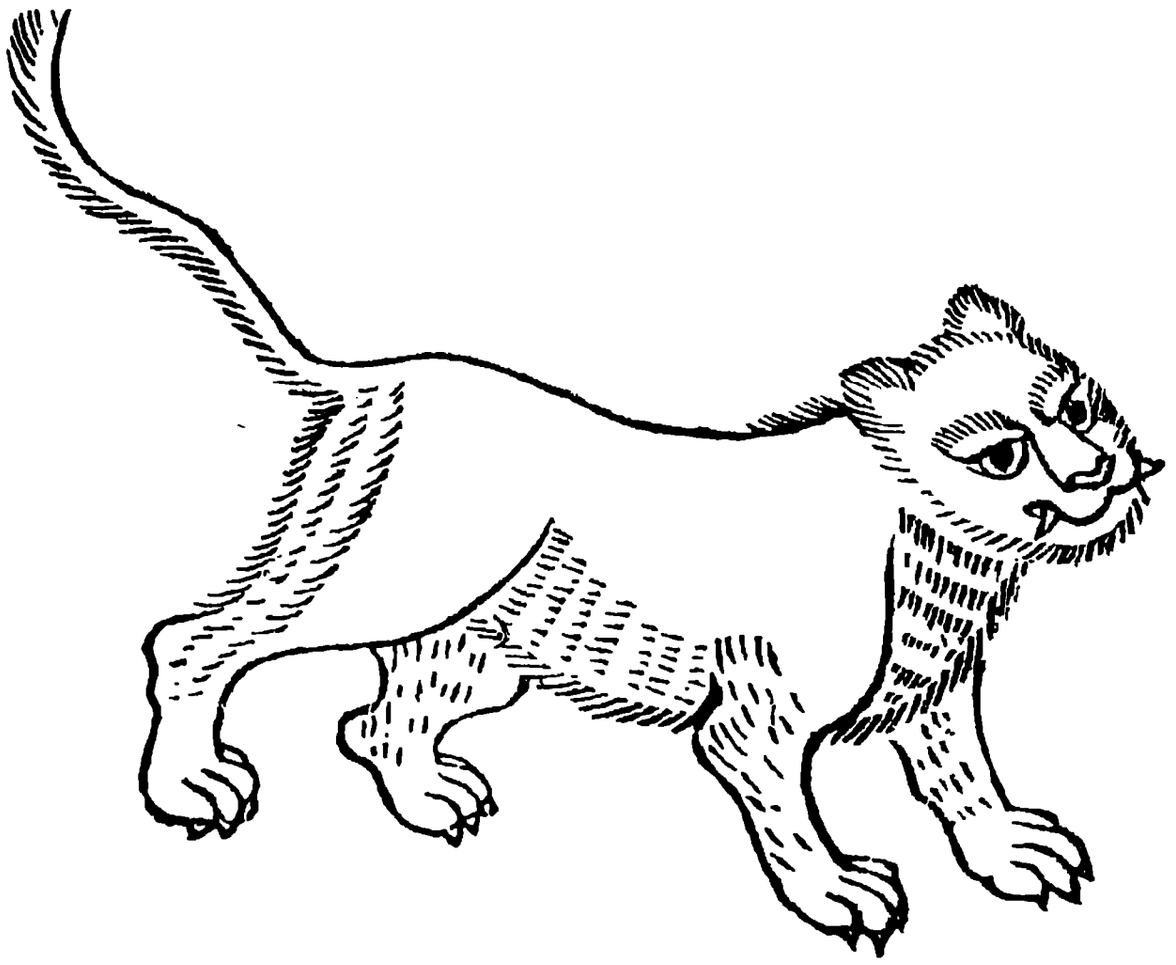

Deşi acum era la mai puţin de o mie de mile de pământul chinez, Zhou Man era departe de a fi terminat minunata sa călătorie. A trebuit apoi să îi urmăresc flota care naviga către Filipine pentru a atinge un alt pământ nou. După ce a părăsit Insulele Mirodeniilor, cu vasele pline de încărcătură, calea directă pentru corăbiile sale ar fi fost să călătorească spre nord, navigând la vest de Mindoro, în Filipine. De acolo, vântul puternic de vară i-ar fi îndreptat la nord spre China. Totuşi, modul în care insulele fuseseră desenate pe harta Rotz a sugerat că Zhou Man a ales să schimbe cursul spre est, trecând la sud de Leyte şi apoi intrând din nou în Pacific. [1] Presupunând că a părăsit Darwin la începutul musonului de sud-vest, la sfârşitul lui aprilie, ar fi intrat în Pacific la începutul lui iunie. Ştiam că Zhou Man a ajuns în Nanjing în 8 octombrie 1423, fără să aibă la bord trimişi străini. Ce a făcut şi pe unde a navigat în cele patru luni în care s-a aflat în Pacific?

Pacificul de nord este un sistem vast de circulaţie, cu vânturi care suflă constant în direcţia acelor unui ceasornic. În iunie, vântul mai puternic de lângă Leythe bate către nord. În timp ce flota amiralului Zhou Man a intrat în Pacific, Kuroshio sau curentul japonez i-ar fi condus şi el către nord, înainte să înceapă să se rotească în sensul acelor de ceasornic spre coastele Americii de Nord. De fapt, dacă Zhou Man şi-ar fi desfăşurat pânzele după Leyte, vânturile şi curenţii l-ar fi purtat către coasta de la Pacific a actualei Canada. Curentul californian l-ar fi preluat apoi, purtând flota la sud, pe lângă coasta vestică a Statelor Unite, către Panama. De acolo, curentul nord ecuatorial ar fi purtat o corabie pătrată cu pânze către Filipine. Tot ocolul, cu vântul şi curentul în spate în permanenţă, ar fi fost de aproape şaisprezece mii de mile marine.

La o medie de 4,8 noduri, călătoria ar fi durat aproape patru luni, potrivindu-se cu data întoarcerii lui Zhou Man la Nanjing, în octombrie. Din motive care mai încolo vor deveni evidente, presupunerea mea a fost că escadrila de corăbii din flota principală s-a separat pentru a înfiinţa colonii de-a lungul coastei Pacificului către Ecuador.

Am început investigaţiile pentru a confirma faptul că, într-adevăr, flota lui Zhou Man a atins coasta pacifică a Americii de Nord. Primul european care a explorat această coastă a fost Hernando de Alarcón, în 1540.

După ce a obţinut faimă şi avere în Noua Spanie, a părăsit Acapulco în data de 9 mai, în acelaşi an, la comanda unei flote care susţinea expediţia conquistadorului Coronado spre New Mexico. Alarcón a fost primul care a cartografiat peninsula Baja California, iar apoi toată California. Stiam că a fost primul european care a cartografiat-o, pentru că nici Columb şi nici un altul dintre primii exploratori nu ajunseseră pe nicio parte a coastei occidentale a Americii de Nord, aşa că, orice hartă a coastei Pacificului care data de dinaintea călătoriei lui Alarcón, ar fi fost o mărturie puternică a faptului că nu el fusese primul care atinsese acele meleaguri.

O astfel de dovadă există sub forma hărţii globului a lui Waldseemüller, publicată în 1507, şi care este primul document de acest fel ce cartografiază cu precizie latitudinea şi longitudinea. Deţinută iniţial de Johannes Schöner (1477 – 1547), un astronom şi geograf din Nuremberg, pentru mult timp s-a crezut că a fost pierdută, iar, apoi, a fost redescoperită în 1901, în Castelul Wolfegg, din Germania de sud. A rămas acolo relativ uitată până în 2001, când, într-o explozie de publicitate, Biblioteca Congresului din America a achiziţionat-o, pentru zece milioane de dolari, de la prinţul Johannes Waldburg-Wolfegg. Cel care a desenat harta, Martin Waldseemüller (circa 1470 – 1518), era de origine germană şi unul din cei mai de seamă cosmografi ai epocii sale. Globurile şi hărţile pe care le-a făcut în 1507 sunt primele care denumesc continentul „America"; din motive necunoscute, acesta nu a fost inclus în harta din 1516. Harta din 1516, *Carta Marina – O hartă de navigaţie maritimă portugheză a pământului cunoscut şi a oceanelor*, a fost „prima şi singura versiune tipărită a hărţilor lumii cunoscute anterior doar de către exploratorii spanioli şi portughezi şi de către patronii acestora".[2] Coasta orientală a Americii de Nord este cartografiată clar, cu mai multe denumiri de locuri.

Caraibele şi Florida, indicate pe harta Waldseemüller, au fost şi ele descoperite pe două hărţi mai timpurii, Cantino (1501) de la Biblioteca Estense, Modena, Italia – o hartă care ar putea juca un rol semnificativ în cercetările mele, de oriunde din lume (vezi capitolul 11 – şi harta Caverio din 1505, de la Biblioteca James Ford Bell a Universităţii din Minnesota, Minneapolis. Şi ele indică zone de uscat desenate înainte ca primii europeni să le fi atins, dar acele hărţi nu puteau fi sursa iniţială a lui Waldseemüller. Marele Banc al Bahamasului este desenat identic pe toate trei hărţile, dar harta Caverio arată peninsula Yucatán în Mexic, care nu există pe cea anterioară, Cantino. Aşadar, Caverio nu se poate să fi fost o copie a lui Cantino şi cu atât mai mult Waldseemüller să fie o copie a lor, pentru că ultima dintre cele trei, Waldseemüller, arată coasta pacifică a Americii de Nord, ceea ce nici Cantino şi nici Caverio nu fac. Toate cele trei hărţi au trăsături originale diferite, şi toate trebuie să fi fost copiate de pe o hartă chiar mai timpurie.

Coasta americană a Pacificului este incredibil de bine desenată pe harta Waldseemüller, iar latitudinile corespund celor ale Insulei Vancouver din Canada şi până în Ecuador în sud. Această exactitate arată existenţa unui cartograf la bordul unei corăbii care navighează în josul coastei Pacificului, dar care nu cartografiază coasta prea detaliat. Oregon este clar de identificat, iar mai multe epave, foarte vechi, au fost descoperite pe plajele din Neahkahnie. Una dintre ele era din tek, cu un scripete pentru strângerea velaturii făcut din bintan gor, un lemn specific Asiei de sud-est. Lemnul mai trebuie datat cu carbon, dar, dacă se dovedeşte a fi de la începutul secolului al XV-lea, va dovedi clar că una din corăbiile lui Zhou Man a naufragiat pe plajele Neahkahnie. Unii cercetători ai epavelor de acolo pretind că au găsit parafină, pe care flota lui Zheng He o folosea la desalinizarea apei de mare pentru cai.

Chiar şi fără descoperirile de pe joncile naufragiate, coastele Pacificului din America Centrală şi de Sud sunt pline de mărturii ale călătoriilor întreprinse de chinezi. În capitolul 5 au fost descrişi puii asiatici descoperiţi din Chile până în California, iar

multe alte specii de floră şi faună au fost purtate pe glob de către flotele chinezeşti. Mi-amintesc că am trecut pe lângă un strat de frumoşi trandafiri cherokezi (Rosa laevigata). Încă era o seară de vară şi parfumul lor minunat umplea aerul din jur. În 1803, coloniştii europeni au găsit un trandafir parfumat care creştea sălbatic; ei l-au numit Trandafir Cherokez. Cu toate acestea, era originar din China de sud-est şi a fost ilustrat într-o farmacopee chinezească din secolul al XII-lea. „Când şi prin ce mijloace a ajuns în America este una din problemele nerezolvate ale introducerii plantelor" [3], dar era o practică obişnuită a marinarilor de pe joncile lui Zheng He să ţină ghivece cu trandafiri, aroma lor fiind o amintire de durată a casei. Şi chinezii luau plante şi seminţe acasă. Amaranth, o cereală originară din America de Nord, cu mare conţinut de proteine, a fost adusă din America în Asia la începutul secolului al XV-lea, aşa cum, bineînţeles a fost cazul porumbului – adus în Filipine şi văzut acolo de Magellan. Nucile de cocos, originare din Pacificul de sud, au fost descoperite de primii europeni pe coastele Pacificului din Costa Rica, Panama şi Ecuador şi în Insulele Cocos din vestul Costa Rica. Numai chinezii pot fi cei care au transportat seminţe din Americi în Asia, trandafiri şi pui din China în Americi, precum şi nuci de cocos din Pacificul de Sud în Ecuador.

Pe harta Waldseemüller, San Francisco şi Los Angeles sunt clar descrise la latitudinile corecte şi am fost sigur că Zhou Man a navigat de-a lungul coastei. Trecerea unei asemenea imensităţi de apă, după doi ani, probabil că i-a lăsat în stare proastă unele dintre jonci şi era nevoie urgentă de reparaţii. Chiar şi corăbiile cele mai bine construite nu puteau rămâne pe mare pentru perioade atât de îndelungate fără să sufere cel puţin unele daune din cauza furtunilor şi a valurilor care le loveau. În cel mai uşor caz, ele trebuiau să suporte reparaţii şi refacerea carenei – îndepărtarea crustaceelor de pe ele – iar cele mai deteriorate mai mult ca sigur că au fost distruse pentru a le repara pe celelalte. În acest caz, resturile acestor corăbii naufragiate ar fi trebuit să fie găsite pe coasta Californiei, aşa cum s-au găsit epave în Australia şi în alte părţi ale globului.

Investigaţiile mele asupra epavelor stranii de pe coasta Californiei nu au rezolvat nimic, dar am descoperit că muzeele de acolo deţineau mari cantităţi de porţelanuri Ming, albe şi albastre. Ideea acceptată este că aceste obiecte au fost aduse în California de galioanele spaniole, dar o serie de ancore chinezeşti medievale au fost găsite de-a lungul coastei californiene şi este puţin probabil ca acestea să fi fost aduse de către corăbiile spaniole. Am început să pun serios sub semnul întrebării proveniența porţelanurilor Ming; au fost, într-adevăr, ele aduse de către spanioli? Porţelanul medieval chinezesc poate fi datat prin conţinutul său de cobalt: cu cât este mai mare cantitatea de fier din cobalt, cu atât mai albastru aspectul. Cobaltul întunecat din epoca mongolă venea din Persia, de asemenea condusă de către mongoli, dar tatăl lui Zhu Di a închis frontierele chineze după ce i-a alungat pe mongoli în 1368, iar cobaltul persian nu mai era disponibil. Totuşi, Zhun Di a redeschis frontierele şi a readus comerţul pe Drumul Mătăsii prin Africa, permiţând, încă o dată, să fie importat cobaltul persan. În concluzie, este limitată perioada în care porţelanul de un albastru pal a fost produs şi utilizat în China epocii Ming, iar culoarea porţelanului din muzeele californiene ar putea să arate dacă acesta a fost sau nu făcut în timpul acestei perioade din istoria Chinei.

Am fost sigur că o flotă de mare valoare a descoperit coastele Pacificului din America de Nord şi cea de Sud, dar cercetările mele au eşuat în descoperirea unor dovezi concludente, cum ar fi epava unei jonci chinezeşti. Sperând că poate alţii au găsit urme pe care eu le-am ratat, am hotărât să fac „declaraţii publice“ pe această temă, cu ocazia unei prelegeri la Societatea Geografică Regală din Londra, din martie 2002. A fost difuzată în lumea întreagă; în 48 de ore au început să vină rapoarte din California, care mi-au atras atenţia asupra unei epave de joncă medievală chineză, îngropată sub un banc de nisip din râul Sacramento, la nord-est de golful cu acelaşi nume. Prima mea reacţie a fost să ignor rapoartele – locul era la mai mult de o sută de mile de mare deschisă, iar descoperirea părea prea bună pentru a fi reală – dar, după câteva zile, au continuat să sosească mai multe mesaje prin poşta elec-

tronică, ce descriau aceeaşi joncă. După ce am realizat o investigaţie preliminară, am descoperit că vânturile predominante de nord-est ar fi putut transporta o joncă prin golf, înspre râul Sacramento. În urmă cu şase secole, râul era mai lat şi mai adânc decât este acum, deoarece despăduririle şi mineritul au dus la scăderea nivelului apei. Era într-adevăr posibil, dacă nu chiar probabil, ca o joncă, intrând în Golful San Francisco, să fi fost dusă de vânt până în râul Sacramento. Şi fluxul ar fi putut să transporte corabia contra curentului până la Sacramento.

Dr. John Furry, de la Muzeul de Istorie Naturală din California de Nord, a fost primul care a devenit conştient de existenţa joncii, în urmă cu douăzeci de ani, când a citit despre descrierea unei armuri bizare care fusese găsită în aceasta (evident, epava era atunci mai puţin îngropată în nisip şi aluviuni, cum e acum). Armura era dintr-un metal neobişnuit (băştinaşii americani nu ştiau să prelucreze metalul) şi de o stranie culoare gri-verzui. A fost arătată unui expert local, despre care se spune că ar fi identificat-o a fi de origine medievală, din China. Încercările doctorului Furry de a urmări firul poveştii s-au lovit de un zid – expertul murise între timp, iar armura fusese împrumutată unei şcoli şi, în acea vreme, se pierduse – dar era suficient de incitat ca să înceapă să studieze locul unde se afla epava.

Locul respectiv era acoperit cu un strat de 40 de picioare de nisip şi aluviuni strânse de secole, aşa că doctorul Furry a început să ia măsurători ale zonei cu magnetometrul. Acestea au indicat o puternică anomalie magnetică, ce descria un obiect îngropat, cu o lungime de 85 de picioare şi lăţime de 30 de picioare, foarte asemănător ca dimensiune şi formă joncilor comerciale care însoţeau flota lui Zheng He. În etapa următoare, s-au extras mostre din partea centrală. Fragmentele de lemn dezgropate au fost datate cu carbon ca fiind din jurul anului 1410, indicând astfel că jonca fusese construită în acel an, „o perioadă care reprezenta o culme a navigaţiei pentru vechea Chină“ [4], după cum au relatat laconic ziarele locale.

Dovezile obţinute prin datarea cu carbon l-au încurajat pe Dr. Furry să continue săpăturile, de data aceasta cu echipa-

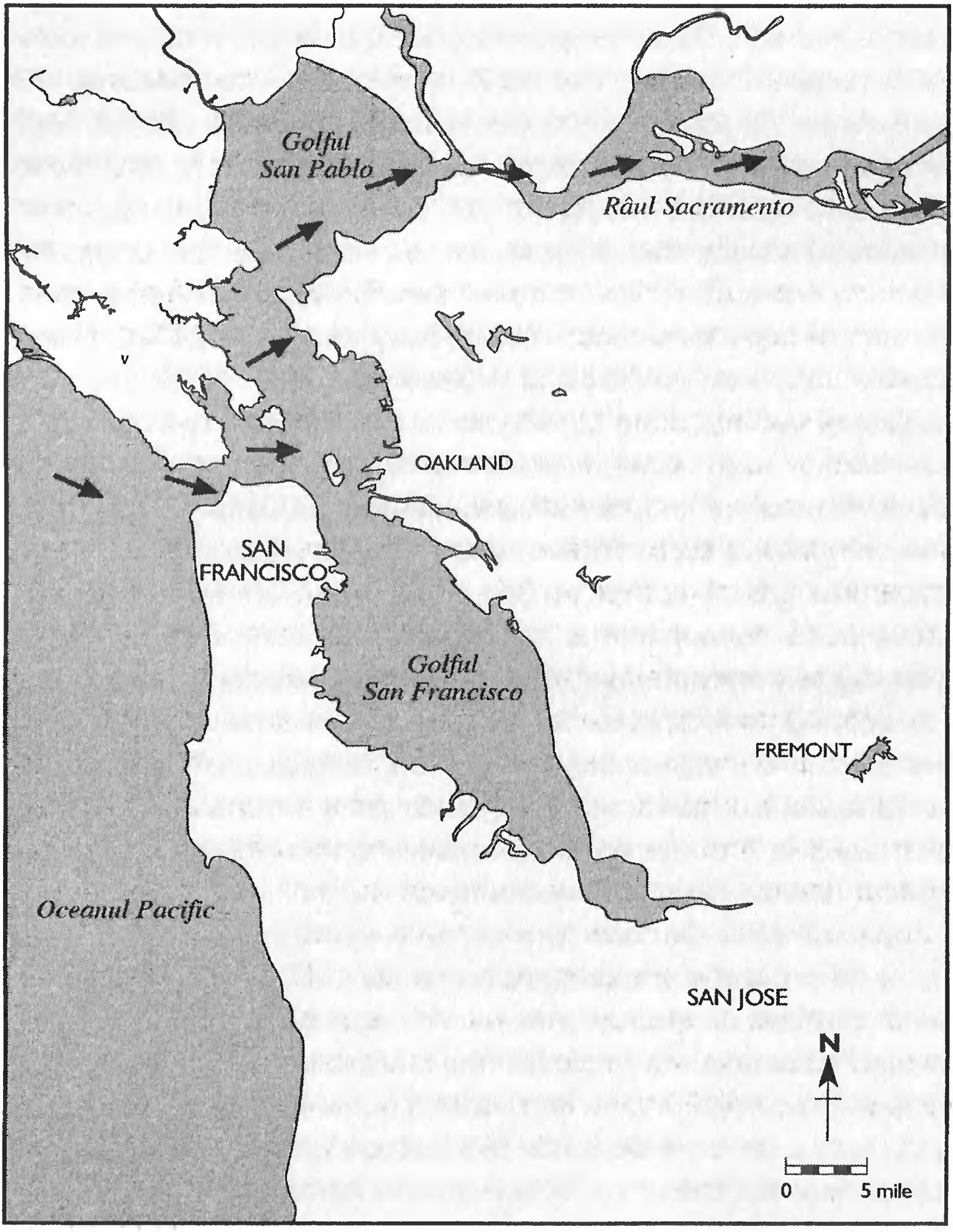

Golful San Francisco şi vânturile
care suflă înspre râul Sacramento

mente mai sofisticate. Acestea produceau mostre mult mai mari, care includeau alte obiecte de lemn şi o masă compactă de 80 de livre de seminţe negre. A trimis în China, pentru analize, fragmentele de lemn şi seminţele şi, potrivit Dr. Furry, Academia Forestieră Chineză a identificat preliminar lemnul ca fiind Keteleria, un conifer originar din sud-estul Chinei şi nu din America de Nord. În Evul Mediu, chinezii cultivau Keteleria pentru construcţia de corăbii. Tot Dr. Furry mi-a spus că Dr. Zhang Wenxu, un fost profesor la Universitatea de Agronomie din Beijing şi cel mai mare expert chinez pentru seminţele antice, a identificat, la o analiză preliminară, patru tipuri diferite de seminţe în masa neagră adusă de pe şantierul epavei. Trei tipuri erau originare atât din China, cât şi din America de Nord, dar a patra era găsită numai în China. Cu toate acestea, cea mai interesantă descoperire a fost cea făcută ulterior de Dr. Furry, care a găsit, în materialul colectat, boabe de orez şi corpul unui cărăbuş. Orezul, originar în Africa şi China, era necunoscut în Americi, în secolul al XV-lea. Analize detaliate ale orezului şi cărăbuşului se realizează chiar în timp ce scriu această carte, dar, până în prezent, nu s-a primit din China niciun raport scris privind analiza lemnului şi seminţelor.

Aveam unele îndoieli cum că şantierul conţinea epava unei jonci chinezeşti; era exact dovada pe care o căutam. Pare foarte puţin probabil ca echipajul să se fi înecat când jonca a naufragiat pe bancurile de nisip din râul Sacramento. Mai plauzibil a fost că ei au venit la ţărm către pământurile luxuriante, fertile ale văii. Prima lor sarcină a fost să salveze cât mai mult orez cu putinţă din încărcătura corăbiei. O mare parte ar fi fost necesară pentru a le satisface necesităţile pe termen scurt, dar ei ar fi trebuit şi să pună deoparte pentru seminţe şi să îl planteze într-un loc potrivit – câmpia inundabilă a râului Sacramento.

S-a susţinut multă vreme că orezul a fost dus în Africa de vest de către europeni, iar, apoi în Americi, de către spanioli, dar profesorul Judith A. Carney de la Universitatea din California a susţinut că această teză era eronată din start. Este universal acceptat faptul că chinezii au avut o contribuţie majoră la dez-

voltarea agriculturii pe pământurile bogate din California, în special prin cultivarea orezului în mlaştinile Sacramento-ului inferior. Pe la 1870, 75% din muncitorii de la o fermă din California erau de origine chineză. „De fapt, chinezii l-au învăţat pe fermierul american cum să planteze, să cultive şi să recolteze.“ [5] Dar oare toţi aceşti chinezi, care lucrau pe câmpurile şi plantaţiile din Valea râului Sacramento, au provenit din marile valuri de imigranţi în Statele Unite, din secolul al XIX-lea, sau puteau unii dintre ei să fie descendenţi ai coloniştilor lăsaţi pe malurile râului Sacramento de către Zhou Man în 1423? Am găsit un indiciu al acestui mister într-o sursă neverosimilă.

În 1874, Stephen Powers, un inspector de stat, numit de Guvernul Californiei, ce petrecuse mulţi ani culegând date despre limbile triburilor din California, a publicat un articol în care pretindea că a găsit dovezi lingvistice ale unei colonii chinezeşti pe râul Ruus din California, [6] la aproape 70 de mile de nord-vest de jonca din Sacramento. De asemenea, Powers a pretins că bolile aduse de coloniştii europeni au decimat această colonie chinezească, precum şi restul populaţiei indiene din California („febra recurentă care, în 1833, a întristat văile din Sacramento şi a redus aceste măreţe câmpii de la stadiul în care erau pline de populaţie la cel de linişte totală, aproape, şi singurătate... cu greu mai era un om în viaţă“).[7] Raportul lui Powers a fost prost primit de către angajatorii săi guvernamentali şi, cu toate că a încercat prin curtoazie şi curaj, să îşi păstreze poziţia, raportul său oficial, publicat în 1877, este o versiune diluată a afirmaţiilor sale. Cu toate acestea, este fascinant de citit.

Destul de departe de afirmaţia sa privind existenţa unei colonii chineze, fondată pe dovezi lingvistice, Powers a descris coloniştii chinezi drept rezultat, peste secole, al căsătoriilor mixte cu localnicii indieni. Descendenţii lor erau mai deschişi la ten decât cei de pe coastă şi, spre deosebire de alte triburi indiene, generaţiile mai vârstnice aveau bărbi mari, în timp ce femeile „erau la fel de mândre de părul lor negru ca şi chinezoaicele“. În loc de piei, femeile purtau un singur veşmânt sub forma unui sac de lână, fără mâneci şi strâns la gât, odinioară mai mult sau mai puţin alb“. Ei erau

„neprefăcuţi, prietenoşi, paşnici şi inofensivi". După moarte, „de obicei, doreau la fel ca şi chinezii, să fie îngropaţi în pământul strămoşesc al tribului". Aidoma chinezilor, dar spre deosebire de alte triburi de vânători-culegători din America de Nord, popoarele din jurul râurilor Sacramento şi Russian, erau sedentari: „cel puţin patru cincimi din dieta lor provenea din regnul vegetal... Cunoşteau calităţile tuturor ierburilor, tufelor, frunzelor, stăpânind un catalog de denumiri botanice mult mai mare decât nouă din zece americani". Moştenirea strămoşilor acestora se poate vedea în ceramica frumos modelată în forme chinezeşti clasice, în timp ce indianul modern de-abia ia un bolovan de cremene (o rocă neagră, ignifugă) sau de nefrit, cu care sapă o adâncitură, lăsând exteriorul aspru". De asemenea, strămoşii triburilor din Sacramento şi de pe râul Russian utilizau „cuţite lungi, grele din obsidian şi jasp", iar Powers a descoperit că urmaşii lor nu mai ştiau să le confecţioneze. Iar, în timp ce strămoşii aveau pipe elegante şerpuite, urmaşii lor utilizau unele simple din lemn. Ei „dezvoltaseră o inventivitate chinezească" [8] în crearea de metode de ademenire a vânatului, prin utilizarea de raţe de momeală – un obicei chinezesc, dar care nu se regăseşte la indieni. Ca şi chinezii, mâncau melci, limacşi, şopârle şi şerpi, şi clădeau mormane din cochiliile de moluşte (pentru corelarea ADN, vezi Tabelul de Dovezi).

Pe coasta orientală a Golfului San Francisco, la aproape 70 de mile la sud de şantierul joncii din Sacramento, există un sătuc din piatră cu pereţii joşi. În 1904, Dr. John Fryer, profesor de limbi orientale la University College, Berkeley, California, a declarat că „este fără îndoială munca mongolilor... normal, chinezii s-ar fi înconjurat de ziduri, aşa cum fac în toate oraşele lor din China" [9]. Această afirmaţie este în acord cu scurta descriere făcută de către Powers chinezilor care au creat o colonie, iar apoi s-au căsătorit cu nativi americani.

Pare o certitudine faptul că flota lui Zhou Man a lăsat o aşezare în California. Au fost ei primii care au cultivat orezul în Americi? Iar valorosul porţelan Ming, alb şi albastru, găsit în California, a fost într-adevăr adus de galioanele spaniole, aşa cum a stabilit înţelepciunea convenţională, sau a fost transportat

în cala joncilor din flota lui Zhou Man? Investigaţiile sunt în curs, iar concluzia finală mai aşteaptă să fie scrisă; între timp, trebuie să mă grăbesc cu propriile cercetări, să urmăresc flota după ce, din nou, şi-a ridicat pânzele şi a părăsit Golful San Francisco.

După ce l-a părăsit, probabil că flota lui Zhou Man a fost purtată de vânturi şi de curenţi spre sud, către Mexic. Harta Waldseemüller prezintă, cu o precizie acceptabilă, coasta cartografiată, aşa cum se poate aştepta cineva de pe o corabie în trecere, dar există o lacună la latitudinea Golfului Tehuantepec din Guatemala, ca şi cum Pacificul şi Atlanticul s-ar fi întâlnit acolo, ceea ce, bineînţeles, nu era cazul. Acest fapt este în acord cu ideea că chinezii au navigat prin golf, dar, găsindu-l prea puţin adânc pentru a continua, s-au întors şi au concluzionat ceea ce puteau vedea de la intrare: apă întinzându-se la mare distanţă în faţa lor şi care marca o deschidere aparentă între America de Nord şi cea de Sud.

Am presupus că au navigat dincolo de istmul Panama, indicat clar pe harta Waldseemüller şi că vânturile şi curenţii i-au dus peste Pacific spre China, aşa cum se poate oricine aştepta de la nişte corăbii cu pânze. Dar în calea lor, de-a lungul acelei coaste, au trecut pe lângă Golful Californiei şi probabil că au ancorat pe coasta mexicană, undeva aproape de localitatea Manzanillo din provincia modernă Colima. Aici, probabil că i-a atras un vulcan spectaculos, Colima, de 12.700 de picioare înălţime şi foarte vizibil pe mare, de la distanţă.

Am hotărât să mai fac o investigaţie asupra unei altei epave între Manzanillo şi Acapulco, o fâşie de coastă de numai 300 de mile lungime şi care, iarăşi, era clar indicată pe harta Waldseemüller. Mi-am început cercetarea cu relatările primilor spanioli care au ajuns pe această coastă pe la 1520, Fra Bernardinho de Sahagún[10] şi Bernal Diaz del Castilio[11], care au descris amândoi exotica civilizaţie maya, încă supravieţuind în 1412, dar în declin, în momentul sosirii lor. Multe din lucrurile pe care Sahagún şi del Castilio le-au descris – pui, cutii lăcuite, obiecte de pictat, obiecte prelucrate din metal şi bijuterii – par să aibă marcat cuvântul China peste tot.

Ca şi în California, când au ajuns în Mexic, conchistadorii au găsit pui asiatici destul de diferiţi de animalele europene lăsate în urmă. Numele mayaşe pentru păsări, *Kek* sau *Ki*, erau identice cu cele folosite de chinezi; ca şi chinezii, dar nu ca şi europenii, mexicanii foloseau puii pentru scopuri ceremoniale, cum ar fi divinizarea. Erau similitudini atât de notabile, încât şi numai din aceste motive, am simţit că se justifica o vizită scurtă pe coasta mexicană.

Înainte de plecare, am cercetat şi dacă plante originare din China creşteau în New Mexico sau în Mexicul de vest. Creştea trandafirul chinezesc, dar acesta s-ar fi putut răspândi din California spre sud. În afară de trandafir, nu am găsit nicio plantă ce creştea în Mexic şi să fie de provenienţă din China, dar am descoperit exact opusul: plante originare din America Centrală şi-au găsit drumul pe glob înainte de expediţiile europene de descoperiri geografice[12]. Cartofi dulci, tomate şi papaya s-au găsit în Insula Paştelui, cartofi dulci în Hawaii, iar porumb în China şi în Filipine. Este posibil ca porumbul să fi venit din America de Nord sau de Sud, dar alte plante au sosit dintr-o zonă mult mai restrânsă, pe care, acum, o numim Mexic, Guatemala şi Nicaragua.

Civilizaţia mayaşă, cu care mai mult ca sigur că s-au întâlnit chinezii, era aproape la fel de veche ca a lor. Predecesorii Maya au fost olmecii, cea mai timpurie civilizaţie din America Centrală şi posibil din toate Americile, a cărei capitală a fost La Venta, pe coasta Mexicului dinspre Altantic. Pe la 1200 î.Hr., poporul olmec a construit două platouri artificiale la San Lorenzo şi La Venta, pe care au înălţat oraşe religioase aproape la fel de vechi ca Babilonul. Aceste movile imense, care se întindeau pe mile întregi, au fost centrul unui sistem de aşezare care a inclus satele şi cătunele olmece într-o singură unitate socială, politică şi economică, ce se întindea pe ceea ce, în prezent, cunoaştem sub numele de Mexicul de sud.

Ei au creat reţele comerciale extinse cu popoarele din sud, importând de acolo obsidian, bazalt, nefrit şi minereu de fier şi exportând vase de lut, piei de jaguar, coca şi sculpturi expresive minunate. Exemple ale acestui comerţ se pot vedea şi în zilele

noastre, în Parque La Venta; maimuţe energice de piatră, care atârnă în copaci; delfini de piatră, atât de vii încât aproape poţi să vezi apa stropindu-le corpul, în timp ce sar prin bazine; un om se târăşte spre ieşirea dintr-un mormânt sculptat în bazalt; o mamă înnebunită de durere îşi leagănă pruncul mort, în braţe. Sunt sculpturi fabuloase, munca unui popor cu adevărat uimitor. Dar, în jurul anului 300 î.Ch., olmecii au dispărut, din motive care nu se cunosc. Au fost urmaţi de mayaşi, care au creat un imperiu comercial ce se întindea în toată America Centrală. Epoca Maya se apropia deja de final pe la 1421 şi războiul civil izbucnise în Yucatan, dar chinezii probabil că tot au găsit o civilizaţie foarte veche şi foarte semeaţă.

Am văzut peste tot urme ale marii civilizaţii Maya când am călătorit cu autobuzul prin Mexic, de la coasta Atlanticului la cea a Pacificului. Coasta Atlanticului este brăzdată de terenuri mlăştinoase, care par, fiecare în parte, să aibă propriul pelican drept santinelă ce veghează asupra unei mări pline cu peşte. Apoi, vin mile întregi de mlaştini, cu stoluri de raţe şi gâşte zburând pe cer. Ibişii şi berzele stau nemişcaţi în bazine şi lagune. Aceasta este ţara mayaşă, cu un sistem agricol neschimbat de secole. *Milpas* – terenurile cultivate – se întind prin junglă, rezultat al sistemului de defrişare şi incendiere. În sezonul uscat, în preajma Crăciunului, fermierii taie copacii cu maceta. Din martie până în mai, sunt puţine ploi, iar căldura devine apăsătoare, vremea ideală pentru arderea lemnului uscat, lăsând o suprafaţă curăţată pentru cultură, acoperită de un strat fertil de cenuşă.

Primele ploi vin la începutul lui martie, precedate de fulgere tăcute. Acum fermierii iau beţe lungi şi groase şi fac găuri mici în pământul ud, în care aruncă boabele de porumb, de fasole şi seminţe zdrobite. Acest trio minunat a oferit hrana sănătoasă cu care popoarele din Americi – olmec, maya, toltec, incas şi aztec – s-au hrănit de-a lungul mileniilor. În timp ce porumbul creşte, fasolea se încolăceşte pe trunchi, iar seminţele zdrobite se răspândesc în pământ. Prin iulie, soarele arde, dar ploile sunt abundente, iar în septembrie vine vremea culesului. Probabil că chinezii au găsit o agricultură înfloritoare, întinsă pe toată suprafaţa de pă-

www.ecarti.org

mânt, cu un sistem sofisticat de irigaţii şi cu câmpii la altitudine care întreţineau o populaţie mult mai densă decât se găseşte, în zilele noastre, în zona rurală a Mexicului. Rivaliza cu a lor.

Stupii erau răspândiţi la marginea pădurilor; mierea era importantă pentru Maya, drept zahăr, ca bază pentru alcoolul de grâu fermentat şi ca o recoltă în bani care le permitea fermierilor să le cumpere nevestelor lor încălţăminte şi haine din bumbac, brodate cu modele tradiţionale. Şi astăzi, copiii lor poartă salopete brodate cu grijă în culori vii, care identifică familia şi satul, foarte asemănătoare cu cele pictate în fresce, cu mult timp în urmă. Casele tradiţionale *Na* se iţesc din pădurile tropicale, neschimbate de milenii. Fundaţiile, o platformă ovală din bolovani, sunt unite prin ciment obţinut din calcar. Grinzile orizontale sunt prinse sus cu frânghii din trunchi de agave. Bambuşi mai mici completează cadrul, iar acoperişul este din frunze uscate de palmier. Această construcţie tradiţională este încă utilizată în hotelurile şi staţiunile din sudul Mexicului şi din Guatemala. Mayaşii încă mai dorm în hamacuri, iar salutul zilnic este „Să ai un hamac".

Jungla din America Centrală oferă hrană bogată şi variată; omul trebuie doar, o dată pe lună, să vâneze, să pescuiască şi să culeagă fructe timp de două-trei zile, iar în căldura toridă are nevoie de puţine haine. Materialele de construcţie, legumele, medicamentele, coca, cafeaua, păsările domestice şi animale de tot felul îl înconjoară. Jungla nu este niciodată tăcută; noaptea este dominată de plânsete, fluierături, ţipete, răgete înăbuşite şi croncăniturі. În acest mediu bogat al junglei, Maya şi-a construit glorioasele citadele de piatră. Nimic din ceea ce am văzut pe această planetă minunată, nici chiar Machu Pichu sau Acropole, nu a egalat oraşul mayaş Paleque din Chiapas, Mexic, răsărind din ceaţa alburie a unei zile perfecte de vară. Mayaşii au construit oraşul în glorioasa lor epocă de aur (circa 325 – 925 d.Hr.) şi, timp de o mie de ani, acesta a stat ascuns sub haina sa de junglă. Construit pe o serie de dealuri adiacente care veghează asupra câmpiilor, oraşul se întinde pe mai mult 3,5 mile pătrate. Fiecare grup de coline cuprinde un sector de clădiri – piramide, temple şi palate. În cadrul fiecărui grup, palate din piatră albă

înconjoară o piaţă centrală încântătoare cu un strop de verde, specific junglei. Clădirile au fost superb aranjate, astfel încât să accentueze caracteristicile naturale ale dealului şi văii, în timp ce un râu liniştit se unduieşte prin mijlocului locului. Este foarte probabil ca, atunci când chinezii s-au întâlnit cu popoarele din Mexic, lor să li se fi arătat Palenque, cel mai frumos oraş mayaş.

În acea vreme, Palenque ar fi apărut chinezilor ca rezultatul muncii unui popor al cărui talent era echivalent cu al lor. Este oraşul mayaş total, abandonat brusc, cu toate bogăţiile neatinse. Aici se găseşte orice şi-ar putea dori un arheolog sau un istoric: faimosul mormânt al „faraonului junglei", plin cu comori; palatele regilor şi preoţilor, acoperite cu hieroglife ce povestesc istoria locului; observatoare, temple, săli de bal şi, poate mai important decât orice, casele oamenilor obişnuiţi. Fiecare aspect al artei se află aici, de la măşti, statui, bijuterii şi ceramică la umilele oale şi crătiţi, cârlige de pescuit şi suliţele folosite de oamenii obişnuiţi pentru vânătoare.

Extraordinara piramidă albă a Regelui Pakal domină locul. Savantul cubanez Alberto Ruiz Lhuillier şi-a petrecut ani săpând o scară secretă spre ultima cameră. În 1952, echipa sa a deplasat o stâncă uriaşă şi a intrat într-un cavou întunecat.

> Din umbrele întunecate s-a ivit o nălucă din poveste, o imagine eterică, fantastică. Părea o grotă magică imensă, sculptată în gheaţă, cu pereţii strălucind şi sclipind precum cristalele de zăpadă.... de fapt, impresia a fost aceea a unei capele abandonate. Pe pereţi mărşăluiau imagini în relief mic. Apoi, ochii mei au văzut podeaua. Era aproape în întregime pavată cu dale de piatră, în stare perfectă... Ochii noştri au fost primii care au privit-o, după mai mult de o mie de ani.

Cu o exaltare febrilă, Alberto Ruiz Lhuillier şi echipa lui au ridicat capacul uriaş şi au aruncat o privire înăuntru.

> Prima mea impresie a fost de mozaic verde, roşu şi alb. Apoi, totul s-a concretizat în detalii – ornamente de jad verde, dinţi şi

oase pictate cu roşu şi fragmentul unei măşti. Mă holbam la faţa moartă a lui, a celui pentru care se realizase toată această muncă laborioasă – cripta, sculpturile, scările, marea piramidă cu templul său încoronat – ... Atunci, acesta a fost un sarcofag, primul găsit vreodată într-o piramidă maya.[13]

Cel mai spectaculos obiect între comorile care l-au însoţit pe Pakal în viaţa sa de apoi a fost masca sa funerară din jad, cu ochi din cochilii şi cu irişi din obsidian. Este, probabil, una dintre cele mai fine opere de artă realizate vreodată de oameni, de o valoare inestimabilă. Încheietura, gâtul, degetele şi urechile regelui mort fuseseră împodobite cu bijuterii din jad sculptate splendid. Aici erau obiecte care rivalizau sau chiar eclipsau cele mai frumoase produse ale artizanilor chinezi sau japonezi. Piramida frumos proporţionată cu piatra sa simplă, netezită, scara ascunsă, cripta interioară, superba mască şi bijuteriile sunt opera unui popor cu un imens talent artistic în arhitectură, şi construcţii.

O plimbare în josul râului, de la piramida lui Pakal, m-a condus la muzeul plin cu artă decorativă Maya, în majoritate plante şi animale simbolice – jaguari, şerpi cu colţi şi cleşti, păsări cu pene şi solzi, atât de reale încât păreau să sară din vitrinele de prezentare. Este o abundenţă uluitoare de comori artistice. În final, după ani de navigat pe oceanele bătute de furtuni, chinezii s-au întâlnit cu o civilizaţie aproape la fel de veche şi de frumoasă ca a lor. Au descoperit bijuterii din jad la fel de frumoase ca ale lor, iar obiectele Cholula erau chiar mai fine decât cel mai bun proţelan chinezesc, Jingdezhen din provincia Jiangxi. În cele din urmă, aveau şi ei cu cine să facă schimb de mătăsuri şi de porţelan albastru şi alb contra unor minunate opere de artă.

10

COLONII DIN AMERICA CENTRALĂ

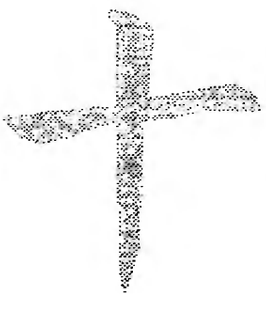

Unele dintre cele mai puternice semne ale influenţei chinezeşti le-am descoperit când am sosit în Uruapan, în munţii din vestul Mexicului. Se află la aproximativ 200 de mile mai sus de Pacific, cu râul şi cu marea la sud şi cu munţii la nord. Oraşul îşi datorează numele călugărului spaniol Fra Juan de San Miguel, care, când a sosit în 1533, a fost atât de impresionat de vegetaţia luxuriantă încât a botezat locul Uruapan – „primăvara eternă". Şi în zilele noastre este renumit pentru avocado şi pentru fructele sale şi pentru frumoasele cutii şi tăvi lăcuite care încântă turiştii.

Lacul, cunoscut în Mexic sub numele de *maque* şi în China drept *Ch'i-ch'i*, este o metodă de decorare foarte neobişnuită, complexă şi de durată. Arborele de lac creşte într-un stat sălbatic din China, considerat locul de origine a lacului, şi este cultivat şi în plantaţii. Chinezii recunoşteau încă de acum 300 de ani calităţile protectoare ale seshime, răşina extrasă din ramurile acestui arbore. Ei l-au introdus în toată Asia de sud-est; în principiu, procesele de lăcuire ale chinezilor şi cele ale japonezilor sunt similare. Cele mai cunoscute exemple chinezeşti datează din timpul dinastiilor Shang (circa 1523 – 1028 î.Hr.), când Regatul de Mijloc a început să utilizeze lacul pe ustensilele de gospodărie, mobilă şi pe obiectele de artă, precum şi pentru a conserva obiectele istorice sculptate în bambus. Spre surpriza lor, primii europeni care au ajuns în California de Sud şi în Mexic au descoperit că procesul de decorare prin lăcuire înflorea în statele din Chiapas, Guerrero, Michoacán şi la nord până la Sinaloa, în Golful Californiei[1]. Uruapan este considerat a fi centrul artei *maque*, dar cum au putut oamenii din partea Mexicului dinspre Pacific să ajungă să cunoască acest procedeu? S-a dezvoltat independent sau l-au introdus chinezii?

Caracteristica unică a lacului este necesitatea acestuia de a se afla într-o atmosferă umedă şi temperată pentru a se usca. Igrasia uscată transformă seva într-o masă densă, care se întăreşte la fel ca emailul. Densitatea şi uscarea variază în funcţie de temperatură, grosime şi umiditate. Condiţiile perfecte se găsesc în vânturile umede, călduţe ale Pacificului, care trec

prin Uruapan. Înainte de aplicarea tradiţională a lacului, suprafaţa cutiei sau a unui alt obiect este pregătită prin umplerea tuturor crăpăturilor cu un amestec de făină de orez şi seshime. Consistenţa corectă este obţinută prin amestecarea acesteia cu pastă de orez sau, în cazul Mexicului, cu cenuşă vulcanică. Apoi, cutia este pusă în nisip şi se aplică, cu o pensulă fină din păr de om, primul din cele zece sau o sută de straturi de lac. Fiecare strat trebuie să fie perfect uscat, umplut cu nisip şi lustruit înainte de aplicarea următorului. Lustruirea era o artă în sine, utilizându-se o tocilă şi praf din corn de cerb aplicat cu o cârpă moale; în mod obişnuit se puneau 60 sau 70 de straturi.

Acest proces este practic identic în China şi în Mexic, tehnologia chineză fiind adaptată la climat şi la materialele găsite aici. Pregătirea suprafeţei este identică: crăpăturile sunt umplute cu un amestec numit *nimacarta*, obiectul este pus în nisip până ce este uniform ca aspect şi se aplică atâtea straturi de *nimacarta* câte sunt necesare, fiecare uscat, acoperit cu nisip şi lustruit cu o tocilă.

Deşi procedeul este acelaşi, ingredientele din Mexic sunt diferite. *Maque* este o pastă semilichidă formată din amestecarea uleiurilor animale şi vegetale şi a argilelor rafinate natural. Principalul ingredient animal este grăsimea extrasă din insectele *aje* (*Coccus lacca*), prinse de localnicii din apropierea Uruapan-ului. Insectele se strâng după sezonul ploios şi sunt aruncate vii în apă fierbinte, până ce corpul lor eliberează o substanţă groasă, cu aspect de ceară, care pluteşte la suprafaţă. Se răceşte precum bucăţile de unt. Al doilea ingredient, uleiul vegetal *chia*, are ca scop subţierea amestecului de *aje*. Uleiul este extras din seminţele de pelin, plantă originară din Mexic. Uleiul de *chia* are un conţinut mare de glicerină, care absoarbe rapid oxigenul din aer, formând, când se usucă, o suprafaţă elastică tare. Cel de-al treilea ingredient, o dolomită cu aspect de praf fin, denumită *teputzuta*, o argilă minerală, dă consistenţă amestecului de *maque*.

Şi tehnicile de decorare şi culorile utilizate în Mexic şi în China sunt de o remarcabilă asemănare, cu roşu intens încrustat într-un fundal de negru intens. În ambele ţări, culoarea tradiţională este

negrul, care se obţine din pudra fină de oase arse de animale sau din coarne arse. Tehnicile de decorare *maque* folosite în statele de astăzi din sudul Mexicului sunt la fel ca cele din China şi din Japonia. Desenul este gravat prin utilizarea vârfului unui ac ascuţit de cactus, fixat într-o pană de curcan. Partea moale a penei este folosită la periajul excesului de argilă, sau de *maque*, în timpul gravării. Liniile făcute cu fineţe sunt apoi umplute, pe rând, cu culori contrastante, lăsându-se, după fiecare aplicare, timp suficient pentru uscare, curăţare şi lustruire. Rezultatul final, farfuria sau cutia decorate minunat, este atât de asemănător în Uruapan şi în China, încât este aproape imposibil pentru necunoscători să facă diferenţa între ele.

Teoretic, chiar dacă deloc plauzibil, acest proces elaborat şi de durată ar fi putut evolua, în acelaşi timp, în China şi în Mexic, ţări aflate la mii de mile distanţă, dar procesul de lăcuire nu este singurul punct comun în ceea ce priveşte artizanatul, în Mexic şi în China. De asemenea, ambele au metode surprinzător de asemănătoare şi de neobişnuite de obţinere a vopselurilor utilizate în arta lor. Roşul rubiniu, albastrul indigo, roşul stacojiu şi purpuriul de crustacee sunt vopsele necunoscute, care produc culori strălucitoare, dar care necesită şi o serie de proceduri complexe de extragere şi fixare. Din nou, aş zice că este o prea mare coincidenţă, pentru a fi o probabilitate.

Rubiniul este o vopsea roşie care, în China, se obţine din rădăcinile tufelor din familia Rubiacea. Vopseaua este pregătită prin scoaterea, uscarea, curăţarea şi zdrobirea rădăcinilor, apoi înmuierea pulberii timp de o noapte şi supunerea acesteia la 150°C, pentru scurt timp. Mai întâi, ţesătura este pusă într-o soluţie caustică sau este stabilizată cu un sulfat de aluminiu înainte de a fi fiartă în baia de vopsea. Apoi, este uscată în apă amestecată cu cenuşă de lemn. În Mexic, rădăcinile provin din rude ale Rubiacea – *R. Relbunium* şi *R. Nitidum*, tufe mici, subtropicale, care se găsesc în sud, până în Argentina. Soluţia caustică a Lumii Noi include aluminiu, acid oxalic şi tanin.

Strălucitorul albastru indigo, utilizat timp de milenii în toată Asia de sud-est, este cea mai veche dintre toate vopselele naturale şi

necesită cea mai complicată tehnologie de producere. Planta trebuie cultivată cu foarte mare atenţie. Frunzele proaspăt tăiate, întregi sau măcinate, trebuie să fie scufundate în apă fierbinte timp de 9 până la 14 ore, vreme în care frunzele fermentează şi produc cel mai neplăcut miros cu putinţă. Lichidul obţinut este limpede, dar firul sau ţesătura înmuiate în el se fac albastre la contactul, prin oxidare, cu aerul. Procesul utilizat pentru vopsire în America Centrală precolumbiană era aproape identic, doar că cenuşa şi varul erau folosite ca stimulatori de solubilitate.

Vopselele roşu aprins, obţinute din insecte mici curăţate de pe frunzele de stejar, erau foarte utilizate în Asia de sud-est. Insectele se înecau în baie de oţet, care le dădea o culoare de un maro roşiatic, iar când erau zdrobite, produceau o vopsea care se dizolva în alcool şi se fixa, apoi, cu piatră acră sau cu urină. Cealaltă vopsea roşie, care se producea în Asia de sud-est, era lacul (acidul lacaic), obţinut din diverse insecte parazite de pe diverşi copaci, domestice sau sălbatice. Mlădiţele erau rupte, uscate la soare şi aruncate într-o soluţie de sodă fierbinte, din care lichidul era lăsat să se evapore, iar din reziduuri se făceau turte. Atât Ma Huan, cât şi Niccolò da Conti, le-au descris ca fiind de vânzare în Calicut. [2]

Echivalentul din Lumea Nouă utiliza o altă insectă solzoasă, cohinealul, parazit pe cactus. Insecta se acoperă cu o gogoaşă albă ca de bumbac, iar când este strivită, produce o culoare spectaculoasă, de 10 ori mai puternică decât cea obţinută prin utilizarea insectelor din Asia. După ce spaniolii au invadat America Meridională, ei au exportat cohinealul către Orientul Mijlociu şi Asia. Ca şi în China, culoarea cohinealului era asociată cu regalitatea. Adevăratul cohineal a ajuns în Asia înainte de plecarea în expediţie a lui Columb. [3]

Culoarea finală era un roşu regal (tirenian), obţinut din melcii marini. Aceasta era culoarea cea mai sărbătorită dintre toate culorile Lumii Vechi. Era atât de scumpă, încât numai cei bogaţi şi-o permiteau, iar robele purpurii au devenit sinonime cu rangul înalt. Conducătorii Bizanţului erau educaţi în camere purpurii şi îmbrăcaţi în robe purpurii. În Lumea Nouă, roşul crustaceu era

produs de la regiunea Michoacán – provincia care înconjura Uruapan – şi până în Ecuador şi era foarte utilizată pe coasta Pacificului. Încă din 1898, această metodă de extragere a roşului crustaceu era considerată un posibil indicator al comerţului precolumbian transoceanic.

> În multe zone în care etapa aplicării acestor substanţe drept coloranţi s-ar fi putut petrece, nu s-a întâmplat aşa, iar aplicarea sofisticată a lor pe fibră este atât de complicată, încât este remarcabil chiar faptul că o astfel de operaţiune a apărut, fără a mai afirma că ea se execută de mai multe ori... în concluzie, când găsim mai multe vopsele de acest tip şi utilizarea soluţiilor caustice, realizându-se în regiuni îndepărtate, trebuie să luăm în considerare posibilitatea contactului istoric şi chiar a unui contact repetat, mai strâns, în acest scop – în special în lumina unui loc comun pentru alte elemente comune şi adesea arbitrare.[4]

Este de neconceput ca aceste procese de vopsire să fi fost descoperite din întâmplare şi independent unii de ceilalţi; „de aceea trebuie presupusă o sursă comună a celor două civilizaţii"[5].

Dar legăturile dintre Mexic şi China nu se termină cu vopselele naturale, lăcuitul obiectelor, găinile şi plantele. În amonte de Uruapan, Lacul Pátzcuaro este înconjurat de munţi bogaţi în minereu de cupru. Până în zilele noastre, oraşele de pe malul lacului, cum este San Christobal, vând grupurilor de turişti frumoase artefacte din cupru, iar muzeele sunt pline de comori din trecut. În Michoacán, la fel ca în China, metalele au fost separate după ce au fost extrase, depozitate în zone diferite şi catalogate potrivit calităţii şi tipului de metal, precum şi în funcţie de utilizarea lor ca ofrande religioase sau ca tribut.

Codexul Florentin – marea operă a lui Fra Bernardino de Sahagún[6], terminată în 1569 şi care descria civilizaţiile prehispanice din Mexic – ilustrează prelucrarea metalelor prin suflarea oxigenului în ele pentru a separa impurităţile, un proces avansat care nu se utiliza în America de Nord în perioada precolumbiană. Metalele utilizate de localnicii din Michoacán erau cuprul, aurul,

argintul şi aliajele de metal. Preferau să realizeze clopote, în care introduceau aproape 60% din metalele fabricate. Rezonanţa unui clopot este stabilită de tipul de aliaj de metal utilizat; la fel ca şi în Asia, proporţiile erau măsurate cu grijă pentru a se obţine rezonanţa optimă. Clopote de metal, făcute din aceleaşi aliaje, erau simboluri importante ale religiei budiste, iar vizitatorii din Tailanda, Burma, China şi India sunt încă, în timpul zilei, fermecaţi de notele dulci ale acestor clopote, aşa cum ştiu şi eu din leneşele după-amieze petrecute în mănăstirile din Burma şi Tibet.

Hachuelas de metal – ofrande funerare sub forma unei luni în creştere – se găsesc din abundenţă în mormintele mexicane. Adesea, *hachuelas* erau puse în gura morţilor, aşa cum, în China, se găseau pietre de jad în gura decedaţilor. Forma curbă, cu aspect de lună, a fost un simbol universal important al budismului lamaist. Împăratul Zhu Di a făcut eforturi foarte mari pentru încurajarea introducerii lamaismului în China, prin invitarea lui Karmapa din Tibet şi acordarea de onoruri acestuia din urmă. Cuţitele ceremoniale în formă de lună au fost utilizate simbolic pentru a rupe legătura cu viaţa şi ele pot fi găsite şi azi în templele budiste şi în mormintele din Tibet şi China. În timp ce căpitanii eunuci erau musulmani, echipajele flotei lui Zheng He erau aproape toate formate din budişti, persoane atrase de învăţătura lui Buda despre milă faţă de toate creaturile sensibile.

Şi oglinzile au un rol important în culturile din America Centrală şi China. În China, se considera că oglinda asistă la tranziţia sufletului către alte planuri, către locuinţele spiritelor zeilor şi sufletele strămoşilor. Majoritatea oglinzilor chinezeşti din bronz erau rotunde, întruchipând conceptul taoist al cercului ca spaţiu universal. În China şi Japonia, pe reversul oglinzii erau înscrise simboluri de animale şi flori precum şi reliefuri religioase. A devenit tradiţie purtarea unei oglinzi din bronz, rotundă, decorată simbolic, ca protecţie împotriva spiritelor rele. În Michoacán, discuri rotunde din metal, numite *rodelas*, erau utilizate în ceremonii şi ritualuri. Ca şi clopotele, erau produse în număr mare din aur, argint, cupru şi aliaje iar pe revers erau decorate cu simboluri din natură şi din univers.

Rezultatul acestor cercetări a fost acela că am fost sigur de prezenţa chinezilor în Uruapan, de faptul că ei au comercializat acolo păsări şi, mai mult ca sigur, au petrecut acolo luni sau chiar ani pentru a împărtăşi mexicanilor cunoştinţele lor privind arta lăcuitului şi tehnologia vopsitului. Încercarea mea de a concluziona că, în navigarea pe lângă coastă, escadrile de corăbii individuale s-au desprins de flotă pentru a întemeia colonii, părea din ce în ce mai plauzibilă. A existat o corelare şi în faptul că istoria orală a Nayarit, la nord-vestul Guadalajarei, consemnează poveşti despre o corabie precolumbiană din Asia, care a venit pe coasta mexicană şi a fost primită cordial de către şeful coras, un popor Nayarit important. Am început să caut prin colecţiile muzeului. La început era un spaţiu imens cu puţine lucruri de arătat. Apoi am dat peste *lienzo de Jucutácato* (pânza din Jucutácato), o pictură descoperită în secolul al XIX-lea în satul cu acelaşi nume.

Lienzo cuprinde aproximativ 35 de pătrate, dintre care 30 sunt aproape de aceeaşi mărime, iar fiecare dintre acestea spune o poveste. Prima scenă arată nişte bărbaţi care coboară de pe o corabie. Înaintea lor fuge un câine, cu o coadă distinctivă, curbată în formă de arc deasupra capului. După formă, dimensiune şi mers şi, în special datorită aspectului aparte al cozii, seamănă cu shar-pei-ul chinez, un câine de vânătoare originar din Guangzhou şi foarte preţuit de cantonezii săraci pentru extremul său devotament faţă de proprietar şi familia acestuia.[7] În final, unul dintre bărbaţi era călare pe un cal, animal pe care localnicii probabil că l-au considerat a fi foarte ciudat şi demn de a fi remarcat; nu existau cai în Americi înainte de cucerirea de către spanioli. Conducătorul care trecea printre arcuri era îmbrăcat în tunică roşie (acelaşi veşmânt pe care Zheng He îl poartă într-o statuie dezgropată recent în Palatul Fujian – a se vedea post scriptumul) şi ţinea o oglindă în mână. Evident, oglinda are o importanţă simbolică pentru că se repetă nu mai puţin de 14 ori în alte desene. În unele dintre ele, reversul oglinzii este prezentat a fi „marcat cu opt diviziuni"; această „roată a doctrinei" se referă la un eveniment major din viaţa lui Buddha, în special la predicile lui şi la Iluminare. Oglinda purtată de un conducător îmbră-

cat în haine roşii este întru totul aceeaşi cu imaginea unui conducător religios budist care debarcă pentru a se întâlni cu localnicii.

În centrul imaginii stă un conducător, în timp ce localnicii îi depun la picioare tăvi cu minerale – în concepţia mea, o referire clară la comerţul lor cu cupru cu chinezii. În partea de jos, este un copac din care se răsfrâng raze de lumină. Poate simboliza Copacul Iluminării, sub care a stat Budha. În final, există mai multe desene ale unei păsări mari care-şi târăşte coada pe pământ. Ca dimensiune şi atitudine, pasărea seamănă cu un pui asiatic Malay. Luată ca un tot, imaginea este identică cu debarcarea chinezilor, de pe o corabie mare, călare şi pe jos, călcând cu paşi mari şi ţinându-şi oglinzile pentru a îndepărta spiritele rele, vegheaţi şi de Copacul Iluminării şi de Roata Doctrinei. Localnicii le-au adus minerale şi, probabil, chinezii le-au transmis puii, lăcuitul, vopsitul şi tehnologia de prelucrare a mineralelor.

Potrivit istoricului Nicolás Leon[8], prima persoană care a analizat şi studiat *lienzo*, acesta a fost vopsit cu cerneală vegetală neagră, pe o pânză ţesută grosolan şi datează cu mult înainte de sosirea spaniolilor în Mexic. El a declarat că a fost deteriorată de către spanioli, în secolul al XVI-lea, care i-au adăugat clădiri şi cuvinte în încercarea de a o explica. Aceste modificări au fost făcute cu un alt tip de cerneală şi la o dată ulterioară.

Era plauzibil să fi ajuns chinezii la Jucutácato, chiar dacă acesta se află în interiorul continentului, la distanţă de coastă? Satul este la aproape 10 kilometri sud de Uruapan, în locul în care râul Cupatitzio nu mai este navigabil. Cupatitzio se varsă într-un lac mare la aproape 40 de kilometri la sud, care, la rândul lui, este legat de mare prin râul Balsas. Ca şi la Sacramento, este foarte posibil ca o joncă să fi ajuns la Jucutácato de pe mare, pentru a obţine minerale şi plante în schimbul bunurilor comerciale şi al tehnologiei.

Dacă chinezii au făcut o astfel de vizită pentru comerţ şi pentru a-i învăţa pe mayaşi secretele tehnologiei lăcuitului, ar trebui să mai fie dovezi ale şederii lor. Profesorul Needham, unul din cei mai mari experţi asupra Chinei din perioada Ming, a vizitat Mexicul în 1947 şi şi-a descris experienţele. „În timpul şederii

mele, am fost profund impresionat de similitudinile evidente dintre multe caracteristici ale marilor civilizaţii din America Centrală şi ale celor din Asia de Est şi de Sud-Vest“ [9], a scris el, iar apoi a enumerat mai mult de 30 de paralele culturale. În plus faţă de metalurgia descrisă mai sus, el a citat tobele mayaşe care seamănă cu cele găsite în China, ceramica de trepied, jocurile, ustensilele de calcul, jadul utilizat pentru a demonstra o panoplie de credinţe complexe, muzica (mai mult de jumătate din instrumentele muzicale mayaşe se găsesc şi în Birmania şi Laos), ricşele chinezeşti şi pernele de cap chinezeşti. Cu tot respectul faţă de marele profesor, eu aş merge chiar mai departe. De pe coasta pacifică a Mexicului spre centralul Peru, i se poate ierta cuiva crezând că este în China, atât de asemănătoare este ambianţa, atât de familiară agitaţia, atât de reminiscent „cucurigul“ păsărilor dimineaţa, atât de identici în comportament oamenii.

După părerea mea, dovada directă a prezenţei timpurii a chinezilor este dispersată în tot peisajul mayaş. Statuete chinezeşti de bronz precolumbiene au fost găsite în Peru, iar figurinele Nazca ale zeului soare au la bază statueta chinezească pentru cer. Muzeul de la Teotihuacan, un oraş important în acea vreme, are medalioane chinezeşti, iar decoraţiuni cu jad ale colierelor s-au descoperit la Chiapa de Corzo în statul modern Chiapas. Don Ramón Mena, pe atunci director al Muzeului Naţional al Mexicului, a descris un medalion ca fiind „vechi de secole... adus în America în vremea în care chinezii au sosit pe acest continent“ [10]. În sărbătoritele peşteri Cueva Pintada din peninsula mexicană California de Jos, există picturi cu bărbaţi împunşi de săgeţi şi o descriere a supernovei Crab Nebula, din 1054, însemnare făcută de chinezi (vezi capitolul 1). În praful de la baza picturii, a fost găsit rumeguş, care a fost datat cu carbon pentru perioada dintre 1352 şi 1512.

O altă mărturie a şederii chinezilor pe pământurile mayaşe vine din Guatemala. Distinşii biologi Carl Johannessen şi M. Fogg descriu divinizarea şi vrăjitoria practicate de localnici pe pui melanotici cu carnea neagră [11]. Ei au făcut un caz convingă-

tor, pledând că puii nu numai că fuseseră aduşi din China, dar şi că chinezii trebuie să fi petrecut un timp îndelungat în îndoctrinarea diferitelor grupuri de populaţii.

Aparent o dovadă incontestabilă a existenţei coloniilor chinezeşti în America Centrală vine de la poalele munţilor din vestul Golfului, o zonă prezentată clar pe harta Waldseemüller. Am zărit aceşti munţi din depărtare, de pe mare, piscurile lor acoperite cu zăpadă întrezărindu-se în soarele de asfinţit – o privelişte de neuitat. Unele din triburile de băştinaşi care locuiau în această zonă îndepărtată aveau urme de gene chinezeşti în sânge.

În 1962, dr. Tulio Arends şi Dr. M.L. Gallengo de la Institutul Venezuelean de Studii Ştiinţifice, Caracas, au anunţat rezultatele studiului lor electroforetic privind distribuirea fenotipurilor de globule beta (studiul migraţiei particulelor suspendate, în special a proteinelor macromoleculare sub influenţa unui câmp electric) la grupurile lingvistice şi etnologice de populaţie adultă de pe continentul american. Ei au identificat globulele beta (proteine care transportă fierul în sânge) la oamenii din Irapa, Paraujano şi Macoita, care locuiau la poalele Sierra de Perija (9°-11°N; 72°40'-73°30'V). Aceste triburi erau formate din populaţii primitive, pe cale de dispariţie. La 58% dintre aceştia, oamenii de ştiinţă au găsit o globulină beta lentă, care nu se diferenţia de cea care, până atunci, fusese găsită numai la populaţia chineză din provincia Kwantung din sud-estul Chinei[12]. Aşa cum se afirmă în raport, „acest rezultat este o dovadă suplimentară a existenţei unei legături de rasă între indienii sud-americani şi chinezi". O bună parte dintre oamenii din flota lui Zhou Man şi cea a lui Hong Bao se poate să se fi născut în Kwantung, pentru că, pe atunci, ca şi acum, porturile acestuia erau printre cele mai populate din China, pline de ambarcaţiuni şi marinari care le manevrau. Se pare că unii dintre marinarii din Kwantung de la bordul corăbiilor lui Zhou Man au avut relaţii cu femei din Venezuela.

Există şi dovezi lingvistice ale vizitelor chinezilor în America de Sud. În Columbia un vas cu pânze este *chamban*, *sampan* în China; o plută – *balsa* în America de Sud şi palso în China; o plută din trunchiuri de copaci – *jangada* în Brazilia, *ziangada* în Tamil.

Până la sfârşitul secolului al XIX-lea, locuitorii dintr-un sat de munte din Peru vorbeau chineza[13]. Un munte de dovezi – epave, grupe sangvine, arhitectură, pictură, obiceiuri, îmbrăcăminte, tehnologie, artefacte, vopsele, plante şi animale transportate între China şi America de Sud – aspecte ale unei atot-cuprinzătoare influenţe chinezeşti de-a lungul coastei Pacificului din America Centrală şi de Sud şi din interiorul continentului. Atât de mare şi de profundă este influenţa, încât se poate spune că, la acea epocă, continentul putea fi numit „America chinezească".

Mai există o dovadă de netăgăduit a faptului că chinezii au ajuns în Mexic. Când comandam HMS *Rorqual*, am dus-o prin Marea Chinei de Sud şi Insulele Filipine spre Golful Subic. Erau multe legende despre joncile chinezeşti care zăceau pe fundul mării cu comorile neatinse. Le-am căutat cu sonarul, dar, din păcate, fără succes. Apoi am descoperit că, în 9 iunie 1993, un culegător de perle care s-a scufundat în Golful Coralului din Pandanan-ul de sud-vest, o insulă la sud-vest de Filipine (şi desenată pe harta Rotz), a găsit epava unei jonci chinezeşti. Epava era acoperită de crustacee, dar mare parte din carenă – din lemn de tec – rămăsese intactă. Sub supravegherea Dr. Eusebio Dizon, şeful secţiei de arheologie subacvatică de la Muzeul Naţional din Filipine, epava a fost adusă la suprafaţă în primăvara lui 1995, împreună cu 4.722 de artefacte. Ele oferă o ilustrare plină de viaţă a comerţului dintre China, Asia de sud-est şi Americi.

Lemnul carenei a fost datat cu carbon ca fiind din 1410 – foarte asemănător datei stabilite pentru lemnul găsit la Sacramento, locul unei altei posibile jonci. Amândouă sunt de aceeaşi lungime şi lăţime, aproximativ 97 de picioare pe 26 de picioare şi se pare că ambele transportaseră în cală vase chinezeşti din metal – cele din Pandanan au fost fotografiate pe fundul mării, iar cele din Sacramento au fost localizate prin citiri cu magnetometrul. Ambele jonci transportau atât bunuri comerciale obişnuite, cât şi exotice. Jonca din Pandanan avea milioane de mărgele mici din sticlă, de dimensiunea celor utilizate de chinezi în timpul unui act sexual, lucru remarcat, în Asia de sud-est, atât de Ma Huan, cât şi de Niccolò da Conti (vezi capitolul 3) şi existent şi azi în Filipine. Jonca

de la Sacramento (neconfirmată), transporta milioane de seminţe negre, o parte dintre care, la analiza preliminară, s-a dovedit a fi de mac, dar un sortiment care se găseşte doar în sud-estul Chinei. Dacă se confirmă această analiză, este posibil ca chinezii să fi comercializat droguri. De asemenea, jonca Pandanan transporta *metates* – pisăloage pentru zdrobitul porumbului – care, pe atunci, se găseau doar în America de Sud şi nişte obiecte de tipul vaselor Cholula, ceramică subţire cât coaja de ou produsă în Mexic. Jonca făcea comerţ în Asia înainte să se scufunde, deoarece încărcătura conţinea porţelan din opt ţări diferite, inclusiv ceramică superbă din Vietnam şi porţelan chinezesc albastru şi alb din renumitele cuptoare de la Jingdezhen. Pe lângă aceste frumoase piese, erau bunuri de gospodărie obişnuite, cum ar fi vase de gătit din lut şi vase din piatră pentru depozitarea orezului, fasolei şi a seminţelor. Erau şi trei gonguri din bronz din Dongson (Vietnam) şi un cântar special din bronz care, probabil, era mecanismul de compensare al ceasului chinezesc de apă.

Din cele 4.722 de obiecte aduse la suprafaţă, mai sunt încă aproape o mie care trebuie identificate. Când se va face aceasta, ar putea fi posibil să se reconstituie traseul joncii. Pe baza dovezilor deja disponibile, se pare că se întorcea din America Centrală cu ajutorul curentului nord ecuatorial (traseul pe care navigase flota lui Zhou Man) şi că a eşuat la Pandanan, în toiul unei furtuni neaşteptate. În acest caz, data dispariţiei sale ar fi la începutul lui septembrie 1423, spre sfârşitul musonului de sud-vest, o perioadă în care furtunile izbucnesc din senin.

Descoperirea dovezilor acestor călătorii chinezeşti de explorare de la începutul secolului al XV-lea au fost foarte stimulatoare şi emoţionante, dar implicaţiile pe care le descoperisem începuseră să mă apese. Părea să fie o cantitate enormă de mărturii puternice a faptului că chinezii nu numai că avuseseră relaţii comerciale cu Americile, dar şi înfiinţaseră colonii din California până în Peru (într-adevăr, analize ADN recente au arătat cu certitudine că localnicii din Mexic, Panama, Columbia, Venezuela şi Peru împărtăşesc ADN chinezesc). Totodată, ei exploraseră globul cu mult înaintea europenilor şi se pare că se pregăteau să înfiinţeze colonii în Africa

Orientală şi în Australia, peste Pacific şi în Americi. Dacă toate acestea sunt adevărate, s-ar putea să fie nevoie să se revizuiască radical istoria, dar este foarte îndrăzneţ ca un căpitan în retragere al unui submarin al Marinei Regale să fie cel care începe acest demers. Cu toate că eram încrezător în veridicitatea dovezilor strânse, gândul la posibilele răspunsuri din partea cercurilor academice îmi producea coşmaruri. Am hotărât că trebuia să găsesc dovezi coroborate din partea cercurilor academice pentru că, deşi fuseseră până atunci generoşi cu ajutorul acordat, îmi puteam foarte bine imagina reacţia unora dintre cei mai distinşi profesori de istorie în faţa unei reinterpretări radicale a subiectului pentru care vieţile lor fuseseră dedicate studiului.

Deşi se spune că ar fi fost distruse toate însemnările chinezeşti, am avut siguranţa că, undeva, ceva de genul *Wu Pei Chi* şi jurnalele lui Ma Huan se salvaseră; mandarinii nu putuseră fi atât de minuţioşi încât să fi şters orice descriere, orice literă, orice menţiune legată de ceea ce se descoperise în timpul călătoriilor. Cu siguranţă că, pe undeva, un alt memoriu, sau o altă povestire, a supravieţuit distrugerii.

Primul meu drum a fost la Muzeul Zhen He din Nanjing. Muzeul este situat în centrul oraşului în care, odinioară, fusese un parc privat care împrejmuita palatul lui Zhen He şi care fusese construit la începutul perioadei Ming, înconjurat de şanţuri cu bambuşi şi de covoare de iarbă verde pătată cu flori. Expoziţia principală se numeşte „Relicve istorice şi exponate din expediţiile lui Zhen He". Cea mai interesantă şi mai importantă relicvă este o cârmă, înaltă de 36 de picioare. Potrivit standardelor construcţiei de corăbii convenţionale, un vas dotat cu o astfel de cârmă gigantică avea lungimea de aproximativ 400 de picioare. Singurele alte artefacte interesante pe care le-am găsit în muzeu erau clopotul lui Zheng He, care părea o versiune mai mare a celei găsite pe Plaja Ruapuke, şi foarte neobişnuitele ancore în formă de ghiară, asemănătoare celor găsite în Australia.

Aceste descoperiri, deşi interesante, nu erau concludente. Atunci, am scris profesorilor de la Departamentele de studii despre China şi Asia ale universităţilor din California, recunoscute la

nivel mondial pentru cercetările făcute asupra Chinei medievale, profesorilor din domeniu de la Oxford şi Cambridge şi bibliotecarilor de la marile biblioteci din Anglia, America şi Australia, pentru a afla dacă în colecţiile lor se află cărţi din perioada timpurie a dinastiei Ming, necunoscute celor din afara domeniului.

După o grămadă de răspunsuri prietenoase, dar negative, am avut, în cele din urmă, parte de noroc. Profesorul Charles Aymler, bibliotecar al Colecţiei Asia de Est de la Universitatea Cambridge din Anglia, m-a informat cu privire la o carte unicat *I Yü Thu Cih* – „Registru ilustrat al Ţărilor Stranii" – o compilaţie despre oameni şi locuri cunoscute chinezilor în 1430. Coperta cărţii lipseşte, astfel că autorul este necunoscut multora, dar se crede că a fost scrisă de către prinţul Ming Ning Xian Wang (Zhu Quan) şi că a fost tipărită un an sau doi după 1430. Făcea parte dintr-o superbă colecţie, donată Universităţii din Cambridge la sfârşitul secolului al XIX-lea de profesorul Wade, care şi-a petrecut mare parte din viaţă în China şi care a fost primul profesor de limba chineză la Cambridge. Exemplarul de la Cambridge este singurul care mai există în lume. Nu a fost tradus niciodată şi i s-a făcut doar o singură fotocopie, de către Ambasada Chinei din Londra. Profesorul Aymler şi alţi sinologi renumiţi sunt extrem de convinşi de provenienţa şi de autenticitatea cărţii.

M-am dus în grabă la Cambridge. Cu toate că însuşi manuscrisul este în stare proastă, profesorul Aymler a aranjat să fie fotografiat într-o microfişă care conţinea, cu o remarcabilă calitate, toate cele 98 de pagini. Sunt în jur de 8.000 de caractere în chineză medievală şi 132 de ilustraţii făcute de diverşi artişti. Unele sunt chiar strălucite, prinzând atmosfera epocii din câteva trăsături de penel. Sunt plante, animale şi oameni, practic, de pe toate continentele globului. Este o ilustrare foarte puternică şi foarte concisă a cunoştinţelor chinezilor despre lume şi despre fiinţele din ea la 1430 – de aici şi titlul cărţii. Chinezii au introdus numai ceea ce li s-a părut straniu şi, din acest motiv, există puţine scene din China propriu-zisă. În loc de aceasta, ilustraţiile prezintă toate religiile de pe Terra: musulmani în haine lungi rugându-se la Mecca; trinitatea hindusă a Prinţului Brahma, creatorul şi fiinţa supremă cu ale sale

cele patru mâini, Prinţul Vishnu, păstrătorul şi apărătorul universului şi Prinţul Shiva – distrugătorul acestuia; Ganesh – elefantul-zeu; un minunat desen plin de viaţă cu maimuţe dansând în jurul lui Hanuman, zeul-maimuţă indian; Budha este descris în contemplaţie sub Copacul Sfânt şi rugându-se la Sfântul Munte. Artistul a desenat sikhşii cu turbanele lor şi pe veneţieni cu pălăriile lor distinctive, cizmele înalte şi pelerinele fluturând, dar dintre toate personajele, cele mai pline de viaţă sunt animalele: o zebră bine hrănită cu stomacul ei gras, rotund; elefanţi şi lei africani; păuni şi tigri indieni, toate desenate cu o economie măiastră a liniei. Există desene ale căprioarelor din Asia de sud-est şi de stepă şi ale vânătorilor care le urmăresc cu armele lor diverse – arcul cu două capete al mongolilor, arcul lung specific Asiei de vest. Mai sunt şi desene de creaturi unice din Americi: lame, un furnicar scormonind pământul din jur în căutarea furnicilor, un jaguar cu stomacul său plat, bărbaţi mestecând coca, oameni goi din Patagonia şi milodonul cu cap de câine „care a fost găsit în călătoria de doi ani şi nouă luni la vest de China“ [14].

Două lucruri m-au surprins mai mult. Primul a fost accentul plasat pe oamenii din Nordul îndepărtat. Erau eschimoşii cu glugile lor de blană, cărând harpoane, şi mai era şi un minunat dansator cazac. La acea epocă, Moscova era principatul conducător al Rusiei, dar încă nu începuse să se extindă spre est, peste Asia. Chinezii, se pare, au putut vedea eschimoşii din Insulele Aleutine, dar nu şi pe cazaci. Nu există documente din acea vreme despre vreo expediţie chineză în teritoriu spre Muscovy, dar analize făcute recent au arătat că pescarii din nordul Norvegiei aveau ADN coreean, iar locuitorii Insulelor Aleutine au ADN chinezesc. Se pare că vasele coreene şi chinezeşti au navigat într-adevăr de-a lungul coastei Siberiei de Nord.

Al doilea aspect curios a fost cât de puţin spaţiu a fost dedicat Australiei; nu am putut decât să presupun că aceasta s-a întâmplat deoarece, în 1430, nu mai era considerată a fi o „ţară bizară“. Prin secolul al XV-lea existau deja mai multe descrieri ale flotelor de jonci, fiecare dintre ele transportând sute de oameni ce călătoreau din China în Australia. Într-una din ele, coasta nordică a

„marelui pământ de la sud de Chui Hiao" era descrisă a fi la 30.000 de *li* –aproximativ 12.000 de mile – distanţă de China şi că era în zona temperată de sud, unde anotimpurile erau diferite de cele din emisfera nordică [15]. Era locuit de o rasă de oameni negri, pitici (doar de un metru înălţime), identificaţi de antropologul australian Norman B. Tyndale ca fiind aborigenii din munţii de deasupra Cairns, în nordul Queensland-ului [16].

În martie 2002, discursul pe care l-am susţinut la Societatea Regală de Geografie din Londra a fost transmis în direct în Australia. Canalul 9 de televiziune m-a invitat să iau parte la un inteviu în direct, la care au participat şi câţiva distinşi profesori australieni. Faptul că flota lui Zheng He a ajuns în Australia nu a fost o surpriză pentru ei şi, în consecinţă, eu am fost informat despre mai multe cărţi care făceau aceeaşi afirmaţie. Dacă, în Australia, teoria mea părea unanim acceptată, ar fi fost la fel şi în China? Dr. Wang Tao de la Şcoala de Studii Orientale şi Africane, Universitatea din Londra, a avut amabilitatea să se ofere să mă prezinte văduvei profesorului Wei din Nanjing. Activitatea de o viaţă a profesorului Wei a fost un studiu despre călătoriile lui Zheng He, în special descoperirea Americilor de către flota acestuia. Era pe punctul de a publica o carte intitulată *„Descoperirea Americii de către chinezi"*, în vremea în care, din păcate, a murit. Activitatea profesorului Wei este amplu cunoscută în comunitatea academică din China, cu toate că mai trebuie tradusă în limba engleză (sau publicată în China). Nici acolo revelaţiile din cartea mea nu au produs surprize.

Am început să mă întreb de ce istoricii americani şi europeni au reuşit să convingă lumea pentru atât de mult timp că America a fost descoperită de Columb, iar Australia de Cook. Nu aveau ei informaţii despre călătoriile chinezilor spre Americi înainte de Columb? Am hotărât să aflu adevărul. Spre uimirea mea, am descoperit că erau mai mult de o mie de cărţi care furnizau mărturii covârşitoare despre călătoriile chinezeşti precolumbiene spre Americi [17]. Aşa cum profesorul George F. Carter, un expert al galinaceelor din Americi şi autor al mai multor cărţi fascinante despre subiectul călătoriilor chinezeşti timpurii, a remarcat:

„sinologiştii şi istoricii de artă asiatică sunt, de obicei, surprinşi de dovezile covârşitoare, atotcuprinzătoare ale influenţei chinezeşti din civilizaţia ameridiană. Aparent, specialiştii în cultura şi civilizaţia americană nu sunt conştienţi de cărţile chinezeşti care sugerează nu numai descoperirea, ci şi colonizarea Americii“ [18]. Formularea profesorului Carter este o capodoperă de tact. Poate, aşa cum sugerează, aceşti academicieni nu cunosc mărturiile; poate că au ales să le ignore, probabil pentru că ele contrazic cunoştinţele acceptate, pe baza cărora s-au construit mai multe cariere. Oamenii de ştiinţă care au vederi mai liberale vor studia din nou problema.

Teza potrivit căreia chinezii au explorat virtual întreaga lume, între 1421 şi 1423, poate fi o separare radicală de convenţie, când este vorba despre datele referitoare la descoperirea acestor „noi lumi“ şi la identitatea celor care le-au explorat şi le-au cartografiat pentru prima oară, dar am fost încrezător că există dovezi solide pentru a o susţine. Formarea mea în astro-navigaţie mi-a permis să găsesc şi alte mărturii pe care niciun om de ştiinţă, decât dacă ar fi fost astronom, nu le-ar fi găsit. Indiferent ce artilerie grea s-a folosit împotriva mea, am fost convins că teza poate fi susţinută. Din nou încrezător, am pus reflectoarele asupra Amiralului Zhou Wen şi a flotei sale.

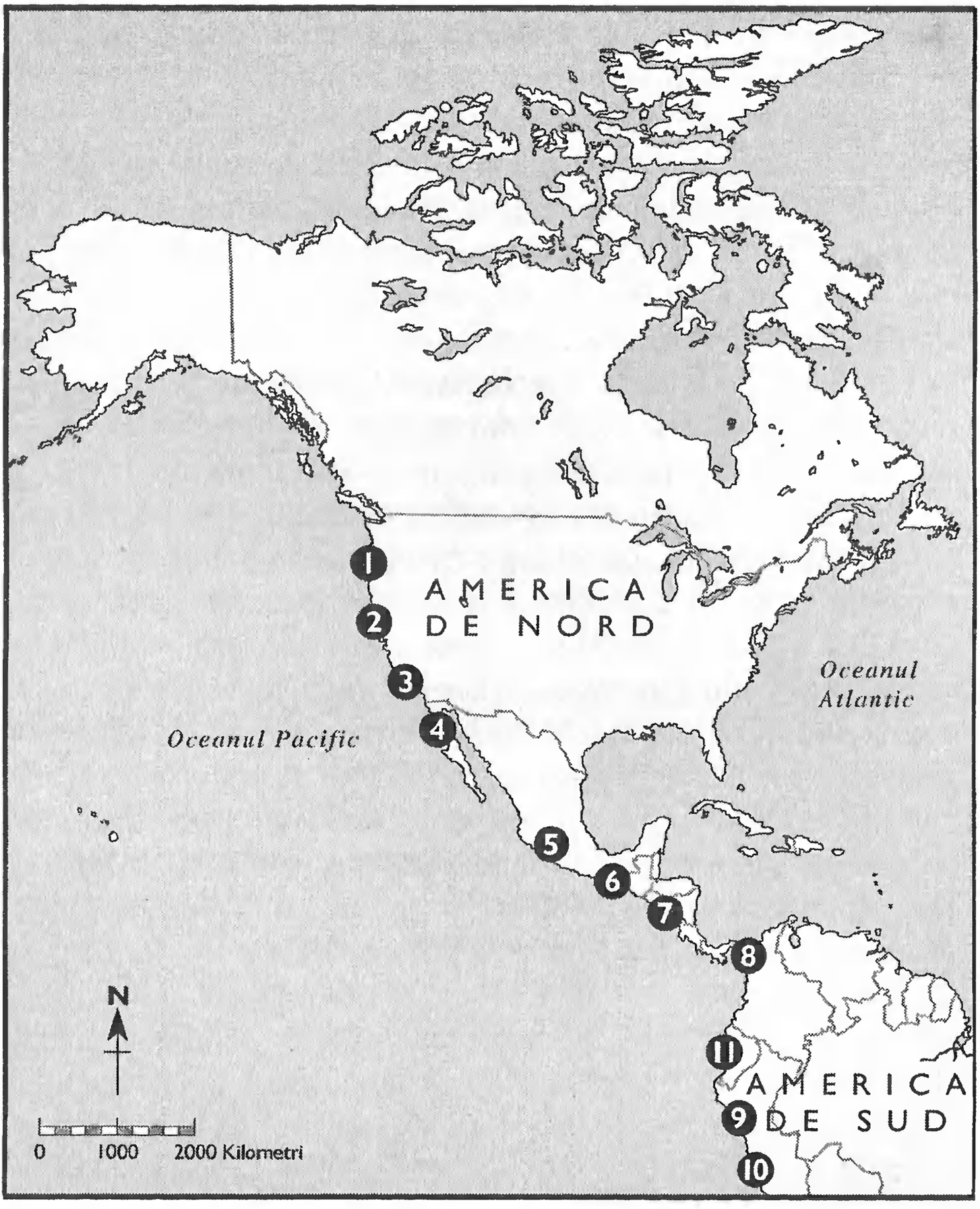

1 Golful NEAHKAHNIE – scripete de lemn
2 Jonca de la Sacramento – plus vorbitori de chineză şi locaţia unui sat chinezesc
3 Los Angeles – ancoră chinezească
4 Artă rupestră – reprezentări ale străinilor care ajungeau în zonă
5 Artefacte din Michoacán – obiecte de lac şi coloranţi, toate cu influenţe chinezeşti
6 Pui asiatici
7 Golful FONSECA
8 Indieni venezuelani cu ADN chinezesc
9 Sat peruvian cu locuitori ce vorbesc chineza
10 Obiecte peruviene din bronz, cu inscripţii chinezeşti
11 Ecuador – ancoră chinezească şi cârlige de undiţă

Dovezi ale vizitei flotei chinezeşti în Americi

V

CĂLĂTORIA LUI ZHOU WEN

11

INSULA DIAVOLULUI

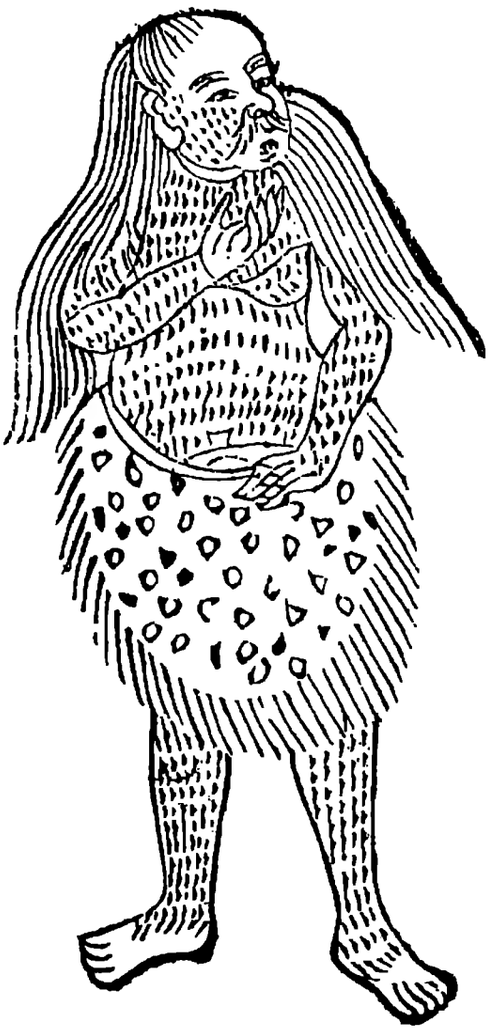

În octombrie 1421, când flotele lui Hong Bao şi Zhou Man navigaseră la sud-vest de intrarea în Caraibe, înspre coasta Americii de Sud, aceştia părăsiseră flota Amiralului Zhou Wen îndreptându-se spre nord-vest, urmând partea nordică a curentului ecuatorial. Ştiam deja că această flotă trebuie să fi ajuns apoi în Azore, la latitudinea Beijing-ului, pentru că insulele apar pe harta Kangnido, desenată înainte ca primii europeni să le fi descoperit. Sarcina mea era să constat dacă Zhou Wen navigase între acele două zone de uscat.

Când Amiralul Zhou Wen a ajuns în Insulele Capului Verde, navigase deja pe mare parte a globului şi, probabil, cunoştea deja insula misterioasă Fusang, care se întindea în vestul flotei sale. În vremea marelui cartograf Chu Ssu Pen (1273 – 1337), chinezii făcuseră deja o estimare precisă a distanţei de la Pacific la Atlantic, dar, cât de departe spre vest credea Zhou Wen că se întindea Fusang, depinde de cât de departe credea el că navigase deja. Kangnido indică faptul că, din cauza efectelor curenţilor oceanici, flotele chinezeşti nu îşi apreciaseră corect călătoria peste „cocoaşa" Africii, greşind cu două mii de mile. Când a lansat ancora la Santo Antão, în Insulele Capului Verde, Zhou Wen trebuie că a presupus că Fusang se întindea la patru mii de mile, în loc de două mii de mile, la vest de flota sa, dar era convenabil, pentru că nu mai avea nevoie să-şi refacă proviziile şi rezerva de apă potabilă în drum.

La nord de ecuator, Atlanticul este un vast sistem, de formă ovală, de vânturi şi curenţi care se rotesc în sensul acelor de ceasornic zi şi noapte, de-a lungul întregului an. Instrucţiunile de navigare ale Amiralităţii Britanice îi îndrumă pe marinari cum să folosească aceste vânturi şi aceşti curenţi: „De la Madeira, cea mai bună direcţie este Trecătoarea prin vest, având însă la vedere Arhipelagul Capului Verde... de la Capul Verde curs direct [spre Caraibe]... apoi... curentul ecuatorial de nord şi curentul ecuatorial de sud se unesc, formând un curent îngust ce se îndreaptă spre vest. Vitezele medii ating 2 noduri."[1] De la Insulele Capului Verde, ele poartă marinarul spre vest, spre Caraibe, apoi spre nord-vest, spre Florida şi spre nord, în susul

coastei americane, înainte de a-l întoarce în sensul acelor de ceasornic spre est, unde curenţii formează Curentul Golfului ce poartă marinarul peste Atlantic spre Azore, la o mie de mile la vest de Portugalia. Apoi îl orientează spre sud, înapoi spre Insulele Capului Verde. Comandantul unei nave cu provizii suficiente poate trece de Insulele Capului Verde, nefăcând mai nimic. Dacă nu este prins într-o furtună, ceea ce este un fenomen obişnuit în Atlanticul de Nord, va ajunge mai mult sau mai puţin de unde a plecat.

Curentul vestic dispre Insulele Capului Verde este cel mai puternic în apropierea Caraibelor, la latitudinea insulei Dominica. Prin urmare, explorator după explorator, de-a lungul secolelor – Columb în a doua sa călătorie, exploratorii spanioli Rodrigo de Bastida şi Juan de la Cosa în primii ani ai secolului al XVI-lea, flotele franceze şi engleze în timpul Războaielor Napoleoniene – au pătruns în Caraibe prin pasajul dintre Dominica şi Guadelupa. Aş considera asemănarea în procent de 80% cu faptul că, având suficiente provizii şi apă potabilă la bord, chinezii au navigat de la Insulele Capului Verde în octombrie şi au intrat în Caraibe la începutul lui noiembrie.

Traseul joncilor din flota Amiralului Zhou Wen prin Caraibe trebuie, logic, să fi fost acelaşi cu al lui Columb, pentru că vânturile şi mareele sunt neschimbate până în ziua de azi. Orice au descoperit chinezii, trebuie să fi fost redescoperit de Columb şaptezeci de ani mai târziu. Examinând jurnalele lui Columb din timpul celei de-a doua călătorii, am putut reconstitui cea mai mare parte a traseului. Dacă chinezii descoperiseră orice insulă sau uscat în călătoria lor peste Atlanticul de Nord, mă puteam aştepta ca acele descoperiri să fi fost înregistrate pe hărţi desenate după întoarcerea în China, în 1423. Exact cum am făcut pentru America de Sud şi Australia, am început să caut o hartă, precum hărţile Piri Reis şi Jean Rotz, înfăţişând zone de uscat pe care europenii urmau să le descopere.

În acea perioadă, Veneţia, aşezarea lui Fra Mauro – cartograful veneţian care lucra pentru guvernul portughez – domina Vestul în întocmirea de hărţi. După cum mă aşteptam, hărţile

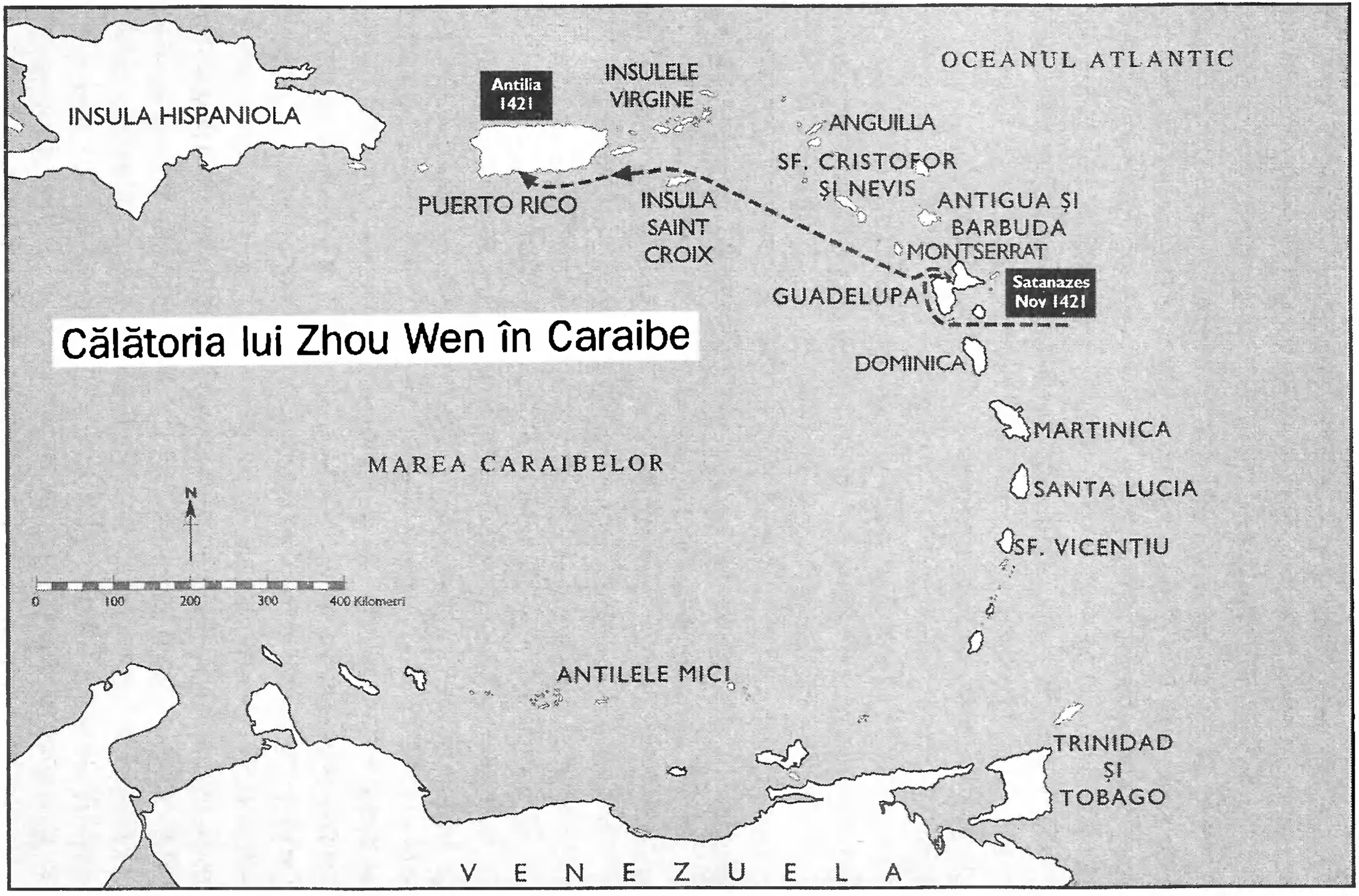

Călătoria lui Zhou Wen în Caraibe

veneţiene şi catalane (Catalonia aparţinea atunci Regatului Aragon; catalanii erau navigatori redutabili) desenate înainte de 1423, nu indicau nimic nou în Atlanticul de vest, dar, o hartă datată în 1424 şi semnată de cartograful veneţian Zuane Pizzigano, era o chestiune cu totul diferită. Harta lui Pizzigano a fost redescoperită acum aproape şaptezeci de ani şi, la începutul anilor '50 ai secolului al XX-lea, a fost vândută Bibliotecii James Ford Bell de la Universitatea din Minnesota. Autenticitatea şi provenienţa ei nu au fost niciodată puse la îndoială, istorici renumiţi scriind mai multe cărţi despre ea.

> Harta din 1424 este un document de importanţă capitală pentru istoria geografiei. Din punct de vedere istoric, harta este, probabil, cel mai preţios giuvaer scos la iveală prin descoperirea tezaurelor aproape necunoscute din colecţia unică de manuscrise timpurii, strânsă de Sir Thomas Phillips în timpul primelor trei sferturi ale celui de-al XIX-lea secol. Marea importanţă a acestei hărţi constă în faptul că este prima care reprezintă un grup de patru insule în Atlanticul de vest, denumite Saya, Satanazes, Antilia şi Ymana... există multe şi întemeiate motive să concluzionăm că grupul de patru insule Antilia indicate pentru prima dată pe harta din 1424 trebuie privit drept cea mai veche reprezentare cartografică a ţinuturilor americane.[2]

Era într-adevăr de mare laudă. Am studiat cu atenţie harta (vezi Introducerea). Este, în mod evident, diferită de cele contemporane ei. Nu este focalizată pe Mediterana, precum hărţile anterioare, ci orientează peste Atlantic, unde sunt desenate două insule mari, Antilia şi Satanazes, necunoscute europenilor până atunci. Două desenate şi două insule mai mici: Saya, o insulă parabolică în sudul Satanazes, şi o insulă în formă de cutie, Ymana, în nordul Antiliei.

Alte relatări ale vremii plasează insulele „la 700 de leghe"[3] vest de Canare, ceea ce ar însemna lângă Bahamas, dar nu există nicio insulă mare acolo. Erau insulele imaginare? Alţi cartografi credeau, în mod evident, că erau reale, pentru că grupul

apare ulterior pe cel puţin nouăsprezece hărţi din secolul al XV-lea şi pe două globuri, toate anterioare călătoriei lui Columb (vezi capitolul 17). Dar, cu timpul, cartografi ulteriori au reamplasat insulele din ce în ce mai departe spre sud-vest, până au devenit Antilele Olandeze.

Denumirile de pe hartă în limba portugheză m-au făcut să presupun că aceştia erau cartografii iniţiali, dar şi inscripţiile de pe hărţile Piri Reis şi Jean Rotz erau tot în limba portugheză şi era imposibil ca autorii să fi fost descoperitorii Antarcticii, Patagoniei sau ai Australiei. Înregistrările portugheze din Torre do Tombo, Arhivele Naţionale ale Portugaliei din Lisabona, certifică, fără echivoc, faptul că Henry Navigatorul a trimis caravele să descopere Antilia după ce primise o hartă similară, dar relativ mai nouă (Harta Lumii din 1428, despre care am vorbit în capitolul 4).[4] Mai mult, în 1424, portughezii pur şi simplu nu aveau posibilitatea de a observa insulele cu atâta precizie – întrucât cartografierea Antiliei era uimitor de bună. Am tras concluzia că nu putea fi vorba decât despre chinezi. Oricum, aveam nevoie de dovezi suplimentare în sensul acesta şi am constatat încă o dată că cel mai bun mod de a rezolva enigma era să mă pun în situaţia cartografilor. În submarin, obişnuiam să petrecem timpul în Marea Barents, fotografiind instalaţii militare. Parte din instruirea noastră consta în fotografii periscopice şi arta obscură a întocmirii de hărţi din apropierea nivelului mării. În vremea aceea, lucram cam la aceeaşi înălţime cu a cartografilor hărţii Pizzigano, care făceau observaţii pe puntea unei corăbii medievale.

Pe măsură ce corăbiile lui Zhou Wen se apropiau de Caraibe, trebuie să fi avut nişte avertismente, cu vreo două zile înainte, asupra faptului că, în scurt timp, urmau să vadă uscatul. Nori, vânturi, clima şi specii de păsări marine se schimbau şi, în final, cu câteva ore înainte ca insulele să devină vizibile, echipajul putea detecta mirosul uşor, subtil, al frunzişului umed. Cum Columb navigase prin Trecătoarea Dominica într-o duminică, a numit insula dinspre sud Dominica, cuvântul spaniol pentru respectiva zi a săptămânii; cea dinspre nord a fost denumită

Maria-Galante, după pavilionul corăbiei sale. Mai întâi a debarcat în Maria-Galante, dar nu a găsit mare lucru şi s-a îndreptat spre nord, purtat de curent, debarcând a doua zi pe o insulă pe care a numit-o Guadelupa, în memoria vizitei sale la o mănăstire cu acelaşi nume din Extremadura, în Spania. Dacă ar fi ştiut, călugării ar fi avut obiecţii împotriva alegerii acestei denumiri, pentru că locuitorii insulei erau canibali. Dr. Chanca, un cronicar al celei de-a doua călătorii a lui Columb, relata cum oamenii acestuia înaintau cu paşi mari prin nisipul moale în crânguri de nuci de cocos, unde au găsit „cam 30 de case, construite cu grinzi şi stâlpi, acoperite cu crengi şi mănunchiuri uriaşe de stuf şi frunze de palmier... pătrate şi asemănătoare bordeielor... Drept vase, foloseau tigve [tărtăcuţe]... şi, oroare! Cranii umane drept vase de băut." [5] Numai femeile rămăseseră în sate; bărbaţii localnici fugiseră pe dealuri, înfricoşaţi la vederea flotei lui Columb."

Duhoarea trupurilor fără viaţă i-a îngrozit pe oamenii acestuia. „Bucăţi de cadavre umane atârnau în case, ca şi cum ar fi fost păstrate drept provizii; capul unui tânăr fusese atât de recent separat de corp, încât curgea încă sânge din el, iar părţi ale cadavrului lui se prăjeau pe foc, alături de bucăţi savuroase de carne de gâscă şi papagali" [6]. Băştinaşii foloseau capete de săgeţi făcute din oase umane.

> Şi, în atacurile lor împotriva insulelor învecinate, aceşti oameni capturează cât mai multe femei, îndeosebi tinere şi frumoase, şi le păstrează drept concubine... mănâncă copiii pe care acestea îi nasc... Unii dintre inamicii lor bărbaţi, pe care îi pot captura vii, îi aduc la casele lor pentru a-i folosi în timpul ospăţului, iar pe cei ucişi îi devorează imediat. Ei spun că este atât de bună carnea umană, încât nu este nimic asemănător în lume... într-una din case era gătit, într-o oală, gâtul unui bărbat. Când iau prozonieri băieţi, le taie membrul [îi castrează] şi-i folosesc până ajung la maturitate, apoi, când doresc să facă un opsăţ, îi ucid şi-i mănâncă, pentru că, spun ei, carnea băieţilor şi a femeilor este bună la gust. Trei astfel de băieţi au alergat spre noi, mutilaţi în acest fel. [7]

Un alt scriitor contemporan nota că era „obiceiul lor să castreze copiii băieţi şi pe sclavii tineri pe care-i capturau şi-i îngrăşau precum claponii“.[8]

În ochii celor din secolul al XV-lea, canibalismul întâlnit de Columb poate fi uşor interpretat drept lucrătura diavolului. Ar putea fi aceasta explicaţia denumirii Satanazes – Insula Diavolului? Aceasta era ceea ce descoperiseră chinezii, şi nu cumva Guadelupa era, de fapt, Satanazes indicat pe harta Pizzigamo? Dacă aşa stau lucrurile, chinezii au ajuns în insulă dinspre sud-est, datorită vântului şi curentului, aşa cum a făcut Columb, cu şaptezeci de ani mai târziu.

Mi-am îndreptat atenţia spre insula Saya, în sud-estul insulei Satanazes, de pe harta Pizzigano. Îmi puteam imagina scena apropierii chinezilor, deoarece am petrecut ceva timp în Caraibe la comanda submarinului HMS *Rorqual* şi am vizitat şi fotografiat multe dintre insule. În multe cazuri, munţii apar negri, înconjuraţi de jungla verde. Furtuni puternice de ploi se iscă fără aver-

Canibalism în Caraibe: reconstituire fantezistă, din secolul al XVII-lea, despre întâlnirea lui Columb cu caribii

tisment, întunecând insulele. În mod frecvent, păsările îşi iau zborul chiar înainte de a se porni ploaia, zboară în cerc, în stoluri, scoţând ţipete stridente prevestitoare.

Imediat ce am consultat o hartă modernă, am văzut că Saya de pe harta Pizzigano corespundea insulei Les Saintes. Are aproape aceeaşi formă şi se află în aceeaşi poziţie faţă de Guadelupa, precum Saya faţă de Satanazes. Am presupus că Saya era într-adevăr insula Les Saintes, Satanazes era Guadelupa şi, pe baza calculelor mele asupra cursului şi vitezei chinezilor, am presupus că aceştia sosiseră în insule în noiembrie 1421. Dată fiind înălţimea maximă a insulei Les Saintes (cam o mie de picioare) şi înăţimea de la care priveşte ochiul unui navigator aflat pe puntea unei jonci chinezeşti, am estimat că ei ar fi zărit insula de la o depărtare de douăzeci şi cinci de mile, când erau încă în Trecătoarea Dominica. Din acea poziţie, trebuie să fi zărit şi insula-podiş Maria-Galante, la zece mile la nord de ei, şi Dominica muntoasă, la zece mile mai la sud, deşi niciuna nu apare pe hartă. Am dedus că ei au străbătut trecătoarea pe întuneric, fără lumina lunii. Când am verificat însemnările, am descoperit că, în 25 noiembrie 1421, fusese lună nouă, deci am presupus că se apropiaseră de Les Saintes dinspre sud-est, probabil în 26 noiembrie 1421.

Les Saintes sunt, de fapt, două insule mari, Terre de Basse [Pământul de Jos], Terre de Haut [Pământul de Sus] şi alte trei insule mai mici, La Coche şi Grand Ilet, la sud şi Ilet a Cabrit, la nord. Insulele mari sunt mult mai înalte decât cele mai mici şi, abordate dinspre sud-est, mai joasele Grand Ilet şi La Coche s-ar uni cu insulele mai înalte în fundal şi ar apărea ca formând un singur bloc insular. Coasta sudică apare ca o unică insulă parabolică, exact cum este desenată pe harta Pizzigano. Ştiind înălţimea de la care au fost observate – nivelul punţii unui galion – am putut estima, în limita a două mile, locul din care Saya a fost cartografiată.

Ce altceva ar fi putut vedea chinezii din această poziţie? Exact ce-a văzut Columb din acelaşi loc, şapte decenii mai târziu: „Răsăritul relevă cel mai romantic peisaj. Un pisc vulcanic se

ridică la o înălţime imensă şi cataracte curgând pe versanţii săi par a fi apă curgând din rai... Insecte în culori strălucitoare, papagali zgomotoşi şi alte păsări tropicale strălucitoare zboară de la o insulă la alta, iar vântul de pe insulă aduce arome dulci."[9] „Piscul vulcanic" este La Souffrière de pe Guadelupa, la optsprezece mile spre nord-vest. La Souffrière se află în interiorul uscatului, vârful său este adeseori acoperit de nori şi ploaie torenţială, iar şapte râuri curg pe versantul său estic, cel mai spectaculos dintre ele fiind Cascada Karukera, cu înălţimea de 120 metri. Joncile chinezeşti fuseseră pe mare timp de cel puţin trei săptămâni şi sunt sigur că şansa de a fi găsit apă potabilă nu a fost refuzată. Şi-au modificat cursul, pornind spre cataracte.

Am revenit la cuvintele *con* şi *ymana* marcate pe desenul Satanazes, de pe harta Pizzigano. Prima mea încercare de a rezolva enigma acestor denumiri a constat în căutarea unui expert în cuvinte încrucişate, care a interpretat *con* drept scoică, munte conic sau vulcan – interesant, dar nu de prea mare ajutor. Apoi, Profesorul João Camilo dos Santos, expert în limbă portugheză medievală, ataşat al Ambasadei Portugheze din Londra, mi-a tradus aceste cuvinte drept „un vulcan" (*con*) „erupe acolo" (*ymana*). Descrierea era foarte semnificativă. Transpunând amplasarea acestor cuvinte de pe harta Pizzigano pe harta modernă corespunzătoare, le-am amplasat direct deasupra vulcanilor La Souffrière, La Citerne şi L'Echelle. Oare au erupt aceşti vulcani în 1421? Institutul Smithsonian a confirmat că au existat două erupţii ale celor trei vulcani între 1400 şi 1440; datele, calculate prin tratare cu carbon radioactiv, nu pot fi determinate mai precis.[10] Nu au existat alte erupţii ulterioare timp de 250 ani, şi nici o erupţie a altor vulcani din Caraibe în întregul secol al XV-lea[11], de vreme ce harta Pizzigano poate să fi însemnat numai o erupţie a vulcanilor în sudul Guadelupei. Aveam o dovadă importantă a faptului că acel cartograf fusese în Caraibe nu mai târziu decât 1424, cu şaizeci şi opt de ani înaintea lui Columb.

Există unele anomalii pe hartă, dar sunt uşor explicabile dacă se reface traseul urmat probabil de corăbii. Când joncile chinezeşti s-au îndreptat spre cascadele de pe Guadelupa, ar fi

trebuit să navigheze din ce în ce mai aproape de Les Saintes, deoarece curentul îi împingea permanent spre vest. Cum au trecut de extremitatea nord-estică a insulelor Les Saintes, cartograful a desenat Golful Marigot de la o distanţă de jumătate de milă, cu soarele dimineţii în spatele său. Pentru că acest golf era atât de aproape şi atât de bine luminat, dimensiunea lui a fost oarecum exagerată pe harta Pizzigano. Pe măsură ce joncile se apropiau de uscat, cartograful a desenat alte două golfuri pe coasta nordică a Saya. Al treilea, Passe du Pain du Sucre, a fost desenat de la o distanţă de şapte mile, distanţă mult mai mare decât în cazul primului desen, iar în acel moment era aproape miezul zilei (presupunând că viteza lor pe apă era de 4,8 noduri), deci soarele bătea în ochii cartografului. Combinarea poziţiei soarelui cu distanţa mai mare a dus la desenarea celui de-al treilea golf la dimensiuni mai mici decât ar fi trebuit. Pentru a verifica precizia concluziilor mele, am arătat harta şi lucrările mele de navigaţie unei persoane de la Societatea Geografică Regală, care, ca şi mine, era un navigator profesionist. Şi el era convins că Saya reprezintă insulele Les Saintes; este desenată cu precizia oferită de vederea de la nivelul mării în timpul apropierii dinspre sud-est.

Calculând momentul din zi în care cartograful a desenat Les Saintes, am putut estima cu o oarecare certitudine faptul că, la miezul zilei, joncile acostaseră în Golful Grande Anse, din sudul Guadelupei. Mi i-am putut imagina reaprovizionându-se cu apă potabilă, într-un peisaj cu zămoşiţă şi orhidee albe, violete şi albastre (vântul de pe insulă este încărcat cu arome dulci). Manioca, piper şi yucca erau la îndemână. Marea este un caleidoscop de peşti, crabi se încălzesc pe corali vizibili iar racii împlătoşaţi sunt din abundenţă. Mi-am putut imagina marinarii zbenguindu-se în valuri înainte de a se ospăta, de a-şi spăla veşmintele şi de a-şi umple corăbiile cu fructe. Cât de minunat trebuie să fi fost să înoate în apa caldă, după ce fuseseră pe mare timp de aproape o lună! Când mă aflam la comanda HMS *Rorqual*, aveam obiceiul de a ancora într-un golf pustiu şi de a-mi trimite marinarii la ţărm în şalupele pneumatice pe care le

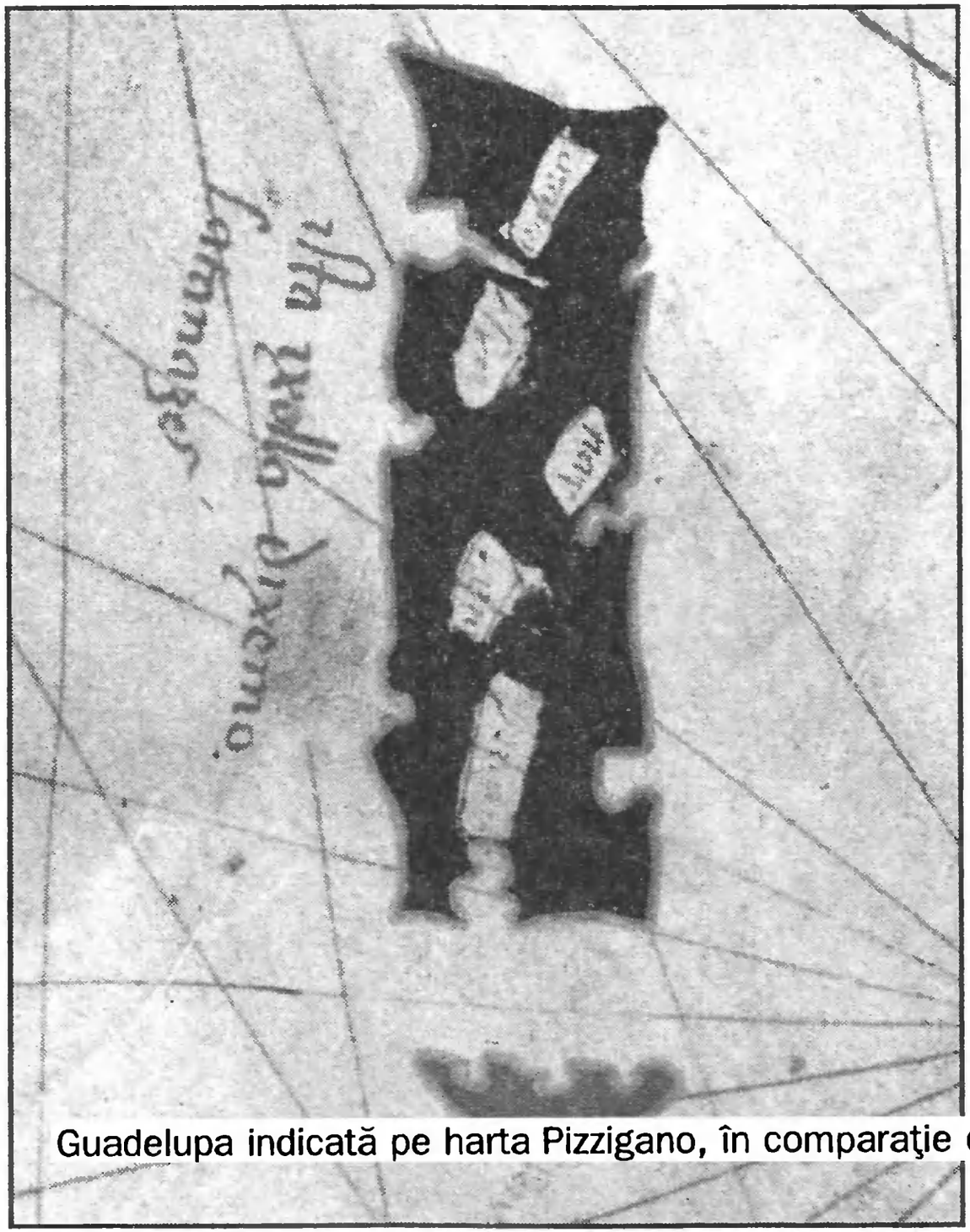

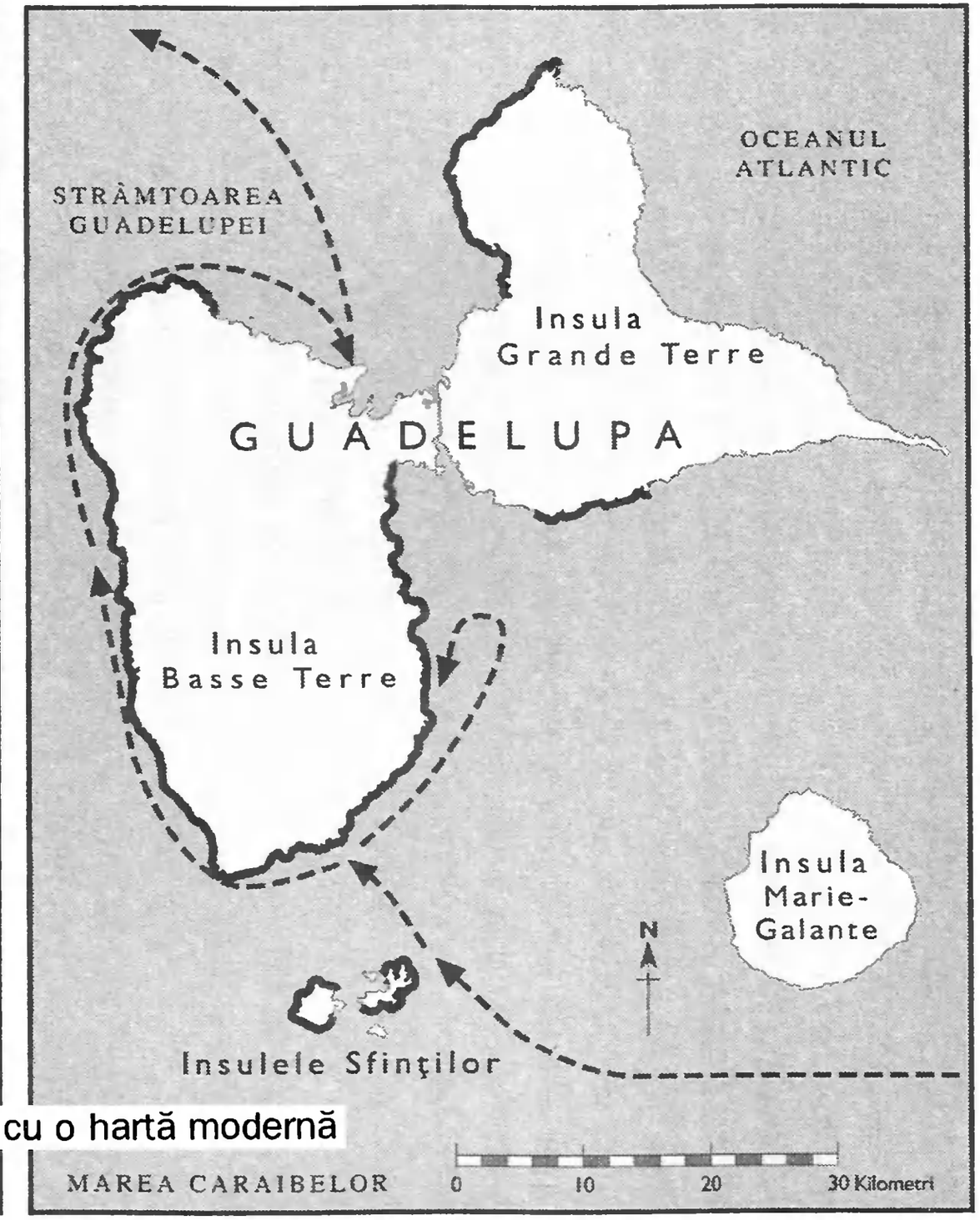

Guadelupa indicată pe harta Pizzigano, în comparaţie cu o hartă modernă

aveam în dotare. S-a dovedit întotdeauna o excursie populară – o partidă de înot în mare, urmată de un grog cald şi homari prăjiţi.

În estul Caraibelor, briza se porneşte pe ţărm când pământul se răcoreşte, la începutul serii. Chinezii au debarcat pe un ţărm deschis la Atlantic şi au găsit probabil un loc adăpostit pentru înnoptat. Două ore de navigare de-a lungul coastei estice i-ar fi dus spre un loc de ancorare izolat, între două insule din corali în partea de sud a Golfului Sainte Marie. Am presupus că chinezii au acostat şi ancorat exact în acelaşi loc pe care Columb îl descoperea şaptezeci de ani mai târziu, aşa cum au făcut-o şi flotele franceză şi engleză câteva secole după aceea. La prima vedere, aceasta pare a fi o ipoteză incredibilă: de ce ambarcaţiuni ale unor naţii atât de diferite ar fi ajuns, de-a lungul mai multor secole, în acelaşi loc din îndepărtatele Caraibe, la mii de mile de casele lor? Au făcut-o conduşi de aceleaşi forţe naturale.

Mişcarea curentului şi a vânturilor în sensul acelor de ceasornic, au îndreptat flota lui Zhou Wen dinspre Insulele Capului Verde spre o latitudine de 18°N, unde curenţii ecuatoriali se unesc pentru a-i duce spre Trecătoarea Dominica. Pe măsură ce pătrundeau în Caraibe, erau întâmpinaţi de magnificul vulcan La Souffrière din Guadelupa, cu cataractele sale de „apă curgând din rai". După ce au navigat pe ţărmul Atlanticului, au fost nevoiţi să găsească adăpost peste noapte; locul lor de ancorare a fost cel mai apropiat loc adăpostit, în apropierea cascadelor. Ceea ce nu ştiau ei era faptul că acest aparent paradis era „Insula Diavolului" – Satanazes – populat de triburi canibale ale caribilor. Guadelupa era principalul leagăn al caribilor în Caraibe, abili vânători de oameni, chiar când aceştia din urmă înotau. Am petrecut o zi în Biblioteca Britanică, frunzărind jurnalul lui Columb din timpul celei de-a doua călătorii, care include o descriere a unui atac al caribilor împotriva flotei sale: „Aceşti caribi pot lupta la fel de bine în apă precum în canoele lor... prin urmare, spaniolii mor." După uciderea unui navigator spaniol, Columb a ripostat şi unul dintre caribi s-a ales cu burta despicată. Intestinele îi pluteau pe apă dar, conform relatărilor spa-

niole, caribul rănit şi le-a introdus în abdomen cu o mână în timp ce arunca săgeţi cu cealaltă. [12]

Cu acea notă înspăimântătoare, am hotărât să-mi închei cercetările pentru ziua respectivă, dar, în drumul spre casă, mi-a venit ideea că, dacă chinezii ar fi debarcat pe acea insulă, ar fi trebuit să fie atacaţi de caribi, aşa cum avea să fie Columb. Este posibil să existe vreun înscris despre acea debarcare? Când am revenit la Biblioteca Britanică, pentru a revedea relatarea asupra celei de-a doua călătorii a lui Columb, am făcut o altă descoperire extraordinară, în timp ce citeam următorul pasaj:

> Într-o casă, găsesc ceea ce pare a fi o oală din fier... dar există ceva straniu între sălbatici – partea centrală posterioară a unei ambarcaţiuni. Aceasta trebuie să fi traversat oceanul dinspre o ţară civilizată. Probabil, este o parte a epavei corabiei *Santa Maria*. Acum, totul este o grămadă de oase umane – probabil rămăşiţele multor ospăţuri nenaturale. [13]

Fier nu se găseşte în insulele Caraibe, nici în America Centrală. Insularii foloseau trunchiuri de copaci decojiţi pentru corăbiile lor, şi nu le construiau cu ax central, care necesita o proiectare sofisticată. Axul central era utilizat în China încă din primul secol al erei noastre; metoda nu a ajuns în Europa înainte de secolul al XIV-lea. Corabia *Santa Maria* a lui Columb a naufragiat pe coasta nordică din Haiti, foarte departe la nord-vest de Guadelupa, iar curentul golfului trebuie că a transportat rămăşiţe ale epavei exact în direcţia opusă, la nord-vest înspre Noua Anglie. Am fost aproape sigur că axul central provenea de la o joncă, iar vasul din fier era unul adus de chinezi.

Probabil chinezii au pornit pe mare pentru a scăpa de caribi, exact cum a făcut şi flota lui Columb. Odată în siguranţă în marea deschisă, la trei mile de ţărm, au rătăcit probabil la sud de extremitatea Guadelupei şi au navigat înaintea vântului înspre coasta vestică unde au cartografiat extremitatea Vieux Habitants, Golful Anse de la Barque şi Golful Deshaies. În seara următoare,

navigau probabil în golful cunoscut astăzi drept Le Grand Cul de Sac Marin [Marele fund de sac maritim], şi, de aici, cartograful a desenat ceea ce putea vedea din Grand Terre [Uscatul Înalt], insula estică a Guadelupei. Este o insulă joasă, ridicându-se cu cincizeci de metri lângă ţărm, până la nu mai mult de o sută de metri în interior. În acel moment, trebuie să fi trecut de amurg şi Grande Terre să fi părut nu mai mult decât o umbră nedesluşită. Cartograful a văzut, probabil, foarte puţin din ea şi nu a cartografiat-o clar niciodată. Apoi, chinezii au început din nou să navigheze contra vântului şi a curentului, îndreptându-se spre nord-vest, peste Caraibe, probabil spre 39°53'N, latitudinea actualului Atlantic City, New Jersey, dar şi a Beijing-ului, precum şi spre alte puncte de reper pe care le-ar fi ales flotele chinezeşti.

Cartograful a desenat Les Saintes de cum a văzut insulele de la nivelul mării şi le-a amplasat în poziţie corectă faţă de insula vestică a Guadelupei, Basse Terre. A cartografiat corect estul, sudul şi vestul coastelor insulei Basse Terre şi ale Grand Cul de Sac Marin, amplasând golfurile şi râurile în poziţia lor corectă, şi descriind vulcanul La Souffrière precum şi surorile acestuia erupând.

Şansele de a găsi o altă insulă cu vulcani în erupţie, cu aceeaşi formă de insule la sud şi cu golful din nord, sunt nule; nu există nici cea mai mică îndoială că Satanazes este Guadelupa (Basse Terre), iar Saya este Les Saintes. Cunoscând dimensiunea reală a Basse Terre, am putut ajusta dimensiunea insulei Satanazes la cea reală, astfel cum harta Pizzigano indica dimensiunea şi orientarea Antiliei faţă de Satanazes, şi am putut să şi calculez dimensiunea reală şi orientarea Antiliei. Harta Pizzigano indica şi poziţiile şi distanţa dintre Satanazes şi Antilia. Pentru a găsi Antilia, tot ce trebuia să fac era să caut o insulă cu lungimea de 135 kilometri şi lăţimea de 50 kilometri, aliniată de la est la vest, şi întinzându-se la circa şase sute de kilometri vest-nord-vest de Guadelupa, tot în calea curentului şi a vântului.

Am revenit la o hartă modernă pentru a vedea dacă am găsit omologul pentru Antilia. Harta mi-a revelat faptul că Puerto Rico era în amplasamentul corect, avea aliniamentul şi dimensiunea corecte, şi se întindea exact în calea de-a lungul căreia vântul şi

curentul ar fi dus joncile după ce părăsiseră Basse Terre. Am comparat forma Antiliei de pe harta Pizzigano cu Puerto Rico. S-au potrivit foarte bine. Îmi amintesc şi acum, ca despre o cumplită încercare. Copleşit de importanţa a ceea ce descoperisem, rătăcisem în întuneric în căutarea unei licori de sărbătoare.

Am revenit la Biblioteca Britanică devreme în dimineaţa următoare, îngrijorat de faptul că oboseala şi exaltarea m-ar fi putut determina să interpretez greşit dovezile, dar o comparaţie a Puerto Rico de pe o hartă modernă de mari dimensiuni cu Antilia de pe harta Pizzigano mi-a alungat dintr-odată orice incertitudine. Există asemănări izbitoare, îndeosebi forma generală şi golfurile Guazanilla, San Juan şi Mayaguez. Cu excepţia extremităţii sud-estice, Antilia şi porturile ei se potrivesc cu Puerto Rico ca o mănuşă. Standardul cartografiei era uimitor, mult dincolo de ceea ce portughezii ar fi putut realiza în 1424.

Dar extremitatea sud-estică exagerată este uşor de explicat. După plecarea din Guadelupa, vânturile şi curenţii i-au condus pe chinezi spre nord-vest – acelaşi traseu pe care l-a urmat ulterior Columb – spre un punct la şaizeci de mile est de Puerto Rico. Acolo, au zărit vulcanul ameninţător El Yunque, în formă de nicovală, în apropierea coastei estice şi s-au îndreptat spre el, pentru apă. După cum au făcut de multe ori în observarea altor insule pe parcursul călătoriilor lor, escadronul chinezilor s-a împărţit în două, o parte navigând spre nord şi cealaltă spre sudul Puerto Rico, pentru a cartografia ambele coaste în acelaşi timp. Dacă au zărit vulcanul spre seară, şi dacă navigau cu viteza lor medie de 4,8 noduri, atunci au trecut la sud de Insula Vieques în cursul nopţii. În întuneric, nu puteau vedea că Vieques este o insulă aparte, şi, în consecinţă, au desenat-o ca parte din uscatul Antiliei.[14] Harta Pizzigano este şi ea inscripţionată cu cuvântul *ura* – uragan – în apropierea coastei estice a Puerto Rico, un indiciu clar e faptului că flota lui Zhou Wen trecuse printr-un uragan în timp ce naviga departe de insulă. Ar fi fost prudent din partea lui să fi înfruntat furtuna cât mai puţin, găsind un loc de ancorare într-un golf adăpostit. Acest lucru se

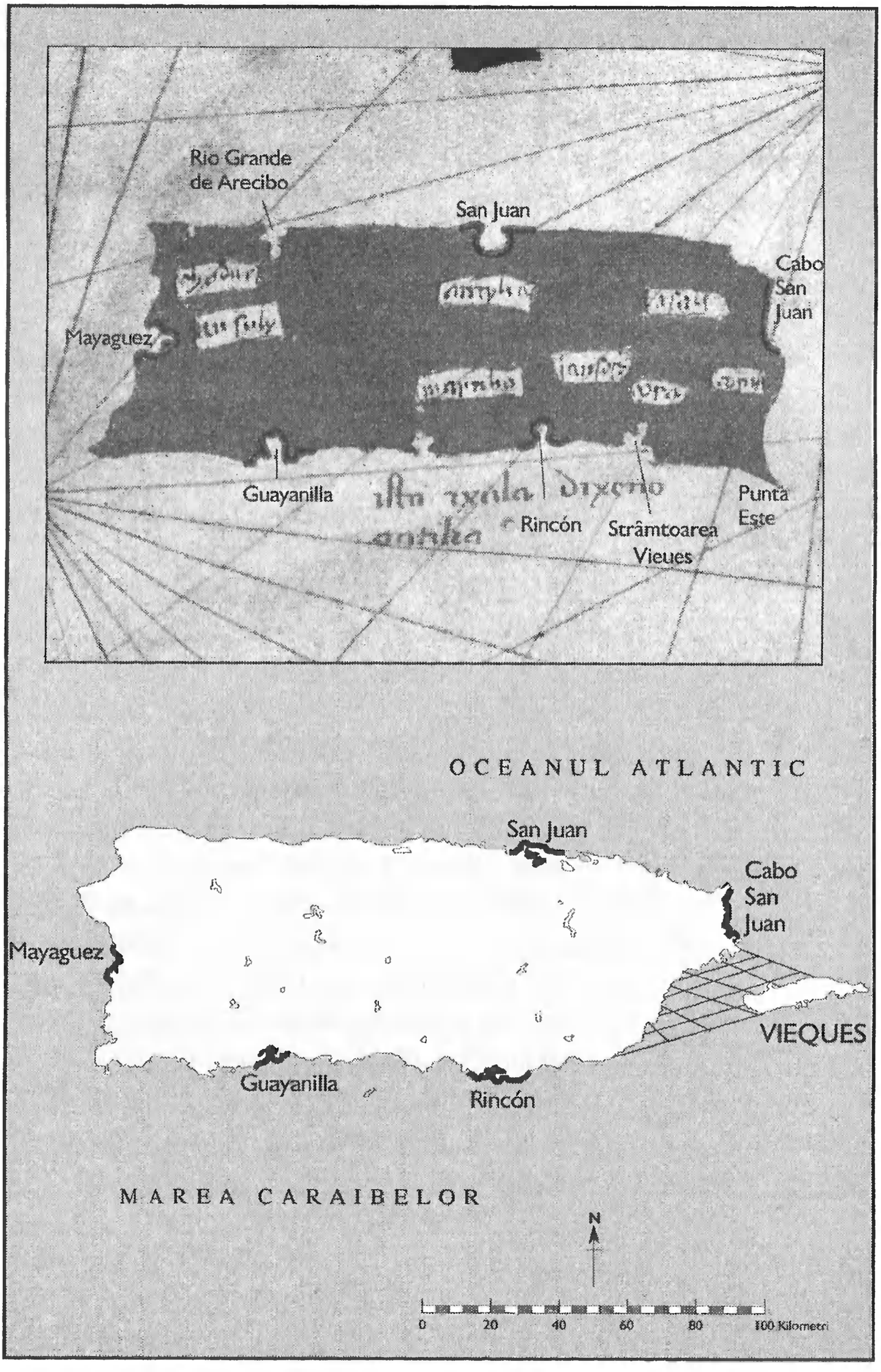

Puerto Rico indicat pe harta Pizzigano, în comparaţie cu o hartă modernă

potriveşte cu uimitoarea cartografiere precisă a porturilor din sudul Puerto Rico, pe coastele de vest şi de nord, desenate înainte chiar de naşterea lui Columb.

Flota chinezească distrusă de furtună şi-a încheiat observaţiile la Puerto Rico, şi îmi imaginez joncile scăpând de coada uraganului şi pornind să navigheze spre nord, din Puerto Rico spre latitudinea Beijing-ului. Credeam că chinezii navigaseră spre Atlanticul de Nord, pentru că piatra ridicată de Zheng He la Liu-Chia-Chang în sudul Chinei, după această a şasea călătorie de poveste, atestă că „ţările de dincolo de orizontul pământului au fost toate supuse, inclusiv cea mai vestică ţară dintre ţările vestice şi cea mai nordică ţară dintre ţările nordice, oricât de departe ar fi". [15] Dintr-o perspectivă chinezească, cele mai nordice ţări şi cele mai vestice dintre cele vestice nu puteau fi decât cele raportate la coastele Atlanticului din America de Nord, dar, ca întotdeauna, problema mea era faptul că mandarinii au distrus toate însemnările flotelor galioanelor. Încă o dată, a trebuit să caut explicaţii pe hărţile ce prezintă emisfera nordică, desenate înainte ca primii europeni să fi ajuns în Americi. A trebuit să găsesc un echivalent al hărţii Pizzigano.

O hartă a lumii, foarte cunoscută, precum Cantino, a venit în ajutorul meu. Nu preţuisem această hartă extraordinară din Biblioteca Estense din Modena, Italia, în timpul investigaţiilor mele asupra vizitei lui Zhou Man în Americi. A fost desenată de un anonim portughez şi obţinută pe căi necurate de Alberto Cantino, agentul Ducelui Ercole d'Este din Ferrara. Obârşia lui Cantino şi credibilitatea lui nu au fost niciodată puse la îndoială, şi există dovezi clare pentru datarea achiziţiei sale, în octombrie 1502. Flota chinezească trebuia să navigheze împotriva vântului şi a curentului; după plecarea din Puerto Rico, trebuie să fi fost purtată spre nord-vest înspre Hispaniola şi Cuba, apoi prin Caraibe spre Florida, dar, deşi sunt desenate coasta Africii şi Oceanul Indian şi arhipelagurile sale cu precizie extraordinară, maniera în care este desenată zona Caraibelor pare, la prima vedere, să aibă puţină legătură cu dimensiunea şi forma lor actuală, iar eu m-am tot întrebat de ce eroarea era atât de mare.

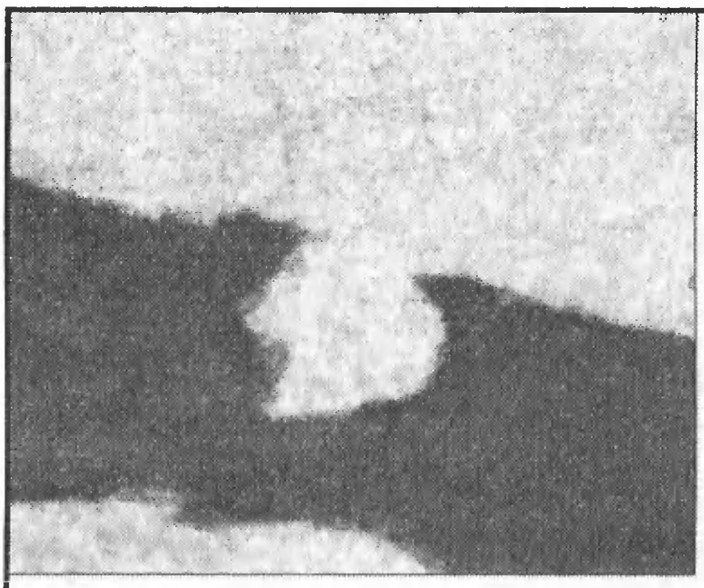

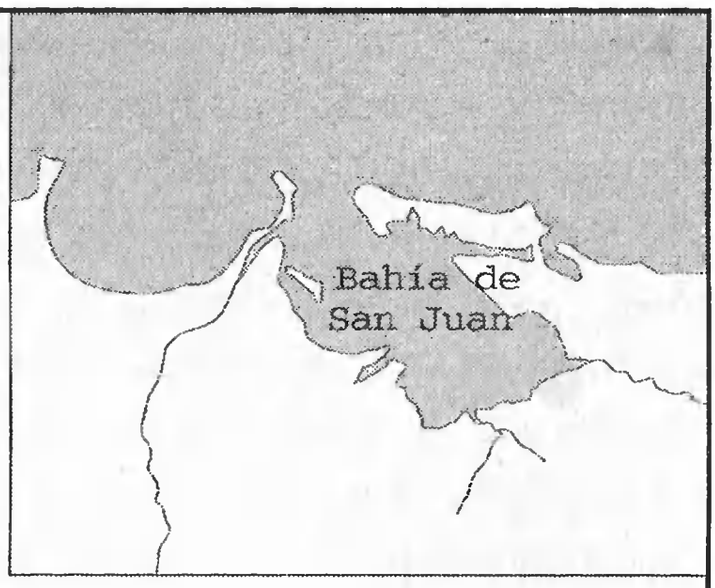

Golful San Juan
18°28'N 66°07'W

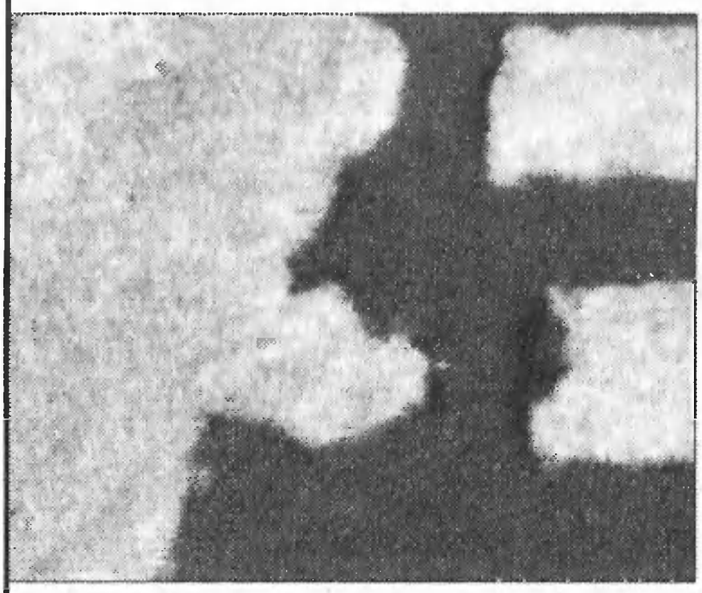

Golful Mayaguez
18°12'N 67°11'W

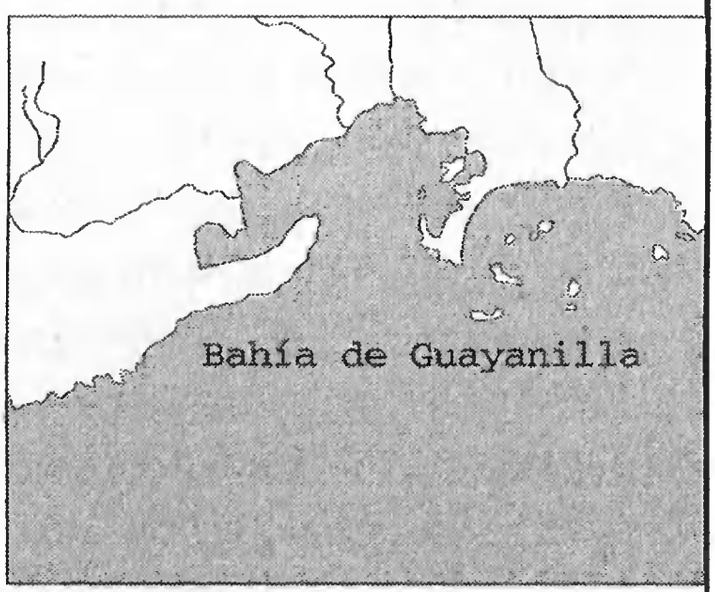

Golful Guayanilla
18°00'N 66°46'W

Golfurile şi intrările din Puerto Rico,
desenate cu precizie extraordinară pe harta Pizzigano

M-am chinuit fără folos, destul de mult timp, să găsesc răspuns; apoi, dintr-odată, l-am găsit. Nivelurile mărilor în 1421 erau mai joase decât sunt astăzi. Încălzirea globală a cauzat topirea gheţii la Polul Sud, ducând la ridicarea nivelurilor mărilor, încet, dar ireversibil. Cea mai bună estimare făcută de Laboratorul Oceanic Proudman din Birkenhead, Anglia, afirmă că acestea au crescut în decursul ultimelor secole cu circa unu până la doi milimetri pe an. Alţi oceanografi renumiţi consideră că ridicarea nivelului este ceva mai mare, cu o medie de patru milimetri pe an. În decursul celor aproape şase secole trecute din 1421, este prudent să spunem că nivelurile mărilor au crescut între chiar sub patru şi opt picioare. Pentru simplificare, presupun că înălţarea generală a fost de un stânjen marin, sau de şase picioare, adică punctul mediu al estimărilor.

Hărţile Amiralităţii Britanice pentru Caraibe[16] mi-au permis să vizualizez o cu totul altă imagine a regiunii. În 1421, arii largi, care sunt astăzi inundate, fie se aflau la suprafaţa apei, fie aveau stânci şi recifuri evidente. Bancurile şi recifurile Marelui Banc din Bahamas, la sud de Insula Andros, înspre Cuba, erau, în 1421, deasupra apei la latitudinea Tropicelui Racului, iar numeroasele bancuri de nisip, marcate pe hărţile moderne[17] drept „aproape acoperite", trebuie să fi fost şi ele deasupra apei. Cartografilor chinezi, tot pământul între Cayo Guajava, din mijlocul coastei nordice a Cubei, până la latitudinea oraşului Miami, li se părea că ar fi o insulă imensă, o extindere a Cubei.

Vântul predominant şi curentul trebuie să fi condus flota de-a lungul coastei nord-estice a Cubei, apoi prin nord, spre estul insulei Andros, până înspre Grand Bahama. (Insula Andros este un loc preferat de submarine, pentru că apa este adâncă bine înspre estul coastei de-a lungul căreia submarine nucleare de mii de tone pot naviga cu patruzeci de mile pe oră, pentru a-şi testa silenţiozitatea la adâncime şi viteza. Ulterior, ieşeam la suprafaţă şi ne relaxam sub palmieri pe plaja din Andros, bând Bacardi şi Coca). Dacă flota chinezească a trecut în timpul nopţii, nu ar fi văzut niciodată nicio deschidere spre vest şi ar fi putut desena numai ceea ce apare pe harta Cantino. Când am

corectat harta modernă pentru a evidenţia tot ce apare până la adâncimea de un stânjen marin, multe dintre lagunele puţin adânci dintre insulele Caraibe au devenit ţinuturi de uscat, şi, când am suprapus aceste corecturi peste harta Cantino, era clar că insulele Caraibe fuseseră desenate cu precizie incredibilă, exact cum trebuie că le-au apărut marinarilor ce navigau în zonă purtaţi de vântul următor, cu şase secole în urmă. Încă o dată, era o cartografie extraordinar de bună.

Problema pe care trebuia să mi-o explic era acum dacă această cartografie ar fi putut să fie dusă de Columb, care a ajuns în Caraibe în 1492, cu zece ani înainte de obţinerea hărţii Cantino. Un număr de mari profesori au interpretări uşor diferite asupra locaţiei primei debarcări în Caraibe, variind între Samana Cay şi Insula Cat, şi asupra locului în care Columb a debarcat prima dată pe coasta Cubei. Columb nu a fost un cartograf bun. În timpul primei sale călătorii, calculele sale de latitudine aveau eroare de douăzeci de grade – el credea că se afla undeva în Noua Scoţie – iar cele de longitudine, o eroare de o mie de mile. Chiar dacă Columb avea un cartograf secret, chiar mai bun decât el, care ar fi putut desena precis insulele Caraibe indicate pe harta Cantino în timpul celor patru călătorii ale lui Columb, tot mai rămân sute de mii de mile pătrate de ocean şi insule desenate pe harta Cantino, la care nici Columb, nici vreun alt explorator european nu au ajuns decât la douăzeci de ani după ce harta fusese desenată. Am concluzionat că harta putea să nu fi fost rezultatul niciuneia dintre călătoriile lui Columb.

Se poate să fi fost întocmită de o expediţie portugheză sau spaniolă necunoscută? Trebuie să aruncăm o privire asupra imaginii de ansamblu a ţinuturilor indicate de hărţile Piri Reis şi Cantino laolaltă. Prin 1501, când harta-sursă era obţinută de la marinarul lui Columb, autorul hărţilor Piri Reis putea desena cu precizie America de Sud şi Antarctica. Prin anul următor, 1502, harta Cantino prezenta Africa, Oceanul Indian şi Caraibele. Pentru a obţine această precizie remarcabilă şi minuţiozitatea detaliilor, autorii hărţilor Piri Reis şi Cantino ar fi avut nevoie de cel puţin treizeci de corăbii numai pentru a observa Oceanul

Harta Cantino indicând Caraibele şi Florida, în comparaţie cu o hartă modernă

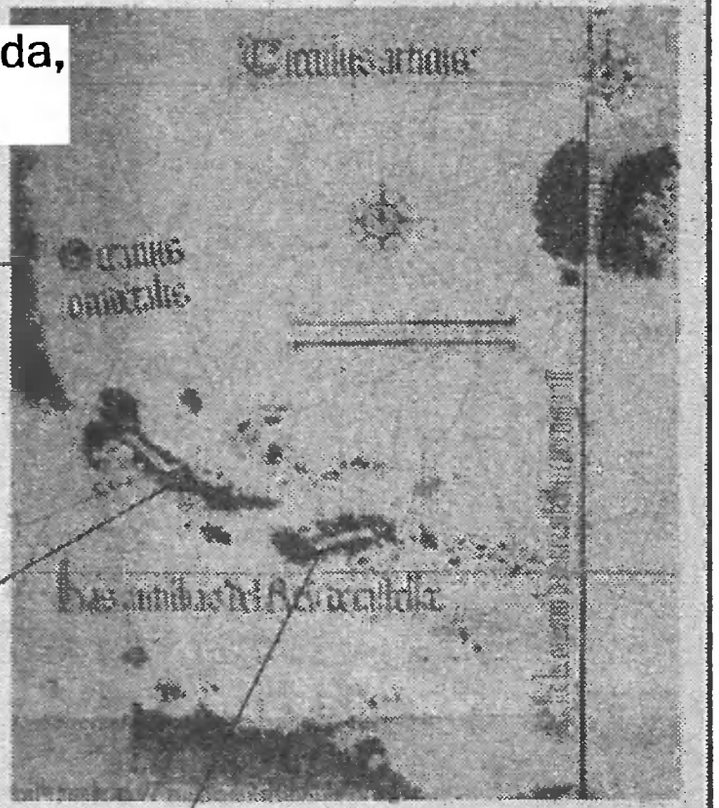

CAPUL CANAVERAL
FLORIDA
FLORIDA
INSULELE BIMINI
Nassau
INSULELE BAHAMAS
CUBA
CUBA
INSULELE TURKS ŞI CAICOS
INSULA HISPANIOLA
INSULELE CAYMAN
JAMAICA
HAITI
REPUBLICA DOMINICANĂ
INSULELE VIRGINE
PUERTO RICO
N
0 100 200 300 400 kilometri

Legendă
deasupra apei în 1421
traseu reconstituit

Indian, fără să mai vorbim de America de Sud, Antarctica şi Africa, părţi diferite ale lumii. Nici Portugalia, nici Spania nu puteau trimite flote atât de mari în acelaşi timp, în colţuri diferite ale lumii.

Numai China deţinea corăbiile, resursele şi experienţa necesară. Cartografii de la bordul flotelor de galioane chinezeşti trebuie să fi fost autorii acestor hărţi remarcabile.

Privind insulele Caraibe cartografiate pe harta Cantino, am putut reconstitui trecerea cartografilor care le desenaseră. Pentru a cartografia insulele, trebuiau să vadă ambele coaste, şi să navigheze permanent înaintea vântului şi a curentului, corăbiile cu formă pătrată neavând nicio ocazie de întoarcere pentru o a doua trecere. Pentru a observa ambele coaste ale unei insule, era nevoie de cel puţin două corăbii, câte una de-a lungul fiecărei coaste. Felul în care sunt desenate hărţile, în acord cu vânturile predominante şi cu acei curenţi, mă face să cred că a fost nevoie de cel puţin cinci escadroane de corăbii pentru a cartografia Caraibele. Conform celor mai bune estimări ale mele, cel puţin zece până la douăzeci de corăbii ar fi navigat prin Caraibe pentru a strânge această masă de informaţii, în decursul unei singure treceri. Presupunând că fiecare era zărită de o alta, lucrând zece ore pe zi, şi călătorind cu viteza medie de 4,8 noduri, ar fi cartografiat cincisprezece mii de mile pătrate pe zi şi ar fi putut obţine informaţiile în decurs de patru până la şase săptămâni.

Multe dintre insule sunt foarte joase, iar observarea lor cu precizie dovedeşte că joncile erau la distanţa de zece mile una de alta, expunându-se unor riscuri majore. Pentru a trece de Bancul Great Bahama dinspre Cuba înspre estul Insulei Andros şi înăuntrul Insulelor Berry (toate indicate pe harta Cantino), corăbiile au trecut probabil, frecvent şi în cursul nopţii, printre ceea ce hărţile Amiralităţii Britanice numesc „numeroase bancuri de nisip aproape acoperite". Într-o trecere mică de patruzeci de mile nautice, [18] există practic sute de stânci şi recifuri ce pot sparge calele din lemn. Acea distanţă scurtă a fost străbătută cu un cost teribil. Nu-mi pot imagina cum au putut trece fără să

piardă corăbii. În vremea în care joncile traversau Bancul Great Bahama şi ajungeau în Insulele Berry, aveau deja necazuri uriaşe, compartimentele interne ale multor corăbii fiind inundate. Mările calme, la lumina lunii, trebuie să fi rezonat cu strigătele navigatorilor muribunzi.

A fost un gând sumbru, dar care a şi evidenţiat faptul că îmi încheiam cercetarea. Hărţile mi-au arătat exact unde să caut. A trebuit să caut urme ale epavelor corăbiilor pe întinderi de câteva mile în Insulele Berry din Strâmtoarea Florida.

12

FLOTA DE JONCI

ACOSTEAZĂ

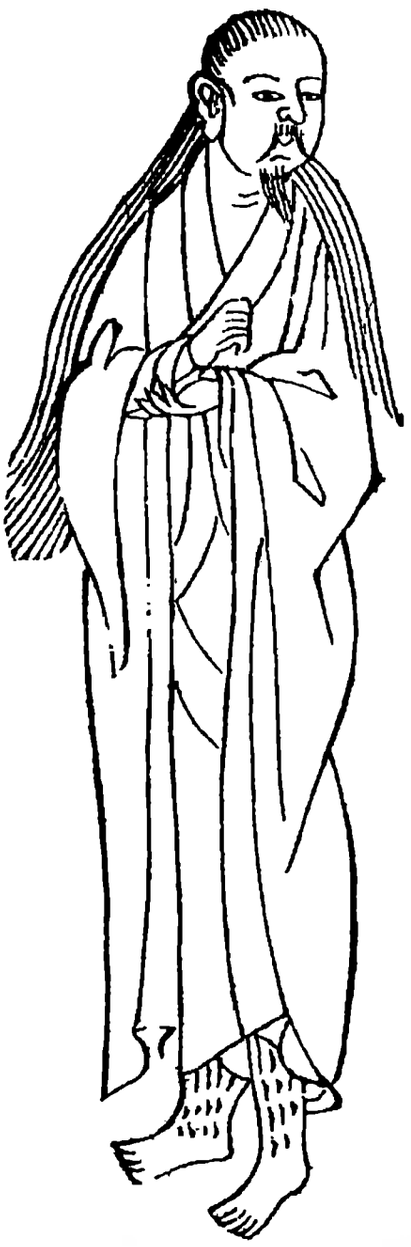

Când treci de la apele mai puţin adânci la cele din oceanul deschis, se schimbă lungimea şi forma valurilor, iar acestea au altă culoare şi un alt miros. Fenomenul este familiar tuturor marinarilor de apă adâncă, iar, în timp ce flota sa trecea de Insulele Berry, Amiralul Zhou Wen a ştiut încă o dată că flota sa a intrat în ape adânci – Canalul nord-vestic Providence care duce spre Strâmtoarea Florida. Am presupus că multe din joncile sale au fost deteriorate la trecerea printre recifuri şi că el a trebuit să găsească un loc unde să ancoreze înainte de a intra în apele adânci. Căutarea unei insule potrivite ar fi trebuit să fie o problemă de urgenţă maximă, deoarece multe din joncile sale probabil că erau în stare critică, incapabile să navigheze în oceanul deschis.

Investigaţiile mele detaliate în regiunea care înconjoară Insulele Berry au început acum să fie serioase. Hărţile la scară mare ale Amiralităţii Britanice [1] şi atlasul [2] despre comoara lui Coffman indicau epave împrăştiate de-a lungul traseului chinezesc. Coffman a clasificat aceste epave ca fiind galioane spaniole, ulterior corăbii şi, între timp, drept vase neidentificate. Mi-am concentrat atenţia asupra ultimei categorii de epave şi le-am comparat cu harta Amiralităţii. A fost un moment emoţionant, deoarce opt epave neidentificate fuseseră descoperite la şase ore sau 40 de mile distanţă de punctul în care chinezii este posibil să fi intrat în Strâmtoarea Florida.

Patru epave [3] sunt indicate în Micul Recif Bahamas şi pe coasta Floridei; alte patru [4] sunt mai la sud. Când am examinat o hartă la scară mai mare, am observat că urma acestor patru epave din sud indica un grup de insuliţe, Bimini de nord şi de sud, Gun şi Ocean Cay, aflate la 15 mile distanţă. Poziţia epavelor se potrivea cu cele patru jonci care au făcut un pariu disperat, dar deja pierdut, să ajungă la insule; ultima epavă este la o milă depărtare de Bimini de nord. Toate sunt în ape mici; dacă rechinii nu au ajuns primii acolo, este posibil ca echipajul să fi înotat până la ţărm. Am avut siguranţa că trebuie să existe dovezi ale altor epave – corăbii care reuşiseră să ajungă la ţărm – chiar în Bimini.

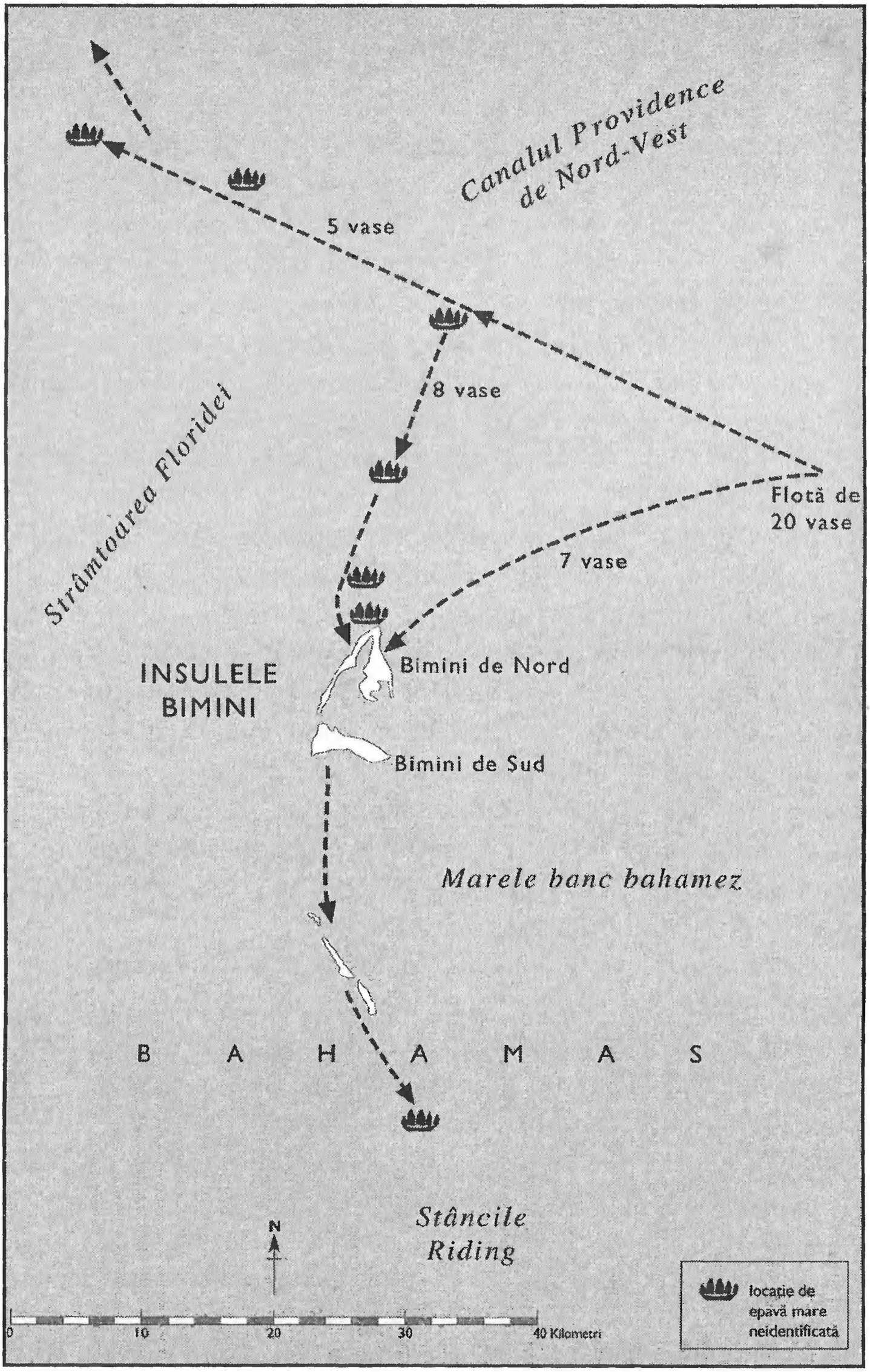

Locaţiile epavelor neidentificate pe ruta spre Bimini

Înainte de a zbura acolo pentru a începe o investigare detaliată asupra insulei, părea rezonabil să verific dacă primii europeni care au ajuns în Bimini au descoperit ceva acolo, cum ar fi epave sau porţelan, lăsate în urmă de către chinezi. Doar dacă primul european din Bimini a fost Juan Ponce de Léon (circa 1460–1521), conchistador spaniol şi guvernator al Puerto Rico între 1510–1511. În 23 februarie 1512, i s-a dat, din partea regelui Spaniei, următoarea însărcinare:

Regele

Către autorităţile din insula Espanola, potrivit acordului încheiat cu Juan Ponce de Léon pe acest subiect şi a numitei insule Bimini pe care acesta trebuie să o descopere[5].

Nerăbdarea regelui de a localiza insula mistică Bimini se fonda pe legenda potrivit căreia apele acestei insule dădeau tinereţe eternă celor ce le beau: „există o insulă la aproape 325 de leghe de Espanola unde este un izvor permanent cu o atât de mare putere, încât, dacă este băută, apa lui poate, şi ţinând un anumit regim, să-i facă pe bătrâni să fie din nou tineri... dacă se îmbăiază în ea, sau în fântână, bătrânii reîntineresc.[6]“ Această legendă era cunoscută încă înainte de expediţia lui Columb. Ulterior, apele s-au identificat a fi un izvor urât mirositor, sulfuros, în partea estică a insulei Bimini de nord. Se poate ajunge acolo printr-un pârâu puţin adânc, plin de caimani – membri ai familiei aligatorilor. Puţini regi ar fi rezistat tentaţiei nemuririi, oricât de îndepărtată ar fi fost această posibilitate, iar o astfel de descoperire ar fi fost de o nepreţuită valoare comercială. Nu exista vreun bogătaş în viaţă care nu şi-ar fi transformat mare parte din avere pentru promisiunea tinereţii eterne, aşa cum se întâmplă şi în prezent.

Golfurile de la nord şi de la sud de Bimini sunt clar marcate pe harta Cantino, desenată cu 12 ani înainte ca Ponce de Léon să fi navigat. Cineva trebuie să fi fost acolo înaintea lui, nu numai pentru a desena insula care apare pe harta Cantino, ci şi pentru a crea poveştile despre izvorul său fermecat. Bimini are

înălţimea de numai câteva picioare şi, pe apă, poate fi înconjurat într-o zi. Nu era locuit de secole, excepţie făcând naufragiaţii, care s-au stabilit acolo pentru a se salva în timpul sezoanelor uraganelor. În secolul al XII-lea, Ernest Hemingway s-a îndrăgostit de insulă şi îşi petrecea nopţile bând în barurile locale, în timp ce scria *Bătrânul şi marea*. În prezent, mii de călători vin cu hidroavionul sau cu iahtul din Florida pentru a vedea fantasmele lui Hemingway, uitând de istoria care îi înconjoară.

În septembrie 1968, Dr. J. Manson Valentine, zoolog şi arheolog subacvatic, a înotat spre Bimini de Nord. Era în apă de 10 picioare la aproape o mie de yarzi de ţărm când a zărit sute de roci plate, între 8 şi 10 picioare pătrate, aranjate în modele regulate. Descoperirea sa, denumită „Calea Bimini", cuprinde două linii paralele de roci de pe dunele de nisip ale Golfului Bimini care se îndreaptă spre sud-vest către ocean. Secţiunea vestică începe la un unghi de 1600 faţă de plajă şi se răsuceşte în cerc, pentru a merge direct la ţărm. Partea curbată, lungă de aproape 330 de picioare, este formată din bolovani mari, bine aşezaţi. Secţiunea dreaptă, spre ţărm, este lungă de 1.200 de picioare şi lată de 200 de picioare şi are o tranşee în mijloc, unde nu sunt dale (site-ul oferă mai multe detalii).

În 1947, un om de ştiinţă american, Dr. David Zink, a condus o expediţie (prima din altele nouă) pentru a studia misterioasele pietre. El a strâns dovezi covârşitoare asupra faptului că această cale a fost făcută de mâna omului. Rocile mici sunt plasate sub cele mari, aparent pentru a nivela fundul mării, iar cea mai mare dintre cele două structuri conţine „indicatoare" în forma vârfului de săgeată, care nu puteau fi făcute decât de oameni. Părţi din drum conţin roci pătrate, tăiate la aceeaşi dimensiune şi dispuse în rânduri, iar unele mici pietre pătrate s-au aplatizat şi şi-au adâncit articulaţiile. Ele s-au scufundat într-o lungă perioadă de timp, deoarece marginile unora dintre ele s-au rotunjit prin eroziunea valurilor, dându-le un pic aspectul unor uriaşe felii de pâine. Unele dintre ele nu erau de origine caraibiană. Din aer, drumul se vede clar prin apa azurie. Merge drept ca un zar aruncat în adâncime, o bandă lată de piatră bej. După expediţiile Dr. Zink, pentru un pro-

gram de televiziune[7], Jacques Cousteau a studiat în detaliu „drumul", iar *National Geographic* a publicat mai multe caracteristici. „Drumul" a fost studiat de mai mulţi experţi şi este aproape un acord unanim că structura este făcută de mâna omului.

Mai târziu, Dr. Zink a ajuns la concluzia stranie că pietrele de pe Calea Bimini erau bucăţi de stâlpi căzuţi dintr-un templu sacru, construit pe la 28.000 î.Hr. de către o civilizaţie de mult dispărută, atlanţii care foloseau resturi de asteroizi din Pleiade pentru a construi un complex religios megalitic similar Stonehenge[8]. Cu toate că nu sunt de acord cu aceste concluzii bizare, ele nu distrug valoarea observaţiilor sale de bază, a măsurătorilor şi studiilor, care au fost metodice.

În timp ce flota Amiralului Zhou Wen trecea prin Bimini, multe din corăbiile sale probabil că au fost găurite sub nivelul apei şi aveau unul sau mai multe compartimente inundate. Căpitanii joncilor deteriorate aveau nevoie disperată să ancoreze înainte ca acestea să se scufunde pentru a le putea repara carena şi pentru a pompa în afară apa, înainte ca aceasta să ajungă la orez, care era principala lor sursă de hrană.

Practica standard în cazul navelor avariate, care s-a stabilit în cursul secolelor şi a fost frecvent utilizată în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, este ca vasele avariate să fie legate de cele în stare bună pentru a le menţine pe linia de plutire şi pentru a le oferi asistenţă. Este posibil ca unele corăbii cu cai şi grăunţe să fi fost legate de corăbiile principale, care se îndreptau anevoie spre ţărm. Se poate imagina uşurarea marinarilor şi a concubinelor când au văzut pata de nisip a ţărmului reflectându-se printre palmieri.

De cum au văzut Bimini de Nord, căpitanii corăbiilor s-au îndreptat probabil direct spre acel uscat. Ţinând cont că, în 1421, nivelul apei era cam cu un stânjen mai jos decât acum şi că joncile aveau în medie doi stânjeni (două picioare), în funcţie de încărcătura şi de balastul pe care îl aveau, am calculat că joncile au atins pământul în locul în care azi sunt 18 picioare de apă – adâncimea spre mare a Căii Bimini. Această secţiune în formă de „J" invers la capăt este în poziţia exactă a joncii care a înconjurat Bancul Great Bahama şi apoi s-a îndreptat direct spre Bimini de Nord, unde a ajuns pe plajă.

Această presupunere mi-a permis să mă uit la „Calea Bimini" cu alţi ochi. În timp ce o studiam, am ajuns la o posibilă soluţie privind scopul misteriosului drum. Era oare posibil ca drumul să fi fost o cale de trecere făcută din roci moi pentru a preîntâmpina deteriorarea carenelor corăbiilor care fuseseră aduse la ţărm şi apoi relansate? Secţiunea curbată a drumului era posibil să fi acţionat ca un girator. Atunci când una dintre corăbii ajungea la ţărm, cârma şi chila sa o împiedicau să fie trasă lateral către mal. Pupa corăbiei mari trebuia rotită pentru a fi cu faţa spre plajă, înainte să fie cărată cu spatele spre mal. Când am desenat o corabie mare şi una cu seminţe la aceeaşi scară cu drumul, iar apoi le-am rotit pupele, corabia mare a ajuns pe o parte mai mare a căii, iar cea cu grâne pe una mai mică. Ambele drumuri au şanţuri pentru chila şi cârma corăbiilor, care le permit ca pupa să fie prima îndreptată spre ţărm.

Obţinerea de pietre şi bolovani de dimensiunile necesare pentru trecerea Bimini ar fi trebuit să fie o activitate simplă. Joncile puteau căra mii de tone de balast din pietriş. Flota lui Zhou Wen transporta praf de puşcă ce ar fi putut fi utilizat pentru dinamitarea rocilor, iar, la bordul corăbiilor se aflau pietrari chinezi. Ei construiseră mii de mile din Marele Zid Chinezesc între 1403 şi 1421, folosind o mare varietate de ciocane de percuţie, sfredeluri, sule şi baroşi.

Din motive pe care le voi explica mai târziu, presupunând că cele 15 corăbii mari au ajuns în Bimini, ar fi fost nevoie de în jur de 6.000 de lucrători, marinari şi concubine. La prima vedere, plasarea pietrelor pe fundul mării este discutabilă, dar chinezii aveau şi peste şase secole de experienţă în construcţia de baraje, structuri de pompare impermeabile care utilizau pompele lui Arhimede pentru a permite munca sub nivelul mării. Pe la începutul perioadei Ming, ei aveau chiar echipamente de scufundare cu tuburi de respirat şi cu măşti pentru faţă[9]. Plasarea bolovanilor sub nivelul mării era o problemă pe care ei erau pregătiţi să o depăşească.

Când trecerea a fost finalizată, fiecare corabie mai mare a fost trasă, pe rând, la ţărm, ţinând cârma şi chila în şanţuri. Din

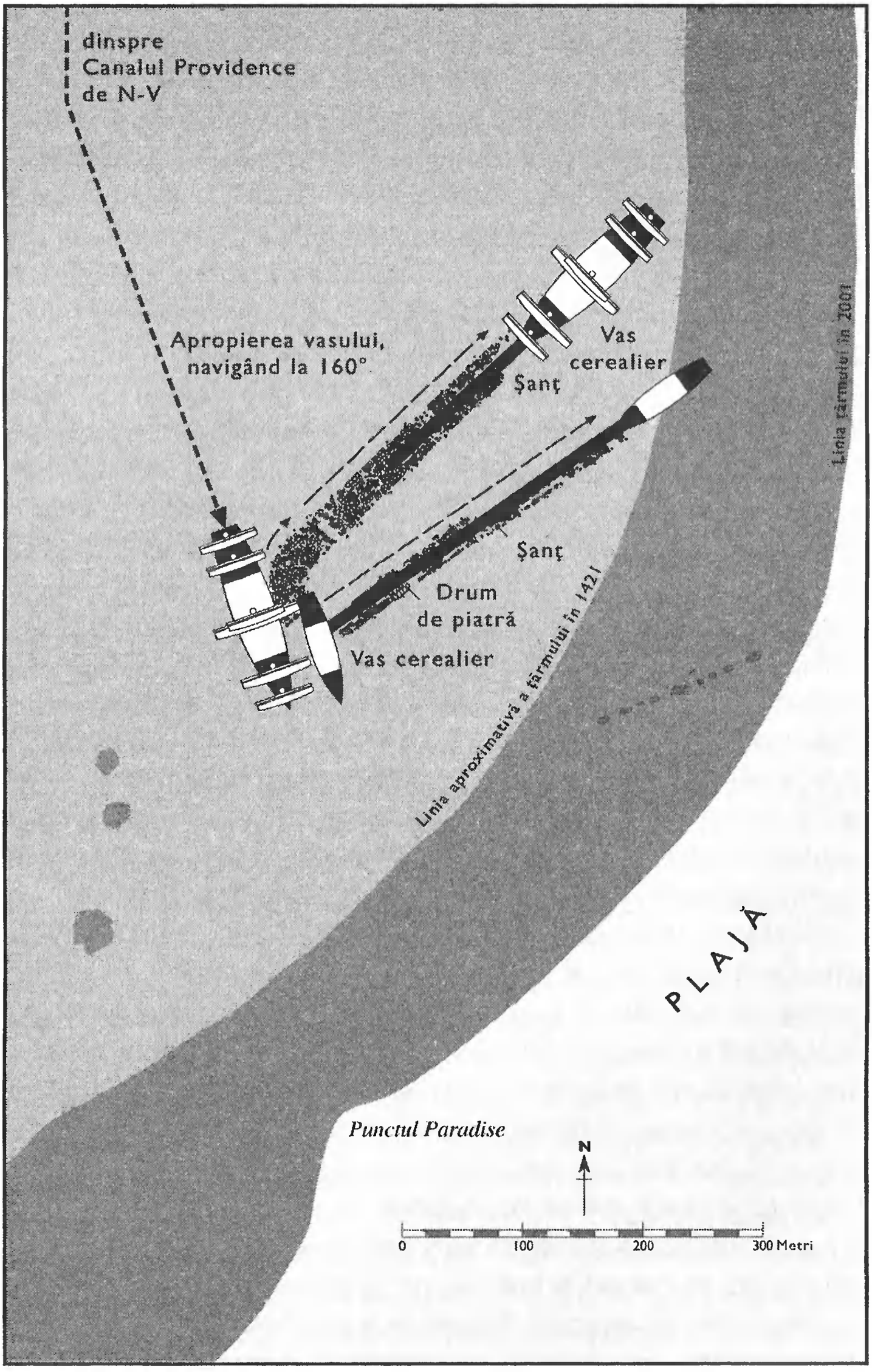

Apropierea joncilor de Bimini şi de Calea Bimini

nou, pare să fie o provocare inginerească enormă, dar deşi corăbiile mari aveau mii de tone, inginerii chinezi dezvoltaseră o mare varietate de cabestane care foloseau frânghii din metal sau de cânepă pentru tractarea corăbiilor. Cabestanele aveau roţi cu clichet şi diverse mecanisme şi erau proiectate pentru a fi puse în acţiuni de oameni sau de cai. Chinezii se aşteptau ca joncile lor cu spaţii mici şi funduri plate să atingă din când în când pământul şi este posibil ca formarea echipajului să fi inclus şi tractarea la ţărm pentru repararea corăbiilor inundate. Era uşor de presupus că echipamentul necesar se afla la bordul fiecărei nave pentru ca ei să poate acţiona astfel.

Mai rămăseseră câteva puzzle-uri nerezolvate, care totuşi nu se potriveau scenariului meu. Multe din pietrele rectangulare mari nu erau făcute din roci găsite la Bimini. Rocile de acolo erau mai moi şi puse într-un model mult mai dezordonat decât dalele „importate“[10]. Şi „cimentul“ care părea să lege secţiunile era diferit. Dr. Zink a descoperit o mostră în care păreau să domine cristalele de aragonit, altul cu bucăţi de calcit, care sugerau că pietrele învecinate au proprietăţi fizice diferite şi, pornind de aici, că se formaseră în locuri diferite. Dar oare de ce era necesar să se transporte bolovani uriaşi şi acele „blocuri de construcţie“ pătrate la Bimini, când locul era înţesat de roci ce puteau fi folosite – numai dacă acestea nu erau părţi din balastul transportat de joncile chinezeşti?

Dr. Zink a trimis o mostră la Laboratorul Naţional Brookhaven, din Long Island. Deoarece nu fusese niciodată ars într-un cuptor, experţii nu au putut să îl dateze cu carbon, dar chimistul principal, Dr. Edward V. Sayre, a confirmat că o parte din blocurile pătrate, mici, erau făcute dintr-un amestec de pietriş cu calcar şi a sugerat că ele „ar fi putut să fie create printr-o tehnică antică de producţie în masă“. Mai mult, fiecare „bloc de construcţie“ era netezit şi prelucrat astfel încât să se potrivească cu cel de lângă el şi, deşi aveau margini pătrate, ele se ascuţeau spre vârf. Aparent, nu mai era nevoie de şanţuri şi caneluri pe fundul mării, pentru că rocile nu erau unite cu acestea. Soluţia ar fi putut fi aceea că blocurile de construcţie erau netezite şi cu şanţuri, astfel încât ele să fie alipite în jurul balastului de pe fundul joncii, împiedicând bolovanii

să se mişte pe marea agitată şi astfel să dăuneze carenei.

Un catarg de joncă era foarte gros comparativ cu lungimea lui, iar pentru că erau cu fundul plat, era nevoie de foarte mult balast. Deplasamentul corăbiilor principale era în jur de 3.400 de tone; potrivit standardelor din construcţiile navale, mă aşteptam ca fiecare dintre ele să fi transportat între 500 şi 600 de tone de balast – în jur de 30 de tone în fiecare din cele 18 compartimente etanşe. Trecerea este formată dintr-un amestec de rocă autohtonă, blocuri de construcţie şi bolovani „importaţi". Cam 450 din ultima categorie se află încă în trecere, dar în ultimii ani, dragorii au mutat parte din ei pentru a construi un dig la Miami. Am calculat că, iniţial, erau cam 600 de roci în trecere, fiecare având o greutate de aproape 10 tone, echivalentul balastului transportat în 12 jonci. Am putut acum să reconstruiesc un scenariu plauzibil legat de ceea ce s-a întâmplat. O joncă a ajuns la ţărm, cu carena ruptă, iar o parte din blocurile de construcţie şi din bolovani a căzut în apă, pe fundul mării – prima parte a „căii". Pentru a uşura corabia, alte roci au fost, probabil, coborâte prin carenele sparte, utilizând rocile mai longiline ca „frânghii" pe dedesubt, iar la celălalt capăt fiind ţinute cu frânghii propriu-zise. Bolovanii de „susţinere" de pe fundul mării se poate să fi fost frânghiile coborâte atunci când roca a atins fundul mării.

Cu toate că bolovanii[11] „de import" se găsesc în toată lumea (cu excepţia Caraibelor), ei au fost descoperiţi în zona Yangtze şi se poate să fi fost excavaţi şi tăiaţi la dimensiune în carierele Ming din suburbiile estice ale Nanjingului unde se construiau corăbiile mari. Blocurile de construcţie de pe fundul mării sunt de un *chi* (32 centimetri) pătrat, iar amestecul de pietriş şi calcar utilizat pentru fabricarea lor era foarte răspândit în regiunea Yangtze.

Odată joncile tractate pe plajă, apa putea fi scoasă şi se putea începe urgent procedeul de uscare a depozitelor de orez. Echipajele chinezeşti puteau să îşi suplimenteze hrana cu abundenţa de scoici, broaşte ţestoase şi peşte din Bimini. Apa se obţinea din renumitul izvor, bazinul bolborositor de apă sulfuroasă, descris ulterior de Ponce de Léon drept fântâna vieţii. Dar, oricât de măieştri ar fi fost tâmplarii chinezi, ar trebui ca

unele jonci să nu mai fi fost reparate. Probabil că ele au fost distruse, încărcătura lor golită şi depozitată, placajul carenei utilizat pentru repararea joncilor în stare mai puţin gravă şi pentru focul taberei, iar restul carenei a rămas ca un schelet de lemn gigantic pe plaja din spatele trecerii. În cazul în care s-a întâmplat aşa, trebuie să fi rămas nişte dovezi.

În 1989, Raymond E. Leigh, un topograf care a participat la expediţia organizată de Dr. Zink, a zburat peste Bimini de Nord şi a făcut măsurători cu echipamente cu infraroşu capătului nord-estic al insulei, în partea opusă a locului în care trecerea ajunge la ţărm. A descoperit patru movile de nisip rectangulare, din care cea mai mare era de 500 picioare lungime şi de 300 picioare lăţime. Mărimea şi forma lor sugerează că pot fi carene ale corăbiilor mari, care au fost acoperite de nisip şi ele se găsesc exact unde mă aşteptam să găsesc schelete ale joncilor care au fost aruncate la ţărm de uragane. Dr Zink a găsit o altă movilă pe plaja din apropierea trecerii. În calitate de vase de război chinezeşti, rămăşiţele joncii pot fi încă, din punct de vedere tehnic, proprietatea guvernului chinez. În prezent, negociez cu autorităţile din Bahamas pentru soluţionarea problemei proprietăţii asupra oricăruia dintre obiectele care pot fi găsite acolo. Atunci când se vor încheia aceste negocieri prelungite, li s-ar putea permite arheologilor să sape movilele. Conţinutul lor poate ascunde informaţii detaliate despre flota lui Zhou Wen şi o parte dintre comorile pe care le transporta. Ar reprezenta o descoperire inestimabilă, din toate punctele de vedere: fiecare joncă era capabilă să transporte două mii de tone de încărcătură, iar numai un vas Ming timpuriu a fost licitat recent la 89.500 lire sterline[12].

Am ajuns la concluzia că patru jonci s-au scufundat foarte aproape de Bimini de Nord, alte 5 au fost abandonate la Bimini de Est, iar restul au fost reparate şi repuse pe linia de plutire. Corăbiile pierdute puteau să transporte mai multe mii de marinari şi concubine, iar pe Bimini probabil că nu puteau supravieţui mai mult de o sută. Un număr mare dintre ei probabil că au fost luaţi la bord pe joncile supravieţuitoare, dar este de neconceput că s-a putut găsi loc pentru toţi pentru a-i duce înapoi în China.

Probabil că o parte din ei au fost lăsaţi în Bimini, alţii au fost lăsaţi la ţărm, unde condiţiile păreau să ofere şanse de supravieţuire mai bune. În timp ce flota dezmembrată a Amiralului Zhou Wen şi-a continuat călătoria, cu punţile superioare pline cu echipaj şi cu supravieţuitorii joncilor abandonate, mai mult ca sigur că mulţi alţii au fost lăsaţi în voia sorţii, aşa cum s-a întâmplat, şaptezeci de ani mai târziu, cu marinarii de pe corăbiile lui Columb: una din corăbiile sale, cu tot cu echipaj a fost lăsată în Hispaniola. Odată epuizate alimentele disponibile de pe Bimini, chinezii abandonaţi au încercat, poate, să treacă spre Cuba, insula mare cea mai apropiată, la 180 de mile spre sud, sau spre Florida. Dacă ei au reuşit în încercarea lor, o parte dintre urmaşii lor erau probabil în viaţă când a sosit Columb.

> În vara lui 1494, în a doua călătorie a lui Columb, el şi-a ancorat corăbiile în Cuba lângă un frumos crâng de palmieri, pentru a lua apă proaspătă şi lemne.
> În timp ce echipa de pe uscat tăia lemnele şi umplea butoaiele cu apă, un arcaş care rătăcea prin pădure în căutare de vânat, s-a întors numai după câteva minute să povestească o experienţă uimitoare şi înfricoşătoare.
> ...Dăduse peste un grup de 30 de indieni bine înarmaţi... 3 albi erau în compania băştinaşilor.
> Bărbaţii albi, care purtau tunici albe ce le ajungeau până la genunchi, au descoperit imediat intrusul... unul dintre ei a păşit spre vânător şi a început să vorbească[13].

Atunci, vânătorul a fugit. La auzul poveştii lui, Columb a trimis o altă trupă care a eşuat în a descoperi bărbaţii. Bărbaţi albi cu „tunici albe care le ajungeau până la genunchi“ este descrierea pe care localnicii din Mexic (Jucutácato) şi din Australia (Ţinutul Arnhem) au făcut-o străinilor care au ajuns pe pământurile lor. Nu fără motiv a concluzionat Columb că bărbaţii erau oameni din Mangon (China) şi că au ajuns pe ţărmurile Asiei[14].

Luată izolat, descrierea bărbaţilor în tunici albe care i-au salutat pe oamenii lui Columb poate fi considerată ca un strop de

sare în naraţiune, dar explorator după explorator, pe un continent sau altul, au relatat aceeaşi poveste, pe tot traseul chinez pe care l-am reconstituit din hărţile publicate înainte ca primii europeni să ajungă pe aceste continente. În America de Sud, trimisul spaniol Don Luis Arias povestea basme din secolul al XVI-lea despre oameni de culoare deschisă care purtau veşminte albe, ţesute şi care au trecut Pacificul după ce au părăsit ceea ce, în zilele noastre, este cunoscut drept Chile. Părintele Monclaro, un preot iezuit care a însoţit o expediţie portugheză în Africa de est, în 1569, a descris locuitorii din Pate care pretindeau a fi descendenţii marinarilor chinezi naufragiaţi şi care a fost susţinută şi de povestea girafei, de pe cuvertura matlasată prezentată împăratului Zhu Di. Marinarii indieni au relatat despre o expediţie chineză în Antarctica, urmărind constelaţia Crucii Sudului. În Australia de sud, tribul Yangery, care trăieşte lângă epava unei corăbii de „mahon", a pretins că „oamenii galbeni" s-au aşezat printre ei; iar în nordul Australiei, aborigenii au spus că oamenii de culoarea mierii, bărbaţi purtând robe lungi, iar femeile – pantaloni, s-au aşezat în nord-estul Ţinutului Arnhem. Maorii au pretins acelaşi lucru, iar exploratorul francez Bougainville a relatat, în 1769, despre întâlnirea cu chinezi din Pacific. Este greu de crezut că toate aceste relatări ar putea fi imaginare.

Bineînţeles, Calea Bimini a ridicat multe controverse şi a prezentat mult interes. Au fost avansate tot felul de idei curioase şi teorii bizare; a mea este cea mai recentă. Accept în totalitate faptul că e nevoie de o doză mare de imaginaţie pentru a acoperi lacunele care nu sunt încă susţinute prin dovezi concrete. Numai când autorităţile din Bahamas vor acorda permisiunea pentru săpături arheologice în movilele de nisip de pe plajă vom putea stabili dacă teoria mea este corectă sau nu. Pentru moment, oricât de frustrant ar fi, trebuie să las movilele neatinse şi să plec din Bimini, urmându-l pe Amiralul Zhou Wen, în timp ce acesta îşi aduna rămăşiţele flotei şi naviga spre nord.

13

COLONIZAREA ÎN AMERICA DE NORD

十三

În rezolvarea problemei imediate a navelor sale avariate şi distruse, amiralul Zhou Wen se lovise de altă dificultate. Unele dintre navele sale erau din nou în stare de a naviga şi o parte din orez fusese salvat, dar acum trebuia să se ocupe de membrii echipajelor şi de concubinele de pe epavele care fuseseră lăsate pe ţărm, la Bimini. Erau, probabil, vreo câteva mii de mateloţi în plus şi câteva sute de concubine şi cu toţii trebuiau cazaţi şi hrăniţi, în condiţiile în care rezerva de alimente fusese mult redusă. Stăpânitorii multor state din Arabia, Africa şi India fuseseră slujiţi de concubine.

Multe dintre ele erau, probabil, însărcinate când flota părăsise India, iar unele era posibil sa fi născut deja. Singurul mod pentru a face faţă supraaglomerării cronice din joncile care supravieţuiseră ar fi fost să creeze pe uscat aşezări în care măcar o parte dintre oamenii din echipaj, concubinele şi copiii acestora, să aibă o şansă de supravieţuire. Pentru recuperarea lor era nevoie de un voiaj ulterior.

Dacă asemenea aşezări chinezeşti ar fi fost făcute într-adevăr în America de Nord – iar rezultatele testelor recente asupra populaţiei Moskoke din sud-estul Statelor Unite dovedesc la aceasta prezenţa unui ADN chinezesc – problema mea ar fi fost, la fel ca întotdeauna, să descopăr dovezile materiale. De-a lungul coastei Floridei, marcată pe harta Cantino, cartograful a reprezentat Florida Keys, Port Sewall, Cape Canaveral şi estuarul râului Savannah. Eu cunosc foarte bine Cape Canaveral. Am fost ofiţer de exploatare pe submarinul *Resolution*, atunci când, în februarie 1968, am lansat de pe el prima rachetă Polaris a Marii Britanii.

Racheta a căzut la o distanţă de 2800 de mile de coastele Americii de Sud, la doar 15 picioare de baliza care constituia ţinta – jetul care a izbucnit când focosul a lovit oglinda apei a obturat temporar aparatele de înregistrare. Atunci când ne-am ridicat din nou la suprafaţă în Florida, am găsit şerpi de mare care se cuibăriseră în turelă, atraşi de căldura submarinului. Zona însăşi este un loc sumbru şi pustiu, renumit pentru lamantinii săi, acele ciudate mamifere marine care au dat naştere legendei despre

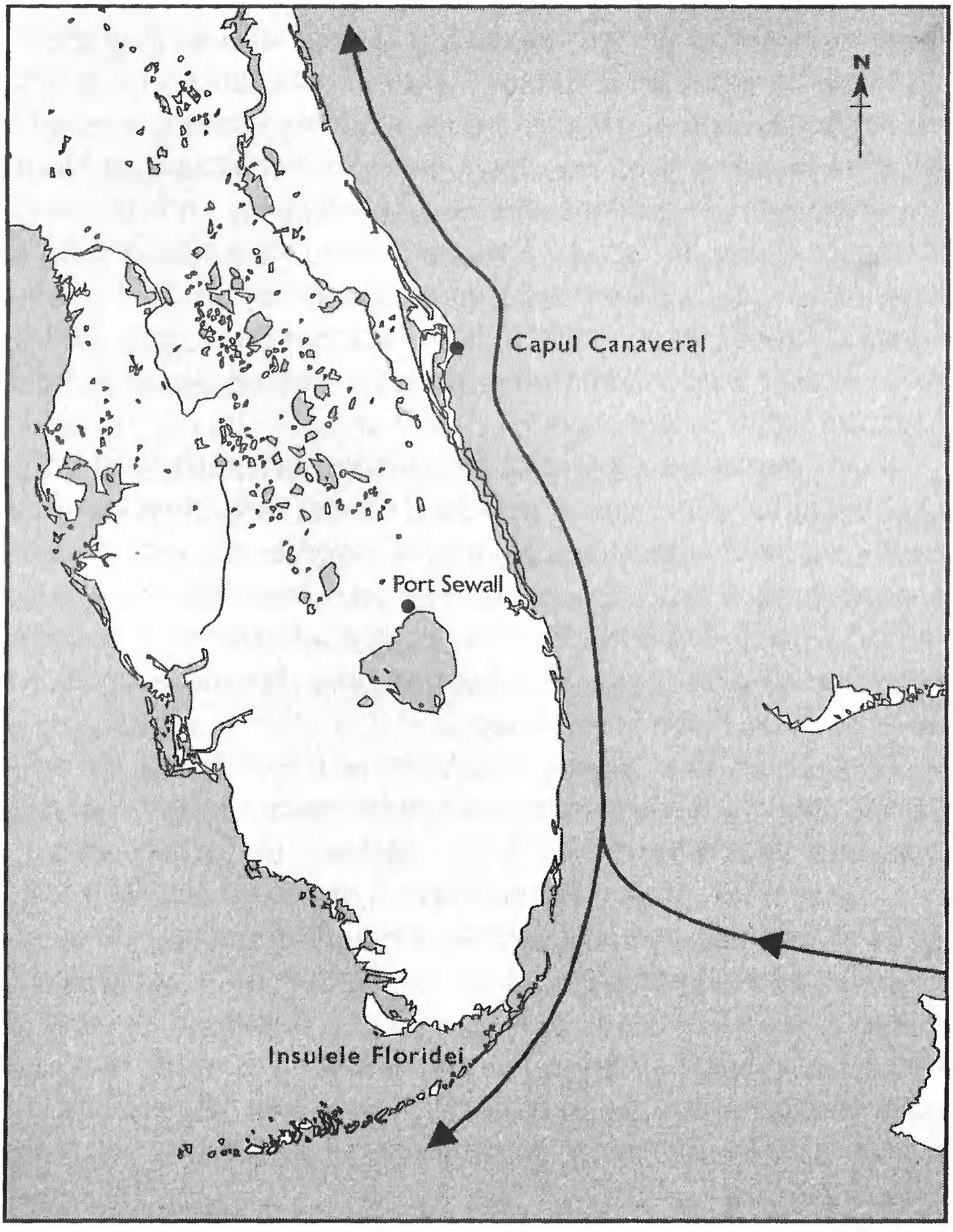

Călătoria lui Zhou Wen în susul coastei de est a Floridei

sirene. Atât zona Cape Canaveral, cât şi cea de la St. Augustine, sunt presărate cu epave, unele dintre ele foarte vechi şi neidentificate, iar curentul aprig a smuls şi a cărat cu el cheresteaua de pe nave, într-o asemenea măsură încât identificarea lor este foarte dificilă. Cu toate acestea, se poate încerca.

Harta Cantino se termină brusc la estuarul râului Savannah, la Point Tybee. Aceasta sugerează că, odată ajunse în acest punct, joncile au fost împinse la mai mare depărtare de uscat, înspre nord-est, exact în direcţia în care circulă, preponderent în acea zonă, vântul şi curentul Gulf Stream. Vântul şi curentul au cărat probabil joncile mai sus, spre Capul Hatteras din Carolina de Nord. În dreptul Capului Hatteras, Gulf Stream se împarte în două, una dintre ramuri curgând spre nord-est, înspre insulele Azore. Aceste insule apar pe harta Kangnido, desenată înainte ca primii portughezi să fi ajuns pe insule, şi am fost sigur că flota chineză ajunsese la ele. Cealaltă ramură, cea vestică, din Gulf Stream, pornind din dreptul Capului Hatteras, curge mai întâi direct spre nord, după care se roteşte încet spre nord-est, trecând de Philadelphia. La o latitudine de 40N, curentul se îndreaptă spre ţărm, către Long Island, Rhode Island şi Cape Cod.

La rândul ei, şi această parte de coastă este presărată cu epave neidentificate, multe foarte vechi, iar punctul din care pare rezonabil să se înceapă căutarea amănunţită a urmelor chinezilor este la aceeaşi latitudine cu oraşul Beijing – 39°53'N. Pe ruta pe care o porniseră joncile, trebuie să fi ajuns la acest punct din dreptul oraşului modern New Jersey. Am navigat cu submarinul meu de-a lungul acestei coaste şi pot confirma că un volum uriaş de apă curge spre nord-est, iar vântul şi curentul împing navele direct spre Cape Cod. Am început căutările în zona golfurilor Narragansett Bay şi Buzzards Bay şi pe peninsula Cape Cod, având grijă, mai înainte de toate, să consult relatările primilor europeni care au ajuns pe această parte a coastei.

Renumitul explorator veneţian Giovanni de Varrazzano (cca 1480 – cca 1527) a ajuns aici în 1524, la 22 de ani după ce fusese întocmită harta Cantino. Regele François I al Franţei îl angajase să exploreze coasta Americii de Nord, cu scopul de a

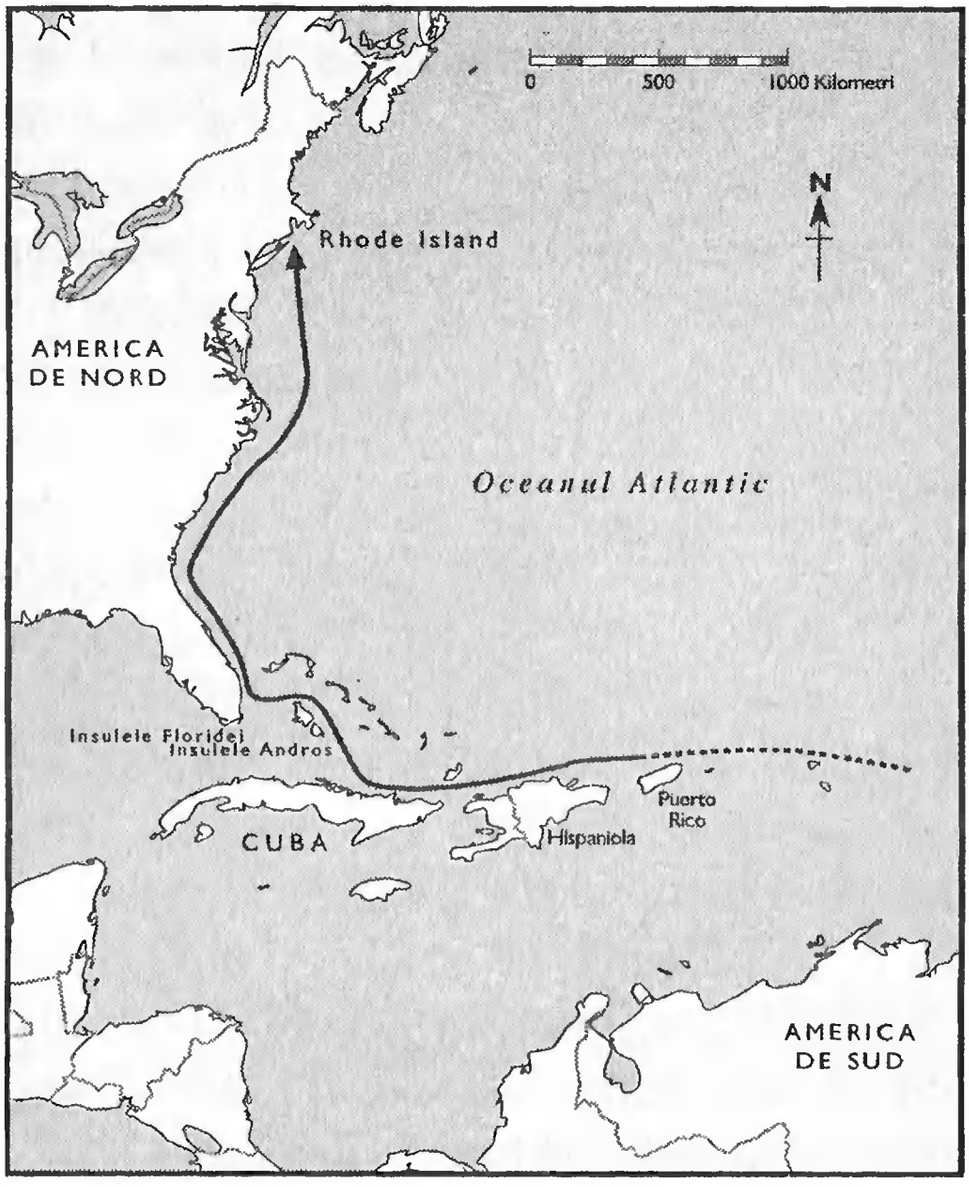

Călătoria spre Rhode Island

descoperi o rută pe mare spre Pacific şi Insulele Mirodeniilor – „ţărmul fericit din Cathay“ [1]. Călătoria lui Verrazzano a avut loc în aceeaşi perioadă în care spaniolii îl trimiseseră pe Magellan să ocolească America de Sud, iar portughezii trimiseseră o serie de expediţii în jurul Capului Bunei Speranţe. Toate aceste trei ţări erau angajate într-o cursă pentru găsirea celui mai sigur mod şi a celei mai rentabile căi pentru a ajunge la Insulele cu Mirodenii din Ternate şi Tidore, acum, când fusese tăiat Drumul Mătăsii, ruta terestră spre est.

În 1524, Verrazzano, cu micul său escadron, a navigat spre nord, de-a lungul coastei, din Virginia până la vârful estic din Nova Scoţia, şi pe traseu a descris ţara încântătoare şi populaţia ei sălbatică. Când a ajuns la înălţimea paralelei pe care este situată Roma, 41 grade şi 2 tersticii nord, el a pătruns într-un golf larg, corepunzător cu Narragansett Bay din Rhode Island, unde a petrecut 15 zile. Populaţia locală era:

De culoarea bronzului, unii dintre ei tind mai curând spre culoarea albă; alţii sunt de culoare galbenă, cu trăsături plăcute, cu păr lung şi negru, pe care au mare grijă să-l scurteze şi să-l ridice în creştet; ochii lor sunt negri şi vioi, iar comportarea blândă şi plăcută...

Femeile sunt de statură şi frumuseţe asemănătoare; foarte chipeşe şi bine clădite, cu alură plăcută şi agreabile la privit; sunt la fel de bine-crescute şi discrete ca orice altă femeie, şi foarte bine educate... ele folosesc alte feluri de veşminte decât acelea ale femeilor din Egipt şi Syria; acestea sunt ceva mai vârstnice: iar atunci când sunt căsătoriţi, atât bărbaţii, cât şi femeile, poartă diverse fleacuri, bijuterii, conform obiceiului poporului din Răsărit. [2]

Acesta este un pasaj extrem de semnificativ. Verrazzano compara oamenii eleganţi, cu pielea de culoarea bronzului, cu populaţia ce avea pielea mult mai întunecată şi mult mai neîngrijită, pe care o întâlnise mai la sud. El s-a referit de două ori la legătura femeilor cu Orientul şi la îmbrăcămintea lor – mai degrabă rochii, decât blănurile şi pieile de animale pe care le purtau oamenii pe care-i întâlnise anterior. Însă cel mai important lucru dintre toate este că Verrazzano nu descria femei localnice măritate cu străini, ci femei care semănau cu cele din Est, care se rătăciseră cumva în America de Nord. Era limpede că aparţineau unei alte civilizaţii şi nu erau originare din America de Nord, nici din Europa.

Descrierea lui Verrazzano sugerează că fetele mai tinere nu urmau tradiţiile bunicilor lor; obiceiurile originare pe care le aduseseră cu ele erau pe cale de dispariţie, ceea ce era o indicaţie că erau acolo de câteva generaţii. Descrierea se putea potrivi la fel de bine femeilor de origine siriană sau egipteană, cât şi celor din China. Toate aceste femei probabil că purtau rochii lungi şi bijuterii şi îşi purtau părul negru adunat pe creştetul capului, dar navigatorii egipteni şi sirieni nu ajunseseră niciodată la Oceanul Atlantic; în orice caz, ei nu îşi luau femeile să-i însoţească în lungile lor călătorii. Descrierea se putea potrivi şi pentru

urmaşele concubinelor chinezoaice, lăsate însărcinate de stăpânitorii şi ambasadorii din Europa Centrală. Probabil că ele erau cele care îl întâmpinaseră pe Verrazzano.

Mai există încă un indiciu în relatarea lui Verrazzano despre plecarea din Narragansett Bay: „În mijlocul acestei intrări către port există o stâncă creată de natură, tocmai bună ca să construieşti pe ea un castel sau o fortăreaţă, pentru paza portului... pe care noi o numim La Petra Viva (piatra vie)".[3] Descrierea lui Verrazzano corespunde cu stânca pe care se mai ridică şi acum Turnul Rotund, într-un parc din Newport, Rhode Island, pe un promontoriu care domină portul. Turnul este un mister; vizitatorii îşi sparg capul dacă a fost sau nu construit de o populaţie ciudată care a ajuns aici înainte de Columb. Pentru mine este o curiozitate; diferit de toate celelalte clădiri coloniale, turnul, instalat într-un loc izolat, într-o poziţie dominantă, dar, fără a fi o fortăreaţă, nu se afla nici în bătaia vântului, deci este puţin probabil să fi fost o moară. Istoricii au dezbătut cu înfocare originile sale. Una dintre şcoli pretinde că a fost o moară de grâu din secolul al XVI-lea, alta spune că a servit drept far şi a fost construit pe la sfârşitul secolului al XIV-lea. Ambele teorii ar putea fi corecte; o construcţie mai veche putea să fi fost modificată pentru a servi drept siloz de făină, dacă nu chiar ca moară. Istoricii din tabăra morii de făină se sprijină, pentru a avea dovezi, pe primul guvernator din Rhode Island, Benedict Arnold, un comerciant prosper, al cărui testament menţiona „turnul meu construit din piatră".

La începutul anilor 1990 a fost întreprinsă o analiză detaliată a turnului, efectuată de mult respectatul Comitet Danez pentru Studii asupra Activităţilor Populaţiilor Scandinave în America de Nord, în perioada anilor 1000-1500 d.Hr. Publicarea în 1992 a rezultatelor cercetărilor şi analizelor a părut să confirme teza cu moara de făină. Raportul, elaborat de Johannes Hertz de la Muzeul Naţional din Copenhaga, a tras concluzia că Arnold a fost constructorul din 1667, dar o arhitectă americană, Suzanne O. Carlson, care a făcut o examinare meticuloasă a turnului, a pus recent la îndoială aceste descoperiri.[4] Ea a adus argumente că

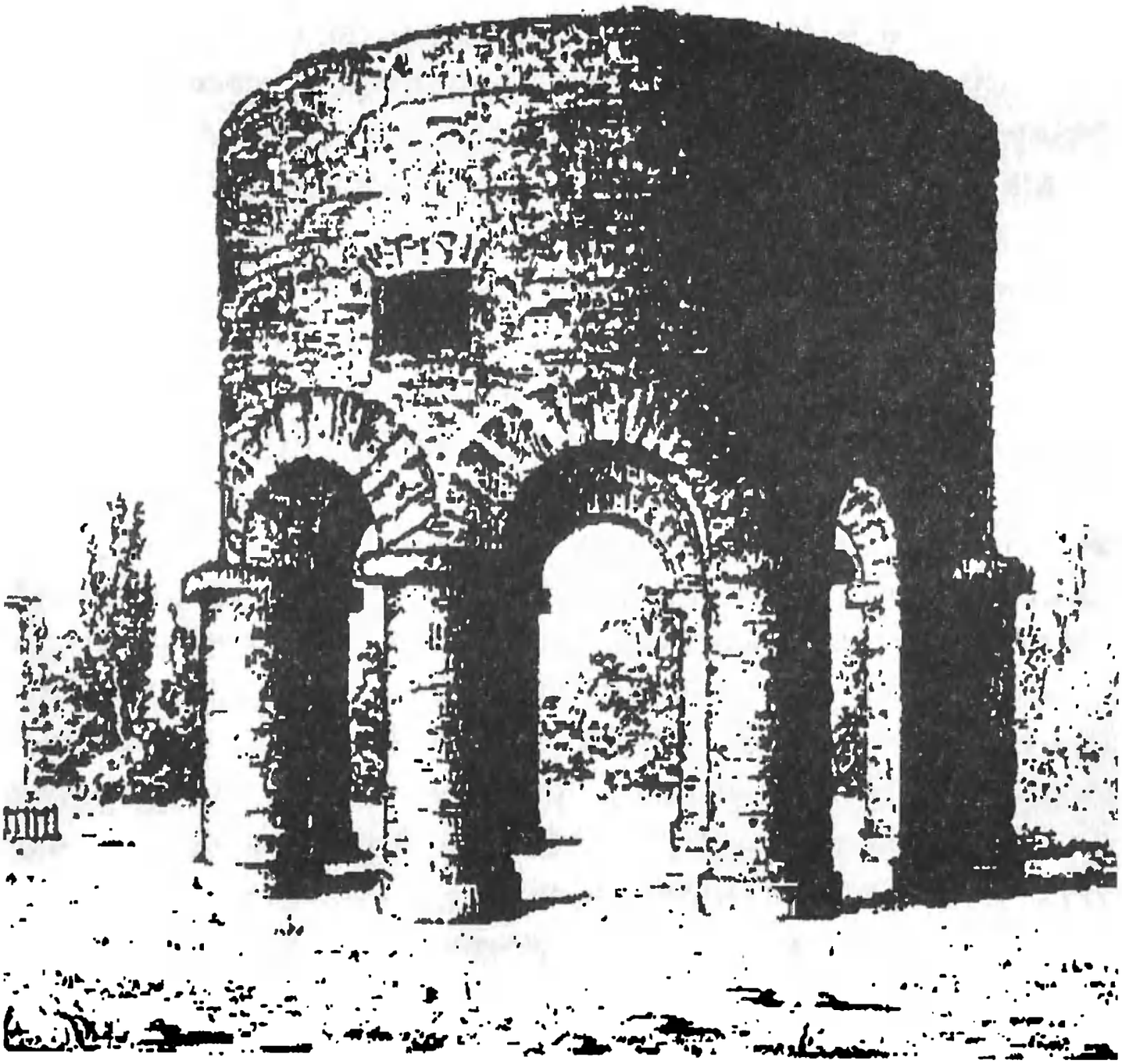

Turnul din Rhode Island

o analiză mai atentă a raportului a revelat că turnul nu putea fi construit de Arnold la data respectivă şi a citat patru dovezi ştiinţifice diferite în sprijinul teoriei ei.

În primul rând, ea a contestat teoria conform căreia toate structurile din secolul al XVII-lea din regiunea New England ar fi fost construite folosindu-se unităţi de măsură englezeşti – iarzi, picioare şi ţoli – deşi nici o singură dimensiune a Turnului Rotund de la Newport nu o confirmă. În al doilea rând, ea afirmă că şanţul din secolul al XVII-lea, care înconjoară turnul – despre care tabără morii de făină pretinde că vine în sprijinul argumentelor ei – nu putea fi construit decât pentru consolidarea unei clădiri mai timpurii. În al treilea rând, ea susţine că cercetarea cu izotopi de carbon făcută de comitetul danez s-a bazat

pe o metodă nouă, experimentală, care măsoară carbonul 14 din bulele de dioxid de carbon conţinut din mortar. Intervalul real al datelor măsurate s-a situat între 1410 şi 1970 şi, deşi comitetul danez a atribuit-o perioadei de la sfârşitul anilor 1600, analiza putea fi la fel de bine valabilă pentru orice altă dată de după 1409. În ultimul rând, turnul a fost construit folosindu-se un tip de mortar neobişnuit, făcut din cochilii sfărâmate, în locul mortarului standard, utilizat de obicei de constructorii coloniali.

În orice caz, detaliile construcţiei turnului nu-i dau în vileag scopul, care a fost descris astfel:

> Primul etaj al turnului servea drept far. Ferestrele mari ale primului etaj erau plasate, în raport cu căminul, astfel încât lumina dată noaptea de foc şi văzută prin fereastra de la sud ar fi fost un semn de orientare pentru o navă care se apropia de intrarea golfului Narragansett Bay... lumina din vatră, văzută prin deschiderea de două picioare a ferestrei dinspre vest ar fi îndrumat vasele spre locul de debarcare de la picioarele colinei Tower Hill... Constructorul ingenios al turnului avea, în mod evident, o experienţă considerabilă... în proiectarea farurilor. [5]

Vechii scandinavi au fost prezenţi în Groenlanda, de la sfârşitul secolului al X-lea până la începutul secolului al XV-lea. Groenlanda nu avea deloc lemn, astfel încât, în fiecare vară, ei porneau să navigheze spre Vinland – America de Nord – pentru a aduna lemn, reîntorcându-se în fiecare toamnă. La prima vedere, ferestrele înguste şi arcadele rotunjite ale turnului din Rhode Island păreau de stil romanic, iar impresia mea iniţială a fost că era un far construit de vechii scandinavi. Se prea poate să fi fost; scandinavi pătrunseseră spre sud, aproape de Newport. Oricum, vechii scandinavii nu prea aveau experienţă în proiectarea farurilor şi nu se ştie să fi construit vreunul dincolo de ocean; iar, după părerea mea, forma şi poziţia ferestrelor seamănă îndeaproape cu cele ale farului din timpul dinastiei Song (960-1279), care ghidau flota comercială chineză şi pe cea arabă să intre în portul Zaiton (Quanzhou), din provincia Fujian,

din sudul Chinei. Cu siguranţă că unii dintre membrii echipajelor de la bordul flotei chinezeşti cunoşteau atât Zaitonul, cât şi farul de acolo, pentru că, în perioada flotelor chinezeşti căutătoare de comori, Zaiton era probabil cel mai mare port comercial din lume. Marco Polo îl descria ca pe „un mare centru pentru nave şi mărfuri... la fiecare navă de mirodenii care merge la Alexandria sau aiurea, pentru a aduce piper spre a fi exportat în ţările creştine, Zaiton este vizitat de o sută de vase. Pentru că trebuie să ştiţi că este unul dintre cele două porturi din lume cu cea mai mare circulaţie de mărfuri.“ [6]

Farul din Zaiton este de două ori mai mare decât Turnul Rotund din Newport şi are cinci etaje în loc de trei, însă ferestrele sunt asemănătoare, după cum este şi forma vetrei din mijloc. Ca şi la Zaiton, turnul de la Newport era acoperit pe vremuri cu tencuială netedă. Mai există câteva alte asemănări izbitoare. Turnul din Rhode Island este o carapace din pietre cenuşii care se înalţă deasupra unor arcade sprijinite pe opt coloane aşezate pe o fundaţie octogonală, la fel ca la Zaiton. Zidăria este formată din pietre de diferite forme, legate printr-un mortar solid şi durabil; nici pietrele de la Newport, nici cele de la Zaiton nu s-au mişcat de când a fost ridicat zidul. Mai mult încă, dimensiunile turnului arată că el se conformează unităţilor de măsură standard chinezeşti, folosite în secolul al XV-lea: diametrul exterior este de 2 *chang* 40 *chi*, iar cel interior de 1 *chang* 80 *chi* (1 *chang* = 10.167 picioare; 1 *chi* = 32 centimetri).

Profesorul William Penhallow, profesor de fizică şi astronomie la Universitatea din Rhode Island, a oferit o explicaţie alternativă pentru scopul Turnului Rotund. El a făcut un studiu asupra alinierilor astronomice şi a descoperit că deschiderile aparent întâmplătoare şi pervazurile asimetrice şi rotunjite ale ferestrelor încadrau anumite evenimente astronomice, în special eclipse de lună, ca şi răsăritul şi apusul soarelui la momentul solstiţiilor şi al echinocţiilor.[7] Aceasta concordă precis cu structura observatoarelor şi a platformelor de observaţii din perioada Ming. Lungimea umbrei făcută de soare la solstiţiu şi echinox, la o anumită latitudine,

indică precis timpul; în plus, observarea unei eclipse lunare le-a dat chinezilor posibilitatea să vadă steaua călăuzitoare de la zenit şi să determine astfel longitudinea Turnului Rotund de la Newport atunci când s-au întors la Beijing,[8] la fel cum procedau cu platformele de observare din întreaga lume.

Aşadar, turnul poate să fi servit pentru două scopuri vitale: pentru determinarea amplasării exacte a aşezării fondate de mateloţii chinezi şi de concubinele lăsate în urmă, astfel încât să poată fi regăsiţi şi salvaţi la o călătorie ulterioară a flotei căutătoare de comori sau ar fi putut fi şi un far care să-i orienteze pe salvatori să ajungă în siguranţă în golful Narragansett Bay. Cu toate că acum este ascuns de pădurea care s-a întins, turnul era amplasat într-o poziţie proeminentă şi, în trecut, era un reper distinctiv, care putea fi văzut limpede de pe mare. La fel ca farul din Zaiton, unghiurile sale au fost gândite astfel încât lumina radiată de focul aprins în turn să poată transmite o avertizare de pericol printr-una dintre seriile de ferestre, dar să servească şi drept semn de ghidare prin alt grup de ferestre, pentru a-i aduce pe marinari la un loc sigur de ancorare.

O analiză a mortarului folosit la Turnul Rotund din Newport ar clarifica problema odată pentru totdeauna, căci mortarul chinezesc avea o caracteristică distinctivă – conţinea gips ca întăritor şi orez ca liant. Prin urmare, el poate fi datat; pe baza analizei mortarului de la Marele Zid a fost posibil să se determine diferitele proporţii de orez şi gips folosite în epoca Tang şi cea Ming, prin urmare, şi perioada în care a fost construit fiecare segment al zidului. Prima îndatorire a autorităţilor este, bineînţeles, să conserve structura monumentelor aflate în grija lor, nu să le pună la dispoziţie pentru experimente, dar sper că acestea vor putea fi convinse să-şi schimbe atitudinea. Atunci ar fi posibil nu doar să determinăm natura mortarului, ci să-l şi datăm, iar perioada Ming timpurie este deosebit de uşor de datat.

Există suficient de multe dovezi că vechii chinezi au debarcat la Newport. Ei ajunseseră în arhipelagul Bimini şi, ulterior, în Azore, iar un releveu cartografic amănunţit fusese deja realizat înainte ca primii europeni să fi ajuns în America de Nord. Ruta de

la Bimini până în New England şi apoi în Azore este exact cea pe care ar fi urmat-o o corabie cu vele pătrate, mergând tot timpul cu vântul şi curentul. Iar primii europeni care au ajuns în New England au descris (există şase relatări separate) femeile civilizate cu pielea albă sau de culoarea bronzului, care trăiau în zona Newport şi care purtau veşminte de tip oriental şi îşi pieptănau părul în formă de coc, precum o făceau chinezoaicele.

Având în vedere toate aceste mărturii, este mai probabil ca turnul să fi fost ridicat de chinezi, care aveau secole de experienţă în construcţia de faruri şi observatoare, decât de vechii scandinavi. Ei nu aveau, practic, nici o experienţă în vreunul dintre cele două tipuri de construcţie. Turnul Rotund de la Newport este orientat spre sud, adică direcţia dinspre care trebuie să fi sosit chinezii, navigând purtaţi de vânt şi de curent. El n-ar fi putut fi deloc de folos scandinavilor, care se apropiau dinspre Groenlanda, de la nord, navigând împotriva principalelor cânturi şi curenţi.

Eu susţin că populaţia pe care a întâlnit-o Verrazzano acolo unde se află acum Newport, Rhode Island, nu putea fi reprezentată decât de chinezi şi chinezoaice, descendenţii matrozilor şi ai concubinelor din marea flotă a lui Zhou Wen. Cunoscând longitudinea turnului, joncile următoarei flote pornite în căutare de comori aveau să fie în stare să navigheze direct spre Newport, şi pare să fi fost firesc ca cei eşuaţi pe acest ţărm să fi construit acel far, care să-i îndrume pe salvatorii lor către interiorul portului, protejându-i de tragedia ce lovise flota lui Zhou Wen în Caraibe. Dacă presupunerea mea este corectă şi Zhou Wen pusese câteva mii de bărbaţi şi de concubine să debarce în zona golfului Narragansett Bay, atunci în teritoriul aflat în jurul turnului din Newport ar fi trebuit să rămână o cantitate considerabilă de probe. Mă aştept să găsesc măcar nişte pietre de genul celor pe care chinezii le-au înălţat şi în alte locuri pe traseul călătoriei lor.

Mi-am început căutarea pe Internet pentru a vedea dacă există vreo piatră cioplită în partea răsăriteană din Massachusetts. Căutarea mea a dus la nişte rezultate imediate şi zguduitoare. La 30 de mile în amonte de turn se găseşte mult admirata stâncă Dighton Rock. Este un stei singuratic, uşor de

identificat, cu un colorit de un brun-roşiatic, cu o suprafaţă expusă, care măsoară aproximativ cinci picioare în înălţime şi 11 picioare în lăţime. Se găseşte pe malul râului Taunton şi este acoperit cu sculpturi vechi, încununate la partea de sus cu o cruce protugheză şi nişte graffiti. În această privinţă, Dighton Rock se aseamănă, în mare măsură, cu exemplele de pe Insulele Capului Verde şi de la Cascada Matadi. Am avut sentimentul că îşi găsise locul încă o piesă din lanţul de dovezi care devenea tot mai lung.

Dighton Rock ar fi trebuit să fie, în mod logic, locul în care orice explorator de pe râul Taunton să se oprească şi să lase un semn. Este cea mai mare stâncă din golful de pe latura sudică a ceea ce este acum Perry Point, vârful cel mai nordic la care orice navă poate ajunge de-a lungul râului Taunton. Mai sus de Perry Point, râul se îngustează până la mai puţin de 200 de picioare, iar adâncimea se reduce la câteva picioare. Este motivul pentru care Taunton Yacht Club îşi are sediul aici, şi nu undeva mai la nord.

Stânca a fost desenată pentru prima dată în 1680, de un preot din partea locului, dl Danforth, care a şi povestit legenda asociată cu această stâncă şi care intrase în folclorul Indienilor din zonă: „Atunci, în susul râului Asooner aşa cum era denumit pe atunci râul Taunton, a venit pe ape o casă de lemn (şi în ea oameni din altă ţară, care s-au luptat cu indienii, cu nişte reuşite măreţe“[9]). Chinezii înşişi descriau joncile drept „case de lemn“, cum au făcut-o şi alţi observatori, ca, de exemplu, Niccolò da Conti şi Pedro Tafur, un călător spaniol, căruia da Conti i-a relatat povestea sa (vezi capitolul 4). În 1421, nivelul mării era cu vreo şase picioare mai scăzut decât în prezent, iar stânca, pe care acum apa o acoperă la maree mai înalte, se găsea foarte probabil tot timpul deasupra nivelului apei, cu excepţia fluxului maxim din primăvară. Este sigur că stânca era respectată şi considerată străveche de către americanii aborigeni din zonă:

> Acest monument era apreciat de cei mai bătrâni indieni nu numai ca fiind foarte vechi, ci şi ca o lucrare de o natură diferită

de cele ce le aparţineau lor... unii dintre ei socotesc că figurile de aici sunt hieroglifice, prima imagine reprezentând o corabie fără catarge, şi una care nu mai era decât o simplă epavă aruncată pe bancul de nisip. Cea de-a doua reprezintă un cap de uscat, eventual un cap cu o peninsulă. Prin urmare, un golf. [10]

Această descriere concordă cu experienţele îngrozitoare trăite cu câteva săptămâni mai înainte de flota lui Zhou Wen.

După desenul din 1680 al dlui Danforth, înainte de 1830 au mai fost făcute cel puţin alte şase desene. Am primit relatările unui artist şi ale unui alt cleric, care au vizitat Dighton Rock după dl Danforth; acolo, ei au întâlnit omeni din populaţia mongolă şi au susţinut că stânca era mongolă. În orice caz, era o practică a barcagiilor locali să-i ducă pe turişti la stâncă şi să cureţe algele de pe ea pentru a dezveli hieroglifele de dedesubt şi, odată cu trecerea timpului, tot mai puţine dintre aceste hieroglife au rămas citeţe, iar desenele au devenit tot mai extravagante şi fanteziste, având o relaţie tot mai palidă cu schiţa dlui Danforth. Oricare ar fi fost mesajul pe care-l purta piatra, el nu mai poate fi citit şi, din păcate, singura concluzie pe care pot s-o trag eu sau oricine altcineva este că piatra a fost cioplită într-o limbă neeuropeană, de către nişte navigatori străini care au navigat în susul râului într-o corabie ca o casă, că inscripţia descria epava unei nave eşuate şi că, mai târziu, portughezii au găsit piatra şi au înscris pe ea o cruce.

Următorul lucru pe care l-am făcut a fost să cercetez lucrarea unui istoric din partea locului, pentru a descoperi dovezi suplimentare. Narragansett Bay este un golf deschis spre Atlanticul de Nord şi este expus unui climat cu ierni brutale. Viscolele biciuiesc ţărmul, iar americanii băştinaşi, care populau acest ţinut mohorât, ba chiar şi animalele sălbatice, îşi căutau refugiu mai spre interiorul regiunii, departe de cele mai cumplite dezlănţuiri ale vremii. N-ar fi fost decât firesc pentru chinezi să caute şi ei adăpost în susul unuia dintre braţele golfului, iar râul Taunton era ruta cea mai evidentă. Acesta era şoseaua băştinaşilor americani spre interior şi va fi fost logic şi pentru

chinezi să navigheze în amonte spre punctul navigabil situat cel mai sus, lângă Dighton Rock, pentru a scăpa de furtunile subite care ar fi putut face ca vasele lor să-şi smulgă ancora şi să se pună pe uscat.

În anii 1950, chiar înainte ca la Perry Point să înceapă construcţia unui proiect de locuinţe, a fost găsit un grup de clădiri vechi din piatră. Toate aveau aceleaşi dimensiuni, dispuse într-un model în formă de cruce şi lipite cu mortar. În apropiere creşteau hamei şi orez sălbatic, plante care nu fac parte din flora indigenă. La vremea aceea, nimeni nu a considerat chestiunea suficient de importantă pentru a încerca să sisteze lucrările de construcţie de locuinţe sau pentru a organiza un şantier mai extins de excavaţii.[11] Este posibil ca acesta să fi fost o aşezare înfiinţată de chinezi? Din păcate, nu vom putea şti niciodată, pentru că orice urmă a acestor construcţii a fost distrusă.

Profesorul Delabarre, un distins istoric nord-american,[12] a susţinut că existau diferenţe remarcabile de fiziologie şi coloraţie între „indienii Wampanoag pur-sânge" care trăiesc lângă Dighton Rock şi triburile vecine din Massachusetts. Pe baza acestei observaţii, el a emis presupunerea că, în timp ce explorau ceea ce este acum Narragansett Bay, corabia exploratorului portughez Miguel Cortreal a eşuat în 1510.[13] El şi echipajul său au fost acceptaţi de tribul Wampanoag şi s-au căsătorit în interiorul tribului. Sigur că teoria profesorului Delabarre s-ar putea aplica şi la populaţia cu pielea ca bronzul, pe care a întâlnit-o Verrazzano. Mai târziu, indienii Wampanoag s-au dovedit ospitalieri şi cu primii pelerini, spre deosebire de experienţele din alte locuri: pelerinii bărbaţi au fost adesea ucişi de alte triburi, şi le-au fost luate femeile şi proprietăţile. Putem presupune că indienii Wampanoag ar fi putut fi trataţi cumsecade de către chinezii de pe navele eşuate.

Am început să caut şi alte dovezi care să le coroboreze pe cele anterioare, cum ar fi alte pietre cioplite, fără prea multe speranţe, însă, de a găsi vreuna. După descoperirea pietrei de la Capul Verde, îmi petrecusem destul de mult timp căutând pietre cu inscripţii în zona fiecărui loc de acostare a chinezilor şi numai rareori am găsit mai mult de una singură, cel mult două,

într-o zonă anume. Spre marea mea surprindere, am descoperit nu mai puţin de 12 pietre ciudate într-o zonă restrânsă din partea de est a statului Massachusetts. [14] Dimensiunea, poziţia şi aspectul acestor pietre era izbitor de asemănătoare cu cele pe care le descoperisem pe Insulele Capului Verde, la Cascada Matadi de pe râul Congo şi pe plaja Ruapuke din Noua Zeelandă. Multe dintre ele erau proptite cu pietre rotunde la unul dintre colţuri, în exact acelaşi fel ca piatra de la Capul Verde. Cineva trebuie să fi împins pietrele în această poziţie stranie, reamintind de descrierea dată de aborigeni pentru vizitatorii străini din Australia, care „împing pietrele în şiruri lungi".

Am hotărât să reprezint aceste pietre într-un grafic pe harta estului statului Massachusetts şi mi-am dat seama de îndată că ele erau situate fie lângă râul Taunton în sud, fie lângă râul Merrimack la nord, sau în jurul golfului Massachusetts Bay. Ceea ce pare foarte probabil este că oamenii care au tras şi au împins pietrele uriaşe navigaseră în amonte, una dintre „casele mari" mergând în susul rîului Taunton, iar alta, în susul râului Merrimack.

Una dintre aceste pietre, numită „Shutesbury", pare să aibă cioplită pe ea figura unui Buddha aşezat în poziţia sa clasică, „contemplând îmbătrânirea". Dacă acest chip cioplit ar putea fi datat în perioada dinainte de Columb, ar fi un lucru extrem de semnificativ dar, din păcate, muzeele cărora m-am adresat până acum nu au fost în stare să exprime o opinie definitivă asupra datei în cauză. Foarte ciudat este şi că la North Salem, la o sută de mile la sud de Shutesbury, există imaginea cioplită, care poate fi recunoscută fără ezitare, a unui cal – înainte de Columb. Dacă oamenii care au înălţat pietrele ar fi folosit cai, ar exista probabilitatea ca ei să fi venit cu vase cu cai, pentru că pietrele au fost găsite în locul unde sunt şi acum de primii colonişti europeni, iar caii dispăruseră în America de Nord cam de prin 10.000 î.Hr. La momentul de faţă, singurul lucru pe care-l putem spune este că se poate ca pietrele uriaşe să fi fost trase în poziţia lor finală de către oameni care au folosit ajutorul cailor. Cercetările continuă, iar rezultatele vor fi publicate pe Internet.

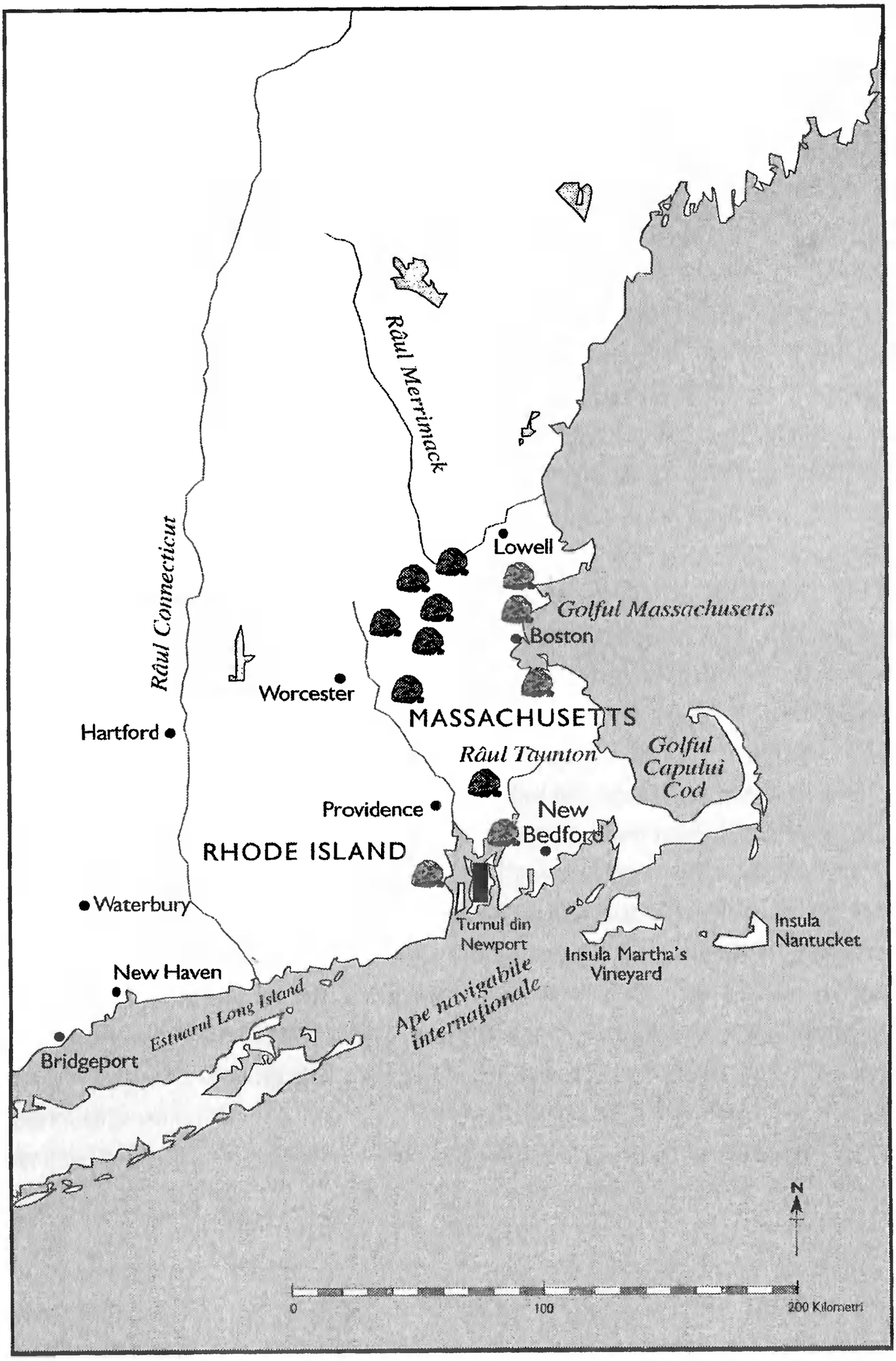

Amplasarea pietrelor verticale din Massachusetts

S-ar putea argumenta că similarităţile de amplasare, dimensiune, formă şi metodă de susţinere dintre cele 12 pietre uriaşe descoperite în estul statului Massachusetts şi cele din Insulele Capului Verde, la cascada Matadi Falls şi pe plaja Ruapuke sunt simple coincidenţe şi că inscripţiile de pe Dighton Rock reprezentau alţi marinari eşuaţi, nu pe cei chinezi, dar eu eram sigur că flota chinezească ajunsese în Caraibe şi, ulterior, în Azore. Între aceste două locuri de acostare, vânturile şi curenţii i-au transportat probabil exact până la locul unde au fost descoperite stâncile. Cea mai plauzibilă explicaţie este că pietrele au fost ridicate de chinezi şi că femeile pe care le-a întâlnit Verrazzano erau descendentele concubinelor chinezoaice. Sugestia mea este că primii colonişti din America de Nord nu au venit alături de Columb, nici cu vreun alt pionier european, ci în joncile din flota Amiralului Zhou Wen, şi au debarcat în jurul Crăciunului din 1421, iar acum există deja suficiente dovezi furnizate de ADN, pentru a susţine această afirmaţie. Poate că regiunea New England ar trebui rebotezată New China.

După ce au înfiinţat aşezările, joncile trebuie să fi ridicat pânzele, pornind mai departe. Câtă jale trebuie să fi simţit membrii echipajului şi concubinele lăsate pe ţărm, pe când urmăreau cum se desfăşoară imensele pânze roşii, cum le umflă vântul, purtând joncile spre larg. Oamenii înşiraţi pe mal trebuie să fi strîns din pleoape, chinuindu-se să le urmărească, până ce vasele nu mai erau decât nişte puncte la orizont şi, când în sfârşit au întors spatele ca să plece şi ei, trebuie să fi avut inima încărcată de presentimente. Fără îndoială că li se făcuse promisiunea că următoarea mare flotă căutătoare de comori avea să revină la ei, aducându-le provizii proaspete şi alţi oameni, pentru a-i transporta pe cei ce doreau să revină în ţara natală. Pe măsură ce treceau anii, în mijlocul luptei zilnice pentru supravieţuire – construind adăposturi, prinzând peşte, lucrând pământul şi explorând împrejurimile pentru a găsi de mâncare – probabil că se opreau deseori pentru a-şi arunca privirea spre mare, scrutând orizontul spre a distinge primul punct roşu care ar fi putut fi un semnal anunţând sosirea unei flote salvatoare. Dar,

odată cu anii care treceau, probabil că speranţa a început să se stingă, după cum trebuie să se fi rărit tot mai mult discuţiile despre patria lor, ce revenea constant în convorbirile celor mai în vârstă, dar care se reducea tot mai mult la o poveste pe care şi-o aminteau numai pe jumătate şi care a fost apoi complet uitată. Nici măcar o singură corabie chinezească nu s-a mai întors vreodată ca să-i recupereze.

14

EXPEDIŢIE

LA POLUL NORD

Flota deja istovită a Amiralului Zhou Wen avea să fie redusă şi mai mult ca forţă în următoarea etapă a călătoriei sale eroice, pentru că hărţile medievale care au rezistat trecerii vremii sugerează că, atunci când a traversat apele îngheţate ale Atlanticului de Nord, flota a fost împărţită în două eşaloane. Unul a pornit şi mai departe, spre nord, iar celălalt a continuat drumul spre răsărit şi, împins înainte de vânt şi curent, probabil că s-a apropiat de insulele Azore dinspre nord-vest, la aproximativ o lună după ce părăsise New England. Lanţul Azorelor se întinde pe patru sute de mile dinspre nord-vest spre sud-est, iar prima insulă pe care ar fi văzut-o chinezii venind dinspre continentul american este insula cea mai nord-vestică a Azorelor, micuţa, dar impresionanta Corvo, situată la aceeaşi latitudine ca şi Beijing.

La fel ca Santo Antão din Insulele Capului Verde şi Guadelupa, Corvo este dominată de Caldeirão, un vulcan uriaş, stins de multă vreme, încununat de obicei de un mare nor alb. Pe coastele vulcanului se prăvălesc la vale torente, vizibile de la multe mile din largul Atlanticului. Cu o lungime de numai cinci mile, insula arată verde şi înfloritoare, înălţându-se deasupra apelor de un albastru profund, dar traiul pe insulă este dur, căci nu există decât o fâşie îngustă de pământ fertil pe ţărmul sudic, în jurul a ceea ce este acum capitala, Vila Nova, între poalele deluroase ale vulcanului şi mare. Toate casele se îngrămădesc unele în altele, de parcă ar regreta să piardă până şi un singur metru din pământul atât de preţios.

Aici mi-am început căutările pentru a descoperi un far, sau o piatră cioplită, la fel ca acelea pe care le detectasem deja de-a lungul traseelor pe care navigaseră chinezii. Dacă exista, ar fi trebuit să fie amplasată într-un punct înalt şi ar fi fost remarcată de portughezi atunci când descoperiseră pentru prima dată insula. Iată ce are de spus cea mai timpurie relatare a sosirii portughezilor din perioada anilor 1430:

> Sus, pe piscul unui munte de pe o insulă pe care ei o numesc Corbul (Corvo...); o statuie a unui bărbat aşezat pe un cal; are capul descoperit şi este chel; mâna stângă i se sprijină pe cal,

mâna dreaptă arată spre vest. Statuia este ridicată solid pe o temelie de piatră, cioplită dintr-o stâncă. La bază există inscripţii pe care nu le-am putut înţelege.

Această relatare este semnificativă din mai multe puncte de vedere. Este limpede că oamenii care au cioplit calul şi inscripţia nu erau europeni, iar călăreţul este nu doar cu capul gol, ci şi lipsit de păr. Unii dintre soldaţii de teracotă din armata care păzeşte mormântul Împăratului Quin erau reprezentaţi cu capul ras, acoperit de un ciorap lipit de ţeastă, ca o plasă strâmtă pentru ţinut părul. Ei arată, într-adevăr, de parcă nu au capul acoperit de nimic şi au chelie. Călăreţul de la Corvo arată spre vest, spre New England, direcţia din care trebuie să fi sosit chinezii.

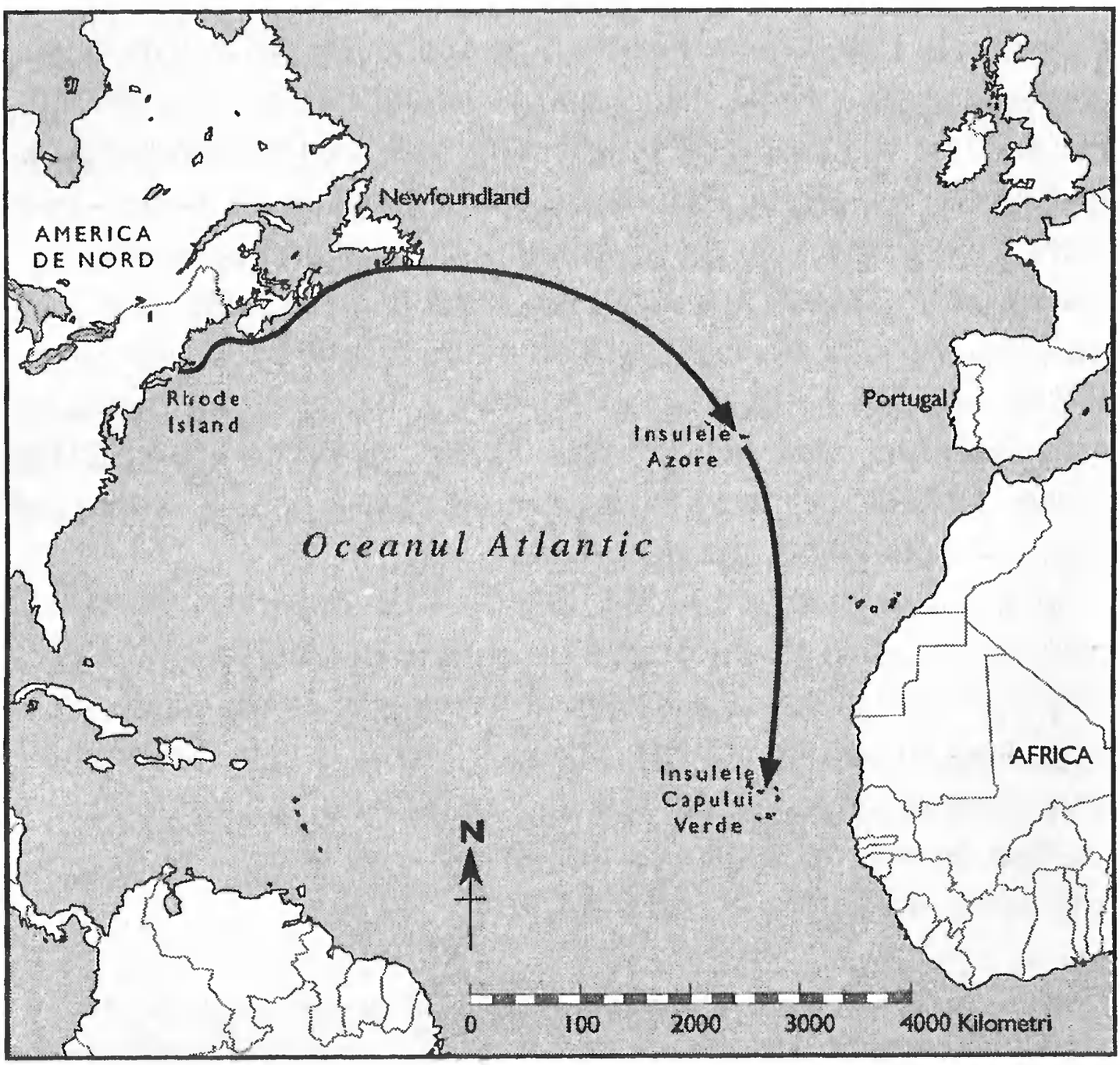

Călătoria spre Azore şi Insulele Capului Verde

Azorele erau un loc unde joncile puteau ajunge cu uşurinţă dinspre America, dar foarte dificil de atins din Portugalia, deoarece de acolo vasele ar fi navigat contra vântului. De aceea portughezii le-au descoperit mult mai târziu decât Canarele şi Insulele Capului Verde, în ciuda faptului că Azorele sunt situate mai aproape de Portugalia.

Pentru mine, confirmarea finală că acel călăreţ de la Corvo era realmente o statuie chinzească, eventual că îl reprezenta pe Zhu Di, „Împăratul Călare", este dată de faptul că Azorele apar pe harta chinezo-coreeană Kangnido, întocmită înainte ca portughezii să fi descoperit insulele. Ele nu apăruseră niciodată pe vreo hartă arabă, nici măcar pe cele ale renumiţilor istorici Al Idrisi (1099-1166) şi Ibn Khaldun (1332-1406). Dacă Azorele n-au fost descoperite de chinezi, cine ar fi putut descoperi insulele înaintea portughezilor, şi de ce să-l fi informat pe cartograful din îndepărtata Chină?

În mod surprinzător, dovezile care coroborează presupunerea că probabil chinezii au populat Azorele ne vine de la Cristofor Columb. Acesta a relatat o istorisire locală despre trupuri ale unor neeuropeni, care fuseseră spălate de ape pe ţărm, la Flores, la vreo 20 de mile la sud de Corvo. Această relatare a venit înainte de momentul în care Columb a ridicat pânzele îndreptându-se spre Americi, iar Ferdinand Columb spune că tatăl său credea că aceste trupuri, împreună cu unele „bucăţi de lemn cioplite în mod artistic", erau dovezi ale contactelor între Cathay şi Occident.[2]

În timp ce unul dintre eşaloanele din flota Amiralului Zhou Wen au pornit pe mare înapoi, spre casă, din insulele Azore trecând prin Oceanul Indian, hărţile mai vechi arată că eşalonul celălalt se angajase pe o altă rută. La sud de Marile Bancuri din dreptul insulei Terra Nova[3], curentul Gulf Stream se separă. În timp ce partea principală a sa curge în sensul acelor de ceasornic, purtând vasele spre Azore şi apoi, pe ruta insulelor Canare, până la Insulele Capului Verde, o a doua ramură, ceva mai mică şi care cunoscută drept curentul Irminger, îşi continuă curgerea spre est. Exact la sud de Islanda, această ramură coteşte în

Călătoria în jurul Groenlandei

direcţie inversă acelor de ceasornic, mai întâi spre nord, apoi spre nord-vest şi din nou spre nord, ducând corăbiile în strâmtoarea Davis, care separă Groenlanda de nordul Canadei. Acolo, el devine curentul Groenlandei de Vest, care circulă în susul coastei vestice a Groenlandei, înconjoară coasta de nord şi se întoarce în josul coastei estice, sub denumirea de curentul Groenlandei de Est, revenind în Atlantic. Orice navă care face

înconjurul Groenlandei în acest fel nu va trebui niciodată să navigheze contra unui vânt, la nici un moment al călătoriei.

M-am confruntat cu două întrebări: de ce să fi vrut chinezii să navigheze în jurul unui ţinut pustiu, îngheţat şi, chiar dacă aveau un motiv justificat s-o facă, era oare practic posibil? Răspunsul la prima întrebare era mai uşor de găsit decât cel la cea de-a doua. Semnificaţia simbolică şi practică pe care o avea Steaua Polară pentru chinezi făcea ca fixarea poziţiei absolute a Polului Nord să capete o mare importanţă. Nu degeaba le ordonase împăratul să ajungă la „cea mai nordică dintre ţările ... nordice", şi să exploreze cele mai nordice părţi ale pământului – la fel cum alţi compatrioţi o făceau în extremul sud, pentru localizarea Polului Sud.

Am descoperit în două hărţi primele dovezi indirecte care să probeze că jocul lor pasionant poate că le reuşise. Prima era harta Cantino, acea remarcabilă hartă medievală care mă condusese deja la atâtea descoperiri despre voiajurile chinezilor. Cea de-a doua a fost mult mai contradictorie: harta Vinland, datată undeva între 1420 şi 1440. Harta Vinland prezintă Terra Nova, Labrador şi întreaga Groenlandă cu mare acurateţe şi deosebit de detaliat. Dacă este autentică, ea reprezintă dovada că a existat cineva – poate chinezii – care au pătruns până la o distanţă de 250 de mile de Polul Nord cu patru secole înainte de prima expediţie europeană de explorare a Arcticii Extreme care a fost înregistrată.

Folosind informaţiile din harta Vinland, ştiam că voi deschide o adevărată cutie a Pandorei, plină de controverse. Credibilitatea hărţii fusese atacată din multiple motive. Provenienţa sa extraordinară – a apărut pentru prima dată din portbagajul unui micuţ Fiat, al cărui proprietar făcea comerţ cu hărţi – a făcut-o să pară suspectă în ochii multor experţi. Nu ducem lipsă de istorici care cred că reprezentarea cartografică a acestei hărţi este prea bună ca să fie adevărată; Groenlanda este desenată cu atâta precizie, încât nu poate fi decât un fals modern. Walter McCrone de la McCrone Associates, o firmă respectată din Chicago, specializată în analiză chimică, a susţinut în 1972 că, prin compoziţia sa,

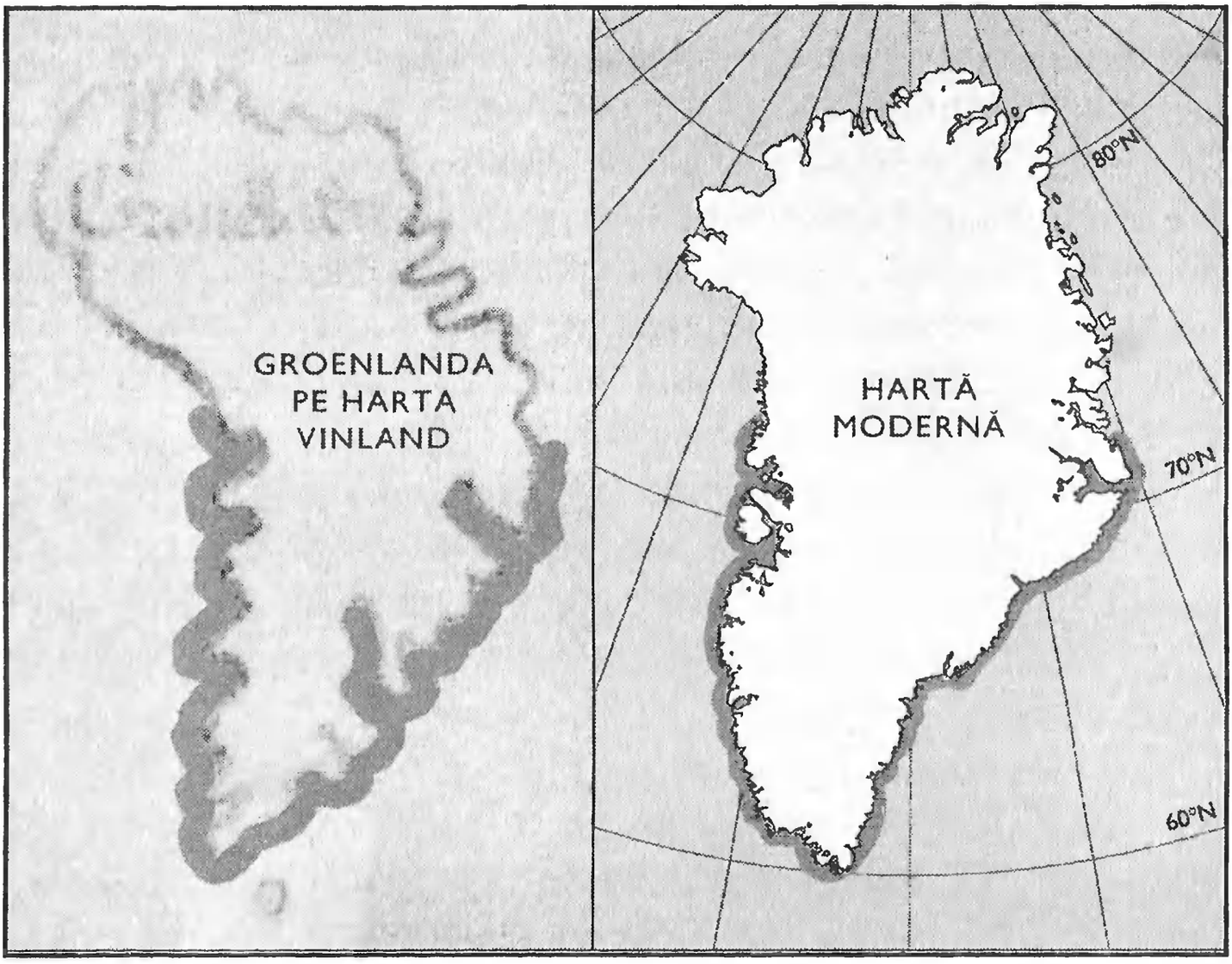

Groenlanda prezentată pe harta Vinland, în comparaţie cu o hartă modernă

cerneala – şi mai ales conţinutul ei de anatase (o formă de titaniu care a apărut pentru prima dată în compoziţia cernelurilor abia prin anii 1920) – fac imposibilă data colportată pentru crearea hărţii. Oricum, în 1992, Dr. Thomas Cahill, de la UC Davis, a descoperit anatase într-o diversitate de manuscrise medievale, redeschizând astfel problema autenticităţii hărţii Vinland.

Celelalte motive pentru atacarea credibilităţii hărţii sunt că vechii scandinavi, primii care au colonizat Groenlanda, nu aveau cunoştinţe de cartografie, ci doar o tradiţie orală care ţinea loc de întocmire a hărţii, şi este limpede că ar fi fost imposibil ca aceasta să fi fost desenată după o descriere orală. Mai mult, s-a crezut că circumnavigarea Groenlandei ar fi fost imposibilă şi că numele de pe harta Vinland, despre care se presupune că au fost înscrise acolo de Claudius Clavius, un eminent cartograf danez, despre care se crede că a desenat harta prin 1424, sunt nişte nume scoase din basme; cu siguranţă că vechii scandinavi

îi povestiseră ce denumiri dăduseră ei locurilor din nord. În orice caz, dacă, eventual, cartografii iniţiali au fost chinezi, probabil că lui Clavius i-ar fi fost imposibil să traducă denumirile înscrise pe hartă, ceea ce ar putea explica de ce el a simţit nevoia să le inventeze. Cerneala rămâne singura chestiune controversată ce încă nu a fost rezolvată. Despre aceasta au fost scrise câteva cărţi. Nimeni altul decât marea autoritate, în persoana Păstrătorului Hărţilor de la British Library, dl R. A. Skelton, o consideră drept autentică; părerea lui s-a bucurat de susţinerea câtorva profesori învăţaţi, care au coroborat descoperirea doctorului Cahill, şi anume acela că anatase făcea parte din compoziţia unor cerneluri medievale, în special a celor folosite în mănăstirile din Alpi la începutul secolului al XV-lea.

Cei care pretind că harta Vinland este un fals nu au fost capabili nici pe departe să contracareze greutatea dovezilor, şi eu am convingerea că ele sunt autentice, iar cartografii care au produs informaţiile pe care s-a bazat harta au fost la bordul câtorva dintre joncile chinezeşti, dintre care una cel puţin a navigat făcând înconjurul Groenlandei, într-o încercare de a atinge Polul Nord. Pentru a-mi justifica această convingere, a trebuit să răspund la întrebarea dacă Groenlanda chiar ar fi putut să fie înconjurată pe mare. Acest lucru este imposibil în zilele noastre, chiar şi într-un spărgător de gheaţă acţionat cu energie nucleară, pentru că apele oceanului care înconjoară capul extrem nordic sunt complet îngheţate pe tot parcursul anului. Cu toate acestea, există dovezi directe că, la începutul secolului al XV-lea, condiţiile erau cu totul diferite de cele care predomină acum.

Relatările contemporane despre nunta din 1408 a lui Sigrid Bjornsdottir, păstrate în arhivele de stat din Oslo, descriu o imagine cu totul diferită a ţinutului pe care-l cunoaştem sub denumirea de Groenlanda. Sigrid era văduvă; tatăl şi surorile ei muriseră, iar ea moştenise pământurile familiei, devenind cea mai înstărită proprietară de pământ din Groenlanda. Avea numeroase turme de oi şi vite, care păşteau pe păşunile bogate ale Groenlandei, o scenă absolut de nerecunoscut din perspectiva ţinutului pustiu, încorsetat în gheţuri, aşa cum este în prezent.

Biserica în care s-a cununat Sigrid se mai ridică, încă, într-o izolare sumbră şi superbă deasupra fiordului întunecat. Ne-o putem imagina în acea duminică de septembrie, la încheierea slujbei, alergând grăbită de la biserică acasă, la căldură şi întuneric, pentru a începe petrecerea de nuntă.

Excavaţiile făcute în podelele caselor în care locuiseră ea, rudele ei şi suita şi servitorii ei, arată că în Groenlanda clima a fost mult mai caldă înainte de începutul unui soi de Epocă de Gheaţă miniaturală, din jurul anului 1430. Dovezile sunt date de schimbarea tipului de muşte care au fost descoperite în timpul săpăturilor. Dispăruseră muştele care trăiesc în locuinţe călduroase, iar locul lor fusese luat de specia care poate trăi în case reci şi pustii, hrănindu-se cu carnea putrezită a cadavrelor. Dovada schimbării bruşte a climei a venit de la scheletul unui câine de vânătoare de elani, căruia i se tăiase gâtul – poate o ultimă masă pentru locuitorii muribunzi ai casei. Un câine de vânătoare valoros nu ar fi fost căsăpit astfel decât în cea mai disperată situaţie, pentru că, fără el, şansele familiei de a ucide suficient vânat pentru a supravieţui peste iarnă ar fi fost reduse în mod drastic. Chiar acum am primit probe de la experţi, prin care sunt coroborate datele conform cărora verile anilor 1422-1428 au fost excepţional de călduroase (vezi post-scriptum).

Am mai descoperit şi alte dovezi care confirmă informaţia că Groenlanda poate fi atinsă navigând pe mare în relatările despre călătoria spre Arctica a căpitanului George Nare, din anii 1875-1876.[4] Una dintre navele sale a atins latitudinea nordică de 8320´, la doar 19 mile de vârful nordic al Groenlandei. Unul dintre ofiţeri, locotenentul Lockwood, a marcat distanţa de 19 mile până la vârful extrem nordic, Lockwood Island, care a fost denumită astfel, mai târziu, chiar după el. Şi aceasta într-o perioadă în care clima era mult mai rece decât în 1422.

Prin urmare, putem conchide în mod sigur că, în 1421-1422, Groenlanda putea fi înconjurată navigând pe mare, deoarece clima din Groenlanda era mult mai caldă decât în prezent. În 1421 trebuie să fi fost o ţară cu păşuni verzi, pe care turmele păşteau în aer liber, începând de la Rusalii (50 de zile după

Paşte), până în Duminica Crucii (a doua duminică din septembrie). Râurile erau pline de somni, pe coastă trăiau mulţimi de morse.

Altă dovadă în plus, care susţine şi ea ideea că Groenlanda a fost atinsă de chinezi, provine dintr-o scrisoare foarte ciudată, scrisă în 1448 de către Papa Nicolae V către episcopii din Skalholt şi Holar din Islanda, în care îşi prezenta şi descria motivaţia dorinţei sale de a numi un nou episcop în Groenlanda: „(Cu 30 de ani în urmă, barbarii au venit de pe ţărmul apropiat al păgânilor şi i-au atacat cu cea mai mare cruzime pe locuitorii Groenlandei, devastând astfel patria şi clădirile sfinte prin foc şi sabie, aşa că nu au mai rămas decât nouă biserici parohiale... Sărmanii locuitori de ambe sexe au fost răpiţi şi deportaţi... cea mai mare parte dintre ei au fost eliberaţi din captivitate şi s-au întors la casele lor.“ [5]). Papa făcea referire la „barbari“, care veniseră de pe „ţărmul apropiat al păgânilor“. În alte scrisori, el se referea la triburile de Inuiţi din zona arctică a Canadei, numindu-i „păgânii“, astfel încât, se poate presupune, în mod logic, că „ţărmul apropiat“ se referă la partea arctică a Canadei. Adresându-se unui public creştin, Papa făcea distincţia între păgâni şi barbari – aceste noţiuni nu erau cuvinte inter/schimbabile. El nu poate să fi făcut referire la vechii scandinavi – Groenlanda era o colonie norvegiană – nici la alţi invadatori creştini; se prea poate ca, în ochii Papei, aceştia să fi fost nişte eretici, dar în nici un caz barbari. În zilele acelea, după cum este opinia general acceptată, barbarii erau oameni care invadaseră Europa dinspre răsărit; aproape sigur, Papa se referea la un invadator mongol sau chinez al Groenlandei. Papa nu ar fi vorbit despre indienii nord-americani ca despre barbari, pentru că această populaţie nu avea nici „săbii“, nici „foc“, cu care să lupte. Ei foloseau arcul şi săgeata. Cred că singura perspectivă rezonabilă pe care ar trebui s-o adoptăm este că această scrisoare descrie o flotă chineză care soseşte dinspre America de Nord şi atacă populaţia locală, probabil cu lovituri de tun (Hvalsey, oraşul natal al lui Sigrid Bjornsdottir, şi principala aşezare din Groenlanda, este situată la o distanţă de lovitură de

tun faţă de mare). Invadatorii i-au luat pe localnici în marile lor corăbii, după care i-au adus înapoi. Însă de ce anume au procedat chinezii în aceast mod necaracteristic este inexplicabil. Poate că ei au fost atacaţi primii.

Presupunând că într-adevăr chinezii au ajuns la aşezarea de la Hvalsey – analizele ADN au arătat din nou că populaţia băştinaşă din jurul localităţii Hvealsey posedă ADN chinezesc – harta Vinland ar trebui să demonstreze zonele în care ei au făcut cel mai probabil ridicări cartografice ale coastei şi, prin urmare, locaţii în care s-ar putea găsi dovezi directe în plus, pentru aşezări, epave şi obiecte artizanale. Peter Schlederman şi Farley Mowat, doi bine cunoscuţi scriitori şi exploratori, au efectuat cercetări amănunţite timp de ani de zile în zona Arcticii extreme, în extraordinarele sate compuse din case de piatră, concentrate în Peninsula Bache de pe insula Ellesmere, la vest de Groenlanda, pe ţărmul apusean al Bayinului Kane, şi au făcut nişte descoperiri remarcabile.[6]

Colonia din Peninsula Bache este de un interes special. Există aici vreo 25 de case şi un număr similar de turnuri de semnalizare, iar unele dintre case sunt imense – aproape 150 picioare (45 metri) lungime şi peste 5 metri lăţime. Casele sunt atât de mari, iar zidăria de piatră este atât de bine construită, încât este improbabil să fi fost construite de populaţia Inuiţilor. Mai au şi alte caracteristici remarcabile. Turnurile de semnalizare, care seamănă cu nişte faruri mai mici, au fost construite alături de case şi există o omisiune foarte ciudată: nici una dintre case nu are acoperiş. Coloniştii scandinavi ai Groenlandei îşi acopereau casele cu iarbă, în mod aproape invariabil, dar nu există nici o urmă de astfel de acoperiş pe nici una dintre casele de pe Peninsula Bache. Faptul că nu există nici un fel de acoperiş este uluitor. Clădirile sunt suficient de mari ca să găzduiască vreo 3000 de oameni, dar fără acoperiş deasupra capului, aceştia ar fi avut noroc dacă ar fi supravieţuit unei singure nopţi arctice. Zidurile ruinate ale clădirilor pot fi văzute şi astăzi. La exteriorul caselor fuseseră construite şiruri peste şiruri de vetre, în total 142, fiecare fiind separată de cea de alături printr-un zid de pia-

tră. La rândul ei, această dispunere multiplă de vetre exterioare este foarte stranie; nimic asemănător nu a mai fost identificat în siturile preistorice din zona Arcticii Canadiene.

În încercarea de a rezolva misterul acestor construcţii ciudate, primul indiciu mi-a venit de la geografia locală. Aşezarea de pe Ellesmere Island a fost construită pe o limbă de pământ lângă o „polinia" mare – o întindere deschisă de apă, un fenomen ciudat care se găseşte pe toată distanţa până la Polul Nord. După cum pot jura din experienţa de a naviga cu submarinul pe sub gheaţă în această parte de lume, „polinia" rămân lipsite de gheaţă atât vara, cât şi iarna. Motivul pentru acest fenomen încă nu este pe deplin înţeles, dar pentru că sunt permanent neacoperite de gheaţă, ele sunt extrem de tentante nu doar pentru echipajele submarinelor, în căutare de aer proaspăt, dar şi ca deschideri de respiraţie pentru mamiferele marine. Tot aici, mamiferele îşi caută prada. „Polinia" din dreptul Peninsulei Bache este deosebit de bogată în peşte şi atrage un număr mare de morse.

Morsele erau la foarte mare preţ în Evul Mediu, pentru carnea lor, pentru splendizii lor colţi de fildeş şi pentru pielea lor, care putea fi fiartă pentru a produce grăsimea folosită la încălzit şi luminat, şi care putea fi distilată pentru a obţine gudronul, folosit la călăfătuirea carenei vaselor. Faptul că cetăţenii de pe Peninsula Bache din Arctica Superioară erau prezenţi acolo pentru morse este confirmat de superbele obiecte manufacturate, de o extraordinară perfecţiune artizanală, care au fost descoperite în apropiere, cum ar fi cârlige de pescuit confecţionate din fildeş de morsă.

Insula Ellesmere mai dispune de încă o marfă foarte valoroasă: cuprul. De curând, au ieşit la iveală dovezi ale vechilor locuri de minerit şi de prelucrare a cuprului pe Insula Devon din vecinătate[7]; desigur, chinezii erau foarte pricepuţi la explorări, la extragerea şi rafinarea metalelor. În Groenlanda a mai fost găsit şi cărbune provenit din Newport, Rhode Island. Cineva trebuie să-l fi transportat până acolo.

Toate astea erau rezonabil de logice, dar cereau cu insistenţă un răspuns la întrebarea de ce chinezii, cu navele lor magnifice,

şi-ar fi dat osteneala să construiască, de fapt, case de piatră. De ce să nu arunce pur şi simplu ancora la marginea unei „polinia", ca să vâneze morse şi să pornească la prospecţiuni după cupru? Dar dacă una sau mai multe dintre marile nave ar fi fost găurită de gheaţă şi forţată să eşueze pe ţărm, atunci s-ar fi pomenit pe uscat, cu mii de tone de tec, lângă un teren de pescuit foarte bogat, care îi putea ţine în viaţă, cu condiţia să reziste la frig. În asemenea condiţii, probabil că vor fi făcut acelaşi lucru pe care l-a făcut Shackleton cu câteva secole mai târziu: au construit case din materialul local – piatra – şi le-au acoperit folosind cheresteaua de pe propriile lor vase. Conform calculelor mele, o singură joncă de 3000 de tone ar fi putut ajunge pentru a face acoperişuri pentru toate cele 25 de case ale aşezării de pe peninsula Bache.

După aceea m-am ocupat de vetrele de piatră. Dacă acestea ar fi fost construite pentru gătit, ele s-ar fi aflat în interiorul caselor: fiind amplasate în exterior, probabil că au fost construite pentru scopuri industriale. Chiar şi numai numărul lor – 142 în total – vine în sprijinul acestei teorii. O explicaţie ar putea fi că toate vetrele erau folosite pentru a fierbe grăsimea de morsă, atât pentru a obţine catranul pentru călăfătuirea acoperişurilor de lemn ale caselor, cât şi pentru a asigura uleiul pentru încălzire şi iluminat pe timpul iernii. Vetrele ar mai fi putut fi utilizate şi pentru desalinizarea apei de mare sau pentru topirea zăpezii spre a obţine apă de băut, dar este greu de presupus că pentru aceste scopuri ar fi fost nevoie de atât de multe vetre. Cred că acolo chinezii se ocupau şi de topirea cuprului.

O parte a flotei chinezeşti trebuie să fi rămas un timp la aşezare, dar cel puţin o navă trebuie să fi pornit la circumnavigarea Groenlandei, pentru că pe harta Vinland apare şi coasta nordică, dar şi cea estică a Groenlandei. Ţărmul sud-vestic şi cel sud-estic sunt trasate cu foarte mare precizie, cu latitudini corecte, dar coasta de nord-vest prezintă o „umflătură" considerabilă în zona Capului York, trecând prin Kane Basin, până la Petermann Fjord şi Perry Land. Pentru a reuşi să înţeleg cum de-a fost posibil acest lucru, am studiat hărţile moderne ale gheţurilor

din regiune[8] şi am ajuns la concluzia că protuberanţa reprezentată pe harta Vinland este, practic, gheaţa care pătrunde în mare de la uriaşii gheţari din zona Mylius Erichsen's Land şi Kronprinz Christian's Land. Dacă suprapunem forma gheţarilor peste o hartă modernă a Groenlandei, descoperim că se armonizează disparitatea de pe harta Vinland.

Cu excepţia acestei singure erori, linia ţărmului este bine trasată. Încă o dată, este o realizare cartografică senzaţională. Dovezile cumulative – chinezii care ajung în Caraibe, curenţii şi vânturile care i-au fi putut purta de acolo în jurul Groenlandei, ca şi scrisoarea Papei şi satul de piatră – sugerează o încercare din partea Chinei de a atinge Polul Nord. Ajungând în Groenlanda, nu le-au lipsit decât 400 mile nautice... ori poate că totuşi au reuşit ? Obiectele cele mai delicate – gâşte polare, urşi albi, foci şi morse, de o măiestrie excepţională, sculptate din fildeş de morsă – au fost descoperite în zona extremă a Arcticii, chiar mai sus spre nord decât Groenlanda, la doar vreo 250 mile de Polul Nord. Aceste obiecte au fost concepute de nişte artişti de geniu. Oare Inuiţii puteau să le realizeze, ori au fost o manifestare a artei unei civilizaţii vechi de la începutul timpurilor?

După ce au ridicat pânzele, plecând din Groenlanda, curenţii şi vânturile predominante vor fi mânat flota chineză înainte, spre Islanda. Confirmarea faptului că aşa ceva era posibil ne-a venit de la Cristofor Columb: „În luna februarie 1477, am navigat 100 de leghe (aproximativ 470 de mile nautice dincolo de insula Tile – Islanda), a cărei parte sudică este la latitudinea 75 grade nord..., iar la vremea la care am fost acolo, marea nu era îngheţată, ci erau maree uriaşe, atât de mari încât se înălţau şi scădeau cam cu 26 de braccia (cam 50 de picioare) de două ori pe zi.“[9] Profesorul Mike Baillie de la Queen's University din Belfast, un expert mondial în dendrocronologie – analiza inelelor de pe trunchiurile copacilor, pentru stabilirea datării – a arătat că 1477 a fost într-adevăr un an foarte cald, astfel încât afirmaţia lui Columb este perfect acceptabilă. O asemenea călătorie l-ar fi putut duce până pe coasta Groenlandei. Atunci a venit bomba.

Columb şi-a rezumat călătoria, notându-şi impresiile cu propria mână pe marginile exemplarului său din cartea Papei Pius II, *Istoria lucrurilor remarcabile care s-au petrecut în vremea mea.* El a scris: „Au venit încoace (în Islanda) oameni din Cathay, din Orient."[10]

Aveam acum mărturia separată a unui papă şi a lui Columb, spunând că, într-adevăr, chinezii ajunseseră în Groenlanda şi Islanda, dovezi documentare coroborate de harta Vinland din cca 1424, care prezintă coasta de sud a Groenlandei cu precizie uimitoare. În plus, marele expert în China perioadei Ming, profesorul Needham, spune că există mai mult de douăzeci de afirmaţii separate ale unor chinezi, cum că ei au atins, efectiv, Polul Nord.[11]

Când au înconjurat Capul Nord al Groenlandei, chinezii se aflau doar la 180 de mile sud de Polul Nord, pentru că poziţia acestuia în 1422, aşa cum a fost determinată de Polaris, la 90° altitudine (*Wu Pei Chi*), era mult mai la sud decât unde se află acum. Pentru a atinge polul, chinezii nu trebuiau decât să mai călătorească încă 180 de mile spre nord – mai puţin de două zile de navigaţie.

Este posibil ca apele Arcticii să fi fost libere de gheţuri pe distanţa acelor ultime 180 de mile? Un grafic actual (din 2000) al temperaturilor pentru zona Arcticii în luna iulie arată o limbă de apă relativ caldă în dreptul Capului Nord al Groenlandei – eventual ultima rămăşiţă slabă a unei ramuri a curentului Gulf Stream – care se întinde spre nord dincolo de Capul Nord înspre Polul Nord. Este perfect posibil ca aserţiunile chinezilor să fie adevărate, că ei atinseseră cu adevărat Polul Nord, cu cinci secole înaintea europenilor. Deoarece am fost pe un submarin care a patrulat în apropierea Polului Nord, folosindu-ne de o serie de „polinia", nu pot decât să mă minunez de realizarea chinezilor. Acum puteau să mănânce ultimul câine şi să scurgă ultima picătură din sticlele de vin de orez care le rămăseseră pentru a sărbători, înainte de a pune în sfârşit, din nou, cap compas spre patrie.

Ruta lor din aceste latitudini ale nordului îndepărtat ar mai putea rezolva încă un mister, pentru că harta Waldseemüller, publicată în 1507, prezintă coasta de nord a Siberiei, de la

Marea Albă la vest de Peninsula Chukchi şi strâmtoarea Bering, la est. Întreaga coastă, cu rîurile şi insulele ei, poate fi identificată în mod clar. Dacă nu au fost chinezii, atunci cine ar fi putut face ridicările pentru această enormă linie a coastei? Cum a ajuns să fie desenată această hartă, reprezentând ţinuturi pe care europenii aveau să le descopere „oficial" abia peste alte trei secole, dacă nu ar fi fost chinezii, care să fi călătorit şi ei pe acolo? Primele ridicări ale Siberiei făcute de către ruşi nu au avut loc decât după alte două secole, iar prima hartă rusească a apărut abia în secolul al XIX-lea.

Singura explicaţie logică, iar probele ADN nu fac decât să o susţină, este că ridicările cartografice au fost făcute de flota lui Zhou Wen, pe când îşi croia drum înapoi spre China, prin Strâmtoarea Bering. Aşa cum am mai explicat anterior, *Catalogul ilustrat al ţărilor străine* cuprinde desene cu cazaci care dansează şi eschimoşi care vânează. Eschimoşii ar fi putut fi cei din Insulele Aleutine, pe care chinezii le cunoşteau, dar desenele cu cazaci nu pot fi explicate în acest mod. Nu există nici un fel de relatări legate de vreo vizită a chinezilor la Moscova, în prima jumătate a secolului al XV-lea. Cum ar fi putut fi făcute desenele fără o vizită în Arctica?

Un alt amiral chinez, Zhou Wen, încheiase acum o călătorie eroică de descoperiri, egalând, dacă nu chiar depăşind, călătoriile extraordinare ale lui Hong Bao şi Zhou Man. Şi *Yang Qing* fusese pe mare cu o flotă importantă în anii despre care nu avem informaţii – 1421-1423, iar acum eu mi-am îndreptat atenţia către el. Poate că el n-a ajuns, în călătoria lui, la fel de departe ca şi ceilalţi, rămânând în cea mai mare parte în limitele apelor pe care chinezii le cunoşteau deja, dar reuşitele lui din timpul acestei călătorii nu sunt cu nimic mai prejos, raportate la succesele celorlalţi mari amirali.

VI

CĂLĂTORIA LUI YANG QUING

15

DEZLEGAREA GHICITORII

Pe când tovarăşii lui descopereau unde se găseşte steaua Canopus şi constelaţia Crucea Sudului, pătrunzând în regiunile polare şi descoperind noi pământuri şi continente de-a lungul şi de-a latul globului, flota Marelui Eunuc Yang Qing, după ce plecase din Beijing cu o lună înainte de celelalte, şi-a petrecut întreaga călătorie în apele Oceanului Indian. Nicăieri navigatorii chinezi nu se simţeau mai familiar, deoarece comerţul cu statele de pe malul Oceanului Indian, în special negoţul extrem de profitabil cu mirodenii, era sursa unei mari părţi a bogăţiei naţionale a Chinei. Se făcea comerţ nu doar cu Insulele Mirodeniilor, cu ţările din Asia de sud-est, India şi ţările arabe din Golf, ci şi cu porturile şi statele aflate de-a lungul zonei de coastă a Africii Răsăritene.

La începutul secolului al XV-lea, porturile arabe de pe toată lungimea acestei coaste făceau negoţ direct cu China, exportând aur, fildeş şi coarne de rinocer. Stăpânitorii ţărilor est-africane călătoreau spre Oraşul Interzis, de obicei la bordul joncilor flotelor lui Zheng He. Mulţi au fost transportaţi înapoi în ţările lor de origine, atunci când flotele au pornit în călătoriile lor spre lumea din afară, în 1421, iar alţii au fost adunaţi de pe drum şi duşi în China de către două dintre flotele care-şi făceau, cu chiu cu vai, drumul spre casă la sfârşitul călătoriilor lor extraordinare. Yang Qing însuşi s-a întors din Oceanul Indian în septembrie 1422, ducând la bord trimişii a 17 state de pe coasta Africii răsăritene şi coasta Indiei, iar Hong Bao a navigat spre casă, în 1423, cu ambasadorul din Calicut. Încă o dată, politica externă a împăratului înregistrase un succes strălucit. Oceanul Indian devenise un lac chinezesc.

Având în vedere că majoritatea relatărilor chinezilor fuseseră distruse, am fost nevoit, ca de obicei, să îmi îndrept în altă parte căutările pentru dovezi ale traseului pe care-l luase flota lui Yang Qing în jurul Oceanului Indian. Le-am descopeirt într-una dintre sursele deja familiare mie: harta Cantino din 1502. Convingerea mea că ea se baza pe informaţiile obţinute din călătoriile chinezilor din 1421-1423 fusese iscată de comentariul pe care istoricul portughez Antonio Galvão îl făcuse despre o hartă (Harta

Lumii din 1428), care „scoate în evidenţă întreaga navigaţie din Indiile Răsăritene, cu Capul Boa Esperança“ (vezi capitolul 4).[1] În acele zile, „Indiile Răsăritene“ însemnau India, Oceanul Indian, Malaezia şi Indonezia. Era o declaraţie fără echivoc referitoare la Capul Bunei Speranţe, la Oceanul Indian şi la Orient, care fuseseră evidenţiate pe o hartă desenată la începutul secolului al XV-lea. O altă confirmare a faptului că portughezii aveau o hartă care prezenta Capul Bunei Speranţe, înainte ca Dias sau da Gama să fi pornit pe mare, a venit din instrucţiunile din 1487 ale regelui João II al Portugaliei către exploratorul Pêro da Covilha (cca 1450–cca 1520), atunci când l-a trimis într-o călătorie, în căutarea unei rute pe mare spre India:

> El i-a recomandat foarte insistent să se intereseze dacă dincolo de Capul Bunei Speranţe era posibil să se navigheze spre India... Atunci regele a trimis doi dintre oamenii lui de încredere, care vorbeau bine araba şi erau călători încercaţi, Pero de Covilha, un cavaler din casa regală, şi Alfonso de Paiva... (viitorul) rege Dom Manuel le-a dat o hartă (*Carta de Marear*), extrasă din Harta Lumii (harta din 1428)... toate acestea arătau, pe cât de bine puteau, cum trebuiau să procedeze ca să meargă şi să găsească ţările din care veneau mirodeniile (insulele Molucce).[2]

Este semnificativ că Dias nu a „descoperit“ Capul Bunei Speranţe în mai 1487, atunci când au fost emise aceste instrucţiuni.

Până în secolul al XV-lea, chinezii adunaseră deja sute de ani de experienţă de navigaţie în Oceanul Indian şi în zona coastei răsăritene a Africii; ei vizitaseră Africa încă din vremurile dinastiei Tang (618-907 d.Hr.). Cronicile lui Ma Huan şi Fei Xin, care navigaseră în cinci voiaje înainte de 1421, indicaţiile de navigaţie detaliate din *Wu Pei Chi*, care înşiră cursurile ce trebuiau parcurse pentru a atinge Africa Răsăriteană, ca şi relatările călătorilor din Evul Mediu, care raportează despre abundenţa de porţelanuri albastre şi albe din epoca Ming care se găseau în

palatele negustătorilor de-a lungul coastei Africii Răsăritene, până jos, în sud, la Sofala, toate acestea arată amploarea comerțului și a influenței chinezești.

Pe când am servit pe submarinul HMS *Newfoundland*, am călătorit mii de mile de-a lungul coastei de est a Africii, din Kenya până în Africa de Sud. În 1958, zona era încă aproape neatinsă, mărginită de orașe sclavagiste arabe și portugheze, presărate ici-colo cu obișnuitele cluburi britanice prăfuite, ultimele rămășițe ale imperiului. Mi-a rămas foarte viu în memorie un incident anume. Oamenii care mergeau în zilele acelea la safari în Africa, purtau puști, drept principal echipament, nu aparate de fotografiat. Ne-am hotărât să mergem la o vânătoare de crocodili în estuarul fluviului Limpopo și, după cum era normal, am împrumutat barca cu motor a navei, câteva puști și o ladă cu rom. Am ajuns în estuarul cu ape sticloase, unsuroase, sub un cer plumburiu, o scenă care i-ar fi fost cunoscută lui Kipling. N-am găsit crocodili, dar erau o mulțime de hipopotami, cu boturile lor urâte și urechile mari care se iveau deasupra apei nămoloase. Ăsta da sport! Foarte curând am descoperit două lucruri: hipopotamii au pielea groasă (gloanțele ricoșau de pe ei) și nu le place să fie împroșcați cu alice. Unul dintre ei s-a repezit să ne atace; văd și acum barca proiectată prin aer, răsturnată cu fundul în sus, cu elicele învârtindu-se zănatic, pe când barca zbura pe deasupra capetelor noastre. Atât noi, cât și hipopotamul, ne-am retras cu ceva vânătăi, dar în rest, relativ teferi. De atunci încolo, mi-am căutat alte modalități de distracție, ceva mai raționale în raport cu mediul înconjurător, și anume explorarea unora dintre vechile orașe arabe și portugheze de-a lungul coastei, unde se făcea comerț cu mărfuri și cu sclavi.

Atunci când portughezii au ajuns pentru prima dată în Africa Răsăriteană, au descoperit că regii și reginele din Zanzibar și Pemba (Tanzania modernă) [3] erau îmbrăcați în mătase fină chinezească și trăiau în case de piatră decorate cu porțelan chinezesc. Alte dovezi ale prezenței chinezești în Oceanul Indian vin din arhipelagul Insulelor Bajun, la 500 de mile la nord-est de Zanzibar, în zona țărmului nordic a ceea ce este acum Kenya

modernă. Capitala din Bajun, Pate, era folosită în mod curent de flotele lui Zheng He, iar atunci când portughezii au ajuns, au găsit acolo populaţia „bajuni", oameni cu pielea de culoarea mierii şi trăsături delicate. Un preot iezuit, Părintele Monclaro, scria în 1569: „Ei produceau haine foarte bogate din mătase, din care portughezii obţin profituri mari în alte oraşe ale Maurilor, unde acestea nu se găsesc, pentru că sunt fabricate numai în Pate, şi sunt trimise din acel loc către ceilalţi."[4] Meşteşugarii din Pate mai erau specializaţi şi în lucrări în lac, un alt meşteşug necunoscut în Africa medievală, şi împleteau coşuri, folosind aceeaşi tehnică pe care o utilizau meşteşugarii din sudul Chinei.

Un antropolog italian, dl N.Puccioni, a întreprins în 1935 o expediţie pe Râul Juba din Africa şi a ajuns la concluzia că populaţia Bajuni de la Pate avea „un fizic de un tip absolut diferit de alte populaţii din regiune. Ei au pielea mai curând deschisă la culoare, la unii uşor măslinie, iar la bărbaţi pot vedea bărbi foarte lungi. Femeile îşi piaptănă părul cu cărare pe mijloc, după care îl împletesc în două cozi, de o parte şi de cealaltă a capului."[5] Unul dintre clanurile de pe insulă, Washanga, pretinde că strămoşii lor au fost marinari chinezi eşuaţi în dreptul insulei, iar folclorul lor povesteşte că regele din Malindi, cel mai puternic potentat local, i-a oferit împăratului Chinei două girafe în dar.[6] Asta s-a petrecut într-adevăr în 1416.

Pate nu s-a schimbat prea mult din secolul al XV-lea, cu excepţia faptului că, după 1960, insula a fost bântuită pentru un timp de tineri hippies. Populaţia este de religie islamică, bărbaţii continuă să poarte costumele albe, lungi până în pământ, cunoscute drept *Khanzu*, cu tichiile numite *Kofia*, iar femeile sunt înfăşurate în cape negre, numite *Bui Bui*. Corăbiile arabe numite Dhow continuă să circule de-a lungul coastei, construcţia lor fiind neschimbată de secole – o velă latină triunghiulară şi o cocă lată, geluită grosolan, suficient de solidă pentru a trage la mal pe ţărmul stâncos. Majoritatea au rogojini din cocos legate de laturi şi un „ochi" de lemn pictat la prova. Cele din arhipelagul Lamu se disting prin prova perpendiculară. Corăbiile dhow sunt remarcabil de rapide şi deosebit de potrivite pentru a merge cu

vântul. Din cauza momelii pentru peşte, rău mirositoare, pe care o transportă, apropierea corăbiilor dhow poate fi adesea percepută după miros încă înainte de a putea fi văzute. Obişnuiam să urc cu submarinul la suprafaţă lângă asemenea corăbii, pentru a lua o încărcătură de peşti zburători, care ofereau o variaţie binevenită faţă de regimul standard din Marină.

Rămăşiţele fostului oraş comercial arab Shanga, cel mai probabil denumit după oraşul Shanghai, se găsesc la marginea de est a Insulei Pate. Astăzi, oraşul este aproape pustiu, cu excepţia tăietorilor care cioplesc catarge din lemnul din mangrove. Cu două secole în urmă, aici au fost găsite mari cantităţi de ceramică chinezească din perioada Song (960-1280) până la începuturile epocii Ming (1368-1430), împreună cu statueta unui leu Song, îngropată ca ofrandă votivă. Chiar şi denumirea dată acestor colonişti, Bajuni, ar putea fi de origine chineză: *bjun* este un regionalism chinezesc pentru „cei cu haine lungi". Băştinaşii de pe ţărmul Africii de est purtau fâşii de pânză legate în jurul şalelor. Veşmintele lungi de mătase ar fi fost suficient de şocante şi neobişnuite pentru ca locuitorilor să li se dea acest nume.

O statuetă Song din bronz, reprezentând un leu, descoperită în zona coastei din Kenya

Chinezii navigau deja în aceste ape şi aveau capacitatea, atât ca nave, cât şi prin cunoştinţe ştiinţifice, de a realiza o ridicare topografică precisă a Oceanului Indian. Ei erau capabili să măsoare timpul cu precizie, să proiecteze traiectoria stelelor pe cer şi să stabilească latitudinea exactă în ambele emisfere. Dar oare erau ei în stare să determine şi longitudinea? Africa Răsăriteană de pe harta Cantino prezintă o asemănare uimitoare cu o hartă modernă; latitudinile intrărilor, ale golfurilor şi ale râurilor sunt corecte începând de la Capul Bunei Speranţe din sud până la Djibouti la gurile Mării Roşii la nord, pe o distanţă de 7.000 km în linie dreaptă. Cum de reuşiseră cartografii această realizare incredibilă?

Până în momentul actual, nu există nici o legătură între chinezi şi calcularea longitudinii. Tot ce putem spune este că o calculare exactă a longitudinii fusese realizată înainte de anul 1502, când Cantino a ajuns în Italia.

Descoperirea longitudinii fără ajutorul ceasului are o istorie îndelungată. Cheia este constituită de marcarea momentului precis când are loc un eveniment celest, un eveniment care să poată fi văzut pe tot globul pământesc. Una dintre cele mai vechi şi mai bine încercate metode a constat în observarea eclipselor lunare şi a timpului care s-a scurs. În lucrarea sa, *Geographia*, din primul secol după Cristos, Ptolemeu notează că Hiparh (cca 190 – 120 î.Hr.) pleda în favoarea acestei metode şi dădea un exemplu pentru folosirea ei în anul 330 î.Hr. Oricum, Hiparh nu explică în ce fel urma să fie găsită ora locală, ceea ce era o problemă, deoarece soarele trebuie să fie sub linia orizontului în timpul unei eclipse lunare[7]. Pare foarte posibil ca un număr restrâns de europeni să fi cunoscut metoda lui Hiparh în 1415, atunci când *Geographia* lui Ptolemeu a fost adusă la Veneţia de doi bizantini care au fugit de otomani, pentru că ameninţau pe atunci Bizanţul.

Observatoarele pe care le-au construit chinezii şi înregistrările scrise pe care le-au ţinut arată că ei măsurau trecerea timpului după lungimea umbrei soarelui. Cel mai faimos observator, turnul Zhou Gong, la 50 mile sud de Luoyang, mai stă şi acum în

picioare. Construit cu şapte secole în urmă, el are forma unui trunchi de piramidă cu serii de trepte care duc de la nivelul solului până la o platformă de 25 de picioare pătrate. O construcţie mică din centrul platformei găzduieşte o tijă verticală subţire pentru observarea stelelor la meridianul local, şi o clepsidră, un mare ceas cu apă. Un gnomon, un fus de cadran solar – un stâlp de măsurat din metal, lung de 40 de picioare – era înfipt într-o fundaţie de pietre care se întinde pe 120 de picioare la nordul turnului, între două canale cu apă paralele. Pietrele erau dispuse în poziţie perfect plană, paralel cu suprafaţa apei. Chinezii măsurau umbra soarelui la prânz, aruncată de gnomon pe pietre. La echinox, la ecuator, soarele răsare fix la est şi apune fix la vest. La miezul zilei, el se găseşte direct deasupra observatorului şi nu aruncă nici o umbră. Cele mai lungi umbre sunt aruncate la răsăritul şi la apusul soarelui, iar lungimea umbrelor între aceste puncte determină ora exactă la respectiva locaţie.

Încă din anul 721 d.Hr., chinezii pricepuseră că lungimea umbrei solare variază nu numai în funcţie de ora zilei, ci şi după ziua din an şi după latitudinea punctelor de observare. Folosind un gnomon mai mic, standard, de 8 picioare, ei făceau măsurători simultane ale lungimii umbrelor în timpul solstiţiilor de vară şi de iarnă în diferite locaţii de la latitudinea actualului oraş Hue din Vietnam până direct spre nord, la Beijing. Ei au calculat că lungimea umbrei variază cu doar un pic peste 3,56 ţoli pentru fiecare 400 mile de latitudine, permiţându-le să efectueze corecţii pentru poziţia lor în orice loc de pe pământ într-o zi anume.

În orice caz, lungimea umbrei variază şi de la o zi la alta pe parcursul anului. Într-o măsurătoare remarcabilă, ei au calculat că lungimea umbrei era de 12,3695 picioare la solstiţiul de vară şi de 76,7400 picioare la solstiţiul de iarnă. Prin extrapolare de la cele două experimente descrise mai sus, chinezii au fost capabili să realizeze corecţii pentru fiecare zi a anului, ca şi pentru diferite latitudini de pe suprafaţa globului pământesc. În plus, cu ajutorul lungimii umbrei de la prânz, ei puteau stabili ce zi a anului era. La acea vreme, singurul mijloc pe care-l cunoşteau europenii pentru măsurarea timpului erau clepsidrele, care nu le

puteau oferi nici data, nici altceva decât o estimare aproximativă a orei într-o zi oarecare.

Mai era necesară o a treia ajustare pentru a opera corecţia pentru mişcarea neregulată a pământului în jurul soarelui, cauzată de excentricitatea orbitei terestre şi de diferenţa dintre ecuator şi ecliptică (marele cerc al sferei cereşti, reprezentând traseul aparent al soarelui pe cer pe parcursul unui an). Aceasta provoacă diferenţe între timpul absolut şi timpul aparent obţinut de la soare, care ajunge la o diferenţă pozitivă maximă de 14 minute 30 secunde în februarie şi o diferenţă maximă negativă de 16 minute 30 secunde în noiembrie. Chinezii au determinat-o cu o asemenea precizie, încât „observaţiile făcute din 1277 până în 1280 sunt valoroase pentru marea lor precizie şi probează, în mod incontestabil, diminuarea oblicităţii eclipticei şi excentricitatea orbitei terestre între momentul de atunci şi cel de acum".[8] Pe limba cetăţeanului obişnuit, orbita pământului în jurul soarelui s-a schimbat în ultimele şapte secole.

Chinezii au construit replici ale turnului Zhou Gong, mai întâi la Nanjing şi apoi la Beijing, după ce capitala a fost mutată acolo. Flotele căutătoare de comori ale lui Zheng He au continuat să construiască observatoare similare în toată lumea. Fiecare dintre ele era echipat cu instrumente pentru amplificarea umbrei soarelui şi măsurarea lungimii ei, pentru recunoaşterea stelelor de pe cer, stabilind poziţia exactă a soarelui şi a lunii la eclipse, şi observând steaua polară.[9] Turnul de piatră de pe Rhode Island (vezi capitolul 13) s-ar putea dovedi a fi un astfel de exemplu. Fiecare platformă de observaţie avea astfel tot ce era necesar pentru a măsura latitudinea şi longitudinea.

Chinezii ştiau de multă vreme că, fusul de gnomon era mai înalt şi umbra pe care o aruncă acesta era mai lungă, cu atât mai exactă este măsurarea timpului. Totuşi, cu cât se lungea mai mult, cu atât umbra devenea mai slabă şi mai atenuată. La începuturile epocii Ming, chinezii au conceput o „cameră obscură", prin decuparea unei mici deschideri în acoperişul camerei de observare. Aceasta a avut ca rezultat o umbră mai contrastantă, care era intensificată printr-un fel de lupă. Umbra cea

lungă putea fi măsurată atunci cu o precizie de până la o sutime dintr-un ţol.

Precizia extraordinară a acestor măsurători ale timpului făcute de chinezi este ilustrată de calculele făcute de ei pentru lunaţie – intervalul dintre o lună nouă şi alta – pe care ei au estimat-o la 29,530591 zile.[10] Această cifră ar produce o eroare de mai puţin de o secundă pe lună. Utilizând aceste metode, măsurările timpului nu puteau fi făcute decât atunci când soarele era deasupra orizontului. Măsurătorile după căderea întunericului se făceau cu ajutorul clepsidrelor (ceasuri cu apă), care erau calibrate la lumina zilei faţă de un gnomon.[11] Cu folosirea de gnomoane şi clepsidre, chinezii au fost în stare să determine trecerea timpului, zi cu zi, minut cu minut şi secundă cu secundă, atât ziua, cât şi noaptea. Aşadar, puteau să prevadă şi să se folosească de eclipsele totale de lună, care au loc undeva pe glob la şase luni odată.

Eclipsele de soare şi de lună se întâmplă atunci când soarele, luna şi pământul se aşază într-o singură linie şi când orbita lunii în jurul pământului este în acelaşi plan ca şi orbita pământului în jurul soarelui. Într-o eclipsă de soare, umbra lunii acoperă soarele deasupra unei mici părţi a pământului şi se face întuneric pentru o perioadă foarte scurtă. Pata de întuneric, umbra, călătoreşte de-a curmezişul pământului, în timp ce luna se roteşte în jurul pământului şi pământul însuşi se roteşte şi el. Observatorii din locaţii diferite văd eclipsa de soare la ore diferite. La eclipsa lunară, pământul este cel situat între soare şi lună şi, deoarece pământul este cu mult mai mare decât luna, umbra lui o întunecă pe aceasta. Marea diferenţă pentru observările astronomice este că evenimentul poate fi văzut simultan de observatori de pe jumătate din suprafaţa globului pământesc, în timp ce, la o eclipsă de soare, evenimentul se petrece de fiecare dată doar deasupra unei porţiuni foarte mici a pământului. Priceperea de a stabili cu precizie absolută momentul unei eclipse de lună, ca şi faptul că acelaşi eveniment putea fi văzut simultan din diferite puncte ale pământului reprezentau dovezi pentru paşii decisivi făcuţi de chinezi în încercările de a descoperi metode de calculare a longitudinii.

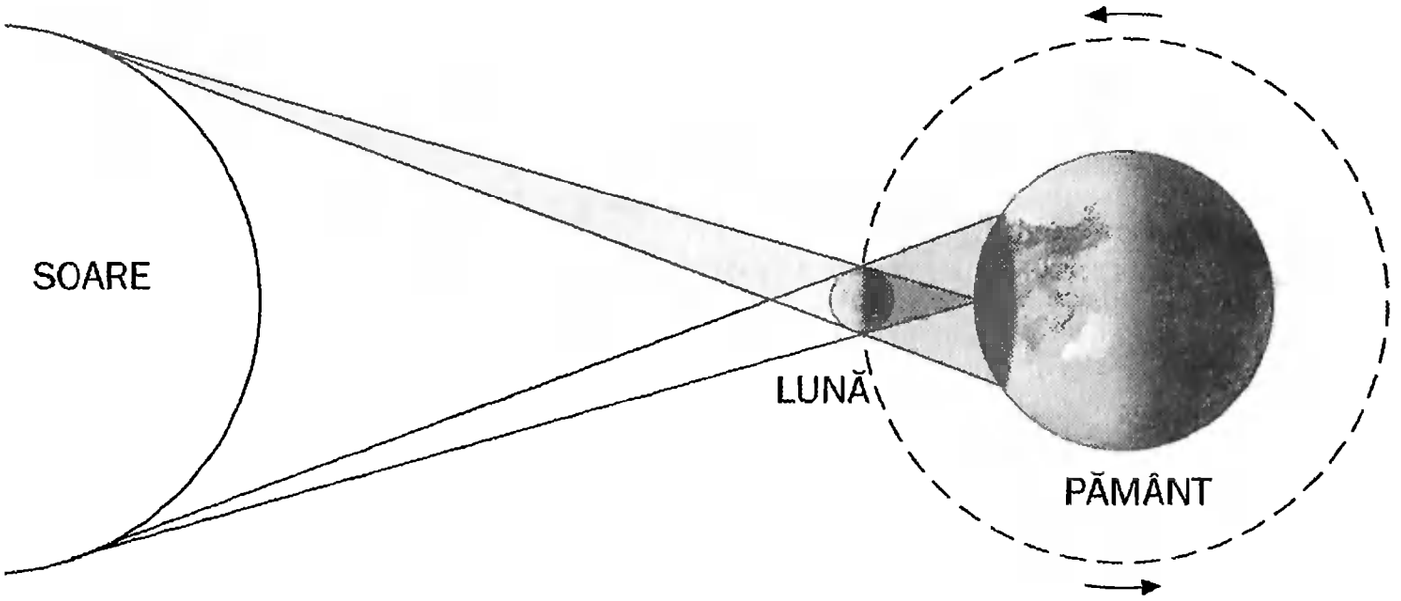

Eclipsă de soare

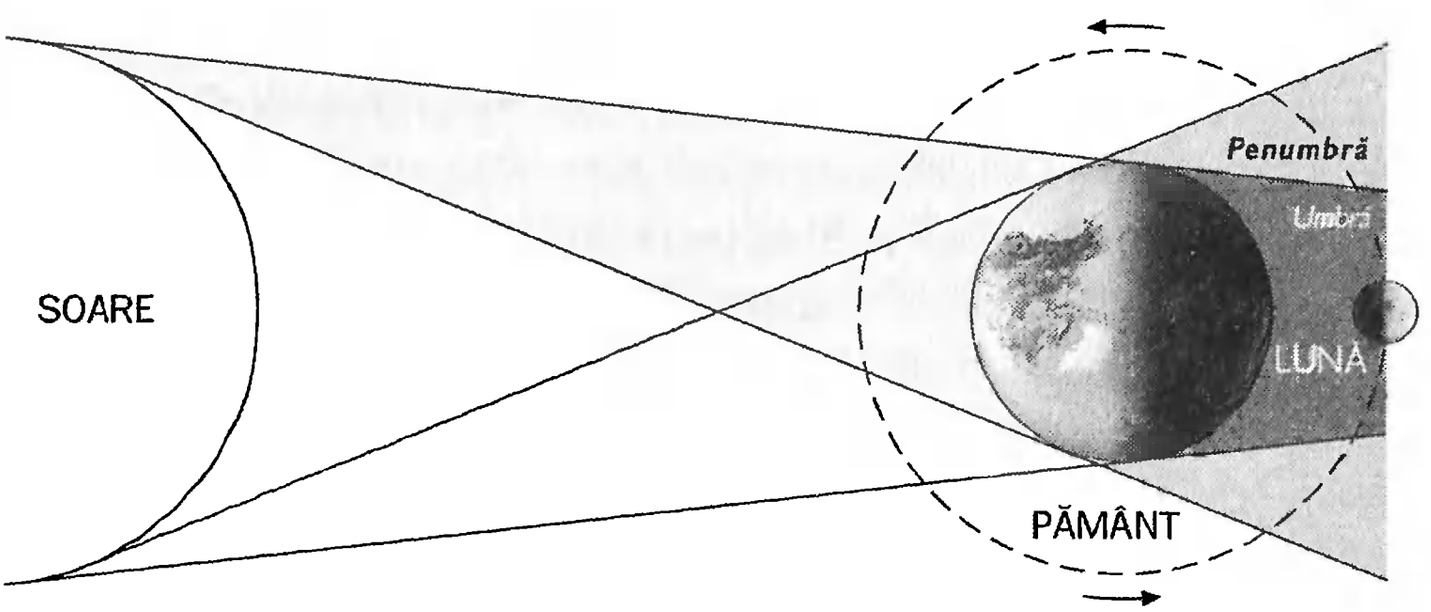

Eclipsă de lună

Cheia pentru folosirea unei eclipse de lună pentru a determina longitudinea constă, în primul rând, în aceea că evenimentul este văzut simultan pe jumătate din suprafaţa globului pământesc şi, în al doilea rând, în faptul că, pe când eclipsa este în curs de desfăşurare, rotaţia pământului face ca stelele să pară că se deplasează pe cer. În timpul unei eclipse pot fi distinse patru evenimente diferite: U1 – contactul iniţial, atunci când luna intră în umbra întunecată; U2 – al doilea contact, atunci când luna tocmai a pătruns complet în umbră şi este total acoperită; U3 – al treilea contact, când luna abia începe să reapară; şi U4 – al patrulea contact, atunci când luna tocmai a reapărut complet. Chinezii se concentrau asupra fazei U3, pe care au folosit-o ca bază pentru calculele lor.

După ce au debarcat într-un teritoriu necunoscut, navigatorii şi astronomii chinezi au fost instruiţi, probabil, să observe eclipsa de lună, să aştepte până în clipa în care avea să aibă loc cel de-al treilea eveniment (U3), apoi să determine care stea traversează tocmai atunci meridianul local de pe cerul nopţii. Meridianul local era linia longitudinală imaginară, pornind de la orizont direct spre nord faţă de observator, trecând pe deasupra capului său şi terminându-se la orizont, la sud faţă de poziţia lui. Steaua cunoscută care traversa acea linie, la momentul celui de-al treilea eveniment al eclipsei, era observaţia (desoperirea) cheie pentru observator în noul teritoriu, dar şi pentru cei de acasă, de la Beijing.

Atunci când astronomul se reîntorcea din călătoria pe care o făcuse, el compara datele pe care le notase cu colegii săi de la Beijing. Folosindu-se de dispozitivul lor de măsurare a timpului, calibrat pe bază de gnomon, ei stabileau intervalul dintre tranzitul stelei observate în teritoriul nou, la momentul eclipsei, şi cel al stelei văzute de astronomi la Beijing, la acelaşi moment. Pământul se roteşte cu 360° în 24 de ore. Dacă timpul scurs între cele două treceri ale stelei a fost de şase ore, un sfert din timpul care îi trebuie globului terestru să se rotească, atunci diferenţa de longitudine dintre Beijing şi noul teritoriu va fi de un sfert din longitudinea totală de pe circumferinţa pământului - 90, un sfert din 360. Erorile puteau fi diminuate prin calcularea tim-

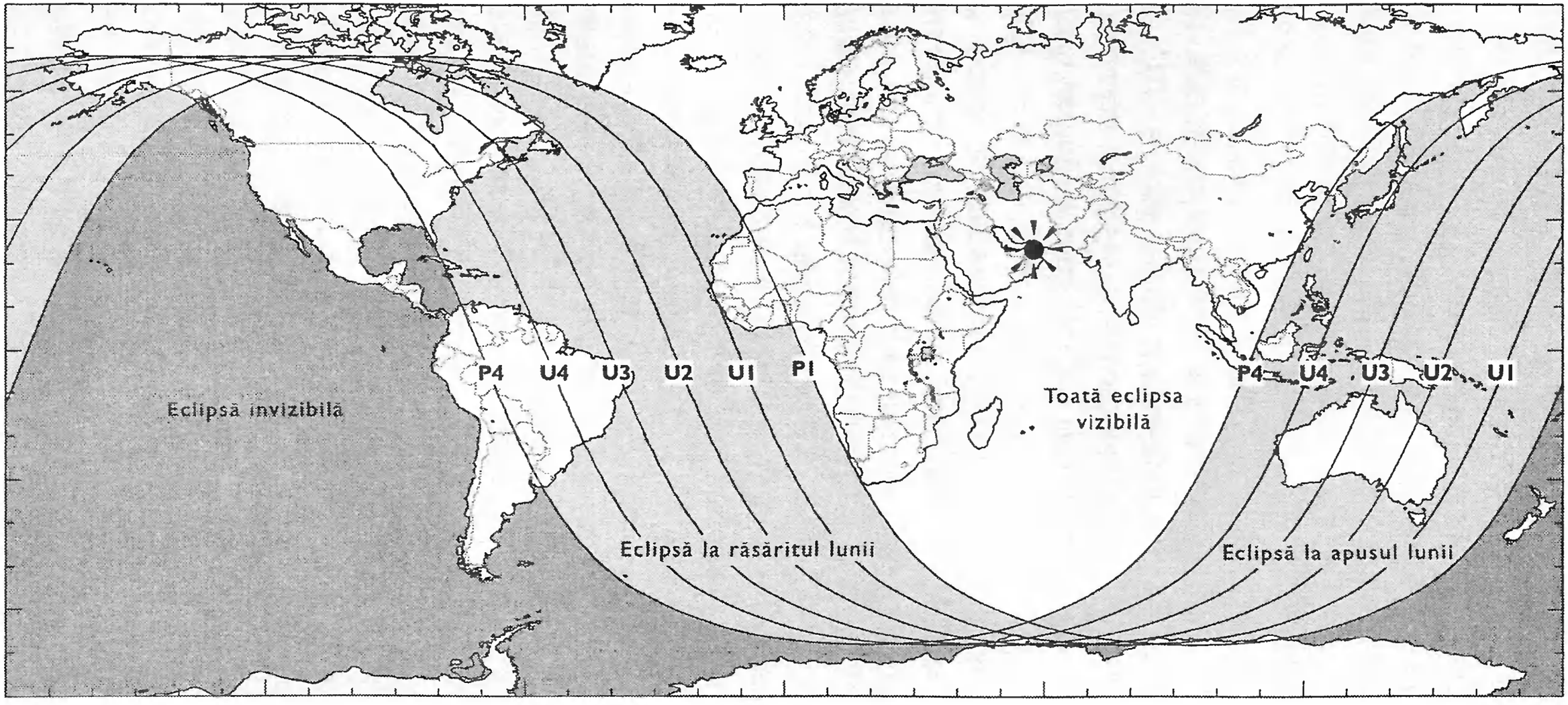

Desfăşurarea unei eclipse de lună în evoluţie,
de-a latul suprafeţei globului terestru

pului pentru fiecare dintre cele patru etape ale eclipsei, U1, U2, U3 şi U4, după care se făcea media rezultatelor. Prin observarea aceluiaşi eveniment la diferite locaţii de pe suprafaţa globului terestru şi stabilind ora exactă la care avea loc respectivul eveniment, aşa cum putea fi el observat din locaţii separate, ei aveau posibilitatea de a calcula apoi diferenţa de longitudine.

Profesorul John Oliver, profesor de astronomie la Universitatea din Florida, a vrut să testeze această teorie, prin observaţii asupra eclipsei de lună din 16 şi 17 iulie 2000. El a organizat echipe de observatori, pe care le-a instalat de-a latul Pacificului, de la Tahiti până la Malacca, lângă Singapore, alegând aceleaşi amplasamente ca şi platformele de observaţii ale chinezilor (Anexa 4). Erorile medii de longitudine produse prin această metodă au fost minimale: 1,1° în Tahiti, 0,1° în Noua Zeelandă, 0,1° la Melbourne şi 0° la Singapore. Acest rezultat are implicaţii surprinzătoare. În experimentele profesorului Oliver exista o eroare longitudinală de şase mile între Singapore şi Noua Zeelandă, dar nici una între Noua Zeelandă şi Australia. Una peste alta, longitudinea a fost calculată de-a curmezişul unei treimi a suprafeţei lumii, pe o distanţă de vreo 8.000 de mile, cu o eroare maximă, în indiferent care punct, de numai 66 de mile. Iar observatorii profesorului Oliver erau nişte amatori; cu ceva mai mult antrenament şi mai multă experienţă, erorile ar fi putut fi reduse şi mai mult. Folosind platformele lor de observare la aceleaşi amplasamente, chinezii ar fi determinat longitudinea la fel de exact ca şi echipa profesorului Oliver, ba poate chiar mai exact. Genialitatea acestei metode constă în aceea că, spre deosebire de calculele pentru determinarea latitudinii, nu este nevoie nici de sextant, nici de ceas.

Dacă stabiliseră cu exactitate longitudinea la care se găseşte Malacca, în apropiere de Singapore, de exemplu, flotele chinezeşti puteau să folosească apoi malacca drept bază pentru repetarea operaţiunii, folosind platformele şi fusele-gnomon de la celelalte baze ale lor din întreaga zonă a Oceanului Indian: Semudera (Sumatra), insulele Andaman, Capul Dondra (Sri Lanka), Cochin şi Calicut pe coasta Malabar a Indiei, Malindi şi Zanzibar din Africa Răsăriteană, ca şi arhipelagurile Seychelles şi Maldive, care apar

toate pe *Wu Pei Chi*. Dacă se desfăşurase o flotă suficient de mare, nu există motive ca să nu poată fi stabilite la o singură eclipsă de lună longitudinile pe întreaga zonă a Oceanului Indian. Se poate ca la diferitele amplasamente să fi fost trimişi oameni pregătiţi să noteze citirile asupra eclipsei lunare, toate într-o singură noapte. După aceea, ei puteau să se întoarcă la bază pentru a compara măsurătorile.

Putem să ne imaginăm navele marii flote răspândindu-se de-a lungul şi de-a latul Oceanului Indian pentru a-şi face măsurătorile, cu căpitanii lor eunuci, îngrijoraţi să nu rateze sosirea la timp, cu marinarii interesaţi, desigur, mult mai mult să le întâlnească pe femeile de prin partea locului, renumite pentru frumuseţea şi apetitul lor sexual. Ele îi întâmpinau pe navigatori cu braţele deschise, după cum nota Marco Polo: „Au cu toţii pielea neagră şi umblă complet dezbrăcaţi, atât bărbaţii, cât şi femeile, cu excepţia unor fâşii de pânză colorată, pe care şi-o înfăşoară în jurul şalelor: ei nu consideră nici o formă de desfrâu sau plăcere senzuală drept păcat. Obiceiurile lor de căsătorie sunt astfel încât un bărbat se poate căsători cu verişoara lui primară sau cu văduva tatălui ori a fratelui său. Iar aceste obiceiuri predomină pe tot teritoriul Indiilor." [12] Totuşi, mateloţii erau obligaţi să-şi amâne satisfacerea plăcerilor până după încheierea treburilor cu care venise flota şi după măsurarea timpului pentru eclipsa de lună. Rezultatele acestei experienţe a chinezilor este evidentă în harta Cantino din 1502, în care coasta Africii Răsăritene este ilustrată cu atâta exactitate, încât pare ca şi cum ar fi fost trasată cu ajutorul navigaţiei prin satelit. Cine altcineva decât chinezii ar fi putut desena această hartă uluitoare, cu două secole înainte ca europenii să aibă ceasuri şi cu patru secole înainte ca aceştia să ştie să deosebească Polul Sud de polul magnetic? Există chiar cea mai vagă, cea mai îndepărtată posibilitate să fi existat o călătorie anterioară, încă necunoscută, a portughezilor?

Portughezii nu aveau nici o metodă precisă se calculare a longitudinii; în 1541, la 39 de ani după ce fusese desenată harta Cantino, o încercare portugheză de a determina longitudinea la care se găsea Mexico City, prin măsurătorile asupra unei eclipse solare, a plasat acest loc la cca 1500 de mile prea departe spre vest. În

schimb, Cantino conţinea longitudini corecte, cu o abatere de până la 30 de mile de-a lungul a mii de mile de linie a ţărmului. Motivul era că portughezii foloseau eclipsele de soare, în timp ce chinezii foloseau eclipsele de lună. Portughezii nu aveau suficiente nave pentru a determina longitudinea cu ajutorul trigonometriei.

Trei expediţii în Oceanul Indian se întorseseră în Portugalia înainte să fi fost întocmită harta Cantino. Vasco da Gama vizitase Sofala, Kilwa şi Mombassa în 1498-1499. La Malindi, el a luat un pilot arab care l-a dirijat direct spre Calicut, aşadar el nu se poate să fi trasat harta coastei la nord de Malindi. Cea de-a doua expediţie a lui Pedro Álvares Cabral a pornit în 1499 şi s-a întors în iunie 1501. La începutul călătoriei, flota lui a fost lovită de o furtună îngrozitoare, care l-a făcut să piardă patru nave. Una, comandată de Diego Dias, a navigat de-a lungul coastei de est a Madagascarului, iar de acolo, la Mogadishu. Nava lui a suferit avarii grave şi a pierdut un număr mare de oameni. În drumul său spre casă, Dias a ieşit departe în larg, iar singura parte a coastei de est a Africii pe care ar fi putut s-o cartografieze este cea dintre Mogadishu şi Berbera. Flota sfărâmată a lui Cabral s-a târât de la Sofala la Kilwa, apoi la Malindi.

Prin urmare, nici una dintre cele trei flote care se reîntorseseră la Lisabona – înainte ca harta Cantino să fi fost desenată – nu petrecuse suficient de mult timp pe coasta Africii Răsăritene pentru a face o ridicare cartografică atât de precisă şi nici una nu ar fi putut cartografia întreaga coastă. Mai mult, harta Cantino acoperă aproximativ nouă milioane de mile pătrate de ocean. Ar fi fost nevoie de 40 de vase pe timp de cel puţin doi ani pentru a efectua o ridicare topografică atât de vastă, o întreprindere care depăşea cu mult resursele Portugaliei de la vremea aceea. Într-adevăr, portughezii au avut nevoie de şase ani pentru a face ridicările cartografice pentru coasta de vest a Africii. Să ne închipuim că doar câteva caravele zdruncinate au putut realiza acelaşi lucru pe coasta de est, făcând simultan şi cartografierea unei suprafeţe de nouă milioane de mile pătrate din ocean şi a şase arhipelaguri de insule, în cele doar câteva luni cât s-au găsit în Oceanul Indian, înainte de anul 1502. Este la fel de realist ca şi cum ne-am aştepta din partea unui singur cartograf să

traseze harta unui continent, având ca singure mijloace o riglă gradată şi o căruţă trasă de un cal.

Odată ce i-am eliminat din calcul pe portughezi, m-am întrebat dacă n-ar fi fost posibil ca arabii să fi fost cartografii iniţiali. Am întreprins o cercetare exhaustivă a superbei colecţii adunate de Prinţul Zoussuf Kemal, bogatul şi pasionatul colecţionar de hărţi, ale căror copii se găsesc în Biblioteca Hărţilor de la British Library, dar în toată acea colecţie monumentală nu am găsit nici o hartă arabă detaliată a coastei de est a Africii. Cele mai bune hărţi arabe din Evul Mediu, cum ar fi cele ale lui Al Idrisi, nu suportă comparaţie cu detaliile şi exactitatea hărţii Cantino din 1502.

Amiralul Yang Qing a călătorit mult mai puţin departe decât ceilalţi amirali chinezi, şi totuşi, sarcina care-i fusese încredinţată era la fel de esenţială şi pretenţioasă ca şi cele ale lui Hong Bao, Zhou Man şi Zhou Wen, iar succesul lui echivalează realizările excepţionale ale acestora, pentru că, până la sfârşitul voiajului, oamenii lui reuşiseră să perfecteze o metodă de determinare a longitudinii cu peste trei secole înainte ca John Harrison să inventeze cronometrul.

Deşi lumea occidentală păstrează tăcerea asupra originii acestor extraordinare hărţi ale lumii, care sunt corecte atât pentru latitudini, cât şi pentru longitudini, inscripţia de pe piatra înălţată de Zheng He în amintirea călătoriilor sale ne arată al cui este meritul: „Iar acum, ca urmare a călătoriilor, pot fi calculate distanţele şi rutele între ţări îndepărtate." Era încă o realizare copleşitoare a flotelor chinezeşti, o realizare care ar fi trebuit să ardă ca alumina unui far în analele istoriei mondiale. În schimb, ea avea să fie reprimată şi uitată, împreună cu descoperirea Americilor, a Australiei, a Antarcticii şi a Arcticii; europenii vor fi cei care-şi arogă laurii care ar fi trebuit să le aparţină marilor amirali chinezi şi flotelor comandate de ei. Valul de explorări şi colonizări europene vor fi conduse de portughezi. Ei au beneficiat mai mult decât oricare altă naţiune de cunoştinţele, greu dobândite de chinezi, despre oceane şi noile pământuri care se aflau dincolo de ele.

VII

PORTUGALIA MOŞTENEŞTE COROANA

16

LA

CAPĂTUL LUMII

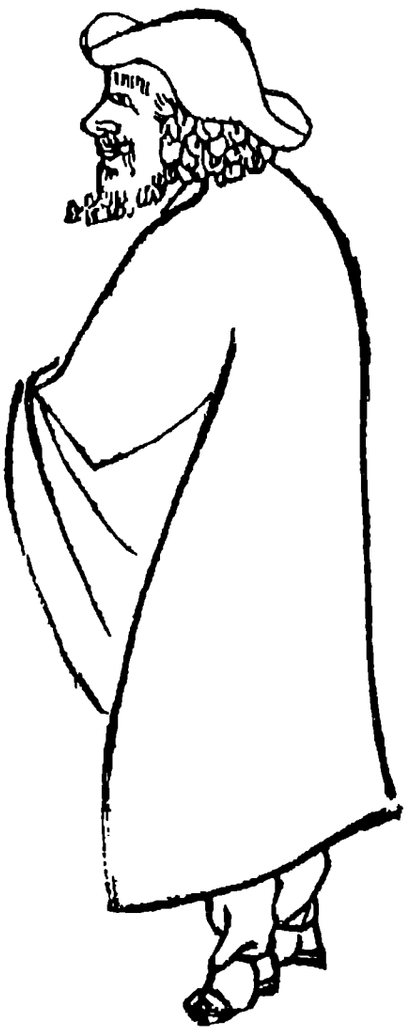

În iunie 1421, în acelaşi timp când flota chinezească depăşea Capul Bunei Speranţe pentru a se îndrepta spre nord, spre Insulele Capului Verde, undeva departe, în mijlocul Atlanticului, o micuţă caravelă – corabie micuţă, cu pânze, portugheză – aruncase ancora într-un golf înconjurat de păduri al insulei nelocuite Madeira. Începuse, în modul cel mai discret cu putinţă, marele val al expansiunii şi colonizării europene, care avea să se întindă pe tot globul pământesc şi care, la bine şi la rău, avea să schimbe viaţa şi destinul a miliarde de oameni. Acest prim pas şovăitor a fost făcut de portughezi din proprie iniţiativă dar, în alţi trei ani, în Portugalia începeau să pătrundă cu încetul ştiri despre marile descoperiri chinezeşti, ca şi hărţi care ilustrau acele teritorii şi mări de la capătul lumii. Ei nu aveau să mai navigheze în necunoscut.

În acea zi de iunie 1421, exploratorul portughez João Gonçalves Zarco şi familia sa au avut probabil senzaţia că ajunseseră în Paradis. Un adevărat caleidoscop de peşti – peşti-spadă negri, toni albaştri, macrouri cu dungi argintii, plătici roşii şi chefali cenuşii – dădeau roată caravelei iar singurii concurenţi ai lui Zarco la această abundenţă a naturii erau leii de mare. Şuvoaie de ape argintii se prăbuşeau într-o mică lagună, bogată în languste şi melci. Aerul era încărcat cu aroma dulce a iasomiei şi răsuna de cântecul păsărilor care nu învăţaseră niciodată să se teamă de om. Dincolo de tufele viu colorate de orhidee, azalee, begonii şi jacaranda, care tiveau ţărmul din Madeira, se întindeau mile după mile de câmpuri de anason, presărate cu buchete de fructul pasiunii.[1]

Aceleaşi râuri, Ribeira de Santa Luzia şi Riberira de São João, se prăvălesc şi acum în Atlantic, dar în locul luxuriantelor câmpuri de anason verde se întind acum străzile liniştite ale capitalei Madeirei, Funchal. Statuia fondatorului ei domină Avenida Zarco. Capela Santa Catarina, ridicată de soţia lui Zarco, se înalţă pe o altă stradă numită după el, iar lângă ea se găseşte statuia prinţului Henry Navigatorul, omul care făcuse posibilă expediţia.

Colonizarea insulei Madeira, începută în acea zi de iunie a anului 1421, a fost un moment de răscruce în istoria explorărilor

europene. Zarco, un cavaler în slujba prinţului Henry, a descoperit insula accidental. În decembrie 1418, Zarco şi Tristão Vaz Teixeira („Vaz"), un alt cavaler portughez care îl slujise cu loialitate pe prinţul Henry, primise, de asemenea, ordinul de a explora coasta Africii până în Guineea, la 2000 de mile la sud de Portugalia, dar nava lui a fost împinsă de vânturi şi abătută de la ruta ei, fiind purtată în vânt până la Porto Santo, o insulă la 60 km nord-est de Madeira[2], care, pe atunci, era populată de pescăruşi şi *câmara de lobos* (lei de mare) zgomotoşi. Într-o seară, la apusul soarelui, pe când era pe insulă, Zarco a întrezărit o mică pată la orizont, în direcţia în care apunea soarele. Au pornit pe mare la o săptămână după aceea şi au luat oficial în stăpânire pământul cel nou în numele Regelui Portugaliei, al Prinţului Henry şi al Ordinului lui Cristos, botezând insula muntoasă, acoperită cu păduri dese, „Ilha da Madeira", Insula de Lemn. Ei s-au întors aproape imediat în Portugalia, unde Zarco, Vaz şi însoţitorii lor au fost primiţi cu ovaţii. Zarco a fost înnobilat şi i s-a conferit titlul de Conte de Câmara de Lobos.

Prinţul Henry a susţinut cu căldură planul lui Zarco de a coloniza aceste insule şi a mai finanţat încă două expediţii, dotându-l pe Zarco cu nave şi provizii. Insula avea să fie împărţită în două, jumătatea de nord avându-l drept guvernator pe Vaz, iar cea de sud, pe Zarco. Un alt tovarăş de echipaj al lui Zarco, Bartolomeu Perestrello, a fost trimis să înfiinţeze o colonie pe insula învecinată Porto Santo. A fost o alegere sub auspicii nefaste. Copiii lui Pestrello aveau drept animal de companie o femelă de iepuraş. Aceasta a fătat un cuib de pui în timpul voiajului spre Porto Santo, iar atunci când coloniştii s-au stabilit pe insulă, iepurii s-au înmulţit atât de repede, în lipsa din natură a unor animale de pradă care să le controleze numărul, încât curând insula a fost transformată în pustiu.

În schimb, colonizarea insulei Madeira a fost un succes enorm şi a demonstrat în mod strălucit beneficiile explorărilor de peste ocean. Prinţul Henry a sprijinit pionieratul în cultivarea viţei-de-vie şi a trestiei de zahăr din Creta, care au înflorit în climatul cald şi umed. Renumitele vinuri de Madeira, produse din

struguri, erau exportate pe întreg teritoriul Europei, iar producţia de trestie de zahăr a demonstrat profituri la fel de spectaculoase. Întreprinzătorii se îngrămădeau la curtea prinţului Henry pentru a lua parte la viitoarele bonanza, iar exploratorii portughezi şi-au ridicat pânzele spre voiajuri şi mai aventuroase, ca o avangardă a unei expansiuni care avea să ducă la dominaţia mondială a naţiunilor europene pentru încă 500 de ani.

Henry era al treilea fiu al regelui Ioan I al Portugaliei şi al soţiei acestuia, regina Philippa, fiica lui John of Gaunt al Angliei. Cu ajutorul englezilor, Ioan condusese în 1383 o revoltă şi înlocuise vechea nobilime portugheză cu o artistocraţie proaspăt debarcată, Casa de Avis, loială numai lui însuşi. Ioan s-a dovedit un rege precaut şi pragmatic, care a negociat un tratat defensiv cu Anglia şi care a exploatat această înţelegere pentru a încheia un armistiţiu dificil cu Castilia. Tratatul existent între regatele spaniole separate de Castilia şi de Aragon a lăsat întreaga peninsulă în stare de pace. Politica externă a lui Ioan a fost la fel de prudentă, iar el a fost deosebit de precaut ca să nu deranjeze Castilia amestecându-se în sfera de influenţă a acesteia în străinătate.

A fost o epocă de încredere creştină masivă în întreaga peninsulă. După şase secole, maurii fuseseră izgoniţi în sfârşit din Algarve, ultima lor fortăreaţă din Portugalia. Regele Sancho I al Portugaliei invadase Algarve în 1189, iar până în 1249 întreaga regiune, care fusese odată provincia cea mai vestică a măreţului califat arab al Cordobei, ajunsese în mâinile regelui, permiţând mutarea capitalei la sud, de la Coimbra la Lisabona. Odată ce se încheiase *Reconquista*, oştenii Portugaliei, la fel ca omologii lor din Aragon, nu mai aveau încotro merge decât peste ocean.

Ioan şi Philippa erau creştini pioşi, dar curtea lor era una dintre cele mai iluminate din Europa, un centru al oamenilor eruditi şi capabili, indiferent de religie. China rămânea cu ani buni înaintea Europei în ceea ce priveşte ştiinţa, tehnologia şi, discutabil, cultura, dar Portugalia secolului al XV-lea începea să înflorească şi avea să se dezvolte repede, devenind principalul centru european pentru călătorii de descoperire şi explorare. Era o perioadă de schimbări

rapide, iar părinţii lui au avut grijă ca tânărul prinţ Henry să primească o educaţie potrivită. În 1415, când tocmai ieşise din anii adolescenţei, i s-a încredinţat comanda atacului portughez asupra Ceutei, un port arab important pe coasta de nord a Africii, care domina strâmtoarea Gibraltar. Planurile erau foarte înaintate, atunci când regina Philippa a căzut grav bolnavă. Pe patul de moarte ea i-a dat lui Henry o spadă, cu cuvintele: „Îţi dau ţie, Henry, această ... spadă. Este la fel de puternică precum eşti tu. Ţie ţi-i încredinţez pe toţi lorzii, cavalerii, curtenii şi pe cei de sânge nobil.“ [3] Ea a mai insistat şi ca Henry să continue atacul asupra Ceutei, decât să rămână la căpătâiul ei.

În secolele trecute, maurii lansaseră trei invazii ale Spaniei, folosind soldaţi aduşi din Senegal în Arabia, iar conducătorii islamici încă mai stăpâneau un imperiu vast. Chiar şi pentru cineva atât de îndrăzneţ şi hotărât ca Henry, un atac în inima teritoriului islamic era o acţiune cu riscuri colosale, prima invazie europeană în Africa de la cea a împăratului Iustinian, cu 800 de ani mai devreme. Armata lui Henry era adunată de peste tot din Europa, forţele creştine reunindu-se sub flamura unui nou prinţ cruciat. Atacul asupra Ceutei a fost precedat de toate şiretlicurile cu putinţă pentru mascarea planului adevărat; Portugalia chiar i-a declarat război Olandei, ca mijloc prin care să distragă atenţia şi să-i inducă în eroare pe mauri. Atunci când a început asaltul asupra Ceutei, Henry şi-a dirijat forţele cu atâta măiestrie, încât bătălia s-a terminat foarte repede.

Capturarea Ceutei a fost prima victorie europeană asupra maurilor pe propriile lor teritorii, un eveniment de mare importanţă morală şi psihologică. Un mesager călare a fost trimis în mare grabă cu ştirea despre victorie la Împăratul Sigismund al Sfîntului Imperiu Roman şi la casele regale ale Europei. Succesul lui Henry i-a adus invitaţii să preia tot felul de posturi de comandă – de la Papă să se aşeze în fruntea armiilor papale, şi de la Henry V al Angliei să conducă o cruciadă împotriva necredincioşilor – dar el a refuzat toate ofertele, preferând să acţioneze ca reprezentant al tatălui său la Ceuta, de unde a pornit să construiască un imperiu portughez, bazat pe bogăţia comerţului cu aur, care provenea din cucerirea cetăţii.

Lumea mediteraneeană cerea cu disperare aur; caravanele de cămile ale arabilor străbăteau cu greu Sahara de la Mali prin Marrakesh, Fez şi Meknes – oraşe superbe, deosebit de prospere (deosebit de) – până la Ceuta. Cucerirea Ceutei îi asigurase armatei lui Henry un port ferit pe pământ african, ca şi posibilitatea de a intercepta transporturile de lingouri şi de a da lovituri împotriva bogăţiilor legendarelor oraşe marocane, privându-i cu această ocazie pe arabi de banii cu care le ungeau roţile negoţului. Henry avea în stăpânire robinetul către una dintre principalele surse de bogăţie ale Islamului.

Arabii îmbogăţiseră Portugalia şi Spania într-o mulţime de feluri, şi se pricepeau foarte bine să exploateze şansele de comerţ oferite de imperiul lor întins. Au adus ingineri sirieni pentru a iriga zona Algarve din Portugalia şi să amelioreze cultura orezului, şi au dezvoltat terenurile de cultură a cerealelor din Alentejo, unde au introdus şi bumbacul şi trestia de zahăr. La Bera şi Játiva erau ţesute covoare „persane", tot la Játiva fuseseră copiate metode chinezeşti de fabricare a hârtiei, iar la Cordoba se produceau piele „marocană" şi textile, acolo existând 13.000 de pielari şi ţesători. Vasele islamice duceau produsele finite din estuarul Tagus din Portugalia la Cairo şi în Africa de Nord.

La vremea atacului asupra Ceutei, Portugalia era încă o ţară medievală, copleşită de superstiţii. Existau cărţi care descriau bogăţia incredibilă a ţinuturilor de dincolo de mări, provocările extraordinare care-i aşteptau pe exploratori, dar şi oamenii stranii şi monştrii care stăteau la pândă, gata să-i atace. Pe drumul spre India era „o mare atât de fierbinte, încât fierbe ca apa pusă pe foc, şi este cu totul verde; iar în acea mare şerpii cresc mai mari decât crocodilii, având aripi cu care zboară, şi sunt atât de veninoşi, încât oamenii fug de ei, înspăimântaţi... pentru că [şarpele] a crescut în apa clocotitoare, nici un foc nu-l poate arde... în acea mare există un vârtej atât de îngrozitor, încât oamenilor le este teamă să se aventureze".[4] India era o ţară „a animalelor care trăiesc în sălbăticie, dragoni albaştri, şerpi şi alte fiare fioroase care înghit orice pot prinde. Există o mulţime de elefanţi, toţi albi; unii sunt albaştri şi de alte culori, într-un număr impresionant; există mulţi unicorni şi

Monştri marini din Cosmografia lui Sebastian Münster, 1546

lei precum şi alte fiare hidoase."[5] În acele ţări îndepărtate, oamenii aveau capul în mijlocul pieptului, ochii îi aveau pe umeri; „Ei au două mici găuri, complet rotunde, în loc de ochi, iar gura le este şi ea plată, fără buze." Femeile ascundeau şerpi în vagin, „care îi muşcau pe soţii lor de penis."[6] Prin cucerirea Ceutei, prinţul Henry şi conaţionalii săi au avut posibilitatea de a afla realitatea. În cei patru ani petrecuţi în cetate, Henry s-a obişnuit cu soarele african orbitor, cu muşcătura nisipului din aer atunci când bate vântul dinspre deşert, cu străzile fierbinţi şi prăfuite, cu mirosul dulce de cuişoare şi cu extraordinara limpezime a nopţilor deşertului.

Ceuta era şi un port important, care atrăgea o populaţie cosmopolită, dar şi sediul unor universităţi islamice foarte bune. Arabii aveau un respect deosebit pentru erudiţie şi ei păstraseră cu grijă capodoperele Greciei şi ale Romei, inclusiv lucrările geografice ale lui Ptolemeu. Nu erau de acord cu miturile şi superstiţiile despre lumea care îi înconjura.

Ei făceau de secole comerţ de la Atlantic până la Pacific. Până în 1315, geograful arab Al Barouwi cartografiase deja Africa de Nord şi de Est de la Atlantic în Zanzibar, iar în 1327 Al Dimisqui, un alt renumit călător arab, descrisese adevărata lume a Orientului, populată de fiinţe obişnuite, care fusese atinsă prin călătorii pe mare, traversând oceane naturale. Deşi arabii nu desenaseră hărţi precise pentru Africa sau Oceanul Indian, ei cunoşteau poziţia aproximativă a Indiei, a Chinei şi a Orientului Îndepărtat încă din 1340, atunci când Hama Allah Moustawfi Qazami îşi desenase mappa mundi pe baza operei lui Ptolemeu.

În 1342, arabii descriau ruta maritimă spre India, iar în 1391 au produs o enciclopedie a Asiei, oferind descrieri detaliate ale principalelor oraşe, cetăţi şi moschei.

Probabil că pentru prinţul Henry a fost o adevărată cotitură în viaţă atunci când a aflat că arabii făceau de secole comerţ pe întreg teritoriul cunoscut al lumii. Singurul lucru pe care-l avea de făcut era să meargă pe urmele navelor arabe dhow pentru a descoperi aceleaşi ţări exotice. Avea întreaga lume la picioare, dacă ar fi fost în stare să construiască o flotă capabilă de a naviga pe ocean, iar pentru asta trebuia să se întoarcă în Portugalia. La Crăciunul din 1419 îşi alesese Sagres din sud-vestul Portugaliei drept bază permanentă. Aici, Henry Navigatorul a construit o *forteleza* (fortăreaţă) şi a fondat o capelă, un spital, dar şi şcoala de navigaţie, căreia îi şi datorează porecla, şi a schimbat cursul istoriei omenirii. Un tablou din Muzeul Maritim din Lisabona prezintă curtea lui Henry de la Sagres, populată de căpitani de vas catalani, de cartografi evrei, de astronomi arabi, de cavaleri portughezi, de militari, de croitori de vele, preoţi, marangozi, medici, mateloţi şi curteni, care cu toţii locuiau, se rugau, mâncau şi lucrau împreună.

Există anumite porţiuni ale oceanului unde marinarul îşi cunoaşte poziţia după mirosul mării. Una dintre ele este reprezentată de Marile Bancuri de pe lângă coasta din Terranova, o alta este strâmtoarea Malacca, dar cel mai puternic dintre toate este parfumul pinilor din dreptul oraşului Sagres într-o noapte caldă de vară, un miros care mie îmi readuce în minte amintiri din călătoriile spre Orient, pentru că după Sagres trebuie să schimbi cursul spre sud-est, înspre Mediterană şi ţinuturile de dincolo de ea. Chiar şi în zilele noastre, Sagres a rămas un loc pasionant. Se înalţă la vreo 200 de picioare deasupra apelor Atlanticului, pătrunzând adânc în ocean, având o vedere bună spre Capul St. Vincent, de unde vasele care trec nu se văd decât ca o pată ştearsă, depărtată, la orizont. La poale, talazuri lungi care se rostogolesc şi se sparg de stânci, vuietul lor înfundat formând un fundal permanent pentru strigătele fantomatice ale pescăruşilor. Iarna şi primăvara, promontoriul este biciuit de

ploaie; de multe alte ori este învăluit în perdeaua de stropi şi ceaţă marină. Vegetaţia luxuriantă de pe uscat face loc pentru tufişuri agăţate de stânci; aici nu cresc nici flori, nici copaci. Intrarea este păzită de un zid uriaş cenuşiu, ale cărui pietre sunt cioplite din stâncile falezei, iar printr-o poartă neagră de stejar poţi arunca o privire asupra unui şir de case austere şi asupra capelei modeste închinată Sfintei Caterina.

Pentru portughezi, Sagres era capătul lumii, „acolo unde se termină uscatul şi începe marea".[7] La o examinare mai atentă, putem observa că promontoriul a fost o alegere inspirată pentru baza prinţului. În fiecare iarnă şi primăvară, vântul predominant de nord-vest soarbe cantităţi impresionante de apă din Atlantic şi le prăvale peste munţii din Sierra Monchique; în ciuda căldurii toride a verii – este mai la sud decât cea mai mare parte a teritoriului Spaniei – zona are un caracter sub-tropical. O plimbare călare de o zi îl duce pe călăreţ la poalele dealurilor, unde pădurile luxuriante şi înverzite sunt presărate cu plute şi stejari, iar căldura şi umezeala sunt prielnice unei faune bogate de migdali albi, oleandri, hibiscus, crini şi muşcate. Crânguri de portocali şi lămâi, încărcaţi de fructe, cresc în mijlocul pădurilor întunecate de pin. La umbra curmalilor sunt plantaţii de varză, iar viţa de vie este cultivată pe spaliere printre tufe de cătină. Marginea platoului continental este la o depărtare de numai câteva mile de ţărmul promontoriului Sagres, unde oceanul se prăbuşeşte în adânc la 2000 de stânjeni, adică o adâncime de peste două mile. Apele mării foiesc de peşte ; peste o sută de specii au fost descoperite în jurul Capului St. Vincent. Flotele de bărci mici aduc la mal o pradă bogată de cod, anşoa şi sardine, care sunt apoi puse la uscat şi sărat. Stâncile falezei oferă adăpost, micile golfuri asigură locuri sigure de ancorat împortiva furtunilor dinspre nord.

Aici, în partea de sud-vest din Algarve, Henry Navigatorul avea acces la tot ce-i era necesar pentru a construi, a echipa şi a aproviziona flota – cantităţi nelimitate de lemn moale de brad pentru scheletul navelor, pin răşinos pentru podirea punţilor, stejar pentru cârmă şi chilă, cauciuc pentru călăfătuit, lână şi piei pentru a îmbrăca echipajul, bambus şi trestie pentru paturi şi

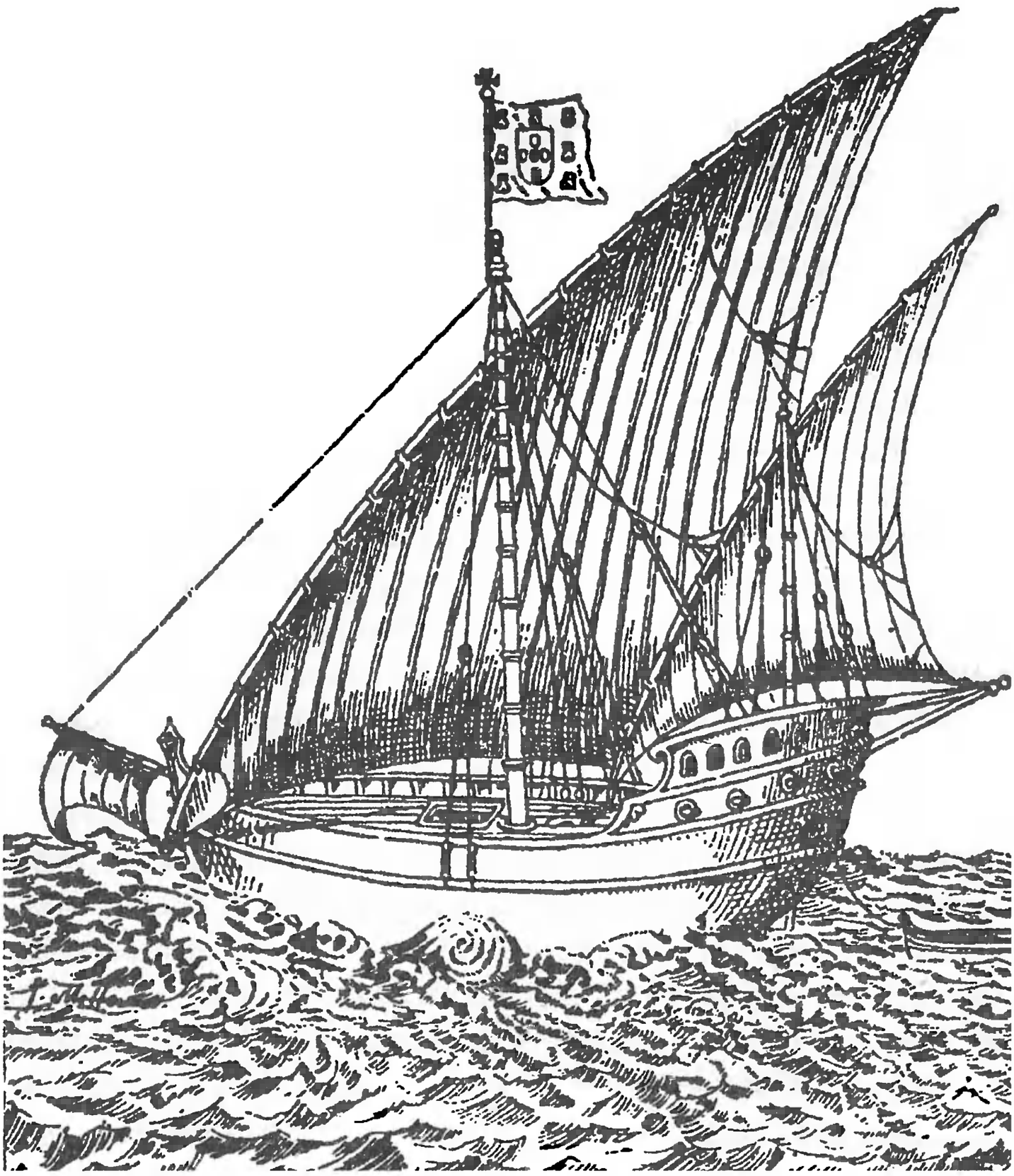

O caravelă portugheză cu toată velatura latină desfăşurată

coşuri. Se găseau din abundenţă proviziile necesare pentru un voiaj de două luni: peşte sărat, orez, grâu, măsline, curmale, portocale, lămâi şi migdale. Marinarii aveau nevoie şi de alcool; la fel ca şi în zilele lui Henry, vinul de Alentejo, tare, cu buchet plin, de fructe, făcut din struguri Periquita, încă mai fermentează în vase mari de ceramică, lucrate din pământul dens de culoare roşie al zonei.

Atunci când Henry a ajuns la Sagres, luntrile catalane – mici vase de transport – începuseră să se dezvolte, transformându-se

în nave apte de navigaţie pe ocean, dar aveau în continuare velele pătrate. Din experienţa câştigată la Ceuta, Henry ştia că vasele arabe dhow, pornite spre partea de est a Mediteranei, îşi petreceau o mare parte a voiajului în vânturi uşoare, schimbătoare, şi trebuiau să fie capabile să navigheze contra vântului. Adesea, vasele cu vele pătrate, care navigau totdeauna sub vânt, nu aveau deloc cârmă. Vasele dhow aveau cârmă, iar arabii perfecţionaseră vela latină (triunghiulară), astfel încât doi oameni, ridicând-o cu un simplu scripete, puteau controla o mare suprafaţă de pânză. Henry a încorporat o cârmă la pupa în proiectul noii sale nave cu pânze, caravela, care era o încrucişare între luntrea catalană şi vasul dhow arab – acest model continuă să existe în keci – forma modernă a unui mic vas cu două catarge, dar, dintre toate îmbunătăţirile pe care le-a introdus Henry, nici una nu este mai presus de strălucita sa adaptare a velei latine a arabilor. Caravelele de mai târziu aveau vele latine pe arborele artimon şi pe arborele mare, şi o velă pătrată pe arborele trinchet, iar pe mare puteau fi transformate pentru a ridica fie vele pătrate, fie vele latine. Un marinar putea naviga spre sud, din Portugalia, cu vele pătrate, înaintea vântului predominant, iar apoi să modifice greementul la vele latine şi să se întoarcă spre nord împotriva vântului. Deşi sunt micuţe în comparaţie cu joncile chinezeşti, caravelele erau mult mai agile şi mai uşor de manevrat.

Următoarea problemă a lui Henry a fost să le dea căpitanilor lui posibilitatea de a-şi măsura poziţia pe suprafaţa pământului. Determinarea poziţiei corecte a noilor teritorii descoperite şi apoi descoperirea drumului spre casă depindeau de cunoaşterea latitudinii şi de a pilota nava pe cursul corect, ceea ce depindea iarăşi de prezenţa compasului. Arabii folosiseră compasul de secole, după ce obţinuseră acest dispozitiv de la chinezi, cu care făceau cu regularitate schimb de cunoştinţe nautice. În orice caz, cunoştinţele despre navigaţie şi astronomie ale chinezilor, ca şi mijloacele prin care puteau fi calculate latitudinea şi longitudinea, prefecţionate în cursul ultimului voiaj al flotei căutătoare de comori din 1421-1423, rămăseseră proprietatea lor exclu-

sivă. Europenii se târau cu decenii în urma lor iar, în cazul longitudinii, chiar cu secole.

Henry era un matematician pasionat, iar la sfârşitul anilor 1460, imediat după moartea lui Henry, astronomii săi, ajutaţi de arabi, rezolvaseră problema latitudinii. Arabii aveau o civilizaţie veche şi erau şi ei matematicieni pasionaţi. În epoca lui Henry, ei erau mult mai bine instruiţi decât europenii şi erau învăţaţi să navigheze în largul Mării Mediterane şi al Oceanului Indian, acolo unde nu se mai vedea uscatul. Până în zilele noastre, multe stele de pe cer – Betelgeuse, Aldebaran, Mikah – poartă nume arabe, iar hărţile Amiralităţii Britanice le atribuie navigatorilor arabi meritul de a fi dat nume precum Ras Nungwi şi Ras Al Khaimah. Navigatorii arabi ştiau că altitudinea trecerii soarelui la meridian – înălţimea sa maximă pe cer la miezul fiecărei zile – putea fi măsurată prin alinierea soarelui cu orizontul. Erau la fel de bune instrumentele de lemn, ca şi cele de alamă; unul dintre cele mai simple şi mai bune a fost conceput în anii 1460 de Gil Eannes, unul dintre căpitanii lui Henry.

Înălţimea maximă a soarelui variază în fiecare zi, pe parcursul întregului an, iar diferenţa dintre această înălţime zilnică şi înălţimea soarelui la punctul său cel mai de jos de la solstiţiul de iarnă a fost denumită declinaţia soarelui. Arabii descoperiseră că, atunci când este scăzută din înălţimea sa la miezul zilei, declinaţia sorelui dădea latitudinea unui loc din emisfera nordică.[8] În 1473, Regiomontanus, astronomul vienez care fusese la curtea lui Henry, a realizat un set de „tabele ale efemeridelor", care dădeau declinaţiile zilnice ale soarelui. Orice căpitan care naviga în largul oceanelor depărtate nu mai avea acum altceva de făcut decât să măsoare cu un cvadrant – un tip rudimentar de sextant – altitudinea soarelui la trecerea sa prin meridian, iar apoi să consulte tabelele pentru a găsi declinaţia soarelui pentru ziua respectivă. Scăzând declinaţia din altitudine, navigatorul ştia la câte grade sud (şi prin urmare la câte mile) se găsea de casă. Cu o caravelă şi un cvadrant, întoarcerea pe mare înapoi la Sagres devenea relativ simplă. Căpitanul naviga direct spre nord, urmând noaptea Steaua Polară şi punând

ziua cap compas în direcţia opusă faţă de poziţia soarelui la prânz, până ce ajungea la latitudinea pe care este situat Sagres, după care îşi schimba cursul spre est, menţinând aceeaşi latitudine, până ce putea vedea Capul St. Vincent ori simţea în aer parfumul pinilor.

În 1420, Henry reuşise să proiecteze şi să construiască o caravelă capabilă de a naviga pe ocean şi care putea rămâne pe mare săptămâni la rând şi apoi să se întoarcă acasă. El ştia de la arabi că basmele medievale cu monştri şi mări care fierb erau prostii, şi că oceanul planetar putea fi traversat pentru a decoperi lumi noi. Ultima piesă a acestui puzzle a fost realizarea unor hărţi precise şi corecte, pentru a le da căpitanilor săi posibilitatea de a ajunge în Orient. În 1416, prinţul (Dom) Pedro, fratele mai mare al lui Henry, „cuprins de dorinţa de a dobândi iluminarea prin călătoriile prin principalele ţări din Europa şi Asia de Vest“,[9] pornise într-o odisee pentru a strânge toate informaţiile cu putinţă despre lumea de dincolo de Mediterană. Regele Ioan investise o sumă substanţială în titluri de valoare spre a acoperi cheltuielile de călătorie ale fiului său, iar regele Spaniei îl înzestrase cu o suită de slujitori, translatori şi învăţaţi. El a călătorit prin Spania, Palestina, Ţara Sfântă, Imperiul Oto-

Un european determinând latitudinea,
din lucrarea lui Pedro de Medina *Regimiento de Navigación*, 1563

man – „Marele Sultan din Babilon“ – Roma, Sfântul Imperiu Roman, Ungaria, Danemarca, Anglia şi Veneţia, iar „la capătul a 12 ani de călătorie, Dom Pedro s-a întors în 1428 în Portugalia“.[10]

Plecase la un an după ce fusese cucerită Ceuta, o perioadă în care portughezii erau consideraţi nişte adevăraţi lei pe tot cuprinsul Europei Creştine. Toată lumea participase la emoţiile aventurii îndrăzneţe a prinţului Henry,aceea de a forma un cap de pod în Africa, teritoriu în inima Islamului, iar acum Dom Pedro era tratat ca un erou cuceritor la picioarele căruia se întindea Europa. Putea merge oriunde voia, putea pune orice întrebări ar fi dorit, şi să primească toate cunoştinţele pe care le stăpâneau gazdele lui. În Anglia, el fusese înălţat la rangul de Cavaler al Jartierei; la Veneţia fusese primit de însuşi Dogele; regele Spaniei îl îngropase în aur; iar împăratul Sigismund îi dăruise pământuri valoroase în Marca Treviso, o provincie roditoare la câteva mile la nord de Veneţia, care îi servise drept bază din 1421 până în 1425.[11]

În multiple feluri, Dom Pedro era o completare ideală a fratelui său mai tânăr. Henry era un om practic, de acţiune, Pedro în schimb era un visător şi un vizionar cu un farmec imens, care era revoltat de conflictele europene şi îşi înflăcăra gazdele cu idealul său de unificare a creştinilor din Africa, India şi Cathay (China) prin călătorii de descoperire. Odiseea sa, care a durat 12 ani, a fost o reuşită strălucită, iar el s-a întors în Portugalia în 1428 cu „o hartă a lumii, care cuprindea descrierea tuturor părţilor lumii şi ale globului terestru“.[12] Această hartă, aparent incredibilă, prezenta „Strâmtoarea Magelan“ şi Capul Bunei Speranţe cu 60 de ani înainte ca Dias şi cu aproape 100 de ani înainte ca Magellan să fi ridicat pânzele pentru a porni pe mare (vezi p. 93). Până să apară această hartă, majoritatea hărţilor lumii făcute de europeni aveau drept centru oraşul Ierusalim, iar marginile lor erau patrulate de fiare sălbatice. Aceste noi cunoştinţe despre lume, dobândite cu greu de chinezi în timpul marilor călătorii de explorare, aveau să devină forţa motrice din spatele călătoriilor europene de descoperire.

La fel ca Henry, Dom Pedro avusese parte de o bună educaţie la o curte iluminată, având drept tutori o serie de învăţaţi ve-

neţieni. În timpul copilăriei celor doi prinţi fusese întrunit Conciliul de la Pisa (1409), în primul rând în încercarea de a pune capăt „Marii Schisme" de 30 de ani dintre papii rivali instalaţi la Roma şi la Avignon. Conciliul n-a reuşit să-şi atingă scopul – încercarea de a-i destitui pe papii rivali şi de a instala un nou papă n-a avut drept rezultat că în loc de doi papi erau acum trei – dar Portugalia a trimis o misiune importantă la acel conciliu, iar Dom Pedro şi prinţul Henry au manifestat foarte mult interes pentru restul deliberărilor de la conciliu. În consecinţă, ar fi fost imposibil să nu ia cunoştinţă de o lucrare revoluţionară, *Geographia* lui Ptolemeu, de mult uitată în Europa, dar acum tradusă în latină. Ea fusese adusă la acel conciliu şi înmânată celui mai proaspăt papă – Alexandru V.

Redescoperirea lucrării *Geographia* a creat senzaţie în Europa, pentru că susţinea că pământul nu este plat, ci are formă de sferă – un lucru pe care chinezii îl cunoşteau deja – şi care stabilea principiile latitudinii şi longitudinii, prin care omul îşi putea determina propria poziţie, ca şi pe cea noilor descoperiri de pe această sferă. Mai mult decât orice altceva, reintroducerea lui Ptolemeu în circuitul principal al vieţii politice europene a revoluţionat cartografia şi explorările. Dar, oricât de strălucită ar fi fost *Geographia*, ea nu conţinea hărţi, ci doar explicaţii despre cum să foloseşti informaţiile pentru a le întocmi. Această deficienţă a fost remediată atunci când cartografii bizantini Lappacino şi Bonnisegni au fugit de turcii care încercuiseră Bizanţul, pentru a se stabili la Veneţia în 1415. Ei au adus cu ei un număr de hărţi bazate pe *Geographia* lui Ptolemeu, unde Africa şi India erau reprezentate în poziţiile lor corecte. Dom Pedro poate să fi luat cunoştinţă de aceste hărţi cel mai târziu în 1428, atunci când a întreprins o vizită de stat în Veneţia, deşi aproape sigur că ştia de ele prin 1424, când Niccolò da Conti se întorsese din călătoriile sale.

Există două versiuni despre felul în care da Conti s-a întors în ceea ce numim noi azi Italia. O şcoală susţine că se întorsese din Orient prin 1424. Temându-se pentru viaţa lui, revenise deghizat şi *sub un nume fals*, şi anume „Bartolomeu din Florenţa",

pentru că era un renegat care se convertise la Islam într-o perioadă de intense persecuţii religioase. El dorea, astfel, să evite să ajungă să fie ars pe rug la fel ca Jan Huss, reformatorul protestant ceh, care fusese executat pentru erezie cu doar nouă ani în urmă. [13] Cealaltă şcoală pretinde că Dom Pedro l-ar fi instruit pe un renumit călugăr franciscan, Alberto de Sarteano, să-l aducă pe da Conti înapoi de la Cairo, unde se ascundea, cu promisiunea de a obţine absoluţiunea. [14] Fra Sarteano a reuşit şi l-a însoţit pe da Conti până la Florenţa, iar Dom Pedro a comandat neîntârziat să fie trimis în Portugalia, pentru a fi interogat în amănunţime asupra călătoriei sale cu flota chinezească.

Principalul obiectiv pe care-l urmărea Dom Pedro prin această acţiune era să lege Portugalia de comunităţile creştine izolate din Orient, despre care se presupunea că fuseseră fondate de Sfântul Toma Apostolul, să încercuiască Islamul şi să găsească o rută nouă spre Cathay – o rută urgent necesară, pentru că, în timp ce Dom Pedro era în călătorie, graniţele Egiptului fuseseră închise de sultanii Mameluci, care stăpâneau ţara. La sfârşitul lui 1421, otomanii, care puseseră deja stăpânire pe Asia Mică, înconjuraseră Bizanţul şi preluaseră controlul asupra capătului terminus al Drumului Mătăsii, care traversa Asia. De-a curmezişul părţii răsăritene a Mediteranei şi a Orientului Apropiat fusese ridicată o barieră de netrecut.

Dom Pedro a realizat o lovitură magnifică de spionaj, reţinându-i pe Fra Mauro şi pe Poggio Bracciolini, Secretarul Papal, şi prin interogarea „renegatului" Niccolò da Conti. Prin aceasta, el a obţinut cunoştinţele pe care da Conti („Bartolomeu din Florenţa") le dobândise în 20 de ani de navigaţie prin întreaga lume – din India în Insulele Capului Verde şi Insulele Falkland, până în Australia şi China. Dom Pedro ştia acum că se putea ajunge atât în Cathay, cât şi în Insulele Mirodeniilor, dacă se naviga spre vest. [15]

Cartograful Paolo Toscanelli (1397-1482) a afirmat acelaşi lucru după ce l-a cunoscut pe da Conti şi a stors de la el fiecare frântură de informaţie utilizabilă. Ulterior, el a relatat acest material într-o scrisoare către Cristofor Columb:

Am remarcat superba şi nobila voastră dorinţă de a naviga spre regiunile din Răsărit [China] prin cele dinspre Apus, aşa cum se arată prin harta pe care v-o trimit, care ar fi mai bine prezentată în forma unei sfere... nu numai că această călătorie ar fi posibilă, dar este şi sigură şi certă, aducătoare de onoare şi câştiguri nenumărate...

Am avut parte întru totul de cele mai bune şi corecte informaţii... ale altor neguţători care au făcut multă vreme trafic comercial în acele părţi, bărbaţi de mare autoritate.[16]

Toscanelli i-a trimis lui Columb o hartă care ilustra ruta spre vest, traversând Atlanticul, trecând prin Antilia. El i-a mai transmis informaţiile lui da Conti şi lui Behain din Bohemia[17] (1459-1507), care lucra pentru guvernul portughez. După care Behain a reprezentat strâmtoarea ce ducea din Atlantic în Pacific atât pe globul terestru pe care l-a realizat în 1492, cât şi pe hărţile sale, iar Magellan a confirmat că le văzuse în Portugalia înainte de a porni pe mare.[18]

O serie de alte relatări îl descriu pe Magellan examinând hărţile lui Toscanelli în vistieria portugheză. Nu putem decât să ne imaginăm impactul extraordinar pe care aceste hărţi, bazate pe călătoriile chinezilor din 1421-1423, trebuie să-l fi avut asupra europenilor, pentru că ele trasau graniţele unor oceane vaste, necunoscute, ca şi ale unor ţinuturi cum ar fi America de Sud şi Antarctica, a căror simplă existenţă fusese până atunci înceţoşată şi nesigură.

Scrisoarea lui Toscanelli către Columb şi declaraţiile lui Magellan şi ale lui Pigafetta, cel care i-a ţinut acestuia jurnalul zilnic, sunt nişte mărturii în plus ale faptului că, încă la multă vreme înainte ca Magellan să fi pornit în călătorie, portughezii ştiau deja că drumul cel mai rapid către China era situat spre vest, prin strâmtoarea botezată mai târziu după Magellan, dar că această rută pe mare fusese parcursă şi cartografiată mai întâi de chinezi.

Informaţiile proveneau de la Niccolò da Conti, „neguţătorul care călătorise prin acele locuri".[19]

Odată cu reapariţia lui Niccolò da Conti, am simţit că ajunsesem aproape să închid complet cercul. Fusese, în toate privinţele, o călătorie lungă şi extraordinară, de când văzusem pentru prima dată o menţiune a numelui său şi a prezenţei sale la Calicut, la vremea în care flota căutătoare de comori a lui Zheng He trecea prin port.

Această menţiune mă condusese în toate colţurile lumii şi peste tot găsisem urmele călătoriilor chinezilor, pe care le descrisese da Conti. Acum era limpede că portughezii şi spaniolii citiseră şi auziseră aceleaşi relatări, care îi inspiraseră în întreprinderea propriilor călătorii de descoperire.

După ce aflase în 1424 de la da Conti despre existenţa noilor teritorii de dincolo de mare, în 1428 Dom Pedro a adus cu el în Portugalia o hartă a lumii, care arăta „toate părţile lumii şi ale pământului“ [20] – Africa, Caraibele (Antilia), America de Nord şi de Sud, Arctica şi Antarctica, India, Australia şi China. Informaţiile pe care le conţinea erau de o valoare imensă şi, timp de peste un secol după aceea, portughezii au făcut tot ce le-a stat în putinţă ca să împiedice orice cunoştinţe despre ele să ajungă la puterile europene concurente.

În combinaţie cu îmbunătăţirile aduse de Henry în navigaţie şi construcţia de nave, harta lumii a revoluţionat pentru totdeauna explorările europene. Henry ştia că, dacă şi-ar fi putut finanţa expediţiile, Portugalia ar fi putut stăpâni lumea. Avea nevoie de un capital considerabil, pentru că trebuia hrănită şi cazată o suită numeroasă, trebuia întreţinut un spital, aveau nevoie dotată o capelă şi trebuiau construite caravele, care mai trebuiau să fie şi echipate pentru nişte călătorii care puteau dura luni de zile.

În 1420, Papa îl numise pe prinţul Henry Mare Maestru al Ordinului lui Cristos, iar simbolul Crucii Roşii al acestuia îi împodobea pânzele caravelelor. Finanţate cu venituri din taxe, principalele sarcini ale ordinului erau să apere Portugalia şi să conducă cruciade împotriva necredincioşilor. Atât Niccolò da Conti, cât şi Marco Polo, descriseseră o serie de state creştine care se întindeau pe toată suprafaţa Indiei. [21] Dom Pedro şi

prinţul Henry aveau acum cunoştinţele care urmau să le dea navigatorilor portughezi posibilitatea de a ajunge la acele comunităţi creştine, iar Ordinul lui Cristos îşi putea îndeplini destinul, legându-le între ele.

Ordinul a fost, deci, principala sursă de fonduri a lui Henry, dar chiar şi bogăţia sa substanţială ar fi fost repede epuizată fără obţinerea unor profituri asupra capitalului investit în acele călătorii de descoperire. Profitul trebuia să vină mai întâi prin colonizarea insulei Madeira, o insulă nelocuită, cu sol roditor, cu ploi abundente şi soare din belşug. Aşa cum am văzut deja, în iunie 1421, João Gonçalves Zarco revendicase deja insula pentru Portugalia şi începuse munca de plantare de culturi, care aveau să aducă profituri imense pentru investitorii portughezi şi să impulsioneze căutările pentru noi teritorii care să fie explorate, exploatate şi colonizate.

Colonizarea a fost efectuată metodic, iar guvernatorilor din Madeira li s-a cerut să întocmească lunar rapoarte despre progresele pe care le făceau. Cu toate că, la scurt timp după ce coloniştii începuseră să sosească, fuseseră devastate prin incendii vaste suprafeţe de pădure virgină, acest lucru s-a dovedit a fi, de fapt, o binecuvântare. Prin defrişarea pădurii şi îmbogăţirea solului cu cenuşă, incendiile n-au făcut decât să accelereze creşterea economiei insulei, bazată pe plantaţiile de viţă de vie şi trestie de zahăr. Astfel, se produceau şi se exportau cantităţi tot mai mari de zahăr şi vin de Madeira.

Insula a furnizat o ilustrare vie a beneficiilor comerciale care puteau fi câştigate din explorările încununate de succes şi, pe măsură ce un număr tot mai mare de întreprinzători portughezi bătătoreau drumul spre curtea lui Henry, finanţarea voiajelor de explorare devenea mai uşoară. În primii ani, efortul de colectare de fonduri făcuse găuri considerabile în resursele Ordinului lui Cristos, dar şi în vigoarea lui Henry, însă după ce a colonizat Madeira, Henry a căpătat siguranţă financiară. Acum, Portugalia putea începe să privească şi mai departe, dincolo de oceane, spre vest. Dacă o singură insuliţă putea produce atâta avuţie, ce bogăţii de nespus puteau fi oare scoase din noi colonii, dincolo

de mare? Acele pământuri nu le erau necunoscute prinţului Henry şi căpitanilor navelor sale maritime, pentru că ei avuseseră la dispoziţie hărţile chinezilor pentru a-i conduce şi a-i îndruma.

17

COLONIZAREA

LUMII

NOI

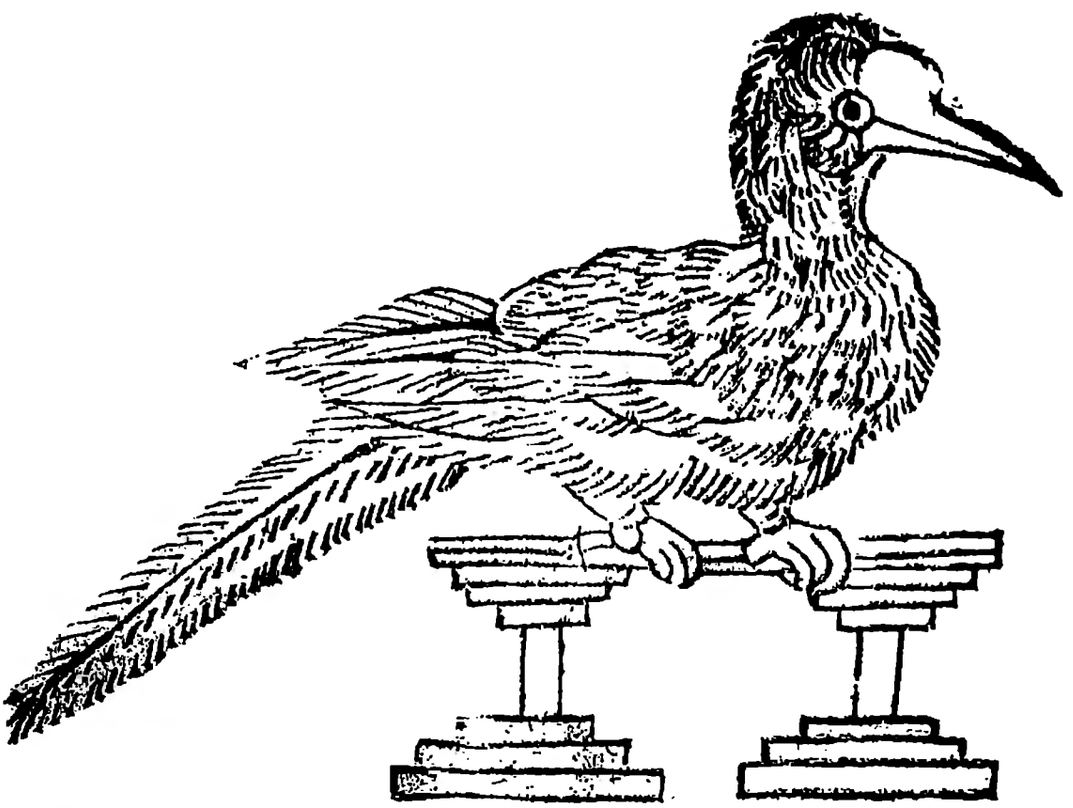

Portughezii n-au pierdut prea multă vreme în extinderea spre vest, dincolo de Atlantic, a căutărilor de noi teritorii, în care să poată înfiinţa colonii. „Încă din 1431 îl vedem pe prinţul Henry Navigatorul trimiţându-l pe Gonzalo Velho Cabral în căutarea insulelor marcate pe harta pe care Dom Pedro, fiul Regelui João I, o adusese din Italia în 1428.“ [1]

În timp ce călătoreau tot mai departe, caravelele prinţului Henry au descoperit, probabil, destul de repede Antilia – Puerto Rico – şi au înfiinţat acolo o colonie. Harta din 1436 a lui Andrea Bianco descrie Marea Sargaselor prin denumirea portugheză pentru aceste alge marine, mar de baga – o dovadă puternică a faptului că ajunseseră în Caraibe, căci Marea Sargaselor, această masă de alge marine plutitoare, este unică în lume. N-ar fi putut să fie descrisă decât de cineva care navigase în acea zonă; şi, datorită vântului şi curenţilor circulari, ea poate fi atinsă cu uşurinţă din Europa doar după ce se traversează Caraibele. Portughezii nu pot fi autorii primei hărţi care prezintă aceste teritorii pentru că, desigur, ea datează dinainte de călătoriile lor. Nu m-am putut abţine să mă întreb dacă acei primi colonişti portughezi descoperiseră urme ale călătoriilor chinezilor – o piatră cioplită, fragmente de porţelan, ustensile sau obiecte artizanale, sau vreo plantaţie de orez năpădită de vegetaţie. Oare vor fi zăbovit să se minuneze în faţa lor sau au ridicat doar din umeri, ignorându-le cu nepăsare, ca pe nişte simple ciudăţenii ale băştinaşilor, întorcându-şi gândurile, de la tot felul de idei exagerate, la realitatea crudă de a-şi câştiga existenţa din munca pământului?

Spre deosebire de Guadelupa, Puerto Rico era populat de oameni paşnici. Dacă portughezii s-au aşezat aici în 1431, la vreo 10 ani după vizita chinezilor, descendenţii lor probabil că au supravieţuit pentru a-l întâmpina pe Columb sau pe alţi exploratori de la o dată ulterioară. Columb a vizitat pentru prima dată Puerto Rico în 1493, în timpul celui de-al doilea voiaj al său în Lumea Nouă, dar numai în trecere. Era foarte grăbit să ajungă la garnizoana spaniolă din La Navidad şi minele de aur din Hispaniola, următoarea insulă spre vest, şi a vizitat un singur

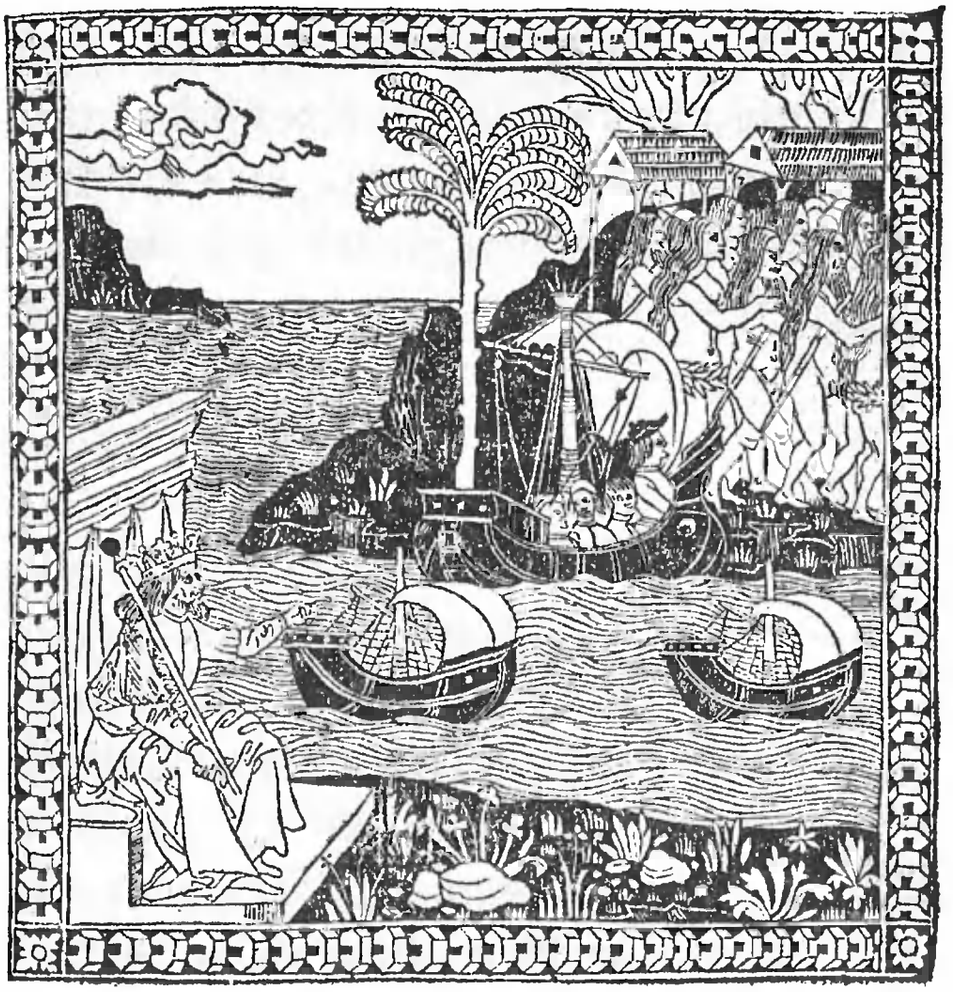

Regele Ferdinand îl trimite pe Columb spre Lumea Nouă.
Din reproducerea în versuri pe care Giuliano Dati o face după prima scrisoare a lui Columb către regele Spaniei, publicată în 1493.

port în Puerto Rico, unde a rămas doar câteva zile. Cu toate acestea, lui Columb i s-a părut că portul este civilizat.

> Flota şi-a continuat drumul trecând de Sfânta Ursula şi cele 11.000 de fecioare ale ei [Insulele Virgine], până a ajuns la Porto Rico, unde era sălaşul majorităţii prizonierilor care-şi căutau refugiu la spanioli [refugiaţi luaţi la bord la Guadelupa]. La capătul de vest au găsit un port frumos, plin de peşte. Aici se găsea un sat al băştinaşilor, cu o piaţă publică, o stradă principală, o terasă – una peste alta, un loc pitoresc, unde te simţeai ca acasă.[2]

Pe când îmi adânceam cercetările tot mai mult în relatările lui Columb, am dat peste o altă istorisire: „O navă mânată de furtună a ancorat la malul Insulei celor Şapte Cetăţi [Antilia] pe vremea Infantelui D Henriques [Henry Navigatorul]." Membrii echipajului au fost întâmpinaţi şi salutaţi de locuitori, invitaţi într-o

bună limbă portugheză să ia parte la slujba religioasă şi rugaţi insistent să rămână până ce avea să-şi facă apariţia conducătorul lor.[3] Prinţul Henry, murise, desigur, cu mult timp înainte de plecarea lui Columb în călătorie. Povestea a fost coroborată de relatarea istoricului portughez din secolul al XVI-lea Antonio Galvão:

> Aşadar, în acest an, adică în 1447, s-a întâmplat să sosească în Portugalia o navă prin strâmtoarea Gibraltar care, fiind prinsă într-o mare furtună, a fost silită să fugă spre vest mai mult decât ar fi vrut [şi-ar fi dorit-o] oamenii, iar la urmă au dat peste o insulă care avea şapte cetăţi, iar localnicii vorbeau limba portugheză, şi ei i-au întrebat dacă maurii tot mai dau bătăi de cap Spaniei... Nostromul vasului a adus cu el acasă puţin nisip şi i l-a vândut unui aurar din Lisabona, din care au făcut o bună cantitate de aur.
>
> Dom Pedro înţelegând acestea, fiind pe atunci guvernator al regatului, a făcut ca toate lucrurile aduse astfel acasă şi făcute cunoscute să fie înscrise în Casa de Justiţie.
>
> Vor fi unii care cred că acele insule pe care portughezii au fost împinşi în acest fel erau Antilele sau Noua Spanie, invocând motive bune pentru părerea lor.[4]

Era o dovadă convingătoare a faptului că portughezii colonizaseră într-adevăr Antilia în 1431, unde se mai găseau încă în 1447. Regentul portughez, Dom Pedro, avea cu siguranţă cunoştinţă despre insulă; ea apăruse pe harta din 1428 pe care el personal o adusese cu el în Portugalia. Eram sigur că trebuie să fi existat însemnări despre ce găsiseră acele caravele care vizitaseră insula. Ar fi absurd să ne imaginăm că ele călătoriseră săptămâni la rând, traversând oceanul, că dăduseră peste o insulă cu populaţie vorbitoare de portugheză, după care navigaseră mai departe, fără a face nici o însemnare despre insulă şi modul de viaţă al compatrioţilor lor. La fel de probabil este că unii dintre oamenii care debarcaseră în Puerto Rico în 1431 vor fi dorit să se întoarcă acasă în 1447. Este neîndoielnic că unii

dintre ei sufereau de dor de patria lor, jinduind să mai audă o dată sunetul trist, legănat, de *fado*, şi sperând să-şi petreacă anii din amurgul vieţii în ţara lor natală. Aceşti oameni, care s-au întros într-adevăr după voiajul din 1447, le-au dat cu siguranţă cartografilor informaţiile necesare pentru corectarea hărţilor anterioare.

Zuane Pizzigano, autorul hărţii din 1424, care reprezenta Antilia, n-a mai întocmit niciodată vreo altă hartă, iar istoria nu a înregistrat soarta lui – am presupus că a murit cel târziu prin anii 1440 – dar am revenit la Camera Hărţilor din British Library şi am examinat primele hărţi desenate după 1447. Acestea demonstrau că existase o sursă de informaţii remarcabilă. O serie de hărţi s-au succedat rapid una după cealaltă între 1448 şi 1489.[5] În total, m-am uitat la şapte hărţi anterioare lui Columb, care conţin 73 de nume şi descriu caracteristici pentru Antilia şi Satanazes. M-aş fi aşteptat ca aceste hărţi ulterioare să fie actualizate cu informaţii suplimentare dar, în realitate, harta desenată în 1463 de Grazioso Benincasa conţinea acelaşi număr de oraşe ca şi harta lui Pizzigano. Singura modificare era că toate cele şapte cetăţi prezentate pe harta anterioară căpătaseră nume noi pe cea de mai târziu. Schiţa insulei era identică, singura excepţie fiind adăugarea încă unui golf pe coasta de nord a Antiliei şi o reprezentare mai exactă a ţărmurilor de sud-vest şi de est. Nu puteam înţelege de ce cartograful rebotezase toate oraşele. Misterul s-a adâncit şi mai mult odată cu o altă hartă, din 1476, care venea cu încă un set diferit de denumiri. De ce se schimbaseră numele cetăţilor?

Eram convins că numele trebuiau să fie în portugheza medievală, deoarece este foarte puţin probabil ca echipajele de pe caravelele expediate de prinţul Henry să fi fost formate din mercenari, aşa că am apelat la un dicţionar pentru traducere. Cu excepţia denumirii Antilia, nici un singur nume de pe hărţile mai târzii nu părea să fie în portugheza medievală. Erau ininteligibile.[6] Dacă insulele au fost populate cu adevărat, atunci de ce nu aveau cele şapte cetăţi nume portugheze, în locul celor ca din basme?

Am cerut ajutorul proprietarilor hărţii Pizzigano. Royal Geographical Society din Londra deţinea o copie a unei broşuri [7] scrisă de profesorul Carol Urness, custodele hărţii, care descria eforturile întreprinse de istorici, de-a lungul ultimilor 50 de ani, pentru a rezolva problema identităţii insulelor. Din broşură reieşea că specialiştii erau deconcertaţi şi părea o obrăznicie din partea mea să reuşesc acolo unde ei dăduseră greş. Am plecat spre casă de la Royal Geographical Society, foarte abătut din cauza frustrării pe care o resimţeam în faţa acestui ultim obstacol, incapabil de a obţine dovezi care să coroboreze presupunerea că portughezii colonizaseră Puerto Rico după ce chinezii descoperiseră insula, dar înainte de plecarea pe mare a lui Columb.

În vremuri de restrişte obişnuiesc să mă rog la Sfânta Fecioară şi să mănânc sandvişuri cu şuncă. După ce am făcut şi acum aşa, mi-a venit o idee. Sagres, baza de pornire a caravelelor, este la doar o zi de navigaţie distanţă de Sanlúcar de Barrameda pe estuarul din Guadalquivir. În 1431 era unul dintre porturile importante ale Castiliei. Oare fuseseră şi castilieni la bordul acelor caravele şi, dacă da, nu cumva scrisul era în castiliana medievală? Am dat repede fuga înapoi la British Library. Am găsit un dicţionar castilian în şase volume, dar nu era disponibil decât volumul pentru literele A-D. Nu conta prea mult, pentru că şase dintre cele şapte nume de pe harta din 1463 a lui Garzioso Benincasa începeau cu litera „A". Nici unul nu apărea în acest dicţionar medieval masiv; numele nu erau castiliene. Atunci, să fie oare din Aragon? Populaţia din Aragon vorbea catalana dar, nici de această dată, nici unul dintre nume nu apărea în dicţionarul pentru catalana medievală. Am făcut o ultimă căutare disperată în dicţionarele de limbă bască şi de latină, însă fără succes. Eram învins.

Am părăsit sala de lectură şi am început să mă plimb prin curtea din faţa bibliotecii, spărgându-mi creierii, dar degeaba. Apoi m-am întors în sala de lectură ca să pun la loc dicţionarele. Pe masa pe care lucram erau împrăştiate şapte dicţionare. În timp ce închideam volumul *Dizionario Etimilogico* din Evul Mediu, privirea mi-a fost atrasă de un capitol despre codul utilizat în perioada medievală. *Y* însemna „este", „se află", sau „şi"; *a* în-

semna „spre", „către"; *j* accentua litera dinaintea sau din urma sa; iar *an* pus înaintea unui cuvânt însemna *particular negativa*, adică „opusul", sau „contrariul lui". Pentru a descrie culoarea albă, pe atunci ar fi scris *anblanco* (opusul lui alb). Să fi fost aceasta cheia pe care o căutam?

M-am întors la hărţi. Şase dintre nume începeau cu *an*, „contrariul lui". În loc să caut în dicţionar cuvântul *ansollj*, ar fi trebuit să caut opusul lui, respectiv *sollj* – iar *sollj* însemna „soare". Cuprins de agitaţie, am început să răsfoiesc dicţionarele de catalană, castiliană şi portugheză medievală, comparându-le cu dicţionarele moderne. Acum aveam zece volume răspândite pe masă. Unul dintre nume era într-adevăr din catalană, câteva în castiliană, dar majoritatea erau în portugheza medievală. Am început să întocmesc o listă alfabetică. 63 dintre cele 73 de denumiri erau în portugheza medievală, patru dintre cele rămase erau în castiliană, una în catalană, iar pentru cinci nu puteam descoperi ce origine au. Mi-am imaginat că aceste ultime cinci nume puteau fi în veneţiana medievală – Pizzigano era originar din Veneţia – dar, spre surprinderea mea, numai unul era veneţian. Trei erau în dialectul venet din Treviso. Dar unul dintre nume, *anthib*, m-a dat gata.

Am comparat numele cu o hartă modernă pentru Puerto Rico şi, într-o jumătate de oră, găsisem deja rezolvarea: numele nu erau ale celor şapte oraşe, ci erau descriei ale unor caracteristici naturale sau realizate de mâna omului, iar descrierile de pe hărţile din 1448-1489 dovedeau, dincolo de orice îndoială, că Antilia era Puerto Rico. Râurile, pădurile tropicale, porturile, râurile şi bălţile sărate erau descrise pe Antilia exact acolo unde se găsesc pe Puerto Rico. Nu erau discrepanţe între hărţi: cele de la o dată mai târzie nu făceau decât să le sublinieze pe cele anterioare. Unele nume de origine castiliană erau folosite pe hărţi dintr-o perioadă mai târzie, dar ele descriau în continuare aceleaşi locuri. Numai două insule de pe întreg globul corespund acestor descrieri: Puerto Rico şi Guadelupa.

Con este însemnat în partea de sud-est a insulei Antilia/ Puerto Rico – muntele conic Pico del Este. La nord, cartograful a

plasat *ansollj*, „fără soare“, zonă ce corespunde exact pădurii tropicale El Yunque, inundată în fiecare an. Averse tropicale similare – *choue*, *chouedue*, *cyodue* – sunt reprezentate la capătul vestic al insulei, la capătul lanţului muntos Cordilliera Central. Această regiune are un regim anual de precipitaţii de 250 de metri, ceea ce este considerabil, după standardele europene. Desenatorul hărţii a descris mlaştini (*ensa*) cam pe unde se situează în prezent Mayaguez, estuarul mlăştinos al lui Rio Grande de Añasco, dar una dintre cele mai interesante descrieri a fost *antuub* sau *an tuub*, ceea ce înseamnă literalmente „fără ţevi de scurgere“, amplasată pe coasta de nord, la est de Arecibo. În prezent, zona rămâne o mlaştină extinsă, invadată de ţânţari, denumită Cienaga Tiburones. Denumirea Tiburones provine din cuvântul castilian *tiberon*, care înseamnă „scurgere“ şi care derivă, la rândul său, din portughezul *tubaro*. În sud-vest sunt desenaţi în culorile aprinse roşu şi verde ansaros – papagali de Puerto Rico; este probabil ca portughezii să fi purtat penele acestor păsări exotice la fel cum o făceau şi mateloţii lui Columb. Pădurea Boquerón, locul unde cartograful a desenat asemenea papagali, rămâne şi în zilele noastre un adevărat paradis al ornitologilor. Lipsa de teren arabil şi fertil este redată într-un mod plin de viaţă în descrierile cartografilor (până în zilele noastre, Puerto Rico are mai puţin de 5% teren arabil); noţiunea *ansessel*, „fără iarbă“, apare de patru ori, iar la ea se adaugă termenul *an suolo*, „fără teren arabil“. Caracteristici concludente se regăsesc şi pe câmpiile înguste care mărginesc coasta.

Traducerea care mi-a dat cele mai mari bătăi de cap a fost pentru cuvântul *asal*. Dicţionarul meu[8] spunea că acest cuvânt derivă din latinul *acinus*, care înseamnă „ciorchini, în special struguri; de asemenea, orice fruct sub formă de ciorchine sau seminţele dintr-un ciorchine“, dar *asal* este plasat pe hartă pe povârnişul unui munte dincolo de Ponce. Iernile din Puerto Rico sunt prea călduroase pentru struguri – ei au nevoie de ierni foarte reci pentru ca să le meargă bine – dar *asal* era scris deasupra actualei zone Yauco, aceasta fiind „capitala cafelei“ din Puerto Rico, aşa că m-am întrebat dacă portughezii nu descriau,

eventual, boabele de cafea. Această teorie a provocat o dezbatere înfocată între istoricii cu care erau consultanţii mei. Unii dintre ei au subliniat faptul că arborele de cafea era originar din Africa de Est şi că a fost introdus în Caraibe de spanioli, aşa că n-ar fi putut fi înscris pe hartă înainte de debarcarea spaniolilor. Dar alte cercetări[9] au dezvăluit faptul că în Caraibe au fost găsite cel puţin 19 soiuri de cafea, înainte de sosirea spaniolilor. Ele creşteau pe pantele munţilor, de obicei la înălţimi între 3000-4500 picioare, în condiţii de climă temperată de la nivelul zonei tropicelor, unde nu este vânt, în schimb, mult soare de dimineaţă. Asemenea condiţii se întâlnesc pe povârnişurile sudice ale lanţului Cordilliera Central, dincolo de Ponce, exact acolo unde pe hărţile pentru Antilia este înscris cuvântul *asal*. Este oare posibil ca, la sosirea lor de la sfârşitul anului 1421, chinezii să fi introdus cafeaua în Antilia?

Cea de-a doua traducere care a provocat discuţii înfierbântate a fost denumirea *cua cusa* – dovleac – prezentă pe câmpia de pe coasta din est, în apropiere de Naguabo. Crescuseră într-adevăr acolo pepeni, dovleci şi dovlecei? Ne-a ajuns informaţia că mai cresc şi acum. Într-o vizită în Puerto Rico din timpul în care făceam cercetări pentru pregătirea acestei cărţi am făcut fotografii cu 20 de varietăţi stivuite în grămezi pe marginea drumului: dovleci lungi şi galbeni, de soi extra de grădină, dovlecei hackensack, manu de teren pietros şi pepeni galbeni de soi japonez cu parfum de mosc; pepeni galbeni rotunzi, cu gât lung, portocali, albi, delicaţi şi aurii, netezi sau segmentaţi; dar şi o diversitate de castraveţi, castraveciori şi vinete.[10] Toate aceste legume cresc într-o asemenea diversitate şi abundenţă şi la asemenea dimensiuni, datorită soarelui, a solului vulcanic şi a precipitaţiilor moderate, specifice pentru fâşia estică a ţărmului insulei Puerto Rico.

Aspectul realmente fascinant al traducerii acestor denumiri este că ele erau reprezentate pe hărţi publicate înainte de plecarea pe mare a lui Columb şi că descriu plante necunoscute pe insula Puerto Rico. Pe atunci, cafeaua era originară din Africa, castraveţii din India, mango venea din Asia de sud-est. Nu numai

că existase cineva care ajunsese în Caraibe înainte de Columb şi desenase insula Puerto Rico cu o exactitate incredibilă, dar acel cineva adusese aici plante din toate regiunile pământului. Mie mi se pare că numai marea flotă chinezească sub comanda amiralului Zhou Wen ar fi putut realiza toate aceste lucruri.

Marolio a fost un alt nume interesant, de pe o hartă desenată de Albino Canepa, prin anii 1480. Cuvântul era plasat în aceeaşi poziţie ca şi *marnlio* pe harta lui Pizzigano; am presupus că fusese ştearsă liniuţa de jos a literei o. *Marolio* este varianta în portugheza medievală pentru „plante din familia Annonaceae" – carambole (star fruit), zapote (sops) dulci şi acre, pawpaw şi mere de plăcintă. Pe ambele hărţi, cartograful plasase descrierea exact la nord de locul unde este actualul Ponce la mijlocul coastei sudice. Această zonă rămâne centrul industriei fructelor tropicale din Puerto Rico, revărsate într-o bogăţie de plantaţii de carambole, sop acru şi papaya. Sucul lor este exportat peste tot pe ambele continente americane şi formează baza pentru diferitele reţete de punch cu rom, care face şi acum deliciul turiştilor. Aceste fructe erau indigene pentru Asia de sud-est şi America de Sud. Încă o dată, am conchis că ele fuseseră introduse de chinezi în Puerto Rico în 1421.

Cartografii au reprezentat Satanazes (Guadeloupa) într-o cu totul altă lumină decât Puerto Rico. În hărţile ulterioare,[11] ei au schimbat numele de Insula lui Satan sau Insula Diavolului în Saluagio (Insula Sălbaticilor). Aceste hărţi ale Guadeloupei întocmite mai târziu nu făceau decât să amplifice ce se vedea de pe mare – un al doilea vulcan (*con*), Mont Carmichael, de 1.414 m, cu un platou (*silla*) între el şi La Souffrière. Cascadele care se revarsă în josul părţii estice a muntelui La Souffrière (Karukeka şi Trois Rivières) aveau poreclele *duchal* şi *tubo de agua* – „revărsări din cer". Pe câmpia joasă de pe coasta de vest din Grande Terre sunt reprezentate sate şi terenuri cultivate (*aralia y sya*), exact acolo unde le-a descris Columb atunci când a navigat pe lângă insulă cu ani mai târziu. Satanazes este, în mod vădit, un loc îngrozitor, rezumat de Albino Canepa prin cuvintele *nar i sua*, „nimic decât căldură înăbuşitoare", dar descrierea

insulei Saya (Les Saintes), „nenumărate păsări tropicale", era potrivită, pentru că insula este în continuare renumită pentru pescăruşi-albaştri, păsări colibri şi bananaquit – mici bijuterii zburătoare care străbat ca nişte săgeţi în zbor apele de un albastru turcoaz ale mării care desparte insulele.

Cel mai neobişnuit nume pe care Zuane Pizzigano l-a scris pe schiţa Antiliei (în sud-est, acoperind Insula Vieques) a fost *ura*, plasat alături de *con* pe hărţile de mai târziu. *Uracano* este denumirea veneţiană pentru „explozie violentă", „erupţie" sau „furtună". În 1421, vulcanii de pe coasta de sud-est a insulei Puerto Rico erau stinşi de multă vreme, iar cutremurele erau şi sunt şi acum mai frecvente în vestul insulei, în apropiere de Mayaguez, dar uraganele se apropie invariabil dinspre est şi trec urlând spre nord-vest, dinspre Insula Vieques spre San Juan. Eram sigur că asta fusese ce văzuse cartograful chinez atunci când joncile ajunseseră în noiembrie, în sezonul uraganelor care ţine din iunie până la sfârşitul lui noiembrie.

Toate aceste denumiri, în combinaţie cu asemănările fizice dintre insulele de pe harta lui Pizzigano (şi altele) şi ceea ce există efectiv acolo, fac absolut indubitabil faptul că Antilia este Puerto Rico, Satanazes este Gouadeloupa, iar Saya este Les Saintes. Deşi este posibil să mai cârtim şi să despicăm firul în patru asupra nuanţelor câtorva dintre traducerile din catalana sau castiliana medievală, continuarea contrazicerilor asupra identităţii grupului de insule Antilia nu are nici un rost. Aceste denumiri şi hărţi sunt dovada incontestabilă că insulele au fost populate de portughezi fără întrerupere, începând dinainte de 1447 şi până în 1492, în timpul primei călătorii a lui Columb. Plantele străine de Puerto Rico fuseseră aduse acolo înainte de plecarea în expediţie a lui Columb. După părerea mea, aceasta este dovada că Puerto Rico a fost descoperită de chinezi.

Cu toate că desenele reprezentând insulele erau corecte, amplasarea şi orientarea lor nu era la fel. Ele erau reprezentate în Atlantic, nu în Caraibe, la mai mult de 2.000 de mile de poziţia lor corectă. Eroarea a fost corectată treptat de diferiţi cartografi succesivi. În 1448, insulele ajunseseră să fie reprezentate la

1.500 de mile vest de Canare (o eroare de 750 mile), iar în 1474 ele se mutaseră din nou spre vest, cu o eroare de 500 de mile. Greşeala este uşor de explicat. În 1431, căpitanii lui Henry nu dispuneau de astrolabe (sextante) bune, nici nu se pricepeau la declinaţie. Navigatorii portughezi n-au ştiut cum să se folosească de Steaua Polară până în 1451; abia după 1473, cu ajutorul tabelelor cu declinaţii, au putut să determine în sfârşit cu precizie latitudinea (harta din 1474 a lui Toscanelli plasează Antilia la latitudinea corectă). Longitudinea a rămas o problemă. Columb a plasat Americile la 1.000 de mile distanţă ca longitudine, ca şi la o diferenţă de latitudine de 20 de grade. Când s-a întors din primul său voiaj, el nu ştia unde fusese, ce găsise ori unde se afla ce găsise. Credea că ajunsese în China.

În secolul al XV-lea, portughezii navigau după busolă şi îşi măsurau viteza prin apă, aruncând buşteni peste bord de la prova. Ei au localizat amplasarea insulelor prin calcule aproximative, calculându-le poziţia pe baza vitezei prin apă, înmulţită cu numărul de zile pe drum. Dar ei nu şi-au dat seama că marea masă de apă pe care navigau era ea însăşi în mişcare, deplasându-i de la poziţia lor calculată estimativ. La fel ca şi Columb, portughezii nu ştiau unde s-au dus. Atunci când am făcut modificările pentru a adapta marjele pentru curentul apei pe durata voiajului lor de zece săptămâni de la Madeira la Guadeloupa [12] am constatat că portughezii plasaseră insulele în poziţia şi orientarea corectă, conform calculelor lor estimative.

Mi s-a părut că mai trebuie dat răspunsul la încă două întrebări despre harta lui Pizzigano. Prima se referea la mărimea insulelor. În hărţile mai timpurii, Antilia era desenată mai mare decât Puerto Rico, iar Satanazes era şi ea reprezentată mai mare decât Guadeloupa; eroarea a fost provocată, probabil, de transpunerea nu doar a poziţiei greşite a insulelor, ci şi a scării lor de pe hărţile anterioare (cele chineze) pe o hartă europeană. Cealaltă întrebare, încă deschisă, era când şi unde fusese întocmită harta lui Pizzigano. Pare probabil ca el să fi lucrat sub conducerea lui Dom Pedro, ai cărui cartografi căutau informaţii despre noi teritorii, pentru a crea o hartă a lumii pentru prinţul

Henry. Ştiam că împăratul Sfântului Imperiu Roman îi dăduse lui Dom Pedro domenii considerabile în regiunea Veneto, la Treviso, la 15 mile nord de Veneţia, iar acesta a devenit baza delegaţiei portugheze. M-a surprins faptul că, probabil, cartografii portughezi l-au întîlnit aici pe Niccolò da Conti în 1424. Acesta, desigur, petrecuse ani de zile la bordul unei jonci a flotei căutătoare de comori a chinezilor, care a fost descoperitoarea iniţială a Antiliei. Harta a fost întocmită aproape cu certitudine la Treviso, deoarece majoritatea denumirilor „ne-portugheze" de pe hartă erau în dialectul din Veneto, nu în cel veneţian. Se prea poate ca Pizzigano să fi fost un călugăr la marea mănăstire dominicană San Niccolò de la Treviso.

Harta lui Pizzigano reprezenta Puerto Rico atât de exact, încât oricine adunase informaţiile trebuie să fi fost un maestru al meseriei sale; în vremurile acelea, asta însemna că, desigur, cartograful iniţial nu poate să fi fost decât chinez. Importanţa acestei hărţi, ca şi a celor care au urmat după ea, este dublă: nu numai că asigură dovezi că navigatorii chinezi au descoperit America cu 70 de ani înainte de Columb, dar ele mai arată şi că Puerto Rico devenise o colonie portugheză permanentă înainte de 1447. Denumirile de pe hărţile ulterioare rectifică permanent descrierile insulelor, cu mult înainte ca ele să fi fost atinse de Columb. Şi poziţia insulelor a fost corectată neîncetat, iar hărţile din 1463 şi 1470 conţin o abundenţă de informaţii suplimentare despre Antilia, incluzând alte golfuri de pe coasta de nord-vest şi cea de est, iar vârful de sud-vest, puţin exagerat, a fost redesenat cu mai mare precizie. Insula Ymana, la nord de Puerto Rico, a fost şi ea desenată mai corect pe hărţi de la date mai târzii, iar numele ei a fost schimbat în Rosellia. Pe măsură ce navigatorii europeni descopereau declinaţia şi măsurarea latitudinii şi îşi perfecţionau sextantele şi sistemele de măsurare a timpului, poziţia insulelor a fost mutată pe hartă înspre sud-vest.[13]

Identificarea insulelor Antilia şi Satanazes mi-a permis să fixez celelalte „insule" care le înconjoară pe hărţile medievale. Harta din 1448 a lui Andrea Bianco, de exemplu, include coasta de nord-est a Braziliei, iar harta din 1489 a lui Cristobal Soligo[14]

prezintă alte şapte „insule“ – vârful Hispaniola la vest, Trinidad, Insulele Virgine, St. Vincent, St. Lucia, Barbados şi coasta de nord a Venezuelei la sud – toate înainte de plecarea pe mare a lui Columb.

Am revenit la harta insulei Puerto Rico şi am început cercetarea pentru a găsi locul probabil al primei aşezări de colonişti. Atât portughezii, cât şi chinezii, s-au apropiat probabil dinspre sud-est, mânaţi de vânturile predominante. Coastele sudice şi vestice ale Antiliei erau desenate mai exact pe harta lui Pizzigano decât coastele de nord şi de est, aşa că mi-am concentrat cercetările pe aceasta.

Harta lui Pizzigano prezintă *cyodue*, „ploaie fără întrerupere“, la vest, *ansuly*, „lipsă de pământ fertil“, la sud-vest, şi *ura*, „uragan“, la est; nici unul dintre acestea nu suna ca un loc deosebit de ospitalier pentru a fi colonizat. Pe de altă parte, *marolio*, „fructe tropicale luxuriante“, apare înscris chiar la nord de Ponce, iar golful Ponce Bay fusese desenat cu o precizie surprinzătoare pe toate hărţile, reprezentând un promontoriu proeminent, La Guancha, la est de golf. Timp de secole, acest promontoriu a asigurat un loc de ancorare adăpostit de vânturile de răsărit. Apele mării abundă în peşte şi, aşa cum este amplasat sub protecţia de ploaie oferită de munţi, Ponce are, de departe, cel mai favorabil climat din Puerto Rico. Atunci când am luat avionul până acolo pentru a arunca o privire asupra terenului, am putut vedea norii vineţi ai unei vijelii de după-amiază, însoţită de tunete şi fulgere, care izbucnise deasupra lanţului Cordillera Central la nord, lăsând însă oraşul neudat. Nu degeaba Ponce fusese denumit „perla sudului“. Este probabil ca portughezii să-şi fi înfiinţat aici prima aşezare; probabil că aici i-au întâmpinat pe noii sosiţi din expediţia din 1447 şi i-au invitat să ia parte la slujba religioasă.

Râul care duce de la port în interiorul vechiului oraş mai poartă încă numele de Rio Portugués. Catedrala de un alb strălucitor din Guadeloupa, cu hramul Sfintei Fecioare, se ridică pe malurile acestui râu şi, pe când şedeam într-o seară în piaţa principală din Ponce, sorbind dintr-o cafea neagră amară portoricană, la sfârşitul

unei alte zile petrecute măturând insula în căutare de dovezi ale călătoriilor chinezilor şi ale primilor colonişti portughezi, îi urmăream pe oamenii care intrau în număr mare în catedrală, pentru a participa la slujba de seară. Unii bărbaţi aveau părul roşu, femeile aveau chipuri fin dăltuite, cu trăsături mai conturate şi pielea mai palidă decât cele din nord. Prin aspectul lor, prin modul lor de viaţă, prin cântecele lor *fado* şi dansurile lor *ferrapeira*, populaţia din Ponce seamănă până în ziua de astăzi cu strămoşii lor portughezi din Algarve. Se poate oare ca oasele curajoşilor lor strămoşi – care porniseră pe mare de la Sagres, cu atâta vreme în urmă, pentru a fonda această primă colonie europeană în Lumea Nouă – să fie descoperite într-o bună zi sub temeliile catedralei Sfintei Fecioare din Guadeloupa?

Portughezii făcuseră primii lor paşi în Lumea Nouă pe care o descoperiseră chinezii dar, în ciuda mărturiilor oferite de copiile hărţilor desenate de chinezi, mai rămânea de depăşit încă un obstacol – atât psihologic, cât şi material, înainte ca imperiul portughez să se poată răspândi pe tot globul. Teama de necunoscut încă mai stăpânea mintea marinarilor portughezi obişnuiţi, iar o viaţă întreagă de mituri, legende şi superstiţii nu putea fi ştearsă peste noapte. În primii ani ai secolului al XVI-lea, Magellan se mai lupta să învingă spaimele membrilor echipajului său, pe când încerca să-i convingă să treacă prin strâmtoarea care avea să-i poarte numele.

În vara anului 1432, când Madeira, Azorele (descoperite de La Salle) şi Puerto Rico fuseseră deja colonizate, prinţul Henry l-a chemat la curtea lui de la Sagres pe Gil Eannes, un navigator încercat şi priceput şi un supus credincios. Eannes fusese trimis în anul precedent într-o misiune pe Insulele Canare. Acum, Henry insistă ca, orice ar fi fost, el să dea ocol Capului Bojador de pe coasta actualei Sahare Occidentale, la sud de Maroc. Acest cap figura în multe legende sinistre ale marinarilor, cu privire la lumea necunoscută. Era un loc în care cataracte uriaşe se prăbuşeau în mare, unde curenţi vijelioşi atrăgeau vasele spre pieire şi unde însăşi apa mării fusese transformată într-un „clei roşu".

Eannes a urmat cererea prinţului Henry cu o precauţie justificată, menţinându-se departe în larg, astfel ca să se apropie de Capul Bojador dinspre sud şi astfel să evite legendara cascadă de la marginea extremă a capului, dar nu a găsit nici un fel de şerpi, nici monştri marini uriaşi, atunci când a debarcat pentru prima dată pe ţărm la câteva mile depărtare de cap. Ţinutul părea nelocuit; pe mal erau chiar câteva flori. Eannes a cules un buchet pentru prinţul Henry: „Înălţimea Voastră, m-am gândit că ar trebui să vă aduc un dar de pe aceste locuri, deoarece am călcat pe ele. Am adunat aceste ierburi pe care vi le ofer privirii voastre, ierburi pe care în această ţară noi le numim Trandafirii Sfintei Marii.“[15] Revenind apoi spre nord, chiar la Bojador, Eannes a găsit că acolo „apele veşnic vuitoare“ nu erau decât bancuri enorme de chefali argintii, „cascadele care se prăvăleau pe pământ“ erau nişte stânci înalte, care se ridicau vertical din mare, iar „apa coaptă până se făcuse clei roşu“ era doar apă colorată de nisipul roşu al Saharei.

Realizarea lui Eannes de a înconjura Capul Bojador a schimbat complet atitudinea locuitorilor Europei faţă de navigaţia pe mare. Dintr-o lovitură, el sfărâmase secole de legende şi superstiţii. Dacă o navă era în stare să înconjoare în siguranţă Capul Bojador, însemna că omul era capabil să navigheze oriunde. Nu mai era nevoie de spaimele iraţionale de a cădea în gol de pe marginea pământului. Având hărţile chinezilor care să-i îndrume, nu mai exista loc în care căpitanii portughezi să nu se mai aventureze, odată ce îşi convinseseră oamenii să-i urmeze acolo unde îi conduceau; explorarea limitelor lumii devenise doar o chestiune de timp.

18

PE

UMERII

GIGANŢILOR

Până în 1460, anul în care a murit Henry Navigatorul, Puerto Rico ajunsese bine cunoscut, iar explorările portugheze în cele trei grupuri de insule din Atlantic – Azorele, Canarele şi Insulele Capului Verde – se încheiaseră deja. Insulele fuseseră populate cu animale şi deveniseră baze pentru exploratorii care-şi croiau drum între America de Nord şi de Sud şi Africa. Printr-o coincidenţă fericită, toate erau situate în calea sistemelor de vânturi circulatorii; Canarele şi Insulele Capului Verde – pe traseul care ducea spre cele două Americi, şi Azorele – pe calea de întoarcere. Treptat, europenii au ajuns la insulele pe care le descoperiseră amiralii chinezi.

În paralel cu aceste îmbunătăţiri sistematice şi continue ale navigaţiei oceanice, Henry Navigatorul îşi împinsese căpitanii tot mai departe peste mări. La vremea la care vasele portugheze ridicaseră pânzele pentru a naviga spre Capul Bunei Speranţe, măsurarea latitudinii din emisfera nordică era deja la fel de precisă ca şi calculele pe care le aveau chinezii cu ani înainte.

Deschizătorul de drumuri a fost Bartolomeu Dias (cca 1450-1500). În 1482, el era căpitanul uneia dintre navele care explorau Coasta Aurului şi Africa înconjurând „umflătura", iar în 1487 a fost numit la comanda unui mic escadron de trei vase, care urma să încerce să ocolească vârful sudic al Africii. Nici Dias, nici stăpânii lui nu ştiau cât de departe, spre sud, se întindea, de fapt, Capul – cartografierea Africii de Vest de către flota chineză fusese făcută înainte ca ei să fi reuşit să stăpânească arta calculului latitudinii în emisfera sudică – dar nu aveau nici o îndoială că acest cap putea fi înconjurat. Harta din 1428 a lui Dom Pedro ilustrase forma triunghiulară a Capului şi, înainte ca Dias să ridice pânzele, regele Portugaliei i-a dat emisarului său, Pêro da Covilha, o hartă a lumii, care arăta că se putea înconjura Capul pentru a ajunge în India. Dias a ajuns cum trebuia la Cap, el

> a ajuns să vadă Marele şi renumitul Cap *ascuns timp de atâtea secole*, şi care, atunci când s-a lăsat văzut, s-a făcut cunoscut nu numai pe sine însuşi, ci şi o întreagă lume nouă alcătuită din alte ţări. Din cauza pericolelor şi a furtunilor pe care le

> înduraseră când l-au ocolit, Bartolomeu Dias şi însoţitorii lui l-au numit Capul Furtunilor, dar la întoarcerea lor în Regat, regele Dom João, i-a acordat un alt nume ilustru, spunându-i Capul Bunei Speranţe [italicele îmi aparţin].[1]

Dias a fost urmat de Vasco da Gama (cca 1469-1525), care a primit ordin să continue drumul dincolo de Cap, spre India şi sursa mirodeniilor. Da Gama a fost echipat cu hărţi care ilustrau Capul şi cu tabele de declinaţie exacte :

> Tabelele prezentând declinaţia soarelui au fost furnizate de Astronomul Regal, Abraham Zacuto Ben Samuel. Acestea... fuseseră traduse din ebraică în latină în anul anterior şi fuseseră tipărite la Leira sub titlul *Almanach Perpetuum Celestium Motuum Cujus Radix Est 1473.* I-au fost predate şi alte cărţi, hărţi şi schiţe geografice... printre aceste documente se numărau cu certitudine... jurnalul de bord şi hărţile lui Dias.[2]

După ce a înconjurat Capul, da Gama şi-a continuat drumul în susul coastei Africii, descoperind renumitele porturi Sofala, Kilwa, Zanzibar, Mombasa şi Malindi, dezvoltate de-a lungul secolelor de flotele chinezeşti şi indiene, pe vremea când negoţul din Oceanul Indian era de departe cel mai activ şi mai profitabil din lume. La sfârşitul anilor 1400, chinezii îşi închiseseră rutele comerciale cu lumea exterioară; cu toate acestea, exploratorii portughezi au descoperit dovezi ale trecerilor anterioare ale chinezilor în cantităţile enorme de obiecte de porţelan alb şi albastru care decorează multe case de-a lungul Africii de Est. Atunci când s-a întors din cel de-al doilea voiaj, da Gama cunoştea drumul spre Malacca şi Insulele Mirodeniilor în est. Comerţul mondial cu mirodenii era acum la îndemâna portughezilor. Practic, da Gama a furat negoţul pentru care indienii şi chinezii munciseră secole la rând să-l dezvolte. Cu toată priceperea sa, la fel ca şi Dias înaintea lui, da Gama n-a descoperit nimic nou.

În paralel cu continuarea, de către da Gama, a negoţului cu mirodenii în Orient, regele João al Portugaliei îl trimisese pe Pedro

Álvares Cabral (1467-1520) spre America de Sud, în teritoriile prezentate pe Harta Lumii din 1428. În 1500, succesorul regelui João, Manuel I, i-a ordonat lui Cabral să ia în posesie părţile occidentale ale Indiilor. La fel ca Dias şi da Gama, Cabral a folosit Canarele şi apoi Insulele Capului Verde ca baze ale sale, înainte de a debarca pe coasta Americii de Sud. În această perioadă, un grup de exploratori a ajuns în America de Sud la distanţă de câte un an unul după celălalt: Vespucci, Pinzón şi De Lepe în 1499, şi apoi Mendoza, în anul următor. Primii trei au debarcat în delta Amazonului, după care şi-au continuat drumul pe apă spre nord-vest.

Această coastă de nord-est a Braziliei, descoperită de flotele căutătoare de comori chinezeşti ale lui Zhou Man şi Hong Bao, apăruseră pe multe hărţi desenate înainte ca vreunul dintre aceşti exploratori europeni să fi pornit pe mare. Harta din 1448 a lui Andrea Bianco se referea la *Ixola Otinticha Xe Longa a Ponente 1500 mia* – „o adevărată insulă se găseşte la 1.500 mile la vest de aici [Africa de Vest]" – iar în cea de-a 1500-a expediţie spre coasta braziliană, Meşterul João de Barros a confirmat că acest pământ apărea deja pe hărţi anterioare: „Teritoriile pe care Regele le poate vedea reprezentate pe Mappa Mundi pe care o avea Pêro daz Bisagudo." [3] Bisagudo era o poreclă dată faimosului explorator Pero da Cunha, care fusese trimis cu o hartă portugheză a lumii să colonizeze ceea ce este acum Ghana din Africa. De Barros spunea că singura diferenţă reală între ceea ce văzuse expediţia din 1500 a lui Cabral şi ceea ce apărea pe harta de dată anterioară „Mappa Mundi" a lui Bisagudo era faptul că el, de Barros, putea certifica acum că Brazilia era locuită. Şi Cristofor Columb a confirmat că Brazilia le era cunoscută portughezilor încă înainte ca vreuna dintre expediţiile lor să fi ridicat ancora în drum spre America de Sud. El şi-a notat în jurnalele sale că îşi dorea să-şi continue drumul mai la sud de Trinidad „ca să vadă ce voia să spună regele John al Portugaliei când a zis că există terra ferma mai departe spre sud". [4]

Astfel, Andrea Bianco, Columb şi de Barros afirmă cu toţii că harta Braziliei exista înainte ca prima expediţie europeană să plece pe mare în 1500. Singurele surse posibile de informaţie

asupra aceste hărţi, Harta Lumii din 1428, erau cartografii care navigaseră cu flotele chinezeşti din 1421-1423. Portul San Luis poate fi recunoscut imediat pe harta Piri Reis (derivată din harta din 1428), iar latitudinile corespunzând deltelor fluviilor Orinoco şi Amazon sunt de cea mai precisă exactitate. În plus, nu ducem lipsă de alte urme permanente ale trecerii chinezilor prin America de Sud: în delta fluviului Orinoco, primii exploratori europeni au găsit găini asiatice, iar indienii din Venezuela şi alte populaţii băştinaşe au grupe de sânge care sunt, în mod normal, unice în China de sud-vest.

Odată ce fusese înconjurat Capul Bunei Speranţe şi fusese descoperită America de Sud, explorarea restului lumii a urmat cu repeziciune. Ferdinand Magellan (cca 1480-1521) a rămas orfan la vârsta de 10 ani şi a devenit paj la curtea portugheză, unde a primit instruire în domeniul navigaţiei. A fost trimis în Africa de Est în 1505, iar pe parcursul următorilor şapte ani a făcut serviciu în Oceanul Indian. A luat parte la expediţia care a înfiinţat colonia portugheză din India, iar în 1511 a jucat un rol semnificativ în cucerirea fostului avanpost al lui Zheng He, Malacca. S-a întors acasă în 1512 şi a navigat cu expediţia portugheză spre Maroc, unde a fost rănit grav. După o neînţelegere cu comandantul său, a părăsit armata fără permisiune. Drept urmare a căzut în dizgraţie şi i s-a refuzat acordarea unei pensii.

Plin de dezgust, s-a mutat în 1518 în Spania, unde a fost numit căpitan general al flotei organizate pentru explorarea unei rute spre vest, înspre Insulele cu Mirodenii, dincolo de Pacific. În anul următor a ridicat ancora din estuarul Guadalquivir cu cinci nave şi 241 de oameni. Magellan aflase despre strâmtoarea care-i poartă acum numele încă înainte de a ridica pânzele, pentru că aceasta era reprezentată pe o hartă din vistieria regelui Portugaliei, hartă pe care Magellan o studiase şi o luase cu el.[5] La sosirea sa pe Insulele cu Mirodenii, Magellan i-a arătat această hartă regelui local.[6] Harta ilustra o cale prin Strâmtoarea Magellan şi peste Pacific; „De la Capul Frio până la Insulele Molucce, pe tot acest traseu de navigaţie nu există nici un fel de pământuri înscrise în hărţile pe care le poartă cu ei [expediţia lui Magellan].“[7]

Magellan nu a pretins niciodată că a fost primul om care a circumnavigat lumea; cu toate acestea, călătoria sa a fost o realizare uimitoare. Naviga într-o navă minusculă, o jucărie în comparaţie cu adevăraţii leviatani ai chinezilor şi, spre deosebire de aceştia, portughezii aveau foarte puţină experienţă în călătorii lungi transoceanice şi nici nu erau conştienţi de faptul că anumite alimente puteau preveni apariţia scorbutului. Magellan, Dias, da Gama şi Cabral erau navigatori şi mateloţi foarte pricepuţi; în plus, erau şi nişte bărbaţi plini de curaj şi hotărâre, cu calităţi de conducător extraordinare, dar nici unul dintre ei nu avea vreo hartă care să-i arate încotro se îndreaptă. Toate „descoperirile" lor fuseseră făcute cu un secol înainte, de către chinezi.

Tot astfel, nici Cristofor Columb nu a fost cel care a „descoperit" America. Departe de a ridica pânzele, plin de teamă că flota sa ar fi putut cădea de pe marginea lumii, el ştia încotro merge, după cum se vede din extrasele din jurnalele sale de bord, din timpul în care se afla încă în mijlocul Atlanticului:

> Miercuri, 19 septembrie [1492]
> Amiralul nu dorea să fie întârziat din cauză că trebuie să meargă contra vântului pentru a fi sigur că există pământ în acea direcţie, dar era sigur că la nord şi la sud se găseau câteva insule, după cum şi erau, într-adevăr... [el a zis] „şi este timp destul, deoarece, cu voia lui Dumnezeu, la călătoria de întoarcere, toate vor fi fost văzute". Aceste sunt cuvintele sale.
>
> Miercuri, 24 octombie
> [descriind cum se poate ajunge la Antilia] ar trebui să pun cârma pe direcţia vest-sud-vest pentru a merge într-acolo... iar pe sferele pe care le-am văzut şi în desenele de pe *mappae mundi* este în această regiune.
>
> Miercuri, 14 noiembrie
> Şi el spune că este convins că aceste insule sunt cele fără număr, care în *mappae mundi* sunt aşezate la capătul din est.[8]

Din aceste trei înregistrări reiese că, într-adevăr, Columb văzuse sferele şi *mappae mundi* care ilustrau insulele din Atlantic şi că aceste insule se găseau, după părerea lui Columb, la nord şi la sud de poziţia lui din 19 septembrie 1492. Puerto Rico (Antilia) apare pe harta din 1424 a lui Pizzigano, coasta Noii Anglii pe harta Cantino, Brazilia pe harta lui Andrea Bianco din 1489 – toate desenate înainte să fi ajuns Columb la ele.

În 1479, Columb se căsătorise cu Doña Felipa Perestrello, fiica guvernatorului din Porto Santo, mica insula de lângă Madeira, colonizată de portughezi. Viitoarea lui căsătorie i-a dat suficientă încredere pentru a coresponda cu renumitul om de ştiinţă Toscanelli, care i-a răspuns de îndată: „Am primit scrisorile domniei voastre, cu lucrurile pe care mi le-aţi trimis şi prin ele am primit o mare favoare. Remarc superba şi înălţătoarea dorinţă a domniei voastre de a naviga spre regiunile de la răsărit, trecând prin cele de la apus [adică să ajungă în China navigând spre vest], aşa cum se arată pe harta pe care v-o trimit.“ [9] „Harta“ care însoţea scrisoarea lui Toscanelli către Columb s-a pierdut, dar ea poate fi reconstruită folosind o altă scrisoare, de la Toscanelli către regele Portugaliei, la care era anexată o hartă a Atlanticului: „Însă de la Insula Antilia, care vă este cunoscută, până la îndepărtata şi renumita insulă Cipangu, sunt zece spaţii... aşa că nu este un spaţiu prea mare de traversat prin ape necunoscute.“ [10]

Antilia era într-adevăr foarte bine cunoscută de portughezi. Ei se aşezaseră aici în 1431 şi mai erau aici atunci când Columb a ridicat ancora în 1492, dar cunoştinţele lui despre cele două Americi mergeau mult mai departe. Conform propriilor sale mărturii, el ştia despre „Strâmotarea Magellan“ de la sud şi despre coasta de nord-est a Braziliei. [11] El văzuse *mappae mundi* şi sferele care arătau Atlanticul. De asemenea, ştia foarte bine că se putea ajunge atât în China, cât şi în Insulele cu Mirodenii, navigând spre răsărit, în jurul Capului Bunei Speranţe, căci Cristofor şi fratele său Bartolomeo erau amândoi de faţă când Dias îi raporta regelui că înconjurase Capul la acea latitudine. [12] Columb era pornit, cu cerul şi pământul, să dobândească faimă şi glorie, navigând spre vest, pentru a ajunge în China şi la Insulele cu Mirodenii.

Columb a văzut cu siguranţă harta de bază a lumii din 1428. Acest fapt este susţinut de o serie de date: în adnotările de pe harta lui Piri Reis din 1513, care-l creditează pe Columb cu ştiinţa faptului că în extremul sud nu erau decât două ore de lumină naturală pe zi; în scrisoarea adresată de Columb regelui Portugaliei, în care vorbeşte despre pământuri din America de Sud, o scrisoare scrisă înainte ca exploratorii portughezi să fi ridicat ancora spre acel continent, dar şi în notiţele înscrise pe coperta interioară a propriului său exemplar al cărţii lui Marco Polo despre călătoria sa pe mare din China până în India. Pe scurt, Columb ştia că este posibil să ajungi în China navigând spre vest (scrisoarea lui Toscanelli) sau navigând spre est. Din Harta Lumii din 1428 trebuie să fi ştiut că ruta spre est era mai scurtă.

În aceste condiţii, trebuie să fi fost îngrozitor pentru Columb să-şi dea seama că portughezii erau tocmai pe cale de a înconjura Capul Bunei Speranţe şi să navigheze prin Oceanul Indian, de unde aveau să fie purtaţi de vânturile musonice în direcţia Chinei. Înaintarea portughezilor în josul coastei Africii trebuie să fi reprezentat pentru el un motiv de mare îngrijorare. În 1485, Dias atinsese deja coasta Africii până la nivelul a 13° sud. La acest moment, Columb nu numai că avea cunoştinţă de ruta vestică, dar chiar navigase până în Islanda (în 1477), ţară despre care i se spusese că fusese vizitată de chinezi.

În 1485, Cristofor Columb a părăsit Portugalia, unde stătuse, cu intermitenţe, de când se căsătorise. Se prea poate ca, în timpul acestei perioade, să fi navigat spre Antilia într-un voiaj secret finanţat de Papă, aşa cum a afirmat Señor Ruggero Marino. Marino îşi bazează presupunerile în mare parte pe inscripţia de pe mormântul Papei Inocenţiu VIII, care a murit în iulie 1492, adică înainte ca Cristofor Columb să fi pornit în prima sa călătorie spre „Bahamas". Pe mormântul Papei erau înscrise cuvintele „novi orbis suo aevo inventi gloria" – „gloria lumii noi fiind finanţată cu aurul său".

Bartolomeu Columb a rămas în Portugalia, ca membru al echipei care îmbunătăţea hărţile portugheze, atât atunci, cât şi pe măsură ce soseau noi mărturii din călătoriile de descoperire.

În anii 1487-1488, Dias a avansat şi mai mult în josul coastei africane şi a ajuns la ceea ce noi numim acum Capul Bunei Speranţe. În 1473, portughezii descoperiseră cum să calculeze latitudinea din declinaţia soarelui, aşa încât Dias a putut fixa latitudinea Capului Bunei Speranţe la 34°22' sud. Atât Bartolomeu, cât şi Cristofor, cunoşteau această latitudine corectă.

Planurile lui Columb pentru un voiaj spre vest erau acum la mare ananghie, pentru că portughezii erau pe punctul de a inaugura ruta spre India, făcând înconjurul Capului Bunei Speranţe. Dacă nu acţiona repede, se ducea şansa lui la glorie. La această vreme, monarhii catolici Ferdinand şi Isabella îşi începuseră asaltul asupra ultimei enclave maure din Spania, la sud de munţii Sierra Nevada, din jurul Granadei. Columb nu avea nici o şansă să stoarcă fonduri de la portughezi, care se concentrau asupra rutei de est spre China, şi ştia că singura sa şansă era la monarhii catolici, care nu aveau harta din 1428, şi de aceea nu ştiau că ruta mai scurtă se găsea în direcţia est. Prin urmare, era în interesul lui Columb să-i convingă pe Ferdinand şi Isabella că ruta cea mai rapidă spre China era la vest. Aceasta este, după cum bănuiesc eu, motivul pentru falsul şi furtul pe care l-au comis acum Cristofor şi Bartolomeu Columb.

Momentul ales de ei a fost extrem de fericit, pentru că în 1492 Granada căzuse, iar monarhii catolici doreau să extindă şi dincolo de ocean urmărirea maurilor. Planul lui Columb de a naviga spre vest pentru a ajunge în China avea să pătrundă în urechi receptive, dacă avea să fie în stare să-i convingă pe Ferdinand şi Isabella că planul său era realist şi că oferea şansa de a ajunge la Insulele cu Mirodenii înaintea portughezilor.

În 1963, Alexander O. Vietor, curatorul hărţilor de la Universitatea Yale, a raportat primirea unui dar din partea unui donator anonim, „în forma unei hărţi a lumii, superb pictată, semnată de Henricus Martellus, cu dimensiuni de şase picioare ori patru picioare [180 x 120 cm]". Vietor continua:

> Este pictată în ceea ce pare a fi tempera, peste un fundal de hârtie în foi de diferite dimensiuni, totul susţinut de o pânză mare

> înrămată, foarte asemănătoare cu o pictură... Are gradaţii de latitudine şi longitudine pe margini, locul de pornire a longitudinilor fiind arătat pe hartă... pe această hartă, Cipango este plasat la 90 de grade faţă de insulele Canare. [13]

Ulterior, dl. Vietor a purtat corespondenţă asupra acestui subiect cu profesorul Arthur Davies, care la acea vreme ocupa catedra de geografie *Reardon Smith* a Universităţii din Exeter (1948-1971). Vietor i-a mai pus la dispoziţie profesorului Davies fotografii în infraroşu ale hărţii, pentru ca acesta să le studieze mai amănunţit. Această hartă, pe care o voi numi harta *Yale Martellus*, este de patru ori mai mare decât o altă hartă Martellus, publicată în 1489. Experţii, în primul rând Davies şi Vietor, împărtăşesc în mod unanim părerea că harta *Yale Martellus* era originalul, iar harta Martellus din 1489, o copie la scara de unu pe patru. Ashleigh Skelton a ajuns şi el la concluzia că harta Yale este autentică, autorul ei fiind Martellus. Am convingerea că ambele hărţi, deşi sunt autentice, conţin falsuri, iar falsificatorul a fost Bartolomeu Columb.

Harta din 1489 a lui Martellus se întinde de la Canare spre coasta de est a Chinei. Cu toate că nu sunt date nici un fel de meridiane sau scări ale longitudinilor, estimările bazate pe măsurarea hărţii arată că distanţa de la Lisabona la coasta de est a Chinei, în direcţia spre est, nu este mai mică de 230°, ba, probabil, chiar de 240°. În direcţie vestică, este prezentată coasta Chinei, la aproximativ 130° vest de Lisabona. Aceasta este o exagerare colosală a distanţei în direcţie estică. Atlasul catalan din 1376 dădea distanţa dintre Portugalia şi China, dacă se mergea spre est, la cca 116°; harta genoveză din 1457 dădea aproximativ 136°; iar harta lui Fra Mauro, din 1459, indica aproximativ 120°. Măsura exactă este de 141°, de la Canare la Shanghai, aşa că harta Martellus din 1489 exagerează cu aproape 100° distanţa până în China, pornind din Portugalia pe direcţie estică. Desigur că fraţii Columb cunoşteau distanţa adevărată înspre est de la Lisabona până în China, pentru că portughezii aveau Harta Lumii din 1428.

Harta Martellus din 1489 nu putea să fi fost încheiată înaintea acestui an, pentru că ea reprezenta detalii complete ale descoperirilor din călătoria din 1487 a lui Dias – atunci când acesta a dublat Capul Bunei Speranţe şi a ajuns în Oceanul Indian. El s-a întors în Portugalia în decembrie 1488. Aceste detalii complete ale călătoriei, inclusiv bogata nomenclatură dată de Dias, au apărut, într-un an, pe harta Martellus confecţionată în Italia şi aceasta în ciuda eforturilor susţinute din partea regelui Portugaliei de a păstra harta secretă. Pedeapsa pentru furtul de hărţi era moartea. Politica guvernului portughez fusese zdrobită dintr-o singură lovitură de către cineva aflat în poziţia unică şi specială care-i dădea posibilitatea de a cunoaşte toate detaliile.

Cel de-al doilea fals, de pe ambele hărţi Martellus, este că la peninsula Malaya a fost adăugat un promontoriu uriaş de pământ imaginar, de la Ecuator spre sud, până la 29° sud, după care a fost lărgit pentru a atinge China. Această peninsulă era imensă şi atât de lată, încât părea să facă imposibilă orice călătorie între China şi India. Pe scurt, oricine ajungea în Oceanul Indian nu şi-ar mai fi putut continua drumul spre est. Pentru un novice, cum erau monarhii catolici, şi care nu avea harta din 1428, această reprezentare arăta că nu se putea ajunge în China mergând spre est şi înconjurând Capul Bunei Speranţe.

Cel de-al treilea fals constă în aceea că ambele hărţi Martellus se întind spre sud până la latitudinea Capului Bunei Speranţe, pe care Dias o fixase de la 34°22' sud, mutând-o la 45° sud. Nu există îndoială că Bartolomeu Columb, este răspunzător de această adăugire, pentru că fusese făcută chiar de mâna lui. În volumul *Imago Mundi*, descoperit printre bunurile lui Cristofor Columb după moartea sa, se găsesc numeroase note scrise pe marginea sau dedesubtul textului tipărit.

Adunarea cu numărul 23 a fost identificată de profesorul Davies, (care şi-a petrecut o viaţă întreagă analizând caracteristicile înscrisurilor fraţilor Columb), drept grafia ologrăfă a lui Bartolomeu.

Iată cum sună această notă:

> Să notăm că în anul '88, în luna lui decembrie a sosit la Lisabona Bartolomeu Diaz [*sic*], căpitan peste trei caravele pe care înălţimea sa regele Portugaliei le-a trimis să încerce să debarce pe teritoriul din Guinea. El i-a relatat aceluiaşi prea-graţios rege că navigase 600 de leghe dincolo de Yan, şi anume 450 spre sud şi 250 spre nord, până la un promontoriu pe care el îl numeşte Capa de Buon Esperanza [Capul Bunei Speranţe], despre care noi credem că se găseşte în Abisinia. El spune că în acest loc a găsit, prin astrolab, că se afla la 45 grade mai jos de Ecuator şi că acest loc este la 3.100 de leghe depărtare de Lisabona. El a descris acest voiaj şi l-a schiţat, leghe cu leghe, pe o hartă marină, pentru a o aşeza sub privirile prea-înaltului rege însuşi. Am fost de faţă la toate acestea.[14]

Afirmaţiile lui Bartolomeu Columb cum că Dias aşezase Capul Bunei Speranţe la 45° sunt o minciună sfruntată. Nimeni din Lisabona de la acea vreme, cu excepţia fraţilor Columb, nu ştia despre această afirmaţie privind 45°, căci Bartolomeu a făcut-o după ce părăsise Portugalia.

Până în ziua de astăzi, nu s-a demonstrat nici o legătură între fraţii Columb şi Martellus; se poate ca falsificatorul să fi fost Martellus. Legătura poate fi, totuşi, dedusă în două moduri. Primul este că harta lui Martellus conţine informaţii pe care le cunoşteau numai portughezii (Martellus era italian), ba chiar mai mult, informaţii păzite sub ameninţarea pedepsei cu moartea, şi care fuseseră obţinute doar cu câteva luni în urmă. Cineva care avea acces la hărţile portugheze ultrasecrete trebuie că i-a furnizat lui Martellus aceste informaţii. Acesta este un indiciu către Bartolomeu Columb, sau către alţii care făceau parte din acel cerc de încredere al cartografilor, care îl include, de exemplu, pe Behain din Boemia.

Legătura directă între Bartolomeu Columb şi harta lui Martellus vine, însă, din structura hărţii *Yale Martellus*. Foile de hârtie pe care este desenată harta Yale sunt de diferite dimensiuni, ceea ce exclude posibilitatea ca ele să fi fost file de hărţi tipărite, pentru că atunci ar fi avut toate aceleaşi dimensiuni,

pentru a începea în mapa pentru hărţi. În corespondenţa particulară dintre Alexander Vietor şi profesorul Davies, Vietor a afirmat că la examinarea cu raze Roentgen nu s-a evidenţiat nici un fel de urmă de tipăritură pe acele foi de hârtie şi că tot ce apărea pe harta Yale era desenat de mână, inscripţionat şi colorat. Pe scurt, toate proveneau dintr-o schiţă. Schiţele au fost identificate de profesorul Davies ca fiind făcute de mâna lui Bartolomeu Columb. Făcând aceste afirmaţii cutremurătoare, profesorul Davies scria:

> Atunci când Columb a părăsit Lisabona în 1485, pentru a pleca în Spania, Bartolomeu, cu măiestria şi experienţa sa superioară de cartogtaf în stilul genovez, a rămas mai departe în atelierul de produs hărţi al regelui Ioan II. El era prins atunci în întocmirea unei mari hărţi a lumii, bazată pe *Donnus Nicolaus* şi pe hărţile portugheze. Această hartă, la fel ca toate hărţile importante de la acea vreme, era desenată pe foi de pergament, care puteau fi îmbinate într-un mod aproape invizibil şi apoi montate pe pânză de in. Această hartă mare, de 180 x 120 cm, forma o hartă a lumii portugheze standard, la care se adăugau permanent noi descoperiri, inclusiv cele ale lui Cão şi Dias. La începutul lui 1489, Columb se confrunta cu sărăcia şi eşecul în Spania: pensia sa fusese stopată din 1488, iar el nu mai beneficia de casă şi masă gratuite de la Medina Seli sau de la Marchiza de Moya. Bartolomeu se pregătea să i se alăture în Spania şi să-l ajute în proiectele sale. Aveau nevoie de bani şi, în special, de sprijinul permanent şi vital al Băncii Sf. Gheorghe din Genova. Au reuşit să le obţină pe ambele. Banii puteau fi obţinuţi din vânzarea hărţilor păstrate secrete în Portugalia. Înainte de a pleca din Lisabona, Bartolomeu a copiat hărţi de dimensiuni convenabile. A trebuit să copieze în secret marea hartă standard a lumii şi, din cauza dimensiunilor acesteia, a avut nevoie de 11 file de hârtie, mai ieftină, mai subţire şi mai puţin zgomotoasă decât pergamentul. Aceste foi ale hărţii *Yale Martellus* erau schiţele trasate de mâna lui Bartolomeu. La începutul lui 1489, el a părăsit Lisabona. S-a dus mai întâi la Sevilla, pentru a-şi ajuta fratele, şi

aici a modificat harta Yale, substituind o altă foaie de hârtie care prezenta Africa la 45° sud, în locul adevăratei ei latutidini de 34°22' sud. Harta Martellus semăna mai curând cu o fotografie înrămată. Rama se termină la 41° sud. Pentru a introduce acest adaos în hartă, imaginea trebuie să spargă rama, coborând până la 45° sud. [15]

Un al doilea indiciu ne vine de la o adnotare înscrisă pe hartă iângă coasta de est a Africii, care sună astfel: *Ultima navigatio Portuga A.D., 1489*. Puşi în faţa acestui text şi având în vedere că harta Martellus se întinde în jos până la 45° sud, această inscripţie ar părea să susţină că Dias înaintase spre nord de-a lungul coastei de est a Africii de Sud, până dincolo de Natal. Ceea ce Dias nu a făcut în acel voiaj. Nota este înscrisă între 33° şi 34° sud, ceea ce concordă exact cu distanţa până la care a ajuns Dias – Rio de Infante, Marele Râu cu Peşti de la 34° sud. Locul pare doar că este la nord de Natal, fiindcă Africa este reprezentată ca întinzându-se până la 45° sud. Atunci când Bartolomeu a modificat harta-prototip ca să ajungă la 45° sud, el nu a fost în stare să înlăture inscripţia de pe margine.

Pentru toţi, cele trei falsuri luate împreună păreau să excludă orice posibilitate de a ajunge în China pornind din Portugalia şi navigând spre est. Este limpede că scopul hărţilor Martellus nu a fost de a-i influenţa pe portughezi, care cunoşteau situaţia reală, pentru că ei aveau Harta Lumii din 1428; ele trebuia să-i influenţeze pe suveranii catolici, care erau în totală necunoştinţă de cauză. La vremea aceea, se credea că un grad de latitudine este de 50 de mile nautice (90 km), conform scrisorii lui Toscanelli. Pentru a ajunge în India înconjurând Africa, conform hărţilor Martellus falsificate, navele ar fi trebuit să navigheze de la 39° nord, la 45° sud, şi apoi spre nord către India, pe o distanţă de încă 45° + 15° – ca să spunem adevărul, voiajul spre India ar fi însumat vreo 15.000 de mile. În plus, şi probabil că acesta era factorul decisiv, navele ar fi trebuit să navigheze mai jos de 45° sud, pentru a face ocolul Africii prin ape pe care Dias le descrisese deja drept cele mai zbuciumate dintre toate întâlnite de el în întreaga lume.

În diferite moduri, hărţile Martellus falsificate ilustrau o călătorie monumentală spre est, în timp ce, dacă navigau spre vest către Antilia şi apoi China, vasele spaniole ar fi putut trece prin Strâmtoarea Magellan şi să-i întreacă pe portughezi în acest domeniu. Acesta este motivul, presupun eu, care i-a făcut pe portughezi să se concentreze asupra rutei de est spre China, iar spaniolii încercau să atingă aceeaşi destinaţie via America de Sud. Bartolomeu Columb a furat proprietatea intelectuală a guvernului portughez. După aceea, el a confecţionat o hartă despre care atât el, cât şi Cristofor ştiau că este o aiureală, şi amândoi s-au folosit de ea pentru a stoarce bani şi sprijin sub pretexte mincinoase de la Banca di Genova şi de la monarhii catolici ai Spaniei. Adevărata moştenire lăsată de Columb posterităţii nu este descoperirea celor două Americi, ci aceea a sistemelor circulare de vânturi ale Atlanticului, pe care le-a studiat şi le-a exploatat în mod strălucit în călătoriile sale ulterioare. Cunoaşterea acestor modele ale vânturilor şi curenţilor s-au dovedit de nepreţuit în pregătirea şi efectuarea călătoriilor care au dus la colonizarea celor două continente americane, în secolele ce au urmat.

În sfârşit, să vorbim despre acest navigator strălucit, căpitanul James Cook, „cel mai priceput şi cel mai renumit navigator căruia i-a dat naştere vreodată ţara aceasta ori vreo altă ţară. El dispunea de toate calităţile necesare pentru profesia sa şi pentru marile acţiuni pe care le-a întreprins.“ [16] Cook a făcut prima dintre marile sale trei călătorii în 1768, navigând în Pacific pentru a observa tranzitul planetei Venus. Apoi şi-a continuat drumul peste Pacific şi „a descoperit“ Noua Zeelandă, găsind că este o ţară potrivită pentru înfiinţarea de aşezări, „dacă se va considera aceasta vreodată un obiectiv demn de atenţia englezilor“. El a explorat coasta de est a Australiei, a revendicat întreaga ţară în numele regelui şi a navigat spre casă, prin Noua Guinee şi Cap.

În cel de-al doilea voiaj al său, în 1772, efectuat „pentru a încheia descoperirea emisferei sudice“, Cook a ancorat în Noua Zeelandă, şi a debarcat acolo animale şi a sădit legume spre a

asigura rezerva de hrană pentru viitorii exploratori şi colonişti. Apoi a navigat spre sud, până la marginea continentului antarctic. Misiunea lui Cook în acest al treilea voiaj în Pacific a fost să descopere o trecere, la nord, din Pacific în Atlantic. A vizitat iar Noua Zeelandă şi Australia, după care a pornit spre America de Nord, explorând coasta continentului, din Oregon spre nord. A pătruns în Strâmtoarea Bering, nu a reuşit să găsească nici o rută lipsită de gheţuri, ca să o traverseze, şi a pornit din nou spre casă. A fost ucis în Hawaii, pe 14 februarie 1779, după o înfruntare cu băştinaşii.

Cook a fost un om de mare importanţă, ca şi cel mai mare navigator al tuturor timpurilor, însă nu a descoperit nici Noua Zeelandă, nici Australia. Cu peste două secole înainte ca el să se îmbarce pentru călătoriile sale, un grup de hărţi de la Şcoala din Dieppe arătau deja Australia cu o precizie remarcabilă. Harta lui Jean Rotz era deja în posesia guvernului britanic la data la care Cook şi-a ridicat pânzele, iar Joseph Banks, care a navigat cu căpitanul Cook, procurase una dintre cele mai reuşite hărţi, harta Harleiană (Dauphin), care prezenta Australia cu aceeaşi exactitate ca şi harta Rotz. Hărţile Desliens şi Desceliers, de la Şcoala din Dieppe, erau la fel de cunoscute la Amiralitate. Reciful Endeavour, pe care a eşuat mai târziu Cook, este reprezentat limpede pe aceste hărţi de la o dată mai timpurie, împreună cu ceea ce a devenit mai târziu cunoscut drept portul Cooktown Harbour. După ce a reuşit să se smulgă din prinsoarea recifului, Cook a navigat direct spre Cooktown. „Acest port ne va servi scopurile în mod excelent, deşi nu este chiar atât de larg pe cât mi s-a spus.“ [17]

Pentru că, la întoarcerea sa, Cook a afirmat că el descoperise Australia, şeful Departamentului Hărţi de la Amiralitatea Britanică, comandorul Dalrymple, a scris un protest, furios. Căpitanul James Cook era extraordinar de curajos, hotărât şi integru, dar nu el descoperise acel continent. Amiralitatea avea hărţi pe care Australia fusese desenată cu 250 de ani mai devreme.

Oricât ar fi fost de curajoşi şi de hotărâţi, Columb, Dias, da Gama, Magellan, Cook şi restul exploratorilor europeni ridicaseră

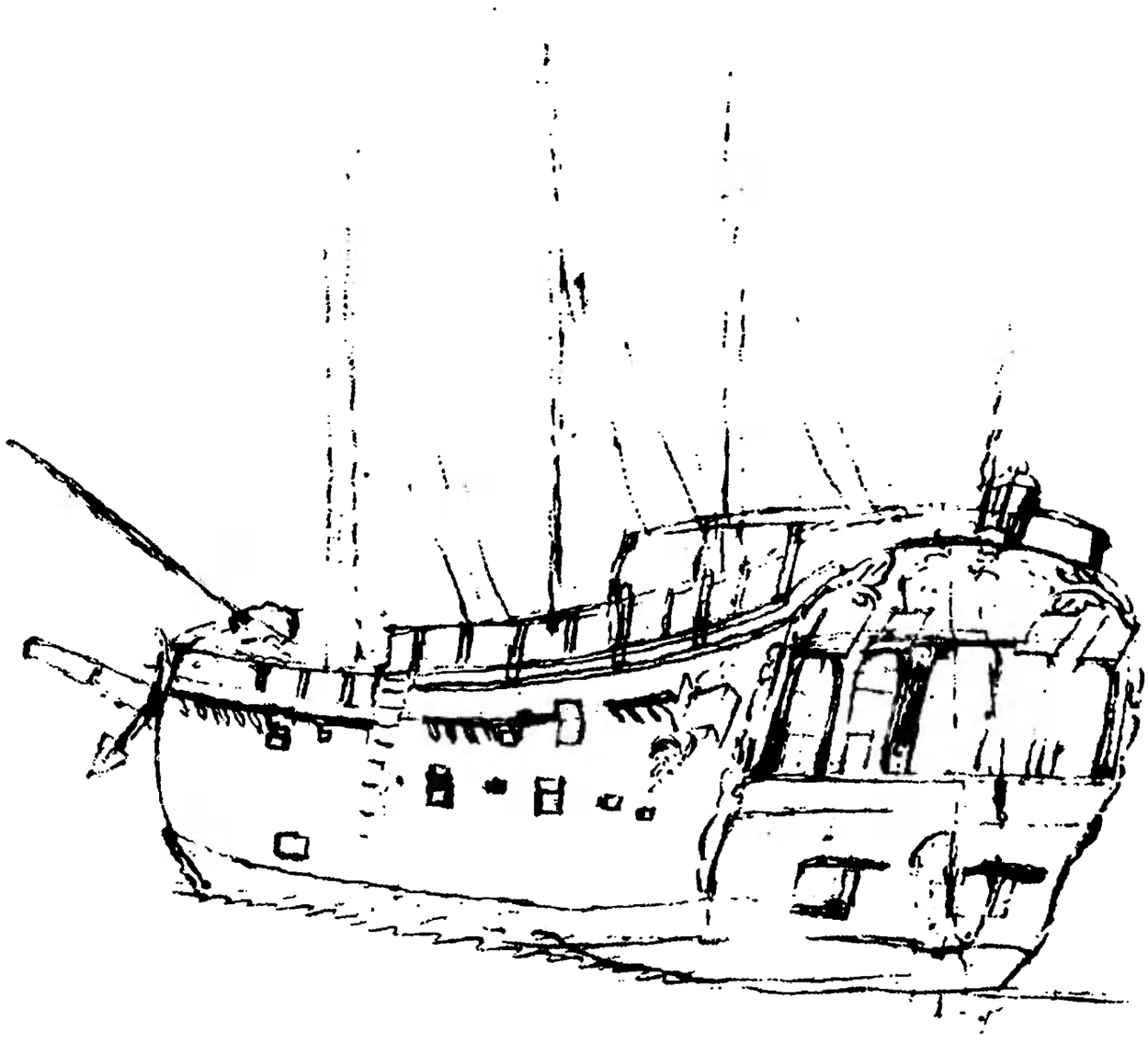

Nava lui Cook, *Endeavour*, schiţată de Sydney Parkinson în iunie 1770.

ancora şi porniseră pe mare cu hărţi care le arătau drumul spre destinaţia pe care şi-o propuseseră. Ei le datorau totul primilor exploratori, chinezii, cu călătoriile lor legendare din 1421-1423! Cât noroc a avut Europa şi cât ghinion a avut, în schimb, China, pentru că focul a distrus Oraşul Interzis în ziua de 9 mai 1421. Europenii redescoperiseră acum proape întreaga lume, cunoscută până atunci în mod direct şi nemijlocit doar de chinezi şi de Niccolò da Conti. Hărţile, navele şi sistemele de navigaţie pe ocean folosite de marii exploratori europeni le datorau mult lui Henry Navigatorul şi fratelui său, Dom Pedro, dar şi mai mult înpăratului chinez Zhu Di şi temerarilor şi priceputilor lui amirali eunuci Zheng He, Zhou Man, Hong Bao, Zhou Wen şi Yang Qing.

Revelaţia faptului că Vasco da Gama nu era primul care a navigat spre India, făcând înconjurul Capului Bunei Speranţe, că nu Cristofor Columb a fost cel care a descoperit continentele americane, că Magellan nu a fost primul care a circumnavigat lumea şi că Australia fusese cartografiată cu trei secole înaintea căpi-

tanului Cook, iar Antarctica, cu patru secole înainte de prima încercare a europenilor, trebuie să fi venit ca o dezamăgire – ba chiar de-a dreptul ca un şoc – pentru susţinătorii înfocaţi ai acelor bravi şi iscusiţi exploratori; însă hărţile Kangnido, Pizzigano, Piri Reis, Jean Rotz, Cantino şi Waldseemüller sunt, indiscutabil, autentice. Ele conţin informaţii care nu puteau veni decât de la cartografii de la bordul flotelor pionierilor chinezi. Niccolò da Conti a fost la bordul joncilor care au ajuns în Australia, plecând din India, Dom Pedro a obţinut aceste informaţii de la Conti însuşi, apoi le-a încorporat în harta care prezenta întreaga lume. Toscanelli l-a convins pe Columb că era posibil să atingă China dacă naviga spre vest, iar Magellan nu spunea decât adevărul atunci când i-a povestit echipajului său răzvrătit că el văzuse „Strâmtoarea Magellan“ pe o hartă din vistieria portugheză, înainte să fi pornit în expediţie. La urma urmei, adevărul este mai straniu decât ficţiunea.

Şi care este epitaful de la Sagres pentru comemorarea vieţii de sacrificii şi realizări a prinţului Henry Navigatorul, a acelui bărbat care a iniţiat acest val de explorări europene care avea să cucerească lumea? Nimic altceva decât un cadran solar, ros de vechime, unde buruienile cresc printre pietre. Mormântul lui Zheng He de pe Dealul Capului de Bivol, din partea de vest a provinciei Jiangsu, este la fel de neglijat şi sufocat de buruieni. Probabil că aceşti mari bărbaţi şi-au căpătat răsplata în ceruri.

EPILOG

MOŞTENIREA

LĂSATĂ

DE CHINEZI

Rămâne vie moştenirea acelor ani de aur, în care puterea şi influenţa Chinei se întindeau din Japonia până în Africa şi dincolo de ea, pentru a îmbrăţişa întreaga lume. Arhitectura budistă chineză împodobeşte linia orizontului de la Malacca la Kobe. Mătasea chinezească din dinastia Ming se găseşte din Africa până în Japonia, întâlnim superba ceramică în alb şi albastru din Australia până în Manciuria, iar morminte din numeroase locuri de pe tot globul aduc mărturii pentru bijuteriile de jad ale acelei epoci. Chiar şi cel mai blazat călător prin Asia de sud-est trebuie să fie impresionat de pătrunderea şi răspândirea moştenirii chinezeşti. Din Sumatra până în Timor şi Japonia, comunităţile au rămas unite prin negoţ, religie şi o limbă scrisă moştenită de la imperiul chinez. Pe o întindere de 4.000 km de la vest la est şi pe o distanţă egală de la nord la sud, rămân prezente urmele paşilor Chinei imperiale, ca amprenta unui colos.

Profunzimea culturii chineze este la fel de uluitoare ca şi extinderea ei. Cu 3000 de ani în urmă, chinezii stăpâneau deja modelarea şi turnarea bronzului cu nişte forme simple, dar uimitoare. În perioada dinastiei Qin (221-206 î.Hr), chinezii ajunseseră să toarne obiecte de ceramică splendide, culminând prin reprezentarea cailor plini de graţie şi a figurilor, parcă gata de mişcare, ale soldaţilor din armata de teracotă a împărtaului Qin. În timpul dinastiei Tang (618-907 d.Hr), pe vremea în care strămoşii noştri europeni erau îmbrăcaţi în zdrenţe, chinezii bogaţi mâncau din farfurii de aur împodobite cu păsări phoenix şi îşi sorbeau vinul din pocale de argint gravate cu cai cabraţi. Fructele erau oferite în boluri din jad alb. Soţiile neguţătorilor, înfăşurate în mătăsuri fine, purtau parfumuri persane delicate. La urechi, gât şi mâini erau împodobite cu bijuterii splendide din jad şi aur.

Chinezii aveau milenii de experienţă şi pricepere în orice domeniu al activităţii umane. Prin 305 î.Hr, conservarea solului şi rotaţia culturilor constituia subiectul scrisorilor adresate împăratului. Uriaşele nave şi expediţiile incredibile ale lui Zhu Di au reprezentat punctul culminant al unei perioade de 800 de ani de călătorii de descoperire – navele dinastiei Song (960-1276)

ajunseseră în Australia. Comerţul chinezesc cu India avea o vechime de 600 de ani atunci când a pornit în expediţie amiralul Zheng He, dar până şi vasta lui flotă părea pitică faţă de cea a lui Kublai Khan, mai veche cu două secole. Ştiinţa şi tehnologia chineză erau cu sute de ani înaintea restului lumii, cunoştinţele lor de construcţii militare şi civile sunt simbolizate prin Marele Zid. Stabilitatea şi protecţia pe care o asigura zidul a făcut ca, dintre toate marile civilizaţii ale antichităţii, China să fie singura care a supravieţuit. Acest simbol naţional extrem de impresionant este un monument al istoriei, perseverenţei şi forţei Chinei şi a poporului acestei ţări.

Cu toate că, de-a lungul veacurilor, s-au pierdut multe dintre dovezile despre călătoriile chinezeşti de descoperiri, în prezent rămâne totuşi o dovadă foarte tangibilă, care poate fi văzută oriunde: plante şi animale pe care flotele chinezeşti le duceau cu ele în noile teritorii, ca şi acelea pe care ei le-au luat la întoarcere în China şi Asia de sud-est. Se prea poate ca cea mai mare parte a contribuţiei Chinei la civilizaţie să fie, într-adevăr, cultivarea şi propagarea plantelor.

Timp de secole s-a crezut că propagarea mondială a faunei de pe planetă a început după ce Columb a „descoperit" cele două Americi, în 1492, şi a fost accelerată atunci când britanicii şi-au fondat marele lor imperiu maritim, după bătălia de la Trafalgar. Practic, deşi englezii epocii victoriene erau cu siguranţă mari colecţionari de plante, aproape toate plantele agricole importante se răspândiseră în întreaga lume înainte de plecarea lui Columb în primul său voiaj. Europenii nu numai că aveau hărţi care le arătau calea spre Lumea Nouă, dar au şi găsit cele mai importante culturi deja înfloritoare atunci când au ajuns acolo. Se ştie că nu mai puţin de 27 de plante de cultură cu care se face comerţ au fost aduse în insulele Hawaii din India, Asia, Indonezia, cele două Americi şi chiar Africa. Cartofii dulci, trestia de zahăr, bambusul, cocotierul, arorutul, ignamele, bananele, curcuma, ghimbirul, kava, arborele-de-pâine, dudul, dovleacul-tigvă, hibiscus şi nucile indiene, toate acestea creşteau în Hawaii atunci când au sosit primii europeni; nici una dintre ele

nu este originară din aceste insule. Acest model se repetă pe toată zona Polineziei şi traversează cel puţin jumătate din glob, până în Insula Paştelui. Acolo, primii europeni au găsit rădăcini de totora originare de pe lângă lacul Titicaca, ananas sălbatic şi cartofi dulci din America de Sud, tutun din America Centrală şi de Nord, tigve din Africa, papaya din America Centrală, yam din Asia de sud-est şi nuci de cocos din Pacificul de Sud. Primii europeni care au ajuns în Caraibe au găsit şi ei nuci de cocos; în Filipine, Magellan încărcase porumb care era originar din America Centrală; California fusese blagoslovită cu trandafiri chinezeşti; America de Sud avea găini asiatice. Au fost găsite nu mai puţin de 94 de genuri de plante care erau comune doar în America de Sud şi Australasia; alte 74 de genuri, incluisv 108 specii distincte, sunt comune doar pentru Africa de Vest şi America tropicală.

S-a argumentat că această masă de plante s-ar fi putut propaga pe cale naturală, prin seminţe purtate de curenţii oceanului şi de vânt, sau de păsări. Nucile de cocos plutesc şi, teoretic, şi-ar fi putut croi singure drum, din Pacificul de Sud prin Oceanul Indian, Atlanticul de Sud şi Atlanticul de Nord, pentru a ajunge până la urmă în Caraibe. Unele au plutit cu siguranţă, de la o insulă la alta, iar unele seminţe şi unii spori au fost, fără îndoială, purtaţi de vânt; dar să sugerezi că toate plantele s-au propagat în acest fel este ridicol. Argumentele se prăbuşesc atunci când este vorba de porumb şi de cartofii dulci; aceste plante nu plutesc, iar cartofii dulci sunt mult prea grei pentru a fi căraţi de păsări de la o ţară la alta. În ultimele trei decenii, o serie de botanişti de renume au efectuat cercetări în locurile de origine ale plantelor cultivate. O mai bună înţelegere a clasificării plantelor a modificat în mod radical opiniile asupra rudelor lor sălbatice şi, prin urmare, asupra locului lor de origine. Un exemplu îl constituie nuca de cocos, pe care primii exploratori europeni au găsit-o pe coasta Atlanticului şi a Pacificului, din America Centrală.

Se credea pe vremuri că nuca de cocos (*Cocos nucifera*) şi-ar fi avut originea în Lumea Nouă, deoarece aici este locul unde se

întâlnesc celelalte specii de *Cocos*. Acum, însă, *Cocos* este tratată ca un gen monotipic, ale cărui cele mai apropiate rude în viaţă există în Africa. Acest lucru, împreună cu descoperirile de fosile de nucă de cocos, cu variabilitatea sa şi cu gama de utilizări din Asia de sud-est, ne sugerează că nuca de cocos este originară din Pacificul de vest şi s-a răspândit de la vest spre est, nu de la est spre vest, traversând oceanul.

O analiză a plantelor comune pentru Africa şi America de Sud, ca şi a celor comune pentru America de Sud şi Australasia, ne dezvăluie faptul că ele au fost purtate toate în direcţia vânturilor şi a curenţilor predominanţi – pe scurt, de către nave cu echipaj uman. Nu se cunosc nici un fel de nave polineziene care să fi părăsit Pacificul pentru a pătrunde în oceanul Atlantic de Sud, iar propagarea datează dinaintea expediţiilor de descoperiri ale europenilor. O singură naţiune ar fi putut transporta această varietate de plante şi animale în jurul globului pământesc. Navele chineze duceau cu siguranţă plante şi seminţe, iar ele nu numai că au circumnavigat lumea, dar au făcut-o exact în direcţia de propagare care a fost descoperită că s-a petrecut efectiv, dinspre China prin Asia de sud-est în India, de aici în Africa, iar de acolo mai departe, peste Atlanticul de Sud în America de Sud şi, finalmente, mai departe până în Australasia.

Orezul era, de departe, cea mai importantă cultură agricolă din China, poate cea mai diversă şi mai adaptabilă plantă de cultură de pe întreaga noastră planetă. Chinezii au dezvoltat varietăţi care puteau creşte pe coaste uscate de munte, în timp ce altele aveau nevoie să fie înecate în apă. Unele dintre specii aveau nevoie de luni de zile ca să se coacă, altora le trebuia doar două. Unele erau sensibile la temperatură, altele la lumina soarelui. Unele specii hibride deveniseră atât de rezistente la sare, încât puteau fi folosite pentru asanarea mlaştinilor de pe ţărmul mării. Orezul este o plantă de cultură ideală – este bun la gust şi, condimentat cu produse din soia, are o valoare nutritivă ridicată. Se poate depozita şi păstra cu uşurinţă şi se prepară uşor şi economic. Până în secolul al XX-lea, orezul a produs de

şapte ori mai mult calorii pe hectarul de teren decât oricare alt soi de cereale, iar China a fost ţara cu cea mai eficientă agricultură din lume.

Întregul mod de viaţă a peste un miliard de oameni este axat pe orez, cultura ideală pentru întreţinerea populaţiei foarte dense din Asia, unde are un statut superior faţă de pâinea din societăţile occidentale. În China, cineva care şi-a pierdut slujba se zice că „şi-a spart castronul cu orez". Căsătoriile şi înţelegerile de afaceri sunt încheiate la o ceaşcă de sake – rachiu din orez. În Occident, noi aruncăm confetti ca simbol al orezului, pentru a aduce noroc la nuntă. Atunci când copiii japonezi se uită la cerul nocturn, în loc de omul din lună ei văd un iepuraş care coace plăcinte de orez.

În epoca Ming, China a exportat orez în Pacific, în principal prin Makassar (Selat, din Indonezia modernă). Navele care transportau orez însoţeau flotele căutătoare de comori, iar în cala joncii de la Sacramento s-a găsit orez. Însă chinezii erau şi importatori de plante, şi îşi demonstrau geniul inventiv prin utilizarea plantelor cultivate pe care le găseau în ţări îndepărtate. Zona climaterică a Asiei de sud-est era o sursă importantă de plante de cultură. Se poate întocmi un dosar în susţinerea ideii că aclimatizarea unor plante atât de vitale cum sunt meiul, orezul şi yam, şi-a avut originea în această zonă. Printre plantele introduse ceva mai târziu în China se numără trestia de zahăr, bananele, ghimbirul şi unele specii de citrice, iar din India a fost importat bumbacul; însă poate cel mai spectaculos exemplu a fost porumbul, adus de flotele lui Zheng He la întoarcerea lor din America.

După orez, porumbul este planta de cultură cea mai prolifică din lume; faţă de grâu, de pe aceeaşi suprafaţă se pot recolta cantităţi de trei ori mai mari. În plus, el poate creşte în zone aride sau în jungla umedă, la nivelul mării sau la altitudini de până la 3.600 m. Porumbul îşi are originea în America Centrală, dar a fost încărcat de Magellan din Filipine, odată cu primii europeni care au ajuns acolo, iar relatările chinezeşti care au supravieţuit ne povestesc despre „nişte urechi de cereale extraordinar de mari", care au fost luate de flotele lui Zheng He, la

întoarcerea lor în China. Porumbul era ideal pentru a fi cultivat în aşezările montane din China, pentru că are rădăcini adânci, care împiedică planta să fie luată de şuvoaiele ploilor puternice, iar cultivarea pe coastele munţilor reducea pericolul daunelor provocate de ger. Pentru populaţia Miao din sudul Chinei, introducerea porumbului a adus avantaje enorme. În ziua de astăzi, porumbul, cea de-a treia cultură agricolă ca importantă din lume, s-a răspândit în Asia şi este alimentul de bază în multe ţări africane.

Cea de-a treia grupă de alimente luată de chinezi a cuprins plante de taro, yam şi cartofi dulci. Cartofilor dulci (*Ipomoca batatas*) le prieşte climatul fierbinte şi umed al Americii de Sud, unde îşi au originea, şi au devenit ulterior o rădăcinoasă de cultură importantă în ţările calde, sub-tropicale. La momentul sosirii căpitanului Cook în Noua Zeelandă, cartofii dulci deveniseră principalul aliment pentru populaţia maori. Numele sub care erau cunoscuţi, *kumara*, este aproape identic cu denumirea *kumar*, care mai este încă folosită în zona Lima de pe coasta statului Peru. Adevăratele plante de yam (specia *Dioscorea*) îşi au originea în Africa şi Asia de sud-est, şi totuşi creşteau în Hawaii atunci când primii europeni au debarcat acolo. Taro îşi are originea în Asia de sud-est, dar ajunsese, de asemenea, în Hawaii, înaintea europenilor. Această plantă face parte din familia Arum (*Aracheae*) şi, la fel ca şi cartofii, este bogată în amidon. Taro este cultivat pe scară largă în întreaga zona a Pacificului, din Tahiti în sud – unde culturile de taro îi întâmpină pe vizitatorii care pleacă de pe aeroportul din Tahiti – până în Hawaii în nord.

Se poate spune că orezul, porumbul, cartofii dulci, taro şi yam, originare din total alte zone ale lumii, au asigurat principala bază de alimentaţie pentru cei care trăiesc în zone tropicale şi sub-tropicale. Transportul lor a adus omenirii beneficii incalculabile, pentru că astfel omul era capabil să cultive şi să recolteze plante de cultură în aproape orice fel de sol şi condiţii de climă.

Pe lângă rolul său, ca principal producător şi exportator de mătase din lume, China a deschis calea şi în domeniul altor ţesături. Folosit mai întâi în valea Indului cu câteva milenii în urmă, bumbacul este probabil cea mai importantă plantă indus-

trială din lume, acoperind 5% din producţia agricolă mondială. Cercetătorii şi învăţaţii au fost, iniţial, stupefiaţi de structura cromozomială a bumbacului din America de Sud, dar, după o serie de experimente amănunţite, experţii au căzut acum de acord că una dintre rudele bumbacului american venea neîndoielnic din Asia. Bumbacul american sălbatic, pe care l-au găsit la început europenii pe continentul american, avea o genă care provine din India. Bumbacul fusese adus din India la Canton, unde ajunsese să fie cultivat în secolul al VIII-lea. Creştea sălbatic în perioada dinastiei Yuan, care a precedat dinastia Ming, iar navele flotelor Ming purtau cu ele cantităţi uriaşe de bumbac în călătoriile lor. Regele din Cochin i-a fost extrem de recunoscător împăratului Zhu Di: „Cât de fericiţi suntem că învăţăturile înţelepţilor din China ne-au fost de folos. Sunt deja câţiva ani de când avem recolte bogate în ţara noastră şi poporul nostru a avut case în care să locuiască, au avut belşugul mării, ca să mănânce pe săturate, şi suficiente ţesături pentru îmbrăcăminte."

Nuca de cocos este, cu certitudine, planta din familia nucilor culeasă în cele mai mari cantităţi pe plan mondial. Ţara ei de origine se afla în insulele din Indonezia, însă nucile de cocos au fost descoperite, de către primii europeni când au sosit în Caraibe şi pe coasta Pacificului din America Centrală; actualmente există cca 3,5 milioane de hectare de plantaţii de nucă de cocos în Filipine, India, Indonezia, Sri Lanka şi Caraibe. Nucile de cocos cresc în limitele zonelor tropicale, dar pot rezista şi la un îngheţ uşor. În afară de faptul că furnizează pulpa lor delicioasă şi laptele de nucă de cocos, uleiul extras din pulpa albă uscată a fost utilizat timp de secole pentru gătit şi prăjit, ca şi la fabricarea săpunurilor, a cosmeticelor şi a lubrifianţilor. După extragerea uleiului, turta de copra uscată poate fi măcinată în formă de făină bogată în proteine, folosită ca nutreţ pentru vite şi păsări. Trunchiul furnizează grinzi pentru acoperiş, iar fibrele din coajă pot fi utilizate pentru a face funii. Navele din flotele Ming făceau un negoţ intens cu fibră de cocos.

Bananele îşi au originea în Asia de sud-est, dar au fost şi ele găsite în Hawaii de către primii exploratori europeni şi s-au

răspândit mai târziu în India, Africa şi America tropicală. Împreună cu strugurii, portocalele şi merele, bananele fac parte dintre cele mai importante fructe de cultură ale lumii; verişoara lor, banană-de-gătit, (plină de amidon), este consumată ca legumă pe toată întinderea regiunii tropicelor. Ananasul este originar de pe coasta fierbinte, umedă, a Atlanticului din America de Sud, dar Columb a observat ananas în cursul celei de-a doua expediţii pe care a făcut-o în 1493, în Indiile de Vest. În prezent, dovezi ale marilor călătorii ale flotelor chinezeşti căutătoare de comori cresc pur şi simplu peste tot în jurul nostru.

La începutul lungii mele călătorii pe urmele marilor exploratori chinezi din secolul al XV-lea, am aflat despre un monument, o piatră cioplită, ridicată de Zheng He, dominând un golf din estuarul fluviului Yangtze din China, şi am citit inscripţiile incizate pe suprafaţa ei. Era aproape singura mărturie materială care a supravieţuit pe întregul teritoriu chinezesc despre acea legendară a şasea expediţie a flotelor căutătoare de comori. Eradicării făcute de mandarini nu i-a prea rezistat mare lucru, în afară de această piatră. Iată cum sună traducerea inscripţiei:

> Împăratul... ne-a ordonat nouă [Zheng He] şi altora [Zhou Man, Hong Bao, Zhou Wen şi Yang Qing] să ne punem în fruntea mai multor zeci de mii de ofiţeri şi soldaţi imperiali pentru a călători în mai mult de o sută de nave... pentru a trata popoare depărtate cu bunăvoinţă. ... Am plecat în regiunile vestice... în total peste 3.000 de ţări mari şi mici. Am traversat peste 100.000 de li [40.000 de mile marine] de imense întinderi de apă.

Reflectasem nedumerit asupra acestei inscripţii atunci când mi-am început călătoria de descoperire, care avea să mă consume ani de zile. Acum, la încheierea acestei călătorii, am revenit, cu convingerea că am găsit dovezile care să răstoarne istoria acceptată din vechime a lumii occidentale. Descoperisem o bogăţie de mărturii că în acea a şasea expediţie legendară, flotele chinezeşti comandate de amiralii Zheng He, Yang Qing,

Zhou Man, Hong Bao şi Zhou Wen au trecut în revistă şi au făcut relevee pentru toate continentele de pe glob. Ei navigaseră prin 62 de arhipelaguri care cuprindeau peste 17.000 de insule şi au cartografiat zeci de mii de mile de linie de coastă. Afirmaţia amiralului Zheng He, că ar fi vizitat 3.000 de ţări mici şi mari, pare a fi adevărată. Flotele chinezeşti au traversat Oceanul Indian şi au ajuns de acolo în Africa de Est, au călătorit în jurul Capului Bunei Speranţe până în Caraibe şi apoi în America de Nord şi în Arctica, iarăşi în jos, la Capul Horn, în Antarctica, Australia, Noua Zeelandă şi peste Pacific. De-a lungul tuturor celor 100.000 de *li*, probabil că doar în Antarctica navele căutătoare de comori a trebuit să navigheze contra vântului sau împotriva unui curent opus.

Înaintea acelei mari expediţii din 1421-1423, Zhu Di adusese deja toată Asia de sud-est, inclusiv Manciuria, Coreea şi Japonia, sub stăpânirea sistemului chinezesc de plată de tribut. Capătul răsăritean al Drumului Mătăsii fusese redeschis dinspre China până în Persia (Iranul actual). Asia Centrală era sub dominaţia Chinei, iar Oceanul indian era dominat de navigaţia chineză. Flotele căutătoare de comori de la 1421 la 1423 au venit cu o contribuţie în plus la acest imperiu comercial, deja foarte vast. Ele au creat colonii permanente de-a lungul coastei Pacificului, din America de Nord şi de Sud, din California până în Peru.

Au mai fost înfiinţate aşezări în Australia şi Noua Zeelandă, ca şi în întreaga zonă a Oceanului Indian, ajungând până în Africa răsăriteană. Au fost organizate baze de aprovizionare de-a curmezişul Pacificului, pentru a lega mai întâi cele două continente americane cu China, iar apoi Australia şi Noua Zeelandă cu China. Au fost acoperite distanţe uriaşe: existau baze din Insula Paştelui până în Insula Pitcairn, trecând prin Insulele Marchize şi Arhipelagul Tuamotu, în Tahiti, Sarai din Samoa Occidentală, Tonga, San Christobal din insulele Solomon, Nan Madol, Yap şi Tobi din Caroline, şi Saipan în zona Marianelor. Resturile unor barăci din piatră, ale unor cheiuri, case, rezervoare de acumulare şi platforme de observaţie mai pot fi văzute, până în ziua de azi, pe multe dintre acest insule. Marile flote ale lui Zheng He şi convoaiele lor de aprovizionare au fost veriga de

legătură între toate aceste aşezări coloniale şi bazele de aprovizionare.

Afirmaţiile mele despre expediţiile chinezeşti din „anii lipsă" dintre 1421 şi 1423 se bazează pe autenticitatea hărţilor Kangnido, Piri Reis, Jean Rotz, Cantino, Waldseemüller şi Pizzigano. Nimeni n-a pus vreodată la îndoială veridicitatea lor. Harta Vinland a fost pusă în trecut sub semnul întrebării dar, aşa cum am demonstrat (vezi Capitolul 14 şi Postfaţa), cred că şi aceasta trece proba autenticităţii. Hărţile Piri Reis, Jean Rotz şi Cantino ilustrează întreaga emisferă sudică, acoperind zeci de milioane de mile pătrate de ocean, mii de insule şi zeci de mii de mile de ţărmuri din Antarctica până la Ecuator. Teritoriile pe care le prezintă nu puteau fi schiţate decât de nave ale unor flote care au navigat în emisfera sudică, înaintea expediţiilor de descoperiri ale europenilor, iar aceste flote nu se poate să fi aparţinut decât Chinei.

În plus, mai există şi o abundenţă de probe materiale pentru aceste mari călătorii chinezeşti. Jonca Pandanan din Filipine este o demonstraţie strălucită a extinderii comerţului chinezesc cu statele din Oceanul Indian, din cele două continente americane şi din Asia de sud-est. S-a găsit porţelan Ming de-a lungul coastei de răsărit a Africii, în Golful Persic şi în Australia, plus mătase din timpul dinastiei Ming şi mai la nord, până la Cairo. Epave ale navelor căutătoare de comori se găsesc în apele din jurul Noii Zeelande şi în sudul Australiei, şi există şi o mulţime de alte mărturii ale prezenţei chinezeşti în aceste ţări. Au fost ridicate pietre cioplite pe întreg teritoriul din Oceanul Indian, în Insulele Capului Verde, Noua Zeelandă şi America de Sud. Au fost transportate găini chinezeşti în America de Sud, iar din America a fost adus în China porumb. Au fost descoperite ofrande votive în arhipelagul Lamu, la Darwin şi pe plaja Ruapuke din Noua Zeelandă. Răspândirea, profunzimea şi diversitatea acestor dovezi sunt cele care fac atât de credibile marile expediţii chinezeşti din 1421-1423. O singură epavă de mahon din Australia ar putea fi, eventual, eliminată prin explicaţia că este vorba de o navă comercială indiană, pe care vânturile au abătut-o

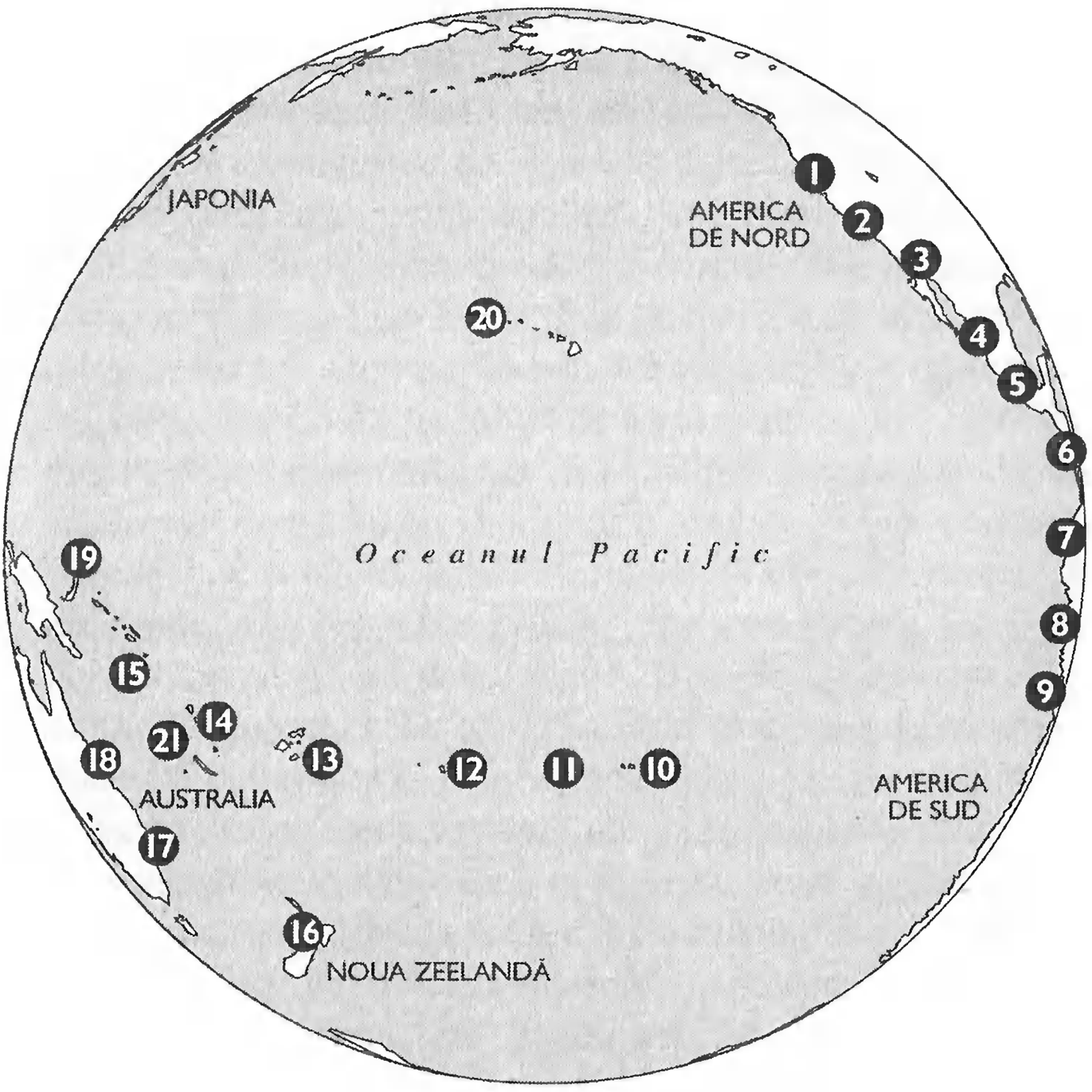

1 Sacramento
2 Los Angeles
3 Golful California
4 Mexic – Michoacán
5 Guatemala
6 Columbia
7 Ecuador
8 Peru de Nord
9 Peru de Sud
10 Insula Paştelui
11 Insula Pitcairn
12 Tahiti
13 Kiribati
14 Samoa
15 Insulele Caroline
16 Noua Zeelandă – Râul Waikato
17 New South Wales
18 Gympie, Queensland
19 Micronezia
20 Insulele Hawaii
21 Insulele Norfolk

Baze chinezeşti în Oceanul Pacific

www.ecarti.org

departe de cursul ei, dar existenţa mai multor epave, însoţite de ofrande votive, de ceramică şi de ancore chinezeşti, ne spune o cu totul altă poveste, care este coroborată cu folclorul aborigenilor, cu picturile rupestre şi cu hărţile pe care se poate recunoaşte limpede Marea Barieră de Recif, care a fost desenată cu sute de ani înainte de sosirea primilor europeni în Australia. Este posibil ca obiectele de porţelan chinezesc datând din era Ming, care au fost descoperite pe toată întinderea regiunii Oceanului Indian, să provină din încărcătura caravelelor portugheze care au eşuat dar, şi în acest caz, dovezile nu sunt izolate. Mai există şi relatările despre oameni cu pielea galbenă, ofrandele votive chinezeşti şi mătasea găsită de primii exploratori portughezi. Mai există şi o hartă detaliată a milioane de mile pătrate de ocean care a fost desenată înainte ca portughezii să fi putut face releveuri atât de detaliate ale Oceanului Indian. Singura explicaţie pe care o avem până în prezent asupra modului în care Antarctica ar fi putut apărea pe o hartă, cu 400 de ani înainte ca europenii să fi atins aceste părţi ale globului, ne-a fost oferită de scrierile lui Erik von Daniken (extratereştrii) şi Charles Hapgood (civilizaţia egipteană înainte de epoca faraonilor).

Magellan a văzut „Strâmotarea Magellan“ şi Pacificul desenate pe o hartă înainte de a porni în expediţie; asta poate însemna un singur lucru, şi anume că înaintea lui mai trecuse deja cineva prin strâmtoare, traversase Pacificul şi desenase animale originare din Patagonia, înainte ca măcar un singur european să fi ştiut ceva despre ele. Faptul că acel „cineva“ au fost chinezii este confirmat de desenele de animale (publicate în 1430) şi de obiectele manufacturate de chinezi pe parcursul rutei urmate de aceştia, ca şi de continentele reprezentate pe hărţile chinezeşti care au supravieţuit până în zilele noastre. Faptul că imperiul chinez dispunea de navele, experienţa, fondurile şi timpul necesare pentru a realiza această extraordinară circumnavigare a lumii este dincolo de orice îndoială, la fel cum este neîndoielnic faptul că nimeni altcineva din acea epoca nu ar fi putut s-o facă.

Desigur că aceste afirmaţii vor fi întâmpinate cu uimire, dar dacă va dori cineva să privească lucrurile lipsit de patimă, ele nu

au nimic ilogic. Chinezii beneficiau de o tradiţie maritimă mult mai veche şi mai bogată decât europenii. Atunci când navele din flotele lui Zhu Di au ridicat ancora în 1421, chinezii aveau în spate cel puţin şase secole de explorări ale oceanelor şi de navigaţie după aştri; atunci când Dias şi Magellan au pornit la drum, portughezii nu dispuneau de nici un fel de mijloace pentru a naviga cu precizie la sud de Ecuator. Flotele de nave căutătoare de comori ale lui Zheng He, cu convoaiele de nave de aprovizionare care le însoţeau, erau produsul unui program masiv de construcţie de nave, făcut posibil de forţa economică a Chinei; micuţele caravele ale lui Cabral, Dias şi Magellan ar fi arătat ca nişte bărcuţe pe lângă măreţele nave chinezeşti. Până la vremea în care, cu patru secole mai târziu, francezii au construit *Dauphin Royale* – redenumită mai târziu *L'Oriente*, atunci când Napoleon a ajuns la putere – nici o navă de lemn nu se apropiase vreodată de dimensiunile giganticelor nave căutătoare de comori, care simbolizaseră supremaţia navală a Chinei şi dominaţia ei asupra oceanelor. Nici măcar navele de război europene de la Trafalgar n-ar fi putut egala decât cu greu joncile chinezeşti, ca dimensiuni, distanţă de autonomie sau putere de foc. Flota lui Nelson, formată, în cel mai bun caz, din 30 de nave care transportau 18.000 de oameni, ar fi părut minusculă pe lângă armada de peste o sută de nave a lui Zheng He, pe care erau îmbarcaţi 28.000 de oameni. Navele lui căutătoare de comori aveau o lungime de două ori mai mare şi o lăţime de trei ori mai mare decât vasul HMS *Victory*. Ele dispuneau de posibilităţi superioare de rezolvare a avariilor şi de un suport logistic mult mai bun, putând rămâne pe mare o perioadă mult mai lungă, timp de luni în şir, dacă era necesar.

Flotele chinezeşti cartografiaseră lumea, ele puteau determina longitudinea cu ajutorul eclipselor de lună, iar prin compararea hărţilor ele erau în stare să rezolve orice diferenţe de longitudine care ar fi rămas şi să termine de trasat prima hartă a lumii, aşa cum o cunoaştem noi acum. Dar aceste cunoştinţe fuseseră obţinute cu un preţ teribil. Nu s-au mai întors în China decât patru dintre navele lui Hong Bao şi doar una singură din

flota lui Zhou Man – o pierdere de cel puţin 50 de nave doar din aceste două flote. Pierderile omeneşti au fost la fel de mari: numai 900 dintre cei 9.000 de oameni din flota lui Zhou Man mai rămăseseră alături de amiralul lor, în octombrie 1423. Probabil că până la trei sferturi din echipajul iniţial al flotelor au murit sau au fost abandonaţi în coloniile răspândite pe toată suprafaţa globului pământesc.

În întreaga lume au fost deja localizate 24 de epave; mai rămân să fie găsite multe altele, transportând mii de tone de comori. În mod inevitabil, cu timpul, oceanul va mai scoate la iveală tot mai multe dovezi. Preţul plătit, atât ca pierderi omeneşti, cât şi ca pierderi financiare, rămâne neegalat – nici măcar cel mai puternic imperiu care a existat vreodată pe pământ n-ar fi fost capabil să le suporte – însă sarcina pe care Zhu Di le-o dăduse amiralilor săi fusese îndeplinită. A fost o însărcinare copleşitoare, fără egal în istoria omenirii.

Marele plan al lui Zhu Di de a descoperi şi cartografia întreaga planetă şi de a o aduce în armonie confucianistă, prin negoţ şi politică externă, ar fi putut reuşi, căci acum întreaga lume era la picioarele Chinei – ori cel puţin aşa trebuie să li se fi părut amiralilor săi, atunci când cele câteva nave supravieţuitoare din flotele căutătoare de comori s-au târât spre casă, în toamna anului 1423, însă doar ca să descopere că imperiul chinez, ca şi întreaga lume, se schimbase pentru totdeauna. Zhu Di era pe moarte, era un om înfrânt, iar mandarinii distrugeau aparatul administrativ al imperiului mondial, pe care el fusese atât de aproape de a-l crea. Nu aveau să mai existe sisteme de plată a unor tributuri, nu aveau să se mai facă mari experimente ştiinţifice, nu aveau să se întreprindă călătorii legendare de comerţ şi descoperiri. Amiralii-eunuci au fost concediaţi, navele lor au fost demontate sau lăsate să putrezească în locul unde erau ancorate, şi au fost distruse hărţile, schiţele şi mii de documente valoroase care relatau aventurile şi realizările lor. Marile reuşite ale lui Zhu Di au fost negate, ignorate şi, cu timpul, au fost uitate.

Una dintre fascinantele întrebări ale istoriei, din seria „ce-ar fi fost dacă", este ce s-ar fi întâmplat dacă fulgerul nu ar fi lovit Ora-

şul Interzis pe 9 mai 1421, ce s-ar fi întâmplat dacă focul nu s-ar fi întins furios pe Calea Imperială şi nu ar fi prefăcut în cenuşă palatele şi tronul împăratului? Oare concubina favorită a împăratului ar fi supravieţuit? Oare împăratul şi-ar fi păstrat cumpătul? Oare i-ar fi ordonat el amiralului Zheng He şi escadroanelor acestuia să-şi continue expediţia? Oare ar fi continuat chinezii să înfiinţeze colonii permanente în Africa, în cele două Americi şi în Australia? Oare oraşul New York s-ar fi numit New Beijing? Oare ar fi existat acum în Sydney un cartier „englezesc", şi nu unul „chinezesc"? Oare ar fi devenit budismul religia Lumii Noi şi nu creştinismul?

În locul chinezilor cultivaţi, instruiţi să „trateze popoarele îndepărtate cu bunăvoinţă", colonizatorii au fost creştinii plini de cruzime, aproape barbari. Francisco Pizzaro a preluat Peru de la incaşi, prin masacrarea cu sânge rece a 5.000 de indieni. În zilele noastre, el ar fi fost considerat un criminal de război.

De fapt, portughezii s-au folosit de cartografia chineză pentru a le arăta drumul spre est. După aceea, au furat negoţul cu mirodenii, pe care indienii şi chinezii s-au zbătut secole la rând să-l pună pe picioare. Oricine care i-ar fi putut, eventual, opri, era măturat din drum. Atunci când da Gama a ajuns la Calicut, el le-a spus oamenilor lui să-i plimbe la vedere pe prizonierii indieni, după care să le taie mâinile, urechile şi nasul. Toate bucăţile amputate au fost îngrămădite într-o barcă. Istoricul Gaspar Correa descrie următoarea mişcare a lui da Gama:

> După ce toţi indienii au fost executaţi astfel [sic], el a ordonat să li se lege picioarele, pentru că nu mai aveau mâini cu care să le dezlege; iar, pentru ca să nu poată să le dezlege cu dinţii, le-a dat oamenilor lui ordin să îi lovească peste dinţi cu bâte, iar aceştia i-au lovit şi le-au băgat dinţii pe gât...

Atunci, de la Calicut, a fost trimis un Brahman cu o cerere de pace. „Curajosul" da Gama a pus să i se taie buzele şi urechile şi, în locul lor, să i se coasă urechile unui câine.

Pare mai mult ca sigur că o eventuală expediţie ulterioară flotelor lui Zheng He ar fi inclus acea porţiune a globului pământesc pe care

încă nu ajunseseră şi nu o cartografiaseră – Europa. Revoltele de la Beijing au pus capăt oricărei posibilităţi în acest sens, dar cine poate spune care ar fi fost istoria lumii, dacă navele căutătoare de comori ale chinezilor s-ar fi ivit la orizontul continentului european în anii 1420? Un lucru pare sigur: dacă împăraţii care i-au urmat lui Zhu Di nu s-ar fi retras în xenofobie şi izolare, China, şi nu Europa, ar fi devenit stăpâna lumii.

Oraşul Intrezis continuă să stea ca un monument al viziunii mare-lui Zhu Di, dar ce alt epitaf mai potrivit s-ar fi putut găsi pentru „Împăratul Călare" decât îndrăzneţul călăreţ urcat pe piscul vulca-nului Corvo din Azore, sus, deasupra talazurilor Atlanticului, care se sparg de stâncile aflate atât de jos sub el? El îşi îndreaptă dramatic degetul, arătând spre vest, spre Fusang, spre cele două Americi, pe care le descoperiseră bravii şi pricepuţii săi navigatori. Pe măsură ce China începea să se retragă tot mai mult în ea însăşi, abandonând măreţele ambiţii ale lui Zhu Di, alţii, mai ales portughezii şi spaniolii, au început să umple golul lăsat de chinezi. Timp de secole, ei s-au răsfăţat în strălucirea gloriei care le aparţinea, de drept, altora; a venit, în sfârşit, timpul să restaurăm echilibrul istoriei şi să recunoaştem meritele celor cărora le-o datorăm.

Căci confirmarea priorităţii explorarilor chinezeşti în Lumea Nouă şi Australia nu înseamnă să denigrăm realizările şi amintirea lui Dias, Columb, Magellan şi Cook. Aventurile îndrăzneţe ale aces-tor bărbaţi curajoşi şi pricepuţi nu vor fi date uitării niciodată, dar a venit acum vremea să-i onorăm şi pe ceilalţi bărbaţi, care au fost lăsaţi să zacă prea mult timp în umbra uitării. Aceşti remarcabili amirali chinezi au înconjurat Capul Bunei Speranţe, cu 66 de ani înaintea lui Magellan, au făcut releveuri cartografice ale Australiei, cu trei secole înaintea căpitanului Cook, au cartografiat Antarctica şi Arctica, cu 70 de ani înainte de Columb. Marii amirali Zheng He, Hong Bao, Zhou Man, Zhou Wen şi Yang Qing merită şi ei să îi purtăm în amintire şi să-i slăvim, pentru că au fost cei dintîi, cei mai temerari şi cei mai îndrăzneţi dintre toţi. Cei care le-au urmat, oricât de măreţe le-ar fi fost realizările, n-au făcut decât să le calce pe urme.

POSTFAŢĂ

Printr-o întâmplare foarte norocoasă, prelegerea pe care am ţinut-o în martie 2002, la Royal Geographical Society de la Londra, a fost transmisă în întreaga lume; un articol publicat în ziarul *Daily Telegraph*, ca urmare a apariţiei mele, a fost preluat de alte 74 de ziare şi reviste. Drept urmare, din toată lumea au început să curgă dovezi noi, care trebuiau toate să fie evaluate şi verificate, din punct de vedere al preciziei, de către experţi din cele mai diverse domenii. Textul a fost extins permanent şi rescris pentru a încorpora aceste materiale, dar, la un moment dat, a trebuit să tragem o linie pentru ca lucrarea să ajungă la publicare. Oricum, au continuat să sosească aproape zilnic mesaje prin e-mail, fax şi scrisori despre noi descoperiri pasionante şi acum, când această carte porneşte spre tipografie, postfaţa îmi oferă o ultimă şansă de a rezuma cele mai recente dovezi disponibile.

Probabil că cea mai senzaţională descoperire recentă a fost epava unei nave sau jonci foarte vechi şi foarte mari, lângă insula Fraser, în apropiere de Queensland, în Australia. Epava a fost dezgropată ca urmare a cercetărilor întreprinse de un istoric din partea locului, Brett Green, urmată de o investigaţie, cu ajutorul sonarului, a nisipurilor din partea răsăriteană a insulei. În 5 octombrie 2002, în timpul perioadei cu cele mai scăzute maree de pe parcursul anului, o firmă privată de experţi în salvare şi recuperare au desfăşurat nişte pompe de nisip uriaşe deasupra zonei în care, prin scanarea cu sonarul, fuseseră detectate urme de metale. Experţii au dezgropat trei tunuri din fontă într-o remarcabilă formă de conservare, ca şi uriaşele coaste de lemn ale epavei. Conform investigaţiei iniţiale, epava avea o vechime de aproximativ 600 de ani, iar tunul era de o origine încă necunoscută până atunci. Totuşi, în 8 noiembrie, înainte ca tunul sau alte obiecte manufacturate să poată fi ridicate de pe fundul mării, autorităţile locale au modificat clasificarea zonei în şantier arheologic. Acum, numai arheologi numiţi de guvern mai au permisiunea de a continua investigaţiile în acel loc, iar eu aştept cu mare interes descoperirile lor. Epava este aproape sigur de origine portugheză sau chinezească şi, în oricare dintre cazuri, ea

va putea furniza dovada definitivă că nu căpitanul Cook a fost primul care a descoperit coasta răsăriteană a Australiei.

Marea majoritatea a celorlalte dovezi noi pe care le-am primit se referă la coastele din Pacific şi Atlantic ale Americii de Nord şi de Sud. Am fost anunţat despre nenumărate descoperiri, începând din insula Vancouver, la nord până în Chile, în sud, iar probele îmbracă cele mai diverse forme. Dr. Annabel Arends şi colegii ei continuă munca de pionierat începută de tatăl ei, Dr. Tulio Arends, şi de Dr. Gallengo, în studierea ADN-urilor (transferine) indienilor din nordul Braziliei, din Venezuela, Surinam şi Guyana, demonstrând că aceste transferine sunt, de altfel, specifice numai băştinaşilor din provincia Kwantung din China. În rândul populaţiei indigene din Mexic au mai fost descoperite afecţiuni anterior necunoscute în America de Sud, dar obişnuite în sud-estul Asiei – limbrici, păduchi şi lindini, adică într-o zonă unde erau uzuale metodele chinezeşti de extragere a unor coloranţi din rădăcini, insecte, tuberculi şi frunze, la fel ca şi metodele complexe – cu mare consum de timp şi extrem de individualizate – ale tehnologiei lucrărilor în lac.

Pe lângă cele discutate în carte mai există şi alte dovezi că o mare varietate de animale şi păsări au fost aduse în şi din cele două continente americane în vremurile dinaintea lui Columb. Porcii sălbatici au fost aduşi în Columbia Britanică din Sulawesi, din Indonezia; primii europeni care au ajuns în Peru au găsit acolo cai – specie care dispăruse în cele două Americi cam de prin anul 10.000 î.Hr.; raţa de pădure brună (roşcată), care nu zboară aproape deloc, se găseşte numai în unele enclave izolate din India şi pe coasta din Caraibe a Americii de Sud; curcanii – un soi de fazan mai mare din America Centrală – au ajuns în Turcia pe traseul Drumului Mătăsii, înainte chiar de plecarea în expediţie a lui Columb; iar cămilele, originare din zona Maghreb a Marocului şi a Insulelor Canare, au fost găsite de primii exploratori europeni în America de Sud.

Plantele furnizează probe în plus: europenii au descoperit câmpuri de orez – o cultură necunoscută pe continentul american – în Mexic şi Brazilia; bumbac, cu cromozomi de altfel speci-

fici doar în America de Nord, a fost găsit în Insulele Capului Verde de către primii europeni care au ajuns acolo, cu mult înainte de plecarea lui Columb în expediţie; nucile de cocos aduse din Pacificul de Sud creşteau în Puerto Rico şi tocmai dincolo de istmul Darién până pe coasta Pacificului, trestia de zahăr creştea lângă fluviile Amazon şi Orinoco, iar bananele lângă afluenţi ai Amazonului, în aceleaşi zone unde se găseau şi culturi de rădăcinoase chinezeşti. Din aceleaşi zone au fost exportate în sud-estul Asiei şi în Pacific plante ca tutunul, cartofii dulci şi porumbul. Toate aceste animale şi plante confirmă faptul că, încă dinainte de vremea lui Columb, au existat mai multe călătorii pe mare înspre şi dinspre continentele americane.

Elementele lingvistice furnizează şi ele alte mărturii. Locuitorii din satele Eren şi Monsefu din provincia Lambayeque, din Peru, pot înţelege limba chineză, dar nu şi dialectele fiecăruia dintre ei, în ciuda faptului că trăiesc doar la trei mile distanţă unii de ceilalţi. Stephen Powers, un inspector din secolul al XIX-lea, pe care guvernul Californiei îl folosea ca să facă recensământul populaţiei băştinaşe, a descoperit în acest stat dovezi lingvistice ale unei colonii vorbitoare de chineză,[1] iar cercetările făcute printre populaţia Othomis, din Mexic, sugerează şi ele o legătură cu China.

În Mexic există o legendă a populaţiei Nayarit, care povesteşte despre „nave ca nişte case“ care au sosit la ţărm. Pe plaja învecinată de la Playa la Ropa, la capătul dinspre mare al lui Rio Balsas, se găseşte o epavă chinezească din care, chiar şi în prezent, după o furtună pe mare, ies la suprafaţă bucăţi de ţesături chinezeşti. Mai există şi o mulţime de alte obiecte chinezeşti: o statuie dezgropată la Huehuetla, o vază la Azcapotzalco, cai din ceramică pe coastă, lei şi cai pe nişte medalioane la Palenque, amulete şi dopuri pentru urechi descoperite la Teotihuacan (Mexico City) şi numeroase siluete de cai, cioplite pe peninsula Yucatan şi la Teotihuacan.

Există o dovadă solidă a prezenţei chinezilor în vechea capitală mexicană de la Teotihuacan şi o alta lângă râul Balsas, care duce de la Uruapan spre coastă. Alte investigaţii concentrate în zona Teotihuacan, orientate spre înscrisuri despre descoperiri,

au scos la iveală dopuri chinezeşti din jad pentru urechi, medalioane din jad şi, lucrul cel mai fascinant dintre toate, un mormânt la baza Piramidei Soarelui, care găzduia un trup de origine mongolă sau chineză al unei persoane importante, pentru că mormântul era împodobit cu o mică statuie care era, în mod indubitabil, un portret al persoanei înmormântate [2], iar trupul însuşi era împodobit cu bijuterii din jad. [3] Profesorul William Niven „a găsit la Teotihuacan dale pe care apăreau caractere chinezeşti citite cu uşurinţă de către secretarul ambasadei Chinei, ca şi un mormânt şi o statuie despre care se spune că erau „integral chinezeşti" ca formă. Se spune că scheletul de „tip mongoloid" din mormânt purta un colier din jad verde", [4] care era necunoscut în Mexic. Aceste informaţii noi – prezentate în rezumatul care urmează – împreună cu materialul pe care l-am adunat deja, produc impresia copleşitoare a unei prezenţe chinezeşti de largă răspândire şi de lungă durată în Lumea Nouă, care a fost „descoperită" ulterior de Columb şi de alţi exploratori europeni.

Încurajat de noile mărturii pentru coloniile chinezeşti din Mexic, mi-am îndreptat în continuare atenţia asupra insulei Queen Charlotte, în apropiere de British Columbia din Canada. Harta Waldseemüller ilustrează foarte limpede această insulă, iar curentul Kurashio, de-a lungul coastei de nord-vest a Canadei, poate să fi purtat joncile lui Zhou Man până acolo. Dacă ajunseseră să debarce, ar fi trebuit să se regăsească dovezi ale prezenţei chinezilor. La fel ca harta Waldseemüller, o altă hartă a insulei Queen Charlotte, numită de Antonio Zatta, cartograful veneţian care a întocmit-o, „colonia dei Chinesi", a fost publicată înainte ca Vancouver sau Cook să fi „descoperit" această insulă. Indienii Squamish de aici au peste 40 de cuvinte în comun cu limba chineză, printre care se numără *tsil* (umed), care este tot *tsil* în chineză; *chi* (lemn) care în chineză este *chin*; şi *tsu* (bunică), pentru care corespondentul în chineză este *etsu*.

Grant Keddie, curatorul pentru arheologie de la Royal British Columbia Museum din Victoria, a analizat mărturiile despre culturile băştinaşilor americani de pe coasta nordică a Pacificului,

care dovedesc că este posibil ca acestea să fi fost influenţate de contactul cu vechea cultură chineză.[5] În zonă au făst găsite mii de monede chinezeşti, dar Keddie consideră că majoritatea au fost aduse, probabil, de comercianţi chinezi din perioade mai târzii şi că nici una nu furnizează o dovadă directă a expediţiilor făcute de chinezi înainte de Columb. În orice caz, descoperirea unui talisman taoist şi a unei lămpi chinezeşti din piatră a fost mult mai semnificativă. Talismanul poate fi identificat „cu Shou Lau“,[6] ale cărui talismanuri le-am mai văzut în numeroase locaţii de pe tot globul.

În 1747, un băiat din Attu, din insulele Aleutine, vorbea despre o legendă în care „bărbaţi îmbrăcaţi în veşminte lungi, multicolore, din mătase şi bumbac, au sosit pe insulă în vase mici cu o singură pânză, ei aveau capul ras în creştet iar părul de la spate îl aveau împletit în coadă“.[7] Cercetătorii tot discută despre asemănările dintre cultura din China veche şi societăţile avansate din Lumea Nouă, încă de pe când juristul şi politicianul olandez Hugo Grotius (1583–1645) scria despre relatările spaniolilor, care observaseră epave „asiatice“ pe coasta Pacificului din Mexic.[8] Atunci când a vizitat China în 1555, navigatorul portughez Antonio Galvão a auzit relatări despre vechi expediţii chinezeşti către Lumea Nouă şi el a notat că „oamenii din China erau de multe ori stăpânii celei mai mari părţi a Siriei şi navigau de obicei de-a lungul coastei care pare să ajungă până la şaptezeci de grade spre nord“[9] – latitudinea insulelor Baffin din Canada şi coastele nordice din Alaska şi Siberia.

Drepturile de autor care mi-au fost achitate ca avans pentru cartea mea mi-au dat posibilitatea să întrunesc o mică echipă de cercetători care ştiau să citească spaniola şi portugheza medievală, inclusiv portugheza braziliană. I-am pus să lucreze la relatările directe, de primă mână, ale primilor exploratori spanioli şi portughezi în Lumea Nouă, dintre care multe nu mai fuseseră traduse niciodată până atunci. M-am hotărât să mă concentrez asupra acelor zone în care era cea mai mare acumulare de dovezi ale influenţei chinezeşti: California, împrejurimile oraşului San Francisco, fluviul Mississippi la vest de Kansas City; Florida; Mexic

între coasta Pacificului şi Mexico City; coasta din Caraibe a Venezuelei, Columbiei şi Guyanei; fluviul Amazon, mai ales în jurul oraşului Santarém, unde râul Tapajos se ramifică spre sud din albia principală a fluviului Amazon; extremitatea sudică a Braziliei, în apropiere de Cuiabá, unde iau naştere atât râul Paraná din Paraguay, cât şi braţul São Francisco a fluviului Amazon.

La prima vedere, părea improbabil să fi călătorit chinezii atât de adânc în interiorul continentului – aproape 3.000 de mile în cazul fluviului Amazon – dar existau dovezi surprinzătoare într-o serie de hărţi, care prezentau cursul râurilor din America de Nord şi de Sud, înainte ca europenii să fi ajuns acolo şi să fi descoperit cele două continente. La fel cum harta Toscanelli (1474) prezintă râurile Murray, Darling, Cooper, Diamantina şi Flinders din Australia, tot astfel harta Martellus (1489) ilustrează râurile Magdalena din Columbia, Orinoco în Venezuela, Amazon şi afluentul său São Francisco, râurile Paraná şi Paraguay din Paraguay, Colorado şi Negro din Argetina, şi Chubut din Patagonia. Râul Magdalena mai apare şi pe harta Cantino (1502), la fel ca şi braţul Cavra a fluviului Orinoco, în timp ce harta Waldseemüller (1507) prezintă aproape o mie de mile din fluviul Mississippi, la fel ca şi râurile Brazos, Alabama, Delaware şi Hudson din America de Nord.

Râurile din Columbia şi Venezuela mai sunt legate de expediţiile chinezilor şi de ADN-ul (transferine) popoarelor care trăiau pe malurile lor. Surinam, Guyana şi delata fluviului Orinoco au şi ele o corelaţie „chinezească" similară; la fel ca în unele părţi ale Chinei, triburile băştinaşe din Mato Grosso din Brazilia se caracterizează prin absenţa unor grupe de sânge Duffy (un sistem de clasificare a tipurilor de sânge folosind detectarea şi previziunea răspândirii anumitor soiuri de malarie). În plus, în câmpiile inundabile ale râurilor São Francisco şi Xingu şi în Mato Grosso din sudul Braziliei, există anumite boli de piele care nu puteau fi transmise din sud-estul Asiei decât prin intermediul unor călătorii pe mare.

Alte mărturii fascinante ne sunt aduse de sculpturile în piatră străvechi, din luncile inundabile ale fluviilor Mississippi şi Missouri. Există imagini clare care reprezintă cai în zona

Oklahoma; lângă Springfield, Colorado; în Hickling Springs, Colorado; ca şi în Le Flore County la graniţa dintre Arkansas şi Oklahoma. Cineva trebuie să fi adus caii în zonă, pentru că oare cum altfel i-ar fi putut desena artiştii anonimi? Mai există şi numeroase petroglife cu nave, majoritatea în aceleaşi teritorii: Picture Canyon, Colorado, în apropiere de graniţa cu Oklahoma; Le Flore County, Oklahoma; Oklahoma Panhandle; Baca County, Colorado; ca şi pe malul fluviul Arkansas din Colorado. În total, există peste 50 de sculpturi cu nave şi 40 cu cai, ceea ce poate fi o sugestie puternică în sprijinul ideii că navele au adus caii.

Aceste descoperiri m-au împins să-mi dedic o parte din eforturi pentru studierea jurnalelor primilor exploratori europeni care au ajuns la fluviul Mississippi şi afluenţii acestuia, în special Missouri. În 1540, Francisco Vasquez de Coronado (cca 1510–1554), guvernatorul spaniol al unei importante provincii mexicane, a condus o expediţie enormă prin ceea ce este acum Vestul American, în căutarea legendarelor „şapte cetăţi din Cibola". Acestea îi fuseseră descrise lui Cabeza de Vaca, un conchistador spaniol mai vechi, în cursul expediţiei sale din 1528–1536 din Florida spre coasta Pacificului din Mexic. Se spunea că aceste oraşe pierdute ar fi fost construite pe pământuri bogate în aur, undeva pe câmpiile aluvionare dintre Mississippi şi Rio Grande. Istoricul Pedro de Castaneda notează că guvernatorul Coronado a căutat mai întâi oraşul pierdut Quivira, despre care credea că se găseşte „nu departe de marele cot al râului Arkansas, al cărui curs îl urmaseră din vecinătatea [oraşului Dodge City]".[10] Coronado descria întâlniri cu vânători indieni, iar apoi, o populaţie complet diferită:

> Aceşti oameni, pentru că sunt puţini, iar modul lor de comportare, de guvernare şi de a se îmbrăca sunt atât de diferite de toate naţiunile [popoarele] care au fost văzute şi descoperite în aceste regiuni vestice, trebuie să vină din acea parte a Marii Indii, a cărei coastă este situată la vest de această ţară [respectiv China], traversând lanţurile muntoase şi urmând albia râului în jos, aşezându-se în ceea ce pare să fie locul cel mai bun.

> Aşezările şi oamenii deja menţionaţi se găseau cu toţii într-un loc lat de 70 de leghe şi lung de 130, din teritoriul populat de-a lungul râului Tiguex [Missouri]... În multe dintre satele lor s-au găsit metale de argint, pe care ei le folosesc pentru lăcuirea şi pictarea vaselor lor de ceramică. [11]

Un lucru şi mai fascinant, „au fost găsite vase cu prova aurită, iar Pedro Menendez, din Acosta, vorbeşte despre epave ale unor nave chinezeşti văzute pe coastă. Este, de altfel, un fapt indubitabil că mai demult au venit printre catualcani neguţători străini îmbrăcaţi în mătăsuri. Toate aceste relatări, adăugate la cele pe care le-am adunat noi, au devenit tot atâtea dovezi că în nordul Californiei, în apropierea comitatului Quivira, chinezii făceau comerţ." [12]

Aceeaşi poveste se repetă şi mai departe, spre est. Acosta, marele istoric din secolul al XVI-lea, a descris întâlnirea sa cu oameni de origine chineză în Mexic, şi a scris despre

> strâmtoarea despre care unii presupun că se găseşte în Florida... Chiar atunci când Magellan a descoperit această strâmtoare de la sud [Strâmtoarea Magellan], tot aşa au afirmat unii că au descoperit altă strâmtoare, despre care spun că este în nord, şi presupun că se găseşte în Florida... Pedro Menendez, zis şi Adelantado, un bărbat foarte priceput pe mare, afirmă cu certitudine că există o strâmtoare şi că regele i-a ordonat lui s-o descopere, încercare pentru care el s-a arătat foarte doritor; el şi-a expus motivele care să-i probeze părerea, spunând că văzuseră unele resturi de nave în Marea Nordului [Atlantic] la fel ca acelea pe care le folosesc chinezii, ceea ce era imposibil dacă nu ar fi existat nici o trecere dintr-o mare în cealaltă. [13]

Şi Caraibele, ca şi zonele care le mărginesc, sunt pline de urme lăsate moştenire de călătoriile chinezilor, dar mărturiile presărate de-a lungul malurilor Amazonului sunt poate cele mai impresionante dintre toate. Cele mai vechi hărţi ale acestor regiuni arată că navigatorii călătoriseră departe, în josul Amazonului,

înspre Cuiabá, şi, când mi-am început cercetările în zona afluentului Tapajos, care se varsă în Amazon lângă actualul oraş Santarém, am aflat că acolo fusese găsită o mare cantitate de jad şi de alte obiecte asiatice. Senhor João Barbosa Rodrigues, un botanist şi antropolog brazilian, susţinea că amuletele de jad, pe care el le numise Muyrakyta, veneau din China. [14] Opiniile scrise ale câtorva profesori îi sprijineau ipoteza că cel puţin unele dintre obiectele de jad găsite de primii europeni sosiţi în America Centrală şi de Sud erau de origine „incontestabil chineză" şi că o raţă de jad descoperită într-un tezaur de lângă Santarém era uimitor de asemănătoare cu o raţă găsită în Noua Zeelandă. Avem acum mărturii de talismane de jad în tot lungul Americii Centrale şi de Sud. Unele dintre ele se pot, eventual, dovedi ca originare din Guatemala, dar marea lor masă este, indubitabil, de provenienţă chineză. În plus, multe dintre piesele de jad, mai ales cele găsite în Brazilia şi Venezuela, au fost descoperite în locuri unde populaţia băştinaşă are ADN şi prezintă afecţiuni intestinale care în mod normal sunt tipice doar în China şi Asia de sud-est. După cum va insista această carte, se pare că a mai fost descoperit încă un tezaur de obiecte de jad la Maracay în Venezuela.

Obiectele artizanale din jad au fost găsite acolo unde în ziua de astăzi nu este decât junglă, dar eram sigur că niciodată chinezii n-ar fi făcut negoţ cu aceste superbe piese dacă n-ar fi avut de câştigat ceva de reală valoare în schimbul lor. M-am reîntors la jurnalele primilor europeni care au navigat pe Amazon în jos până în Peru, mai ales conchistadorul Francisco de Orellana (1511–1546), adjunctul la comanda expediţiei din 1542 a lui Pizzaro spre partea de est a munţilor Anzi; exploratorul portughez Gabriel Soares de Sousa (1558), ca şi călugărul spaniol Gaspar de Carvajal (1539–1596). Relatările lui Carvajal sunt deosebit de surprinzătoare. La confluenţa Amazonului cu râul Tapajos, el a descoperit „un oraş vast" cu clădiri superbe, pline cu ceramică minunată, multicoloră, de o calitate foarte fină.

S-ar putea să dispunem acum de o confirmare mult mai recentă a descoperirii sale. În 7 septembrie 2002, Dr. Denise Gomes, de la Universitatea din São Paulo, a descris un oraş pierdut în

mijlocul unui „iad verde, populat în întregime de indieni“,[15] din jungla din apropiere de Santarém; dar de cine fusese el ridicat – de populaţia indigenă sau de amiralii eunuci chinezi – după cum ar putea-o sugera diversitatea de obiecte artizanale chinezeşti descoperite acolo? Amuletele din nefrit prezintă aceeaşi origine, formă, culoare, densitate şi compoziţie chimică pe care o au amuletele chinezeşti din jad, la fel ca alte obiecte descoperite în Nicaragua şi Costa Rica. Toate sunt, „în mod indubitabil, obiecte din jad chinezeşti“.[16] Au mai fost găsite şi amulete din teracotă, inscripţionate cu simbolul chinezesc yin-yang, iar lângă Santarém au fost găsite urne din teracotă. Ele erau vopsite în culorile simbolice tradiţionale ale Asiei – roşu, galben, negru şi alb. De ce fuseseră folosite aceste patru culori minerale „chinezeşti“, având în vedere disponibilul local de coloranţi vegetali? Lanţul muntos din vecinătatea sitului arheologic de la Muyrakyta poartă denumirea de Serra da Chinella; *chinella* înseamnă „sandale/papuci“ în portugheza braziliană, un articol de origină chineză şi, posibil, o variantă timpurie a cuvântului portughez pentru chinezi, *chinês*.

Aceste descoperiri, alături de obiceiurile de înmormântare, tradiţii folclorice foarte asemănătoare cu cele din China, ca şi procedeele de divinaţie care folosesc găini şi sânge de pasăre pe hârtie, toate acestea semnifică o îndoctrinare pe o perioadă îndelungată. Mărturiile substanţiale ale prezenţei chinezeşti, în combinaţie cu imensele bogăţii ce au putut fi, posibil, extrase din minele de diamante din Brazilia şi din minele de argint din munţii Chapada, ne fac să considerăm foarte probabilă acţiunea chinezilor de a înfiinţa o reţea de staţii comerciale şi de aşezări de-a lungul Amazonului şi al afluenţilor acestuia. Au fost organizate câteva expediţii în căutarea acestor oraşe pierdute, însă majoritatea exploratorilor s-au întors cu mâna goală, sau – ca de exemplu colonelul Percy Fawcett, care a pornit în junglă în căutarea legendarelor bogăţii, dar a dispărut la scurt timp după aceea – chiar nu s-au mai întors deloc.

Pe parcursul anilor în care am făcut cercetări şi am redactat această carte, am fost surprins iar şi iar de adevărul şi corectitudinea descrierilor notate de primii exploratori. Departe de a fi

exagerări pline de imaginaţie sau stranii, aproape tot ce am investigat ca rezultat al citirii relatărilor lor s-a dovedit a fi adevărat. De exemplu, „Insula celor Şapte Cetăţi" era Antilia, iar portughezii întreprindeau călătorii într-acolo şi de acolo, cu mult timp înainte de Columb. Prin urmare, par să existe motive solide care să ne facă să credem că multe dintre primele relatări ale europenilor despre oraşele pierdute din America de Nord şi de Sud se vor dovedi şi ele a fi corecte. Fratele Gaspar de Carvajal şi-a notat aceste impresii pe parcursul călătoriei sale, în josul Amazonului, în anii 1540:

> Am văzut cum în râu se varsă pe dreapta un alt râu foarte puternic şi mai lat; atât de lat era acesta, încât în locul de vărsare el forma trei insule... În acest loc de întâlnire a apelor erau foarte numeroase şi foarte întinse aşezări şi pământuri foarte roditoare... Se găsea acolo o mare cantitate de obiecte din porţelan de diferite forme, atât oale, cât şi ulcioare, foarte mari, cu o capacitate de mai mult de 25 arrovas [100 de galoane], şi alte piese mai mici, cum ar fi farfurii, boluri şi candelabre din acest porţelan din cel mai bun care s-a văzut vreodată, pentru că acela de Malaga nu îi este egal, căci este cu totul smălţuit şi înfrumuseţat cu tot felul de culori atât de vii încât te uimesc şi, mai mult decât asta, desenele şi picturile pe care le fac pe el sunt lucrate cu atâta precizie... iar indienii ne-au povestit că, pe cât de mult porţelan se găseşte în această casă, tot atât de mult aur şi argint se găseşte în interiorul ţării... Din acest sat porneau multe drumuri şi şosele frumoase spre interiorul ţinutului... Cristobal Maldonado... şi câţiva alţi camarazi au pornit să le urmeze şi nu merseseră nici măcar o jumătate de leghe când drumurile au devenit mai curând un fel de şosele regale, dar chiar mai largi... Ţinuturile erau atât de bogate în argint... şi înzestrate din plin cu tot felul de fructe, ananas, pere, prune şi mere galbene.[17]

După ce am studiat şi restul relatării Fratelui Carvajal, am fost sigur că „râul foarte puternic şi mai lat de pe dreapta" era

râul Tapajos, iar cele trei insule erau cele din albia râului de la nord de Santarém. Menţiunea despre şoselele regale foarte largi este foarte importantă, pentru că, în prezent, această zonă este doar junglă. Poporul ce a creat aceste şosele care i-au uimit pe spanioli trebuie să fi dispus de un surplus substanţial de capacitate şi de pricepere inginerească. Excavările din oraşul pierdut raportat de Dr. Gomes vor fi de mare interes.

Râul Tapajos se desparte în mai mulţi afluenţi mai departe spre sud, dintre care cel mai sudic izvorăşte din lanţul muntos Chapada din Mato Grosse, la nord-est de Cuíaba. Această zonă restrânsă este aceeaşi din care izvorăşte şi râul Paraná – un râu puternic, care curge mai întâi spre vest, apoi spre sud-est, pentru a se vărsa în estuarul de la River Plata. Atunci când portughezii au ajuns în această zonă, la un secol după călugărul Carvajal, ei au găsit o modalitate de a naviga în vânt pe toată lungimea râului, până sus, la Cuíaba.[18] Este foarte posibil ca şi chinezii să fi făcut la fel: primii europeni au văzut orez care creştea lângă Paraná, iar bolile de piele din Asia de sud-est sunt endemice în rândul populaţiei băştinaşe. Există mine de argint importante în jurul cursului superior al acestor râuri. Lanţul muntos Chapada este un mediu mult mai sănătos decât câmpiile mlăştinoase de mai jos şi de aceea trebuie că a fost un loc unde era rezonabil să se construiască un oraş. O hartă a oraşelor pierdute din continentele americane[19] susţine faptul că aici este locul în care a dispărut colonelul Fawcett în 1925, în timpul căutărilor după legendarul oraş pierdut de la Moribeca.

În 1743, un băştinaş din Minas Gerais a pornit o căutare pentru Moribeca, împreună cu o echipă formată din câţiva portughezi, indieni şi sclavi negri. După zece ani de căutări zadarnice, porniseră într-o bună zi în căutare de hrană când, urmărind o căprioară, au ajuns printr-o crevasă adâncă într-o prăpastie. Când, după urcuş, au ajuns pe culme, „au rămas amuţiţi la vederea care se întindea în faţa lor".

> În prim-planul imediat se întindeau câmpuri largi, de un verde strălucitor, ici şi colo cu petice de ape argintii, schimbându-şi

culoarea în brun-gălbui şi verde mat pe măsură ce se apropiau de dealurile de la picioarele munţilor. Pe acest fundal era o privelişte care i-a făcut pe aventurieri să le stea inima în loc şi să se retragă în mare grabă în spatele liniei crestei. Pentru că, la o distanţă de vreo trei-patru mile, şi atât de limpede încât clădirile puteau fi deosebite în mod distinct, era un oraş imens...

Demnitatea copleşitoare a arhitecturii, tăcerea impresionantă şi misterul unui vechi oraş părăsit puse stăpânire pe aceşti bărbaţi, oricât de duri ar fi fost ei. Sus, în vârful arcadei centrale şi gravate adânc în piatra roasă de vreme, erau nişte caractere de un fel anume. Ei ştiau destule pentru a-şi da seama că nu era o scriere cunoscută. Arcadele se păstraseră într-o stare bună; doar câteva blocuri foarte mari căzuseră din vârful lor şi unele porţiuni se deplasaseră din aliniere. Trecând pe sub arcadă, s-au pomenit pe o stradă largă, presărată cu bucăţi de zidărie prăbuşită şi coloane sparte. Se uitau în jur, cu ochii mari de uimire. Nu se vedea nici urmă de oameni. Totul era incredibil de vechi şi, în ciuda vechimii, de o perfecţiune uimitoare. Într-un loc erau două case cu două niveluri, de fiecare parte a străzii, construite din blocuri de piatră cioplite cu grijă în forme rectangulare, sculptate cu modele complicate, roase de timp. În multe cazuri, acoperişurile se lăsaseră şi căzuseră, în altele mari dale de piatră mai acopereau şi acum interioarele întunecate, şi cel care avea îndrăzneala de a intra în încăperile fără ferestre prin uşile boltite şi să-şi ridice glasul, o lua la fugă atunci când ecoul îi răspundea urlând, întors de tavanele boltite şi de pereţii plini...

Muţi de uluire, membrii grupului, strânşi unii într-alţii ca o turmă de oi speriate, a mers în josul străzii şi au ajuns într-un mare scuar sau piaţă... În centrul pieţei, dominându-şi împrejurimile prin maiestatea sa sublimă, era o uriaşă coloană din piatră neagră, ridicată pe un postament din acelaşi fel de rocă, iar pe ea era statuia unui bărbat, cu o mână în şold, cu celălalt braţ întins cu degetul arătător indicând spre nord... Cu forme magnifice şi perfect conservate! În fiecare colţ al pieţei fuseseră mari obeliscuri din piatră neagră, acoperite cu sculpturi... Toată latura stângă a pieţei era ocupată de o clădire de o formă atât de

măreaţă, încât cu siguranţă că fusese un palat, cu coloanele pătrate intacte, dar cu zidurile şi acoperişul parţial ruinate. Se ajungea la o vastă sală de intrare urcând o scară foarte lată, în care multe trepte erau deplasate. Interiorul acestei săli de intrare era bogat în sculpturi şi gravuri minunate şi mai dădea încă dovadă de urme ale unei străluciri de culori comparabilă cu unele dintre cele mai splendide relicve din Egipt...

Pe latura îndepărtată a pieţei, oraşul se deschidea spre un râu cu o lăţime de vreo 30 de yarzi... se vedea că existaseră terase decorative care coborau spre acest râu, dar cea mai mare parte a lor fusese înghiţită sau zăcea sub ape...

Cam la un sfert de milă în afara oraşului, stând izolată, era o clădire cu aspect de palat, cu o faţadă de 250 de paşi, la care se ajungea printr-o serie de trepte late dintr-o mulţime de pietre colorate. Clădirea avea de jur împrejur multe coloane, iar porticul cu linii nobile se deschidea spre un hol vast, cu ornamente murale şi culori splendide, care rămăseseră, încă, mai mult sau mai puţin intacte. Din această sală se deschideau 15 încăperi mai mici, în fiecare dintre ele găsindu-se capul sculptat al unui şarpe; din gura deschisă a acestuia se revărsa un mic şuvoi de apă...

Conducătorul grupului decise să coboare mai departe pe cursul râului, în eventualitatea de a mai da peste vreo aşezare civilizată... Nu mult după ce grupul plecase la drum, el a descoperit la răsărit de cascadă urme de minerit inconfundabile. Puţurile, a căror adâncime n-a avut mijloace să o măsoare, i-au stârnit curiozitatea. La suprafaţa solului se găseau mostre de minereu de argint de mare bogăţie, probabil aduse la suprafaţă din adâncul puţurilor minei, ceea ce l-a încurajat să creadă că descoperise, într-adevăr, minele pierdute din Moribeca.[20]

Se speră că va fi organizată o nouă expediţie pentru a regăsi oraşul pierdut Moribeca, mergând pe urmele colonelului Fawcett. Avem destule indicii care să ne îndrepte unde să căutăm!

Se spune că un al treilea oraş pierdut, Quivira, un altul dintre cele „şapte cetăţi din Cibola" legendare, ar fi fost localizat în zona

oraşului Wichita din prezent. Expediţia lui Coronado a pornit din Compostela de pe coasta Pacificului şi a înaintat spre nord de-a lungul Golfului Californiei, până la ceea ce este acum Sonora. În apropiere de Zuni, Coronado a cotit spre est, înspre ceea ce actualmente este Albuquerque, după care şi-a continuat drumul de acolo spre nord-est, spre fluviul Missouri. El a denumit teritoriul situat între Munţii Stâncoşi şi Missouri Tiguex, iar aici a întâlnit populaţie chineză. Coronado a trimis grupuri de exploratori în toate direcţiile, iar unul dintre acestea, sub comanda lui Garcia Lopez de Cardeno, a descoperit Marele Canion din Colorado. În primăvara lui 1541, grupul principal al expediţiei lui Coronado a ajuns unde se găseşte acum Wichita dar, deşi au găsit aici „nave cu pupa aurită", ei nu au descoperit oraşul pierdut Quivira, pe care-l căutau. Înseamnă asta sfârşitul istoriei? Sigur că eu nu sunt de această părere. În partea vestică a Oklahomei există mult prea multe sculpturi de nave străine şi de cai, pline de o abundenţă de inscripţii vechi, ca şi petroglife înrudite cu ele.

Ceva mai sus, pe cursul fluviului Mississippi, în Wisconsin şi Michigan, folclorul băştinaşilor americani pomenesc de „străini de pe mare din vechime", care au venit să exploateze „piatra roşie", iar Rock Lake, din Wisconsin, ascunde în adâncimile sale un posibil indiciu referitor la aceşti „străini din vechime". Este o regiune bogată în cupru, eventual acea „piatră roşie" din floclorul băştinaş. Cam pe la anul 900 d.Hr, arama devenise moneda regatului Maya. Minerii şi astronomii Mayaşi aveau ştiinţă despre depozite de cupru în partea de nord a statului Michigan şi au trimis expediţii ca să instituie controlul asupra acestei zone. Ei au ridicat nişte mari aşezări la „Aztalan", care a devenit centrul comerţului cu cupru pentru câteva secole la rând, dar cam prin 1300 au fost găsite depozite de cupru chiar în Mexic, iar Azatlan pare a fi fost abandonat.

Timp de cinci secole, inclusiv în perioada marilor expediţii de explorare ale chinezilor, istoria sa nu a fost notată, dar între 1830 şi 1840, primii colonişti din regiunea Rock Lake au observat nişte protuberanţe ciudate care ieşeau din apa lacului, descrise de băştinaşi drept „colibele de piatră ale străinilor din

vechime". Pe timpul a 20 de ani, digurile pentru joagăre construite de colonişti au dus la o creştere a nivelului apei din Rock Lake, iar acele structuri au fost acoperite complet. Dar, după o secetă prelungită din toamna anului 1900, doi localnici aflaţi la vânătoare de raţe au văzut nişte structuri misterioase sub oglinda apei. Zeci de locuitori din zonă s-au adunat în jurul lacului, iar câţiva tineri s-au scufundat şi au pipăit piramidele cu vârful neted, dintre care una a fost descrisă ca „o structură lungă, cu forma unui cort", cu lungimea de aproximativ 800 de picioare. Dar, a doua zi, seceta a încetat, apa s-a tulburat şi nu s-au mai putut face nici un fel de observaţii.

În anii 1980, o echipă condusă de un jurnalist local, scriitorul Frank Joseph, a început nişte sondări ale lacului cu ajutorul sonarului şi a fotografiat structurile subacvatice, [21] iar între 2000 şi 2002, societatea ştiinţifică Rock Lake Research Society a efectuat o altă serie de scanări cu sonarul, încercând să fixeze amplasarea exactă a structurilor, folosind sisteme de poziţionare în teren. Unul dintre scufundători şi-a notat impresiile:

> Aş spune că prima are o înălţime de vreo opt picioare, lăţimea ei este de 12-15 picioare şi are o lungime de peste 100 de picioare. Cea de-a doua se găseşte la vreo 10-20 de picoare la sud de prima şi are cam aceeaşi lăţime, cu o înclinare mai mare a laturilor, şi este ceva mai scurtă. Ele par a avea aceeaşi înălţime şi sunt situate exact la nord şi la sud pe alinierea după busolă... Această zonă de pietre seamănă cu o piramidă în forma unui cort, care s-a prăbuşit... Este ca o grămadă de moloz, pietre mari la fund şi unele mai mici în vârf... Pe laturi fusese folosit un soi de tencuială. Pe partea superioară a celei mai mari se găseau bucăţi din fragmente de ciment sau tencuială, sau cel puţin ceva făcut de mâna omului. [22]

Istoricii locali au elaborat o teorie conform căreia aceste trunchiuri de piramidă din „Aztalan" fuseseră folosite ca puncte de observare pentru înregistrarea mişcării soarelui şi a planetelor.

Societatea Louisiana Mounds face referire la unele rămăşite de cai din Wisconsin,[23] iar un craniu de cal a fost descoperit împreună cu alte obiecte artizanale indiene într-o movilă de mormânt din Wisconsin, cu mult înainte de era lui Columb. Un paleontolog specializat în vertebrate a declarat că oasele sunt „cele ale unui cal şi nu sunt pietrificate".[24] În plus, rezultatele unor teste recente au demonstrat că populaţiile băştinaşe Sioux şi Cree Ojibwa, originare din această regiune, au ADN „chinezesc" (vedeţi *Rezumatul probelor*).

Dacă le considerăm pe toate împreună, aceste mărturii fac cel puţin justificată afirmaţia că în Aztalan au venit chinezii ca să exploateze minele de aramă. Există, cu siguranţă, suficiente motive pentru a organiza alte expediţii de cercetări în acea zonă. În definitiv, după cum am constatat de multe ori în etapele anterioare ale cercetărilor mele, adevărul este de fapt mult mai straniu decât ficţiunea.

Atunci când mi-am început investigaţiile cu ani în urmă, tot ce aveam nu era decât o foaie albă de hîrtie. Acum, când scriu aceste rânduri la sfârşitul toamnei anului 2002, cartea mea urmează a fi publicată în curând în SUA, Canada, Australia, Noua Zeelandă, Africa de Sud, China, Spania, Portugalia, Italia, Polonia, Finlanda, Olanda, Scandinavia, Germania de Vest, Japonia şi o mulţime de alte ţări. Si drepturile de televiziune au fost vândute în întreaga lume. Un public potenţial de mii de spectatori, ascultători şi cititori, de milioane de persoane, răspândite pe întreg globul, vor avea posibilitatea de a se alătura eforturilor de căutare a unor noi dovezi pentru aceste măreţe călătorii chinezeşti de la începutul secolului al XV-lea. A fost creat un website 1421 (www.1421.tv) şi doresc să salut orice contribuţii şi ajutor, mai ales în efortul de căutare a acelor legendare oraşe pierdute. Marea aventură abia a început.

În lunile agitate care au trecut de când am scris această postfaţă pentru ediţia americană a cărţii *1421 – Anul în care China a descoperit lumea*, pe site-ul nostru a curs un şuvoi de mărturii inestimabile din 127 de ţări din toată lumea. Avem acum infor-

maţii foarte convingătoare, şi nu mai puţine dovezi legate de ADN, cu privire la locaţiile în care flotele chinezeşti au înfiinţat colonii în Lumea Nouă.

În octombrie 2002, soţia mea Marcella, alţi patru cercetători şi cu mine, am pornit spre Nanjing, la vreo 200 de mile în amonte pe fluviul Yangtze, cel mai mare râu care se varsă în Marea Galbenă, în apropiere de Shanghai. Odată la doi ani, Asociaţia de Studii Zheng He ţine o conferinţă la Nanjing, la care sunt invitaţi oameni de ştiinţă importanţi, care fac studii despre Zhang He – la această ediţie au participat cam 100 de cercetători. Profesorul Yingsheng Liu de la Universitatea Nanjing a avut amabilitatea să mă invite să ţin cuvântarea de deschidere; după aceea, mai mulţi profesori eruditi, care şi-au petrecut întreaga viaţă făcând cercetări asupra lui Zheng He, au fost atât de amabili încât să-mi împărtăşească roadele activităţii lor de-o viaţă. Astfel, ne-am întors acasă cu o colecţie aproape nepreţuită de lucrări publicate şi nepublicate despre marele amiral şi expediţiile sale. Îmi fusese groază de această conferinţă, pentru că mă temeam să nu se dovedească un soi de bombă care să-mi arunce în aer teoria. Însă n-a fost aşa. Nu numai că întrunirea de la Nanjing mi-a oferit posibilitatea de a-mi vedea cartea verificată de specialiştii mondiali de frunte în chestiunea Zheng He, dar mi-a întărit încrederea în întreaga mea argumentaţie. Practic, majoritatea au considerat teza mea centrală ca fiind esenţialmente corectă.

La sfârşitul conferinţei, preşedintele Partidului Comunist din Taicang m-a invitat să locuiesc în somptuosul lor apartament pentru oaspeţi. Taicang era portul care făcea aprovizionarea navelor căutătoare de comori, după ce porniseră în călătoria lor în josul râului din şantierele navale de la Nanjing. Atunci când am ajuns, am găsit întregul comitet, cu toţi cei 12 membri, aliniat în picioare în pragul sălii de banchete, fiecare ţinând în mână un pahar mare plin cu lapte de bivoliţă de apă. În curând am înţeles şi de ce: obiceiul locului cere ca în timpul unui banchet fiecare persoană să poată propune un toast în cinstea oaspetelui de onoare şi un al doilea pentru cel mai bun prieten – asta însem-

na 24 de pahare de Mao Tai. Această băutură minunată îmi mai circula încă prin sânge chiar şi a doua zi dimineaţă, pe când înaintam cu paşi nesiguri prin vechiul port al oraşului Taicang şi când am intrat în templul închinat Zeiţei Mării. Acest templu serveşte şi ca mausoleu pentru familia amiralului Chou Wen. Înscrisuri de familie recent descoperite confirmă că el a petrecut 12 ani pe mare cu amiralul Zheng He. Se pare că Chou Wen a fost singurul viceamiral care nu era eunuc, pentru că avea o soţie şi copii.

În decembrie, Marcella şi cu mine ne-am întors la Yunnan, în sud-vestul Chinei, pentru a onora invitaţia profesorului Yao Jide şi a profesorului Fayuan Gao de a participa la conferinţa Kunming asupra studiilor despre Zheng He. Si aceasta are loc bianual, iar accentul se pune pe viaţa lui Zheng He, pentru că Yunnan este locul unde s-a născut acesta. Participarea la conferinţă a numărat din nou aproape 100 de profesori renumiţi, al căror domeniu de studiu îl constituie relaţiile Chinei cu ţările din străinătate. Încă o dată, mi s-a oferit cu amabilitate dreptul de a ţine principala prelegere de deschidere din prima zi a conferinţei. După mine a urmat la pupitru profesorul Bi Quanzhong. Prelegerea lui a fost fascinantă.

Cu câţiva ani în urmă, pe când făcea cercetări în prefectura provinciei Fujian, dăduse peste nişte relatări ale unei delegaţii braziliene, care debarcase în provincia Fujian după ce părăsise Brazilia cu vreo zece ani mai înainte, în 1501. Ei îşi găsiseră drumul din Brazilia în China cu ajutorul unei hărţi şi aduseseră un tribut foarte valoros în forma a şase lăzi de lemn pline cu smaralde. Scrisorile lor de acreditare erau gravate în aur, aşa că era vorba de o delegaţie foarte importantă. Profesorul Bi Quanzhong şi-a dat seama că în 1501 europenii încă nu ajunseseră în Brazilia şi China şi că, de aceea, nu ar fi putut furniza hărţile pe care se bazase delegaţia braziliană. De altfel, China fusese închisă complet în 1432; aceasta l-a condus pe profesor la concluzia că delegaţia braziliană trebuie să fi folosit o hartă desenată de chinezi înainte de această dată. El a început să investigheze expediţiile lui Zheng He dar a descoperit, la fel ca şi

mine, că toate relatările scrise fuseseră distruse. De aceea, el a hotărât să-şi continue cercetările în relatările şi notele unor persoane private, pentru a vedea dacă exista cineva care să fi navigat împreună cu Zheng He. Descoperise două relatări separate: prima i-a spus că flotele chinezeşti ajunseseră în Brazilia, iar cea de-a doua, că ajunseseră în America de Nord.

Profesorul a decis să scrie o carte în care urma să susţină că într-adevăr chinezii descoperiseră continentele americane înaintea europenilor, şi era în curs de tratative cu editorul său când a auzit despre prelegerea pe care o ţinusem la Royal Geographical Society în martie 2002. De aceea, s-a decis să-şi amâne publicarea cărţii până ce avea s-o citească pe a mea; am înţeles că lucrarea lui va fi publicată în curând. Dovezile profesorului Bi Quanzhong, prezentate mult mai succint şi mai elegant decât ale mele, i-au uimit pe pariticipanţii la Conferinţa de la Kunming, pentru că se aflau în faţa unui specialist chinez total independent care ajunsese la exact aceleaşi concluzii ca şi mine!

A urmat o altă bombă. Amiralul Zheng Ming, fost inspector al Marinei Chineze, a descris nişte săpături făcute la lucrările de extindere a unei piste de aterizare de la Fujian, în timpul cărora muncitorii dăduseră peste un palat subteran. În palat se găseau statui ale lui Zheng He şi ale viceamiralilor săi, reprezentaţi în timp ce făceau planuri pentru expediţie – prima descriere scrisă a lui Zheng He, care îi descria cu fidelitate înălţimea uriaşă şi uniforma sa roşie. În sine, acest lucru era de mare importanţă, pentru că mi-a oferit posibilitatea de a compara statuile de Fujian cu descrierile, desenele şi picturile pe care le găsisem pe tot globul – nu în ultimul rând, în privinţa culorii şi a formei hainelor amiralului şi a ciudatei toci pe care o purta pe cap. Totuşi, mai pasionant decât asta era faptul că, alături de Zheng He, stând în picioare, şi mai aproape de el decât ceilalţi viceamirali ai săi, era un european de statură mică, având un nas borcănat şi urechi mari. În mână ţinea strâns un vraf de documente sau hărţi. Arăta ca veneţianul dintr-un desen din Illustrated Record of Strange Countries (*Relatare Ilustrată despre Ţări Străine*). Era evident că acest european era de o importanţă deosebită pentru amiralul

Zheng He – aici, mi-am dat seama, era prezentat Niccolò da Conti!

Cuvântarea amiralului Zheng Ming, care a urmat după ce am vorbit eu şi profesorul Bi Quanzhong, a electrificat întreaga asistenţă la conferinţă, care s-a împărţit în trei gurpuri pentru a discuta aceste probe. La capătul a trei zile, conferinţa a votat în unanimitate în favoarea adoptării dovezilor mele. Aproape că n-au existat voturi care să se opună acestei moţiuni.

În ultima zi a conferinţei, am vizitat domeniul familiei lui Zheng He de pe malurile unui frumos lac din apropierea graniţei cu Birmania. Aici, în mijlocul unui pîlc de pini şi la umbra statuii marelui om, au fost încheiate lucrările conferinţei. Am fost extrem de onorat când mi-au fost oferite cheile – adică simbolul libertăţii – oraşului Kunming şi mi s-a conferit titlul de doctor honoris causa al Universităţii Yunnan. Universitatea se bucură de o reputaţie foarte mare, nu în ultimul rând pentru studiile genetice pe care le-a întreprins în rândul populaţiilor chineze minoritare. Ei au consimţit să-şi pună la dispoziţie resursele pentru efectuarea unor analize ADN asupra populaţiilor din Lumea Nouă printre care, după cum cred eu, chinezii s-au instalat în cursul marii lor călătorii. Acest fapt a constituit o mare deschidere.

Acum, când fusese teza mea centrală, mulţi istorici chinezi şi-au aruncat din nou privirea asupra relatărilor istorice chinezeşti oficiale. Au fost descoperite numeroase relatări separate, care susţineau nu doar că flotele lui Zheng He fuseseră plecate mai mult de patru ani (nu doi ani şi jumătate, aşa cum am afirmat eu), ci şi că navele sale ajunseseră în America de Nord şi de Sud şi în Australia. Profesorul Bi Quanzhong şi cu mine nu mai eram nişte voci stinghere; brusc, devenisem o majoritate. (Vă rog să vedeţi şi Rezumatul Dovezilor cu privire la relatările oficiale descoperite sau retraduse recent.)

S-a mai zvonit şi că eu aş fi fost prea conservator în estimarea mea asupra dimensiunilor flotelor chinezeşti. Profesorul Robert Finlay mi-a atras atenţia asupra relatărilor despre sosirea lui Vasco da Gama la Calicut, relatări în care se povestea despre o flotă de 800 de nave care ar fi vizitat portul cu vreo opt ani mai

înainte; la această flotă s-ar fi adăugat şi jonci de pe insulele Ryuku (Japonia), ca şi nave coreene, birmaneze şi indiene. Asta ar explica nu doar multitudinea de dovezi rămase pe întreg globul, ci şi urmele de limbă japoneză şi de ADN „chinezesc" descoperite la populaţia Zuni din America Pacifică. În plus, explică şi ADN-ul coreean care apare cu regularitate în sângele pescarilor norvegieni – în cartea mea eu susţin că un escadron navigase de-a lungul coastei de nord a Norvegiei, de-a lungul coastei Siberiei şi prin Strâmtoarea Bering.

Am mai fost încântat şi pentru că aveam dovezi independente pentru autenticitatea hărţii Vinland şi pentru capacitatea chinezilor de a circumnaviga Groenlanda în 1422. Ştiam că dacă voi introduce harta Vinland în cartea mea, voi dezlănţui o adevărată furtună, aşa cum s-a şi petrecut, de altfel. Cârcotaşii au tunat şi au fulgerat, pentru că susţineau că în secolul al XIV-lea începuse o mică epocă glaciară, că Groenlanda nu putea fi înconjurată pe calea apei, că harta Vinland nu ar fi putut fi desenată şi că, prin urmare, cartea mea era evident un cumul de prostii de la cap la coadă. Înspre sfârşitul anului 2002, vârsta pergamentului pe care era desenată harta Vinland a fost datat de D.J.Donahue, J.S.Olin şi G.Harbottle, iar rezultatele au fost publicate în *Radiocarbon* (vol. 44). Vârsta determinată cu carbon radioactiv a pergamentului hărţii, aşa cum a fost stabilită cu un nivel de precizie de 95% cu ajutorul unui accelerator spectrometric de masă, este 1411–1468 d.Hr. Chiar şi mai nimicitor pentru şcoala „falsificării" este faptul că, sub fâşiile de hârtie din capetele legăturii, a fost descoperit un transfer de cerneală. Acesta se referea la numirea notarului Bartholomaeus Poignare pe lângă Consiliul din Basel, în data de 16 septembrie 1435. Universitatea Tehnică din Delft, din Olanda, a întreprins un studiu în marea îngheţată din Arctica şi a ajuns la concluzia că o serie de „Cinci ierni consecutive extrem de calde puteau duce la topirea completă a gheţurilor din Marea Arctică". Institutul Meteorologic Olandez KNMI, în colaborare cu Uniunea Europeană, a constatat că în Europa de nord verile din anii 1420, 1422 şi 1428 au fost extrem de uscate şi călduroase. Aceste

constatări au venit în sprijinul dovezilor mele în legătură cu nivelurile de stronţiu 90 din gheţarii din Groenlanda, în perioada dintre 1400 şi 1450, cu grosimea smalţului de pe dinţii scheletelor din mormintele din Groenlanda, ca şi cu absenţa anumitor muşte din locuinţele din Groenlanda. Pe scurt, nu numai că harta Vinland era autentică, dar Groenlanda putea cu adevărat să fie circumnavigată în 1422.

Călătoriile noastre, oricât ar fi fost ele de plăcute, au avut ca urmare pierderea serbărilor tradiţionale de Crăciun, având ca rezultat final faptul că am pornit la lansarea ediţiei americane a acestei cărţi pe 4 ianuarie 2003 cu capul rezonabil de limpede şi ficatul suficient de sănătos. La scurt timp înainte de a pleca spre America, primisem un rezumat al unei recenzii care, după cum se zicea, ar fi trebuit să-mi clatine argumentele. Când am aterizat la New York în plin viscol, m-am repezit să mă uit în *New York Times*. Recenzia făcută de acest ziar era, după părerea mea, de-a dreptul groaznică, însă ea a fost ignorată de public, pentru că lucrarea mea a urcat într-o săptămână de pe locul 2.834 din lista din *New York Times* pe locul celui de-al treilea best-seller şi a rămas pe lista cărţilor best-seller până în aprilie.

La acel moment, aveam deja un website propriu, care funcţiona şi avea o echipă care procesa şuvoiul de noi mărturii (primisem 16.000 de mesaje prin e-mail de la publicarea cărţii în Marea Britanie, în toamna lui 2002). În fiecare zi a şederii mele în America le-am scris membrilor echipei mele de la Londra câte un e-mail cu rezumatul apelurilor telefonice pe care le primisem, iar ei îmi trimiteau la rândul lor rezumatul tuturor mesajelor pe care le primiseră. Suvoiul de dovezi s-a transformat într-un fluviu, apoi într-o adevărată inundaţie. După câteva zile a devenit limpede că mii de oameni erau de acord cu teoriile mele.

Pe măsură ce trecea mai mult timp, am devenit mai puţin defensiv şi am început să-i întreb pe oameni ce părere au. De exemplu, i-am întrebat dacă cetăţenii din Boston îşi făcuseră vreodată analiza sângelui, pentru a vedea dacă aveau strămoşi chinezi (ceea ce, de altfel, a dat la iveală că unii aveau dinţi de tip chinezesc, sau prezentau „pata chinezească“ pe fese, iar nu

puţini dintre ei s-au dus să-şi facă analiza ADN). În California, am întrebat câte persoane din public adunaseră obiecte chinezeşti de pe malul oceanului. Asta a declanşat zeci de mesaje: oamenii găsiseră plăci de alamă din epoca Ming, obiecte din ceramică, pietre pe care erau cioplite inscripţii chinezeşti şi obiecte chinezeşti din jad. Oamenii cunoşteau legende locale care descriau cum indivizi de origine chineză debarcaseră în California; ştiau despre o epavă chinezească existentă în larg, în zona Santa Catalina; aveau cunoştinţă de copaci, plante şi tufe chinezeşti; aveau ştiinţă despre colonii chinezeşti care existaseră în California până în secolul trecut; ştiau de existenţa unor băştinaşi americani din California care înţelegeau chineza; ştiau că primii exploratori europeni găsiseră acolo locuitori chinezi şi că misionarii iezuiţi şi franciscani găsiseră cu un secol mai devreme, aceeaşi populaţie muncind pe câmpurile de orez din California. Erau foarte puţini cei care se îndoiau că realmente chinezii sosiseră în California înaintea europenilor. Având aceste noi dovezi, puteam determina amplasarea coloniilor chinezeşti în josul coastei Pacificului din America de Nord: în Insulele Queen Charlotte, British Columbia; în statul Washington; în Oregon în apropiere de Neahkahnie Beach; în California între râurile Sacramento şi Russian; în Mexic, în peninsula Yucatán.

Pasul următor a fost evident citirea lor şi, dacă era necesar, traducerea jurnalelor originale ale europenilor care ajunseseră primii în acele locuri. Oare găsiseră ei acolo chinezi? Rezultatele complete se găsesc pe website, dar în scurt timp s-a dovedit că, în aproape toate locurile în care eu susţin că s-au aşezat chinezii, primii europeni chiar au întâlnit chinezi. Pentru mine, şi acest lucru a fost incredibil. Cum de reuşiseră istoricii „profesionişti" să ignore relatările lui Coronado despre descoperirea joncilor chinezeşti cu pupa aurită? Cum au fost ei capabili să elimine din explicaţii relatările secrete ale lui Columb care descriau întâlnirea sa cu mineri chinezi în navele „pasăre", ori relatările lui José de Acosta, Antonio Galvão, Giovanni de Verrazzano, Pedro de Castaneda, González de Mendoza, ale părintelui Antonio de la Calancha, Carlos Prince, Cabrillo, Bartolomeo Ferrello, Pedro

Menendez de Aviles şi ale preotului Louis Sales OP, care toţi au dat peste populaţie chineză sau jonci chinezeşti atunci când au sosit prima dată în America? Cum de-au putut să nu se confrunte cu faptul că toţi marii exploratori europeni – da Gama, Columb, Magellan, Dias, Cabral – au ridicat pânzele pornind la drum cu hărţi care le arătau destinaţia.

Ultima piesă din acest puzzle au fost mărturiile date de ADN. Oare în locurile în care primii exploratori europeni au întâlnit populaţie chineză, atunci populaţia indigenă băştinaşă din America avea ADN chinezesc?

Nu eram pregătit pentru cât de imediate şi de puternice aveau să se dovedească probele ADN. Atunci când cercetătoarea din echipa mea, Antonia Bowen-Jones, mi-a înmânat un exemplar din raportul publicat de profesorul Novick şi colegii în *Human Biology* (vol. 70), intitulat „Inserţii Alu polimorfice şi originea asiatică a populaţiei băştinaşe americane", era cât pe ce să leşin. Secvenţele *Alu* sunt, după cum susţin autorii, „urme genetice excepţionale". Iată ce rezumă acest raport:

> Rezultatele vin în sprijinul originii asiatice a populaţiilor băştinaşe americane, dar nu sprijină ipoteza valurilor multiple care ar fi eventual răspunzătoare de grupele lingvistice tripartite Eskaleut, Nadene şi Amerind. În schimb, aceste populaţii prezintă trei aglomerări majore identificabile care reflectă repartizarea geografică. Asemănarea strânsă dintre chinezi şi băştinaşii americani sugerează un influx genetic recent din Asia.

Figura 1 din acest raport arată repartizarea geografică a persoanelor testate – era de parcă harta mea care arăta unde făcuseră chinezii colonii ar fi fost transcrisă de profesorul Novick şi de colegii săi. (Ceea ce, desigur, nu putea fi cazul, căci studiile lor fuseseră efectuate cu ani buni înainte ca eu să-mi fi scris cartea, şi eu n-am citit raportul lor decât la cinci luni după apariţia cărţii mele.) Figura 2 arată „arborele similarităţii maxime" – respectiv cât de apropiat este ADN-ul populaţiilor americane băştinaşe de ADN-ul chinezilor şi cât de mult a fost diluat

acest ADN cu trecerea anilor. Se poate observa că legătura filogenetică dintre populaţia Maya Buctzozt (peninsula Yucatán) şi cea chinezească este atât de strânsă, încât aceşti oameni ar putea fi clasificaţi mai degrabă ca fiind chinezi. Pe scurt, 22 dintre populaţiile americane băştinaşe al căror ADN a fost analizat provin din zone în care eu susţin că s-au instalat primii colonişti debarcaţi din flota chinezească: departe, în aval, pe fluviul Amazon; pe malurile afluenţilor Paraná şi Paraguay; în Tiguex (Colorado/Arizona); pe peninsula Yucatán; în Peru; pe graniţa dintre Venezuela şi Columbia; ba chiar la Hvalsey în sudul Groenlandei, acolo unde Papa a descris cum localnicii au fost răpiţi de barbari înainte de a fi readuşi acasă. Voi plasa raportul profesorului Novick pe propriul meu website, de îndată ce voi obţine permisiunea lui.

Tot Figura 2 arată că ADN-ul populaţiei aleutine din Alaska este identic cu acela descoperit la Hvalsey, şi, totuşi, aceste două locuri sunt situate la o distanţă de mii de mile. Dacă populaţia din Groenlanda şi-ar fi început periplul în Aleutini, avansând apoi spre est, către Groenlanda, populaţia Americii de Nord situată între aceste două zone ar fi trebuit să aibă un ADN similar – dar nu este aşa. Tot astfel, ADN-ul populaţiei Maya din Yucatán este mult mai apropiat de cel al chinezilor, aleutinilor şi groenlandezilor decât de cel al populaţiilor băştinaşe care trăiau în jurul lor. La toate populaţiile americane băştinaşe cu un ADN descris în raportul Novick ca având o asemănare strânsă cu ADN-ul chinezesc- se poate ajunge pe mare. Acelaşi lucru este valabil şi în cazul populaţiilor de pe fluviile Amazon şi Paraguay, dar şi pentru indienii Sioux şi Cree Ojibwa, la care se ajunge prin intermediul fluviului Mississippi. Concluzia inevitabilă este că ADN-ul chinezesc a fost adus pe calea apelor oceanului, şi singura expediţie recentă pe mare, efectuată de un număr foarte mare de chinezi – suficienţi pentru a crea cele 24 de colonii citate de raportul profesorului Novick – a fost cea a amiralului Zheng He. După cum presupuneam, Carlos Prince avusese dreptate cu atâtea secole în urmă. El studiase relatările scrise de chinezi, care susţineau că fuseseră „chinezii... împreună cu

tătarii, japonezii şi coreenii... cei care traversaseră întinderea mării... până în Regatul Quivira [Arkansas], Mexic, Panama, Peru şi alte ţări răsăritene ale Indiilor..." cu mult timp înainte ca europenii să fi atins ţărmul continentelor americane. Rezumatul (şi site-ul meu) detaliază un număr mai mare de dovezi în sprijinul acestei teorii, cum ar fi existenţa unor populaţii americane cu urme genetice pentru paraziţii intestinali şi limbrici, care nu pot supravieţui traversării Arcticii, din cauza frigului.

Eu am convingerea că aceste dovezi sunt aproape incontestabile, şi continuă să ne sosească tot mai multe mărturii. Discursul pe care l-am ţinut la Royal Geographical Society, în martie 2002, a generat un interes atât de mare şi a produs atât de multe noi dovezi, încât, la momentul în care cartea mea a pornit spre tipar în Marea Britanie în vara aceea, ea îşi triplase dimensiunile. În lunile care au trecut de atunci s-au manifestat în număr mare diferite persoane care avuseseră reţineri în a-mi pune la dispoziţie dovezi explozive. Drept urmare, în prezent mă simt liber să mă scutur de lanţurile precauţiei şi să merg mult mai departe decât mersesem până acum – pornind din America de Nord cu studiul lui Jerry Warsing.

Cu câţiva ani în urmă, cu mult timp înainte de publicarea cărţii mele, Jerry a ajuns la concluzia că o flotă chinezească imensă, sub comanda amiralului Zheng He, s-a confruntat cu o furtună violentă şi a fost împinsă în direcţie nord-vestică spre coasta atlantică a Americii de Nord. Mărturiile sale, pentru a căror adunare a avut nevoie de ani de zile, sunt extinse şi fascinante. Jerry crede că aproape 200 de nave au eşuat pe coastă între Florida şi Newport, Virginia; despărţite de furtună, ele au acostat în număr mic, în diferite locuri. Datorită asemănării strânse dintre limba vorbită în timpul dinastiei Ming şi limba chinezilor de mai demult, care veniseră traversând Strâmtoarea Bering, ei au putut să înţeleagă populaţia locală şi să fie asimilaţi. Unul dintre aceste grupuri au fost Oceanye Ho, care au debarcat lângă Norfolk, Virginia. Oceanye Ho s-a schimbat între timp în forma coruptă Shawnee. Un alt grup, cei din Ming Ho, a debarcat la 150 mile mai la sud, aproape de Southport, Carolina de Nord.

Un al treilea grup, cei numiţi Wyo Ming, a pornit pe uscat spre interior şi s-a instalat într-o colonie dintr-o zonă muntoasă accidentată a munţilor Appalachian. Un al patrulea grup, Lyco Ming, a avansat, pe jos, de la coastă până într-un ţinut din Pennsylvania, adiacent regiunii Wyoming.

Prima direcţie pe care merg dovezile lui Jerry o reprezintă maladia Machado-Joseph, care este prevalentă în rândul acestor populaţii. Se „acceptă" faptul că maladia Machado-Joseph s-a răspândit în perioada de la mijlocul până la sfârşitul secolului al XV-lea, prin intermediul rutelor maritime ale portughezilor. Dar maladia a apărut în provincia Yunnan din China (locul naşterii lui Zheng He) înainte ca portughezii să fi ajuns în China. Ea a mai fost descoperită şi în regiunea Arnhem şi în Yemen, care nu fuseseră vizitate în primele călătorii ale portughezilor. Fiecare loc în care a fost găsită această maladie este o locaţie vizitată de flota chinezească. Este, deci, măcar justificat să susţinem că maladia Machado-Joseph a fost adusă de chinezi pe platoul oceanic răsăritean al Americii de Nord, ca şi în insulele Azore, de unde au contractat-o portughezii.

Cea de-a doua direcţie de dovezi ale lui Jerry ia naştere din relatările prizonierilor Shawnee, capturaţi în bătălia de la Fallen Timbers (1794), care au protestat, susţinând că ei nu sunt băştinaşi americani (după cum relatează căpitanul John Smith în ale sale *Note luate cât am fost prizonier la Powhatan*). Cea de-a treia serie de mărturii constă în plantele şi copacii chinezeşti descoperiţi de primii colonişti europeni. Cea de-a patra este gama de vechi clădiri din piatră din statul Virginia – populaţiile băştinaşe americane nu făceau construcţii din piatră. Probele mele constau în datele ADN ale populaţiei locale (Moskoke), pe care le-am menţionat anterior; în relatările lui Pedro Menendez de Aviles, în care spune cum a găsit, atunci când a ajuns acolo, epave de jonci chinezeşti de-a lungul coastei; şi în raportul lui Giovanni de Verrazzano către regele Franţei, în care îi relatează că a întâlnit chinezi în regiunea unde, în prezent, se află oraşul New York. Ultimul lucru ar fi că prietenii lui George Washington au descoperit o veche joncă chinezească atunci când s-au apu-

cat să dreneze mlaştina Great Dismal Swamp – încă o dovadă în favoarea debarcării chinezilor pe ţărmul estic înainte de sosirea europenilor. Această teorie mai poate fi întărită şi prin testele ADN asupra populaţiei Ming Ho, iar Jerry încearcă să le câştige cooperarea în această privinţă.

Acum începem să devenim tot mai contradictorii. În prima parte a acestei postfeţe, publicată în ediţia americană a cărţii 1421, scriam că „epava unei nave sau jonci foarte vechi şi mari [a fost] găsită lângă insula Fraser, în largul coastelor regiunii Queensland din Australia", şi continuam spunând că, „totuşi, pe 8 noiembrie 2002, înainte să fi putut fi ridicate de pe fundul mării tunul şi alte obiecte manufacturate, autorităţile locale au schimbat clasificarea zonei în „şantier arheologic". Acum, numai arheologi numiţi de guvern mai au voie să continue cercetările de aici..."

După cum era de aşteptat, cartea mea a stârnit o adevărată furtună în Australia. Cei care doreau să menţină basmele că olandezii sau căpitanul Cook fuseseră primii descoperitori ai Australiei au sărit să profite de retractarea pe care Greg Jeffreys, şeful echipei de săpături arheologice, fusese forţat să o facă în privinţa joncii de pe insula Fraser. El a acceptat afirmaţia autorităţilor locale cum că era vorba de fapt de nava *Marloo*, un vas de linie italian, care se scufundase acolo cu un secol în urmă, şi că tunul găsit de echipa lui Jeffreys făcea parte din stâlpii pe care erau prinse bărcile de salvare ale navei *Marloo*. Dar de ce să categoriseşti epava unei nave de linie italiană drept „locaţie arheologică de importanţă naţională"? Am văzut fotografii ale aceleiaşi epave luate în 1919 şi din nou, în 1972; cele dintâi arată limpede coaste de lemn ale unui vas, care fuseseră luate de curenţi în octombrie 2002, atunci când echipa lui Jeffreys a făcut din nou săpături. Toate cele trei serii de fotografii au fost făcute exact în locul în care, pe 28 februarie 1862, John Green descrisese cum se ridică din ape jonca chinezească. În plus, am primit fotografii ale unui dispozitiv de răcit vinul excavat din acelaşi sit arheologic, ca şi bucăţi de lemn de tec chinezesc (vasul *Marloo* era construit din oţel), care este acum în curs de

a fi datat. Este mare păcat că aceia care respectă cu dăruire amintirea căpitanului Cook, navigator al tuturor timpurilor, doresc să îi refuze publicului şansa de a vedea că se fac săpături pentru scoaterea la suprafaţă a epavei de pe insula Fraser.

Acelaşi lucru est valabil şi pentru sudul Australiei, unde afirmaţia mea că epava de la Warrnambool a fost o joncă chinezească a generat o adevărată isterie în rândul istoricilor australieni „profesionişti". De la publicarea cărţii mele, ne-a venit şuvoi o cantitate enormă de noi dovezi cu privire la flota lui Zhou Man care a atins ţărmurile sudice ale Australiei venind dinspre Antarctica, dar nu putem da aici decât un rezumat foarte scurt. Ce s-a întâmplat este că Zhou Man a pierdut o joncă în golful Storm Bay din Tasmania şi o a doua pe insula King din Strâmtoarea Bass; cea de-a treia a reuşit să ajungă la Warrnambool, unde a eşuat. Supravieţuitorii au reuşit să se caţere pe ţărm cu caii lor şi au pus pe picioare o fermă, legată de mare în apropiere de Warrnambool, unde afumau ţipari şi îi transportau călare în susul râurilor Glenlenty, Murray, Darling şi Murrambidgee – de unde rezultă şi reprezentarea râurilor australiene de pe harta lui Toscanelli din 1474 şi pe harta Australiei a lui Vallard din 1536, ca şi desenele reprezentând figuri de chinezi călare, care apar în picturile aborigenilor.

Şi mai răsturnăm o dată totul cu josul în sus, de data aceasta în Peru. Susţinerea mea că Peru era efectiv o colonie chineză a fost întâmpinată cu reticenţă; mai mult încă, faptul că aproape o sută de sate mai au până astăzi nume chinezeşti, este un argument în plus. Nici unul dintre detractori nu a făcut uz de oferta mea de a ne vizita pentru a examina hărţile noastre, la scară mare, ale provinciei Ancash pentru a vedea cu propriii ochi denumirile chinezeşti. Nimeni nu poate da vreo explicaţie pentru descrierea pe care părintele Antonio de la Calancha o face cavaleriei chinezeşti; nici nu a putut cineva să explice cantitatea uriaşă de obiecte, plante şi animale chinezeşti descoperite de primii europeni care au ajuns în Peru. Acum avem din două surse şi mostre de ADN ale unor incaşi: o sursă este raportul Novick, iar cealaltă analiza corpului fetei „Juanita", conservată în

gheaţă, analiză efectuată în Japonia. ADN-ul incaş este atât de apropiat de cel chinezesc (vezi Novick et al.) încât putem susţine, în mod rezonabil şi justificat, că unele dintre mostre erau chinezeşti.

Iar în final, vine controversa cea mai mare. Istoricii din Noua Zeelandă au ajuns cel mai aproape de o criză de apoplexie din cauza cărţii mele. Tot ce contrazice legenda Maori trebuie respins cu orice preţ! Istoria acceptată a Noii Zeelande spune cum că animalele şi plantele găsite de primii europeni au fost aduse de maori în canoele lor deschise – adică au cărat cai, porci, câini, şobolani şi o întreagă varietate de plante din America de Sud, America de Nord, Asia şi Pacific. Dacă ar fi să ne luăm după istoricii din Noua Zeelandă, populaţia maori a circulat şi a făcut comerţ pe întreaga suprafaţă a globului pământesc.

O serie de critici mi-au scris prin e-mail despre mărimea rezervoarelor de care ar fi avut nevoie flota lui Zheng He pentru a asigura apa pentru cai, susţinând că ar fi fost imposibil să desalinizeze suficientă apă pentru a acoperi necesarul de băut a mai mult decât câţiva cai, pentru că unul singur are nevoie de trei galoane de apă pe zi. Haideţi să aplicăm acum această constatare la scenariul cu populaţia maori, care călătorea din Tahiti în Noua Zeelandă în canoe deschise, neacoperite. Trebuie să fi luat cu ei cel puţin doi cai pentru prăsilă, pentru că o singură iapă gestantă n-ar fi putut produce o linie. Eu mi-am condus submarinul din Noua Zeelandă până în Tahiti; apele sunt agitate şi furtunoase aproape tot anul, ceea ce face orice călătorie foarte dificilă şi lungă – cel puţin şase săptămâni. Caii beau mai multă apă în situaţia în care nu au adăpost şi sunt expuşi la condiţii de umiditate ridicată, aşa cum sunt stropii permanenţi dintr-o barcă deschisă, astfel că, foarte probabil, consumul trebuie să fi fost de cel puţin cinci galoane pe zi pentru fiecare cal, ceea ce, pentru un voiaj de şase săptămâni, însumează vreo 420 de galoane sau cam o tonă de apă per animal. Apoi, desigur, animalele ar fi avut nevoie de fân, fără să mai pomenim de hrana şi apa pentru echipajele bărcilor. Eu susţin că le-ar fi fost imposibil călătorilor

maori să care caii în Noua Zeelandă. Poneii sălbatici Kaimanawa de pe insula North trebuie, deci, să fi fost aduşi de alţii, fie de chinezi, fie de europeni. Sunt în curs de efectuare teste ADN pentru caii Kaimanawa, pentru cei Paso din Peru, pentru Assateague de pe insulele din largul coastei din Virginia şi pentru mustangii Kiger din America de Nord. Sunt convins că se va dovedi că strămoşii lor comuni vor fi caii pur-sânge din Tadjikistan, care erau caii de călărie ai cavaleriei chineze. În timpul domniei sale, împăratul Zhu Di a importat milioane de asemenea cai în China.

Când au ajuns în Noua Zeelandă, primii europeni au dat peste o varietate de plante străine de insulă. Cea mai comună era *Chenopodium album*, introdusă din America de Nord, unde a fost folosită din timpuri imemoriale de populaţiile băştinaşe pentru a face turte. Căpitanul Cook a descoperit-o în 1769. Cea de-a doua este cresonul de mlaştină, *Rorippa palustris*, identificată de expediţia franceză din 1826–1829 de la bordul navei *L'Astrobole*. Si aceasta era utilizată de populaţia Navajo – care are ADN chinezesc, şi ai cărei bătrâni mai înţeleg chineza până-n ziua de azi – ca soluţie rituală pentru spălarea ochilor. Printre celelalte se numără porumbul, care este originar din Peru; ierburi aromatice din Columbia; plante de taro din China (căpitanul Cook); yams din Pacific (căpitanul Cook); şi, cea mai lăudată dintre toate, planta kumara, cartoful dulce, din America de Sud (unde poartă denumirea de kumar), care, aşa cum a spus pe bună dreptate căpitanul Cook, a fost un aliment de importanţă vitală pentru populaţia maori.

Cineva, fie maori, fie polinezieni, fie indieni din America de Sud, ori chinezi, trebuie să fi adus aceste plante în Noua Zeelandă. Este limpede că cei care le-au transportat nu au fost europeni, pentru că ei au găsit plantele acolo. Thor Heyerdahl, după părerea mea unul dintre cei mai mari exploratori ai tuturor timpurilor, a susţinut că incaşii au fost cei care au navigat din Peru în Tahiti, şi de acolo mai departe. Din păcate, testele ADN au demonstrat că această ipoteză a sa este incorectă; dacă ar fi adevărată, ADN-ul incaş ar trebui să fie regăsit pe insulele din Pacific. O echipă de

cercetători formată din arheologi şi geneticieni de la Cambridge, sub conducerea lui Matt Hurles, şi-a publicat descoperirile în revista *American Journal of Human Genetics*: numai pe o singură insulă – Tapa – din zona Tahiti au găsit ADN-ul distinctiv al băştinaşilor din America de Sud, iar aceste gene de pe insula Rapa proveneau de la echipajul unui vas peruvian care se oprise în faţa insulei în 1862, pentru a răpi sclavi.

Să fi fost oare maori sau polinezieni cei care au călătorit până în America de Sud, de unde s-au întors cu aceste plante? Această posibilitate a fost examinată de profesorul Bryan Skyes şi echipa sa de la Universitatea Oxford şi a fost rezumată în minunata carte a lui Bryan, *Cele şapte fiice ale Evei*. „Dacă am fi găsit ADN identic [al polinezienilor] în Chile sau Peru, sau chiar în regiunea de coastă a Americii de Nord", scria el, „atunci Heyerdahl a avut dreptate. Dacă am fi găsit asemenea corespondenţă de ADN în Asia de sud-est, atunci n-a avut dreptate." Ulterior, el a conchis: „Trebuia să fiu sigur că 247, varianta definitorie de ADN mitocondrial polinezian, nu era frecventă în cele două Americi. Nimeni nu-l văzuse vreodată. Nici o singură dată. Heyerdahl greşise."

Aşa că, după opinia mea, nu mai rămân decât chinezii ca posibili purtători către Australia (74 de specii) şi Noua Zeelandă (opt specii) ai acelor plante din America de Sud întâlnite de primii europeni. Dacă au fost chinezii, atunci ADN-ul lor ar trebui să se găsească de ambele părţi ale Pacificului, la incaşi şi la maori. Ştim că aşa este în cazul populaţiei maori, dar oare apare ADN-ul chinezesc şi la populaţia maori?

Mai întâi, o scurtă digresiune. Populaţia maori nu a fost prima care a colonizat Noua Zeelandă. Datările cu carbon radioactiv a oaselor de şobolani arată că acestea au o vechime de cel puţin 2000 de ani.

Cea mai veche aşezare maori datează din anul 800 d.Hr. Dr. Richard Holdaway, paleontolog de la Christchurch, spune că şobolanii trebuie să fi ajuns împreună cu călătorii umani – pe scurt, aceşti oameni trebuie să fi ajuns cu 800 de ani înainte de navigatorii maori. După cum reflectează Dr. Rau Kirikiri, un important aca-

demician maori, „asta i-ar putea face pe maori să pună la îndoială propria lor istorie".

Să ne întoarcem la ADN-ul maori. Pe parcursul ultimilor 50 de ani s-a desfăşurat neîntrerupt o dezbatere furioasă asupra locului din care au venit maori. Unii spun că din China (Taiwan), alţii din Indonezia. De curând, evenimentele au luat o întorsătură surprinzătoare. Adele White a folosit pentru programul *Catalyst* al televiziunii ABC (transmis în 27 martie 2003) ADN-ul mitocondrial (linia feminină), pentru a urmări originile populaţiei maori tocmai până în mijlocul teritoriului continentului asiatic. Dar unde oare în centrul Asiei? Răspunsul a venit dintr-o zonă absolut surprinzătoare – examinând gena pentru alcool. Monitorul care a supervizat emisiunea făcută de Adele, Dr. Geoff Chambers, a găsit o corespondenţă între una dintre variantele genelor pentru alcool cu cele ale populaţiei din Taiwan, aşadar părea că patria originară a populaţiei maori este Taiwanul. Dar chiar aşa să fie? Atunci când echipa Dr. Chambers a studiat cromozomul Y (masculin), au descoperit o cu totul altă istorie. În timp ce femeile proveneau din China, majoritatea bărbaţilor veneau din Melanezia.

Explicaţia ar putea fi că un număr mic de melanezieni s-au aşezat în Noua Zeelandă cu vreo 2000 de ani în urmă; ei au fost cei care au adus şobolanii ale căror oase au fost datate cu carbon radioactiv.

Flota lui Zhou Man a sosit din Antarctica (insula Campbell) prin 1422/1423. Oamenii lui au debarcat în număr mare în insula South Island, iar câteva dintre nave au eşuat pe insula North Island (plaja Ruapuke Beach). Navele din flota chineză transportau concubine chinezoaice Tanka. Melanezienii i-au ucis pe bărbaţii chinezi şi le-au luat de neveste pe concubine. Dacă aşa s-au petrecut lucrurile, atunci ar trebui să existe şi dovezi ale vizitei chinezilor în South Island. Graţie lui Cedric Bell, căruia îi rămân îndatorat, au fost descoperite aceste probe. Avem datări cu carbon radioactiv făcute pe lemn, mortar, piatră şi zgură drept dovadă că, într-adevăr, chinezii au locuit pe South Island şi s-au ocupat de mineralele din această insulă timp de cinci secole,

înainte ca renumitul căpitan Cook să fi „descoperit“ Noua Zeelandă.

Mai mult decât oricând, eu sunt convins că istoria, în varianta ei acceptată, a fost răsturnată cu susul în jos, nu numai în Noua Zeelandă şi Australia, ci şi în America de Nord şi America de Sud, de cealaltă parte a Pacificului şi în Arctica şi Antarctica. Uriaşul volum de noi dovezi care mi-au dat posibilitatea să fac asemenea afirmaţii uimitoare mi-a venit de la cititorii cărţii mele. Voi, nu istoricii sau academicienii, sunteţi cei care aţi rescris istoria.

Gavin Menzies
Londra, mai 2003

ANEXA 1

CIRCUMNAVIGAREA

LUMII DE CĂTRE

CHINEZI 1421-1423

REZUMATUL DOVEZILOR

În afară de consultarea istoricilor menţionaţi în capitolul de Mulţumiri, în octombrie, noiembrie şi decembrie 2002, autorul a vizitat oraşele Nanjing, Shanghai, Taicang, Kunming şi Beijing şi a oferit 100 de exemplare ale cărţii sale, unor profesori şi istorici de la instituţiile de mai jos, împreună cu ultimele sale rezumate ale dovezilor adunate, traduse în limba chineză:
Academia Chineză de Ştiinţe, Academia Chineză de Ştiinţe Sociale, Muzeul Naţional al Istoriei Chinei, Institutul de Istorie al Academiei Chineze de Ştiinţe Sociale, Societatea Chineză pentru Istoria Dinastiei Ming, Departamentul Ming al Institutului de Istorie din China, Societatea Chineză pentru Istoria Relaţiilor Internaţionale ale Chinei, Institutul Chinez pentru Afaceri Maritime, Grupul C.S. de Consultanţă Onomastică, Asociaţia Oceanică CMHIA, Comitetul Militar de Oceanografie CSO, Asociaţia de Studii asupra Dinastiei Ming, Biroul pentru Afacerile Chinezeşti din Străinătate al Consiliului de Stat al Republicii Populare Chineze, Institutul de Istorie şi Tehnologie şi Ştiinţe Naturale al Academiei Chineze de Ştiinţe, Institutul de Studii Geografice, Academina de Ştiinţe Sociale din Beijing, Institutul de Cercetări al Ministerului Transportului, Universitatea din Yunnan (Kunming), Universitatea din Peking (Beijing), Universitatea din Nanjing, Societatea Chineză a Istoricilor pentru Relaţiile Internaţionale ale Chinei, Asociaţia Chino-Americană a Oceanelor şi Atmosferei, Societatea din Shanghai pentru Relaţii Internaţionale, Centrul din Shanghai pentru Societăţi Strategice şi Internaţionale, Muzeul Memorial Zheng He din Liu He (Taicang), Asociaţia Cercetătorilor pentru Istoria Maritimă a Chinei, Asociaţia de Cercetare Zheng He, Colegiul de Comandă Navală al Republicii Populare Chineze, Universitatea Naţională Cheng Kung, arhivele familiei Zheng He, Muzeul Taicang, Muzeul Zheng He (Mausoleul) din Nanjing, Muzeul Zheng He (local natal) din Kunming, Fundaţia de Cercetări asupra Navigaţiei Cheng He, Universitatea Jiantong (Shanghai), şi Insitutul Chinez pentru Studii de Istorie Etnică Chineză. Dovezile au fost examinate cu mare atenţie de peste 200 de specialişti. Dintre aceştia, aproximativ 85% acceptă argumentaţia autorului în favoarea ideii că flotele chinezeşti au descoperit Lumea Nouă înaintea europenilor. Detaliile despre punctele asupra cărora nu cad de acord cca 15 % dintre experţi vor fi puse la dispoziţia oricărui cercetător care le va solicita.

Partea I: Exploratorii europeni nu au descoperit Lumea Nouă

Partea a II-a: Numai chinezii aveau, la vremea aceea, capacitatea de a cartografia lumea

Partea a III-a: Dovezi ale expediţiilor fiotelor lui Zheng He

- Cheia către descoperiri: determinarea latitudinii şi a longitudinii
- Hărţi chinezeşti, hărţi stelare şi relatări care au scăpat de distrugere
- Populaţii chinezeşti sau asiatice, găsite de primii exploratori europeni
- Descrierile făcute de populaţiile locale, despre populaţii chineze sau asiatice, care s-au aşezat în colonii printre ei, înainte de sosirea europenilor
- Caracteristici lingvistice şi limbi comune pentru Lumea Nouă şi China
- Relatări ale istoricilor contemporani şi ale altor istorici
- Epave de nave
- Porţelan/ceramică chinezească descoperite de-a lungul rutei urmate de flotele lui Zheng He
- Obiecte chinezeşti din jad pre-columbiene găsite pe ruta urmată de flotele lui Zheng He
- Obiecte manufacturate, pietre preţioase şi ofrande votive descoperite pe ruta urmată de flotele lui Zheng He
- Clădiri din piatră sau obiecte manufacturate găsite în locurile prin care au trecut flotele lui Zheng He
- Operaţiuni de exploatare minieră găsite de europeni când au ajuns în Lumea Nouă
- Tehnologii avansate întâlnite de primii europeni
- Plante indigene dintr-un continent găsite pe alt continent de către primii exploratori europeni
- Animale originare dintr-un continent întâlnite pe un alt continent de primii exploratori europeni
- Obiecte de artă exportate de flotele lui Zheng He
- Obiceiuri şi jocuri exportate din China în Lumea Nouă, aşa cum le-au descoperit exploratorii europeni

- Armuri
- Verigi de legătură cu anii 1421-1423
- Chinezi deja prezenţi pe cele două continente americane atunci când au sosit primii europeni: mărturii bibliografice

Partea a IV-a: Dovezi ale vizitelor navelor din flotele lui Zheng He în anumite locuri

- Oceanul Indian
- Africa de est
- Insulele din Atlantic şi Insulele Capului Verde
- Caraibele
- Florida (inclusiv „Florida" aşa cum era definită în secolul al XVII-lea)
- Cele două state Carolina şi statul Virginia
- Regiunile New England, Massachusetts şi Boston/New York
- Cursul superior al fluviului Mississippi
- Regiunile British Columbia (insulele Charlotte şi Vancouver) şi statul Washington
- Statele Arizona, New Mexico, Texas, Oklahoma, Arkansas, Colorado şi Oregon
- California
- Insulele Azore
- Mexicul
- Panama şi Venezuela
- Peru
- Brazilia (1421-1425)
- Patagonia şi Strâmtoarea Magellan
- Groenlanda până la Polul Nord, traversând Arctica până la Strâmtoarea Bering
- Antarctica
- Zona Pacificului
- Noua Zeelandă
- Australia
- Insulele cu Mirodenii, Indonezia şi Filipinele

Partea a V-a: Amprente genetice lăsate de fiotele lui Zheng He – dovezile ADN

- Populaţia Navajo
- Populaţia Mazatec din Mexic (cultura Olmecă)
- Populaţiile Maya Campeche şi Maya Buctzozt
- Populaţiile Waunana şi Ngobe din Panama
- Populaţiile Incaşe
- Populaţiile indiene din Venezuela şi Columbia: Irapa, Paraujano şi Macoita
- Populaţia Surui din Amazonia şi zona de confluenţă dintre râul Solimões şi Rio Negro
- Populaţiile Quechua (graniţa dintre Bolivia şi Mato Grosso) şi Toba (nord-vestul Argentinei, râul Salado)
- Populaţiile Haida şi Aleută
- Populaţia Moskoke din sud-estul Statelor Unite şi nord-vestul Floridei
- Populaţiile Ming Ho şi Melungeon
- Populaţiile Sioux şi Cree Ojibwa din America şi Canada
- Populaţiile Maidu, Yuki, Pima şi Wintun din California
- Populaţia Maori din Noua Zeelandă, North Island
- Aborigenii Gunditjmara din statul Victoria, Australia de Sud

Partea I: Exploratorii europeni nu au descoperit Lumea Nouă

1. Dovezi prezentate la Royal Geographical Society în 15 martie 2002 (printre care s-au numărat hărţi, documente medievale şi dovezile Dr. Eusebio Dizon – care au circulat separat)
2. Întreaga lume fusese deja cartografiată până în 1423, înainte de începerea expediţiilor europene de descoperiri

TEORIE

- Patru flote chinezeşti uriaşe au circumnavigat lumea, în perioada martie 1421 şi octombrie 1423. Aceste flote cuprindeau peste 800 de vase. Ele au cartografiat lumea.
- Mateloţi şi concubine de pe aceste mari flote s-au stabilit în colonii pe care le-au înfiinţat în Malaiezia, India, Africa, America de Nord şi de Sud, Australia, Noua Zeelandă şi pe insulele de pe întinderea Oceanului Pacific.
- Primii exploratori europeni aveau încă dinainte de a ridica ancora hărţi care indicau încotro merg. Ei au întâlnit colonişti chinezi atunci când au ajuns în Lumea Nouă.
- China, nu Europa, a descoperit şi a colonizat Lumea Nouă. Descoperirile europene s-au bazat pe indicaţiile lăsate de pionerii chinezi, care au fost deschizătorii de drum.

(i) Întregul teritoriu al globului terestru era deja cartografiat la 1428 – de către cine?

- Portughezii susţin că la acea dată dispuneau deja de o hartă a întregii lumi, în schimb, însă, nu susţin că ei ar fi cei care au creat acea hartă.
- Hărţile Pizzigano, Fra Mauro, Piri Reis, Cantino, Caverio, Waldseemüller şi Jean Rotz prezintă întreaga lume cartografiată înainte de plecarea în expediţie a europenilor.
- Exploratorii europeni făceau referire la hărţi mai vechi, făcute înainte ca ei să ridice ancora – relatările contemporane asupra călătoriilor lui Columb, Dias, Cabral, da Gama şi Magellan sunt dovezi în acest sens.

(ii) Continentele prezentate pe hărţi înainte de plecarea în expediţie a exploratorilor europeni către exact acele regiuni:

(a) America de Nord – ilustrată pe hărţile Waldseemüller, Cantino şi Caverio
(b) Zona Caraibelor – hărţile Pizzigano, Cantino, Caverio şi Waldseemüller
(c) America de Sud – hărţile Piri Reis, Cantino şi Waldseemüller
(d) Africa, India şi Orientul – hărţile Cantino, Jean Rotz, Fra Mauro, Waldseemüller şi Kangnido
(e) Antarctica – hărţile Piri Reis şi Francesco Roselli
(f) Arctica şi Siberia – harta Waldseemüller (1507)
(g) Australia – hărţile Jean Rotz, Desliens, Vallard, Desceliers
(h) China şi Orientul Îndepărtat – harta Jean Rotz
(i) Canada (insulele Vancouver şi Queen Charlotte) – harta Zatta
(j) Strâmtoarea Magellan – harta Waldseemüller (Globurile Mici)
(k) Africa de Sud – hărţile Fra Mauro, Kangnido şi Da Ming Yi Tu

(iii) Marile râuri ale lumii erau deja prezentate pe hărţi-cheie, cu mult înainte ca europenii să ridice ancora pentru a pleca în expediţii.

(a) Hărţile Martellus (1489), Gallez,P. şi Davis, H.
America de Sud
Columbia - Magdalena
Venezuela – Orinoco (Meta)
Brazilia – Amazon, São Francisco
Paraguay – Paraguay, Paraná
Argentina – Colorado, Negro, Chubut (Patagonia)
(b) Harta Cantino (1502)
America de Sud: Columbia – Magdalena
Venezuela – Apure, Orinoco (Cavra)
(c) Harta Waldseemüller (1507)
Siberia: Obi, Yenisei, Kotuy, Olenek, Lena, Yana, Indigirka şi Kolyma
America de Nord: Mississippi, Brazos, Alabama, Roanoke, Delaware, Hudson

(d) Harta Toscanelli (1474)
Australia: Murray, Darling, Cooper, Diamantina, Flinders

(iv) Strâmtoarea Magellan/Patagonia

„Coada Dragonului" (hartă din 1428) şi uriaşii ei descrişi pe hărţi anonime (Durand 1440) şi Walsperger (1448), prezentate pe globul Waldseemüller.

(v) Corelaţiile între hărţile lumii dinainte de pornirea în expediţie a europenilor şi harta principală a lumii din 1428

(a) Hărţile Waldseemüller (1507), Cantino (1502) şi Caverio (1505). Acestea trei schiţează conturul ţărmului Great Bahamas Bank exact aşa cum ar fi părut să fie în 1421, cu adâncimi ale apei cu un stânjen mai jos decât în prezent. Totuşi, hărţile mai vechi prezintă nişte caracteristici care nu apar pe cele ulterioare, respectiv harta Waldseemüller prezintă coasta dinspre Pacific a Americii, hărţile de mai târziu nu o mai arată; harta Cantino (mai veche) arată Florida, harta ulterioară Caverio nu o mai prezintă. Prin urmare, cele trei hărţi trebuie să se bazeze pe un original dintr-o perioadă anterioară.
(b) Hărţile anonime (Durand 1440) şi Walsperger (1448). Ambele fac referire la Tierra del Fuego sub denumirea „Coada Dragonului", nume dat în 1428 pe harta principală. Ambele se referă în termeni identici la Uriaşii din Patagonia, prin urmare trebuie să aibă o sursă comună.
(c) Toate hărţile Desliens, Desceliers, Vallard şi Jean Rotz arată Australia cu un mare grad de asemănare – dar fiecare dintre ele se distinge şi prin trăsături originale, de ex. harta Vallard conţine desene de cai. Dar toate trebuie să se fi bazat pe un original mai timpuriu, care s-a pierdut ulterior.
(d) Hărţile Waldseemüller şi Martellus (1489), care prezintă Capul Bunei Speranţe situat la 45° sud şi acelaşi „copan de câine", „India Meridionales", la est. Pe Waldseemüller există America de Sud, pe Martellus nu. Ambele trebuie să se fi bazat pe un original mai vechi.

(e) Hărţile Piri Reis şi Pizzigano sunt legate între ele prin descrierea pe care o face Columb (adnotarea de pe harta Piri Reis) pentru Antilia (pe harta Pizzigano).

(f) Hărţile anonime (Durand 1440), Walsperger (1448) şi Piri Reis 1513 (1501) sunt corelate prin descrierile uriaşilor de pe Tierra del Fuego şi descrierea lui Columb despre două ore de lumină a zilei (Piri reis).

(g) Hărţile Waldseeemüller (1507), Cantino (1502) şi Piri Reis 1513 (1501) sunt corelate prin desenele pe care le conţin pentru Arecibo (Venezuela).

Aceste hărţi dau, puse cap la cap, cartografierea întregii lumi. Datorită acestor corelaţii, ele trebuie să se fi bazat pe un original dintr-o perioadă anterioară, care trebuie să fi fost întocmit înainte de 1440 (harta Durand) şi după 1423 (harta Pizzigano).

(vi) Legături care fac corelaţia dintre aceste hărţi şi chinezi

Hărţile descrise mai jos au fost publicate înainte ca europenii să fi ajuns în această parte anume a lumii.

(a) Harta Jean Rotz: ilustrează China, Australia şi Hong Kong; **legătura** – cangurii din grădina zoologică a împăratului Chinei.

(b) Harta Martellus (1489): fluviile Orinoco şi Amazon; **legătura** – ADN chinezesc se regăseşte în rândul populaţiilor indienilor americani din acele zone, în perioada dinainte de Columb (Arends şi Gallengo).

(c) Harta Piri Reis (1501): **legătura** – sunt ilustrate animale specifice numai în Patagonia, care pot fi văzute şi în lucrarea *Relatarea Chinezească Ilustrată a Ţărilor Străine* (1430). Descriere a animalului mylodon în relatările chinezeşti.

(d) Hărţile anonime (Durand 1440), Walsperger (1448) şi harta din 1428: **legătura** – descrierea uriaşilor întâlniţi în Patagonia şi descrişi în *Relatarea Chinezească Ilustrată a Ţărilor Străine* (1430). Denumirea „Coada Dragonului" se regăseşte pe cele trei hărţi, simbolizând Tierra del Fuego.

(e) Harta Cantino: **legătura** – longitudinea Africii de Est aproape perfectă (± 30 mile). Chinezii erau singurii care erau în stare să stabilească longitudinea la vremea aceea.
(f) Hărţile Cantino, Waldseemüller şi Caverio: Arecibo; **legătura** – triburile din venezuela au ADN chinezesc (Arends şi Gallengo).

(vii) Cartografia chinezească şi transmiterea hărţilor în Occident

(a) Autorul susţine că europenii ar fi putut „traduce" hărţile chinezeşti în hărţi uşor de înţeles pentru europeni. Australia apărea pe harta Părintelui Ricci (1589) şi pe harta lui Hessel Gerrit (1618 – Sevilla) (M.Righton); Pacificul de la Vancouver până la „Strâmtoarea Magellan" apărea pe harta Waldseemüller (1507) înainte ca Balboa să fi „descoperit" Pacificul; Amazonul apărea pe harta Piri Reis (1513 [1501]) înainte ca Orellana să fi descoperit acest fluviu.
(b) Autorul susţine că în imperiul chinez existau cei mai buni cartografi din lume încă înainte de epoca Renaşterii – martor: Chang Heng (78-139 d.Hr.), că tot chinezii aveau sistemul de reţea pentru suprafaţa plană (mărturiile lui Bob Butcher); Phei Hsiu (224-271), sistem de reţea; Phei Chu (605), hartă clasică cu reţea; Chia Tan (730-805), harta imperiului; cartograf necunoscut (940), proiecţie cilindrică (precursor al lui Mercator); cartograf necunoscut (1137), harta de piatră Yu Chi Thu; cartograf necunoscut (1155), prima hartă chinezească tipărită (anterioară celor europene cu două secole); Chu Ssu Pen (1273-1337), harta Chinei, a Asiei, Africii (de formă triunghiulară) şi a Europei; Li Tse-Min şi Ching-Chun (1328-1392) dezvoltă datele din harta Chu Ssu Pen.
(c) Hărţile cereşti/stelare – *Wu Pei Chi* şi Gan D.E. (lunile lui Jupiter – cca 200 î.Hr.)

(viii) China îşi trimite hărţile în Occident

Autorul susţine că politica Chinei a fost să-şi trimită hărţile în Occident – altfel cum ar fi putut alte ţări să ajungă în China pentru a-i plăti tribut?

Dovezi:

(a) Delegaţia braziliană care a pornit pe mare spre China în 1501/1502 cu harta care le arăta ruta (profesorul Bi Quanzhong, dovezi prezentate la Conferinţa din Kunming, 10 decembrie 2002)
(b) Ordinul împăratului Chinei de a fi trimise hărţi în Occident, ceea ce l-a făcut pe Liu Daxia să distrugă toate relatările disponibile despre călătoriile lui Zheng He (profesorul Bi Quanzhong, dovezi prezentate în 10 decembrie 2002).

(ix) Niccolò da Conti în chip de intermediar între chinezi şi europeni

Autorul se bazează pe dovezile cuprinse în această carte şi pe cele descoperite recent în Palatul Fujian (dovezile prezentate de amiralul Zheng Ming la Conferinţa din Kunming în 10 decembrie 2002). În Palatul Fujian, dezgropat în timpul lucrărilor de extindere a pistei de aterizare de la Aeroportul Internaţional Fujian, există statui ale lui Zheng He şi ale amiralilor săi. Plasat lângă Zheng He, şi mai aproape de el decât amiralii săi, se găseşte un neguţător european din Evul Mediu, aşa cum se observă după îmbrăcămintea şi pălăria sa. Neguţătorul duce nişte documente sau hărţi. Explicaţia cea mai probabilă este că ne aflăm în faţa statuii lui Niccolò da Conti, care îşi descrie călătoria de la Calicut până în China trecând prin Australia şi care era la Calicut atunci când au ajuns acolo flotele chinezeşti în 1421. Statuia sa seamănă cu desenul din *Relatarea Chinezească Ilustrată a Ţărilor Străine* (1430).

(x) Afirmaţiile portughezilor

Descrierea făcută de Antonio Galvão pentru harta lumii pe care a adus-o cu el Delfinul portughez Dom Pedro de la Veneţia în 1428: „Dom Peter, fiul cel mai mare al regelui Portugaliei, a fost un mare călător... s-a întors acasă prin Italia, trecând în drumul său prin Roma şi Veneţia, de unde a adus o hartă a lumii care avea descrise pe ea toate părţile lumii şi ale pământului. Strâmtoarea Magellan era numită pe această hartă „coada dragonului“: Capul Bunei Speranţe, ţărmul Africii şi aşa mai departe.“

Şi iarăşi Galvão: „Am aflat de la Francis de Sousa Tavares că în anul 1528 fiul cel mai mare al regelui Don Fernando i-a arătat o hartă descoperită în cancelaria de la Alcobaza, care fusese făcută cu 120 de ani mai înainte, şi care hartă punea în evidenţă toată navigaţia din Indiile de Est, cu Capul Bunei Speranţe la fel cum l-au descris hărţile noastre de mai târziu; de unde se pare că, în vremurile vechi, această parte a lumii fusese la fel de mult sau chiar mai mult descoperită aşa este acum."

Şi atunci, cine a desenat harta din 1428? Autorul susţine părerea că Dom Pedro l-a informat pe Niccolò da Conti în 1424 la Florenţa. Da Conti navigase cu flota chinezească din India până în Australia şi China (*Călătoriile lui Niccolò da Conti*).

3. Europenii au pornit la drum cu hărţi precise, care le arătau destinaţia spre care se îndreptau.

Relatările primilor europeni care au atins pământul despre care se susţine că l-au descoperit ei:

- „Descoperirea" Americii de către Columb.
  Scrisoare de la Toscanelli către Columb: „Mi-am dat seama de superba şi înălţătoarea ta dorinţă de a naviga spre regiunile din Răsărit trecând prin cele din Apus [adică să navighezi spre China mergând spre vest] ... aşa cum ni se arată prin harta pe care ţi-o trimit ..." [harta este un extras din harta portugheză a lumii din 1428 care prezintă Antilia].
  Scrisoare de la Toscanelli către regele Portugaliei; „[înainte ca Cristofor Columb să fi ridicat ancora] ... de la insula Antilia care vă este cunoscută [Antilia este Puerto Rico, descoperită de chinezi în 1421] ... până în Cepangu [China]."
  Jurnalul de bord al lui Columb, miercuri, 24 octombrie 1492 (pe când era în Atlanticul de vest): „Ar trebui să pun cârma pe direcţia vest-sud-vest pentru ajunge acolo [pentru a ajunge în Antilia] ... şi în sfera pe care am văzut-o şi în desenele şi mappae mundi se află în această regiune." Astfel, după Columb, insulele din Caraibe apăreau pe hărţile portugheze ale lumii

(„mappae mundi") înainte de plecarea în expediţie a lui Columb.

- Expediţia lui Cabral spre America de Sud.
  Atunci când, în prima sa expediţie, a ajuns în America de Sud, João de Barros îi scrie regelui Manuel al Portugaliei: „Aceste pământuri le-ar putea vedea regele reprezentate pe Mappa Mundi, pe care o are Pero daz Bisagudo." De Barros continuă spunând că singura diferenţă între Brazilia pe care o descoperiseră în 1500 şi Brazilia ilustrată pe harta Bisagudo [da Cunha] era dacă Brazilia era locuită sau nu. Astfel, Brazilia apăruse pe o hartă portugheză înainte ca expediţia europeană să fi pornit la drum.
- Dias şi da Gama fac ocolul Capului Bunei Speranţe.
  Cronicarul lui Dias descrie apropierea lor de Capul Bunei Speranţe: „Au ajuns acolo de unde se vedea acel Mare şi Renumit Cap, ascuns timp de atâtea secole ..." Acesta este Capul desenat pe planisfera din 1459 a lui Fra Mauro (Fra Mauro lucra pentru guvernul portughez atunci când a făcut planisfera sa). Astfel, Africa de Sud apărea pe harta lui Fra Mauro, întocmită pentru portughezi, înainte ca prima expediţie europeană să atingă Capul Bunei Speranţe.
- Magellan, „prima circumnavigare a lumii".
  La intrarea în „Strâmtoarea Magellan", Magellan s-a confruntat cu o revoltă pe vas, dar a reuşit s-o înăbuşe. „Căpitanul General a spus că mai era încă o Strâmtoare care putea să ne scoată dincolo [în Pacific], zicând că el o cunoştea bine şi că o văzuse într-o hartă maritimă a regelui Portugaliei ... Mai târziu, după ce a traversat Pacificul, Magellan s-a întâlnit cu regele din Limasarra." Notă din partea cronicarului lui Magellan: „Iar el [Magellan] îi arată harta maritimă ... spunându-i cum găsise Strâmtoarea ca să ajungă încoace." Astfel, în conformitate cu cronicarul oficial al lui Magellan, aşa-numita Strâmtoare Magellan apărea pe o hartă portugheză înainte ca Magellan să fi pornit în expediţie, şi tot astfel apărea şi Pacificul.
- Descoperirea Australiei şi a Noii Zeelande de către cpt. Cook
  Harta „Delfinului" (1536) era proprietatea lui Edward Harley, Prim Lord (First Lord) al Amiralităţii Britanice. Ea a fost

cumpărată de Dr Joseph Banks, care l-a însoţit pe căpitanul Cook în călătoria sa. Încă din vremea regelui Henry VIII, guvernul britanic deţinuse harta Jean Rotz, care prezenta şi Australia. Prin urmare, Australia îi era cunoscută Amiralităţii Britanice din două surse înainte de plecarea în expediţie a căpitanului Cook.

Partea a II-a: Numai chinezii aveau, la vremea aceea, capacitatea de a cartografia lumea

1. RELATĂRILE CHINEZILOR

(i) Ordinele de a naviga

(a) 13 ianuarie 1421, adresat lui Yang Qing, prin care era trimis la „Hormuz şi alte locuri" pentru a le oferi daruri tuturor domnitorilor străini (Shih – Erh – Yüeh Ch'u Shih Jih) – profesorul Ptak

(b) 3 martie 1421, adresat lui Zheng He, pentru „a-i lua pe soli" (KC cap.17, p.1117, MC cap.10, p.99, MS cap.7, p.100; MTC cap.17, p.743) – profesorul Ptak

(c) 10 noiembrie 1421, adresat lui Zheng He (acum când i s-a încredinţat lui Hong Bao sarcina de a-i readuce pe soli ...)

(ii) Datele de întoarcere

(a) 8 octombrie 1423, Zhou Man cu 93 de oameni (YLSL, cap.26 p.2401), Chan Cheng vol.I, p.165 – profesorul Duyvendak, Date, p.385.

(b) 24 octombrie 1423, Trimişii din 16 ţări, 1200 de oameni în total, sosesc cu tributuri (YLSL, p.2403; KC cap.17, p.1205; TWL, cap.36, p.69; MS cap.7, p.102 şi cap.326, p.8440; KTTC cap.30, p.516) – profesorul Ptak

(c) 1425 – până la acel moment, o parte a flotei lui Zheng He încă nu se întorsese – profesorul Zhu Jianqui (referatul 24, Conferinţa de la Nanjing, octombrie 2002). Relatarea Ming Xiang Chen Ming (Zhu Jian Qiu – Institutul de Cercetări Oceanice al Marinei, 28 noiembrie 2002)

(d) Un escadron rămăsese în urmă. Nu s-a întors ZD23 (1426) – Directorul de Studii pentru Istoria Perioadei Ming, Academia Chineză de Ştiinţe Sociale.

Autorul susţine că flota chinezească ar fi putut face ocolul lumii, circumnavigând globul de patru ori între 1421 şi 1426.

2. CUNOŞTINŢELE DESPRE LUME ALE CHINEZILOR DIN 1421

(i) Patru expediţii majore fuseseră conduse de Zheng He, prima în 1405. Flotele acţionaseră în mod independent în expediţiile din Pacific, Oceanul Indian, Golful Persic şi Africa (Ma Huan).
(ii) Japonia, Coreea şi Asia Centrală erau deja cunoscute de secole (Ma Huan)
(iii) Chinezii aveau cunoştinţă despre Polul Nord şi Polul Sud încă din secolul al III-lea î.Hr. (Zhuangzi) şi despre faptul că pământul este rotund (para 9 (b))
(iv) Australia era cunoscută încă din anul 316 d.Hr. (para 9)
(v) Cele două Americi erau cunoscute încă din secolul al VI-lea d.Hr. Fu Sang, relatările călugărului Huei Sen, au fost înregistrate în cronicile oficiale chinezeşti (Anale).
(vi) Trei cărţi chinezeşti care sunt deschizătoare de drum şi rezumă cunoştinţele despre lume (dovezile lui Martin Tai): *Cunoştinţele despre China de Sud şi teritoriile de dincolo de ea* (*Lingwai Daida*) de Qhou Qu Fei, 1178; *Relatări despre Popoare Străine* (*Zhu Fan Zhi*) de Zhao Ru Kua, 1225; *Relatări despre Ţări şi Popoare Străine* (*Daoyi Zhilue*) de Wang Da Yuan, 1349.
(vii) Yuan, călătorul prin lume – Wang Da Yuan – *Barbarii din Insule* (include Australia). T'oung Pao vol16, 1915 (Martin Tai)
(viii) Cunoştinţele chinezilor despre Australia – Melchior Thevenot, *Relaţii*, 1663 (M.Righton)
(ix) Misionari britanici la Beijing – harta Australiei (Martin Tai)
(x) Harta Australiei din 1589 a Părintelui Ricci
(xi) Dong Fan Shue din dinastia Han Occidentală a ajuns la Polul Nord în anul 132 î.Hr. (*Beijing Morning News*, 9 februarie 2002 – relatarea istoricului Ju de Yuan)

(xii) Comerţ cu Spania: Zhao Ru Kua (1170-1228) – Zhu Fan Zhu (descrierea diferiţilor barbari) – lucrarea cuprinde un capitol despre „Regatul Muranbi" = Al Murabitum (Regatul Spaniei) – Rock Hill (Martin Tai)

Autorul susţine că până în 1421 China ajunsese să cunoască întreaga lume.

3. AFIRMAŢIILE CHINEZILOR REFERITOARE LA DESTINAŢIILE SPRE CARE AU NAVIGAT FLOTELE LUI ZHENG HE

(i) În întreaga lume – mărturiile lui Zheng He

(a) Prin „3000 de ţări" mari şi mici (prima traducere a lui Duyvendak). O călătorie de 40.000 de *li* (100.000 mile), a cărei relatare este înscrisă pe monumente de piatră ridicate de Zheng He la Liu Shia Chang (31°07'N, 121°35'E) şi Ch'ang Su (26°08'N, 119°35'E).

(b) Alte tablete de piatră gravată la Malacca, Dondra Head (Ceylon), Calicut şi coasta Malabar din India.

(c) Jurnalele Meşterului Bentou (navigatorul lui Zheng He) (mărturiile lui Kerson Huang), 1403-1430.

(ii) Australia

(a) Harta drumurilor lui Zheng He, care prezintă reciful de corali din partea de NE a coastei Australiei – Zhao Zhi Hua 1990 (Zhu Jian Qiu, noiembrie 2002) (traducerea lui Martin Tai).

(b) Profesorul Wei Chu Hsieh, *Descoperirea Australiei de către chinezi.*

(c) Profesorul Liu Manchum, referatul 26, Conferinţa de la Nanjing (octombrie 2002) – „Beira" sau „Sunla" este Australia.

(d) Ma Huan (dovezile aduse de Martin Tai, 26 februarie 2003), Wang Da Huan/Barbarii din Insule. T'oung Pao vol.16, 1915.

(e) Relatări despre canguri existenţi în grădina zoologică a împăratului Chinei.

(f) Cunoştinţe ale chinezilor despre Australia – Melchior Thevenot, *Relaţii*, 1663 (M.Righton).

(g) Harta *Wu Pei Chi* prezintă Australia (traducerea lui Sun Shuyun).

(iii) Sosirea în America

(a) Profesorul Liu Manchum (referatul 26, Conferinţa de la Nanjing, octombrie 2002). Flota a ajuns în „Beira extrem de îndepărtată" [= America].

(b) Dovezile prezentate de profesorul Bi Quanzhong la Conferinţa de la Kunming (decembrie 2002). Flota ajunsese în Brazilia – delegaţia braziliană în China.

(c) Afirmaţia matelotului Zayan că navigase până în America cu flota lui Zheng He (dovezile prezentate de profesorul Bi Quanzhong).

(d) Cronicile ilustrate chinezeşti, Relatările *Ilustrate despre Ţări Străine* (I Yu Thu Chih), publicate în 1430, care prezintă animale unice în America de Sud, respectiv Armadillo – colecţia profesorului Wade.

(e) Cronicile ilustrate chinezeşti despre ierburi şi plante cunoscute în China (publicate în 1511), care includ plante unice pentru cele două continente americane (resp. Alune) – Zhong Guo Ben Cao Quanshan (dovezi ale lui Key Sun).

(f) *Notiţele din Sălbăticie* ale scriitorului Zu Yun Ming din dinastia Ming, referitoare la delegaţia oficială sosită în China din Balazi = Brazilia. Brazilienii porniseră la drum în 1500 cu o hartă chinezească în care era indicată ruta (traducerea lui Martin Tai).

(g) Istoria *Ming Shi* a Imperiului Ming şi *Registrul General al Ţărilor Maritime* de Shen Mao Shang, care denumeşte Balazi (Brazilia) drept unul dintre locurile care au fost vizitate (Zhu Jian Qiu, *Studiu Oceanic al Marinei* – 28 noiembrie 2002) (traducerea lui Martin Tai).

Autorul susţine că relatările oficiale chinezeşti afirmă că flotele lui Zheng He au atins Australia, America şi Brazilia. Reinterpretarea lor urmăreşte dovezile profesorului Bi Quanzhong prezentate la Conferinţa de la Nanjing. Autorul mai afirmă de asemenea că pentru China întreaga lume era deja cunoscută înainte de anul 1421, că flotele au fost pe drum timp de cinci ani, suficient de mult pentru a circumnaviga globul pământesc de patru ori, şi că aveau experienţa, expertiza şi navele cu care să exploreze globul terestru.

Partea a III-a: Dovezi ale expediţiilor flotelor lui Zheng He

Cheia către descoperiri: determinarea latitudinii şi a longitudinii

- Precizia extraordinară a porţiunii sudice din harta Piri Reis, care ilustrează coasta Patagoniei, insulele Falkland, South Shetland şi South Sandwich. Nu numai că linia coastei este perfect desenată dar, în plus, apar animale unice pentru America de Sud – huemil, guanaco şi mylodon. (Ele apar şi pe harta I Yü Thu Chih – adică ele le erau cunoscute chinezilor înainte ca europenii să fi ajuns în America de Sud.)
- Harta Piri Reis a fost desenată cu 400 de ani înainte ca europenii să ajungă în Antarctica. Ea prezintă Anzii mergând în nord, până la linia ecuatorului. Precizia hărţii Piri Reis, combinată cu lungimea de linie de coastă de la ecuator până în Antarctica, poate însemna doar că lucrarea de cartografiere a fost realizată de oameni care erau capabili să determine latitudinea chiar şi în Antarctica, cu ajutorul a zeci de nave care făceau simultan ridicările topografice. Acest lucru a fost realizat cu mult înainte ca exploratorii să ridice pânzele şi să pornească spre America de Sud.
- Cine, dacă nu chinezii, care aveau şase secole de experienţă de navigaţie pe ocean, ar fi putut atinge Antarctica? Relatările chinezeşti afirmă că flotele lor au ajuns atât Polul Nord (30 de afirmaţii), cât şi Polul Sud (5 afirmaţii) (profesorul Wei).
- Oare putem găsi răspunsul în hărţile de navigaţie şi astronomice chinezeşti? Cea mai remarcabilă dintre ele este harta *Wu Pei Chi*. Problema este că harta *Wu Pei Chi* a fost corectată de-a lungul anilor şi că nu toate modificările au fost datate. Instrucţiunile de navigaţie ale chinezilor (*Wu Pei Chi*) indică pe ce curs trebuie să se navigheze între capul Dondra Head (Ceylon) şi Sumatra. Printr-o coincidenţă foarte fericită, acest curs merge drept spre est. Latitudinea curentă a traseului lor este de 06°N. În orice caz, navigatorii erau sfătuiţi să menţină Steaua Polară 1 *chih* deasupra orizontului; asta înseamnă că există o diferenţă de 3°40' între poziţia Stelei Polare din harta *Wu Pei Chi* şi poziţia ei actuală. Cu ajutorul programului de cal-

culator *Starry Night* de la Microsoft (care asigură posibilitatea de a determina poziţia stelelor pe cerul nopţii pentru fiecare noapte din ultimele două milenii), ne este cu putinţă să datăm documentul *Wu Pei Chi* la anii 1420-1430 (poziţia aparentă a Stelei Polare se schimbă cu un grad la fiecare 175 de ani, din cauza precesiunii Pământului). Cunoscând data documentului *Wu Pei Chi*, putem compara stelele de pe el cu programul *Starry Night*. De asemenea, putem stabili că lângă poziţia de pe „roza busolei" prezentată pe harta Piri Reis (Insulele Falkland de sud-vest), steaua Canopus este situată la o înălţime de 90°. Motivul pentru care cartografii şi-au dat atâta osteneală pentru a face ridicările pentru trasarea coastei Patagoniei este că au stabilit declinaţia şi ascensiunea verticală (right ascension) a lui Canopus atunci când se găsea deasupra lor. Cronicile chinezeşti ne dezvăluie că nevoia de a „fixa" poziţia lui Canopus şi a constelaţiei Crucea Sudului îi preocupa de multă vreme pe astronomii chinezi. Conferinţa de la Nanjing din octombrie 2002 a subliniat această preocupare legată de Canopus; Conferinţa de la Kunming (decembrie 2002) a scos în evidenţă procedura standard de lucru a chinezilor care consta în a naviga direct sub (90° altitudine) stelele pe care le aleseseră. Cunoscând poziţia stelei Canopus, latitudinea din emisfera sudică poate fi determinată făcând comparaţia între Canopus şi Steaua Polară de pe emisfera nordică.

- Aceste măsurători le-au dat chinezilor capacitatea de a cartografia întregul glob terestru, dar unde anume ar fi fost cel mai probabil s-o facă? La 52°40'S, declinaţia stelei Canopus, toate navele puteau să navigheze păstrând steaua direct deasupra capului, astfel făcând cu toţii ridicările de la aceeaşi linie de bază. Mărturiile care probează expediţiile chinezeşti se găsesc într-adevăr pe tot traseul din jurul lumii la latitudinea de 52°40'S, în Patagonia, Insulele Kerguelen şi Campbell (care apare trasată cu exactitate pe harta Jean Rotz). (Dovezi asupra acestei metode de navigaţie oferite de profesorii chinezi la Conferinţa din Kunming, decembrie 2002.) La ce alte latitudini

ar fi fost logic să se facă ridicările? Acolo unde steaua Canopus dispare sub orizont la 38°50'N, unde steaua Polaris dispărea sub orizont în anul 1421 (şi aici s-au găsit dovezi ale expediţiilor chinezeşti).

Pentru determinarea longitudinii, vezi anexa 2.

Platforme de observaţie folosite de chinezi în anii 1421-1422

Din America de Sud până în Australia		
Insulele Marchize (Temoe)	134°29'W	23°22'S
Insulele Society (Tahiti)	149°00'W	17°50'S
Bora Bora	151°00'W	17°30'S
Samoa de Vest (Savai)	172°42'W	13°30'S
Tonga Tabu	175°04'W	19°43'S
Gympie (Asutralia)	152°42'E	26°12'S
Gosford (New South Wales)	151°13'E	33°26'S
Noua Zeelandă (Komowin Hill)	175°52'E	38°59'S

Din America de Sud până în Indonezia		
Temoe	134°28'W	23°22'S
Tahiti	149°00'W	17°50'S
Malden (Kirimati)	157°43'E	01°55'N
Insulele Solomon (San Cristobal)	161°51'E	10°26'S
Carolinele (Nan Madol)	158°21'E	06°51'N
Marianele (Saipan)	145°45'E	15°09'N
Carolinele (Yap)	158°21'E	06°51'N
Noua Guinee	140°00'E	05°00'S

Nanjing	118°45'E	32°06'N
Beijing	116°25'E	39°55'N

Zone ale lumii cartografiate: număr de nave necesare

- Oceanul Indian (harta Cantino): nouă milioane de mile pătrate şi mii de insule. Luând ca premisă o distanţă de 15 mile între nave, care navighează cu o viteză de 4,8 noduri şi care fac

ridicări timp de 10 ore pe zi, rezultă că ar fi fost nevoie de 30 de nave care să rămână pe mare timp de 18 luni.

- America de Sud şi Antarctica (harta Piri Reis): aproximativ 6 milioane de mile pătrate – ar fi fost necesare vreo 20 de nave pe o perioadă de 18 luni.
- America de Nord şi Atlanticul de Nord (harta Cantino): aproximativ 12 milioane de mile pătrate – cca 40 de nave.
- Orientul Îndepărtat (harta Rotz): cel puţin 20 de nave pe o perioadă de 18 luni.
- Râurile de pe glob (harta Waldseemüller): mii de mile pe cursurile râurilor Orinoco, Amazon şi Mississippi şi sute de mile de ape în Siberia, Australia şi partea din Pacific a Americii, care sunt ilustrate pe hărţile europene înaintea expediţiilor de descoperiri. Ar fi fost necesare cel puţin 130 de nave pe o perioadă de 18 luni.

Flota chinezească

În zilele ei de glorie, cam pe la anul + 1420, marina dinastiei Ming va fi surclasat-o, probabil, pe cea a oricărei alte naţiuni din Asia din oricare perioadă istorică şi va fi fost, probabil, egala oricărui stat european contemporan, ba chiar a unei combinaţii a acestora. Sub împăratul Yung-Lo, flota era formată în total din vreo 3.800 de nave: 1.350 nave de patrulare şi 1.350 de nave de luptă, ataşate la puncte de pază (*wei* şi *so*) sau la baze insulare (chai), o flotă principală din 400 de nave mari de război staţionată la Hsin-chiang-khou în apropiere de Nanking, şi 400 de nave de transport pentru grâne. În plus, mai existau peste 250 de „nave căutătoare de comori" – de cursă lungă, sau galioane (*pao chuan*), al căror echipaj mediu s-a mărit de la 450 de oameni în + 1403 la peste 690 de oameni în 1431, şi cu certitudine depăşea 1.000 de oameni la navele cele mai mari. În plus erau permanent la dispoziţie 3.000 de nave comerciale ca auxiliare, ca şi o mulţime de mici ambarcaţiuni care îndeplineau sarcina de vase poştale şi bărci de poliţie. Însă culmea dezvoltării care începuse în 1130 a venit în anul 1433, iar după marea răsturnare politică, marina a suferit un declin mult mai rapid decât îi fusese dezvoltarea, astfel că pe la mijlocul secolului al XVI-lea nu mai rămăsese aproape nimic din fosta sa grandoare." (Needham, vol.3, p.484).

„Peste opt sute de pânze ale unor nave mari şi mici veniseră din India din porturi din Malacca şi China şi Insulele Lequeos [Insulele Ryuku], cu oameni de multe naţii, şi toate încărcate cu mărfuri de mare valoare pe care le aduseseră spre vânzare... erau atât de numeroase încât au umplut ţara şi s-au aşezat ca locuitori în toate oraşele de pe ţărmul mării." (Chaudhuri, p.154; dovezi furnizate de profesorul Robert Finlay de la Universitatea Arkansas).

În paralel cu dezvoltarea adusă de Zheng He flotei sale, s-a desfăşurat şi dezvoltarea bazelor din străinătate. Până în 1421, chinezii ajunseseră să aibă baze în jurul Oceanului Indian şi în lungul coastei est-africane, până jos, spre Sofala. Ei dispuneau deja de o reţea extinsă de baze de-a curmezişul Indoneziei şi al Mării Chinei de Sud. Începând din 1405 avuseseră loc cinci călătorii, care deveniseră tot mai aventuroase odată cu trecerea anilor. În timpul celei de-a patra călătorii, chinezii îşi diviza-seră flotele şi navigau departe, în josul coastei de răsărit a Africii: „Chinezii ... împreună cu tătarii, japonezii şi coreenii ... au traversat Întinderea Mărilor ... până în Regatele Quivira, populând Mexicul, Peru şi alte ţări din partea de răsărit a Indiilor [America]." (Carlos Prince)

Autorul susţine că întreaga lume fusese cartografiată înainte ca europenii să fi pornit în expediţie, şi că numai chinezii ar fi fost capabili de aşa ceva.

1. Hărţi chinezeşti, hărţi stelare şi relatări care au scăpat de distrugere

Titlul şi data aprox. a modificărilor	**Subiect/importanţă**
Wu Pei Chi, cca 1422 (numai o mică parte a fost tradusă)	Chinezii acceptă că ea conţine informaţii aduse de Zheng He. Ea prezintă cursurile pe care trebuie să le urmeze navigatorii între China şi Africa şi între alte continente, şi prezintă Australia.
Mao Kun, cca 1422	Kerguelen, Oceanul Indian şi Islanda. Coasta de răsărit a Africii.
Kangnido (1402-1473)	Asia, Africa de Est, Sud şi Vest, inclusiv Atlanticul, Azorele.

Harta Stelelor (Mao Kun) şi cca 1422	Steaua Polară comparată cu Crucea Sudului Alpha Centauri
Globul lui Matteo Ricci (cca 1588)	Australia (desenată în timpul în care călugărul Fra Ricci se afla în China)
Xi Yang Fang No Zhi de Gong Zhen, navigator în cea de-a şaptea expediţie a lui Zheng He (Tai-Peng Wang)	Descrierea Ţărilor barbare din Vest.
Harta de Porţelan din Taiwan (1447), pictată de chinezi	Coasta răsăriteană a Australiei, până în jos, în Tasmania. Vezi şi relatările misionarilor la Beijing şi hărţile pescarilor chinezi (dovezi prezentate de Martin Tai)
Da Ming Hun Yu Ti	Africa de Sud (Harta Marelui Imperiu Ming Amalgamat)

Aceste hărţi descriu întreaga lume, cu excepţia celor două Americi. Următoarea listă a relatărilor care s-au păstrat este preluată din lucrarea *Descoperirea Australiei de Chinezi,* a profesorului Wei Ju Xian.

(i) Australia

(a) Confucius: *Anale de Primăvară şi de Toamnă* (481 î.Hr.) înregistrau eclipsele de soare din Australia de pe 17 aprilie 592 şi 11 august 553.

(b) Lucrarea *Clasici ai Munţilor şi ai Mărilor* (338 î.Hr.) descrie bumeranguri, mei negru şi canguri.

(c) *Atlasul Ţărilor Străine* (265-316 d.Hr.) îi descrie pe băştinaşii negri de statură mică din nordul Australiei.

(ii) Polul Nord

(a) Zhuangzi (secolul al III-lea î.Hr.): „Pescăruşii au nevoie de şase luni, care includ timpul de zbor şi timpul de odihnă, pentru a zbura cei 90.000 li de la Polul Nord la Polul Sud." (vechea unitate de măsură chinezească *li* = jumătate de kilometru). Zhuangzi mai menţionează şi că se face ocolul pământului de la este la vest, aşa cum face Xun Zi (40 de ani după Zhuangzi).

(b) Vechile cărţi chinezeşti: „Distanţa dintre Polul Nord şi Polul Sud este mai mare de 80.000 *li.*"

(c) Qi-xie (643 î.Hr.): „Dacă o persoană din Statul Yan [provincia Hebei] merge spre nord iar o persoană din Statul Yue [Zhejian, sudul Chinei] merge spre sud, ei se vor întâlni la capătul călătoriei lor."

(d) Lienzi (secolul al III-lea î.Hr.): „Soarele din sudul Africii nu poate fi văzut timp de 50 de zile consecutive."

(e) *Relatarea Ilustrată a Ţărilor Străine* (publicată în 1430) descrie Polul Nord: eschimoşi, frig, lumina soarelui, luminile polare, morse şi foci.

2. Populaţii chinezeşti sau asiatice găsite de primii exploratori europeni

(i) Extremul Orient şi Oceanul Indian: S-au găsit chinezi în întreaga regiune a Oceanului Indian, până în China. Mai rămân şi în zilele noastre cimitire chinezeşti în Malacca, Indonezia şi Filipine (Sulu).

(ii) Africa: Pateu – Părintele Monclavo.

(iii) Atlantic: Azore – trupurile de la Corvo (Columb).
(Azore/aici se întâlneşte maladia Machado-Joseph.)

(iv) Groenlanda: „Oameni din Cathay au vizitat aceste locuri" (Columb).
(Populaţii din Groenlanda au ADN chinezesc.)

(v) America de Sud
Brazilia: Cabral – „Bărbaţi cu pielea palidă; Orellana – Apara, întâlneşte „oameni albi" (B. McEwen). (ADN chinezesc la indienii din Amazonia.)
Peru: Sate care vorbesc (înţeleg) chineza (Eten şi Monsefu). Ludovico de Varthema (călătorii în Antarctica). (ADN chinezesc la incaşi.)
Chile: S. Arias (traversarea Pacificului); Hugo Grotius – jonci chinezeşti descoperite în largul coastelor din Chile.
Venezuela: Vespucci „brun-gălbui" – Maracaibo (B. McEwen). (ADN chinezesc.)

(vi) America Centrală şi Caraibele
California: Stephen Powers, colonie chineză între râurile Sacramento şi Russian. Antonio Galvão (1555) – „Chinezii stăpâneau peste locuri din America Centrală şi de Sud".

Grotius – epave de nave asiatice pe coasta Pacificului. (ADN chinezesc.)

Mexic: Expediţia lui Acosta şi Vasquez de Coronado a întâlnit chinezi. (Mazatees – ADN chinezesc.)

Gregorio Garcia – „Chinezi veniţi să populeze Mexicul" (înainte de expediţiile europene).

Hernán Cortes – Montezuma amitindu-şi de bunicul său (reîntoarcerea oamenilor cu pielea deschisă la culoare dinspre est).

California Inferioară până la Kansas City (Tiguex): Expediţia lui Coronado – Coronado, Mafeo şi Frois – nave chinezeşti, neguţători chinezi veniseră la Quatulco şi Panuco, îmbrăcaţi complet în mătase (Loayza). (ADN chinezesc la populaţia Navajo/Zuni.)

Cuba: Expediţia lui Columb (bărbaţi în robe lungi albe, Washington Irvine); raportul secret al lui Columb (a întîlnit chinezi); Columb a întâlnit musulmani (Dr Shou).

(vii) America de Nord/Florida

Rhode Island: Verrazzano – persoane „chineze" (Hakluyt, vol.III, 1910, p.350).

Florida: Pedro Menendez de Aviles – jonci chinezeşti. (ADN chinezesc în populaţia Moskoke.) Relatarea lui Plus Powhatan către căpitanul John Smith; Virginia – Jerry Warsing; Alexander von Wuthenau, Chipuri neaşteptate în Vechea Americă, prezintă chinezi (B. McEwen). (Sioux, Cree Ojibwa – ADN chinezesc.)

(viii) Pacific

Bougainville, Wallace – au găsit populaţie chineză pe multe insule.

Trupuri de chinezi în Indonezia.

Saavedra – Micronezia.

(ix) Australasia: Cook nu a fost primul – alţi oameni l-au precedat pe Cook în „nave ca nişte nori"; descrieri ale unor oameni din populaţia locală. (Maori – ADN chinezesc.)

3. Descrierile făcute de populaţiile locale despre populaţii chineze sau asiatice care s-au aşezat în colonii, înainte de sosirea europenilor

(i) Extremul Orient şi Oceanul Indian: prea numeroase ca să fie incluse aici.

Căsătorii mixte foarte frecvente între bărbaţi chinezi şi femei localnice.

(ii) Africa: Pate – povestea girafei oferită în dar în 1416 împăratului Chinei

(iii) America de Nord şi coasta Atlanticului

Rhode Island: „o casă mare asemănătoare cu o navă care trăgea cu tunurile şi naviga în susul râului"; sculpturi ale unor nave şi epave de nave străine (Chelmsford şi Dighton Rocks); scrisoarea papei către episcopul de Groenlanda; grupul de chinezi debarcat de pe o navă, care a omorât (Frank Fitch); indieni Cherokee au ucis mineri străini lângă Minay Sotor River (Scott McLean); nava barbarilor a atacat populaţia locală.

Florida: (aşa cum era definită în secolul al XVII-lea) populaţia Natchez – „Strămoşii au venit din Răsărit pe mare" (Pratz).

Mississippi şi afluenţii săi: numeroase (peste 100) de sculpturi de nave străine şi de cai (specie dispărută în America de pe la anii 10.000 î.Hr.); relatarea lui Powhatan către căpitanul John Smith.

(iv) America de Nord şi coasta Pacificului

Canada: Indienii Huron – „foarte departe spre vest, epicurieni fără barbă au venit să-şi vândă lâna" (Loayza)

Haida: „oameni care au navigat dinspre vest" (Marius Barbeau) (R.Hassell)

California: „nave ca nişte case mari" în largul coastei; indienii Cherokee masacrează străini cu tenul galben (S.McLean).

(v) Mexic: Legende Nayarite despre nave asiatice (populaţia Mazatees – ADN chinezesc); Lienzo din Jucutácato – vizitatori străini care sosesc călare; Cueva Pintada – străini în care se trage; Yucatán – şase sculpturi de cai şi eventual elefanţi (populaţia Maya Campeche – ADN chinezesc); legenda despre epava joncii chinezeşti (Joel Fressa); sate (pueblos) de indieni – războinici chinezi (A.Moya); Montezuma – strămoşii lui veniseră pe mare dinspre est, însoţiţi de un mare domnitor (Ranking pp.257-326).

(vi) America de Sud

Peru: picturi din perioada precolumbiană reprezentând cavaleria chineză la Trujillo (călugărul Friar Antonio de la Calancha) şi la Ayacucho (G.Squier); „Uriaşi au venit pe mare ca să se aşeze spre

a locui printre ei" (Garcilaso de la Vega/Pedro Cieza de Leon).
Brazilia: picturi de cai străini (peştera Confins).
Patagonia: hartă anonimă (1440) şi harta Durand (1448) care descriu uriaşii din Patagonia; oameni cu pielea galbenă au traversat Pacificul înaintea europenilor (S.Arias); legendă din Afghanistan (Z.Pradya) – nave indiene i-au însoţit pe chinezi în drumul spre America de Sud înaintea expediţiilor europene; Guarani – strămoşii au traversat oceanul venind dintr-o ţară depărtată pentru a se instala în Amazon (M.Garcia).

(vii) Pacific
Fiji: Insulele Yasawa – „ne-au vizitat bărbaţi galbeni"
Hawaii/Oahu: legende ale populaţiei Menehune (A.Armstrong) – oare populaţia Menehune este chineză?

(viii) Australia
Ţara Arnhem: picturi cu bărbaţi călare (Vallard); „oameni de culoarea mierii" se aşază în colonii, „femei în pantaloni, bărbaţi în robe lungi"; pictura unor străini înveşmântaţi în robe lungi (guvernatorul Grey); pictura unui bărbat care este aruncat de pe cal (Glenelg River); desene cu copaci, faună şi floră (Rotz); vizite ale unor jonci chinezeşti.
Gympie: bărbaţi în straie de piatră încearcă să facă minerit în zona Warning; „eroi culturali" vin de pe mare şi intră cu navele în portul Gympie şi iau de acolo pietre; populaţia dhamuri – nişte străini debarcă pe ţărm ca să construiască piramide (J.Green).
Insula Fraser – bărci mici părăsesc nava mare (J.Green 1862)
Sydney/Newcastle, sculpturi: râul Hawkesbury, vizitatori străini în robe lungi; navă străină şi ceremonie funerară a vizitatorilor străini; golful Byron Bay, masacrarea navigatorilor străini
Warrnambool: tribul Yangerry – oameni galbeni de pe o navă eşuată s-au aşezat să locuiască printre ei şi au înfiinţat ferme
Râul Glenelty: sculpturi cu navigatori străini

(ix) Noua Zeelandă
Insula North: două nave mari l-au precedat pe căpitanul Cook (relatare Maori); oameni cu pielea de culoare deschisă s-au aşezat să locuiască printre populaţia Maori şi au procreat copii; caligrafia Tamil.
Insula South: o navă mare eşuată; caligrafia Tamil.

4. Caracteristici lingvistice şi limbi comune pentru Lumea Nouă şi China

(i) Chineza vorbită

California: Colonie vorbitoare de limbă chineză pe râul Russian (Powers)

Mexic: populaţia Orhomis

Canada, British Columbia: „Colonia dei Chinesi" (Zatta)

Peru: satele Eten şi Monsefu (provincia Lambaeque), situate la o distanţă de trei mile între ele, înţelegeau chineza (secolul al XIX-lea), dar nu înţelegea fiecare dialectul celorlalţi.

(ii) Denumiri chinezeşti

În partea de nord din Peru, mai ales în provincia Ancash, există 95 de denumiri geografice care sunt cuvinte chinezeşti şi au o semnificaţie în dialectele Quechua, Aymara sau oricare dintre celelalte dialecte din partea de nord din Peru (urmează exemple). Mai există în Peru şi 130 de denumiri geografice care corespund cu denumiri din China. Însuşi numele „Peru" înseamnă „ceaţă albă" în chineză – ceaţa albă care ascunde coasta multe zile în fiecare an. Numele dat teritoriului Chile (Ch-li) data din perioada pre-spaniolă (= „teritoriu dependent" în chineză).

Denumirea peruviană	**Traducerea în chineză**
Cha-Wan (La Pampas)	Pământ pregătit pentru semănat
Chancan (Tarma)	Pentru a căli metale
Chamtan (San Gregorio)	Acoperit cu nisip
Chaolan (Margos)	Gata pentru ardere (ref. mină de cărbune)
Chulin (Caras)	Pădure
(Har) (Bongara)	Roşu (adică pământ roşu)
Hu-Pa (Huasta)	Plantă leguminoasă
Colan	Drum dificil pe mare
Chanchan (zona dintre râurile Moche şi Viru)	Canton
Laychi (Ochros)	Fructe mici
Lahan (Huancay)	Vuiet (ref. la o cascadă)

Linche (Chincha)	Şarpe
Mongtan (Cochabamba)	Şuvoi (râu) mare
Payhan (Trujillo)	Secetă dăunătoare
Hon Kon (râul Moche)	Gaură roşie

(iii) Particularităţi lingvistice

Africa de est: *bajun* (denumire locală pentru oameni care trăiesc în ambarcaţiuni)

Australia: *bajun* (Australia de sud-vest), şi simulanţi japonezi (Lynda Nutter)

China (Hokkien): *joon* (ambarcaţie care mai există încă spre sud până la Amoy în Taiwan, şi porturile Bangkok, Penang şi Singapore) (mărturii prezentate de Dr. Tan Koolin)

Peru: (Loayza) cel puţin alte 37 de cuvinte în afara numelor de sate date mai sus, inclusiv *quipu* (funie cu noduri) – China *qipu*, Hawaii kiipúu, insulele Marchize KaulaKipu'u (Duncan Craig)

Noua Zeelandă: *kumara* (cartof dulce); Peru – *kumar*

America Centrală: *kik* (pui); India – *kikh* (pui)

America de Sud: *sampan* (barcă), China – *sampan*; *balsa* (plută), China – *balsa*

America din Pacific: limba Zuni şi japoneza (Nancy Yaw Davis)

British Columbia (indienii Squamish): *tsil* (umed), *chi* (lemn), *tsu* (bunică); China – *tsil* (umed), *chin* (lemn), *etsu* (bunică), şi alte 37 de cuvinte.

America de Nord (Virginia): populaţia Ming Ho (J Warsing), comitatul Wyo Ming, populaţia Lyco Ming, puf Ho (pentru perne), prăjiturele ho Tiguex: „Huri Shan"

Mexic: Pi k'w; Saka (Henriette Mertz – *Pale Ink*). Oraşele se înşiră din Arizona centrală până în Yucatán – respectiv Huetamo, Huichol, Huizontla, Huepac, Huitzo, Huila, Huitepec, etc., până la Zacapa. Culturile pe care le au aceste oraşe nu prezintă nici o afinitate lingvistică reciprocă. În nici una dintre aceste culturi nu există vreo semnificaţie pentru unul dintre cele trei cuvinte de bază.

Chiapas: Tse, Tsai; tso tsil (R.Banzo)

Guatemala: Stăpân pe Guatama? (H.Mertz şi J.D. van Horn)

Curcanii şi porumbul îşi au originea în America şi au ajuns în Europa din două direcţii: din China, apoi pe Drumul Mătăsii până în Turcia (aici cuvintele respective sunt *granoturco* (porumb) şi *turco* (curcan) – denumirile din Italia şi Anglia); şi au fost aduse cu ei de spanioli (cuvântul din Franţa pentru curcan este *dindon* – din India).
Raţa roşcată de copac este o pasăre care nu zboară bine şi care se găseşte în Brazilia, dar care a venit iniţial din India (Bengal): *irere* (Brazilia şi Guyana), *sarere* (Birmania), *sarara* (India).

Denumiri amerindiene care sunt chinezeşti (Martin Tai): la sosirea sa, Columb a întâlnit indieni = Yin Dian (oameni din Yin [China]); Pizarro, Inca = Yinca (oameni care trăiesc în Yin); Vancouver, Inuit = Yin Uit (oameni originari din Yin).

5. Relatări ale istoricilor contemporani şi ale altor istorici

Autor	**Titlu/Descriere**	**Data scrierii (publicare)**
Chen Cheng (chinez)	*Jurnalul călătoriei* Iniţierea de tratative diplomatice cu Persia din partea împăratului Chinei şi descrierea redeschiderii comerţului în regiunea Mediteranei.	1405-1414 (1414)
Ma Huan (chinez)	*Ying Yai Shenlan*: releveu cartografic general al ţărmului oceanului. Flota chineză în Asia de sud-est şi Oceanul Indian.	1416-1414 (1414)
Fei Xin (chinez)	*Viziuni minunate de pe pluta de stele.* Flota chineză ajunge în Africa şi apoi în Timor (estul Indoneziei), la 300 de mile de Australia.	1405-1431
Ibn Tagri Birdi (egiptean)	*Nujum* (O istorie a Egiptului). Flota chineză ajunge în Marea Roşie şi la Jeddah	1431
Ghiyash D Sin Naqqash	*Subdatu-T'Tawarikh* (Crema cronicilor) inaugurarea Oraşului Interzis,	1419-1422 (1424)

(dictată lui Hafez Abru) (persan)	2 februarie 1421, delegaţii sosesc şi se întorc.	
Niccolò da Conti (veneţian)	*Călătoriile lui Niccolò da Conti.* Susţine că a călătorit în Australia. Descrie cum flota chinezească trece Prin Oceanul Indian şi drumul său spre Australia şi China. Coroborat de statuia din Palatul Fujian.	cca 1420-1424 (1434)
Fra Mauro (veneţian)	Note de pe planisferă. Descrie o joncă chinezească în curs de a traversa Oceanul Indian într-o călătorie fără întrerupere (cam pe la sfârşitul anului 1420), care a ocolit apoi Capul Bunei Speranţe ca să navigheze spre Insulele Capului Verde şi „insulele întunecate".	cca 1420 (1459)
Ibn Battuta (marocan)	*Călătoriile lui Ibn Battuta.* Descrie nave uriaşe în Oceanul Indian.	
Acosta (călugăr iezuit spaniol)	Nave chinezeşti – Florida Chinezi – Mexic	
Coronado (castilian)	Chinezi, Mexic (Tiguex), nave cu pupa aurită (Mississippi, Missouri)	
Hugo Grotius (olandez)	*Bibliotheca Cuirosa*, „epave de nave asiatice pe coasta din Pacific a Mexicului". Epave de jonci chinezeşti văzute de primii spanioli care au ajuns în Chile.	
Părintele Luis Sales OP	*Observaţii despre California* – colonie chinezească – Santa Barbara.	1772-1790 1772-1790 (traduse de Charles N. Rudkin, L.A., 1956)
Antonio Galvão (citat de Richard Hakluyt) (spaniol)	*O selecţie de călătorii ciudate, rare şi timpurii.* „Chinezii stăpâneau locuri din America Centrală şi de Sud".	1555

Zatta (italian)	Descrie insula Queen Charlotte ca pe „Colonia dei Chinesi".	
Juan Gonzales de Mendoza (castilian)	*Istoria Marelui şi Puternicului Regat al Chinei şi situaţia acestuia.*	
da Gama (portughez)	*Jurnalul primului voiaj al lui Vasco da Gama*, p.131 aşa cum îl citează Profesorul Robert Finlay în *Terrae Incognitae*, vol. XXIII. Flota chinezească era formată din 800 de nave.	
John Brereton	Jurnalul călătoriei lui Bartholomew Grisnold din 1602: în golful Buzzards Bay a găsit indieni care purtau armură, la fel cum i s-a întâmplat şi lui Martin Pring în anul următor la Cape Cod.	
Cristofor Columb (genovez)	Raportul secret al lui Cristofor Columb	Descrie cum a întâlnit chinezi (Martin Tai)
Gonzalo Ximenez de Quesada	A călătorit de la râul Magdalena la Attiphare lângă Bogota. Întâlneşte locuitori din triburile Muyscas, Guanes, Myuzoes, Calimas, îmbrăcaţi în bumbac, complet diferiţi de alte triburi.	1537
Clavigero, Abate Don Francisco Saverio	*Istoria Mexicului* (2 volume)	Londra 1787
Garcilaso de la Vega	*Istoria Cuceririi Floridei* (traducere P.Richelet)	Londra 1731 (traducere)
Vega	*Comentarii adevărate asupra originii Incaşilor, regii din Peru* (descrie chinezi în Peru şi Chile)	1609 Madrid
Barton, Benjamin	*Noi perspective asupra originii triburilor şi naţiunilor din America* (8 volume)	1797 Philadelphia
Carver, J.	*Călătorii în interiorul Americii de Nord* (8 volume)	Londra 1779

Chappe d'Anteroche	*Călătorie în California*	Londra 1778
Jefferson, T.	*Note asupra Statului Virginia*	Philadelphia 1794
Humboldt, A.	*Cercetări referitoare la vechile Americi*	Londra 1814
de Venegas, M. (iezuit)	*Istoria Californiei*	Londra 1759
Ulloa, Don Antonio	*Călătorie în America de Sud*	Dublin 1758
Terry	*Expediţii în Indiile de Est*	Londra 1665
Cochrane, Căpitan C.S.	*Jurnal în Columbia* (2 volume)	
Molina	*Istoria statului Chile* (vezi Ranking - redenumit)	1726
Du Pratz	*Chipuri neaşteptate în vechea Americă*	
Von Wuthenau, Alexander	(p.210 şi fig.75c); *Arta vaselor de teracotă în America Centrală şi de Sud*	
	Numeroşi chinezi în America de Nord şi de Sud înainte de Columb	
Kotztbue	*Prima expediţie* (Darwin, p.456)	
Părintele Kino	*Preotul călare*	1542-1606

6. Epave de nave

(i) Mari epave de nave cu caracteristici „chinezeşti", descoperite de exploratorii europeni pe traseul urmat de flotele chinezeşti

	Amplasare	Detalii	An	Contacte
1.	China, Nanjing, docul uscat nr. 6	Aici a fost găsită cârma uriaşă (înaltă de 42 picioare), ca şi o cantitate mare de lemn vechi de tec – din care localnicii fac mobilă. Docul este uriaş: 500m x 80m. Inundat din 1431 până acum.		Primarul din Nanjing, Prof. Yinsheng Liu un amiral Zheng Ming
2.	Filipine, insula	Tot conţinutul ridicat de pe fundul mării sub conducerea		Informaţii de la Dr Eusebio

	Pandanan de nord (vârful de sud, Insula Palowan)	Dr. Eusebio Dizon – o captură uluitoare de peste 4700 de piese, oferind o perspectivă grafică a comerţului din Pacific şi Oceanul Indian în 1421 – inclusiv monedele lui Zhu Di.	Dizon. Jonca din flota lui Zheng He, de 30m x 8m. O a doua joncă descoperită în largul insulei Pandanan în 1995 cu 3000 piese. *Drumul Perlelor.*
3.	Filipine, Santa Cruz	În largul oraşului Santa Cruz (nordul Filipinelor). Peste 11.500 de piese din porţelan chinezesc din sec. al XV-lea, de cea mai bună calitate şi de o valoare incredibilă, au fost recuperate în stare perfectă.	Informaţii de la Frank Goddio. În apă adâncă de 32 m – descoperire din 2001, în stare foarte bună– 5m x 5,8m. Obiectele ambalate perfect. Pentru Informaţii: Iris Weissen, +49(40) 22658 323.
4.	Strîmtoarea Singapore, Bakau	23 m, eşuată la începutul sec. al XV-lea, construcţie chinezească, carena din lemn dur de pin, din grupa *Pinus silvestris*, cuie de fier, călăfătuire chu-nam, fund plat, monede Zhu Di (1403-1424), tunuri de bronz, oglinzi şi mânere din bronz, pietre turnate, oale din fier, pietre de măcinat	

		kendis, numeroase obiecte artizanale din cupru, greutate pentru sondarea adâncimii apei – fascinante pentru comparaţia cu vălul de la Jucutácanşi Sacramento.		
5.	Tailanda, Longquan	Epavă eşuată în 1390-1420, în apă cu adâncimea de 63m, dimensiuni 30m x 8m. Epava intactă în mare măsură, cu cea mai mare încărcătură de porţelan Ming găsită până acum – posibil 100.000 piese, incluzând Celadon. Greutăţi din cositor pentru sondarea adâncimii apei (compară cu insula Fraser). Evident, de o valoare colosală, dar la mare adâncime şi dificil de atins. Epava va putea furniza detalii de importanţă imensă asupra formei joncilor chinezeşti. Nimeni nu încearcă să ridice epava la suprafaţă.		
6.	Vietnam, Hoi An (în largul zonei Da Nang).	Scufundată la sfârşitul anilor 1400/începutul anilor 1500. Plină ochi cu porţelan Ming, care este acum scos la licitaţie.		Informaţii de la D.F. Sedwick
7.	Vietnam, Phu Quoc			
8.	Fiji, culoarul Nanuku, 14°15'S, 178°10'V	Descriere foarte vie a debarcării chinezilor şi a uciderii lor de către localnicii din Fiji (relatăriale misionarilor francezi de la cca 1550),	1875	*Oglinda Marinarului* a căpitanului Wilson din 1924, care preia

		după ce se făcuseră căsătorii mixte. Mormânt chinezesc pe Alofi.		relatările anterioare ale unor misionari francezi şi ale lui Cornelius Schouten din Eindracht din 1616.
9.	Japonia	Epave ale flotei lui Gingis Han, care invadase Japonia în 1281. Descoperiri uluitoare – compartimente etanşe, mortiere, bombe cu fragmentare, etc.		*Arheologia*, febr. 2003. Informaţii de la Edwin Davey
10.	Malaiezia, Turiang	Joncă chinezească în drum spre Încărcătură din China, Vietnam, Thailanda – ceramică, fier, minereu, peşte. Lemn: lemn tratat, îmbinat prin cuie de fier.		Relatare în *Turiang*, filiala din Malaiezia, Royal Asiatic Society.
11.	Warrnam bool (Australia de Sud)	Punte dublă. Nituri de alamă. În prezent, pierdută, căci se pare că jonca a fost mutată de curenţi.	cca 1880	Insula King Edward, la distanţă de 150 mile nautice. Harta lumii a lui Desliens trasează linia coastei. Desenată cu două secole înainte de căpitanul Cook.
12.	Insula King	Punte dublă; cleme de alamă	cca 1980	Informaţii de la E.O.Jeago.

	Edward (Australia de Sud) 39°49'S, 144°67'E	(5/8 ţoli). Printre dunele de nisip de lângă mare, Elephant River.	Warrnambool, la distanţă de 150 mile nautice. Harta Desliens trasează linia coastei.
13.	Tasmania, Storm Bay	După furtună, dă la iveală monede Hong Wu	
14.	Australia, King Sound	Descoperită de Allan Robinson pe fundul mării. Legendele locale spun că oameni galbeni s-au aşezat printre ei. Similitudini lingvistice între aborigeni şi japonezi.	Au fost efectuate teste ADN pe unii aborigeni, dar guvernul australian nu permite publicarea.
15.	Blackwood River, Australia de sud	Joncă la „1km est de Blackwood River". Râul se varsă în mare la Augusta, aproape de Capul Leeuwin. Morminte necunoscute în Julien Bay. Aborigeni cu piele de culoare palidă. Legende aborigene despre nave care i-au vizitat.	*Legenda lui Sam Chalwell.* Informaţii de la Jim Mullins, care a organizat survolarea în aprilie 2003.
16.	Australia de est, Insula Fraser	John Green (1862) a văzut cum o joncă chinezească s-a ridicat de pe fundul mării după o furtună violentă. Numeroase legende locale adunate de J.Green povestesc despre nave	Informaţii date de B.Green din relatarea lui J.Green. B.Green a găsit un răcitor de vin. Fotografii din 1972 cu tunuri. Piramida

		străine din care au debarcat bărci mici ca să exploateze minerale. Fotografii din 1919, 1972, 2002.	Gympie în apropiere.
17.	Australia de est, mlaştina de pe insula Strad brooke	Se poate ajunge la ea pe jos; cu o maşină de teren se poate ajunge la 200 m de epavă. Este nevoie de un elicopter pentru localizare precisă. Trebuie să fie uşor de reperat dintr-un avion mic. Costă cca 350 $ Aus.	Relatare locală (prin intermediul lui Greg Jeffer) despre o epavă în mlaştina numită Golden Dragon – o joncă chineză. Trei alte epave în apropiere care anterioare lui Cook.
18.	Australia de est, Indian Head, Insula Fraser	Epavă aproape de mal, la care se poate ajunge cu ambarcaţiune tip Zodiac, nu prea adânc îngropată, vizibilă la mareea joasă de primăvară (Greg J.).	Informaţii de la Greg Jeffer şi Bill Ward. Bill Ward a găsit o greutate veche din plumb (Oceania, vol.34)
19.	Noua Zeelandă, Ruapuke Beach (văzută în 1890)	Foarte aproape de Colenso Bell (Tamil) piatră cioplită (Tamil), raţă din jad sculptat (chinezească), Komowin (piramidă în trepte - ?chinezească). Legende locale. Construită din tec, coca triplă, placă matriţă salcie.	Informaţii de la Vaughan Cullen. Epava este în largul coastei, şi-a schimbat poziţia şi s-a pierdut. Cele mai recente descoperiri făcute de David Sims

			(nituri, lemn de tec).
20.	Noua Zeelandă, coasta Sudică, Dusky Sound	Epava a dispărut cu mulţi ani în urmă. A fost clasificată de oamenii din partea locului în categoria joncilor chinezeşti.	Informaţii de la Robyn Gossett. Misterele Noii Zeelande.
21.	America, coasta de est, Bimini – „movilele cu rechini“	Şase movile într-o mlaştină în est, Bimini al doilea drum din Bimini a dus la descoperiri ca: Anguilla, Cay Sal, bazinul Andros. Florida – Menendez raportează existenţa unor jonci. Grupul de chinezi care a debarcat a fost masacrat – Frank Fitch.	Bill Swinley deţine majoritatea informaţiilor despre al doilea drum din Bimini. Bazinul Andros C.Huegy.
22.	America, coasta de est, mlaştina Great Dismal Swamp	La vest de Norfolk, Virginia. Sarah Jackson povesteşte despre descoperirea „unei vechi nave chinezeşti cu pânze atunci când mlaştina a fost drenată prima dată de George Washington şi prietenii săi“. Cercetări în curs – Bartlett Doty.	Informaţii de la Larry D.Clark (2001-2003) din culegerea Merril Reading Skill Text Series 1977, Bell & Howell, ISBN 0-675-06757.
23.	America, coasta de vest, insula Vancouver, Schooner Cove/	Epava are dimensiuni aproximative de 130x30x27 picioare – mai lungă decât vasul Endeavour al lui Cook şi nava Discovery a lui Vancouver. Multe obiecte artizanale	Informaţii de la Hector Williams şi Bob Hassell; HW a mers la Londra în aprilie 2003 cu dosarul

	Lovekin Rock	chinezeşti găsite în apropiere. (Ceramică Lake River, vaze chinezeşti, etc.). Epavă din lemn de tec (?), care transporta orez (?).	Park Canada despre epavă. Se cunoaşte amplasarea exactă. Cu magneto-metrul s-au detectat piese de prindere din bronz.
24.	America, coasta de vest, insula Vancouver „Asian Ucluelet“	„Epavă asiatică cu oale“ la 15 mile nautice în largul gurii strâmtorii Juan de Fuca, din care au fost ridicate oale asiatice. Numeroase articole de origine japoneză/coreeană/chineză pe insula Vancouver.	Cam pe la 1400, o colonie misterioasă de olari s-a aşezat în valea dintre lacul Vancouver şi râul Columbus (informaţii de la Robert Hassell) şi a dispărut pe la 1700.
25.	America, coasta de vest, (Clatsop Beach)	Point Adams, gurile râului Columbia. Swan, J.G., *Coasta de nordvest*, 1857.	
26.	America, coasta de vest, Oregon, lângă Neahkahnie	Porţelan Ming descoperit pe bancul de nisip Netarts. Scripete fabricat din lemn de esenţă tare din sud-estul Asiei, datat cca 1410. Harta Californiei făcută	Atlasul explorărilor Americii de Nord, Cabrillo – Goertzman

	Beach	de Cabrillo (cca 1543) prezintă epave de jonci chinezeşti	& Williams de la Oklahoma Pub. 1992.
27.	America de Sud, coasta de vest, Chile	Grotius p.68, primul spaniol care a ocolit Capul Horn, a găsit jonci lângă Taroja (22°S)	Ranking Supliment p.35.
28.	America, coasta de vest, California, Golful lui Bay	A fost găsită aici o cantitate considerabilă de porţelan chinezesc. Drake raporta că „a gonit o joncă". Harta lui Cabrillo arată jonca.	Drake şi Cermeno în California: ceramică chinezească din sec. al XVI-lea – Breasla Golful Navigatorilor, 1965, 1968, 1972.
29.	America, coasta de vest, Sacramento	Sunt în curs cercetări făcute de Pearson. Foraje în adâncime în aprilie 2003. Releveu electromagnetic încheiat în febr.2003. Datarea lemnului cu carbon radioactiv – cca 1410 (laboratorul Beta Analytic Lab, Miami, Florida). Placă chinezească de alamă, găsită îngropată la Susanville.	Informaţii de la Dr. John Furry şi Mr David Stewart. Cca 30m x 8m (cf. Raport făcut de Pro Conveyers, oct.2002)
30.	America / Mexic, coasta de vest, Bahia de	După furtuni, epava scoate la iveală pânză chinezească (Nanking), de unde denumirea „Playa de Ropa".	Porţelan Ming în muzeul local. Legede locale – informaţii de la Joel Fressa.

		Amplasarea exactă necunoscută.	
31.	America, coasta de vest	Pontonul Grimes and Knights. Pare să fie o navă/joncă foarte veche, plină de seminţe, accesibilă când scad apele. Kathleen Pickard este cel mai aproape de locaţie.	Informaţii de la Mary Doerflein. (Mary locuieşte lângă Seattle, statul Washington.)
32.	Cele două Americi, Caraibe	Guadelupa – epavă găsită de Columb.	
33.	Cele două Americi, Mississippi, Caraibe	Joncile lui Coronado cu pupa aurită: Trei nave pe ţărmul mării care purtau tezaure de pelicani din aur şi argint în prova lor.	Vezi Călătoriile lui Haykluyt sub comanda lui Vasquez de Coronado.
34.	Caraibe	Raport secret columbian. Originea culturii dragonului şi păsării Phoenix, 1988 – Wang da Yiu, song Bao Zhong, oglinzi chinezeşti în „bărcile păsări“.	Istoricul Fang Zhong Fu.
35.	Peru	Epave de nave chinezeşti	Ranking J., Cucerirea teritoriului Peru, Londra 1827
36.	Chile	Grotius, p.68	Ranking J., Cucerirea teritoriului Peru, Londra 1827
37.	California	Insula Santa Catalina (Channel Island)	

Cele ce urmează sunt epave care au fost identificate prin studierea anomaliilor magnetice. S-a solicitat şi se aşteaptă permisiunea de la autorităţile competente pentru efectuarea unor teste de coroborare.

Nr.	Tip / Nume de cod	Lat./ Long.	Barăci găsite Da / Barăci Nu – Ref. Paragraf 19 (x)
38.	Rorqual	AB°38'28'' T°38'53''	Da. Boulge (para 10 (xi))
39.	Rorqual	AB°50'50'' M°57'45''	Da. Boulge (para 10 (xi)) Otley Orwell
40.	Rorqual	AB°50'50'' M°57'45''	Da. Orford, Orwell
41.	Rorqual	AB°51'20'' M°02'30''	Da. Orford, Bairdsey
42.	Alcide	AB°50'30'' M°03'30''	Da. Otley, Orwell.
43.	X Craft	AB°44'48'' M°05'45''	Nu. Nacton
44.	Rorqual	AB°44'44'' M°05'51''	Da. Nacton
45.	Resolution	AB°44'47'' M°05'48''	Nu. Nacton
46.	Alcide	AB°44'48'' M°05'45''	Da. Nacton.
47.	Seraph	AB°44'48'' M°05'45''	Da. Nacton.
48.	Rorqual	AY°27'50'' S°45'30''	Da. Loxfield, Iken
49.	Rorqual	AY°27'50'' S°45'30''	Da. Loxfield
50.	Rorqual	AY°28'29'' S°45'07''	Da. Loxfield
51.	Rorqual	AY°28'40'' S°44'33''	Da. Loxfield
52.	Rorqual	AY°28'41'' S°44'24''	Da. Loxfield
53.	Rorqual	AY°28'44'' S°44'15''	Nu. Loxfield

54. Rorqual	AY°28'47'' S°43'48''	Neterminat Loxfield
55. Rorqual	AY°28'47'' S°43'48''	Da. Loxfield
56. Rorqual	AY°28'49'' S°43'27''	Nu. Loxfield
57. Resolution	AY°28'51'' S°43'00''	Nu. Loxfield
58. Seraph	AY°33'33'' S°27'40''	Da. Trimley
59. Seraph	AY°33'34'' S°27'40''	Da. Trimley
60. X Craft	AY°33'34'' S°28'20''	Da. Trimley
61. X Craft	AY°33'43'' S°28'20''	Da. Trimley
62. Rorqual	AY°33'37'' S°29'30''	Nu. Trimley
63. Rorqual	AY°33'37'' S°29'20''	Nu. Trimley
64. Rorqual	AY°33'40'' S°28'03''	Da. Trimley
65. Resolution	AY°33'44'' S°28'03''	Blocuri de balast pe lângă Trimley Pupa înspre ţărm
66. Resolution	AY°33'42'' S°27'55''	Blocuri de balast pe lângă Trimley Orientată înspre curent
67. Vanguard	AY°33'46'' S°28'00''	Blocuri de balast pe lângă Trimley Pupa înspre ţărm
68. Seraph	AY°37'00'' S°22'15''	Nu. Trimley ? (drum de 4 mile de parcurs pe jos)
69. Seraph	AY°37'00'' S°22'15''	Nu. Trimley

70. X Craft	AY°37'00'' S°22'15''	Nu. Trimley ?
71. Rorqual	AY°39'50'' S°06'00''	Da. Trimley ? (drum de 6 mile de parcurs pe jos)
72. Rorqual	AY°39'50'' S°06'00''	Da. Trimley (drum de 7 mile de parcurs pe jos)
73. Rorqual	AY°39'50'' S°39'50''	Nu. Trimley (drum de 7 mile de parcurs pe jos)
74. Rorqual	AY°45'16'' V°38'51''	Da. Holbrook parcurs pe jos)
75. Resolution	AY°20'45'' S°49'34''	Fără barăci, dar ar trebui să fie. Un mister – să se fi pierdut întreg echipajul?
76. Resolution	AY°20'45'' V°49'34''	Nu. Un mister. Să se fi pierdut întreg echipajul?
77. Vanguard	AY°20'44'' V°49'34''	Nu. Un mister. Să se fi pierdut întreg echipajul?

(i) Ancore şi scule de pescuit „chinezeşti“

(a) Oceanul Indian/Extremul Orient/Pacific: Peste tot plase de pescuit „fluture“ chinezeşti.

(b) California: ancore de piatră în golful San Pedro Bay, la Redondo Beach, la Palos Verdes, în centrul oraşului Los Angeles (sub metrou); Santa Barbara – cârlige de pescuit. (Crustacee datate din perioada pre-columbiană prin datare radiometrică. Profesorul Lin Xiao Han din Beijing).

(c) Ecuador: cârlige de pescuit şi ornamente pentru buze (labrets)

(d) Australia, arnhem Land şi Gulf of Carpenteria: ancore, cârlige de pescuit.

(e) Mexic: Rio Balsas – plase de pescuit „fluture“; Yucatán (ancoră chinezească? utilizată pentru ritualuri de adorare).

7. Porţelan/ceramică chinezească, descoperite de-a lungul rutei urmate de flotele lui Zheng He

(i) Oceanul Indian şi Africa de est: porţelan de la începutul dinastiei Ming, găsit de primii exploratori europeni în palatele domnitorilor de-a lungul întregului ţărm al Africii răsăritene, de la Djibouti la Sofala şi în interiorul teritoriului până la Zimbabwe (dovezi de la Philip Snow/Martin Tai); Mauritius – Celadon

(ii) America de Nord, coasta Pacificului
Oregon: bancul de nisip Netarts (amplasamentul 35-Ti) – inclusiv o parte a domniei lui Zhu Di
California: datele trebuie confirmate
Canada, insula Vancouver (î.Hr.): vas de lut chinezesc (B.Morelan); borcane de depozitare chinezeşti de pe fundul mării (Tofino) (Hector Williams)
Statul Washington: (Ken Holmes şi Sean Griffin); ceramică din Lake river – coasta statului Washington (R. Hassell)

(iii) America Centrală şi de Sud
Mexic, Zihuantanejo
Peru: Ica, Chan Chan, Miraflores – simboluri Tai chih
Amazonia: (Paul Yih şi Universitatea Beloit, Wisconsin)

(iv) Australia: Bradshaw, Elecho Island, Yirrkalla, Winchelsea Island, Cape York, Gympie, Tasmania

(v) Pacific: descrierile lui Magellan despre domnitori îmbrăcaţi în mătase, mâncând din vase de porţelan Ming, de la Leyte până în Insulele cu Mirodenii.

8. Obiecte chinezeşti din jad pre-columbiene găsite pe ruta urmată de flotele lui Zheng He

(i) Confluenţa fluviilor Amazon/Tapajos (Barbosa Rodrigues):
Râul Trombetas; Lago Sapakua; Lago de Faro; Serra da Chinella (Dealul Chinezului); insulă fără nume; Ilha Jacinta; Costa do Parvo; Villa de Faro; Rio Yamunda; Cujumu

(ii) În alte părţi din Brazilia (Barbosa Rodrigues): Amargosa (BA); Campanas (SP); Pivi (MG); Pinheiros (RJ); Olinda (PE); Obidos (AM);

râul São Francisco
(iii) Argentina: (Barbosa Rodrigues şi Palmatory)
(iv) Columbia: (Barbosa Rodrigues şi Palmatory)
(v) Panama: (Barbosa Rodrigues şi Palmatory)
(vi) Costa Rica: (A131, P269B)
(vii) Guatemala (graniţa cu El Salvador): figurine (BN139)
(viii) Mexic: Teotihuacan; istmul Tehuantepec; Chiapas de Corzo; La Venta (L273; K094; M342C; L240; W154; P269B)
(ix) Nicaragua (A131; P269B)
(x) America de Nord: Georgia (dîmbul Nacoche Mound); dâmbul Michigan Mound (P269B)
(xi) Cuba: (Barbosa Rodrigues şi Palmatory)
(xii) Insulele Virgine: (Barbosa Rodrigues şi Palmatory)
(xiii) Canada, British Columbia: (C405; H070); lampă Shu Lao Buddha
(xiv) Australia: Darwin – Sho lao; New South Wales – Ganesh, Hanuman; Queensland – Buddha; Gympie – cataramă de cingătoare din jad portocaliu, maimuţă/urs/animal sculptat şi colier din jad albastru (Brett Green)
(xv) Noua Zeelandă: Ruapuke Beach – raţă korotangi; Mauku – războinic mongol
(xvi) Pacific/Polinezia: urmează
(xvii) Galapagos: (Barbosa Rodrigues şi Palmatory)
(xviii) Peru: mumie – trăsături mongole, cu colier din jad (muzeul din Lima) (Loayza)

9. Obiecte manufacturate, pietre preţioase şi ofrande votive, descoperite pe ruta urmată de flotele lui Zheng He

(i) Extremul Orient şi Oceanul Indian: pe toată întinderea zonei, prea numeroase pentru a fi menţionate.
(ii) Africa: Pate – leu de bronz
(iii) Atlantic şi Caraibe: Azore – Corvo – statuia unui călăreţ pe cal; Bimini – cap din marmură
(iv) America Medie şi Centrală
Mexic: cutii din lac, bust roman (Joluca), coloranţi, vopsele Jucutácato: văl, ornamente din cupru, vaze chinezeşti

(Azacapotazlo şi Hue Hutitlan); statuetă de chinez (Teotihuacan), figurine din teracotă reprezentând oameni din sud-estul Asiei (Niven); bronzuri chinezeşti (Romeo Hristov); totemuri chinezeşti (J.B.Remsen)

(v) America de Nord (coasta Pacificului)

Washington: obiecte artizanale din ceramică, Lake River (Terry Glavin, *The Last Great Sea*)

British Columbia: chipuri de totemuri sculptate (Wu Han), lampă „chinezească", ofrande votive, Shu Lao, saci întregi plini cu monede chinezeşti, statuetă budistă, urnă funerară coreeană (R. Hassell)

California: placă de alamă de la începutul dinastiei Ming (A.D.Palmer), Avalon Harbour – cutie cu tezaur (Steve Haynes), piatră cu inscripţie chinezească (Steve Elkins)

Arizona, Grand Canyon: statuete ale lui Buddha (Jake Smothers)

Colorado, barajul Granby Dam: statuie de „paznic" cu inscripţii chinezeşti (Thad Daly)

(vi) America de Sud

Peru: bronzuri cu inscripţii chinezeşti (Trujillo), oale de ceramică cu inscripţii chinezeşti, de ex: Tai-chi, idol de argint cu inscripţii chinezeşti (Trujillo) şi figurine de lut.

Brazilia, Surui: pietre preţioase (Paul Yih)

(vii) Australia

New South Wales: scarabeu din onix, capul lui Shao Lin, capete din piatră

Queensland: Hanuman, Ganesh, scarabeu din onix

Regiunea Arnhem Land: figurine reprezentându-l pe Shu Lao

(viii) Pacific

Atolul Hua (arhipelagul Tuamotu): inel din smarald

Hawaii: coif şi arme din fier (nu există fier în Hawaii)

(ix) Noua Zeelandă: doi lei (Brett Green)

10. Clădiri din piatră sau obiecte manufacturate, găsite în locurile prin care au trecut flotele lui Zheng He

(i) Platforme de observaţie şi observatoare

(a) Australia (5): Penrith; la vest de Munţii Albaştri; Gympie; coasta centrală din New South Wales; Atherton

(b) Atlanticul de nord: turnul rotund de la Newport (mortarul conţine ghips, necunoscut în această zonă); insulele Canare

(c) Arctica – bazinul Kane

(d) Pacific – Tuamotu (Tahiti); insulele Marchize, insulele Society; Caroline – Lele, Ponape, Nan Madol, Yap, Tobi; Mariane – Saipan; Gilberts – Kiribati; insulele Solomon – San Cristobal; Mala; Noua Guinee (5); insula Malden; insula Magnetic; Samoa (dovezi oferite de Jenny Gore)

(e) America de Nord: Casa Grande (Grand Canyon) (J.Andrews)

Notă: Urmează să fie efectuată o analiză a mortarului, din cât se poate de multe dintre aceste platforme; rezultatele vor fi postate pe website.

(ii) Pietre gravate care înregistrează expediţia

China – Liu Shia Chang (provincia Fukien); muntele Lingshan (Quangzhow); Malaya – Malacca; Thailanda; Ceylon – capul Dondra; India – Guli, Calicut, Cochin; Africa – cascada Matadi (Congo); Insulele Capului Verde (Janela); America de Sud – Santa Catarina; Noua Zeelandă – Ruapuke Beach şi South Island; America de Nord – Dighton Rock şi McCock Point (B.Trinque), coasta din Pacific a Americii – „piatra de la Sacramento"?

(iii) Repere marcatoare din piatră pentru indicarea poziţiei

America de Nord (South Peabody, Royaston, Barre, Shutesbury, Chelmsford, Upton, Concord, Walthan, Carlisle, Acton, Lynn, Cohasset, Newport, California), Newfoundland, Labrador, bazinul Kane, Hebridele Exterioare?, Patagonia – S.Julien (Darwin), coasta din British Columbia, insula Queen Charlotte (dovezi prezentate de Margo Donovan).

(iv) Diverse locuinţe din piatră
America de Nord: Narraganset Beach, ruinele unui sat
Arctica Superioară: Newfoundland, Labrador, bazinul Kane
Australia: Newcastle, Sydney
California: la est de golful San Francisco (sat chinezesc)
Azore: Corvo (pe ţărm)
Peru: marele zid de la Chimu (compară cu Vietnamul) – lung de 40 de mile în apropiere de Chan-Chan; palat subteran la Quinoa (*Geographical Review*, vol. XXIII, 1932)
Mexic: Teotihuacan, pietre, stânci cu inscripţii (profesorul Niven)
Vietnam: marele zid al Vietnamului (dovezi oferite de d-na Fran, Conferinţa de la Kunming, 2002)
British Columbia/statul Washington: sat scufundat Mississippi (44°10'N 93°W), fortăreaţă circulară (pentru a adăposti 5.000 de oameni)

(v) Turnul Rotund de la Newport – alinieri astronomice
Datarea cu carbon radioactiv a turnului plasează acum data cea mai timpurie la anul 1410. Profesorul William S. Penhallow, profesor emerit de fizică, Universitatea din Rhode Island, a conchis că turnul este un cilindru cu arce care se sprijină pe opt stâlpi, ale cărui ferestre sunt decupate astfel încât să permită urmărirea factorilor astronomici (în sistem tri-dimensional), respectiv urmărirea soarelui, a lunii, a Stelei polare şi a constelaţiei Dubhe (Ursa Mare), la momentele echinoxului de primăvară şi ale solstiţiului de iarnă. În alinierea ferestrelor se regăseşte tot ce este necesar pentru determinarea longitudinii în funcţie de o eclipsă de lună. La partea de nord-est a turnului a fost descoperită o structură (linie de gnomon?), care este acum în curs de a fi studiată. Autorul a solicitat efectuarea unei analize a mortarului turnului, pentru a vedea dacă acesta conţine făină de orez, ingredient folosit de chinezi pentru a mări rezistenţa mortarului. Rezultatele vor fi postate pe website.

(vi) Diguri de piatră şi iazuri de peşte
Hawaii: (M.Armstrong) Menehune (Oahu)

Virginia: (J.Warsing) Comitatul Wyoming – forturi, diguri
Noua Zeelandă (South island): (Fletcher)
Westport, Massachusetts: (Jean Elder)
Fiji, insuliţa Alof: (Fortune) – oglinda marinarului (14°15'S 178°10'W)

(vii) Piese de artă sculptate din piatră
Insula Paştelui: cap de leu chinezesc (Kerson Huang)
Honan: cap de leu chinezesc (T.Brooks)
Bali: cap de leu chinezesc
Yucatán: gurguie maiaşe – şerpi (Alan Moks); sculpturi pe un zid de templu în limba chineză (R.Wertz); scriere la Phaspa (R.Wertz); elefanţi, bâtlan chinezesc
Copan: bâtlan chinezesc (Dean Dey); cap de leu (Dean Dey)
Bărbat chinez cu mustaţă (Mrazekts)
Guatemala, La Democracia: pietre chinezeşti sculptate (C.Skinner)
Massachusetts: Buddha sculptat (Shutesbury)
California: sculptură (C.Marschner); piatră cioplită cu scriere chinezească (Steve Elkins)

(viii) Cale de lansare
Bimini North Island, Bahamas: balast de cocă şi cală de lansare, pereţi (Andros); Bimini Road (B.Swinley)
Anguilla, Bahamas: (Bruce, Andros) port (Charles Huegy)

(ix) Fabrici/puţuri
Malacca (Ta Tan Sen)

(x) Cvartale de barăci

Notă: mărimea standard a unui sector = 40 x 30 metri

	Denumire cod	**Poziţie (cod)**	**Nr. de unităţi**
1.	Burgh	AX°09'29'' D°47'29''	3

2.	Boulge	AB°38'28'' J°38'53''	4
3.	Debach		
4.	Odey	AB°50'30'' J°57'45''	3
5.	Orford	AB°52'05'' M°00'25''	3
6.	Snape	AB°52'05'' M°00'25''	3
7.	Tunstall	AB°52'05'' M°00'25''	3
8.	Bawdsey	AB°51'20'' M°02'30''	4
9.&10.	Orwell	AB°50'30'' M°03'30''	6
11.	Shotley	AB°48'40'' M°59'15''	3?
12.	Naoton	AB°44'48'' M°05'45''	1 + 9?
13.	Hoo	AB°48'06'' T°59'01''	24
14.	Iken	AY°23'26'' S°14'34''	Încă n-a fost verificat
15.	Laxfield	AY°28'29'' S°45'07''	3 (canibali)
16.	Bauton	AY°28'51'' S°43'27''	Încă n-a fost verificat
17.	Butley	AY°33'31'' S°27'30''	3
18.	Blyth	AY°33'43'' S°28'20''	3
19.	Trimley	AY°33'40'' S°29'03''	200 (2 x Seraph; 2 x Craft; 3 x Rorqual; 2 x Resolution; 1 x Vanguard, eşuată în apropiere)

20.	Harwich	AY°39'50'' S°06'00''	Încă n-a fost verificat
21.	Holbrook	AR°51'30'' S°31'14''	8
22.	Clopton	AR°45'16'' V°38'51''	3
23.	Kersey	AR°48'53'' V°41'25''	Încă n-a fost verificat
24.	Eye	AR°20'56'' V°49'34''	3 (un mister – ar trebui să fie mai multe)
25.	Hoxne	AA°29'10'' V°57'59''	2

Dacă fiecare cvartal de barăci adăpostea 64 de oameni şi au fost localizate 293, atunci înseamnă că au supravieţuit cel puţin 18.752 mateloţi şi/sau concubine – vezi segmentul Epave, de la 38 la 77. Dar nu există barăci pentru epavele de la 75 la 77, care cuprind două din clasa Resolution şi una din clasa Vanguard – respectiv încă 3.000 de oameni, ceea ce înseamnă că au fost cel puţin 22.000 de oameni care au navigat cu această flotă.

11. Operaţiuni de exploatare minieră găsite de europeni când au ajuns în Lumea Nouă

(i) Australia: a(Gympie); plumb, uraniu (ţinutul Arnhem Land) (J.Green)
(ii) Fiji: cupru (Lasawa)
(iii) Arctica: bronz topit, fier, cupru (insula Devon şi insula Bathurst)
(iv) America de Nord: cărbune (insula Newport până în Groenlanda); râul St. Peter (Minay Sotor); ţinutul Cherokee pe coasta de est (Scott McLean), mineri chinezi
(v) Mexic: cupru şi aur
(vi) Canada: jadeită (British Columbia)
(vii) Noua Zeelandă: antimoniu, fier şi aur (Cedric Bell)

12. Tehnologii avansate întâlnite de primii europeni

(i) Mexic: extracţie de coloranţi din insecte, rădăcini, frunze, coajă de copac, identice cu metodele chinezeşti; lacuri şi cutii care folosesc tehnologii complicate, identice cu metodele chinezeşti; fabricaţia oglinzilor, foarte asemănătoare cu modelele lamaiste; tehnologia cuprului similară cu cea chinezească; fabricaţia hârtiei la azteci; prelucrarea metalelor (Gary Jennings, Howard Smith)

(ii) America de Sud: bumbac la incaşi; drumuri incaşe care folosesc cimentul – sistemele de drumuri mult mai extinse decât cele din Roma

13. Plante indigene dintr-un continent găsite pe alt continent de către primii exploratori europeni

(i) Din China în:

- Australia – lotus şi papirus
- America de Nord – orez, seminţe de mac, keteleria, trandafiri (R. *Laevigata*), hibiscus (*Rosa sinensis*) (Dr Tan Koolin); pini de Monterey (California) (Bruce Tickell Taylor/Sandy Lydon)
- Insulele din Pacific – dude, hibiscus (Rosa sinensis)
- Amazon (Goyaz) – orez (Chaco din Paraguay (C229))
- Mexic – orez, hibiscus (*Rosa sinensis* – floarea naţională mexicană) (Jurnalul Secret)
- Malaiezia – *Rosa sinensis* (floarea naţională malaieziană)
- Brazilia – ovăz (Svetlana)
- SUA, Virginia – duzi, smântânică, copaci de *Paulownia tomentosae* (Pallowaddies), mere „yellow Delicious" (J.Warsing)

Din Asia tropicală în:

- Insulele din Pacific – plante de taro, yam, banane, turmeric, dovleci
- Amazon – banane
- Noua Zeelandă – taro, yam (căpitanul Cook)

Din Malaiezia în:

- Insulele din Pacific – arorut (*pia*)
- China – cauciuc (*damar*), piper (Ma Huan)

Din India în:

- China - bumbac
- Insulele din Pacificul de Nord – trestie de zahăr, ghimbir sălbatic
- America de Nord şi America Centrală – bumbac (trecând prin China)
- Africa de Nord şi Insulele Capului Verde – bumbac (din China şi America)
- Insulele Marchize (şi pe tot globul) – bumbac cu 26 de cromozomi
- Insulele din Pacific – bumbac
- Brazilia – trestie de zahăr

Din Africa în:

- zona Pacificului Central – dovleci
- Puerto Rico – cafea
- Brazilia – plante de cultură rădăcinoase

Din America de Sud în:

- China – porumb
- Asia de sud-est – porumb
- Noua Zeelandă – kumera
- Insulele din Pacific – plante de yam, cartofi dulci
- Australia – listă separată cu 74 de poziţii
- Filipine – cartofi, porumb (şi metate)
- America de Sud – orez, banane, trestie de zahăr, nuci de cocos, plante de cultură rădăcinoase

Din Pacificul de Sud în:

- zona Pacificului de Nord (Hawaii) – bambus, nuci de cocos, kava, arborele de candlenut, hibiscus
- America Centrală (coasta Pacificului) – nuci de cocos
- Brazilia – nuci de cocos
- Puerto Rico – nuci de cocos

Din Insula Norfolk în:

- Insula Campbell – pini de Norfolk

Din Indonezia în:

- China – mirodenii

Din Insulele cu Mirodenii în:

- China – piper

Din America de Nord în:

- China – porumb, amarant
- Noua Zeelandă – *Chenopodium album* (Durdock Riley, Dave Bell), descoperit de Cook, 1769; măcriş de baltă (cosmetice ale indienilor Navajo)

Din Mexic în:

- Filipine – tutun, cartofi dulci, porumb – văzute de Magellan (primul european); posibil ananas, arorut, alune, lima şi fasole yam, blimbing, cassava, chico, papaya, zapute, tomate şi dovlecei (Magellan nu notează să le fi văzut)

Din America de Sud (Amazonia):

- orez
- banane
- trestie de zahăr
- nuci de cocos
- plante de cultură rădăcinoase

(ii) Găsite în Hawaii de primii exploratori europeni

- din America tropicală – cartofi dulci
- din India – ghimbir sălbatic
- din insulele din Pacific – bambus, arbore de pâine, nuc indian, hibiscus, kava
- din Asia tropicală – plante de taro, de ti, de yam (cu cinci frunze), banane, turmeric
- din Arhipelagul Malaiezian – arorut
- din Asia Orientală – hârtie, dude

(iii) Găsite pe Insula Paştelui înainte de sosirea primilor exploratori europeni

- din America de Sud – trestie totora (originară iniţial din Egipt), tomate, tutun, cartofi dulci, bumbac cu 26 de cromozomi
- Pacificul de Sud – nuci de cocos
- Asia de Sud-Est – yam
- America Mijlocie – papaya

(iv) Găsite în Noua Zeelandă de primii exploratori europeni
- din America de Sud – kumara
- din Columbia – „iarbă aromată"
- din Asia – muşcate „picior de porumbel"
- din China – plante de taro
- din America de Nord – *Chenopodium album* şi măcriş de baltă

(v) Răspândirea tutunului pre-columbian
Din America în:
- India (A176)
- Australia, Indonezia, Noua Guinee, Melanezia (F027)
- Africa (înainte de 1525) (J058B)
- Noua Guinee (L194)

(vi) Arbori din California
Rezervaţia San Diego County Park: marcaje pe arbori tăiaţi de exploratorii chinezi (Esther Daniels)

(vii) Movile de scoici pe insule nelocuite prin care au trecut chinezii
- Caraibe (Bimini)
- Pacific: insulele Kurile, Aleutine, Kamciatka, Ciuchoi
- Noua Zeelandă (Cedric şi Dave Bell)

14. Animale originare dintr-un continent întâlnite pe un alt continent de primii exploratori europeni

(i) Găini din Asia în America de Sud. Puii găsiţi de spaniolii şi portughezii care au sosit în America de Sud erau complet diferiţi de cei pe care-i lăsaseră acasă. Găinile amerindiene făceau ouă cu coaja albastră, aveau nume asiatice şi nu erau folosite ca hrană

– ci mai degrabă pentru practici religioase. Aceste păsări aveau diferite feluri de creastă, de penaj, de pinteni, erau de mărimi şi forme diferite, nu aveau acelaşi fel de picioare, gât şi cap, dar nici aceeaşi denumire – găini de malaya, mătăsoase melanotice, păsări creţe şi Cochin-Chineze. Până la sfârşitul secolului al XVII-lea, popoarele mediteraneene nu aveau şi nici nu cunoşteau marea diversitate de găini asiatice care se găseau în cele două Americi. Puii asiatici nu pot să zboare; cineva i-a adus în cele două continente americane înainte ca să ajungă acolo europenii. (Vezi Acosta pentru America de Sud, Coronado pentru Tiguex.) (Mărturii de la William Goggins.)

(ii) Cai. Venezuela, Peru (Acosta); America de Nord (oase şi cranii); zona de asanare a fluviului Mississippi şi Canada; Brazilia (peştera Confins); picturi/sculpturi care reprezintă cai în Australia; Mexic (vălul din Jucutácato); Yucatán şi America de Sud (Trujillo şi Ayacucho); Panama (Columbus); Ţara de Foc (Sarmiento) (dovezi de la Gerald Thompson, Katrina Van Tassell); insula Fraser (Asutralia), insulele Caroline (poneii Assateague), caii Pasos peruvieni, caii sălbatici Kaimanawa (Noua Zeelandă).

(iii) Câinii de pe navele chinezeşti. Mexic (Acosta), America de Sud, Peru, Africa de Sud, Asia de sud-est, Oceanul Pacific (trebuie furnizate detalii suplimentare); insulele Falkland; Tahiti (căpitanul Cook); Noua Zeelandă (căpitanul Cook) (Crozet 1771) (Gossett p.158); Santo Domingo (Acosta); Câini cu lână – Statul Washington şi British Columbia; câinele Kuri ajuns în Noua Zeelandă? (mărturii de la Elizabeth Miller, Philip Mulholland, Greg Autry, Bernard Chang.)

(iv) Vidre găsite în Noua Zeelandă, South Island (Gossett p.151)

(v) Girafe şi zebre din Africa, canguri din Australia aduşi în grădina zoologică a împăratului Chinei

(vi) Mylodoni? Dusky Sound (Gossett, p.148) Insula Vancouver?, Gympie?, China?

(vii) Cămile aduse în Peru (Acosta)

(viii) Porci din Sulawesi/Java aduşi în British Columbia (*babiroussa*); porci asiatici sau chinezeşti (*tatu*) ajunşi în Brazilia (São Paolo şi

Minas Gerais – Pirapenga), Mexic (*cuino*) şi Noua Zeelandă (*kune kune*)

(ix) Raţa roşcată de copac din Bengal adusă în Madagascar, Brazilia şi Venezuela

(x) Câinele Dingo din Australia adus în Carolina (câine sălbatic)?

(xi) Hipopotamul din Africa adus în China (muzeul din Beijing – „Western Han" cca 208 î.Hr.)

(xii) Bivol de apă adus în America de Sud

(xiii) Elefanţi din Africa ajunşi în Yucatán, Chile, Peru şi Ecuador, şi (notă: autorităţi/jonci construite special ca să-i poată adăposti şi transporta – Terry 1665, p.137) din Africa/India în:

(a) Mexic: Mexico City (Clavigero 1 p.84, Vega ii p.394); Culican (lat. 23°30'). Ambasador trimis la Montezuma (Supliment Ranking)

(b) Columbia: Bogotà (Ranking, p.23); Choco de lângă Granada (Ranking, p.396 şi Jurnalul căpitanului Cochran ii, p.390)

(c) Mississippi/Missouri: Mr Stanley este capturat şi transportat cu elefanţii peste munţi la vest de Missouri (Ranking, p.401); oase de elefant 36°30'N 83°00'W şi 32°50'N 80°10'W

(d) Chile: Tarija (22°S – Supliment Ranking)

(e) Elefanţi pe navele chinezeşti – Polly Midgley

15. Obiecte de artă exportate de flotele lui Zheng He

Din China către:

- Noua Zeelandă şi coasta Pacificului din Canada de nord-vest: „Limba proeminentă" şi motive înrudite (Mino Baders 1966 în *Wiener Beitraege zur Kulturgeschichte und Lingvistik*, vol.15, Viena)
- Inuiţii: măşti – Henry Collins, multe articole
- Insula Paştelui şi Mayaşii (Copan): lei sculptaţi în piatră (Brooks) – Copan (Dean Dey), Insula Paştelui (Kerson Huang) şi Bali
- Populaţiile din Anzi – Muzică: în interiorul teritoriului faţă de coasta peruviană predomină game pentatonice chinezeşti (C D E G A), la fel ca şi o pătrime mai sus la pian (FXx GXx AXx CXx DXx). Populaţiile indiene din America de Nord şi America Centrală nu dezvoltă gamele chinezeşti. Aşadar, gamele muzicale chinezeşti fie că

au „făcut un salt" peste America de Nord şi America Centrală, fie au fost aduse în Peru pe mare (Ger Nijman).

- Insula Vancouver şi Wuhan – Stâlpii de totem sunt identici
- America Centrală: Lucrări din piatră sculptată – Chichen Itza, Copan
- America de Sud: modele de ceramică/olărit – obiecte cu puma sud-americană/obiecte cu tigrul chinezesc (profesor Gary Tee)
- Cele două continente americane: modele de îmbrăcăminte – vezi Alexander von Wuthenau, *Chipuri neaşteptate în Vechea Americă*, în care sunt ilustrate populaţii pre-columbiene cu îmbrăcămintea şi acoperământul lor de cap distinctive, şi care trăiau în mijlocul populaţiilor indiene.
- Ceramică la Washington (mărturii de la R.Hassel)
- Peru, British Columbia (Wampandaa) şi Hawaii (insulele Marchiez): *quipus* (Carver p.362)

Din Birmania către:

- Sioux: semnul cu zvastica birmaneză pe oamenii din populaţia Sioux şi Ladoga; piatră înclinată din Kyaiktiyo în Massachusetts, SUA

16. Obiceiuri şi jocuri exportate din China în Lumea Nouă, aşa cum le-au descoperit exploratorii europeni

(i) Către Mexic şi America Centrală:

- Ceremonii complicate de chemare a ploii, identice în cele mai mici detalii
- Obiecte de jad, cu gama lor complexă de credinţe
- Muzică – peste 50 % din instrumentele muzicale din America Centrală se întâlnesc în teritoriile din zonele ascunse ale Birmaniei
- Perne pentru gât şi cobiliţe chinezeşti
- Basme identice pentru copii – „Iepurele din Lună"
- Fabricarea hârtiei şi extracţia coloranţilor
- Prelucrarea cuprului
- Ritualuri divinatorii folosind pui de găină
- Noduri Tao (Tao/tie) în arta Maya (Karin)

- Tribul Lakota – simbolul „zvastică"/pace şi armonie la tibetani (R.Chauvet)

(ii) Către California (între râurile Russian şi Sacramento) (Relatarea lui Stephen Powers)

- Vorbitori de chineză
- Agricultori şi vânători
- Limba
- Jocurile de noroc
- Spectacole de teatru
- Modele de rochii şi pieptănături la femei
- Prinderea vânatului cu curse şi capcane
- Îngroparea morţilor în pământ strămoşesc
- Bărbaţi cu barbă
- Obiecte de ceramică foarte complicate
- Cuţite din jasp cioplite foarte elegant
- Metode de irigaţie
- Sate construite din piatră

(iii) Către America de Sud

Peru

- Drumuri la care s-a folosit ciment pe bază de gips
- Fabricarea ţesăturilor de bumbac
- Jocuri (Patolli)
- Quipus
- Instrumente de calcul
- Ceramică de tip trepied
- Ritualuri divinatorii folosind pui de găină
- Gonguri muzicale din jad
- Tradiţii la moşteniri
- Obiceiuri funerare
- Obiceiuri de jertfă
- Observarea şi catalogarea ciclurilor lunii şi a echinocţiilor
- Castrarea criminalilor

Brazilia

- Ritualuri divinatorii folosind pui de găină
- Obiecte de jad, cu toată gama lor complexă de credinţe
- Bărbaţi care poartă barbă (*karayaba*)

(iv) Către British Columbia (nord-vestul Canadei)

- Societăţi secrete chinezşti
- Similarităţi în cântece
- Originea chineză a numelor indiene
- Asemănări cu ceremoniile potlatch
- Wampum (compară cu quipus din Peru şi China) (Ranking)

17. Armuri

(i) Noua Zeelandă: peninsula Pitu (Dave Bell), „coif spaniol" (Robin Watt)

(ii) America de Nord: platoşe din cupru (Kotze Bue); Mississippi; Sacramento (Dr John Furry); golful Buzzards Bay (Bartholomew Griswold, 1602); Cape Cod (Martin Prinz, 1603)

18. Verigi de legătură cu anii 1421-1423

Deşi acceptă supoziţia susţinută de autor că Lumea Nouă a fost atinsă de chinezi înaintea europenilor, o serie de istorici susţin totuşi că aceasta s-a întâmplat doar în expediţii sporadice de-a lungul secolelor. Autorul se bazează pe dimensiunea şi extinderea acestor expediţii, ca şi pe dovezile detaliate care leagă aşezările coloniştilor de călătoriile din 1421-1423. Autorul susţine că au fost cel puţin 10.000 de oameni care au înfiinţat colonii în Peru, cel puţin 25.000 în Australasia şi cel puţin 5.000 în Mexic.

Extindere

(i) Dovezi pentru expediţia lui da Gama sunt că „800 de pânze (nave)" au fost ajunsla Calicut cu 80 de ani în urmă (resp. 1421-1422, înainte de izolarea Chinei din 1431), şi că populaţia de pe navele acestei flote era mai mare decât cea a oricărui oraş din-

tre China şi India – practic o mică naţiune în marş (Profesorul Finlay, *Terrae Incognitae*, vol.xxiii)

(ii) Întreaga lume fusese deja cartografiată până în 1428. Această întreprindere masivă, desfăşurată pe întinderea a zeci de milioane de mile pătrate de ocean, ar fi avut nevoie de cel puţin 120 de nave care să acţioneze pe durata a 18 luni. Pentru transportul a 50.000 de oameni ar fi fost necesare câteva sute de nave.

(iii) Au fost aduse probe care dovedesc existenţa unor aşezări chinezeşti în Australia şi Noua Zeelandă, de-a lungul şi de-a latul Oceanului Indian, de-a curmezişul Pacificului şi de-a lungul coastelor din Pacific şi din Atlantic ale Americii de Nord şi Americii de Sud. Şi în acest caz ar fi fost nevoie de participarea a sute de nave.

(iv) Aproape o sută de sate din Peru poartă denumiri chinezeşti – trebuie să se fi aşezat cam 10.000 de oameni în colonii

(v) "Goana după comori" – cel puţin 2.500 de oameni în Australasia.

Dovezi detaliate

(i) Erupţiile vulcanilor Soufriere, La Citerne şi L'Echelle pe harta lui Pizzigano, de două ori între anii 1400 şi 1440 (harta din 1424)

(ii) Epave cu pupa aurită: jonci chinezeşti în Mississippi în apropiere de Quivira (Coronado 1550) şi în Caraibe (Mafeo) şi Atlanticul de Nord (Menendez), poleirea cu aur nu rezistă, aşa că joncile trebuie să fi eşuat relativ recent

(iii) Oameni de origine chineză, care nu încheiaseră căsătorii mixte, au fost văzuţi în California, Mexic, Texas şi Florida de către Coronado, Acosta, Menendez şi Mafeo (anii 1550)

(iv) Porţelan din epoca dinastiei Ming, datat fie cu cobalt, fie prin sigiliul împăratului Zhu Di – 1403-1421 – descoperit în cele două Americi, în Africa şi Australia

(v) Lemnul din carena joncilor a fost datat cu carbon radioactiv: Pandanan 1410, Nanjing 1406, Sacramento 1410, Turiang la începutul secolului al XV-lea, Bakau cca 1410, Santa Cruz (Filipine) secolul al XV-lea, golful Byron's Bay (Australia) 1410 – şi unele dintre acestea conţin dovezi ale călătoriilor spre America

(vi) Figurină din jad la Darwin, datată după forma capului lui Canopus ca aparţinând începutului perioadei Ming, între 1008 şi 1523 (mărturii de la profesorul Wei)

(vii) Zheng He afirmă că a vizitat „3.000 de ţări mari şi mici". Liu Shia Chang, Chian Su (dezvăluit 1431) – prima traducere Duyvendak

(viii) Scrisoarea Papei, din 1448, despre chinezii/asiaticii din Groenlanda „cu vreo 30 de ani în urmă", respectiv cca 1421-1422, ADN chinezesc la populaţia Groenlandei de la Hvalsey

(ix) Relatările lui Columb (1477), „cu 70 de ani în urmă, oameni din Cathay din Orient" (Groenlanda)

(x) Harta călugărului Fra Mauro, „cam pe la anul 1420", navă sau joncă din India

(xi) Monede din vremea lui Zhu Di (1403-1424) descoperite în epave datate pe baza lemnului carenei, de exemplu Pandanan

(xii) Hărţi stelare chinezeşti (*Wu Pei Chi*) datate pe baza precesiunii Stelei Polare la anul 1420 = 20 de ani

(xiii) Harta Mao Kun, datată de chinezi la 1422, prezintă Australia (Sun Shuyun)

(xiv) Cronicile chineze dau datele la care flota a ridicat ancora, date la care s-a întors, şi ce ambasadori a adus cu ea – Ming Shi (MS); Ming Shi W (MSL); Hsi Yang Fan Kuo Chih (HYFKC); Kio Ch'veh; Hsu Chiao Min Tung; Chien (MTC), Ming Chih (MC), toate de la începutul dinastiei Ming; vezi Partea a II-a a prezentului Rezumat.

(xv) *Relatare ilustrată despre ţări străine*, publicată în 1430, care ilustrează animale de pe toată întinderea globului terestru

(xvi) Relatări oficiale chinezeşti (Qing), care înşiră lista ţărilor vizitate de flota lui Zheng He, includ America şi Australia

(xvii) Mortarul din Turnul Rotund de la Newport (după 1409)

(xviii) Balastul de cală din Bimini (după ultimii 600 de ani) (dovezi prezentate de amiralul Zheng Ming)

(xix) Datarea hărţilor Pizzigano, Piri Reis, Jean Rotz, Waldseemüller, Cantino, şi a hărţii Vinland (datare cu cărbune radioactiv din 2002); harta-etalon a lumii făcută de portughezi, datată 1428; hartă braziliană care arată ruta spre China (1501)

19. Chinezi deja prezenţi pe cele două continente americane atunci când au sosit primii europeni: mărturii bibliografice

Giovanni di Verrazzano (1480-1524)	A întâlnit chinezi în apropiere de New York (oraşul actual); a întâlnit oameni de origine asiatică în apropiere de Rhode Island	Scrisoarea lui Verrazzano către regele François I al Franţei. *Primele călătorii şi descoperiri ale naţiunii engleze*, Londra 1810, pp.358 şi urm.
Francis Vasquez de Coronado (1510-1554)	A întâlnit oameni „atât de diferiţi de toate naţiunile pe care le-am văzut ... ei trebuie să fi venit din acea parte a Marii Indii a cărei coastă este situată la vest de această ţară“ (ref. La China)	Coronado a fost trimis de Viceregele Antonio de Mendoza în Aprilie 1541 să caute Quivira dincolo de râul Arkansas.
Pedro de Castaneda (1544)	Cronicar oficial al expediţiei lui Coronado, el a relatat expediţia şi despre popoarele descrise mai sus	*Expediţia lui Coronado*, trad. de George Parker Winship, Dover Publications New York 1933, la pp.58 şi urm.
Antonio Galvão (cca 1563)	*Apostolul din Molucce* relatează călătoriile pre-columbiene din China în America şi despre coloniile chinezeşti din America	*Un Tratat excelent de Antonio Galvão*, Hakluyt, Londra 1812 (British Library 209 h.z.)
José de Acosta (1540-1600)	Misionar iezuit spaniol care descrie oamenii, animalele, păsările, plantele şi florile găsite în America de primii europeni	*Historia Natural y Moral de Las Indias*, publ. la Salamanca 1588-1590 de Societatea lui Isus. Chinezi în Mexic (272), cai (273), câini (274), găini (284), nuci de cocos (253)
Juan Gonzalez de Mendoza	Expediţii chinezeşti în Lumea Nouă înaintea europenilor	*Istoria Marelui şi Puternicului Regat al Chinei* ... trad. Robert Parke 1588,

(1588)		publ. Hakluyt Society 1853-1854, Londra
Gregorio Garcia	Chinezi veniţi să populeze Mexicul (înaintea europenilor) în *El Reino de Anian*	
Hugo Grotius (1583-1645)	Relatare despre epavele de nave asiatice (pre-columbiene) pe coasta pacifică a Mexicului	*Bibliotheca Curiosa*, publ. de Hakluyt Society, Londra, 1884
Părintele Antonio de la Calancha (1638) F.de Guignes (1764)	Descrie morminte chinezeşti şi picturi cu călăreţi chinezi în Peru, pre-columbiene Preia relatări anterioare despre chinezi şi nave chinezeşti dinainte de Columb în cele două Americi – „navele cu pupă aurită“ ale lui Coronado de *la* Quivira, neguţători chinezi în Quatulco şi printre Catualcani	*Crónica Moralizadora*, Barcelona 1638, Cartea II, p.486 şi urm. *Cercetări asupra navigaţiei chinezilor prin părţile Americii şi asupra unor popoare situate la extremitatea orientală a Asiei*, Paris1761
Antonio Zatta (1775)	Hartă publicată care prezintă Insulele Queen Charlotte (British Columbia), şi care este anterioară „descoperirii“ insulei de către căpitanul Cook sau Vancouver	Insulele Queen Charlotte, descrise drept „Colonia dei Chinesi“. Publicată la Veneţia, 1775. (British Library – hărţi), c. 26.6.14
Stephen Powers (1877)	Descrie o colonie chineză în California, între râurile Russian şi Sacramento	*Jurnalul antropologic al Canadei*, vol.14, nr.1, 1976, şi „Triburi din California“, în *Contribuţii la etnologia Americii de Nord*, Washington 1877, vol.1-3
Loayza, F.	Un rezumat al descoperirilor făcute de primii europeni ajunşi în cele două Americi, care au găsit oameni, sate chinezeşti, trupuri de chinezi,	*Chinos llegaron ante que Colon*, publ. D.Miranda, Lima 1948, chinezi în Peru (p.42), chinezi în Mexic (p.67); trupuri de chinezi

	relicve şi animale, plante, păsări chinezeşti, etc. (trad. Ian Hudson)	
Carlos Prince	Biograful lui Pedro Menendez de Aviles zis şi Adelantado, care a găsit jonci pre- columbiene în Marea Nordului	„Chinezii... împreună cu tătari, japonezi şi coreeni... au traversat întinderea mării ... până în Regatul lui Quivira, şi au populat Mexicul, Panama, Peru şi alte ţări răsăritene ale Indiilor“
Profesor William Niven	A găsit trupul unui important navigator chinez îngropat cu pompă (pre-columbian)	„Mélanges et Nouvelles Americanistes“, *Journal de la Société de Americanistes de Paris*, vol.X, p.303 şi urm.
Cristofor Columb	A întâlnit chinezi când a ajuns în Cuba, şi a raportat vizitatori chinezi în Groenlanda înainte de 1477 şi trupuri de chinezi în Azore înainte de 1492	Biografia din 1421
Cristofor Columb	Raport secret (Madrid)	Mineri chinezi în „nava pasăre“ (Martin Tai)
Cabrillo	Joncă chinezească văzută de Bartolomeo Ferrello în 1543	Harta Californiei a lui Cabrillo arată „Nave de Cataio“ în *Atlas 9 of American Civilisation*, University of Oklahoma Press 1992
Pedro Menendez de Aviles	Jonci chinezeşti în Atlanticul de nord în largul coastelor Floridei	
Jodicus Hondius (1606) Alexander von Wuthenau	Joncă chinezească în Pacific	Mărturii de la Robert Hassell *Chipuri neaşteptate în Vechea Americă*;

		multe feţe de chinezi în America pre-columbiană
Părintele Luis Sales OP	Colonii chinezeşti de la Santa Barbara la San Francisco	*Observaţii asupra Californiei* 1722-1790, republicate 1956 Los Angeles
Gonzales Ximenez de Quesada	Populaţiile Muyscas, Guanes, Calimas din Columbia sunt total diferite de populaţia indiană	
Garcilaso de la Vega	locală Chinezi în Peru şi Chile înainte de venirea europenilor	Commentarios Reales del Origin de los Incas, Reis del Peru

Partea a IV-a: Dovezi ale vizitelor navelor din flotele lui Zheng He în anumite locuri

1. Oceanul Indian

(i) Ma Huan

(ii) Fei Xin

(iii) Vasco da Gama – „flota de 800 de nave ajunsese la Calicut cu 80 de ani mai înainte"

(iv) Malacca – cimitire, fabrică, puţ (Ta Tan Sen), templul lui Zheng He (Mark Zhong)

2. Africa de Est

(i) Cantităţi importante de porţelan Ming în alb şi albastru de-a lungul coastei Africii de Est (Philip Snow)

(ii) Insula Pate (dovezile sunt cuprinse în carte)

(iii) Flota vizitase oraşul Zimbabwe (mărturii de la Martin Tai) şi descoperirea de porţelan Ming alb-albastru

(iv) Mao Kun/*Wu Pei Chi* (1422) prezintă flota avansând spre sud în largul coastelor Africii de Est

(v) Fei Xin

(vi) Needham

3. Insulele din Atlantic şi Insulele Capului Verde

(i) Capul Bunei Speranţe şi Africa de Vest apar pe hărţi desenate

înainte ca europenii să ajungă la Cap (Fra Mauro 1459, Mao Kun cca 1402, Da Ming Yi Tu 1389)

(ii) Fra Mauro a desenat cu exactitate joncile chinezeşti

(iii) Povestirea lui Fra Mauro despre o navă sau nişte jonci din India care au ocolit Capul

(iv) Bumbac american cu 26 de cromozomi, originar din America de Nord, trecut apoi în Africa şi Insulele Capului Verde, găsit la Capul Verde de către primii europeni sosiţi acolo

(v) Piatra cioplită (Malayalam) de pe Insulele Capului Verde de la Santo Antão (Janela)

(vi) Piatra cioplită similară la Cascada Matadi

4. Caraibele

(i) Caraibele apar pe hărţile Cantino, Caverio şi Waldseemüller, publicate înainte de sosirea europenilor în zonă

(ii) Vasquez de Coronado a întâlnit chinezi în Tiguex şi a găsit jonci chinezeşti cu pupa aurită

(iii) João de Acosta a găsit nuci de cocos în Puerto Rico (originare din sud-estul Asiei) şi câini (originari din China) în San Domingo.

(iv) Tribul Moskoke din partea de sud-est a Statelor Unite şi populaţiile Maya Campeche şi Maya Buctzozt din Yucatán au ADN chinezesc (după inundarea Strâmtorii Bering)

(v) Sculpturi chinezeşti în amplasamente Maya din Yucatán

(vi) Sculpturi reprezentând cai şi elefanţi în amplasamente Maya din Yucatán

(vii) Ancoră chinezească, Yucatán

(viii) Obiecte de jad şi ceramică, Yucatán

(ix) Cai în Panama (Columb) (Barbara McEwen)

(x) Mineri chinezi în „navele păsări“ (Columb) (Martin Tai)

(xi) Posibile cioburi de ceramică chinezească, Indian Quay (Ken Welch)

(xii) Bimini Road (Bill Swinley)

(xiii) Anguilla road (Bruce) (Cel de-al treile drum din Bimini)

(xiv) Bazinul Andros (Charles Huegy)

(xv) Câini de pe navele chinezeşti (B.Chang)

(xvi) Columb şi oameni care spun despre ei că sunt indieni = Yin Dian (oameni din Yin) (Martin Tai)

(xvii) Elefanţi din Africa ajunşi în Yucatán şi Columbia (Ranking)
(xviii) Epavă la Guadeloupa (Columb)

5. Florida (inclusiv „Florida" aşa cum era definită în secolul al XVII-lea)

(i) Tribul Moskoke are ADN chinezesc, moştenit după ce a fost inundată limba de pământ Bering (Novick et al.)
(ii) Pedro Menendez de Aviles (primul european) a găsit epave de jonci chinezeşti în largul coastelor Floridei
(iii) Raportul secret al lui Columb descrie operaţiunile miniere chinezeşti
(iv) Florida apare pe harta Cantino, publicată înainte ca europenii să ajungă în Florida
(v) Obiecte de jad chinezeşti în tumuli funerari indieni (Barbosa Rodrigues)
(vi) Chinezii înşişi pretind că flota lui Zheng He au ajuns în America de Nord (Zayan) (profesorul Bi Quanzhong)
(vii) Plante de bumbac exportate din America de Nord în Africa înainte de Columb (de acolo în Insulele Capului Verde)
(viii) Columb şi oameni care spun că sunt indieni = Yin Dian (oameni din Yin) (Martin Tai)
(ix) Legende ale populaţiei Nayarite, conform cărora „strămoşii au venit pe mare dinspre răsărit" (Dr Pratzii 123)
(x) Columb descrie cai (Barbara McEwan) şi că a întâlnit musulmani (Dr Shong)
(xi) Columb a văzut o navă mare (Jerry Warsing)
(xii) Cel de-al doilea „drum din Bimini" la Palar Beach (W.Feickert)

6. Cele două state Carolina şi statul Virginia

(i) Joncă chinezească pe care primii colonişti au găsit-o îngropată în mlaştina Great Dismal Swamp (L.A.R.Clark)
(ii) Caracteristici lingvistice (Ming Ho, Lyco Ming, Wyo Ming), obiceiuri şi maladia Machado-Joseph (Jerry Warsing)
(iii) Primii colonişti europeni au întâlnit mineri chinezi la Minay Sotor – ulterior ucişi de indienii Cherokee (Scott McLean)
(iv) Trandafirul Cherokee – o floare chinezească găsită de primii europeni

(v) Porumbul exportat din America de Nord dinainte de Columb descoperit de da Gama în Africa de Sud şi de Magellan în Filipine
(vi) Grup de chinezi care debarcaseră este prins într-o ambuscadă şi ucis (Frank Finch)
(vii) Găini chinezeşti
(viii) Cai sălbatici Assateague
(ix) Duzi, rădăcină de smântânică şi copaci de *Paulownia tomentosae* (zisă şi Pallowaddie) din China şi mere „Yellow Delicious" (Warsing)
(x) Curcanii au ajuns în Europa înainte de plecarea în expediţie a lui Columb (profesorul Wu)
(xi) Melungeons sunt de origine chineză (J.Warsing, Brent Kennedy)

7. Regiunile New England, Massachusetts şi Boston/New York

(i) Tribul Sioux are ADN chinezesc (după inundarea Strâmtorii Bering)
(ii) Sculpturi/inscripţii/legende locale indiene de la Dighton Rock (o navă străină uriaşă semănând cu o casă care a navigat în sus pe râu trăgând cu tunurile); Scriere mongolă la Dighton Rock (Humboldt, vol.i, p.15, şi Ranking, pp.419, 562); pietre similare la McCook Point şi Niantic Bay (B.Trinque)
(iii) Turnul Rotund de la Newport/observator chinezesc
(iv) Găinile din rasa Rhode Island Reds – o rasă de oui de găină chinezeşti – găsite de primii europeni (Jack Pizzey)
(v) Mărturiile profesorului de la Barre – populaţia locală are caracteristici asiatice
(vi) Sculptură reprezentând un cal la Salem
(vii) Pietrele „budiste" din New England
(viii) Massachusetts – soldat înmormântat în armură
(ix) Giovanni di Verrazzano a întâlnit oameni de tip asiatic, total diferiţi de indienii din partea locului; pe unii i-a descris drept chinezi
(x) Zona apare pe harta Vinland (1440) – autentică (vezi Radiocarbon, vol.44, nr.1, 2002, şi Postfaţa) – ca şi pe harta Waldseemüller (1507)
(xi) Triburile Navajo, Chamorro şi Flathead posedă o genă unică retrovirală (Natural Academy of Sciences, 1997)

(xii) Elefanţi din Africa (Ranking)
(xiii) Orez găsit de primii exploratori
(xiv) Pedro Menendez de Aviles a găsit jonci chinezeşti eşuate în Atlanticul de Nord – joncile care au supravieţuit trebuie să fi fost purtate de vânt spre Rhode Island
(xv) Populaţia din jurul localităţii Newport diferă de alte triburi indiene (profesorul de la Barre)
(xvi) „Satul de piatră" (pre-columbian) de lângă Dighton Rock
(xvii) Piatra Shutesbury Stone – „Buddha care contemplă adevărul înbătrânirii" (Budism Theravada)
(xviii) Sculptură reprezentând un cal pre-columbian la 100 mile vest de piatra Shutesbury Stone la N.Salem
(xix) Pietre tribale, asemănătoare ca postură cu bolovanul sfânt (Budism Theravada) de la Kyaiktiyo din Birmania
(xx) Dinţii populaţiei Narragansetts (Wydants) prezintă „caracteristici chinezeşti" (Katrina van Tassel) (relatare similară Marty Brodell)
(xxi) Maladia Machado-Joseph (Warsing)
(xxii) relatările episcopului Berkeley despre populaţii mongolice care trăiau în zona Dighton Rock (Ranking, Smibert).
(xxiii) Schelet şi obiecte de alamă găsite la Permaquid lângă Portland, Maine (www.frpd.org./historicalskeleton)
(xxiv) Cimitir de piatră/Westport River (Jean Elder)

Autorul înaintează presupunerea că nu există decât o singură explicaţie care să fie concordantă cu ceea ce a văzut Verrazzano – piatra Shutesbury Stone, capul de cal sculptat şi pietrele în echilibru de la Savoy, Upton, Prospect Park, South Peabody, Royalston, Barr, Cape Ann, Athol (şi alte şase locaţii), orezul şi găinile chinezeşti – şi anume că joncile chinezeşti cu echipaj format în parte din budişti Theravada au navigat în sus pe râurile Connecticut şi Taunton şi au creat coloniile peste care a dat Verrazzano. Această explicaţie concordă cu mărturiile oferite de profesorul de la Barre şi de episcopul Berkeley.

8. Cursul superior al fluviului Mississippi

(i) Cursul superior al fluviului Mississippi apare pe hărţile schiţate înainte ca europenii să fi ajuns aici (harta Waldseemüller-1507)

(ii) Sculpturi ale băştinaşilor, reprezentând nave şi cai, descoperite în apropierea afluenţilor fluviului Mississippi

(iii) Obiecte de jad chinezeşti găsite în morminte din apropierea fluviului Mississippi (Georgia – tumulii Nacoche Mound; Michigan Mound, p.269B)

(iv) Relatarea Coronado despre jonci cu pupa aurită, găsite lângă estuarul fluviului Mississippi

(v) ADN chinezesc găsit în rândul populaţiilor Sioux şi Cree Ojibwa de pe cursul superior al fluviului Mississippi

(vi) Rămăşite de cai găsite lângă Lake Superior

(vii) Rămăşite de elefanţi la 32°50'N, 80°10'W

(viii) Sculpturi reprezentând maimuţe şi elefanţi

(ix) Platformă de observaţie din piatră, îngropată, la Rock Lake

(x) Fortăreaţă de piatră la 44°10'N, 93°00'W

(xi) Curcani exportaţi din America de Nord în Europa (pe traseul Drumului Mătăsii) înainte de plecarea în expediţie a lui Columb

(xii) Găini chinezeşti găsite de primii europeni în America

(xiii) Amaranta exportată în China înainte ca europenii să fi ajuns în America de Nord

(xiv) Indienii Cherokee ucid nişte mineri străini lângă râul St Peter – Minay Sotor (Scott McLean)

(xv) Bumbacul cu 26 de cromozomi ajunge din America de Nord în Africa

(xvi) *Chenopodium album* şi măcriş de baltă dus în Noua Zeelandă

(xvii) Mustangi?

9. Regiunile British Columbia (insulele Charlotte şi Vancouver) şi statul Washington

(i) Insulele Queen Charlotte şi Vancouver apar pe hărţile Waldseemüller şi Zatta, trasate înainte ca europenii să fi ajuns în British Columbia; pe harta lui Zatta, insula Queen Charlotte este denumită „Colonia dei Chinesi"

(ii) Hugo Grotius (1624), citându-l pe Galvão; „Oamenii din China ... au navigat de obicei de-a lungul coastei, care pare să se întindă până la 70 de grade spre nord", respectiv ajungând la nord până la Strâmtoarea Bering

(iii) Indienii Squamish povestesc despre vizitele negustătorilor chinezi înainte de sosirea europenilor (Robert Hassell)

(iv) Zeci de mii de monede chinezești din cupru găsite fie îngropate, fie agățate ca ornamente la obiecte ale băștinașilor americani sau ale chinezilor de pe insula Vancouver, și datate din perioada dinainte de Columb

(v) Talisman și lampă chinezească, datate din perioada precolumbiană (Insula Vancouver)

(vi) Figurină de bronz de la Garuda – dinainte de sosirea europenilor (John Grubber)

(vii) *Babiroussa* – porci sălbatici din Sulawesi – descoperiți îngropați în mormântul unei căpetenii (Insula Vancouver)

(viii) Indienii Squamish au cuvinte identice cu cele din chineză, peste 37 de exemple, respectiv *tsil* (umed) și *chin* (lemn)

(ix) ADN chinezesc recent (după inundarea Strâmtorii Bering) la populația de pe insula Queen Charlotte (profesorul Bryan Sykes, *Seven Daughters of Eve*)

(x) Borcane de depozitare chinezești, Tofino (Hector Williams)

(xi) Vază de lut chinezească, insula Vancouver (B.Morelan)

(xii) Stîlpi totemici identici cu cei din Wuhan (Geoff McCabe)

(xiii) Ceramica/olăritul Washington – Lake River (Terry Glavin, *Ultima mare mare*)

(xiv) Epava de la Lovekin Rock (R.Hassell)

(xv) Epava de la Long Beach (R.Hassell)

(xvi) Miturile Haida – oameni care au venit pe mare dinspre vest spre răsărit înainte de europeni (Paul Wagner)

(xvii) Insulele Queen Charlotte – un cerb mic (G.Berteig)

(xviii) Monede chinezești pe coastă (G.Berteig)

(xix) Vechi obiecte chinezești de bronz (John Grubber); vechi obiecte asiatice de ceramică (Hector Williams); harta lui Jodicus Hondius (joncă chinezească) (Robert Hassell)

(xx) Coasta Pacificului a statului Washington, amplasamentul arheologic de la Ozette Lake – obiecte artizanale chinezești (Don Mollick)

(xxi) Point Adams – epavă (Clatsop Beach) (Ed Mitchell); epava cu oale asiatice (H.Williams)

(xxii) Neahkahnie Beach – epavă (Cabrillo)
(xxiii) Săpături arheologice din statul Washington – porţelan Ming (Ken Holmes, Sean Griffin, Terry Glavin)
(xxiv) Câini de lână/lânoşi (E.Miller şi Susan Crockford)
(xxv) Populaţia Inuit = Yin Uit (oameni din Yin) (Martin Tai)
(xxvi) Populaţia Aleutină are ADN chinezesc
(xxvii) Populaţiile Haida şi Aleutină au aceeaşi limbă
(xxviii) Populaţia Lakota seamănă cu chinezii – îmbrăcăminte/zvastici (Richard Chauvet)

10. Statele Arizona, New Mexico, Texas, Oklahoma, Arkansas, Colorado şi Oregon

(i) Regiunea aceasta apare pe hărţile Cantino (1502) şi Waldseemüller (1507), desenate înainte de sosirea europenilor în zonă
(ii) Antonia Galvão (1555) relatează despre afirmaţiile chinezilor, care pretind că sunt „stăpânii" Mexicului
(iii) Coronado a găsit chinezi în Tiguex (în apropiere de Albuquerque)
(iv) Expediţia lui Coronado a găsit nave cu pupa aurită (afirmaţii coroborate de Mafeo şi Frois); navele căutătoare de comori aveau la pupa o sculptură aurită de mari dimensiuni, reprezentând un vultur
(v) Raportarea prezenţei unor neguţători chinezi în porturile Quatulco şi Panuco (Gregorio Garcia)
(vi) Acosta a întâlnit chinezi
(vii) Epave de nave asiatice pe coasta mexicană a Pacificului (Hugo Grotius)
(viii) Obiecte chinezeşti de jad îngropate în tumulii Nacoche Mound, Michigan Mound
(ix) Imagini care reprezintă cai (străini pentru America înainte de Columb) şi nave străine cioplite de populaţiile indiene (peste 100 de exemple, datate dinainte de Columb)
(x) Hibiscus (*Rosa sinensis*) şi trandafiri chinezeşti găsiţi de primii europeni (Jurnalul Secret) (Dr Tan Koolin)
(xi) Câini de pe navele chinezeşti (Acosta)
(xii) Porumb (cereală mexicană), găsit de primii europeni care au ajuns în China

(xiii) Găini chinezeşti găsite de Coronado (Topira)

(xiv) Triburile Navajo şi Zuni au ADN chinezesc (după inundarea Strâmtorii Bering) (Novick et al.)

(xv) Porumb gosit de da Gama – Capul Bunei Speranţe

(xvi) Statuete ale lui Buddha, Grand Canyon; vase ceremoniale budiste din argint masiv (J.Smothers)

(xvii) Nume de oraşe (Henriette Merz)

(xviii) Digul Granby Dam, Colorado – statuetă (Thad Daly)

(xix) Populaţia Navajo înţelegea chineza în secolul trecut (John Ting)

(xx) Populaţia Zuni înţelege japoneza (Jim Tanner, Nancy Yaw Davis, Barbara Vibbert)

(xxi) Cabrillo/Bartholomeu Ferreiro, *Nave de Cataio* – navă din China, eşuată în Oregon

11. California

(i) California este reprezentată cu exactitate pe harta Waldseemüller (1507)

(ii) Antonio Galvão (1555) relatează despre afirmaţia chinezilor că ar fi „stăpânii" coastei americane a Pacificului

(iii) Maiorul Powers descrie o colonie chinezească situată între râurile Russian şi Sacramento

(iv) Profesorul Fryer îi descrie pe chinezi ca pe constructoriii zidurilor de piatră de pe latura estică a golfului San Francisco (Clayton Roberts, Andy Asp)

(v) Epava unei jonci la Sacramento (Dr John Furry); lemnul carenei data la anul 1410; citirea cu magnetometrul arată că există fier în carenă; în cocă sunt seminţe; în cală se găseşte orez (despre care se spune că ar fi fost adus în America de europeni)

(vi) Maladii ale băştinaşilor americani se întâlnesc de altminteri în China şi în sud-estul Asiei – hookworm, limbrici; ADN chinezesc la populaţiile navajo şi Zuni (Novick et al.)

(vii) Găini chinezeşti, care nu pot nici să zboare, nici să înoate, găsite de primii europeni (Acosta)

(viii) Ancore chinezeşti – Palos Verdes, San Pedro Bay, Redondo Beach (lavaşe datate dinainte de Columb) (Elliot Stiles, Michael Bleidistel)

(ix) Trandafiri chinezeşti şi hibiscus (*Rosa sinensis*) găsite de primii europeni (Dr Tan Koolin)
(x) Porţelan chinezesc
(xi) Obiecte de jad chinezeşti (Bill McVicar)
(xii) Curcani şi porumb exportaţi în China înainte de plecarea în expediţie a lui Columb
(xiii) Drake a fugărit o joncă chinezească
(xiv) Gregorio Garcia, *El Reino de Anian* – chinezii au ajuns pe coasta Pacificului înaintea europenilor
(xv) Avalon Harbour – cutie cu tezaur (Steve Hayes)
(xvi) Piatră cioplită chinezească (Steve Elkins) – caractere accentuate cu tuş
(xvii) Fondatorul oraşului Los Angeles era chinez (Sylia)
(xviii) Chinezii din San Francisco îşi pot urmări strămoşii până înainte de sosirea europenilor (R.Ohlsen)
(xix) Sculptură chinezească din piatră (C.Marschner)
(xx) Placă de bronz de la începutul dinastiei Ming, îngropată la Susanville (A.D.Palmer)
(xxi) Pinii de Monterey sunt originari din China (Bruce Tickell Taylor, Sandy Lydon)
(xxii) Părintele Luis Sales OP găseşte o colonie chineză la Santa Barbara, 1772-1790
(xxiii) Bătrânii din tribul Navajo înţeleg chineza (Jim Tanner şi John Ting)
(xxiv) Populaţia Zuni înţelege japoneza (Jim Tanner şi Nancy Yaw Davis)
(xxv) Asemănări între populaţiile Zuni şi Jomon din japonia (F.Lizuka)
(xxvi) Nave „dragon" înainte de Columb (Theodore Bainbridge)
(xxvii) Insula Santa Catalina – joncă eşuată

12. Insulele Azore

(i) Sorensen & Raish B 003 007, C 116 383, F 112 B, G 066B (furtună violentă – drumul vechi apare pe Corvo), 071, L 364 B, R 017 074 B, S 155
(ii) Insulele apar pe harta Kangnido – publicată înainte de sosirea europenilor aici

(iii) Primii portughezi au descoperit o statuie a unui călăreţ suit pe cal, „cu un scris pe care nu l-am putut înţelege"

(iv) Columb a menţionat apariţia unor cadavre de chinezi aduse de ape pe ţărm la Flores

(v) După o furtună puternică din 1870 a ieşit la iveală pe Corvo un sat construit din piatră

(vi) Azorele sunt situate pe ruta dinspre America, dacă navele merg cu vântul şi curenţii – chinezii fuseseră în America

(vii) Maladia Machado-Joseph este predominantă printre băştinaşii din Flores; autorul crede că această maladie îşi are originile în China

(viii) În 1421, variaţia magnetică pe vârful Corvo era 0° – lucru important pentru navigatorii din Evul Mediu; aici a fost găsită statuia

13. Mexicul

(i) Mexicul apare pe harta Waldseemüller (1507) înainte ca europenii să fi ridicat ancora

(ii) Trupul unui chinez într-un mormânt de la Teotihuacan (la nord-est de Mexico City) (profesorul Niven)

(iii) Chinezi descrişi de europeni – Coronado, Acosta, Galvão

(iv) Vălul de la Jucutácato care ilustrează sosirea unor oameni călare şi a unor câini de pe navă

(v) Epavă chinezească – Playa La Ropa (Bahia de Zihuatanejo) şi pe coastă (Acosta)

(vi) Figurină chinezească lângă trupul din mormântul de la Teotihuacan

(vii) Găini chinezeşti (Acosta)

(viii) Trandafiri chinezeşti şi hibiscus (*Rosa sinensis*) (Dr Tan Koolin)

(ix) Tehnologia chinezească a obiectelor din lac

(x) Medalioane chinezeşti de jad şi dopuri pentru urechi - Teotihuacan

(xi) Maladii care altminteri sunt specifice doar pentru Extremul Orient – limbrici, hookworm, păduchi şi lindeni

(xii) Imagini de cai (necunoscuţi în America înainte de Columb) la Mayapan, Chichen Itza şi Teotihuacan

(xiii) Legende ale populaţiei Nayarite: „nave ca nişte case" i-au vizitat înaintea europenilor

(xiv) Orez chinezesc găsit de primii europeni

(xv) Tehnologia chinezească de fabricare a hârtiei

(xvi) Plante mexicane luate în China şi în Extremul Orient – porumb, papaya, tutun – înainte de expediţiile europene

(xvii) Plase pescăreşti chinezeşti „fluture" – Rio Balsas

(xviii) Statuie chinezească - Teotitlan

(xix) Vază chinezească - Azacapotzaco

(xx) Tehnologia vopselelor chinezeşti, practicată de localnici

(xxi) Câini de pe navele chinezeşti (Acosta şi B.Chang)

(xxii) Neguţători chinezi au vizitat portul Quatulco înaintea europenilor (Loayza)

(xxiii) Export de tutun, cartofi dulci, porumb în Filipine (Magellan/Pigafetta); trestii tortora, tomate, cartofi dulci pe Insula Paştelui; şi cartofi dulci în Hawaii

(xxiv) Populaţiile Maya Campeche şi Maya Buctzozt au ADN chinezesc (după inundarea Strâmtorii Bering)

(xxv) Tribul Othmis prezintă o asemănare foarte mare cu chinezii

(xxvi) Website al lui Zecharia Sitchin – asemănări extraordinare între arta Maya şi cea chinezească

(xxvii) Instrumente muzicale chinezeşti – peste 50 % din instrumentele din America Centrală apar în Birmania (Needham)

(xxviii) Perne pentru sprijin al cefei şi oale transportabile chinezeşti (Needham)

(xxix) Basme identice – „Iepurele din Lună" (Needham)

(xxx) Obiecte artizanale chinezeşti – Istmul de la Tehuantepee, Chiapas do Corzo, La Venta (L27, K094, M342C, L240, W269)

(xxxi) Obiecte chinezeşti din bronz (R.Hristov) (Ming – Mormânt Mixtec, Oaxaca)

(xxxii) Sculpturi în piatră la Chichen Itza aproape identice cu altele de la Beijing – fântâni cu cap de şarpe/guri de scurgere (Zecharia Sitchin)

(xxxiii) Elefant de jucărie, jalapa

(xxxiv) Semnele grafice maya pe zidul de vest al templului sunt chinezeşti; inscripţie mongolă pe acelaşi perete – Phaspa (R.Wertz)

(xxxv) Anumite triburi lucrau în metal încă înainte de sosirea europenilor (Gary Jennings, Howard Smith)

www.ecarti.org

(xxxvi) New Mexico – pueblos (sate) indiene – legendă despre războinici chinezi (A.Moya)

(xxxvii) Caracteristici lingvistice – Chiapas Tse-Tsal, Tso Tsil (R.Banzo)

(xxxviii) Legenda despre jonca chinezească eşuată (Joel Fressa)

(xxxix) „Figurine totemice chinezeşti" din partea de vest a Mexicului (J.B.Remsen, Clay Ranger)

(xl) Copan (Honduras) – bărbat chinez cu mustaţă (Mrazerts)

(xli) Montezuma – strămoşilor aztecilor au venit de la răsărit pe mare însoţiţi de un nobil important (Ranking)

(xlii) Primii spanioli au găsit stăpânitori care purtau haine din mătase (ranking: Cortez către Charles V)

(xliii) Primii spanioli au găsit inscripţii mongole scrise pe hârtie (Ranking – Staenburg 325)

(xliv) Alexander von Wuthenau – „statui pre-columbiene ale unor chinezi", Tlapacoya, Guerro, La Venta (fig.77 şi p.210)

(xlv) Asemănări între arta târzie Maya şi cea chineză – Tao Taio (Karin şi Alan Moka)

(xlvi) Guatemala/La Democracia – pietre sculptate chinezeşti (Catherine Skinner)

(xlvii) Copan – artă Maya/chinezească (bâtlan) (Dean Dey)

(xlviii) Porci chinezeşti (cuino)

14. Panama şi Venezuela

(i) Venezuela este prezentată pe hărţi înainte ca europenii să fi ridicat ancora – Cantino (1502), Waldseemüller (1507); Orinoco este prezentat pe harta Martellus (1489)

(ii) ADN-ul populaţiilor indiene prezintă transferini care dealtminteri sun specifici numai pentru Kwantung, în sud-vestul Chinei (Arends şi Gallengo); ADN-ul populaţiilor indiene din Surinam, Guyana şi nordul Braziliei prezintă conexiuni „chinezeşti" similare (Arends şi colegii – M443)

(iii) Pui de găină chinezeşti găsiţi de-a lungul statului Peru; împăraţii peruvieni folosesc pentru puii de găină denumirea chinezească, *atahualpa*

(iv) Nuci de cocos, originare din Pacificul de sud, au fost găsite de primii europeni (Acosta), la fel şi banane (expediţia lui Maldonado)

(v) *Relatarea ilustrată despre ţări străine* (publicată în China, 1430) prezintă animalul armadillo, care este specific numai în America de Sud

(vi) *Sampan* (barcă), *balsa* (plută) – cuvinte identice cu cele din limba chineză

(vii) Afirmaţia chinezilor că au domnit peste „locuri din America Centrală şi de Sud" – Antonio Galvão, citat de Richard Hakluyt

(viii) Obiecte de jad chinezeşti – Panama şi Costa Rica (Barbosa Rodrigues şi Palmatory)

(ix) Orez, bumbac din India şi câini de pe navele chinezeşti, toate găsite de primii europeni

(x) Fructe de Papaya (specifică numai asupra Americii Centrale), găsite de primii europeni pe Insula Paştelui

(xi) Populaţiile Waunaba şi Ngoye au ADN chinezesc (după inundarea Strâmtorii Bering)

(xii) Cai în Panama (Columb) (B.McEwan)

(xiii) Raportul secret al lui Columb – mineri chinezi în bărci „pasăre" (Martin Tai)

15. Peru

(i) Hărţile Waldseemüller (1507) şi Piri Reis (1513) prezintă Peru înainte ca europenii să fi ajuns acolo

(ii) Imagini reprezentând chinezi călare la Trujillo (călugărul Antonio de la Calancha) şi Ayacucho (G.Squier); lăncile şi săbiile sunt similare cu cele de la începutul perioadei Ming de la Muzeul de Istorie Naţională

(iii) Numele a 95 de sate sunt chinezeşti şi nu au nici un înţeles în limbile Quechua sau Aymara (Loayza) – menţionate anterior

(iv) Satele de la Eten şi Monsefu (la distanţă de trei mile unul de celălalt) înţeleg chineza, dar nu-şi înţeleg reciproc dialectele respective

(v) „Marele zid de la Chimu", cu o lungime de 40 de mile, seamănă ca formă şi dimensiuni cu Marele Zid Chinezesc şi cu marele zid din Vietnam (construit de Zheng He)

(vi) Vase de ceramică decorate cu caligrafie chinezească – Las Trancas, Nazca şi Ica (Pablo Patron), şi Cajamarca (Zerallos Palmer)

(vii) Mumie cu inscripţii chinezeşti (Loayza, Colegiul Cultural Lima)
(viii) Mormânt cu statui chinezeşti, Chan Chan (Gustavo de la Torre)
(ix) Similarităţi lingvistice, folclor şi practici divinatorii identice cu cele chinezeşti
(x) Limbricii găsiţi la populaţia locală, care altminteri se găsesc în sud-estul Asiei
(xi) Cartofii dulci exportaţi din America de Sud găsiţi de primii europeni în Noua Zeelandă şi dincolo de Pacific
(xii) 74 de plante diferite exportate din America de Sud în Australia, descoperite acolo de primii europeni
(xiii) Obiecte de jad chinezeşti
(xiv) Tehnologia incaşă de prelucrare a bumbacului – leagănul metodelor chinezeşti
(xv) Cai şi câini de pe navele chinezeşti, văzuţi de primii europeni (Acosta)
(xvi) Cartea chinezească *Relatarea ilustrată despre ţări străine* (1430) prezintă animale caracteristice numai pentru America de Sud
(xvii) Cimentul folosit de incaşi/construcţia de drumuri
(xviii) Populaţiile Paez, Guambiano, Ingano, Guayabero şi Inca au ADN chinezesc (după inundarea Strâmtorii Bering) (Novick et al.)
(xix) Denumirea Inca = Yinca (oameni din Yin) (Martin Tai)
(xx) O legendă a populaţiei locale: „Au venit uriaşi de pe mare ca să se aşeze în mijlocul lor“ (Garcilaso de la Vega şi Pedro Cieza de Leon)
(xxi) Elefanţi aduşi în Peru şi Chile (Ranking); elefanţi văzuţi în stare de sălbăticie de căpitanul Cochrane
(xxii) Primii spanioli sosiţi în Chile au găsit jonci chinezeşti eşuate (Grotius)
(xxiii) Oase de elefant la Tarija, 22°S
(xxiv) Chile şi-a primit denumirea înainte de sosirea spaniolilor (Molina): Chi-le = „colonie dependentă“ în chineză

16. Brazilia (1421-1425)

Autorul susţine că în 1421 exista o civilizaţie de mare cultură şi bogăţie la confluenţa râurilor Amazon şi Tapajos (în apropiere de actualul oraş Santarem) şi la confluenţa dintre râurile Negro şi Solimões din regiunea

Iranduba (lângă Manaus), unde în zilele noastre nu mai este decât junglă. Această civilizaţie a trimis în 1502 o delegaţie în China cu şase lăzi de smaralde ca tribut. Delegaţia a ajuns în China cu ajutorul unei hărţi lăsate de chinezi în timpul expediţiei lor din 1421-1425 (mărturii aduse de profesorul Bi Quanzhong).

(i) Hărţi

(a) Brazilia este prezentată pe hărţi publicate înainte de plecarea în expediţie a lui Columb (1492) şi înainte ca Brazilia să fie „descoperită" de Cabral (1500), respectiv pe harta-etalon a lumii din 1428, harta Andrea Bianco din 1448, şi pe harta Martellus din 1489, care arată râurile Magdalena, Amazon-São Francisco, Paraguay, Panama, Colorado, Negro şi Chubut.

(b) Tratatul de la Tordesillas (1474) nu are sens şi rost decât dacă până la acea dată portughezii ştiau deja de Brazilia.

(c) Raportul lui João de Barros către regele Portugaliei; Columb – va trebui să se angajezeze pe un curs spre sud „pentru a cerceta ce vrea să spună regele Portugaliei care afirmă că acolo este pământ'.

(ii) ADN

(a) Populaţiile indiene care trăiesc la vest de Arecibo au ADN chinezesc (Arends şi Gallengo)

(b) Populaţiile indiene din Guyana, Surinam şi Venezuela prezintă o legătură similară cu chinezii (Dr Annabel Arends)

(c) Populaţiile Karitiana şi Surui din Amazonia au ADN chinezesc (după inundarea Strâmtorii Bering) (Novick et al.)

(d) Populaţiile Quechua şi Toba din Mato Grosso au ADN chinezesc (după inundarea Strâmtorii Bering) (Novick et al.)

(e) Lipsa grupelor de sânge Duffy la indienii din Mato Grosso

(f) Parazitul hookworm la populaţia Lengua, şi paraziţii limbrici (Fonseca)

(g) Tokelau la populaţia din Amazonia (Fonseca)

(iii) Ce au găsit primii europeni

(a) Cabral: „oameni cu pielea palidă"

(b) Francisco de Orellana, după cum relatează de călugărul Antonio de Carvajal: câmpuri de orez (chinezesc), banane (din insulele din Pacific) şi nuci de cocos (din Pacificul de Sud)
(c) Maldonado: trestie de zahăr (India)
(d) José de Acosta: rase de găini – păsări cu pene creţe (China), rasa neagră melanotică (China/sud-estul Asiei) – şi câini de pe navele chinezeşti (B.Chang)
(e) Marajoara – cultură pre-columbiană în care oameni înalţi şi cu pielea palidă făceau ceramică fină (mărturii de la Martin Tai); tot acolo au fost găsiţi bivoli de baltă
(f) Porci chinezeşti (*canastrinho*) la São Paulo şi Minas Gerais
(g) Cai – rămăşite găsite în peştera Confins
(h) Raţa roşcată de copac (din Bengal)
(i) Obiecte de jad chinezeşti (pre-columbiene), în apropiere de confluenţa râurilor Amazon/Tapajos (Barbosa Rodriguez), la râul Trombetas, la Lago Sapakua, Lago de Faro, Ilha Jacinto, Costa de Parvo, Villa de Faro, Rio Yamunda, Cojmuru

(iv) Particularităţi lingvistice
(a) *Sampan* = barcă în Brazilia şi în China
(b) *Balsa* = plută în Brazilia şi în China
(c) Pui de găină = *kik* (Venezuela), *kikh* (India)
(d) Cartofi dulci = *kumar* (Peru), *kumara* (Pacific)
(e) Raţa roşcată de copac (care zboară cu mare dificultate) = *irere* (Brazilia), *irere* (Guyana), *Sarere* (Birmania), *Sarari* (India)

(v) Legende locale
Legendă a populaţiei Guarani – strămoşii lor au traversat un ocean mare şi întins pentru a se instala în colonii în Amazonia (M.Garcia)

(vi) Afirmaţii ale chinezilor că ei au descoperit Brazilia înainte de Cabral
(a) Profesorul Liu Manchum: expresia „extrem de îndepărtata Beira" se referă la Brazilia
(b) Profesorul Zhu Jianqui: Flota lui Zheng He mai era încă pe mare în 1425

(c) Profesorul Bi Quanzhong: Delegaţia braziliană a plecat spre China în 1501 cu o hartă care arăta drumul (*Însemnări din sălbăticie* – Zu Yun Ming, scriitor din timpul dinastiei Ming, delegaţia din Balazi = Brazilia)

(d) *Relatarea ilustrată despre ţări străine* (1430) prezintă animalul armadillo (tipic numai pentru America de Sud)

(e) *Cartea completă a ierburilor din China* (1530) cuprinde ierburi caracteristice exclusiv pentru America de Sud – Zhong Guo Ben Cao Quan Shu

(f) Tribul Karayba are trăsături, culoarea pielii şi mâini tipic chinezeşti

(g) Ceramică – Amazonia (Paul Yih şi Universitatea Beloit din Wisconsin)

17. Patagonia şi Strâmtoarea Magellan

(i) Denumirea „Chile" înseamnă în chineză „teritoriu dependent", şi era în uz înainte de sosirea spaniolilor (Molina)

(ii) Primii spanioli care au reuşit să treacă de Capul Horn au găsit epave de jonci eşuate (Grotius) la Taroja (22°S)

(iii) Molina – strămoşii chilienilor

(iv) Jocul *palican* din Chile (un joc cu mingea) este acelaşi cu *Chowgar* (Molina 1)

(v) Jocul de şah din Chile – *Comican* (Molina ii 125)

(vi) Obiceiul de a acoperii capul găinilor (Molina ii 25) 1726

(vii) Chilienii tratează variola cu lapte, la fel ca şi chinezii (Molina ii 321)

(viii) Chilienii aveau cunoştinţă de metalurgia fierului (Molina ii 22)

(ix) Lassouri – la fel ca în China (Molina ii 26)

(x) *Qipus* – ca în China (Molina ii 26), şi în insulele Marchize şi în Hawaii

(xi) Caracteristicile triburilor chiliene (Molina)

(xii) Numele triburilor din Chile (Molina): Arvacan – de la Arracan (Birmania); Promancian – de la Prome (la graniţa cu Arracan); Poy-yus – de la Po Yeon din Cochin, China; Choutes de la Che Li; Cunches de la Cunchi, Seciuan; Pi-Cunches – Condis din Nord (Pi = nord); Mappuchinian (Mapa în chineză)

(xiii) Pietre cu inscripţii chinezeşti între Mendoza şi La Punta (latitudini 33°-34°S) şi în apropiere de râul Diamond

(xiv) Legende despre uriaşi care debarcă pe ţărm – Garcilaso de la Vega şi Pedro Cieza de Leon

(xv) *Relatarea ilustrată despre ţări străine* (1430) prezintă animalul armadillo (existent numai în America de Sud)

(xvi) Tribul Karayba prezintă trăsături, piele şi mâini tipic chinezeşti

(xvii) Cai în Ţara de Foc (Sarmiento)

(xviii) Iepuri în Ţara de Foc (Magellan)

(xix) ADN chinezesc (după inundarea Strâmtorii Bering) la populaţia Toba din Patagonia

(xx) Paraziţii hookworm/limbrici afectează populaţia Lengua din Mato Grosso

(xxi) Harta Piri Reis prezintă Patagonia înainte de sosirea europenilor, cu imagini care redau guanaco şi puma

(xxii) Animalul Mylodon (care mai supravieţuia în sec. al XIX-lea – Darwin), prezentat în *Relatarea ilustrată despre ţări străine* şi pe harta Piri Reis

(xxiii) Primii europeni au găsit orez în Mato Grosso

18. Groenlanda până la Polul Nord, traversând Arctica până la Strâmtoarea Bering

(i) Groenlanda apare pe harta Vinland (cca 1440), publicată înainte ca eruopenii să fi „descoperit" insula; harta este autentică (2002 datare cu carbon radioactiv)

(ii) Scrisoarea Papei descrie o navă barbară care distruge prin foc populaţia locală şi o ia prizonieră la cca 1418

(iii) Columb relatează că înaintea lui au trecut chinezi prin Groenlanda

(iv) Populaţia băştinaşă din Groenlanda (din Hvalsey) are ADN chinezesc (după inundarea Strâmtorii Bering)

(v) Populaţie Inuită = Yin Uit (oameni din Yin) (Martin Tai)

(vi) Groenlanda era locuibilă pentru europeni în 1420 (Sigrid Bjorndottir)

(vii) În 1421, clima era mai caldă decât în prezent, după cum o arată prezenţa muştelor de cal; smalţul de pe dinţii din mormintele din

Hvalsey; nivelul stronţiului din mostrele de gheaţă de la adâncime extrase din gheţarii din Groenlanda

(viii) Datorită precesiunii Pământului, Polul Nord, aşa cum a fost determinat în funcţie de Steaua Polară la elevaţia de 90°, era situat cu cca 200nm mai aproape de Groenlanda decât în prezent

(ix) Chinezii susţin că au ajuns la Polul Nord (mărturii de la profesorul Wei), care sunt coroborate de relatarea lui Ju de Yuan despre exploratorul Dong Fang Shuo (Martin Tai)

(x) Hărţile astronomice chinezeşti circumpolare, care nu puteau fi desenate decât de oameni care văzuseră stelele la o latitudine nordică de 73°N

(xi) În perioada din jurul anilor 1870, o expediţie britanică a ajuns până la 19 mile depărtare de extremitatea nordică a Groenlandei – la acea dată clima era deja mult mai rece decât în 1421

(xii) „Mini-epoca glaciară" a început în 1432 (Buisman – Institutul Meteorologic Olandez KNMI şi Uniunea Europeană) (dovezi prezentate de G.E.R:Nijman)

(xiii) Verile anilor 1420, 1422 şi 1428 au fost extrem de uscate şi fierbinţi, iar zona arctică de nord a Siberiei a fost liberă de gheţuri în verile anilor 1422 şi 1428 (Buisman)

(xiv) „Cinci ierni calde consecutive puteau duce la topirea completă a gheţurilor din Marea Arctică" (Universitatea tehnică Delft, Olanda)

(xv) Siberia apare pe harta Waldseemüller (1507), desenată cu două secole înainte ca europenii să „descopere" coasta siberiană

(xvi) *Relatarea ilustrată despre ţări străine* (1430) descrie eschimoşi

(xvii) Mărturii ale lui D.D.Jevans – MS latin – *Barbarii de pe coastă*

(xviii) ADN coreean la pescarii din nordul Norvegiei şi insulele Hebride (profesorul Bryan Sykes)

(xix) Tumuli celtici din piatră

(xx) Populaţia Innu este practic chineză (Baxter Smith)

19. Antarctica

(i) Câinele „Warrah" din Insulele Falkland (Charles Darwin), investigaţii ADN recente

(ii) „Trupul marinarului străin al Lt Kendall", congelat pe insula Deception (*Geographical Journal* 1830 pp.65, 66)

(iii) Harta Piri Reis prezintă Antarctica cu mult înainte ca europeni să fi ajuns în zonă

(iv) Afirmaţiile chinezilor că ai ar fi atins Polul Sud (profesorul Wei)

(v) Harta lui Diego Hominem, care prezintă Antarctica cu un deceniu înainte ca Magellan să fi plecat în expediţie

(vi) Povestirea lui Ludovico de Varthema despre oameni chinezi care au ridicat ancora ca să plece spre Polul Sud urmând Steaua Polară

20. Zona Pacificului

Notă: Nu a fost găsit nici un fel de ADN polinezian la populaţiile din America de Sud (profesorul Bryan Sykes); la populaţia din Pacific nu s-a găsit nici un fel de ADN incaş (studiu de la Cambridge)

Ruta de sud

(i) Relatarea lui Senor Arias despre oameni asiatici care au traversat Oceanul Pacific pornind din America de Sud.

(ii) Insula Paştelui: Leu sculptat chinezesc (Kerson Huang); o varietate de plante din cealaltă parte a lumii, găsite de primii europeni

(iii) Pitcairn: platformă de observaţie pătrată în trepte; pietre cioplite care arată alinierile stelelor; schelet cu scoică de sidef din arhipelagul Tuamotu

(iv) Temoe: platformă de observaţie înălţată din piatră, în trepte; bumbac – forma sălbatică a speciei H. cultivate *Gossypium amphidiploid*

(v) Tuamotu – Bora Bora: platforme de piatră

(vi) Raia Tea: platformă de piatră înălţată

(vii) Tahiti: platformă de observaţie din piatră ziggurat (Marae of Mahaiatea); bumbac – la fel ca pentru Temoe

(viii) Insulele Society – Tuajaia: platformă de observaţie din piatră, rotundă, în trepte; maladia Tokelau

(ix) Samoa – Savai: platforme de observaţie etajate şi arcadă din piatră; maladia Tokelau

(x) Tonga – Tabu: platforme de observaţie tip ziggurat şi arcadă din piatră; maladia Tokelau; oameni „chinezi" (Craig Hill Handy)

(xi) Fiji: bumbac – la fel ca în Tahiti şi Temoe; maladia Tokelau

(xii) Noua Caledonie, Insula Magnetic: platformă de observaţie în formă de piramidă din piatră

(xiii) Capul York (Australia): bumbac, la fel ca în Insulele Revilagigedo, insulele Marchize (Temoe), Tahiti, Fiji

Autorul susţine că aceiaşi oameni care au construit piramidele în trepte (vezi tabelul de pe p. 572) sunt cei care au adus şi bumbacul din cele două continente americane, unde nu a fost descoperit deloc ADN polinezian. Tot ei au adus maladia Tokelau din Malaiezia şi China (Fonseca).

Ruta de nord

(i) Arhipelagul Revilagigedo: bumbac – forma sălbatică a speciei cultivate H. *Gossypium amphidiploid*

(ii) Hawaii: iazuri piscicole din piatră; apeduct la Menehune; şopârlele Menehune; plante străine de Hawaii descoperite de primii europeni; platforme de piatră (Necker) cu o asemănare remarcabilă faţă de cele din Marchize

(iii) Kiribati (Gilberts)/Malden: platforme de observaţie din piatră, în trepte; maladia Tokelau (Fonseca)

(iv) Micronezia: bumbac, ca în Arhipelagul Revilagigedo

(v) Insulele Marshall/Mariane: bumbac, la fel ca în arhipelagul Revilagigedo; maladia Tokelau; platforme de observaţie din piatră, în trepte

(vi) Insulele Solomon – Mala, Ulawa şi San Cristobal: platforme de observaţie din piatră; maladia Tokelau

(vii) Caroline – Pohn Pei, Nan Madol şi Tobi: Nan Madol, canale din piatră, platforme de observaţie şi iazuri piscicole; Tobi, platforme de observaţie din piatră; Yao, debarcadere şi pontoane din piatră; Lele, canale, platforme de observaţie din piatră, în trepte, bani din cochilii de scoici din America de Nord

(viii) Noua Guinee: maladia Tokelau

Notă: Pentru informaţii despre bumbac, vezi *Omul traversează marea* (ed. Carol Riley, ch.22); pentru informaţii despre platformele de piatră, vezi *Geographical Journal* XIII (1899).

Dimensiunile piramidelor în trepte

Locaţie/ Lat./ Long.	**Descoperitor/ Descriere**	**Lungime/ lăţime**	**Înălţime (picioare)**	**Observaţii (picioare)**
*Tahiti (Marae) 149°W, 175°S	Căpitanul Cook (mcDuff)	259 x 85	cca 45 piramidă	Desenată de Domany de Rienzi
*Savai'I Pulenei		200 x 160	aprox. 37	Orientată perpendicular pe direcţia Compasului. Platformă de 40 m cu alee.
Tonga 175°4'W, 19°14'S	A fost pictată de artişti locali			Piramidă tip ziggurat.
Malden (Insulele Line)	Desenată de Dr Macmillan Brown & K.P.Emory			„Mari piramide cu rol de templu“, „primii navigatori chinezi“
San Cristobal (Insulele Solomon)		60 x 40	20	Tumul cu puţ
*Pohn Pei *Gympie, Australia		185 x 115 înălţime 100, 4 terase	aprox. 40 100 de terase	Piramide în trepte
*Kaimanaw un zid (Noua Zeelandă)	B.Brailsford, D.H.Childress (Mai 1946)	Blocuri,pietre aprox. 1,5 x 1		Axe orientate spre nord-est; eventuală structură de piramidă în trepte
Insulele Canare (Guimar)				Compară cu cele din Coreea King Jiang Jung

28°N, 16°S

Toms (baza 31,6 m)
Peste 1000
de blocuri.

21. Noua Zeelandă

(i) Noua Zeelandă apare pe hărţi publicate cu două secole înainte ca marele căpitan Cook să fi „descoperit" insulele, respectiv harta Jean Rotz, pe care golfurile insulei Auckland şi ale insulei Campbell sunt desenate cu latitudinile lor corecte.

(ii) Căpitanul Cook recunoaşte că nu a fost primul care ajunsese în Australia

(iii) Primii europeni au găsit kumera şi cassava – aceste plante îşi au originea în America de Sud, iar la populaţiile din America de Sud nu a fost găsită nici urmă de ADN polinezian (profesorul Bryan Sykes), astfel că nişte oameni care nu erau polinezieni trebuie să fi trasat reprezentarea cartografică a insulelor şi trebuie să fi adus kumera acolo (ADN-ul populaţiei Incaşe lipseşte din Pacific)

Insula North

(i) Epava de la Ruapuke, corelată cu: clopotul „Colenso" cu inscripţia sa Tamilă, care îl denumeşte pe proprietarul navei; nitul; korotangi din jad – toate sunt chinezeşti (F.Hochstetter şi V.S.Cullen); inscripţie care apare pe două pietre din vecinătate; placă Tamilă pe navă (V.S.Cullen); ceramică cu model de salcie în interiorul navei (E.Allen Aubin); lemn de tec din epavă (T.B.Hill); bolţuri din cupru şi din fier (Phillips & Liddell); carenă triplă

(ii) Figură din steatită Mauku

(iii) Zid de piatră la Lake Taupo (Kaimanawa) – o platformă de observaţie chinezească

(iv) Afirmaţiile populaţiei Maori că străinii s-au instalat printre ei şi au avut urmaşi; ADN-ul mitocondrial Maori prezintă o „conexiune" chinezească

Insula South

(i) Insula Campbell – copac de pe insula Norfolk

(ii) Epava „chinezească" de la Dusky Sound, cuplată cu istoria locală (Robyn Gossett)

(iii) *Chenopodium album* descoperit de Cook, 1769 (plantă indigenă în China şi America de Nord) (Dave Bell)

(iv) Măcriş de baltă (plantă folosită cu scop cosmetic de indienii Navajo) descoperit de francezi, 1828 (Dave Bell)

(v) Iarbă aromată din Columbia (Dave Bell)

(vi) Taro din China

(vii) Porci chinezeşti – kune kune

(viii) Cai sălbatici în Kaimanawa (aduşi din Tadjikistan?)

Dovezi noi pentru epavele flotei lui Zhou Man eşuate pe coasta de sud

(i) Valul tsunami din largul Noii Zeelande poate fi datat la anul 1422 (profesorul Bryant); pe vârful stâncilor din Australia de Sud au fost descoperite plăci chinezeşti printre rămăşiţe lăsate de tsunami; întâlnirea cu valuri înalte cât munţii, după cum le descrie Zheng He

(ii) Valul tsunami ar fi putut fi declanşat de impactul cu un meteorit în poziţia 50°S 175°E (Observatorul Lamont Doherty al SUA); acesta a lovit apa oceanului la aproximativ 100 km est de traseul lui Zhou Man

(iii) Clasificarea lemnului de lângă epavă (Dave Bell) de la Pitcairn

(iv) Istoria populaţiei Maori, extincţia populaţiei Moa de pe insula North şi consecinţele sale economice (Dave Bell)

(v) Expediţia din 1569 a lui Fernandez în Noua Zeelandă, a întâlnit „chinezi" care purtau veşminte din ţesături albe

(vi) Datarea mortarului (1676-1764) şi a lemnului (1360-1380) de pe insula South (laboratorul Rafter Radiocarbon)

(vii) Jonca chinezească şi Hottentoţii chinezi din Africa de Sud-Vest (J.Parkinson); raţă care nu zboară, găsită pe Amazon, pe insulele Falkland şi pe insulele Campbell; Pitcairn (lemn ajuns în Noua Zeelandă); insula Niue (caracteristici lingvistice chinezeşti)

(viii) Istoria megalitică a Noii Zeelande – aici au trăit alţi oameni înaintea populaţiei Maori (Dave Bell)

(ix) Porcul sălbatic din Noua Zeelandă – ADN chinezesc (Antonia Bowen-Jones şi Dave Bell)

(x) Topoare Maori (Perry Debell)

(xi) Discuţii preliminare despre ADN cu profesorul Susan Povey

Scenariu posibil

- Martie 1421, flota ridică ancora; iulie, Capul Bunei Speranţe; jonci eşuate în Namibia, echipajul a ajuns pe ţărm (Hottentoţii chinezi)
- Octombrie, Amazon; noiembrie, insulele Falkland – au lăsat acolo raţe care nu zboară, câini, cai, ADN, maladii
- Decembrie-mai 1422, traversează Pacificul, lăsând în urmă o trenă de dovezi
- Iunie 1422, debarcare în sud-estul Australiei, pornesc mai departe spre insula Campbell (52°40'S, Canopus); lasă în urmă o epavă, pin din insula Norfolk, raţe care nu pot să zboare
- August/septembrie, ridică ancora pornind spre casă; la 50°S 160°E sunt loviţi de valul tsunami iscat de un mare meteorit, care a lovit oceanul şi a pătruns în fundul mării la 50°S 175°E; joncile sunt azvârlite spre nord-vest, ajungând în Australia de Sud, şi spre nord-nord-vest până în insula South din Noua Zeelandă
- Supravieţuitorii de pe insula South trăiesc paşnic în mijlocul melanezienilor, construind barăci, bazine de apă, iazuri de peşte, cocini pentru porci, staule pentru cai; sunt vizitaţi de mica flotă a lui Fernandez în 1569; în 1660, populaţia Moa este deja pe cale de dispariţie pe insula North; resursele de hrană sunt tot mai mici; populaţia Maori invadează insula South; chinezii construiesc forturi (datarea mortarului), dar până la urmă sunt eliminaţi complet; pe unii îi mănâncă populaţia Maori, care în plus au luat şi femeile chinezoaice, iar urmarea a fost că ADN-ul mitocondrial al populaţiei Maori „moderne“ este chinezesc, iar ADN-ul masculin (cromozomul Y) este melanezian.

22. Australia

(i) Hărţi

(a) Australia apare pe hărţile europene ale şcolii din Dieppe, publicate cu mult înainte ca europenii să fi ajuns în Australia, respectiv Hărţile Desliens, Vallard (care prezintă cai), Desceliers, Jean Rotz (anii 1540)

(b) Australia apare pe hărţile iezuiţilor, desenate pe timpul în care aceştia s-au aflat în China, bazate pe hărţi chinezeşti, respectiv harta părintelui Ricci (1589) şi harta de proţelan din Taiwan (1447), care ilustrează coasta de est a Tasmaniei

(c) Harta drumului lui Zheng He prezintă reciful Barrier Reef (Martin Tai)

(d) Australia ilustrată pe *Wu Pei Chi* (Sun Shuyun)

(ii) Afirmaţiile chinezilor (profesorul Wei)

(a) Confucius, *Analele de Primăvară şi de Toamnă* (481 î.Hr.), care înregistrează eclipsele de soare din Australia

(b) *Clasici ai Munţilor şi Mărilor* (338 î.Hr.) descrie canguri, quiong-giong, bumeranguri şi mei negru (Australia de Sud)

(c) *Shizi* (338 î.Hr.) relatează despre canguri în China

(d) *Atlasul ţărilor străine* (265-316 d.Hr.) descrie pigmei mici şi negri (Australia de Nord), oameni din populaţia Jiaojiao; plante cărora frunzele le cresc în timpul iernii, şi le cad în timpul verii

(e) Mărturiile din secolele al XI-lea şi al XII-lea ale misionarilor franciscani descriu călătorii făcute de flote uriaşe de jonci (de 60-100 de nave), care navigaseră spre Australia pentru a extrage minerale

(iii) Povestiri ale populaţiei locale

(a) Teritoriul Arnhem: picturi cu bărbaţi călare (Vallard); „oameni cu pielea de culoarea mierii se aşază că locuiască în mijlocul nostru"; „femei în pantaloni, bărbaţi în robe lungi"; picturi în grote (Guvernatorul Grey) reprezentând chinezi – compară cu statuia lui Zheng He din Palatul Fujian; pictură reprezentând un băbat care este aruncat de pe cal (Glenelg River); desene cu exemplare de copaci, faună şi floră (Rotz) care se găsesc în

teritoriul Arnhem, împreună cu descrieri în scris.

(b) Capul York/Gympie (mărturiile lui John Green din 1862); insula Fraser, „mici bărci părăsesc nava mare"; „eroi ai culturii intră pe apă în portul Gympie şi iau de acolo pietre"; populaţia Dhamuri – „străini debarcă la ţărm ca să construiască piramide"

(c) Australia de Sud: Warrnambool, tribul Yangui – oameni galbeni de pe o navă eşuată se aşază să locuiască printre ei şi creează o crescătorie de ţipari; Glenelty River – desene cu navigatori străini

(iv) Particularităţi lingvistice

Bajuni – în Australia (teritoriul Arnhem), oameni de pe bărci; în chineză (Hokkien), joon = barcă

(v) Epave de nave cu caracteristici „chinezeşti"

(a) Coasta sudică: Warrnambool, nave din mahon (Simpozionul din 1980 şi dovezi aduse de Avis Quarrey); insula King (Strâmtoarea Bass); Tasmania (golful Storm Bay)

(b) Coasta vestică: estuarul râului Blackwood, 34°19'S, 115°11'E (*Legenda lui Sam Chalwell*); Perth, King Sound (dovezi aduse de Jim Mullins/Norm Fuller)

(c) Coasta estică: Byron Bay – resturi ale unei cârme de 40 de picioare; Woolongong (datare din 1410)

(d) Queensland: insula Fraser (relatarea din 1862 a lui J.Green); fotografii din 1919 şi 1972 ale unui tun (compară cu fotografiile din Nanjing); insula North Stradbrooke, mlaştină de 18 mile (poziţie aproximativă: 27°30'S, 153°27'E); epavele de la Indian Head (Bill Ward); veche greutate de plumb cu piatră ponce Loisels datată 1410-1630 (Bill Ward)

(e) Teritoriul Arnhem şi Gulf of Carpentaria: ancore, cârlige de pescuit

(vi) Obiecte chinezeşti din porţelan/ceramică/monede/bronzuri

(a) Bradshaw, insula Elecho, Yirrkalla, insula Winchelsea, Capul York, Gympie, Tasmania

(b) Răcitor de vin chinezesc, insula Fraser
(c) Câmpurile aurifere de la Palmer River – monede chinezeşti

(vii) Obiecte artizanale „chinezeşti" din jad
(a) Darwin: Chu Lao (mărturii aduse de profesorul Wei şi profesorul Needham)
(b) New South Wales: statuete Ganesh şi Hanuman
(c) Queensland: Buddha
(d) Gympie (Brett Green): sculpturi din jad de culoare portocalie, reprezentând urs/maimuţă, plus cataramă de cingătoare; colier din jad pe şnur din mătase

(viii) Platforma de observaţie
În vestul lanţului Blue Mountains: Penrith; Gympie; Atherton; zona centrală a coastei din New South Wales; câmpia Blaxland Flat, Nymboida, New South Wales – tumuli din piatră (A.D.Fletcher); tumuli din piatră la Copmanhurst (E.N.R.Fletcher)

(ix) Vechi exploatări miniere găsite de primii europeni
(a) Gympie: aur, argint, cupru, cristale de cuarţ, argilă pură albă pentru ceramică, calcar, antimoniu (Brest Green)
(b) Teritoriul Arnhem: plumb, uraniu

(x) Prelucrarea metalelor
Gympie/insula Fraser: răcitor pentru vin chinezesc, lucrat din bronz (Brett Green)

(xi) Plante şi animale străine pentru Australia
(a) din China: lotus şi papirus; din America de Sud: 74 de specii de plante
(b) Cai sălbatici de pe insula Fraser (iniţial din Tadjikistan?)
(c) Ma Huan (= Australia, Darwin şi Marani) (Martin Tai)
(d) Harta Părintelui Ricci
(e) Harta lui Hessel Gerrit (1618) (M.Righton)

23. Insulele cu Mirodenii, Indonezia şi Filipinele

(i) Poemele lui Fei Xin – flota chinezească a ajuns la Sulu

(ii) Nin Dian Nian, director la Institutul de cercetări Zheng He, a publicat un articol, „Zheng He a ajuns în Filipine"

(iii) Jonca din Pandanan: lemnul din coca navei a fost datat 1440; la bord se găseau monede din timpul lui Zhu Di (1403-1424) şi porţelan în alb şi albastru din timpul lui Zhu Di; dovezile Dr. Dizon prezentate la Royal Geographical Society, 15 martie 2002; în cală se găseau metate din America de Sud.

(iv) Mormântul unui matelot chinez la Sulu

(v) Jurnalele Meşterului Bentou (navigatorul lui Zheng He) (Kerson Huang)

Partea a V-a: Amprente genetice lăsate de flotele lui Zheng He – dovezile ADN

Ceea ce urmează este o schiţă întocmită de autor. Aceasta va fi revizuită în mod radical după ce vom fi primit opiniile specialiştilor.

Din însumarea câtorva serii diferite de dovezi (şi nu în ultimul rând din relatările primilor europeni care au ajuns în Lumea Nouă) ştim unde şi-au instalat chinezii coloniile. A fost relativ uşor să obţinem rezultate ADN de la populaţiile locale care trăiesc actualmente în zonele respective. Până în prezent, raportul principal pe care ne bazăm este cel al profesorului Novick şi al colegilor săi (Corina C.Novick, Juan Yunis, Emilio Yunis, Pamela Antunez de Mayolo, W.Douglas Scheer, Prescott L.Deininger, Mark Stoneking, Daniel S.York, Mark A.Batzer şi Rene J.Herrera), intitulat „Inserţiile Alu-polimorfice şi originea asiatică a populaţiilor băştinaşe americane". După ce a studiat 24 de populaţii din America de Nord şi America de Sud în locaţiile colonizate de oamenii din flotele lui Zheng He, profesorul Novick a constatat că „asemănarea strânsă dintre chnezi şi băştinaşii americani sugerează un influx recent de gene din Asia". Această lucrare lasă unele goluri, respectiv locuri colonizate de chinezi, dar care nu au fost acoperite de studiul profesorului Novick dar, şi în acest caz, a fost destul de uşor să completăm aceste goluri cu ajutorul altor raportări de analize ADN, efectuate de geneti-

cieni renumiţi, studii care demonstrează şi ele similitudinea foarte strânsă între chinezi şi populaţia băştinaşă în toate regiunile în care autorul susţine că au fost înfiinţate aşezări de către chinezi.

Autorul doreşte să dateze cât se poate de precis „influxul recent de gene" descris în raportul lor de profesorul Novick şi colaboratorii săi. Se pare că datarea pe baza ratei de mutaţie lasă loc la prea multe controverse pentru a putea afirma cu oarecare certitudine că termenul „recent" defineşte colonii generate de expediţiile din perioada 1421-1423. Trebuie găsite alte metode. Autorul crede că acest lucru ar putea fi realizat în mai multe etape: să demonstreze că acest ADN a ajuns ca urmare a unor expediţii pe mare de după inundarea Strâmtorii Bering; să determine care anume expediţie pe mare; şi să adauge la acestea dovezile coroborative – respectiv jonci eşuate, care conţin monede din epoca lui Zhu Di, dar nu mai târziu de aceasta.

1. Expediţii de mare

Anumite maladii sau afecţiuni nu pot supravieţui în condiţiile de frig extrem ale unei traversări a unei Strâmtori Bering îngheţate, cum ar fi hookworm şi limbricii, la care ouăle au nevoie de umiditate şi căldură pentru a se înmulţi. Corelarea maladiilor provocate de paraziţii hookworm şi limbrici, descoperite la populaţia indiană din regiunea Mato Grosso a Braziliei, cu populaţiile care prezintă un ADN chinezesc „recent" (Novick et al.) devine, prin urmare, dovada faptului că ADN-ul „recent" a fost adus pe mare după topirea gheţutilor din Strâmtoarea Bering. Autorul crede (dar are nevoie să se sfătuiască şi cu alţii în această privinţă) că următoarele date ar putea furniza mărturii coroborative în sprijinul teoriei ADN-ului adus pe calea apelor.

(i) Hookworm/limbrici/Duodenale Necator (Dr Olympio Fonseca)

(ii) Maladia Machado-Joseph (Jerry Warsing). Această afecţiune pare să fi fost originară din provincia Yunnan din sud-vestul Chinei şi s-a răspândit de-a lungul rutelor maritime parcurse de flotele lui Zheng He, respectiv India, Carolinele (SUA), Azorele, Brazilia, San Francisco, Yemen şi nord-vestul Australiei.

(iii) Maladia Tokelau (Dr Olympio Fonseca). Această infecţie cu specific extrem de distinct a fost descoperită în 1928 în rândul po-

pulaţiei indiene băştinaşe din zona Mato Grosso din Brazilia. Aceşti oameni trăiseră timp de secole izolaţi de europeni. Această boală parazitară endemică are o incidenţă atât de unică încât vechii povestitori şi naturalişti se raportau la apariţia ei chiar dacă nu erau specialişti în medicină. Centrul sferei de manifestare a afecţiunii Tokelau este peninsula Malaya. Ea se întâlneşte pe coasta de sud a Chinei, în provincia Honnan, şi pe coastele şi interiorul teritoriului din Indochina (Cambodgia, Thailanda, Annam, Vietnam), până în provincia Yunnan din China, în Birmania şi Bangladesh. Este predominantă în toată zona Pacificului: Formosa, insulele Mariane şi Molucce, grupele Gilbert şi Marshall, Noua Caledonie, grupurile Fiji, Samoa şi Tonga, insulele Tokelau, grupele Society şi Celebes, insulele Solomon şi Loyalty, Sumatra şi Noua Guinee – care sunt toate locuri prin care au trecut flotele chinezeşti. Autorul are convingerea că, în plus, chinezii au mai navigat şi pe cursul Amazonului până în Mato Grosso.

(iv) Virusul Hanta (Dr Alan Leibowitz). Purtat de şobolani şi descoperit în rândul populaţiei indiene din Rio Grande (vestul Texasului şi Mexic). Populaţiile Zuni şi Navajo din zona cursului superior al lui Rio Grande poartă ADN chinezesc „recent“ (Novick et al.).

(v) Variola (Jonathan F.Ormes şi Chris Spedding). Populaţia băştinaşă americană a fost decimată de variolă înainte ca majoritatea lor să fi văzut vreodată la faţă un singur european. Cum a fost adusă boala aceasta în cele două continente americane?

(vi) *Paragorimus westermani* – (Dr John S.Marr). La fel ca paraziţii hookworm, limbrici, ca maladiile Machado-Joseph şi Tokelau, şi această boală este comună pentru China şi America de Sud.

(vii) Herpes? (Sorenson şi Raish S479, F119 & 120)

(viii) Poliomielită? (Sorenson şi Raish, S479, F119 & 120)

(ix) Pertussi? (Sorenson şi Raish, S479, F119 & 120)

(x) Hepatita B ? (Dr John S.Marr)

(xi) Pierre Noire (Sorenson şi Raish, L014, F119 & 120)

(xii) Tifos Murin (Sorenson şi Raish, L014, F119 & 120)

(xiii) *Tinea imbicata* (Sorenson şi Raish, L014, F119 & 120)

(xiv) Păduchi şi lindeni/boli care au ca purtător căpuşele (Sorenson şi Raish, S479, F119 & 120)

2. Pentru a determina care anume expediţie pe mare

Raportul întocmit de profesorul Novick: „Rezultatele coroborează teoria originii asiatice a populaţiilor băştinaşe americane, dar nu sprijină ipoteza migraţiei în valuri multiple, care se presupune a fi răspunzătoare pentru grupele lingvistice tripartite – Eskaleut, Nadene şi Amerind." Ipoteza migraţiei în valuri multiple se referă la valurile care au traversat Strâmtoarea Bering. Tabelul 1 din raportul profesorului Novick arată repartizarea geografică a celor 24 de populaţii americane băştinaşe studiate; Figura 2 este un arbore al similitudinilor maxime, care prezintă (inter alia), apropierea strânsă a ADN-ului populaţiilor studiate atât de cel chinezesc, cât şi reciprocă. Dacă facem o comparaţie a celor două informaţii, descoperim că băştinaşii din Groenlanda, băştinaşii din Alaska, populaţia Incaşă, cea Maya Buctozt şi cea Maya Campeche, sunt cu toatele mai apropiate de ADN-ul chinezesc decât de ADN-ul populaţiilor indiene care le înconjoară.

(i) Populaţia băştinaşă din Groenlanda şi populaţia băştinaşă din Alaska sunt situate la o distanţă de 3000 de mile între ele. Dacă ADN-ul „chinezesc" a fost adus în Alaska peste Strâmtoarea Bering de oameni care au mers apoi mai departe, travesând nordul Canadei, până în Groenlanda, ne-am aştepta ca ADN-ul populaţiilor care s-au amestecat să semene iniţial cu ADN-ul din Alaska, după care să sufere o mutaţie treptată. Dar nu este cazul aşa. Pentru ca între ADN-ul populaţiilor băştinaşe din Groenlanda şi Alaska să existe o asemănare atât de surprinzătoare, trebuie să acceptăm ca implicaţie faptul că aceste populaţii au primit „influxul recent de gene din Asia" cam la acelaşi moment. Alaska este pe coasta Pacificului, Groenlanda este situată în Atlantic. Singurul mod în care populaţia din Groenlanda şi cea din Alaska puteau să primească influxul genetic în aproximativ aceeaşi perioadă era să fi venit cu navele, ba mai mult chiar, pe nişte vase care au navigat şi în Pacific, şi în Atlantic. Datorită vânturilor şi mareelor predominante, aceste călătorii simultane

trebuie să fi fost efectuate de flote diferite.

(ii) Băştinaşii din Groenlanda şi din Alaska şi populaţia Maya din peninsula Yucatán sunt situate la mii de mile distanţă unii de ceilalţi.

Dacă „influxul genetic recent" ar fi intervenit traversând Strâmtoarea Bering, ar trebui să ne aşteptăm ca populaţiile care s-au amestecat pe distanţa dintre Alaska şi Yucatán să prezinte un ADN care suferă o mutaţie treptată din Alaska până în Yucatán, iar această mutaţie treptată ar trebui să se reflecte în populaţiile de pe traseu. Nu aşa stau lucrurile. ADN-ul populaţiei Maya Buctzozt poate fi numit aproape chinezesc. ADN-ul Mayaşilor este mult mai apropiat de ADN-ul populaţiei din Alaska decât de cel al populaţiei indiene care trăieşte pe traseul din Alaska până în Yucatán (respectiv populaţia Navajo). Mayaşii de pe coasta Atlanticului şi locuitorii din Alaska de pe coasta Pacificului trebuie să-şi fi primit „influxul genetic recent din Asia" cam în aceeaşi perioadă de timp. Şi în acest caz ar fi fost nevoie de mai multe flote.

(iii) Aceeaşi argumentaţie poate fi aplicată la situaţia Incaşilor de pe coasta din Pacific a Americii de Sud, al căror ADN este mai apropiat de cel al chinezilor şi al Mayaşilor de pe coasta Atlanticului şi cu populaţia Aleutină din Alaska decât este de celelalte populaţii indiene din America de Sud. În plus, profesorul Novick comunică faptul că „similitudinea strânsă între chinezi şi băştinaşii americani" cuprinde populaţii situate la mari distanţe între ele: Atlantic – Arctica din extremul nord; Pacific – Arctica din extremul nord; Amazonia – mii de mile în amonte; şi Patagonia/Bolivia – tot la mii de mile în amonte.

Pentru a atinge cam la acelaşi moment aceste locuri situate la mii de mile depărtare în emisfere diferite, nu ar fi nevoie doar de flote diferite, ci de flote uriaşe; flota din Atlantic care a navigat spre Groenlanda, peninsula Yucatán, Caraibe, Amazon şi Patagonia; flota din Pacific ar fi trebuit să navigheze din Alaska drept în josul coastei până în America de Sud. Autorul susţine că singurele flote uriaşe care au navigat spre

America de Nord şi America de Sud au fost cele de sub comanda amiralului Zheng He şi că există o abundenţă de mărturii cumulate în acest rezumat, care vin în sprijinul afirmaţiei că flotele amiralului Zheng He au vizitat fiecare dintre locurile în care echipa profesorului Novick a găsit probe ADN pentru „influxul genetic recent din Asia".

3. Colonişti chinezi din expediţiile lui Zheng He – dovezi ADN

(i) Populaţia Navajo

(a) Principalul raport asupra probelor ADN pe care ne-am bazat: Novick şi colaboratorii săi.

(b) Rezumatul constatărilor acestui raport: similitudinea strânsă între chinezi şi băştinaşii americani sugerează un influx genetic recent din Asia

(c) Studii care coroborează sau vin în sprijinul probelor ADN

- Profesorul Bryan Sykes, *Cele şapte fiice ale Evei*, p.282
- Studiu (1997) făcut de Academia Naţională de Ştiinţe a Statelor Unite – populaţia Navajo posedă un tip unic al genei JCV retrovirale care nu se găseşte decât în China şi Japonia

(d) Studii care coroborează sau sprijină constatările referitoare la afecţiunile sau maladiile care sugerează sosirea pe mare a chinezilor

- „ADN-urile mitocondriale amerindiene prezintă foarte frecvent nişte mutaţii asiatice rare care sugerează că ele provin din patru linii materne primare", Schurr şi colaboratorii. (vezi „studiile la care se face referinţă" de la sfârşit)

(e) Oare primii europeni care au ajuns în zona în care trăieşte populaţia Navajo i-au găsit într-adevăr pe chinezi deja prezenţi acolo?

- Da. Francis Vasquez de Coronado (1510-1554) a găsit chinezi în Tiguex, locul natal al populaţiei Navajo. Tot el a mai găsit şi jonci cu pupa aurită.

(f) Alte mărturii care dovedesc legături cu China

- Cu 70 de ani în urmă, bătrânii tribului Navajo puteau conversa în chineză cu misionarii veniţi din sud-vestul Chinei. Mulţi dintre cei care au vizitat site-ul au comentat cu privire la asemănările fizice şocante dintre populaţia Navajo şi chinezi.

- Legende locale povestesc despre vizitatori pre-columbieni veniţi din vest. Anumite particularităţi lingvistice. Relatările istoricilor europeni (Acosta, Grotius). Epave probabil ale unor jonci – relatări ale lui Sacramento şi Coronado/Mafeo şi Frois. Europenii au găsit plante chinezeşti (trandafirul Cherokee, hibiscus (*Rosa sinensis*), orez, bumbac cu 26 de cromozomi); europenii au găsit animale chinezeşti – găini (rasa melamotică mătăsoasă, găina creaţă), câini chinezeşti de pe nave (Acosta), sculpturi reprezentând cai. „Tiguex" (denumirea pentru Navajo) apărea pe hărţile europene înainte ca europenii să fi ajuns acolo (Cantino 1502, Waldseemüller 1507). Antonio Galvão vorbeşte despre neguţători chinezi în porturile Quatulco şi Panuco. Epavele asiatice de pe coastă (Hugo Grotius). Nave străină cioplite de populaţia indiană din Tiguex. Statuete ale lui Buddha – Grand Canyon, Granby Dam, Colorado.

(g) Vezi Rezumatul dovezilor de pe site-ul www.1421.tv, para.3, 6, 7, 8(a), 15, 16 şi Anexa XVIII

(ii) Populaţia Mazatec din Mexic (cultura Olmecă)

(a) Principalul raport asupra probelor ADN pe care ne-am bazat: *Genele H.L.A. şi Originea Amerindienilor*, Dr. Felipe Vilchis

(b) Rezumatul constatărilor acestui studiu: „Rezultatele analizei filogenetice raportate aici sprijină ideea că satele pueblo autohtone întemeiate în Mezo-America şi America de Sud aveau strămoşi comuni, cuprinzând tot atât de mulţi indivizi care veniseră cu valul de migraţiune dinspre nord cât erau şi cei sosiţi pe ruta transpacifică." Distribuţia alelelor la Mazateci a prezentat un tipar garotipic care era foarte asemănător cu cel găsit în rândul populaţiilor din Asia.

(c) Studii care coroborează sau vin în sprijinul probelor ADN: A.arnaiz-Villena, J.Granados

(d) Studii care coroborează sau sprijină datele asupra afecţiunilor sau maladiilor care sugerează că sosirea chinezilor a avut loc de pe mare

- Hookworm şi limbricii

- Greenbeak, J.H. et al., *Colonizarea celor două Americi*
- Vilchis et al., *Clin Genet*, 1997

(e) Oare primii europeni care au ajuns în regiunea în care trăieşte populaţia Mazatecă i-au găsit pe chinezi deja prezenţi acolo?

- Da – Acosta (oamenii); Coronado (oamenii şi joncile); Galvão (jonci); Gregorio Garcia (oameni)

(f) Alte dovezi care demonstrează legături cu China

- Prezenţa chinezilor în Mexic în perioada pre-columbiană – chinezi care au venit de pe mare – este copleşitoare

(g) Vezi Rezumatul dovezilor de pe site-ul www.1421.tv, para. de la 1 la 21 incl., Anexele XIX, XXVI şi XXVII

(iii) Populaţiile Maya Campeche şi Maya Buctzozt

(a) Principalul raport asupra probelor ADN pe care ne-am bazat: Novick şi colaboratorii.

(b) Rezumatul constatărilor din acest raport: similitudinea strânsă dintre chinezi şi băştinaşii americani sugerează un influx genetic recent din Asia

(c) Studii care coroborează sau sprijină dovezile ADN

- „ADN-urile mitocondriale Amerindiene prezintă foarte des mutaţii asiatice rare", Schurr şi colaboratorii, populaţia Maya investigată, Ticuna (America de Sud) şi Pima (America de Nord)

(d) Studii care coroborează sau sprijină datele asupra afecţiunilor sau maladiilor care sugerează că sosirea chinezilor a avut loc de pe mare

- Descoperirea uimitoare făcută de echipa Novick că ADN-ul Mayaşilor este mai apropiat de cel chinezesc decât este ADN-ul Mayaşilor de ADN-ul din America de Nord, America Centrală sau America de Sud
- Maladii provocate de paraziţii hookworm/limbrici, endemice în Asia de sud-est şi în China

(e) Oare primii europeni care au ajuns în regiunea în care trăiesc populaţiile Campeche şi Buctzozt i-au găsit pe chinezi deja acolo?

- Da, Columb (raportul secret)

(f) Alte dovezi care demonstrează legături cu China

- Exemplele de artă târzie mayaşă la Chichen Itza şi Copan sunt de fapt artă chinezească. Pensinsula Yucatán apare pe hărţile lumii, respectiv Cantino, Caverio, înainte de sosirea europenilor în această parte a lumii. Vălul de la Jucutácato prezintă vizitatori străini călare şi câini. Figurine chinezeşti la Teotihuacan. Găini chinezeşti, trandafiri chinezeşti, hibiscus, orez, câini de pe nave, toate găsite de primii europeni. Tehnologia chinezească a obiectelor din lac folosită de populaţia Maya. Medalioane chinezeşti din jad şi dopuri pentru urechi. Tehnologia chinezească a vopselelor folosită de populaţia Maya. Asemănare fizică apropiată între populaţiile Othomi, Maya şi chinezi. Semnele grafice (glife) mayaşe din temple sunt amestecate cu semne chinezeşti şi screire Phaspa (limbajul secret al eunucilor).

(g) Vezi Rezumatul dovezilor de pe site-ul www.1421.tv, para. 2-4, 6-11, 14-20, Anexa XIX

(iv) Populaţiile Waunana şi Ngobe din Panama

(a) Principalul raport asupra probelor ADN pe care ne-am bazat: Novick şi colaboratorii.

(b) Rezumatul constatărilor din acest raport: similitudinea strânsă dintre chinezi şi băştinaşii americani sugerează un influx genetic recent din Asia

(c) Studii care coroborează sau sprijină datele asupra probelor ADN

- *Populaţii din Venezuela, Surinam şi Guyana*, Dr Annabel Arends
- *Populaţii din Venezuela*, Arends şi Gallengo

(d) Studii care coroborează sau sprijină datele asupra afecţiunilor sau maladiilor care sugerează că sosirea chinezilor a avut loc de pe mare

- Hookworm/limbrici

(e) Oare primii europeni care au ajuns în regiunea în care trăiesc populaţiile Waunana şi Ngobe i-au găsit pe chinezi deja acolo?

- Da, Columb (raportul secret)

(f) Alte dovezi care demonstrează legături cu China

- Afirmaţiile susţinute de chinezi cum că ei au stăpânit peste „locuri din America Centrală şi America de Sud" înainte de sosirea europenilor (Antonio Galvão). Dovezi consistente pentru coloniile chinezeşti din Panama dinainte de Columb.

(g) Vezi Rezumatul dovezilor de pe site-ul www.1421.tv, para. 2, 3, 7-11, 20, Anexele XX, XXV, XXVI, XXVII

(v) Populaţiile Incaşe

(a) Principalul raport asupra probelor ADN pe care ne-am bazat: Novick şi colaboratorii

(b) Rezumatul constatărilor din acest raport: similitudinea strânsă dintre chinezi şi băştinaşii americani sugerează un influx genetic recent din Asia

(c) Studii care coroborează sau sprijină datele asupra probelor ADN

- ADN-ul găsit la „Juanita", fata din gheţuri (Universitatea Kyoto), arată că ea posedă ADN „taiwanez"

(d) Studii care coroborează sau sprijină datele asupra afecţiunilor sau maladiilor care sugerează că sosirea chinezilor a avut loc de pe mare

- Hookworm/limbrici

(e) Oare primii europeni care au ajuns în regiunea în care trăiesc populaţiile Waunana şi Ngobe i-au găsit pe chinezi deja acolo?

- Da, chinezii morţi, şi epavele de jonci de pe coasta chiliană (Grotius)
- Garcilaso de la Vega (chinezi în Peru şi în Chile)

(f) Alte dovezi care demonstrează legături cu China

- „Peru" este un nume chinezesc; sătenii din etan şi Monsefu înţeşegeau chineza până cu un secol în urmă; până în ziua de astăzi, aproape 100 de sate peruviene au denumiri chinezeşti. Primii colinişti (britanici) au văzut elefanţi sălbatici (la graniţa Ecuador/Columbia) aduşi de chinezi. Călugărul Antonio de la Calancha a descoperit picturi reprezentând cavalerişti chinezi. Cadavru de chinez găsit îngropat la Trujillo (Calancha/Loayza). Peru apare reprezentat

pe hărţi înainte ca europenii să fi ajuns acolo – Waldseemüller 1507, Martellus 1489. Găini chinezeşti găsite pe toată lungimea teritoriului statului Peru. Nuci de cocos şi banane (originare din sud-estul Asiei) găsite de primii europeni. 74 de alte plante duse în Australia. „Marele zid de la Chimu" construit de chinezi. Ceramică incaşă cu caligrafie chinezească. Folclor identic cu cel chinezesc, ca de altfel şi ceremoniile divinatorii.

(g) Vezi Rezumatul dovezilor de pe site-ul www.1421.tv, para. 2-11 incl., Anexa XXI

(vi) Populaţiile indiene din Venezuela şi Columbia: Irapa, Paraujano şi Macoita

(a) Principalul raport asupra probelor ADN pe care ne-am bazat: *Transferinii la Indienii din Venezuela: Frecvenţă ridicată a unei variante cu mutaţie lentă*, Dr. Arends şi Dr. Gallengo

(b) Rezumatul constatărilor acestui studiu: la 50 % din indienii Yupa din Venezuela există un transferin cu mişcare lentă, care electrofonetiuc nu se poate distinge de Tf Dchi, care până în prezent nu a fost găsit decât la chinezi. Această descoperire este o dovadă în plus pentru existenţa unei legături rasiale între indienii sud-americani şi chinezi.

(c) Date care coroborează sau susţin studiile asupra ADN

- Parker şi Bearn
- Raportul echipei Novicl referitor la populaţiile Kobi, Chimilia şi Wayuu din Venezuela/Columbia

(d) Studii care coroborează sau sprijină datele asupra afecţiunilor sau maladiilor care sugerează că sosirea chinezilor a avut loc de pe mare

- Hookworm/limbrici
- „ADN-urile mitocondriale Amerindiene prezintă foarte des mutaţii asiatice rare" Schurr
- lucrările Dr. Annabel Arends

(e) Oare primii europeni care au ajuns în regiunea în care trăiesc populaţiile Irapa, Paraujano şi Macoita i-au găsit pe chinezi deja acolo?

- Da, Gonzalo Ximenez de Quesoa (populaţiile Muyscas, Guanes şi Calima)

(f) Alte dovezi care demonstrează legături cu China

- Combinaţia dintre lucrările efectuate de Arends şi Gallengo, prof. Novick Parker şi Bearn pare să construiască un dosar copleşitor de solid în favoarea teoriei că la poalele dealurilor de la vest de Maracaibo exista o colonie chinezească
- Venezuela este reprezentată pe hărţi înainte ca europenii să fi sosit în această zonă – Cantino (1502), Martellus (1484), Waldseemüller (1507). Găini chinezeşti şi nuci de cocos găsite de primii europeni. *Relatarea ilustrată despre ţări străine*, publicată în 1430 în China, prezintă animale din America de Sud. Antonio Galvão citează afirmaţiile prin care chinezii susţin că au stăpânit peste America de Sud înaintea europenilor. Obiecte de jad chinezeşti în Costa Rica/Panama. Bumbac cu 26 de cromozomi în insulele Revilagigedo. Columb a găsit chinezi şi cai în Panama; au fost găsiţi şi câini de pe navele chinezeşti.

(g) Vezi Rezumatul dovezilor de pe site-ul www.1421.tv, para. 4, 5, 10, 15-17, 20, Anexa XX

(vii) Populaţia Surui din Amazonia şi zona confluenţei dintre râul Solimões şi Rio Negro

(a) Principalul raport asupra probelor ADN pe care ne-am bazat: Novick

(b) Rezumatul constatărilor acestui studiu: similitudinea strânsă dintre chinezi şi băştinaşii americani sugerează un influx genetic recent din Asia

(c) Date care coroborează sau susţin studiile asupra ADN: încă nu avem

(d) Studii care coroborează sau sprijină datele asupra afecţiunilor sau maladiilor care sugerează că sosirea chinezilor a avut loc de pe mare

- Maladia Tokelau/chimbere descoperită la populaţia amazoniană – Tokelau este o boală din sud-estul Asiei (Fonseca)
- Hepatita B este predominantă

- Hookworm/limbrici sunt predominanţi
- Absenţa grupelor de sânge Duffy
- Lung fluke (*Paragorimus westermani*)

(e) Oare primii europeni care au ajuns în regiunea în care trăieşte populaţia Surui i-au găsit pe chinezi deja acolo?

- Da, călugărul Gaspar de Carvajal – „bărbaţi cu pielea palidă"

(f) Alte dovezi care demonstrează legături cu China

- Boli comune în sud-estul Asiei, dar nu şi în cele două continente americane, găsite la populaţia amazoniană, care fusese izolată timp de secole de contactul cu europenii; maladia Tokelau, hepatita B şi paraziţii hookworm/limbrici nu ar fi putut fi transportate traversând Strâmtoarea Bering din cauza frigului. Situl arheologic de la Hatahara, descoperit de curând la confluenţa râurilor Negro şi Solimões indică o colonie foarte veche. Delegaţia braziliană ajunsese în China înainte ca europenii să fi ajuns în Brazilia şi China (profesorul Bi Quanzhong). Brazilia este reprezentată pe hărţi înainte de plecarea lui Columb în expediţie şi înainte de sosirea europenilor în această parte a lumii – 1436 Andrea Bianco. Primii europeni (Orellana/Carvajal) au găsit câmpuri de orez, plantaţii de bananieri şi nuci de cocos, găini creţe, găini din rasa neagră melanotică, păsări de junglă asiatice, bivoli de apă – care sunt cu toate originare din China/Asia de Sud-Est; descoperiri ulterioare de animale şi obiecte manufacturate chinezeşti pre-europene: raţa roşcată de copac, obiecte de jad la confluenţele râurilor Amazon/Tapajos şi Solimões/Rio Negro, în zona Lago Sapakua şi Lago de Faro

(g) Vezi Rezumatul dovezilor de pe site-ul www.1421.tv, para. 1-7, 10, 15-17, Anexa X

(viii) Populaţiile Quechua (graniţa dintre Bolivia şi Mato Grosso) şi Toba (nord-vestul Argentinei, râul Salado)

(a) Principalul raport asupra probelor ADN pe care ne-am bazat: Novick

(b) Rezumatul constatărilor acestui studiu: similitudinea strânsă dintre chinezi şi băştinaşii americani sugerează un influx genetic recent din Asia

(c) Date care coroborează sau susţin studiile asupra ADN: încă nu avem

(d) Studii care coroborează sau sprijină datele asupra afecţiunilor sau maladiilor care sugerează că sosirea chinezilor a avut loc de pe mare

- Maladia Tokelau, hepatita B şi hookworm/limbrici

(e) Oare primii europeni care au ajuns în regiunea în care trăiesc populaţiile Quechua şi Toba i-au găsit pe chinezi deja acolo?

- După câte ştim, nu, dar încă nu am studiat relatările iezuiţilor, intenţie pe care sperăm să o îndeplinim în cel mai scurt timp

(f) Alte dovezi care demonstrează legături cu China

- Câmpuri de orez găsite de primii europeni care au ajuns la râurile Paraguay şi Panama. Epave de jonci chinezeşti găsite de primii spanioli care au ocolit Capul Horn. Desene de pe harta Piri Reis (şi din *Relatarea ilustrată despre ţări străine*, publicată în China în anu 1430) care prezintă animale din Patagonia, schiţate cu multă vreme înainte ca europenii să fi ajuns acolo.

(g) Vezi Rezumatul dovezilor de pe site-ul www.1421.tv, para. 1, 4, 5, 8, 15-17, 20A, Anexele XXII, XXVI, XXVII

(ix) Populaţiile Haida şi Aleutină

(a) Principalul raport asupra probelor ADN pe care ne-am bazat: Novick

(b) Rezumatul constatărilor acestui studiu: similitudinea strânsă dintre chinezi şi băştinaşii americani sugerează un influx genetic recent din Asia

(c) Date care coroborează sau susţin studiile asupra ADN:

- Asemănarea uimitoare între ADN-ul populaţiei din Alaska (Aleutină) şi ADN-ul chinezesc – acestea sunt mai apropiate decât este ADN-ul nord-american de cel aleutin
- Profesorul Bryan Sykes, „ADN chinezesc la populaţia din

insula Vancouver"

(d) Studii care coroborează sau sprijină datele asupra afecţiunilor sau maladiilor care sugerează că sosirea chinezilor a avut loc de pe mare: încă nu avem

(e) Oare primii europeni care au ajuns în regiunea în care trăiesc populaţiile Haida şi Aleutină i-au găsit pe chinezi deja acolo?

- Da, Zatta (înainte de Vancouver şi înainte de Cook) descria insulele Queen Charlotte drept „Colonia dei Chinesi"

(f) Alte dovezi care demonstrează legături cu China

- Tradiţiile Haida afirmă că strămoşii lor au venit din insulele Aleutine, ceea ce au şi făcut, având în vedere că limba Aleutină şi cea Haida sunt aceeaşi. Hugo Grotius – Chinezii navighează la latitudinea 70°N. Harta Jodicus Hondius arată o joncă. Dovezi zdrobitoare ale prezenţei pre-columbiene a populaţiei chineze pe insulele Vancouver şi Queen Charlotte, locul natal al populaţiei haida.

(g) Vezi Rezumatul dovezilor de pe site-ul www.1421.tv, para. 2-4, 6-9, 11-13, 19-20, Anexele XVI, XXVI, XXVII

(x) Populaţia Moskoke din sud-estul Statelor Unite şi nord-vestul Floridei

(a) Principalul raport asupra probelor ADN pe care ne-am bazat: Novick şi colaboratorii

(b) Rezumatul constatărilor acestui studiu: similitudinea strânsă dintre chinezi şi băştinaşii americani sugerează un influx genetic recent din Asia (Notă: Populaţia Moskoke este cea mai îndepărtată de chinezi de pe „arborele genealogic" – este recomandabil să se obţină dovezi ADN suplimentare pentru populaţia din Florida)

(c) Date care coroborează sau susţin studiile asupra ADN: încă nu avem

(d) Studii care coroborează sau sprijină datele asupra afecţiunilor sau maladiilor care sugerează că sosirea chinezilor a avut loc de pe mare:

- Maladia Machado-Joseph care predomină în rândul populaţiei Melungeon, la nord de Moskoke

(e) Oare primii europeni care au ajuns în regiunea în care trăieşte populaţia Moskoke i-au găsit pe chinezi deja acolo?
- Da, Pedro Menendez de Aviles a găsit epave de jonci chinezeşti în largul coastelor Floridei

(f) Alte dovezi care demonstrează legături cu China
- Epave de jonci în Caraibe, în largul coastelor Floridei şi în mlaştina Great Dismal Swamp (Virginia), găsite acolo de primii europeni. Chinezi pe care i-a întâlnit Giovanni de Verrazzano în dreptul locului în care se găseşte în prezent oraşul New York. Dovezi impresionante ale trecerii chinezilor în vremurile dinainte de Columb prin Caraibe şi în susul coastei de est a Americii de Nord.

(g) Vezi Rezumatul dovezilor de pe site-ul www.1421.tv, Anexele IV, V, XXIV, XXVI, XXVII

(xi) Populaţiile Ming Ho şi Melungeon

(a) Principalul raport asupra probelor ADN pe care ne-am bazat: încă nu avem

(b) Rezumatul constatărilor acestui studiu: nu avem

(c) Date care coroborează sau susţin studiile asupra ADN: încă nu avem

(d) Studii care coroborează sau sprijină datele asupra afecţiunilor sau maladiilor care sugerează că sosirea chinezilor a avut loc de pe mare:
- Maladia Machado-Joseph este predominantă în rândul populaţiei Melungeon (Jerry Warsing)

(e) Oare primii europeni care au ajuns în regiunea în care trăiesc populaţiile Ming Ho şi Melungeon i-au găsit pe chinezi deja acolo?
- Da, relatările căpitanului John Smith (Jerry Warsing, *Bătălia copacilor doborâţi*)

(f) Alte dovezi care demonstrează legături cu China
- Epave de jonci descoperite de primii europeni (Pedro Menendez de Aviles), mânate din pupa de vânt dinspre Virginia, în largul Floridei şi apoi în sus, spre mlaştina Great Dismal Swamp. Chinezi pe care i-a întâlnit Giovanni de

Verrazzano pe coasta atlantică a Americii de Nord. Mulţi cititori au comentat asupra înfăţişării „chinezeşti" a populaţiei Melungeon.

(g) Vezi Rezumatul dovezilor de pe site-ul www.1421.tv, para. 1-20, Anexele V, VI, XXIV, XXVI, XXVII

(xii) Populaţiile Sioux şi Cree Ojibwa din America şi Canada

(a) Principalul raport asupra probelor ADN pe care ne-am bazat: Novick şi colaboratorii

(b) Rezumatul constatărilor acestui studiu: similitudinea strânsă dintre chinezi şi băştinaşii americani sugerează un influx genetic recent din Asia

(c) Date care coroborează sau susţin studiile asupra ADN:

- Un studiu din 1997, publicat de Academia Naţională de Ştiinţe, pare să sprijine faptul că primii migranţi care au păşit în Lumea Nouă au venit din Asia. Cercetătorii i-au studiat pe băştinaşii americani din triburile Navajo, Chamorro şi Flathead (Montana) şi au stabilit că toate trei grupele posedă un tip absolut unic de genă retroviralã JCV, care se găseşte numai în China şi în Japonia.

(d) Studii care coroborează sau sprijină datele asupra afecţiunilor sau maladiilor care sugerează că sosirea chinezilor a avut loc de pe mare: încă nu avem

(e) Oare primii europeni care au ajuns în regiunea în care trăiesc populaţiile Sioux şi Cree Ojibwa i-au găsit pe chinezi deja acolo? Nu se ştie.

(f) Alte dovezi care demonstrează legături cu China

- Dovezi substanţiale care arată că vizitatorii străini au venit pe mare, în nave cu cai şi au navigat în sus pe cursul fluviului Mississippi. Rămăşiţe de cai (dinainte de Columb) au fost găsite în apropiere de Thunder Bay, în zona Lake Superior. Rock Lake, din Wisconsin, ascunde sub oglinda apei piramide în trepte, cu platformă plată în vârf. Au fost găsite oase de elefant, ca şi o fortăreaţă rotundă din piatră.

(g) Vezi Rezumatul dovezilor de pe site-ul www.1421.tv, para. 12 şi 16, Anexa VIII

(xiii) Populaţiile Maidu, Yuki, Pima şi Wintun din California

(a) Principalul raport asupra probelor ADN pe care ne-am bazat: (Schurr referitor la populaţia Pima)

(b) Rezumatul constatărilor acestui studiu: nu avem

(c) Date care coroborează sau susţin studiile asupra ADN: încă nu avem

(d) Studii care coroborează sau sprijină datele asupra afecţiunilor sau maladiilor care sugerează că sosirea chinezilor a avut loc de pe mare: încă nu avem

(e) Oare primii europeni care au ajuns în regiunea în care trăiesc populaţiile Maidu, Yuki, Pima şi Wintun i-au găsit pe chinezi deja acolo?

- Da – Cabrillo/Ferrello au găsit epave de jonci chinezeşti în largul coastei de nord din California/Oregon

(f) Alte dovezi care demonstrează legături cu China

- După cele văzute de Cabrillo şi Ferrello, un adevărat şuvoi de exploratori au găsit prezenţa chinezească – în oameni sau colonii – în California. Există dovezi zdrobitoare ale colonizării chinezeşti în California înainte de sosirea europenilor. Stephen Powers a găsit o colonie vorbitoare de chineză între râurile Russian şi Sacramento; părintele Luis Sales a găsit o alta între San Francisco şi Santa Barbara. Există tot felul de plante, copaci, animale, porţelanuri, obiecte de jad, pietre, bronzuri chinezeşti din perioada de dinainte de Columb. Gregorio Garcia şi Antonio Galvão descriu coloniile chinezeşti pre-europene din California. Profesorul Fryer raportează existenţa unor ziduri chinezeşti.

(g) Vezi Rezumatul dovezilor de pe site-ul www.1421.tv, para. 2, 3, 6-12, 15-16, 18, Anexele XVII, XXV şi XXVI

(xiv) Populaţia Maori din Noua Zeelandă, North Island

(a) Principalul raport asupra probelor ADN pe care ne-am bazat: comunicat în programul TV *Catalyst* al postului ABC, 27 martie 2003, autor Dr. Gregory Chambers

(b) Rezumatul constatărilor acestui studiu (aşa cum au fost comunicate de David Knight în 7.04.2003): ADN-ul mitocondrial

demonstrează că linia femeiască este integral asiatică, în timp ce ADN-ul cromozomului Y arată că masculii proveneau din Papua Noua Guinee

(c) Date care coroborează sau susţin studiile asupra ADN: încă nu avem

(d) Studii care coroborează sau sprijină datele asupra afecţiunilor sau maladiilor care sugerează că sosirea chinezilor a avut loc de pe mare: încă nu avem

(e) Oare primii europeni care au ajuns în regiunea în care trăieşte populaţia Maori i-au găsit pe chinezi deja acolo?

- Jurnalele căpitanului Cook nu-i pomenesc pe chinezi, dar vorbesc despre faptul că Maori întâlniseră în trecut navigatori în Noua Zeelandă

(f) Alte dovezi care demonstrează legături cu China

- Plante şi animale străine de Noua Zeelandă erau deja prezente acolo atunci când au sosit primii europeni. Epava de la Ruapuke şi obiectele manufacturate chinezeşti care o însoţesc. Insulele Campbell şi Auckland apar prezentate pe harta Jean Rotz cu două secole înainte de sosirea lui Cook.

(g) Vezi Rezumatul dovezilor de pe site-ul www.1421.tv.

(xv) Aborigenii Gunditjmara din statul Victoria, Australia de Sud

(a) Principalul raport asupra probelor ADN pe care ne-am bazat: „Evoluţia omului modern", de Joanna Mountain, din *Philosophical Transactions of the Royal Society of London* 337 (1992), 159-165

(b) Rezumatul constatărilor acestui studiu: este un referat generalizat şi aduce dovezi slabe asupra expediţiilor chinezeşti recente

(c) Date care coroborează sau susţin studiile asupra ADN: se crede că există lucrări pe care guvernul australian nu doreşte să le vadă date publicităţii

d) Studii care coroborează sau sprijină datele asupra afecţiunilor sau maladiilor care sugerează că sosirea chinezilor a avut loc de pe mare: nu sunt cunoscute nici un fel de date, cu excepţia prezenţei maladiei Machado-Joseph în rândul aborigenilor din teritoriul Arnhem

(e) Oare primii europeni care au ajuns în regiunea în care trăieşte populaţia Maori i-au găsit pe chinezi deja acolo? Nu se ştie.

(f) Alte dovezi care demonstrează legături cu China

- Populaţia Gunditjmara susţine că strămoşii lor au venit de dincolo de mare şi a înfiinţat crescătorii de ţipari în Australia. Epave de jonci la Warrnambool şi pe King Island. Hărţi ale Australiei desenate cu secole înainte ca eropenii să fi ajuns aici, de ex. Toscanelli (1474), care prezintă reţeaua de râuri interioare din Australia.

(g) Vezi Rezumatul dovezilor de pe site-ul www.1421.tv.

Lucrări la care s-a făcut referire:

Araújo, Adauto José Goncalves dr., „Contribuição ao Estudo de Helmintos encontrados em Material Arqueológico do Brasil" (paraziţi comuni în Asia şi America de Sud)

Arnaiz-Villena, A., Vargas-Alarón Granados, J. & Co, „HCA Genes in Mexican Mazatecans, the peopling of the Americas, and the uniqueness of Amerindians", Tissue Antigero 2000

Biocca, Ettore, „Hookworms and the Origin of American Indians", *L'Anthropologie* 55/5

Bruce-Chwatt, L.J., „Paleogenesis and paleo-epidemiology of primate malaria", *Bulletin, World Health Organisation* 32: pp.363-387 (malaria în Maerica dinainte de Columb)

Cambridge Study (Incaşi în Polinezia) – vezi Postfaţa

Darling, S.T., „Hookworms, Ancylostoria and Necator in Pre-Columbian America", *Parasitology*, 12/3

Fonseca, Olympio da, „Parasitismo e Migrações da Parasitologia", (para. 15 din The *Americans re Human Migration*), Estudos da Préhistoria Geral e Brasileira, São Paolo, 1970

Laming-Emperaire, Annette, „Le Problème de origines Américains; théories, hypothèses, documents", Editions de la Maison des Sciences de l'Homme, Presses Universitaires de Lille, Lille 1980 (rezumat al bolilor comune pentru Lumea Veche şi Indienii pre-columbieni)

Morael, Virginia, „Research News: Confusion in Earliest America", Science, nr.248 (diversitatea genetică a indienilor americani)

Needham, J., „The mountain of evidence of pre-Columbian contact with

the Americas before Columbus", *Science and Civilisation in China*, vol.4, p.540

New Zealand Study (ADN Maori) – vezi Postfaţa (Dr. Gregory Chambers)

Nicolle, Charles, „Un argument medical en faveur de l'opinion de Paul Rivet sur l'origine océanienne du certain tribus indiennes du Nouveau Monde", *Journal de la societé des Américanistes de Paris* 24 (tifosul din Mexic şi Guatemala diferă de cel eurasiatic)

Novick, Gabriel E., Corina C. Novick, Juan Yunis, Emilio Yunis, Pamela Antunez de Mayolo, W.Douglas Scheer, Prescott L.Deininger, Mark Stoneking, Daniel S.York, Mark A.Batzer şi Rene J.Herrera, „Polymorphic Alu Insertions and the Asian origin of Native American Populations", *Human Biology*, vol.70, nr.1, p.23, copyright 1998 Wayne State University Press, Detroit, Michigan

Sandison, A.T., „Diseases in antiquity: a survey of the diseases, injuries and surgery of early populations", în *Parasitic Diseases*, C.T.Thomas, Springhurst, Illinois, 1967

Schurr, T.G., Ballinger, S.W., Gan Y-Y & Co, „Amerindian mitochondrial DNAs have rare Asian mutations at high frequencies" (= „Adn-urile mitocondriale amerindiene prezintă foarte des mutaţii asiatice rare"), *American Journal of Human Genetics*, 46, 1990, 613-623

Soper, T., „The report of a nearly pure Ancylostoma duodenale infestation in native South American Indians and a discussion of ethnological signatures", *American Journal of Hygiene*, 1927

Sykes, Bryan, *The Seven Daughters of Eve*, Bantam Press, 2000, pp.101-106 şi 282-295

Vilchia, F., Zúñiga, J., Granados, J. et al., „Análisis del polimorfismo V89L de Sa esteroide reductasa en un grupo étnicamente preservado", *Genética y Biomedicina Molecular* 200, Resumen C., Monterrey, NL (Mexico)

NOTĂ: pentru bibliografia completă pentru cartea 1421, *vă rugăm consultaţi website-ul*

ANEXA 2

DETERMINAREA LONGITUDINII DE CĂTRE CHINEZI, ÎN PRIMA PARTE A SECOLULUI AL XV-LEA

Autori: Profesor John Oliver, director asociat şi profesor la Departamentul de Astronomie al Universităţii Florida (JO)

Dl. Marshall Payn (MP)

Gavin Menzies, autor al cărţii 1421 – *Anul în care China a descoperit lumea* (GM)

Această lucrare are următorul conţinut:

Introducere
Cunoştinţele astronomice ale chinezilor în anul 1421
Modalităţile de măsurare a timpului folosite de către chinezi
Observatoarele chinezeşti
Eclipsele
Evenimentele care au loc în timpul unei eclipse de lună
Determinarea longitudinii, în funcţie de durata unei eclipse de lună
Demonstrarea teoriei
Punere în practică

Introducere (GM)

GM afirmă că, în timpul celei de-a şasea călătorii (1421 – 1423), flota chineză a perfecţionat o metodă de determinare a longitudinii. Aceasta este ilustrată de longitudinea coastei de est a Africii, cartografiată cu precizie de către chinezi şi descrisă, mai apoi, pe harta Cantino (1502), cu circa trei secole înainte ca John Harrison să inventeze cronometrul. Longitudinea coastei de est a Africii, între Cape Town şi Djibouti, pe o distanţă de şapte mii de mile marine, este corectă cu o precizie de până la douăzeci de mile marine (douăzeci de secunde). Explicaţia detaliată a concluziei conform căreia chinezii au fost observatorii ale căror rezultate au fost folosite pentru realizarea hărţii Cantino, sunt detaliate în capitolul 6 al acestei cărţi.

Cunoştinţele astronomice ale chinezilor în anul 1421 (GM)

În momentul în care au plecat în cea de-a şasea călătorie, flotele lui Zheng He beneficiau de o experienţă de peste şase secole în observarea stelelor pe cerul nopţii, experienţă care le-a permis chinezilor să anticipe şi să consemneze fiecare trecere a cometei Halley, începând cu secolul al II-lea î.Hr. Ei ştiau că Pământul are forma unei sfere şi îl împărţiseră în 365 de grade şi un sfert (numărul zilelor anului) de latitudine şi longitudine. Longitudinea era determinată prin calcularea poziţiei pe glob, la est sau la vest de Beijing; latitudinea era determinată nu în funcţie de Ecuator, ci în funcţie de poziţia lui Polaris, în nord, şi de cea a stelelor circumpolare, în sud. Rezultatul era identic cu cel obţinut, mai târziu, de către europeni. În urma călătoriei Marelui Eunuc Hong Bao în Antarctica, în prima parte a anului 1422, chinezii cunoşteau poziţia reală a Polului Sud. De aceea ei erau capabili să elimine variaţiile magnetice şi să calculeze latitudinea în emisfera sudică, la fel cum o calculau, prin intermediul lui Polaris, în cea nordică. În prima parte a erei Ming, astronomii din Beijing au cartografiat nu mai puţin de 1400 de stele în fiecare noapte, pe măsură ce acestea se deplasau pe cerul nopţii – o practică reluată de Împăratul Zhu Di. Chinezii puteau să anticipe, cu o acurateţe remarcabilă, atât eclipsele solare, cât şi pe cele de lună.

Calculul intervalelor de timp la chinezi (GM)

O cerinţă esenţială pentru determinarea longitudinii, era posibilitatea de a măsura, cu precizie, intervalele de timp. Chinezii măsurau intervalele de timp cu ajutorul umbrei soarelui.

Cel mai cunoscut observator, care încă mai există, este Zhou Gong Tower, construit în urmă cu şapte secole. Acesta are forma unui trunchi de piramidă, cu o platformă superioară având o suprafaţă de 8m^2. La platformă se ajunge prin intermediul unor scări, iar pe ea se află o clădire cu trei etaje, cu o bună vedere către nord, spre un gnomon, sau stâlp, de 13 metri înălţime. Observatorul în sine are, de asemenea, un stâlp subţire, pentru observarea trecerii meridianelor, iar într-una dintre camere se află o clepsidră – un ceas cu apă, de mari dimensiuni.

La sol, spre nord faţă de observator şi cu o lungime de 37 metri, se află un instrument pentru măsurarea umbrei soarelui. Pentru a fi siguri că acest instrument era perfect orizontal, de-a lungul său au fost construite două şanţuri paralele, pline cu apă, permiţând aşezarea dalelor perfect paralel cu suprafaţa apei.

Gnomon-ul are o înălţime de 12 metri. Datorită acestei înălţimi, umbra stâlpului putea fi măsurată cu precizie. Ca exemplu, la echinocţiu, pe Ecuator soarele răsare la est şi apune la vest. La mijlocul zilei este exact deasupra observatorului, astfel încât nu aruncă nici o umbră – are forma unui punct. Cele mai lungi umbre sunt aruncate la răsărit şi la apus. Lungimea umbrei va indica timpul într-o anumită zi, într-un anumit loc.

Încă din 721 d. Hr., chinezii au realizat că lungimea umbrei aruncate de soare varia nu numai în funcţie de momentul din zi, ci şi de ziua în sine, şi că depindea şi de latitudinea observatorului. Ei au efectuat un experiment, între latitudinile 17°20'N şi 40°N. De-a lungul acestui meridian, pe o distanţă de mii de mile, ei au măsurat simultan umbrele unui stâlp standard, de 2,5 metri înălţime, în ziua solstiţiului de vară şi a celui de iarnă. S-a văzut, astfel, că lungimea umbrelor varia cu puţin peste 3,56 inci pentru fiecare patru sute de mile latitudine. În urma acestui rezultat, ei au putut face corecţiile necesare măsurătorilor, în funcţie de poziţie.

Chinezii au considerat, de asemenea, că lungimea umbrei varia în funcţie de anotimp. Într-o acţiune de măsurare consemnată, umbra

avea 3,7 metri la solstiţiul de vară şi 23,39 metri la cel de iarnă. Chinezii au fost, astfel, capabili să corecteze rezultatele pentru fiecare zi a anului, precum şi pentru diferitele puncte de observare de pe suprafaţa globului pământesc.

Ultimele ajustări care mai trebuiau făcute erau cele de corectare a mişcării neregulate a Pământului în jurul soarelui, cauzate de excentricitatea orbitei pământeşti şi de diferenţa dintre ecliptic şi ecuator – cunoscută sub numele de „Ecuaţia Timpului". Aceasta determină diferenţele dintre timpul absolut şi timpul solar, cu o valoare pozitivă maximă de paisprezece minute şi treizeci de secunde, în februarie, şi o valoare negativă maximă de şaisprezece minute şi treizeci de secunde, în noiembrie. Chinezii au determinat această ecuaţie cu o asemenea precizie, încât marele matematician Laplace a scris: „Observaţiile [chinezeşti] făcute între 1277 şi 1280 sunt valoroase, datorită marii lor precizii, şi demonstrează incontestabil diminuarea oblicităţii eclipsei şi excentricitatea orbitei Pământului de atunci şi până acum" (Needham, 1954, vol. 3, p. 398). Această precizie impresionantă este ilustrată de valoarea stablită de ei pentru lunaţie – 29,530591 zile – o eroare de mai puţin de o secundă pe lună.

Observatoarele chinezeşti (GM)

Chinezii au înălţat observatoare identice cu Zhou Gong Tower mai întâi în Nanjing şi apoi, când capitala a fost mutată în nord, în 1421, în Beijing. Mai târziu, aşa cum se arată în capitolele 4 şi 8, ei au construit observatoare în toată lumea. Ştim ce echipamente se aflau în observatoare dintr-un inventar prezentat în *Istoria Dinastiei Yuan* (1276-1279)(Needham, 1954, vol. 3, p. 369). Iată principalele echipamente:

Hung thien hsiang – globul celest (primul instrument al lui Ricci)
Yang i – cadran solar emisferic
Kao piao – gnomon înalt de 12 metri, asemenea celui de la Yang Cheng
Li yun i – theodolit
Cheng li – instrument de verificare, pentru determinarea poziţiilor exacte ale soarelui şi lunii, în preajma unei eclipse
Ching-fu – amplificator de umbră

Jih yueh shi yi – instrument pentru observarea eclipselor solare şi de lună
Hsing kuei – cadran stelar
Ting shih – instrument de măsurare a timpului
Hou chi – instrument de observare a Stelei polare
Chiu piao hsuan – fire cu plumb
Chengi – instrument corector

După cum se poate vedea, lista cuprinde instrumente de recunoaştere a stelelor de pe cer (globul ceresc), de măsurare a lungimii umbrei soarelui (gnomon-ul), de determinare a poziţiilor exacte ale soarelui şi lunii la eclipsă (cheng li), de amplificare a umbrei soarelui (ching-fu), de observare a eclipselor de lună (jih yueh shi yi) şi de observare a Stelei polare (hou chi).

Unele instrumente au nevoie de anumite explicaţii. Chinezii ştiau de mult că umbra soarelui (adică înăţimea gnomon-ului) trebuie să fie cât mai mare, pentru a permite măsurarea precisă a timpului. Cu toate acestea, cu cât umbra devenea mai lungă, cu atât era mai slabă şi mai puţin vizibilă. În prima parte a erei Ming, chinezii au perfecţionat o „cameră obscură", o gaură în acoperişul celei mai de sus camere de observare, obţinând, astfel, o umbră mai precisă. Ei au intensificat această umbră cu un fel de lupă. Ca rezultat, umbra putea fi, acum, măsurată cu o precizie de până la câteva zecimi de centimetru.

Tehnicile de măsurare a timpului, prezentate până acum, funcţionau doar în timpul zilei. Măsurarea timpului pe timpul nopţii se făcea cu ajutorul diverselor tipuri de ceasuri cu apă – clepsidre – care erau calibrate în funcţie de gnomon. Existau mai multe tipuri de clepsidre – una dintre cele mai cunoscute era chheng lou, care avea un mecanism de compensare pentru a corecta atât presiunea atmosferică, precum şi înălţimea apei din ceas. O astfel de clepsidră a fost descoperită pe epava de la Pandanan. Putem studia şi admira ingeniozitatea acestor instrumente uimitoare, întrucât tipul polivascular este ilustrat în enciclopedia chineză tipărită în 1478 (*Shi Guang Ji*), aflată acum în Biblioteca Universităţii Cambridge. În concluzie, spre sfârşitul călătoriei din 1421-1423, chinezii aveau capacitatea de a măsura timpul de pe platformele lor de observare, care împânziseră globul.

Eclipsele (GM)

Eclipsele lunii si soarelui, adică eclipsele solare şi lunare, au loc atunci când soarele, luna şi Pământul sunt alinate şi când orbita lunii în jurul Pământului se află în acelaşi plan cu orbita Pământului în jurul soarelui. Atunci când aceste planuri sunt diferite, rezultatul este mai degrabă o lună plină sau nouă, decât o eclipsă.

Eclipsa solară

Într-o eclipsă solară, alinierea este următoarea:

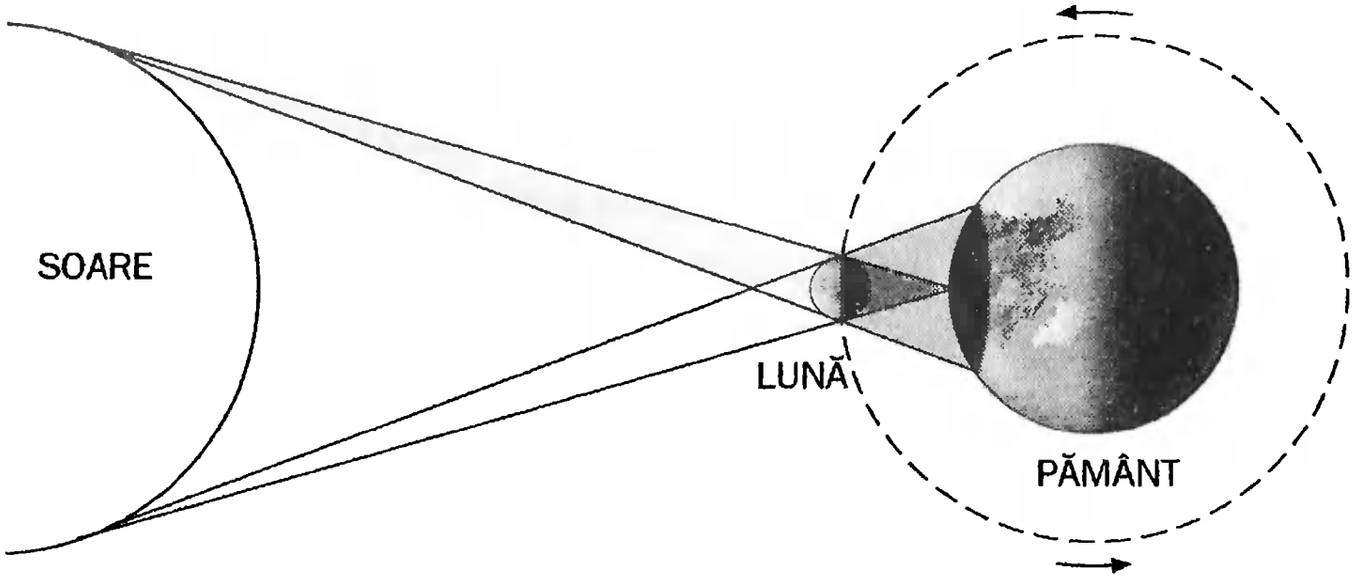

Umbra aruncată de lună ascunde soarele pe o suprafaţă mică de pe Pământ. Pentru scurt timp, se face noapte. Pata de întuneric, numită chiar umbră, se deplasează pe suprafaţa Pământului pe măsură ce luna se roteşte în jurul Pământului, acesta rotindu-se el însuşi. Astfel, observatorii din diferite locaţii văd eclipsa solară în momente diferite.

Eclipsa lunară

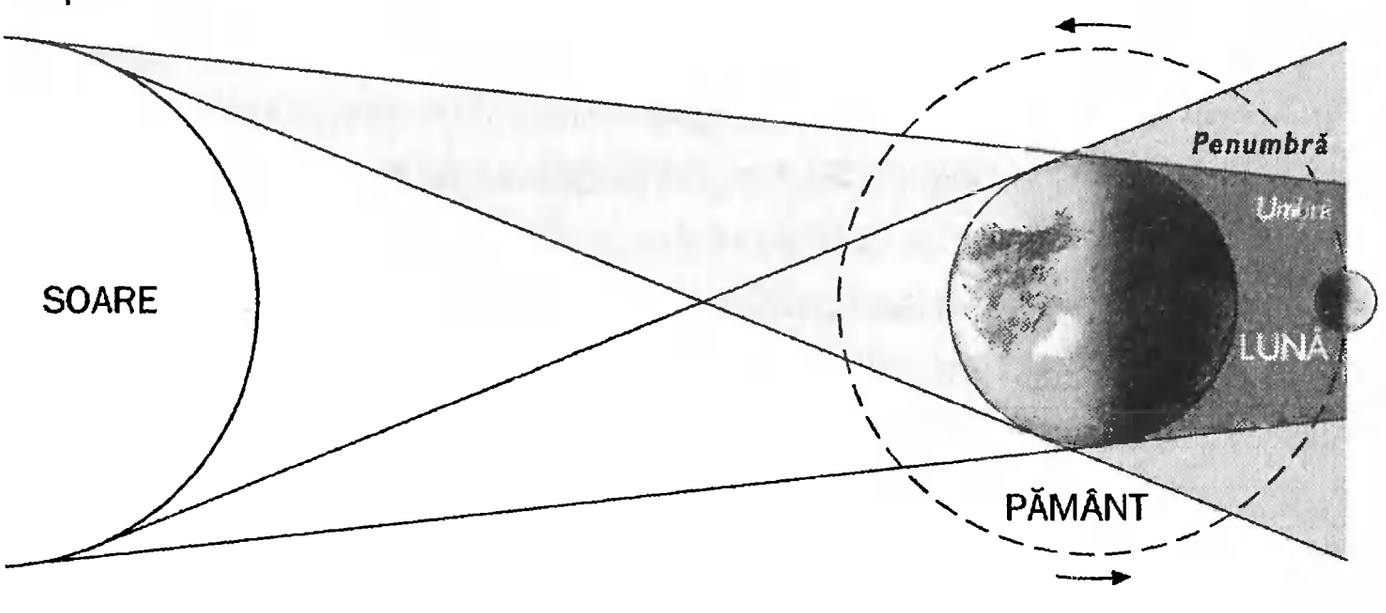

Într-o eclipsă lunară, Pământul se află între soare şi lună. Pentru că Pământul este mult mai mare decât luna, umbra Pământului ascunde în totalitate luna. Marea diferenţă, din punct de vedere astronomic, este că eclipsa lunară poate fi observată simultan de observatorii de pe o jumătate a globului pământesc, în timp ce eclipsa solară este observabilă doar de pe o mică suprafaţă a Pământului, într-un anumit moment concret.

Cheia utilizării eclipselor lunare pentru determinarea longitudinii este: 1) că evenimentul este vizibil simultan din întreaga lume şi 2) că, în timp ce evenimentul este observat, Pământul se învârte, astfel încât cerul lasă impresia că se învârte într-o direcţie opusă celei a Pământului.

Evenimentele care au loc în timpul unei eclipse de lună (JO şi MP)

În timpul unei eclipse au loc patru evenimente semnificative: U1 – primul contact, atunci când luna intră în conul de umbră; U2 – al doilea contact, atunci când luna tocmai a intrat în întregime în umbră (este ascunsă în totalitate); U3 – al treilea contact, atunci când luna începe să iasă din conul de umbră; U4, atunci când luna iese în totalitate din conul de umbră. Aceste etape pot fi observate de-a lungul a aproape 180 de grade longitudine (de la est până la vest).

Determinarea longitudinii în funcţie de durata unei eclipse de lună (JO şi MP)

Cu ajutorul gnomon-ului şi al ceasurilor cu apă, chinezii erau capabili să măsoare trecerea timpului, minut cu minut, atât ziua, cât şi noaptea. Ei puteau, de asemenea, să anticipe când va avea loc o eclipsă deplină a lunii – cam la fiecare şase luni, într-una din zonele globului. Instrucţiunile pentru navigatori şi astronomi erau după cum urmează: „După ce debarcaţi într-un teritoriu necunoscut, atunci când are loc o eclipsă, aşteptaţi până când are loc al treilea eveniment [U3] şi umbra dispare în totalitate. Imediat ce apare prima geană de lumină, în clipa în care luna începe să iasă din umbră [U3], atât observatorul din noile teritorii, cât şi astronomul din Beijing studiază cerul şi consemnează ce stea importantă traversează meridianul local". Meridianul local este o

linie imaginară de pe sfera cerească, ce începe la polul nord ceresc, la nordul observatorului, trece exact pe deasupra observatorului (zenitul observatorului) şi se termină la polul sud ceresc. De-a lungul acestei linii imaginare, observatorul alege una dintre stelele cunoscute, care tocmai traversează linia. Acestea sunt observaţiile cheie ale celor doi observatori.

Atunci când astronomul din teritoriile nou-descoperite se întoarce la Beijing, el şi observatorul care a studiat eclipsa din Beijing îşi compară însemnările. Cel întors de peste mări anunţă că, în momentul U3, steaua alpha tocmai tranzita meridianul local. Observatorul din Beijing relatează că, la momentul U3, steaua beta traversa meridianul său local, alpha şi beta fiind stele cunoscute. În această etapă, îşi folosesc instrumentele de măsurare a timpului, care au fost calibrate după gnomon. Ei aşteaptă până când steaua alpha traversează zenitul şi apoi încep să măsoare timpul, până când steaua beta traversează zenitul. Durata dintre trecerea stelei alpha şi cea a stelei beta este distanţa pe care s-a învârtit Pământul între cei doi observatori – unul în Beijing, celălalt în teritoriile nou-descoperite. Pământul se roteşte cu 360 de grade la fiecare douăzeci şi patru de ore. Astfel, dacă presupunem că timpul dintre trecerea stelei alpha şi trecerea stelei beta este de exact şase ore (adică un sfert din timpul necesar pentru o rotaţie completă a Pământului), diferenţa dintre longitudinea Beijingului şi cea a noilor teritorii este, de asemenea, un sfert din longitudinea totală a Pământului, deci un sfert din 360 de grade, adică 90 de grade.

Nota lui GM: Pentru mai multă precizie, această procedură poate fi aplicată de patru ori, la U1, U2, U3 şi U4, folosind apoi media duratelor pentru reducerea erorilor.

Demonstrarea teoriei (JO şi MP)

Am decis să testăm teoria noastră prin observarea eclipsei lunare de pe 16 şi 17 iulie 2000. Am poziţionat echipa nopastră de-a latul Pacificului, din Tahiti până în Singapore. Printr-o fericită coincidenţă, am ales aceleaşi poziţii cu cele în care chinezii au ridicat platformele lor de observaţie.

			Observaţii				Timp local sideral				Uobs-LST				Eroare	
Unde	Long	Obs?	U1	U2	U3	U4	LST1	LST2	LST3	LST4	U1	U2	U3	U4	Ave	rms
Papeele, Tahiti	-149°	da		339°	0.8°			341.2°	08.0°			-2.2°	-0.0°		-1.1°	±1.5°
Singapore	103.8°	da		235°		276°		234.0°		277.1°		-1.0°		-1.1°	0.0°	±1.5°
lângă Melbourne, Australia	145°	da	258°	275°	301°		258.4°	274.7°	301.5°		-0.4°	0.3°	-0.5°		-0.2°	±0.5°
Tekapo, New Zeeland	170.5°	da	284°	301°	329°	343°	284.4°	300.7°	327.5°	343.8°	-0.4°	0.3°	1.5°	-0.8°	0.1°	±1.0°
Nelson, New Zealand	173.1°	da	285°	305°	330°	345°	287.0°	303.3°	330.1°	346.4°	-2.0°	1.7°	-0.1°	-1.4°	-0.5°	±1.6°

Tabelul 1: Observarea eclipsei lunare de pe 16/17 iulie 2000.
După cum se poate observa, eroarea unei singure observaţii a fost, în general, de +/- 1,5°, sau mai mică. Dat fiind faptul că un grad este egal cu patru minute, eroarea este echivalentă cu circa şase minute. Eroarea din combinarea a două observaţii este mai mică decât radicalul celor două, fiind astfel de circa +/- 1°.

Observaţiile listează longitudinea celestă de la echinocţiul vernal al oricărei stele ce traversează meridianul local – adică linia dreaptă care trece de la nord, pe deasupra observatorului, până la sud. Longitudinea celestă este măsurată pe ecuatorul unei hărţi celeste. Astfel, 339° (Tahiti) măsoară poziţia unei hărţi celeste cilindrice, care se roteşte. Între U2 şi U3, harta cilindrică s-a rotit de la 339°, trecând prin 360°, până la 8° - circa două ore. Erorile medii au fost: Tahiti 1,1 grade, Noua Zeelandă 0,1 grade, Melbourne 0,1 grade, Singapore 0 grade. Observatorii noştri erau amatori; dacă am fi avut mai mult antrenament şi experienţă, erorile ar fi putut fi mai mici.

Punerea în practică (GM)

Rezultatele aveau implicaţii uimitoare, întrucât longitudinea a fost calculată de la Tahiti, în est, cu o eroare de şaizeci şi şase de mile marine, până la Singapore, în vest, fără nici o eroare. Între Singapore şi Noua Zeelandă, există o eroare longitudinală de şase mile nautice şi niciuna între Noua Zeelandă şi Australia. Longitudinea a fost calculată peste aproape o treime din globul pământesc, cu o precizie de şaizeci şi şase de mile.

Chinezii vor fi calculat longitudinea cu o precizie asemănătoare celei a echipei profesorului Oliver. Inventivitatea acestei metode constă în faptul că, spre deosebire de calculele de latitudine, nu este necesar

sextantul. Nu este nevoie nici de ceas, singurul instrument necesar fiind unul de determinare cu precizie a timpului scurs, rol îndeplinit de gnomon.

Odată ce determinaseră cu precizie longitudinea Malacca (Singapore), flotele chineze au putut utiliza platformele de observaţie şi gnomon-ii în bazele lor din jurul Oceanului Indian – la Semundera (Sumatra), insulele Andamans, La Dondra Head (Ceylon/Sri Lanka), Calicut pe coasta Malabar, din India, Zanzibar în Africa de est, arhipelagurile Seychelles şi Maldive – toate acestea apărând pe hărţile *Wu Pei Chi*, conform cărora informaţiile au fost furnizate de Zheng He. Nu există niciun motiv pentru care longitudinile din întregul Ocean Indian nu ar fi putut fi determinate în timpul unei singure eclipse, în condiţiile în care a fost utilizată o flotă suficient de numeroasă. Cred că exact asta s-a întâmplat cu rezultatele utilizate în harta Cantino, pe care coasta estică a Africii apare desenată cu precizia unei hărţi din satelit.

Ingeniozitatea astro-navigaţiei lui Zheng He constă atât în simplitate, cât şi în faptul că fiecare parte completează o imagine mai mare.

Stabilirea ascensiunii şi declinului stelei Canopus şi a Crucis Alpha şi Beta (din Crucea Sudului) le-a permis acestora să fie raportate la Polaris (vezi harta *Wu Pei Chi*, pentru trecerea între Dondra Head şi Sumatra). Măsurând altitudinea stelei Polaris pe măsură ce navigau spre nord, chinezii puteau calcula jumătate din circumferinţa Pământului. Navigând spre nord, între Ecuator şi 40°N, acopereau o distanţă de 2.400 mile marine (10.000 *li*); continuând spre Polul Nord, ar fi acoperit alte 50° sau 12.500 *li*; astfel, circumferinţa Pământului trebuie să fie de 100.000 *li*. Întrucât ştiau poziţiile stelelor Canopus şi din Crucea Sudului, chinezii puteau utiliza dimensiunea Pământului pentru a determina poziţia reală a Polului Sud (centrul stelelor circumpolare – Canopus devine circumpolară sub 68°S).În acest fel, ei puteau determina poziţia Polului Sud magnetic, stabilind astfel poziţiile reale ale Polilor geografici.

Chinezii aveau acum tot ceea ce le trebuia pentru a cartografia lumea cu precizie – latitudine, longitudine, dimensiuni, direcţie. Ei au pornit să cartografieze cu acurateţe fiecare continent. Roadele muncii lor au ajuns în Europa prin Niccolò da Conti şi le-au permis europenilor să pornească în voiajele lor de explorare cu hărţile bazate pe cartografia chinezească.

PLATFORME DE OBSERVAŢIE FOLOSITE DE CHINEZI ÎNTRE 1421 ŞI 1423.

Oceanul Pacific, de la est la vest		
Marquesas	140°W	9°30'S
Tahiti	149°W	17°50'S
Insulele Society (Bora Bora)	151°W	17°30'S
Insulele Kiribati (Gilberts, Phoenix)	160°4'W	0°24'N
Plaja Ruapuke	174°47'E	37°56'S
Nan Madol	158°21'E	6°51'N
Gympie (New South Wales)	152°42'E	26°12'S
Gosford (NSW centrale)	151°13'E	33°26'S
Noua Guinee	143°38'E	3°35'S
Insula Yap	138°9'E	9°31'N
Nanjing	118°45'E	32°6'N
Beijing	116°25'E	39°55'N
Oceanul Indian		
Malacca	102°15'E	2°11'N
Semudera (Bandar Aceh)	95°19'E	5°32'N
Nicobars (Polo Milo)	93°42'E	7°27'N
Andamans (Lapatte)	92°47'E	9°22'N
Ceylon/Sri Lanka (Dondra Head)	80°13'E	6°02'N
Calicut	75°49'E	11°16'N
Maldive (Male)	73°30'E	4°7'N
Seychelles	55°29'E	4°36'N
Madagascar (Mahajanga)	46°14'E	15°45'S
Zanzibar	39°11'E	6°11'N
Sofala	39°44'E	20°9'S

NOTE

Capitolui 1: Marele plan al împaratului

1. Provincia Anlui situată pe malul Nordic al râului Yangtze în China central – estică.

2. Împăraţii chinezi erau cunoscuţi nu după numele lor personal, ci după titlu, iar după moarte un supranume, precum „Împăratul Sincer", le reflecta viaţa.

3. Mary M. Anderson, *Hidden Power: The Palace Eunuchs of Imperial China*, Prometheus, Buffalo, New York, 1990, pp. 15-18, 307-311.

4. R.H. Van Gulik, *Sexual Life in Ancient China*, Leiden, 1961, p. 256.

5. Anderson, op. cit.

6. Dorothy şi Thomas Hoobler, *Images across the Ages: Chinese Portraits*, Raintree, Austin, Texas, 1993.

7. Confucius, citat de F. Braudel în *A History of Civilisations*, trad. R. Mayne, Penguin, Hardmondsworth, 1994, p. 178.

8. Dragonului îi erau atribuite puteri miraculoase şi imaginea sa era utilizată pentru a metaforiza oamenii de mare virtute şi talent. Aproape toate obiectele şi artefactele aparţinând împăratului – tronul său, hainele sale, patul – erau precedate de cuvântul „dragon" sau „phoenix", phoenixul fiind o altă creatură mistică cu puteri extraordinare.

9. La începutul anului 2002, guvernul chinez a anunţat planuri ambiţioase de a construi o replică în mărime naturală a joncilor lui Zheng He.

10. Ming Tong Jian, *Comprehensive Mirror of Ming History*, 1873, Ch. 14, citat în Louise Levathes, *When China Ruled the Seas*, Simon & Schuster, 1994, pp.73-74.

11. Ahmad ibn Arabshah, Miracles of Destiny in Timur's History, 1636.

12. Shun Feng Hsiang Seng (*„Fair Winds of Escort"*), anon., c. 1430, Bodleian Library.

13. Miles Menander Dawson, *The Wisdom of Confucius*, Boston, Mass., 1932, pp. 57-58.

14. Citat de Edmund L. Dreyer în *Early Ming China: A Political History 1355-1435*, Stanford University Press, Calif., p. 204.

15. Hafiz Abru, *A Persian Embassy in China*, 1421, trad. K.M. Maitra, Lahore, 1934, p. 55.

16. Învăţăturile împăratului Zhu Di către Zheng He, parafrazat pe cele două stele din piatră datate 1431.

17. Numărul voiajelor efectuate de flota de galioane este, şi va continua să fie, un subiect de dispută. Inscripţiile de pe pietrele comemorative ridicate de

Zheng He înaintea voiajului său final susţin că flota sa efectuase, până în acel moment, şapte călătorii. Majoritatea autorităţilor considera călătoriile a patra şi a cincea ca fiind de fapt una singură. Subscriu acestei clasificări; călătoria ce a început în 1421, era aşadar cea de-a şasea.

18. Hoobler, op. cit.

19. L. Carrington Goodrich (ed.), *The Dictionary of Ming Biography*, Columbia UP, New York, 1976, p. 1365.

20. N.I. Vasilov, „The Origin, Variation, Immunity and Breeding of Cultivated Plants", trad. K.S. Chester, Chronica Botanica, Vol. 13, Waltham, Mass., 1940-1950; şi J. Needham, *Science and Civilisation in China*, Vol. VI, partea a 2-a, sec. 41, p. 428.

Capitolul 2: O lovitură de trăsnet

1. Hafiz Abru, *A Persian Embassy to China*, 1421, trad. K.M. Maitra, Lahore, 1934, pp. 113-115.

2. Ibid., p. 115.

3. Ibid., pp. 115-117.

4. Ibid., p. 117.

5. Shang Chuan, Yongle Huang Di, Beijing, 1989, pp. 214-215.

6. S.W. Mote şi Denis Twitchett (eds), *The Cambridge History of China*, Vol. 7, *The Ming Dynasty*, Cambridge UP, 1988, p. 292.

7. Abru, op. cit., p. 108.

8. Citat în Louise Levathes, *When China Ruled the Seas*, Oxford UP, Oxford, 1994, p. 157.

9. Ellen F. Soullière, *Palace Women in the Ming Dynasty*, teză de doctorat la Princeton University, 1987, citat în Levathes, op. cit., p. 226.

10. Levathes, op. cit., pp. 163 şi 164.

11. P.B. Ebrey, *The Cambridge Illustrated History of China*, Cambridge UP, Cambridge, 1996, p. 278.

12. Citat în L. Carrington Goodrich (ed.), *The Dictionary of Ming Biography*, Columbia UP, New York, 1976, p. 338.

13. Vezi J. Needham, *Science and Civilisation in China*, Vol. 4, partea a 3-a, Cambridge UP, Cambridge, 1954, p. 525; şi J.J.L. Duyvendak, *China's Discovery of Africa*, Probsthain, 1949, p. 27, şi „The True Dates of the Chinese Maritime Expeditions in the Early Fifteenth Century", *T'oung Pao*, XXXIV, pp. 395-398.

Capitolul 3: Flotele ridică pânzele

1. Originalul se află în Beijing, însă British Library deţine copii.

2. J. Needham, *Science and Civilisation in China*, Vol. 3, sec. 20, Cambridge UP, Cambridge, 1954, p. 230.

3. Ibid., Vol. 4, Pt 3, pp. 565ff.

4. Ibid., Vol. 6, Pt 1, pp. 365ff.

5. Ibid., Vol. 6, Pt 5, pp. 19ff.

6. Ibid.

7. Antonio Pigafetta, *Magellan's Voyage*, trad. R.A. Skelton, Yale UP, New Haven, Conn., 1969, p. 56.

8. R.H. Van Gulik, *Sexual Life in Ancient China*, Leiden, 1961, pp. 308ff.

9. Ibid., p. 125.

10. Ibid., p. 265.

11. Ibid., p. 133.

12. Ibid.

13. Ibn Taghri-Birdi, *A History of Egypt*, 1382-1469 ÎH, Berkeley, California, 1954.

14. Ma Huan, *The Overall Survey of the Ocean Shores*, Beijing, 1433, trad. J.V.G. Mills, Cambridge UP (pentru Hakluyt Society), 1970, p. 108.

15. Ibid., p. 143.

16. Ma Huan, op. cit., trad. Paul Wheatley in *The Golden Khersonese*, University of Malaya Press, Kuala Lumpur, 1961, p. 143.

17. Ma Huan, op. cit., trad. Mills, p. 104.

18. Ibid. O traducere uşor diferită este citată de Richard Hall în *Empires of Monsoon*. HarperCollins, 1996, p. 89.

19. F. Braudel, *The Wheels of Commerce*, trad. Siân Reynolds, Fontana, 1985, p. 130.

20. Ibid., p. 131.

21. Zheng He, citat în Dorothy şi Thomas Hoobler, *Images across the Ages: Chinese Portraits*, Raintree, Austin, Texas, 1993.

22. Identitatea amiralului responsabil de flota a treia nu este cunoscută cu certitudine absolută, însă, după ce am corespondat cu profesorul Roderich Ptak de la University of Munich, eu tind să cred că Chou Wen a fost, cel mai probabil, liderul acesteia.

Capitolul 4: Ocolirea Capului Bunei Speranţe

1. Vezi cap. 3, nr. 22.

2. Inscripţie în piatră în Palatul Soaţei Cereşti (Palace of the Celestial Spouse) de la Chiang-su, datată 1431, trad. J.J.L. Duyvendak, „The True Dates of the Chinese Maritime Expeditions in the Early Fifteenth Century", Toung Pao, XXXIV, p. 347.

3. Inscripţie în piatră în interiorul Palatului Soaţei Cereşti din Liu-Chia-Chang, datată 1431, trad. J.J.L. Duyvendak, China's Discovery of Africa, Probsthain, 1949, p. 29.

4. Profesorul Needham, Richard Hall şi Louise Levathes.

5. Richard Hall, Empires of the Monsoon, HarperCollins, 1996, p. 550, cu ilustraţii splendide.

6. Ma Huan, *The Overall Survey of the Ocean Shores*, Beijing, 1433, trad. J.V.G. Mills, Cambridge UP (pentru Hakluyt Society), 1970, p. 138. Se poate observa că musulmanii îi conduc pe hinduşi.

7. Ibid., pp. 140 şi 141.

8. Poggio Bracciolini, *The Travels of Niccolò da Conti*, 1434, traducere parţială în R.H. Major (ed.), *India in the Fifteenth Century*, Hakluyt Society, 1857.

9. *The Travels of Niccolò da Conti*, citat în Hall, op. cit., p. 124.

10. J.H. Parry, The Discovery of the Sea, Elek, 1979, p. 45.

11. Vezi postscriptul pentru detalii în acest sens şi pentru o conferinţă ulterioară în Kunming.

12. 100.000 li este echivalentul a 40.000 de mile nautice. Circumferinţa globului este de 21.600 mile nautice.

13. Tradusă astfel de J. Needham în *Science and Civilisation in China*, Vol. 4, partea a 3-a, Cambridge UP, Cambridge, 1954, p. 572.

14. Ibid.

15. Citat de Eannes de Zuzara, *The Chronicle of the Discovery and Conquest of Guinea*, trad. C.R. Beazley, Hakluyt Society, 1896-1899.

16. Hall, op. cit., pp. 124-126. Vezi postscriptul pentru o actualizare importantă a statutului lui da Conti.

17. Viceamiralul Sir Ian McIntosh, scrisoare către autor, 2001.

18. Chuan Chin, unul dintre coreeni care au participat la publicarea Kangnido.

19. Lucrarea lui M. Chevalier şi a colegilor săi.

20. Antonio Galvão, Tratado Das Diversos e Desayados Caminhos, Lisabona, 1563. Traducerea pe care am utilizat-o este aceea a lui Richard Hakluyt, 1601, pp. 23-24, citat de F.M. Rogers în *The Travels of the Infante Dom Pedro*, Harvard UP, Cambridge, Mass., 1961, p. 48.

21. Ibid.

22. H. Harisse, *The Discovery of North America*, 1892, p. 272.

23. [British] Admiralty, *Ocean Passages of the World*, ediţia a 3-a, 1973.

Capitolul 5: Lumea Nouă

1. Bibliografie în J. Needham, *Science and Civilisation in China*, Vol. 4, partea a 3-a, sec. 29, Cambridge, 1954, p. 542.

2. Nota VII pe harta Piri Reis, tradusă de G.C. McIntosh în *The Piri Reis Map of 1513*, University of Georgia Press, Athens, Georgia, 2000, p. 46.

3. Charles R. Darwin, *Journal of Researches into the Geology and Natural History of the Various countries Visited by HMS Beagle*, 1832-1836, Henry Colburn, 1839, pp. 54 şi 124.

4. Antonio Pigafetta, *Magellan's Voyage*, trad. R.A. Skelton, Yale UP, New Haven, Conn., 1934, p. 54.

5. Nota XXIII, în McIntosh, op. cit., p. 44.

6. Nota XXIV, ibid.

7. Ibid.

8. Ma Huan, *The Overall Survey of the Ocean Shores*, Beijing, 1433, trs. J.V.G. Mills, Cambridge UP (pentru Hakluyt Society), 1970, p. 155.

9. Vezi capitolul 9.

10. O bibliografie detaliată şi extensivă a plantelor şi animalelor aduse în Americi anterior expediţiilor europene de descoperire se află în J.L. Sorenson şi M.H. Raish, *Pre-Columbian Contact with the Americas across the Oceans: an Annotated Bibliography*, Provo Research Press, 1990.

11. Ferdinand Magellan, 13 Decembrie 1519, în The First Voyage round the World by Magellan tradusă din Accounts of Pigafetta de Lord Stanley of Alderley, Hakluyt Society, 1874, şi Antonio Pigafetta, Primer Viage Alrededor del Mundo, Leoncio Cabrero Fernandez, Madrid, 1985.

12. J. de Acosta, „Historia Natural y Moral de las Indias", Nr. 34, Cronic., Venice, 1596. Acosta a utilizat dovezi lingvistice pentru a demonstra puilor pre-columbieni în America de Sud.

13. George F. Carter, „The Chicken in America", în Donald Y. Gilmore şi Linda S. McElroy (eds), *Across before Columbus?*, NEARA Publications, Edgecomb, Maine, 1998, p. 154.

14. Ibid., p. 158.

15. M.D.W. Jeffreys, „Pre-Columbian Maize in Asia", în Carroll Riley et al. (eds), *Men across the Sea*, University of Texas Press, 1971, pp. 382ff.

16. Porumb: Antonio Pigafetta, *Primo Viaggio intorno al Mondo*, versiunea MS a c. 1524 tradusă în E.H. Blair şi J.A Robertson, *The Philippine Islands 1493-1893*, 1906, Vols 33 şi 34, pp. 154, 164, 182 şi 186; M.D.W. Jeffreys, „Who Introduced Maize into Southern Africa?", *South Africa Journal of Science*, Vol. 63, Johannesburg, 1963, pp. 23-40; A. de Candolle, *Origin of Cultivated Plants*, 1967, p. 355. Vezi de asemenea cap. 8, nr. 20, şi cap. 5, nr. 18.

17. Ibid.

18. J.J.L. Duyvendak, *China's Discovery of Africa*, Probsthain, 1949, p. 32.

19. *Wu Pei Chi* şi *Shun Feng Hsiang Seng*, Beijing.

20. Chiu Thang Shu, citat în J. Needham, *Science and Civilisation in China*, Vol 4, sec. 20, Cambridge UP, Cambridge, 1954, p. 274.

Capitolul 6: Călătoria în Antarctica şi Australia

1. Charles R. Darwin, *Journal of Researches into the Geology and Natural History of the Various Countries Visited by HMS Beagle*, 1832-1836, 1839.

2. Ibid.

3. Antonio Pigafetta, *Magellan's Voyage*, trad. R.A. Skelton, Folio Society, 1975, p. 49.

4. Ibid.

5. Ibid., p. 50.

6. Ibid., p. 57.

7. Profesorul C.H. Hapgood, *Maps of the Ancient Sea Kings*, Chilton Books, New York, 1966, pp. 193ff.

8. Erich von Daniken, *Chariots of the Gods*, trad. M. Heron, Souvenir, 1969, p. 20.

9. British Admiralty Chart 554.

10. Ludovico Varthema, *Travels of L. de Varthema* (1510), trad. J.W. Jones, Hakluyt Society, 1863, p. 249. „Ne-a spus că de cealaltă parte a respectivei insule [Java]... sunt alte rase care navighează sub respectivele patru sau cinci

stele opuse alor noastre [Crucea Sudică] şi pe lângă asta... dincolo de respectiva insulă, ziua nu este mai lungă de patru ore, şi că era mai frig decât în oricare altă parte a lumii."

11. Ibid.

12. Longitudine 70°V.

13. Latitudine 60°S.

14. Latitudine 64°S.

15. The Scott Polar Research Institute din Cambridge a oferit cu bunăvoinţă hărţi ale gheţii pentru Antarctic.

16. Se poate verifica prin intermediul programului Microsoft *Starry Night*.

17. Vezi nota VI privind harta Piri Reis, tradusă de G.C. McIntosh în *The Piri Reis Map* of 1513, University of Georgia Press, Athens, Georgia, 2000, pp. 16 şi 17.

18. L. Carrington Goodrich (ed.), *The Dictionary of Ming Biography*, Columbia UP, New York, 1976, p. 1365.

19. Ibid., p. 199.

20. Zvi Dor-Ner, *Columbus and the Age of Discovery*, Grafton, 1992, p. 10, şi Richard Hall, *Empires of the Monsoon*, Harper Collins, 1996, p. 92.

21. Vanessa Collingridge, *Captain Cook, Obsession and Betrayal in the New World*, Ebury, 2002.

22. K.G. McIntyre, *The Secret Discovery of Australia*, Souvenir, Melbourne, 1977, p. 268.

23. Ibid., p. 269.

24. Ibid., pp. 271ff.

25. Vezi postfaţa pentru actualizare.

26. Ibid., p. 289.

27. Profesorul Wei Chuh-Hsien, *The Chinese Discovery of Australia*, Hong Kong, 1961.

Capitolul 7: Australia

1. Porţiunea sudică a hărţii se bazează pe un grafic găsit asupra unui marinar spaniol capturat de otomani în 1501.

2. *His-Yang-Chi*, citat de J.J.L. Duyvendak în „Desultory Notes on the Hsi-Yang-Chi", *T'oung Pao*, XLII, 1953, pp. 20ff.

3. Don Luis Arias, scrisoare către Regele Spaniei, citat în A.W. Miller, *The Straits of Magellan*, Portsmouth, 1884, p. 7.

4. F. Fernández-Armesto (ed.), *Times Atlas of World Explorations*, Times, 1991, p. 167.

5. Lin Dao, *Sui Shu* (istoria oficială a dinastiei Sui), ÎH 636, cap. 82.

6. 32°40'S; 152°11'E.

7. 43°42'S; 146°32'E.

8. Rex Gilroy, *Pyramids of the Pacific*, Gympie, Australia, 1999.

9. Robin Gossett, *New Zealand Mysteries*, Aukland, 1996, p. 31.

10. Gilroy, op. cit.; Brett J. Green, *The Gympie Pyramid Story*, Gympie, Australia, 2000, şi Gossett, op. cit., p. 148.

11. B. Hilder, „The Story of the Tamil Bell", în *Journal of the Polynesian Society*, Vol. 84, 1975.

12. Elsdon Best, „Note on a Curious Steatite Figurine Found at Mauku, Auckland", în *NZ Journal of Science and Technology*, Vol. II, 1919, p. 77.

13. Gossett, op. cit.

Capitolul 8: Bariera de corali şi Insulele Mirodeniilor

1. K.G. McIntyre, *The Secret Discovery of Australia*, Souvenir, 1977, şi „Early European Exploration of Australia", lucrare nepublicată, p. 11.

2. China 29%, India 16% - Angus Maddison, *Class Structure and Economic Growth in India and Pakistan since the Moghuls*, Allen & Unwin, 1971.

3. Acele însemnări la care au fost martori Fr Ricci şi cei dintâi misionari iezuiţi în China: *Chui Hiao* („Atlasul ţărilor străine") şi suluri din secolul al VI-lea relatând călătoriile marilor jonci spre Australia, şi *The Classics of Shan Hai Jing*. Rex Gilroy, *Pyramids in the Pacific*, Gympie, Australia, 1999.

4. Salpetrul, arama, carbonaţii, hematitele, quartzul, ametistul, piatra acră şi cinabrul s-au format primele. Cel de-al doilea cuprindea sulf, mercur, feldspat, sulfat de cupru, magnetit, azurit şi realgar. Iar cel de-al treilea grup includea fier, oxizi de fier, carbonat de plumb, tetraoxid de plumb, cositor, agate. J. Needham, *Science and Civilisation in China*, Vol. 3, sec. 25, Cambridge UP, Cambridge, 1954, p. 643.

5. Ibid., pp. 653ff.

6. Warren, Delavault, Hawksworth şi alţii. Ibid., p. 678.

7. Ibid., pp. 653ff.

8. Această informaţie o datorez lui Brett Green, a cărui familie a înregistrat cântece aborigene şi folclor pe această coastă. Vezi Brett J. Green, *The Gympie Pyramid Story*, Gympie, Australia, 1998, şi Gilroy, op. cit.

9. Needham, op. cit.

10. Gilroy, op. cit., şi Green, op. cit

11. Green, op. cit.

12. A. Grenfell Pike (ed.), *The Explorations of Captain James Cook in the Pacific*, Limited Editions Club, New York, 1957, p. 77.

13. Alţi cartografi de la Dieppe School au descris golful în mod diferit: Desliens l-a prezentat mai îngust decât ar trebui să fie, în timp ce Desceliers l-a descris foarte aproape de dimensiunea sa actuală. Putem desprinde astfel următoarea concluzie: cartografii de la Dieppe utilizau mai mult decât o singură hartă portugheză – o notă pe harta Piri Reis face referire la patru „mappae mundi" (hărţi ale lumii).

14. Guvernatorul Grey, citat în McIntyre, *Secret Discovery*, p. 79.

15. Data realizării acestei figurine a fost recent disputată. Profesorul Needham, în *Science and Civilisation in China*, Vol. 4, Pt 3, p. 537 şi la Fig. 991, enunţă, „Statueta este în stil Ming sau Ching timpuriu, relativ contemporană cu Cheng Ho." El scrie la p. 537, „Wei Chu-Hsien (4), p. 99, concurs." (Referinţă la *The Chinese Discovery of Australia*, Hong Kong, 1960). Profesorul Needham îl citează în continuare pe H. Doré, *Recherches sur les superstitions en Chine*, Vol. XI, p. 966, şi P.M. Worsley, „Early Asian Contacts with Australia", în Past and Present, Nr. 7, 1955. Custodele actual al Technological Museum din Sydney, unde se află statueta, declară, „Muzeul a preferat să dateze acest obiect la începutul secolului al XIX-lea."

16. Instrucţiuni de navigaţie Admiralty, Cook, op. cit.

17. Don Luis Arias, scrisoare adresată regelui Spaniei, citată, ibid.

18. John Merson, *Roads to Xanadu*, Weidenfeld şi Nicolson, 1989, p. 75.

19. Despre descoperirea porumbului în Filipine: M.D.W. Jeffreys, „Pre-Columbian Maize in Asia", în Caroll Riley et al. (eds), *Men across the Sea*, University of Texas Press, 1971, pp. 328ff.; E.L. Sturtevant, „Notes on Edible Plants", New York State Department of Agriculture 27th Annual Report, 1919, p. 616 („În 1521 Magellan a descoperit porumb pe insula Limasava"); H.W. Kruegar, „Peoples of the Philippines", Smithsonian Institution War Background Studies No. 4, Washington DC, 1942, p. 23 (Pigafetta observând cultivarea porumbului pe insula Limasava); W. Richardson, *General Collection of Voyages and Siscoveries made by the Portuguese and Spaniards during the 15th and 16th Centuries*, 1789, p. 496 („Insularii l-au invitat pe General în bărcile lor unde era depozitată marfa, şi anume cuişoare şi porumb"; C.O. Saver, „Maize into

Europe", în Accounts 34th Int. Cong. Amer., Vienna, 1960, pp. 777-788 („miglio" al lui Pigafetta este tradus „porumb"); Antonio Pigafetta, *Primo Viaggio intorno al Mondo*, versiunea MS a c. 1524 tradusă în E.H. Blair şi J.A. Robertson, *The Philippine Islands 1493-1893*, 1906, pp. 164 şi 182 (prăjituri din „riso e miglio" pe insula Zubu (Cebu)); Pigafetta, op. cit., p. 154 („urechi precum porumbul indian"); J.J.L. Duyvendak, *China's Discovery of Africa*, Probsthain, 1949, p. 32.

Capitolul 9: Prima colonie din Americi

1. 11°N.

2. Peter Whitfield, *New Found Lands: Maps in the History of Exploration*, British Library, 1998, pp. 54-55.

3. Articol semnat Dr. Tan Koonlin în *The Rose* (jurnal al American Rose Society), Vol. 92, Pt 4; R.E. Shepherd, *History of the Rose*, MacMillan, New York, 1954; E. Wilson, *Plant Hunting*, Vol. 2, Stratford, Boston, Mass., 1927.

4. *Sacramento Bee*, 26 Ianuarie 2001, şi *Enterprise Record of Chico*, 23 Ianuarie 2001.

5. Carey McWilliams, *Factories in the Field*, University of California Press, Berkeley, 2000, pp. 68-80.

6. Stephen Powers, „Aborigines of California: An indi-Chinese Study" în *Atlantic*, Vol. 33, 1874, şi Stephen Powers, *Contributions to North American Ethnology*, Vol. 3, Department of the Interior, Washington DC, 1877.

7. Powers, *Ethnology*, p. 417.

8. Tot ibid., introducere şi pp. 146-434.

9. Referindu-se la pereţii golfului East Bay din California în John Fryer, *Ancients in America*.

10. Fra Bernardino de Sahagún, *The Florentine Codex: General History of the Things of New Spain 1325-1550*, School of American Researches, Santa Fe, 11 vol, 1950-1969.

11. Bernardino Diaz del Castillo, *The Conquest of New Spain*, New York, 1956.

12. Barbara Pickersgill, „Origin and Evolution of Cultivated Plants in the New World", Nature, 268 (18), pp. 591-594.

13. Alberto Ruz Lhuillier, „The Mystery of the Temple of the Inscriptions", Archaeology, Vol. 6, Nr. 1, 1953, citat de Charles Gallenkamp în *Maya: The Riddle and Rediscovery of a Lost Civilisation*, Penguin, Harmondsworth, 1987, pp. 93-104.

Capitolul 10: Colonii din America Centrală

1. Lăcuirea este descrisă de Fra Bernadino de Sahagún în *The Florentine Codex: General History of the Affairs of New Spain 1325-1550*, trs. A.J.O. Anderson şi C.E. Dibble, Salt Lake City, 1970.

2. Ma Huan, *The Overall Survey of the Ocean Shores*, trs. J.V.G. Mills, Cambridge UP (pentru Hakluyt Society), Cambridge, 1970.

3. H. Mertz, *Gods from the Far East: How the Chinese Discovered America*, New York, 1972, pp. 72-73.

4. Stephen C. Jett, „Dyestuffs and Possible Early Contacts between South Western Asia and Nuclear America" în *Across before Columbus?*, NEARA Publications, Edgecomb, Maine, 1998, pp. 141ff.

5. Ibid., p. 146.

6. De Sahagún, op. cit.

7. Se încearcă compararea ADN-ului câinilor Michoacán cu cel al câinilor shar-pei. Rezultatele se vor afişa pe website.

8. Nicolás León, „Studies in the Archaeology of Michoacán: The Lienzo of Jucutácato", în *Smithsonian Institution Annual Report*, Washington DC, 1889.

9. J. Needham, Science and Civilisation in China, Vol. 4, Pt.3, Cambridge UP, Cambridge, 1954, pp. 540-543.

10. Istoricul Peruvian Pablo Padron, „Un Huaco con Caracteres Chinos", Sociedad Geográfica de Lima, Vol. 23, pp. 24-25.

11. Carl Johannessen şi M. Fogg, „Melanotic Chicken Use and Chinese Traits in Guatemala" în *Revista de Historia de América*, Vol. 93, 1962, p. 75.

12. W.C. Parker şi A.G. Bearn, *Annals of Human Genetics* 25, 1961 (227).

13. Padron, op. cit.

14. Acesta este singurul fragment din *I Yü Thu Chih* ce a fost tradus – de către Viviana Wong, căreia îi sunt foarte recunoscător în acest sens.

15. În *Atlas of Foreign Countries*, anon., ÎH 265-316, China.

16. K.G. McIntyre, *The Secret Discovery of Australia*, Souvenir, Melbourne, 1977.

17. J.L. Sorenson şi M.H. Raish, *Pre-Columbian Contact with the Americas across the Oceans: an Annotated Bibliography*, Provo Research Press, 1990.

18. George F. Carter, „Fusang: Chinese Contact with America", în *Anthropological Journal of Canada*, 14, Nr. 1, 1976.

Capitolul 11: Insula Diavolului

1. [British] Admiralty, *Ocean Passages of the World*, a treia ediţie, 1973.

2. Armando Cortesão, *The Nautical Chart of 1424*, University of Coimbra, Portugalia, 1954, pp. 105 şi 110.

3. Bartolomeu las Casas, *Historia de las Indias*, Lisabona, 1552.

4. Antonio Galvão, *Tratado Dos Diversos y Desayados Caminhos*, Lisbon, 1563, şi Cortesão, op. cit., p. 73.

5. Dr. Chanca, citat în J.H. Longille, *Christopher Columbus*, Inscribers, Washington DC, 1903, p. 184.

6. Chanca, ibid., p. 187.

7. Ibid., p. 184.

8. Syllacius, citat, ibid., pp. 184ff.

9. Chanca, citat, ibid., pp. 181 şi 182.

10. Vezi adresa de web pentru informaţii în detaliu.

11. Schimb de scrisori între Smithsonian Institution, Washington DC, şi autor, 6 şi 7 iulie 2002.

12. Sylllacius, citat în Longille, op. cit., pp. 184ff.

13. Ibid., p. 185.

14. Acest lucru este explicat mai pe îndelete pe website.

15. Inscripţie tradusă de J.J.L. Duyvendak, *China's Discovery of Africa*, Probsthain, 1949, p. 28.

16. 4403, 3912 şi 2710 (vezi adresa de web pentru detalii).

17. 3912.

18. 77°30' între 23°10' şi 23°50'N.

Capitolul 12: Flota de joncă acostează

1. 2710, 3810 şi 3912.

2. F.L. Coffman, *Atlas of Treasure Maps*, New York, 1957.

3. 26, 61, 63 şi 64 în sistemul de numerotare al lui Coffman.

4. 27, 28, 29 şi 30 în sistemul de numerotare al lui Coffman.

5. Peter Martyr, citat în E.W. Lawson, *The Discovery of Florida and Its Discoverer Juan Ponce de León*, 1946, p. 8.

6. Martyr, citat, ibid., p. 11.

7. *The Undersea World of Jacques Cousteau* şi serialul TV *In Search Of...*

Atlantis („În căutarea Atlantidei"), povestite de Leonard Nimoy, Channel 4 (UK) şi National Geographic Channel (USA).

8. Descoperirile Dr. David Zink sunt prezentate în cele două cărţi, *The Ancient Stones Speak*, Dutton, 1979, şi *The Stones of Atlantis*, W.H. Allen, 1978.

9. J. Needham, *Science and Civilisation in China*, Vol. 4, partea a 3-a, Cambridge UP, Cambridge, 1954, p. 669.

10. Acest aspect a fost confirmat de Old Dominion University of Virginia, unde Dr. Zink a trimis mostre.

11. Alemanide, rhaotide şi celtide.

12. La Christie's.

13. Washington Irving, *Life and Voyages of Christopher Columbus*, citat în Loren Coleman, *Mysterious America*, Faber, 1983, p. 218.

14. Ferdinand Columbus, *La Historia della Vita di Cristoforo Columbus*, Milano, 1930.

Capitolul 13: Colonizarea în America de Nord

1. Francis I, Rege al Franţei, către Verrazzano, citat în D.B. Quinn (ed.), *North American Discovery*, Harper & Row, 1971.

2. Relatarea călătoriei lui Verrazzano se regăseşte în scrisoarea sa din 8 iulie 1524 adresată lui Francis I, citată, ibid., p.65.

3. Ibid.

4. Descoperirile lui Suzanne O. Carlson au fost publicate într-un articol pe internet la data de 4 martie 2002: www.neara.org/carlson/atlantic.html.

5. Profesor F.J. Pohl, *Atlantic Crossings before Columbus*, W.W. Norton, New York, 1961, pp. 185ff.

6. Marco Polo, *The Travels of Marco Polo*, trad. R. Latham, Penguin, Harmondsworth, 1958, p. 237.

7. William S. Penhallow, „Astronomical Alignments in the Newport Tower", în *Across before Columbus?*, NEARA Publications, Edgecombe, Maine, 1998, pp. 85ff.

8. Se explică în detaliu în capitolul 15.

9. E.R. Snow, *Tales of the Atlantic Coast*, Redman, 1962, p. 19.

10. Ibid., pp. 26ff.

11. David Borden, din Marblehead, Massachusetts, şi prietenul său Fred Chester, care au copilărit în apropiere de Dighton Rock State Park, mi-au pus la dispoziţie această informaţie.

12. Marcate de autor.

13. Marcate de autor.

14. O listă completă, însoţită de o fotografie, se regăseşte pe website.

Capitolul 14: Expediţie la Polul Nord

1. Manuel Faria de Souza, *Epítome de las Historias Portuguesas*, Madrid, 1638 (traducere personală din castiliană medievală).

2. Rebecca Catz, „Spain and Portugal and the Navigators", lucrare nepublicată prezentată la 25 septembrie 1990, Washington DC.

3. Aproximativ 51°40'V.

4. Citat în Farley Mowat, *The Farfarers: Before the Norse, Seal Books*, Toronto, 1998, p. 176.

5. Pope Nicholas V, citat ibid., p. 308.

6. Peter Schlederman, *Voices in Stone*, Calgary, Canada, 1996, şi Mowat, op. cit. Deşi concluziile mele diferă de cele desprinse de Peter Schlederman şi Farley Mowat, eu mă bazez în principal pe studiul lor, fără de care acest capitol nu ar fi existat.

7. Schlederman, op. cit., p. 127.

8. Hărţi ale guvernului Canadian asupra Arcticului Canadian („Hydrographic and Map Service of Canada, Harta X1734"); *Eskimo Maps of the Canadian Eastern Arctic* de John Spink şi D.W. Moodie (1972); *Sea Ice Atlas of Arctic Canada*, publicată de Ottawa Department of Energy, Mines and Resources, 1982, şi harta Groenlandei realizată de Geo Daetisk Institut din Copenhaga, 2000.

9. Ferdinand Columbus, *La Historia della Vita di Cristoforo Columbus*, Milano, 1930, citând un memorandum dispărut al tatălui său, care intenţiona să demonstreze că zona Arctica era locuibilă.

10. Catz, traducerea notei lui Columb dintr-o copie a Papei Pius II, *History of Remarkable Things that Happened in My Time*, în op. cit.

11. J. Needham, *Science and Civilisation in China*, Cambridge UP, Cambridge, 1954.

Capitolul 15: Dezlegarea ghicitorii

1. Antonio Galvão, *The Discoveries of the World*, Hakluyt Society, 1862, p. 369.

2. Istoricul portughez Castaneda.

3. Eric Axelson (ed.), *Dias and his Successors*, Saayman & Weber, Cape Town, 1988, p. 66.

4. Părintele iezuit Monclaro, 1569, citat în Louise Levathes, *When China Ruled the Seas*, Simon & Schuster, 1994, p. 198.

5. N. Puccioni, *Giuba e OltreGiuba* („The River Juba and Beyond"), Florence, 1937, p. 110.

6. Levathes, op. cit., p. 199.

7. H.D. Howse, *Greenwich Time and the Discovery of Longitude*, National Maritime Museum, Greenwich, 1980, p. 2.

8. J. Needham, citând din *History of the Yan Dynasty*, în *Science and Civilisation in China*, Vol. 3, partea a 2-a, sec. 20, Cambridge UP, Cambridge, 1954, p. 398, şi *La Place calculations*, p. 299.

9. Ibid., p. 369.

10. Ibid., p. 392.

11. Cei ce vor să se minuneze în privinţa acestor elemente uimitoare pot studia ilustraţia tipului polivascular într-o enciclopedie chineză, intitulată *Shi Lin Kuang Chi* din 1478, aflată în colecţia Cambridge University Library, Anglia.

12. Marco Polo, *The Travels of Marco Polo*, trad. R. Latham, Penguin, Harmondsworth, 1958, p. 288.

Capitolul 16: La capătul lumii

1. Francisco Alcaforado, raport de activitate adresat Prinţului Henry Navigatorul.

2. Gomes Eannes de Zuzara, *The Chronicle of the Discovery and Conquest of Guinea*, trad. C.R. Beazley, Hakluyt Society, 1896-1899.

3. E.D.S. Bradford, *Southward the Caravels*, Hutchinson, 1961, p. 8.

4. Vasco Lobeira, *Amadis de Gaul*, ed şi trad. R. Southey, 1872.

5. Malcolm Letts (ed. şi trad.), *Mandeville's Travels*, Hakluyt Society, 1953, p. 116 (text Egerton), p. 321 (text Paris). Mandeville era tânăr cavaler englez cu o imaginaţie vie ce i-a permis să descrie ţinuturi îndepărtate fără să le fi vizitat vreodată.

6. Ibid.

7. Camães, *Os Luciades* („The Luciads"), Lisabona, 1572.

8. Aceasta este o explicaţie simplificată; în ce priveşte înclinaţia şi curbura Pământului există anumite subtilităţi ce trebuie luate în considerare.

9. Citat în F.M. Rogers, *The Travels of the Infante Dom Pedro of Portugal*, Harvard UP, Cambridge, Mass., 1961.

10. Ibid.

11. Am utilizat cronologia lui Oliveira Martins, dar detaliile precise ale itinerariului lui Dom Pedro sunt disputate de diverşi istorici. Confuzia a luat naştere din cauza faptului că, la acea vreme, mai multe ţări utilizau calendare diferite; în plus, Dom Pedro, a efectuat, nu una, ci mai multe expediţii între 1416 şi 1428. Cel mai probabil, el a părăsit din nou Portugalia în 1419 pentru a-l vizita pe Împăratul Sigismund, pe care l-a şi slujit în războiul său împotriva Otomanilor. Apoi, s-a oprit în Treviso şi a vizitat Veneţia, într-un moment imediat următor încheierii conflictului dintre Împărat şi Veneţia. De aici, în 1424 a pornit spre Egipt, pentru ca apoi să se întoarcă, prin Anglia (1426) şi din nou Veneţia (1428), în Portugalia.

12. Antonio Galvão, *The Discoveries of the World*, Hakluyt Society, 1862. Vezi p. 107.

13. Pentru legătura dintre Niccolò da Conti şi „Bartolomeu Florentinul", vezi F.M. Rogers, op. cit., pp. 42 şi 264; Gustavo Uzielli, *La Vita e i Tempi di Paolo dal Pozzo Toscanelli*, Roma, 1894, şi W. Sensburg, *Poggio Bracciolini und Niccolò da Conti*, Viena, 1906. Pentru legătura dintre Toscanelli şi „Bartolomeu Florentinul", vezi Gustavo Uzielli, *Paolo dal Pozzo Toscanelli: Iniziatore della Scoperta d'America*, Florenta, 1892; Sidney Welch, *Europe's Discovery of South Africa*; Arnold J. Pomerans, *The Great Age of Discovery*, New York, 1958, p. 18, şi P. Kermann, *Zeigt Mir Adams Testament*. Pentru a înţelege legătura dintre Toscanelli şi Dom Pedro, vezi Uzielli, *Toscanelli: Iniziatore*, p. 76. Pentru legătura dintre „Bartolomeu Florentinul" şi Martin Behaim, vezi F.M. Rogers, *The Quest for Eastern Christians*, University of Minnesota Press, 1962, pp. 42 şi 95.

14. Pentru Niccolò da Conti, vezi (i) G. Uzielli, *La Vita e i Tempi di Paolo dal Pozzo Toscanelli*, Roma, 1894, pp. 10, 11, 63, 90, 122, 141, 154-175, 189-192, 228, 246, 386, 566-567; (ii) „The Travels of Niccolò da Conti", traducere parţială în R.H. Major (ed.), *India in the Fifteenth Century*, Hakluyt Society, 1857; (iii) W. Heyd, *Histoire*, Vol. 1, 1885, pp. 378, 380; (iv) V. Bellemo, Nicolo da Conti, 1882, pp. 331-347; C. Desimoni, *Pero Tafur*, 1882, pp. 331-347; (vi) F. Kunstman, *Afrika vor den Entdeckungen der Portugiesen*, Aufrosten der Academie, Munich, 1853. Pentru „Bartolomeu Florentinul", vezi: (i) Uzielli, *La Vita e i Tempi*, pp. 63, 165-166; (ii) T. de Mura, M. Behaim, Treutel et Wurz, Strasburg, 1802, pp. 33-35; (iii) p. Amat (ed.), Studi Bibliografichi in Italia, partea 1,

Ed. 2, Roma, 1882, p. 123. Pentru Papa Eugenius IV (Gabriele Condulmaro), vezi Uzielli, *La Vita e i Tempi*, p. 166: „Gabriele Condulmaro poteva essere a Venezia nel 1424, ma non era ancora Papa, essendo stato alla tiara soltanto nel 1431." Despre călătoria lui Bartolomeu Florentinul, vezi Uzielli, *La Vita e i Tempi*, p. 63: „Ecco ci? che ne dice maestro Bartolomeo Florentino che torn? dale Indie nel 1424 e che accompagn? a Venezia il Papa Eugenio IV, e al quale raffont? ci? aveva veduto e osservato in un soggiorno di ventiquattro anni in oriente."

15. Vezi nota 13.

16. Paolo Toscanelli, scrisoare către Columb, în H. Vignaud, *Toscanelli and Columbus*, Sands, 1902, pp. 322 şi 323.

17. De asemenea cunoscut sub numele de „Behaim" şi „Martin de Boemia". Vezi nota 13.

18. Antonio Pigafetta, *Magellan's Voyage*, trad. R.A. Skelton, New Haven, Conn., 1969, pp. 58ff.

19. Vezi notele 13 şi 14.

20. Vezi notele 13 şi 14, şi p. 107.

21. Vezi notele 13.

Capitolul 17: Colonizarea Lumii Noi

1. Antonio Galvão, *Tratado Dos Diversos e Desayados Caminhos*, Lisabona, 1563, şi Antonio Cordeyro, *Historia Insulana*, citat în H. Harisse, *The Discovery of North America*, 1892, p. 51.

2. J.H. Longille, *Christopher Columbus*, Inscribers, Washington DC, 1903, p. 191.

3. Extras din caietul lui Columb, citat în Bartolomeu las Casas, *Historia de las Indias*, Lisabona, 1552.

4. Galvão, op. cit., p. 370.

5. Acelea ale lui Andrea Bianco în 1448; Grazioso Benincasa în 1463, 1470 şi 1482; Andrea Benincasa în 1476, şi Albino Canepa în 1480 şi 1489.

6. Cf. Armando Cortesão, *The Nautical Chart of 1424*, Coimbra, 1954, p. 106.

7. Carol Urness, *Portolan Charts*, James Ford Bell Library, University of Minnesota, 1999.

8. Publicat de Lisbon Academy of Sciences.

9. Despre existenţa cafelei în Puerto Rico înaintea expediţiilor europene, vezi D. Maclellan, „Coffee Varieties in Puerto Rico", *Puerto Rico Agriculture Station*

Bulletin Nr. 30, Mayaguez, Puerto Rico, 1924; P.C. Stanley, *The Rubiaceae of Central America*, Chicago, 1930 (Field Museum of Natural History, Botanical Series Vol. 7, nr. 1); E.C. Hill, *Coffee Planting*, Higginbotham, Madias, 1877, pp. 1-3 si 17-19; E.R. Thurber, *Coffee from Plantation to Cup*, American Grocer Publishing Association, New York, 1881, intro. şi pp. 4.

10. Produs fotografiat la Mayaguez Agricultural Station.

11. Albino Canepa: domeniul aparţinând aşa-numiţilor *saluagio vivúadi (nom vulgar des alguns brasilieros)*, nume comun atribuit celor originari din Brazilia, Caribi.

12. Utilizând nivelurile medii ale apei înregistrate în catalogul Admirality, *Ocean Passages of the World* şi importanţi piloţi ai Amiralităţii.

13. Până în prezent nu am studiat decât catalogul Prinţului Youssuf Kamal pentru a sesiza câte corecţii şi adiţii s-au efectuat în legătură cu Antilia. Acesta expune un număr de patrusprezece, anterioare expediţiei lui Columb: de către Beccarios (1435 şi 1436), Andrea Bianco (1436 şi 1448), Parreto (1455), Benincasas (1463, 1470, 1476 şi 1482), Toscaelli (1474), Canepas (1480 şi 1489), Jaime Bertram (1482) şi Christofal Soligo (1489).

14. Prinţul Youssuf Kamal, *Monumenta Cartographica Africae et Aegypti*, 16 vol, Cairo, 1926-1951. Acest catalog listează o colecţie de o valoare incomensurabilă de grafice şi hărţi care mai există, ilustrând explorarea europeană şi chineză a Africii de Vest.

15. Citat în E.D.S. Bradford, *Southward the Caravels*, Hutchinson, 1961, p. 107.

Capitolul 18: Pe umerii giganţilor

1. João de Barros, scrisoare către viitorul rege Manuel al Portugaliei, citat în Eric Axelson, *Dias and His Successors*, Cape Town, 1988, p. 3.

2. K.G. Jayne, *Vasco da Gama and His Successors 1460-1580*, Methuen, 1970, p. 36.

3. João de Barros, scrisoare către regele Portugaliei, 1 mai 1500, citat în Jaime Batalha Reis, *Estudios Géográficos y Históricos*, Ministry of Colonial Affairs, Lisabona, 1941, p. 286.

4. S.E. Morison, *Portuguese Voyages to America in the Fifteenth Century, Harvard UP, Cambridge*, Mass., 1940, p. 131.

5. Vezi cap. 5 şi 6, pentru o analiză detaliată în acest sens.

6. Vezi cap. 5, 6 şi 8.

7. Sebastian Alvarez, agentul Regelui de Castilia, citat în Cdr A.W. Miller, RN, *The Straits of Magellan*, Griffin, Portsmouth, 1884, p. 7.

8. *The Journal of Columbus*, trad. Cecil Jane, revizuit şi adnotat de L.A. Vigneras, Anthony Blond şi Orion Press, 1960, pp. 12, 43 şi 62.

9. H. Vignaud, *Toscanelli and Columbus*, Sands, 1902, p. 323.

10. Toscanelli, scrisoare adresată regelui Spaniei, 1474, citat în J.H. Parry, *The Discovery of South America*, Elek, 1979, p. 48.

11. Nota VII pe harta Piri Reis, tradusă de G.C. McIntosh în *The Piri Reis Map of 1513*, University of Georgia Press, Athens, Georgia, 2000, p. 46.

12. Arthur Davies, „Behain, Marcellus and Columbus", *Geographical Journal*, Vol. 143, p. 454.

13. A. O. Vietor, „A Pre-Columbian Map of the World circa 1489", *Imago Mundi* xvii, 1963.

14. Davies, op. cit., p. 458.

15. Davies, op. cit.

16. Lordul Palliser, comandantul căpitanului Cook.

17. K.G. McIntyre, *Early European Exploration of Australia*, lucrare nepublicată, p. 12.

Epilog: Moştenirea lăsată de chinezi

1. Barbara Pickersgill, „Origin and Evolution of Cultivated Plants in the New World", *Nature 268* (18), pp. 591-594.

2. R. A. Whitehead, *Evolution of Crop Plants*, Longman, 1996, pp. 221-225.

3. F. Braudel, *A History of Civilisations*, trad. R. Mayne, Penguin, 1994, pp. 158-159.

4. Judith A. Carney, profesor de geografie la Universitatea din California, Los Angeles, a scris o carte fascinantă, *Black Rice: The African Origins of Rice Cultivation in the Americas* (Harvard UP, Cambridge, Mass., 2001), în care expune adevărata origine a orezului din Americi şi susţine că opinia generală conform căreia europenii au introdus orezul în Africa de Vest şi apoi au răspândit ştiinţa cultivării lui în Americi este una eronată.

5. Roderich Ptak, „China and Calicut in the Early Ming Period: Envoys and Tribute Emissaries", în *Journal of the Royal Asiatic Society*, 1989, St 447, şi scrisori particulare între profesorul Ptak şi autor.

6. Piatra comemorativă Cochin, „Taizong Shi Lu", cap. 183, citat în Louise Levathes, *When China Ruled the Seas*, Oxford UP, Oxford, 1996, p. 145.

7. Gaspar Correa, *The Three Voyages of Vasco da Gama*, trad. H.E.J. Stanley din Lendas da India, 1869.

Postfaţă

1. Vezi capitolul 9.

2. Leon Poutrin, „L'origine Chinois des Anciennes Civilisations de Mexico et du Peru", în *Journal de la Société des Américanistes de Paris*, 1913.

3. Francisco A. Loayza, *Chins llegaron antes que Colon: Tesis arqueológica transcendental, sustenada por 150 de los más famosos autores, antiguos y modernos*, Lima, Peru, 1948, pp. 44-45.

4. *Journal de la Société des Américanistes de Paris* 10 (1913), p. 303.

5. Grant Keddie, „Contributions to Human History", *Royal British Columbian Museum Publication*, Nr. 3, 19 martie 1990, Victoria, B.C., Canada.

6. Scrisoare de la profesorul Hummel (expert în arta medievală chineză), 29 august 1927, citat în Keddie, op. cit.

7. Profesorul Hummel, op. cit.

8. Hugo Grotius, *On the Law of War and Peace*, Londra, 1884, p. 18.

9. Lee Elridge Huddleston, *Origins of American Indians*, University of Texas Press, Austin, 1967, p. 27.

10. Pedro de Castaneda, *The Journey of Coronado, 1540-1542*, trad. George Parker Winship, Dover Publications, New York, 1933.

11. de Castaneda, op. cit.

12. M. de Guignes, *Memoires*, Paris, 1761, p. 31.

13. Jose de Acosta, *Historia natural y moral de las Indias*, Seville, 1590, p. 140.

14. João Barbosa Rodrigues, *Estudo da origen Asiatica da civilizção Amazónica*, Manaus, Brazil, 1889.

15. „Nouvelles Découvertes sur les Société Complexes d'Amazonie," *Le Monde*, Paris, 7 septembrie 2002.

16. Cu ocazia întrunirii semianuale a *American Antiquarian Society Proceedings*, din 28 aprilie 1886, F.W. Putnam a expus tipuri de jad din vechea şi noua lume şi a anexat o scrisoare din partea laboratorului de chimie al Universităţii Harvard, afirmând că cele trei specimene de jad din America Centrală pe care le studiase erau „fără nici o îndoială jad chinezesc".

17. Gaspar de Carvajal, *The Discovery of the Amazon*, 1542.

18. La aproximativ 16°01'S, 52°20'N.

19. Harold T. Wilkins, *Secret Cities of Old South America*, New York, 1952.

20. *Blackmore's Magazine*, ianuarie 1933, citat în colonel Percy Fawcett, *Lost Trails*, Lost Cities, New York, 1953.

21. Vezi Frank Joseph, *The Lost Pyramids of Rock Lake: Wisconsin's Sunken Civilization, Galde Press*, Lakeville, Minn., 1992.

22. John Shulak din Lake Mill, citat în Janesville, *Wis. Gazette*, 7 iunie 1989.

23. Buletine de informare ale Louisiana Mounds Society, ianuarie – martie 1990.

24. Laurence I. Lambe, citat în T.L. Tanton in *Geological Survey of Canada Memoir* 167, Ottawa, 1931.

Al treilea împărat Ming, Zhu Di, sub domnia căruia s-au extins explorarile

Din 1406 până în 1420, Zhu Di a domnit peste clădirea Oraşului Interzis cu Palatul Imperial (*jos*, şi *mai jos*). Templul Cerului era locul său pentru ritualuri; acesta cuprindea Sala de Rugăciune pentru Recolte Bogate (*pagina următoare, sus, în stânga*) în care împăratul venea să se roage de Anul Nou. Când capitala a fost mutată mai la nord, renovarea Marelui Zid (*pagina următoare, sus, în dreapta*) a devenit o prioritate.

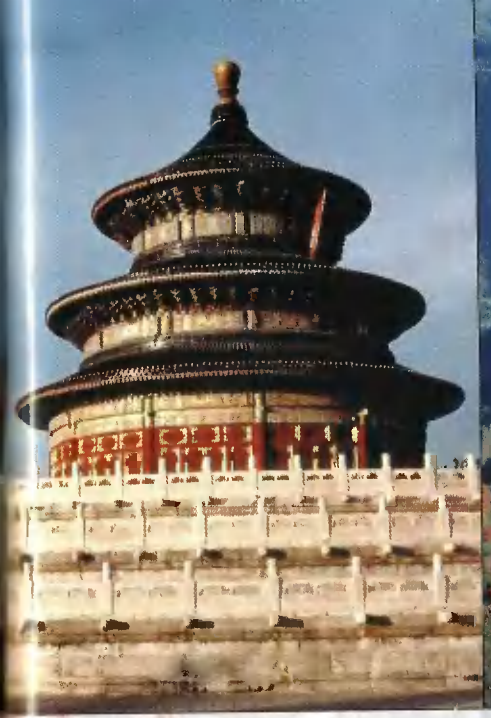

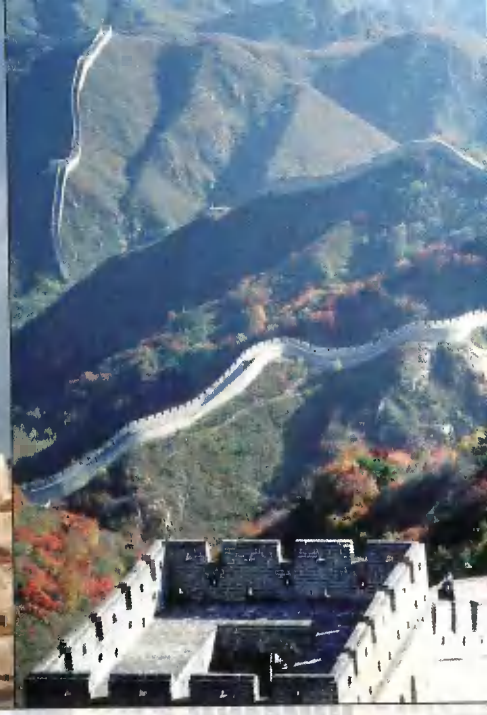

O girafă, cu îngrijitorul ei, trimisă din Africa
la curtea imperială Ming, drept tribut

Europa şi Africa conform planisferei lui Fra Mauro din 1459: sudul este în partea superioară. Suprafaţa constă într-un model strălucitor al textului şi al oraşelor medievale înconjurate de ziduri, redate schematic, dar harta însăşi transmite informaţii de geografie reală, rezultat al cunoştinţelor actualizate obţinute de la exploratori contemporani.

Detaliu din Africa şi Asia de pe harta lumii Kangnido, din 1402 (*pag. opusă*) a lui Ch'uan Chin şi Li Hui, cea mai avansată în acele vremuri. Capul Bunei Speranţe este desenat cu precizie extraordinară.

Supremaţia chinezilor în Oceanul Indian: stela Galle (*pagina opusă, în casetă sus*), inscripţionată în patru limbi, certifică încercările diplomatice ale lui Zheng He faţă de locuitorii din Sri Lanka. În vremea în care Zheng He naviga, chinezii aveau căi bine stabilite deja de-a lungul coastei Malabar (*jos*), unde plasele de pescuit chinezeşti se folosesc şi astăzi (*sus*) şi, dincolo de ocean, în Africa de Est, forturi comerciale precum Kilwa (*pagina opusă, jos*), unde porţelanul Ming este încorporat în moschee, precum în aceste pietre de mormânt din vremuri mai apropiate, pe coasta de la Kunduchi (*pagina opusă, în casetă, jos*).

Harta Piri Reis din 1513, orientată cu nordul spre stânga, astfel încât America de Sud se află în partea de jos a paginii, iar Africa şi Europa în partea de sus.

Harta lumii a lui Jean Rotz, 1542

Harta Waldseemüller din 1507 (reproducere color în stilul epocii)

Harta Pizzigano din 1424 şi un detaliu mărit al zonei Antilia/Puerto Rico. Insula albastră dreptunghiulară de sus este Satanazes/Guadelupa

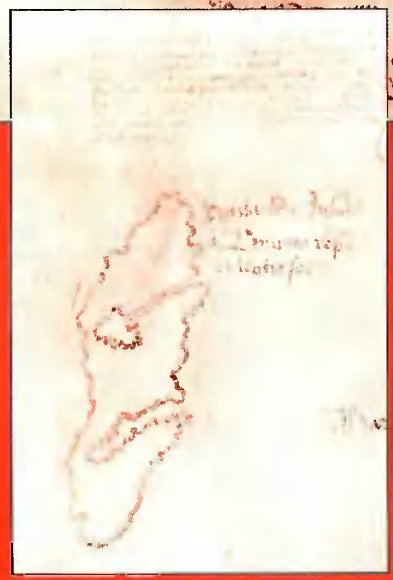

Chinezii şi Lumea Nouă. Controversata hartă Vinland (*sus*) şi un detaliu al Groenlandei (*stânga*): dovezi în plus pentru explorările întreprinse de chinezi.

Harta lumii din 1502 a lui Cantino, care a avut o influenţă considerabilă.

Pietrele de la Bimini (*imaginea principală și dreapta*) din Caraibe: sigur sunt făcute de mâna omului? Una dintre piramide (*stânga*) de la Guímar din Insulele Canare. Aceasta prezintă o asemănare remarcabilă cu un gnomon chinezesc.

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

2025